

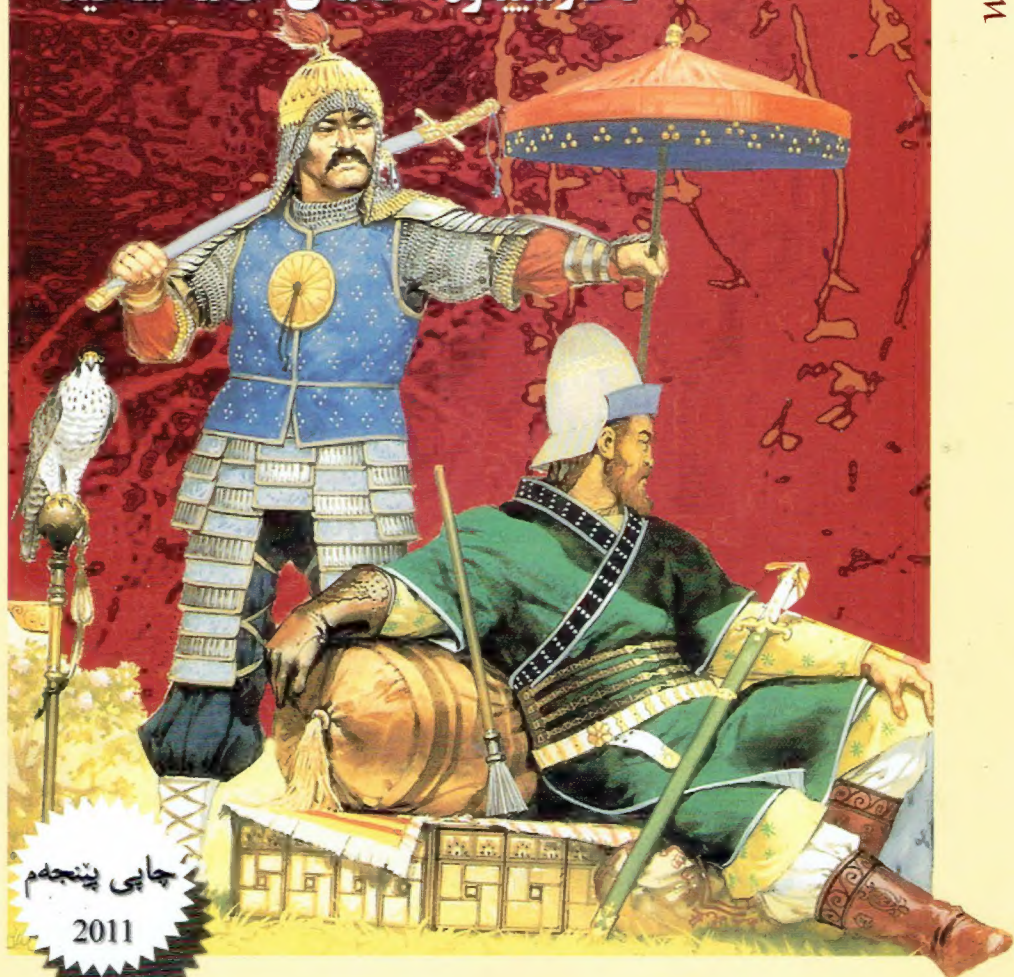
بیرہوہ ریبہ کانی

تہ یوری لہنگ

منتدی اقر الثقافی

www.igra.ahlamotada.com

لہ فارسیہ وہ: حہمہ ی حہمہ سہ عید

بیرم و مرییه گانی تهیموری لهنگ

وه رگیږانی له فارسییه وه
حه مهی حه مه سه عید

پیکاچوونه وه
عوسمان محمد هه ورامی

له بېلا وکړاوه کانی خانې چاپ و په خشی رینما

زنجیره ۱۲۱

پاښتو ژبې کتابتون

بیره ووهنه کانی تهیموری لهنگ

- نویسنه: فارسیل پریون.
- ویرگیزانی: همدی همدی همدی
- بابه ت: بیره ووهنه
- تیراژ: ۱۰۰۰
- نویهت و سالی چاپ: پینځم ، ۲۰۱۱
- شونې چاپ: چاپخانه ی کهنج

ژماره ی سپاردن: (۲۹۰) ی سالی ۱۹۹۹ ی پینراوه

نورپشان
سلیمانی — بازار ی سلیمانی — بهرامبه ر بازار ی خفاف.
ژماره ی موبایل: (۰۷۷۰۱۵۷۴۲۹۳) (۰۷۵۰۱۱۹۱۸۴۷)

پیشه‌کی وهرگیرێ فارسی

(مارسل بریون) ی فهره‌نسی دانهر و کۆکه‌ره‌وه‌ی ئەم کتێبه له ئێراندا ناسراو نی‌یه. من دوا‌نزه سال له‌مه‌به‌ر به‌سه‌ره‌اتیکی تری میژوویم به ناو‌نیشانی (سه‌لاح‌ددین وارنغود) که به‌قه‌له‌می ئەم نووسه‌ره نووسرا بوو وهرگیراو له یه‌کێک له‌ رۆژنامه‌کانی رۆژانه‌ی تاراندا بلاوم‌کرده‌وه، به‌لام به‌وێنه‌ی وهرگیراو‌ه‌کانی ترم به‌شیوه‌ی کتێب چاپ نه‌کرا.

به‌رای من کتێبی "من ته‌یمووری جیهانگیر" که ئێستا ده‌خریته‌ به‌ر ده‌ستی خوێنه‌ران، له‌لایه‌ن نووسه‌ره‌وه به‌م زووانه‌ کۆکراوه‌ته‌وه و نووسراوه‌ته‌وه یه‌کێکه له‌ کتێبه‌ هه‌ره‌ باشه‌کانی ئه‌وروپای رۆژئاوایی که‌له‌م سالانه‌ی دوا‌ییدا چاپ کراوه.

مارسل بریون بۆ نووسینه‌وه‌ی ئەم کتێبه‌ چیی له‌ میژووی کۆندا سه‌بارته به‌ ته‌یموور نووسراوه‌ خوێندویه‌تی‌ه‌وه، له‌به‌ر ئه‌وه‌ی زمانی عه‌ره‌بی زانیوه چیی کتێبی عه‌ره‌بی له‌سه‌ر ته‌یموور نووسراوه‌ خوێندویه‌تی‌ه‌وه، ئه‌و میژووانه‌ش که فارسی بوون کاتی وهرگیرداونه‌ته‌ سه‌ر زمانه‌کانی ئینگلیزی، فهره‌نسی، ئه‌لمانی سوودی ئی بینوون، ئینجا ده‌ستی به‌ نووسینه‌وه‌ی ئەم کتێبه‌ کردووه.

بابه‌ته‌کانی ئەم کتێبه؛ ئه‌و بابه‌تانه‌ن که نووسه‌ر له‌ناو هه‌موو ئه‌و کتێبانه‌دا که له‌ کتێبخانه‌کانی ئه‌مه‌ریکا و ئه‌وروپادا چاوی پێکه‌وتن و سه‌بارته به‌ ته‌یمووری له‌نگ نووسراون، کۆیکردونه‌ته‌وه.

مارسل بریون به‌سه‌ره‌اتی هه‌ر یه‌ک له‌ نووسه‌ری ئه‌و کتێبانه‌ی نووسیوه، به‌نده‌ تا ئه‌م‌ڕۆ نه‌مدیوه‌ هیچ نووسه‌ریک بۆ نیشاندانی سه‌رچاوه‌کانی خۆی ئه‌وه‌نده ورد بێت. بۆ نمونه‌ یه‌کێک له‌و سه‌رچاوانه‌ کتێبی (ظفرنامه‌)یه، که نووسه‌ره‌که‌ی (شرف الدین عه‌لی یه‌زدی)یه، من ده‌لنایم جگه‌له‌ مامۆستایانی میژوو که ئیشیان ووتنه‌وه‌ی میژوو و ناچارن له‌به‌ر کاره‌که‌ی خۆیان میژوو بخوێننه‌وه‌ هیچ خوێنه‌ریکی ئێمه (ئێران) نازانی شرف الدین عه‌لی یه‌زدی له‌ چ ده‌وره‌یه‌کدا ژیاوه! و ه‌چون کتێبی (ظفرنامه‌)ی نووسیوه. به‌لام مارسل بریون

دهلی: شرف الدین عهلی یه زدی کاتیبی میرزا ئیبراهیم سولتان بووه، که دووهمین کوپی (شاروخ)ه، وه نووسینه وهی کتیبه که شی دهگهریته وه بۆ سالانی (۱۴۲۴- ۱۴۲۵ زاینی) له (یهزد) داژیا وه ههر له ویش کوچی دواپی کردو وه ئهه کتیبه ش (ظفر نامه) سالی ۱۶۵۳ ی زاینی به زمانی فهره نسی له لایه ن (پیتی لاکپوا) وه نووسرا وه له سالی ۱۷۲۳ ی زاینی دا له لایه ن (دهربایی) کرا وه به ئینگلیزی.

نوسه ری ههره ک لهو کتیبانه ی که مارسل که لکی لئوه رگرتوون چ به زمانی عه ره بی یاخود تورکی یان زمانه کانی ئه وروپایی بووبی به جوانی به خوینه ری ناسیون.

ئهم کتیبه (بیره وهرییه کانی تهیمووری لهنگ به قه له می خوی) ته نها یه ک کتیب بووه به ده سنووسو به زمانی فارسی نووسرا وه ته وه له لای (جه عفر پاشای سولتانی یه مه ن) - ئه و کات یه مه ن له قه له م ره وی عوسمانیدا بووه - دانرا وه، پاش مردنی جه عفر پاشا نوسخه ی ناوبراو لای جیماوانی، جه عفر پاشادا پارێزراو ده بیست. تا کاتیك (کاتبیک) نوسخه ی له بهر نویسه وه ته وه بردوویه تی بۆ هندستان.

له کۆندا له بهر ئه وه ی کتیب به ده سنووس نووسرا وه ته وه نرخ ی زۆر بووه، وه کو ئیستا نه بووه بکه ویته ده ست هه موو که س.

ئهم کتیبه دوا ی ئه وه ی برا بۆ هندستان، پاش ماوه یه ک ئه فسه ره یکی به ریتانی بردوویه تی بۆ ئینگلستان، ئیتمه نازانین ئه و کتیبه ی ئه فسه ره که بردی نوسخه راسته قینه که بوو یان ئه وه ی له رووی نوسرا بووه، پاشان له به ریتانیا (هیوی) به هاوکاری پروفیسۆر (وایت) مامۆستای دانشگاهی (ئۆکسفۆرد) کتیبه که یان وه رگیرایه سه ر زمانی ئینگلیزی و له سالی ۱۷۸۲ ی زاینی بلایان کرد وه.

من له بهر ئه وه ی مامۆستای میژوو نیم، تا ئیستا بۆم ده رنه که و ته وه ئایا نوسخه ئه صلیه که که ده سنووسه که ی لای جه عفر پاشای یه مه ن ماوه یاخود نه؟، ئه گه ر ما بی تا ئیستا چاپ نه کرا وه، وا ئیستا به هه ولی مارسل بریون ئهم کتیبه ده که ویته بهر ده ست خوینه رانی به ریز.

مارسل بریون زمانی عه ره بی ده زانی و ئاشتای زمانی فارسی نی یه، ئه و سه رچاوانه ی که به فارسی نووسرا ون سوودی لئوه رگرتوون، له کاتی کدا بووه

بیره و هرییه کانی تهیمووری لهنگ

که وهرگپراونه ته سهر زمانه کانی ئینگلیزی و فهره نسی و ئهلمانی، له بهر نه وهی من فارسی زمانه هندی سهرچاوهی میژوویی و زانیاریم که له سهرچاوه کانی فارسییه وه دس که و تووه خستووته سهر ئه م کتیبه که له ناوه پوکه فهره نسییه که دا نییه.

جگه له بیره و هرییه کانی تهیموور به قهله می خوی، مارسل بریون له و زانیارییه زۆرهی که له میژوویی تهیموور هندی شتی زیاتری له م کتیبه دا خستووته سهر.

مروف کاتیک ئه م به سهرهاته ده خوینته وه ناتوانی سهرهات به که سایه تی تهیموور تیروانیینیکی روون و ئاشکرا دیاری بکات، به لام ده بی دان به وه دابنریت که مروفیک بووه ماندوو نه ناس، کۆلنه ده رو بی وینه له میژوودا. به لام ئه گهر پاش خویندنه وهی ئه م کتیبه نه توانین تیروانیینیکی روون له سهر که سایه تی تهیموور دیاری بکهین، نه توانین له باتی نه و دیاریکردنه زانیاری و شارهزایی بخهینه سهر نه و زانیاری و شارهزایییهی که هه مانه، ههر بۆیه خویندنه وهی ئه م کتیبه ته نانهت بو ماموستایانی میژوو و خاوهن نه زمونیش به که لکه. ههر نه س له ههر ته مه نیکداییت به خویندنه وهی ئه م کتیبه که لک وهرده گریت. نه م کتیبه پاشکویه کی ههیه به قهله می قه شهی سولتانیه، که سه باره ته به بیره و هرییه کانی تهیمووری لهنگ.

زه بیخوولای مه نصورری

بیته کی چاپی ده هه می فارسی

یه که مین بهش

سهرده می مندالی و خویندن لای شیخ شه مسه دین

باوكم ناوی (تەرقاشی) یه، یه كێكبوو له خاوهن زهه یوزاره كه مدهرامه ته كانی شاری (كهش)، له گه‌ل ئه‌وه‌شدا خه‌لكی ئه‌و شاره زۆر پێزیانده‌گرت. پێش له دایكبوونم، باوكم خه‌وی دیبوو، پیاویکی نوورانی به‌رانبه‌ری وه‌ستاوه و شمشیرێکی داوه‌ته ده‌ست باوكم. باوكم شمشیره‌كه‌ی له پیاوه‌كه وهرگرتیو، به‌هر چوارلادا هه‌لیسوراندیو، دوا‌ی ئه‌وه‌ی خه‌بریبوو بووه‌وه. بۆ نیوهمپۆی پۆژی دوا‌یی، وه‌ك پۆژانی تر بۆ نوێژی نیوهمپۆ باوكم چووبوو بۆ مزگه‌وت، دوا‌ی ته‌وا‌بوونی نوێژ چووبوو لای ئیمامه‌كه‌وه، كه ناوی (شیخ زیده‌دین) بووه‌و خه‌وه‌كه‌ی بۆ گێرا‌بووه‌وه. شیخ له باوكمی پرسیبوو: له چ كاتیکی شه‌ودا ئه‌و خه‌وت دیوه‌؟ باوكم له وه‌لامدا وتیوی: ده‌مه‌و به‌یانی شیخ وتیوی: لێك‌دانه‌وه‌ی ئه‌و خه‌وت به‌م چه‌شنه‌یه، خوا كۆرێكت پێ ئه‌به‌خشێ به‌ شمشیری خۆی دنیا ده‌گری و دینی ئیسلام به‌رفراوانده‌كات، وریابه، له په‌روه‌رده كێرانی ئه‌و منداله‌دا كه‌مه‌ترخه‌می نه‌كه‌ی، زۆر چاك فی‌زی قورئانخویندن و ده‌رس و ده‌ورو خه‌تی جوانی بكه‌!...

سانێ دوا‌یی من له دایك بووم، باوكم بۆ هه‌لبژاردنی ناویك بۆ من چوو بووه لای ئیمامه‌كه، ئه‌ویش وتیوی ناوی بنی (تهیمور)، واته (ناسن). باوكم ده‌یوت، ئه‌و پۆژه‌ی من چووم بۆ مزگه‌وت، ئیمامه‌كه خه‌ریکی خویندنی سوره‌تی (الملك) بوو، ئایه‌تی (١٦): ﴿أَمِنْتُمْ مَنْ فِي السَّمَاءِ أَنْ يَخْسِفَ بِكُمْ الْأَرْضَ فَإِذَا هِيَ تَمُورُ﴾، وشه‌ی (تمور) به‌واتای بومه‌له‌رزو پۆچوون دی، و تنه‌كه‌شی له وشه‌ی (تهیمور) وه‌ نزیکه، به‌و بۆنه‌یه‌وه (شیخ زیده‌دین) ناوی (تهیمور) ی بۆم هه‌لبژاردیو، یه‌كه‌مین یادگاری سهرده‌می منالیم كه‌مه‌میشه له یادمه ئه‌مه‌یه: پۆژیکیان گوێم لێبوو دایکم به‌ باوكمی ئه‌وت: ئه‌م منداله چه‌په‌ره‌و به‌ ده‌ستی چه‌پ كار ده‌كات! به‌لام من زوو بۆم ده‌ركه‌وت كه نه‌راسته‌مو نه‌ چه‌په‌م، به‌لكو به‌ هه‌ردوو ده‌ست كار ده‌كه‌م!...

دوای شهوهی خرامه بهر خویندن، به ههردوو دهست دهنووسی. که گه و ره شبووم نه توانی به ههردوو دهست شمشیر بوه شینم و تیریش بهاویتزم. نه مپوش که ته مه نم گه یشتوته هه فتا سال بۆ من راست و چهپ هیچ جیا وازیان نییه. کاتی که خرامه بهر خویندن نه و نه ده بچکوله بووم، نه مه نه توانی مۆمه که به سهر تهخته که ی بهر دهستما بلأوبکه مه وه. له شاره کانی (ماوه رانه نه هه) دا (نۆزه کستانی ئیستا) دابو نه ریت و ابوو، که قوتابی دهخرا بهر خویندن کلۆیه که مۆم تهخته یه کیان ده دایه و فیریا نه کرد که چۆن مۆمه که له سهر تهخته که بلأوبکه ته وه، به تونده وه وه کو پارچه کاغه زکی باشی لیبکات و به قه له م له سهری بنووسی.

که لکی نه تهخته یه شه وه بوو که کاغه زی که م به کار دهینرا، قوتابی دهیتوانی چه ند جاریک نه مۆمه بتوینیته وه به کاریبینی. من نه مه ده توانی نه و کاره بکه م، دایکم بۆمی جینه جیده کرد!...

یه که مین مامۆستام پیاو نیکبوو، ناوی (مه لعه لی بهگ) بوو. قوتابخانه که له ناو مزگه وتی گه ره که که مانه دا بوو. هه موو پۆژی له کاتی نویتژی نیوه پۆدا خه لک نه هاتن بۆ نویتژی جه ماعه ت. ئیمه مندالبوین، نه مان نه توانی بیده نگبین، جا بۆ شهوهی بیرى جه ماعه ت جه نجال نه که یین، پشوو یه کیان ده دایینی. له بهر شهوهی من زۆر مندالبووم، هه ندی جار دایکم، یان که سینکی تری خیزانه که مان له کاتی پشوو که ده هات و ده ییر ده وه. هه ندی جاریش نه یاندامه دهست یه کی که له قوتابییه گه و ره کان تا دوای قوتابخانه دهستم بگری. چونکه ئیسترو نه سپو حوشتی زۆر به سهر شه قام و کۆلانه کانه ها توچو یانده کرد. که گه و ره بووم دهسته لاته گرت دهست پایه و پله یه کی باشم به و کو ره به خشی.

مامۆستاکه مان زۆر پیر بوو، ددان له ده میا نه مابوو، له بهر شهوه نه یده توانی هه ندیک وشه به باشی بلی، به م چه شنه هه موو قوتابییه کان، به هه له هه ندیک وشه فیر بوو بووین. مه لعه لی باوه ری و ابوو که باشتین رینگه ی فیر بوون ته نیا هه ر داره و به داریش قوتابی فیر ده کرد! تاقه قوتابییه کیشی که دارى به رنه که و تو بوو هه ر منبووم، هه ر چی ده وت یه که سهر فیر ده بووم، پیم سه یر بوو که قوتابییه کانی تر وه کو من زوو فیر نه ده بوون!

پۆژێکیان مەلاعەلی بە باوکمی وت: نرخى ئەم کۆپەت بزانە، چونکە سەرەپای زیرەکییەکی، بە ھەر دوو دەست دەنووسیت! کەسێک بە ھەر دوو دەست بنووسى دەبیتە حوکمەرەوای پۆژھەلات و پۆژناو!...

وانە نووسینەو بە قوتابی ئەرکێکی زۆر گرانبوو، بەلام بۆ من زۆر ئاسان و خوشبوو، لە مائەو ھەر خەریکی نووسینەو و وانە بووم. لە تەمەنى ھەوت سالیما لە قوتابخانەى مەلاعەلى دەرھینرام و بڕامە قوتابخانەى ھەکی تر، مامۆستا تازەکەم ناوی (شیخ شەمسەدین) بوو. لەبەر ئەوەى خۆى ناوی (شەمس) بوو، داب و حوڕەوشت وابوو لە سوورەتى (الشمس) ھەو منال فیرى قورئانخویندن بکات! ھەر لە یەکەم پۆژدا ئەو سوورەتەم لەبەر کرد، مامۆستاکەم سەرسامبوو! ناردى بە دواى باوکماو پێى وت: بە درێژایی تەمەنم قوتاییم نەدیو لەم کۆپەى قۆ زیرەکترو بە تواناتر بیت، ھەر ئەمڕۆ سوورەتى (الشمس) ی لەبەر کردو!... پاشان وتی: ئادەى ئەو سوورەتە بۆ باوکت بخوینە. کە خویندەم، باوکم ھەردوو دەستى بۆ ئاسمان بەرز کردنەو و وتی: خۆای گەورە، ئەم کۆپەم لە نەخۆشیى ئاوە سووریزە بپاریزە! پاشان دەستیکرد بە گیرفانیاد و دراویکی خەستە ناو دەستى مامۆستاو و وتی: ئەوەش دیاریى من!

پاش ئەوەى ھەفتەى یەک تەواو کرد پۆژێکیان مامۆستام لەھەموو قوتابیەکانى پرسى: باشتەین شێوێ دانیشتن کامەى؟! ھەر یەکە وەلامیکى دایەو، کە نۆرە ھاتەسەر من، وێم: چاکترین جۆرى دانیشتن ئەوێ کە مەوێ لەسەر ئەژنۆ دانیشى. وتی: بەلگەت چى؟! وێم: موسلمانان لە کاتى نوێژ کردندا لەسەر ھەردوو ئەژنۆ دادەنیشن، ئەمەش نیشانەى ئەو پەرى پێزو خوا پەرسینیە لە پەروى خۆای گەورەدا. مامۆستا بە دەنگى بەرزى جەر ئافەرینى لێمکرد!... دواى سوورەتى (الشمس)، بۆ ئەوەى زۆر ماندوو نەبم، مامۆستا سوورەتە کورتەکانى پێى لەبەر دەکردم، ھەر سوورەتێکى یەك جار بۆ بخویندماو، یەكسەر لەبەرم دەکرد. تا من زیرەکترو، بە پەپۆشتەر بووماو بە پۆ فیروبوو، مامۆستاکەم پتر پێى خوشبوو. پۆژێکیان وتی: تەیموور، سوورەتى (یس) (۸۳) ئایەتە، بامەن یەكجار بەوردی بۆت بخوینمەو، تۆش چەند جارێک بەباشى بەدواى مندا بیخوینە، ھەرچیت نەزانى من یارمەتیت دەم.

دوایی لیمی پرسى: نه زانى واتای (یس) چى یه؟ وتم: له زمانى عه ره بیدا پیتی (یاء) بۆ ناگدار کردنه و یه، به لام واتای پیتی (سین) نازانم. ماموستا وتی: (سین) واته مروف، به لام نه که هه موو مروفیک، به لکو مروفی تایبته! وتم: من تا ئیسته نه مبیستوه پیتی (سین) واتای (مروف) بیت! وتی: پاسته، به لام نه پسته یه کهم پیتی وشه ی (سره) یه، که له زمانى عه ره بیدا به واتای گولۆ ریحانه دیت! خوا به جورى پیغه مبهری ئیسلامی (د.خ) خوشده ویت لیره دا به گولۆ ریحانه ناوی ده بات! دوای نه وه ی ماموستام واتای نایه ته که ی بۆم لیکدایه وه، ته نیا یه که جار سووره ته که ی بۆم خوینده وه، قورپانه که ی خۆم گرت به دهسته وه له سه رخۆ دهستم کرد به خوینده وه، پاش چه ند جاریک سووره ته کهم له بهر کرد.

به رنامه ی پۆژانه م بهم جۆره بوو: دوای نانی به یانیان ده چوومه قوتا بخانه و تا نیومرۆ ده مامه وه، دوای نوێژی نیوه بۆ رنی بیابانم ده گرت بهر. هه موو جاریک باوکم ده یوت: ئیمه بنه ماله یه کین هه موو پیاوانی جهنگا وه رو چه کدارو به هیژن، تۆش ده بی هه ر به مندالی فیژى هونه ری جهنگ ببی! له ده ورو به ری شارى (کهیش) دا له وه رگه ی فراوان هه بوون، که ره وه نه سپو ماینی تیدا ده له وه پان، ئیمه ش ره وه نه سپیکى بچووکمان هه بوو. که منالبووم یه کیك له ته کما نه هاتو فیژده کردم که چۆن سواری نه سپی نیوه یاخی بيم. فیژده کردم که نابى له دواوه بچم بۆ لای نه سپی یاخی چونکه جووته نه هاوی، نابى له پیښی شه وه بچم چونکه قه پده گری. ده یوت: له لای چه په وه، یان پاسته وه بچۆ، به دهستی راست، یان چه پ توند یالى نه سپه که بگره. نه سپ که یالیت گرت له راده به دهر غار ده بات، بۆ نه وه ی نه وه که سه ی ده یه ویت سواری بی بکه ویت! که یالیت گرت نابى به ریبه دیت تا خۆت هه لده ده یته سه ر پشتی، که سوار بووی هه ر دوو نه ژنۆت له لا قه برخه ی توند بکه تا له نگه رت ریکبی، ئینجا نه گه ر یالى به رده دیت، که زۆر غاری کردو زانى ناکه ویت، هیمنو هیمن ده بیته وه!...

پاش نه وه ی چاک فیژى سواری بووم، راهینه ره کهم فیژى تیر هاویشتنی کردم، پاشان فیژیکردم که به سواریش تیر بهاوێژم، دواتریش راهاتم که به هه موو لایه کا تیر بهاوێژم چاک نیشان بییکم، به لام له بهر نه وه ی بازووم لاواز

بوو، تیرم که م بړی ده کړد، پاهینه ره که شم هه میښه هر هانیده دامو دهیوت: که بازووت به هیڅ بوو، تیر یشت زور برده کات.

پۆژىڭيان وەكو پۆژانى دىگە چووم بۇ بىابان و تا نىۋارەيەكى درەنگ سىرقالى سىۋارىو رېمبازىو تىر ئەندازى بووم، كە گەرامەۋە مالى، دواى نانخواردن و نويژى شىۋان خەۋتم. بۇ پۆژى دوايى مامۇستا لىمى پرسى: ئايا ئەتۋانى بە باشى سىۋورەتى(يس) بخوڭنى؟! وىتم: مامۇستا، بە تەۋاۋەتى سىۋورەتەكەم لەبەرە... كاتى لەبەر بۆم خوڭىند، بۇ دوۋەم جار سى جار وتى: زۆر باشە، ئافەرىن.

دواى سى سال هه موو قورئانم له بهر كړد. پوځيان ماموستا كه م
له ناو قوتا بخانه دا ميواندارى هه نديك زاناو خانه دانو پياوماقوولانى شارى
كردبوو، باوكيشم يه كيكيوو له ميوانه كان. ماموستا دواى له زاناكان كرد كه
تاقيمبكه نه وه و بزائن قورئانم له بهره، يان نا. سيان له زاناكان چهنه
سووره تيكي قورئانيان ناوبردنو منيش به دهنگى بهر زهر هه موويانم
خويندن، هه موويان پنيان خوشبوو، ئافه رينيان ليكردمو نازناوى (حافظ
قورئان) يان لينام، واته له بهر كهرى قورئان!... دواى ته واو بوونى كورې
ميواندارى، (شيخ شه مسه ددين) به باوكمى وت: ئه وهى له تواناي مندا بوو به
كوپه كه تم وت: وفيرمكرد، جا ده بى ماموستا يه كى واى بو هه لبرئرى كه فيرى
زانستى مرفو خو اوبو نه ننيى گه ودهى زانبارى بكات!...

بهو بۆنه يه وه كه قوتا بخانه ي شيخ شه مسه دينم ته واو كرد، باوكم نه سپو
ماينيكي ره سه ني پييه خشي. دواي چهند پوژنيك برامه قوتا بخانه ي ماموستا
(عبداللاقوطب)، ئهم ماموستايه زور پايه به رزو زاناوداناو خواناسبوو.
هه نديك له كوړاني پياوماقوولاني شار له و قوتا بخانه يه دا ده ياخوئند. ده بي
ئه وه ش بلنم، منيش پوژ به پوژ ته مه نم هه لده كشاو قوزترو جوانتر ده بووم، كه
بووم به چوارده سال، له ناو خه لكدا به قوزترين كوڤي (ماوه پائه نته هر) ناو
ده برام.

یه کیک له قوتابییه لاهه کانی قوتابخانه که مان، ناوی (یولاش) بوو، له تورکه کانی رۆژمه لاتى (ماوه پائهنه) بوو. بۆم دهرکه وت ئهو تورکانه مه ندیکيان نيشته جیئ شاره که ی ئیمهنو له خه لکی تر جیاوازو سه ره پۆن؛ له هه لسوکه وتی ئهم کورده ا یتر ئهم باسه م بۆ روونبووه وه. هه ر که قوتابخانه

بوو، تیرم کهم بری دهکرد، پاهینه ره کهشم هه میشه هه هانیده دامو دهیوت: که بازووت به هیژ بوو، تیریششت زۆر برده کات.

پۆژنیکیان وه کو پۆژانی دیکه چووم بۆ بیابان و تا ئیواره یه کی درهنگ سه رقالی سواری و پهبازی و تیر نه ندازی بووم، که گه پامه وه مالی، دواى نانخواردن و نویژی شیوان خه وتم. بۆ پۆژی دواى ماموستا لیمى پرسى: ئایا نه توانی به باشی سووره تی (یس) بخوینى؟! وتم: ماموستا، به ته واهه تی سووره ته کهم له بهره... کاتی له بهر بۆم خویند، بۆ دووهم جار سى جار وتی: زۆر باشه، ئافه رین.

دواى سى سال هه موو قوپشانم له بهر کرد. پۆژنیکیان ماموستا کهم له ناو قوتابخانه دا میواندارى هه ندیک زاناو خانه دان و پیاو ما قوولانی شارى کرد بوو، باوکیشم یه کی کج بوو له میوانه کان. ماموستا دواى له زاناکان کرد که تاقیمبکه نه وه بزائن قوپشانم له بهره، یان نا. سیان له زاناکان چه ند سووره تیکی قوپشانیان ناو بردن و منیش به دهنگی بهرز هه هه موویانم خویندن، هه موویان پینان خوشبوو، ئافه رینیان لیکردمو نازناوى (حافظ قوپشان) یان لینام، واته له بهر که ری قورشان!... دواى ته واهه بوونی کۆپی میواندارى، (شیخ شه مسه ددین) به باوکمى وت: نه وه ی له توانای مندا بوو به کوپه که تم وت: وفیرمکرد، جا ده بی ماموستایه کی وای بۆ هه لبژیری که فیری زانستی مروؤو خواوی و نه نینی گه و ره ی زانیاری بکات!...

بهو بۆنه یه وه که قوتابخانه ی شیخ شه مسه دینم ته واهه کرد، باوکم نه سپو ماینیکی ره سه نی پنبه خشی. دواى چه ند پۆژنیک برامه قوتابخانه ی ماموستا (عه بدوللاقو طب)، نه م ماموستایه زۆر پایه بهرزو زاناداناو خواناس بوو. هه ندیک له کوپانی پیاو ما قوولانی شار لهو قوتابخانه یه دا ده یان خویند. ده بی نه وه ش بلیم، منیش پۆژ به پۆژ ته مه نم هه لده کشاو قوزترو جوانتر ده بووم، که بووم به چواره سال، له ناو خه لکدا به قوزترین کوپی (ماوهرانه نه هه) ناو ده برام.

یه کیك له قوتابییه لاهه کانی قوتابخانه که مان، ناوی (یولاش) بوو، له تورکه کانی رۆژه لاتى (ماوهرانه نه هه) بوو. بۆم ده رکه وت نهو تورکانه هه ندیکیان نیشته جیی شاره که ی ئیمه نو له خه لکی تر جیاوازو سه ره پۆن: له هه لسوکه وتی نه م کوپه دا پتر نه م باسه م بۆ روو نبوه وه. هه ر که قوتابخانه

تەواو دەبوو، خۆى ئەگەيانده لامو چەند وشەيهكى واى بە زاردا دەهاتن، پېم شەرمە بيانگېرمەو. چاك دەمزانى كە ياساى باپېرە گەورەم (جەنگيزخان) بەرانبەر بە نيازى گلاوى يولاش كوشتنەو دەبى سەرى لە لەشى جيا بگرتەو!...

{پوونکردنەو: تەيمورى لەنگ وەچەى جەنگيز خان نەبوو، تەنها بۆ شانازى، خۆى وا ناساندوو. ياساى جەنگيزخانيش ھەر ئەو بوو كە خۆى دايناو دواى خويشى ھەر يەكە لە كۆپەكانى لە قەلەمپەوى خۆيدا پەيرەويدەكرد. ((وەرگېرى فارسى)))

چەند جارنك ھەپەشەم لە يولاش كرد كە وازبېنى، ئەگينا سەرەنجامى كوشتنە، بەلام ئەو بە جۆرنك سووربوو، تەنانت ھەندى لە قوتابىيەكان لە مەبەستى گەيشتبوونو چاوەرپى پقەستانى من بوون. پۆژيكيان، لە دواى گەپانەومان لە قوتابخانە، يولاش لەوانى تر جيا بوو وەو خۆى گەيانە لای من، ئەيزانى پوودەكەمە بيايان بۆ سوارى و تيرھاويشتن و شمشير بازى و پەمازى. لە نزيك ئەو لەوەرگەيەو كە پەو ئەسپ و مايينەكەى ئيمەى لىبوو، خانوچكەيەك ھەبوو، كەلوپەل و پيداويستى خۆم لەوى ئادەنان. ھەر كە گەيشتمە ئەوى تىروكەوانم لە خۆم بەست و ويستم بەرەو پەو، كەمان بپۆم، سواربمو مەشقى ئەو بەكەم كە بە سوارى و لە گەرمەى غاردا پوو بۆ دواو وەرچەرخينم و تير بەاوم. لەم كاتەدا يولاش پوو بەپووم ھات و تى: تەيمور، بۆچى سەبارەت بە من بى سۆزى؟! ئەى نازانى من چەندە تۆم خوش ئەويى! لەناو ھەموو قوتابىيەكاندا تەنيا تۆم ھەلبازردوو! تۆ دەبى لەگەل مندا، كە باوكم (خان)، كاتى خوش بەسەريەو.... نەمتوانى بوارى بدم لەسەرى بپوات، تىرىكم گرتە سنگى، بەپشتا كەوت و دەمى نەكوتاو مرد.

يەكەم كەسيك كە كوشتم يولاش بوو! بى ئەو ھى بترسم، يان خەمبارم، ماوہيەك لە لای لاشەكەيدا وەستام، ھىچ پەشيمانيش نەبووم، چونكە ئەگەر ئەو جۆرە قسانەى لەگەل مندا نەكردنايە نەمدەكوشت! پاشان بە پتيويستم زانى باوكم ئاگادار بەكەم، كاتى كە پېم وت، تىنكچوو، وتى: كارنكى خراپت كردوو چونكە باوكى داواى خوينى دەكات! وت: ئايا تۆ قايلەبىت كە توركىكى پۆژمەلاتى (ماوہپانەننەھ) ئەو جۆرە قسانە لەگەل كۆپى تۆدا بكات و كۆپەكەشت ھىچ گوى نەداتى و پينان قايلبى؟! باوكم وتى: نەخىر، بەلام ئەگەر

تۆ پیشتەر به منت بوتایه، منیش باوکیم ئاگادار دهکرد که کورپه که ی ته میبکات، به لام ئیستا هیچ چاره یه کمان نییه و ده بی خۆمان ئاماده بکهین بۆ تۆله ی باوکی یولاش!... وتم: بابه گیان، هه ندیک له قوتابییه کان ئاگادارن، ده زانن چهند دپنده بوو، هه ر هه موویان رقیان له من ده بووه وه که ئه وهنده خۆم ده گرتو به سزای خۆیم نه ده گایاندا! باوکم وتی: ئه گه ر ئه وان گه واهی بدهن که یولاش تاوانکاره، باوکی ناتوانی تۆله مان لیبکاته وه.

یه کهم کهس که ده رباره ی کوشتنی یولاش لیکۆلینه وه یکرد، مامۆستا که مانبوو. دوو به دوو پرسیا ری لیم کردو منیش به راستی وه لاممدا یه وه. پاشان پرسیا ری کرد: ئایا هیچ کهس له نیازی گلاوی ئه و ئاگادار بوو؟! منیش ناوی هه ندیک قوتابیم هینا. له دوا ی لیکۆلینه وه له گه لیاندا مامۆستا بریا ری ده رکرد که من له کوشتنی یولاشدا گونا هبار نیمو ئه و لا وه ش به گویره ی یاسای جهنگیزخان شیاوی کوشتنبووه. پاشان مامۆستا که مان له گه ل داروغه ی شاردا وتووێژیکرد، ئه ویش دوا ی لیکۆلینه وه ی زۆرو گوینگرتن له گه واهه کان، بریا رییدا که به پینی یاسا ئه و کورپه شیاوی کوشتنبووه! باوکی یولاشیشی ئاگادار کرد، که ناتوانی داوا ی خوین بکات! به ناچاری باوکی یولاش ده سبهرداری داوا کردنی خوین بوو، به لام تا دوا پۆژی ژبانی هه ر به چاوی دوژمنکاری ده یروانیه ئیمه... هه میشه ده مزانی بۆ هه لیک ده گه پئی من بکوژی، به لام ئه و هه له ی بۆ هه لنه که وت، له گه ل تیپه ر بوونی پۆژگاردان من به هیزترو قۆزترو جوانتر ده بووم و هه ستمده کرد که تایبه تمه ندییه کم تیا یه له خه لکی تر دا نییه!

دوودمین بهش

سه ره تاي لاوی و پیشکه وتنی هونه ری جهنگ

که بووم به شازده سالان، هیچ کام له هاوته مه نه کانم له تیرهاویشتنا نه یانده توانی به ره نگاریمبکه ن. کاتی تیرم به ره و ناسمان بهاویشتایه له چاو ونده بوو!!، پاش ماوه یهک وهختی دهکه وته وه سهر زهوی. گه ئی بهوه دلم خوش ده بوو، زور جار سی ئه سیم له پال یه کتر داو له یه ک کاتدا پیکه وه تاو دها و له گهرمه ی غاردا له سهر ئه م ئه سپه وه خوم هه ئده دایه سهر ئهوی ترو لهو سهریشه وه ده گهرامه وه سهریشتی یه که م ئه سپ. کاتی که ئه سپه کانمان له دهشت و در بهریدانایه، پیوستان به نالکردن نه بوو، به لام که ده مانگرتنه وه بۆ سواری و بار، ده بوو نالیان بکه یین. من بۆ خوم به بی یاریده ی هیچ کهس ده مبه ستنه وه و نالنده کردن، بئجگه له من هیچ سواری که نه ییده توانی ئه م کاره بکات!

یه کیکی تر له هونه ره دلخوشکه ره کانم ئه وه بوو که له گهرمه ی غاردا له سهر زینه که درده چووم له لای راست، یان چه پی ئه سپه که وه چاک خوم ده گرت، به مهش له کاتی جهنگدا خوم له تیری دوژمن ده پاراست. زور جار ئه سپه که م ده کوژرا، به لام خوم سه مه لاتده بووم. له هونه ری مه له وانیشدا زور کارامه و ما مۆستا بووم، ته نانه ت له گهرمه ی لافاوو هه ئچوونی پووباری (جه یحوون) دا، که هیچ مه له وانیک نه ییده و ئیرا توخنی بکه وئ، من لیمده داو ده مپری! یه کیکی تر له هونه ره کانم که مه نده ئدان بوو، له کیوو ده شته کاندای کام ئه سپه ی زور کیوی و سهر که شبوو، ده متوانی به که مه ند بیگرمو بیبه مه وه بۆ شار. له شازده سالیدا ده ستم له هه موو زانستی کدا هه بوو، ته نیا له پزیشکی و ئه ستیره ناسیدا هیچ

شاره زاییم نه بوو، نیستاش که ته مه نم له حهفتا سال تپه ریوه، هیچ زانیارییه کم لهو دووانه دا نییه. شازده سالانم ته واو کردبوو،

پوژنکیان باوکم بردمی بۆ سه رگوژی باپیرم، وتی: تهیموور، ئیمه له بنه ماله ی (جغتائی) یزو باوو باپیرانمان ده چنه وه سر (یافت) کوپی (نوح) پیغه مبه ر. یه که مین که سینک له باپیرانمان که ئیسلامبووه ناوی (کراشه ر نویمان) بووه و زاوی (جغتائی) بووه به (گورگان) ناویان بردووه، واته (زاوا)، ئهم نازناوه بۆ منیش ماوه ته وه دوا منیش نازناوی (گورگان) بۆ تو ده مینیتته وه. باوکم زۆر ناموژگاری کردم و وتی: ئهم جیهانه جامیکی ئالتوونه و پیره له دوویشک و مار، به شی هه ر که سینک له م جامه زپرده هه ر پیوه دانی دوویشک و مار. خوشی و مزگینی له وانه ی که هه ر چاکه ده که نو له دواي خویشیان هه ر چاکه به جینه هیلین!.. هه ر ئه ر پوژه په یماندا به باوکم هه میشه په پیره وی دینی (موحه ممه د. د. خ) بکه م، پیز له زانیانی ئاین بگرم، به پنی توانا مزگه وت و قوتا بخانه دروست بکه م و سامانم ته رخانه بکه م بۆ به رژه وه ندییان. پاش هه لو یسته یه ک باوکم وتی: تهیموور، هه رچه نده به ته مه ن بچووکى له گه ل ئه وه شدا به ته واوی وه کو پیاویکی بیست سالانه ی، نامه خوا سه رم ناگاته شانت، ناوشان و سنگپانی، بازووت زۆر به هیزه، ئیتر کاتی ئه وت هاتووه ژن بیینیت و وه چت لیکه ویتته وه. وتم: بابه گیان جارئ هه موو مه راقیکم ئه وه یه که به باشی فیژی زانیاری و شمشیربازی و پهبازی و تیره ندازی بيم، به راستی ئه وه نده ماوه م نییه که بیر له ژنه یان بکه مه وه!... باوکم وتی: ئه وانه به جیی خویان و ژنه یانیش به جیی خوی، پیاو ده بی به گه نجی ژن به یینی تاکو مندا له کانی گه نجزاده بن!...

من وای بۆ ده چووم گه ر پیاو ژن بیینی هیژی که مده کات، له به ر ئه وه تکام له باوکم کرد که دووسانی تر لیم بوه سستی. دواتر له گفتوگو یه کدا له ته ک قه شه یه کدا بۆم ده رکه وت که هه له بووم، ژنه یان هیچ له هیز که م ناکاته وه. که

شازده سالانم تهواو کرد، چووم بۆ شاری (سهمه رقه ند) و په یوه ندیم له تهك (میری كه لال) دا په یدا کرد، ئەم پیاوه له زانستدا میر بوو، له م بواره دا به میرو پیر ده زانراو كه لکی زۆری لیوه ده گیرا.

بهر له زۆیشتنم ماموستا (عه بدوللا قوطب) نامه یه کی دامی بۆ میری ناوبراو بۆ ئەوهی باشتەر پیشوازیم لیبكات؛ ته مه نی میر نزیكه ی هه شتا سانه بوو، ریشی سپی و زۆر درنژ بوو، چاوه کانی زۆر گه شو پر له خۆشه و یستی بوون. كه نامه كه ی خوینده وه داوای لیم کرد. كه بچمه ته نیشته وه بۆ ئەوهی باشتەر بعمبیتی، ئینجا وتی: تهیموور، من ناوی باوكتم بیستوه، به لام نه میدیوم. عه بدوللا قوطب وای نویسه كه تۆ هه موو قورئانت له به ره، هه روه ها گه لیک هۆنراوه ی شاعیره ناو داره کانی عه ره بی فارست له به ره. وتم: به ئی وایه، خوای مه زن توانایه کی وای داومه تی ته نیا یه ك جار هه ر هۆنراوه یه ك بخوینمه وه به ته واوه تی له به ریده كه م.!! پاشان پرسى ئایا له هۆنراوه ی (ئه عشا) شتیك ده زانی؟ وتم: نه خیر، هیچم له به رنییه، چونكه ئەم شاعیره عه ره به سه را پا هۆنراوه کانی هی دلداری و خۆشه و یستین و منیش جهز له و. جۆره هۆنراوانه ناکه م. وتی: تۆ لایکی لیها تووی، نابی رقت له و جۆره هۆنراوانه بیتی، چونكه به هۆیا نه وه شاعیره کان نه ئینی خوا په رستی ده رده برن، چاو، پرۆ، به ی و نه شق چه ند و شه یه کن بۆ ده رخستنی نه ئینی خواناسی، به شیوه یه ك كه ته نیا پینشیاوانی ئەم ریهازه تییده گهن، پینه شیاویش هه رگیز تی ناگات.

پاشان (میر) هۆنراوه یه کی (ئه عشا) ی خوینده وه كه ده دیربوو، داوای لیم کرد هۆنراوه كه بلیمه وه، منیش به بی وهستان هه موویم خوینده وه. یه کیك له ئاماده بووان وتی: پینم وایه ئەم لاوه ئەم هۆنراوه یه ی بیستوه، ئیستا من هۆنراوه یه کی نه بیستراوی عه ره بی ده خوینمه وه، ئەگه ر ئەم لاوه به یه ك جار له به ریبكات، دیاره خاوه ن بیرو هۆشیکى زۆر بالایه. هۆنراوه كه ی خوینده وه، ته نیا جهوت دیر بوو، منیش ده موده ست ده قانده ق و تمه وه، کۆره كه

بیده نگبوو! ... میر دهستیکی خسته سه سه رمو به وردی تیمی پووانی،
پوویکرده کۆبه که وتی: من له نیوچه وانی ئەم لاوه دا نوورێکی مەزن
به دیده کهم، ئەم لاوه دهگاته پله و پایه یهکی وا که هیچ کهس به دهستی
نه هینابی، من تا ئەو کاته نامینم، به لام ئیوه دهمینن ئەبیینو ئەبیستن ئەم لاوه
که ناوی تهیمووره، جیهان دهگریتا!

دوای ئەوه (میر) به نۆکه ره کهی خۆی وت: که حهوت کولیچه بێنی،
کولیچه کان له ناو تووره که له یه کابوون، میر وتی: که گه پرایته وه شاری (کیش) له
هر یه که یان تۆسقانیك بخۆ ئەوی مایه وه هه ئیگره، من پیشبینیده کهم که
حهوت قه له مېرهوی جیهان گوێ پرایه لی فرمانی تۆ ده بن. میری که لال له سالی
(۷۵۲) ی کۆچیدا ئەم پیشبینیه یکرد، منیش باوهرم نه ده کردوا ده رجی. هه رکه
گه یشتمه وه مالی، باوکم وتی: میری که لال پیاویکی مەزنو پیرۆزو خاوهن
که رامه ته، چی وتوو و ابکه. ئیستا بۆم ده رکه وتوو که میر راستی وت،
واحهوت قه له مېرهوی جیهان گوێ پرایه لی من!

باوکم مامۆستایه کی بۆ راگریتم که به باشی فیزی شمشیربازیم بکات، ناوی
(سه مه رطهرخان) بوو. هه ر له یه کهم مه شقدا بۆم ده رکهوت شیوازی
تایبه ته نه دی خۆی هه یه، به په تیکی درێژو قاییم دهستی راستمی به ست به
له شما، پاشان وتی: تهیموور تۆ ئیستا دهستی چه پت هه یه، هه ر جهنگاوهرێك
دهستی راستی زامدار بێو له کار بکهوی، وهك مردوو وایه، دیاره ئەگه ر
جهنگاوهر هه ردوو دهستی به کار بێنی وهکو دوو نه فەر وایه. مامۆستا کهم چاک
پایه ننام بۆ به کار هینانی دهستی چه پ، دواتر له گوپه پانی جهنگدا، به هۆی ئەم
هونه ره وه، گه ئی جار له مردن بزگار ده بووم.

که به پله و پایه ی خۆم گه یشتم ئەو مامۆستایه م ئەوه نه ده پیربوو بوودان له
ده میا نه مابوو، منیش زۆر به سه رمکرده وه مووچه ی باشم بۆ ته رخانکرد، له
هه مان کاتدا هه موو مامۆستا و هاوپی کۆنه کانم له یاد نه چۆوه، کارو مووچه ی

باشم دانئ. هه رگیز به بیریشما نه هاتوو که تۆله له دوژمنو ناحه زانی
سهرده می هه رزه کاریم بکه مه وه؛ له به ره وهی نه وهنده دهسه لاتدار بووم،
به رزه بوونو داماو ده هاتنه به رچاومو پیم جوان نه بوو که تۆله یان لیکه مه وه.

مامۆستای شمشیربازییه کهم له کاتی پاهیناندا، بو ماوهی یهک سال دهستی
راستمی به له شمه وه ده به ست، تاوام لیهات که دهستی چهیم باشت به کار بیئم.

ته مه نم گه یشته (٤٦) سال، پۆژنکیان له نزیک شاری (ئهنگوریه)، نیستا
پینی دهوتری (ئهنگارا)، له شکری منو له شکری سولتانی عوسمانی (بایه زید)
به رانه به وه ستاین. هه والم نارد بو (بایه زید) که شه پی نه فەر به نه فەر بکه ین،
هه ر کهس کوژرا له شکره کهی ده سگری بی. دانیابووم که به سه ریا سهرده کهوم و
دهیکوژم، چونکه ئه و ته نها هه ر به دهستی راستی شمشیربازیده کردو من دوو
شمشیرم به دهسته وه بوو، به هه ر دوو دهست چاک شمشیرم ده وه شانده.
(بایه زید) نه یوئرا بینه مه یدانو پووبه پوو مبینته وه.

سه ره پای فیربوونی هه موو هونه ره کانی جهنگ، به هیچ جوژنیک زانستم
پشت گوئ نه خستبوو. دوو کتیبی فارسیم ته واکردن که (مه ثنه وی) _
نووسینی جه لاله دینی پۆمی وه (گولشه نی راز) _ نووسینی شیخ مه حمودی
شه به ستیری) بوون، هه ردووکیان هونراوه بوون، هه رچهنده خویندنه وهی
(مه ثنه وی) بیزار بووم، که چی به پیچه وانه وه، (گولشه نی راز) م پی خوشبوو،
هونراوه کانی ده رباره ی خواو ئه م دنیاو ئه و دنیا زۆر کاریان تیکردم؛ هه ر له بهر
ئه مه شبوو کاتی که به خوینو ناگر نازربایجانم داگیرکرد، نه مه نشت دهست له
شاری (شه به ستیر) بدرت چونکه نووسه ری (گولشه نی راز) خه لکی ئه و شاره
بوو، ئه و پۆژه ی من گه یشتمه شاری ناو براو، هه موو دانیشتیوانی له ترسی
گیانیان هه لاتبوون، منیش ناردم به دایاندا که بکه پینه وه، سه رو مالو
نامووسیان پارێزراوه! خه لک ده یانزانی میری پۆژه لاتو پۆژناو راستگوویه و

پهیمانی خۆی دهباته سەر، بهم جوړه هه موویان گهراڼه وه سەر مال و حانی
خویان.

پریارمدا که سهرژمیږیه کی دانیشتیوانی شاری (شه‌بستر) بکړی تا بزنام
ژماره‌ی نه‌وانه‌ی ته‌مه‌نیان له پانزه سال زیاتره چهنده، پاشان دهرکه‌وت
که (۲۸۹۱) که‌سن، منیش پریارمدا که هر یه‌که‌یان (۵) مسقال زپریان بدریتی؛
به‌م جوړه (۱۹۴۵) مسقال ئالتوون دابه‌شکرا به‌سهریاندا!.. نه‌ئه‌فسرو
سهریازه‌کانم، نه‌دانیشتیوانی شار نه‌یانده‌زانی له به‌رچی نه‌و زی‌پرهم
به‌خشیوه‌ته‌وه، منیش به‌که‌سم نه‌وتبوو! به‌تایبه‌تی نه‌زانان ئاماده‌نین له
مه‌به‌ستو نیازی دانایان بگهن... وا لیږه‌داو بو یه‌که‌م جار هو‌ی دابه‌شکردنی
نه‌و ئالتوونه ئاشکرا ده‌که‌م: کتیبی (گولشه‌نی ران) ده‌لاقی بیرو هو‌شمی والاو
فراوانکردو هه‌ندی‌ک بابه‌تو باسو لایه‌نی نه‌نینی په‌ندو زانیاری بو ئاسانکردم.
که ته‌مه‌نمبوو به (۱۸) سال، باو‌کم منی له جیتی خۆی داناو خانه‌نشینیی بو
خۆی هه‌لبژاردو هه‌موو کو‌تایی ته‌مه‌نی به‌خواپه‌رستی برده سەر.

هه‌روه‌کو با‌سمکرد، باو‌کم له دهره‌به‌گه بچو‌وکه‌کانی شاری (کیش) بوو،
سامانمان زۆر نه‌بوو، بو‌یه لی‌پرام بو زۆرتر کردنی سامانه‌که‌مان، به‌تایبه‌تی له
(سه‌عدی شیرازی) په‌ندم وهرگرتبوو، که مرو‌ف تا دوا هه‌ناسه‌ی ژبانی ده‌بی
هه‌ول‌بیدات بو دارایی و سامان و فی‌ر بوونی زانست، تا‌کو به‌هو‌ی سامانه‌که‌یه‌وه
نه‌زانه‌کان پ‌یزی لی‌بگرنو به‌هو‌ی زانست و هونه‌ریشه‌وه دانا‌کان پ‌یزلی‌نانی به
ئەرك بزائن. بو‌ئوه‌ی سامانی باو‌کیشم زۆر بکه‌م به‌پی‌ویستم زانی که‌بچه
باره‌گای یه‌کی‌ک له میره‌کانی (ماوه‌را‌نه‌نه‌ه).

سینه مین بهش

به خزمه تگه یشتنی میری یا خماق

لهو سه رده مه دا فرمانره وای شاری (سه مهر قه ند) میژکی ناودار بوو، ناوی (میر یا خماق) بوو، ته مه نی حه فتا سانبوو، دوو کوپی گه نجی بوو بوون، هر دووکیان کوژا بوون، ته نها یه ک برازای هه بوو، نه شترسا که بیکوژیت و ته ختی فرمانره وایی لیداگیر بکات.

(میر) باو کمی ده ناسی، خه بهرم بو نارد نه گهر حه زده کات له خزمه تیدا بم، ناما دم بو راپه پاندنی هه موو فرمانیک. میر قایل بوو، کاتی که بینیمی سه رسامبوو، وتی: نه مزانیوه (ته رقائی) کوپی وا جوانمهر دو لنها تووی هه یه! پاشان لیمی پرسى: تو له چ کاریکا کارامه ییت؟

وتم: له به کار هیئانی قه له مو شمشیر وه شانندا زیره کم، نه توانم دیوانی به پیزتان و سوپاشتان به رپوه بهرم! دواى که میك سه رنجدان وتی: بو به رپوه بردنی دیوان هیشتا گه نجی، به لام ده توانم کارو بارى به رپوه بردنی سوپا به تو بسیترم.

به م جوړه له ته مه نی (۱۹) سالیما بووم به لیپرسراوی به رپوه بردنی سوپای میر. فرماندهی له شکری میر پیاویکی قه له و بوو ناوی (قولور که مال) بوو، وادیار بوو که ته مه نی له په نجا سال تپه پیکردبی، که زانی میر نه و به رپرسارییه ی پنیسپاردووم، ته ماشایه کیکردم پیکه نی، جا پرویکرده سه ربازه کانی و وتی: (میر یا خماق) کوپکی پر چدریژی بو ناردوین بو نه وه ی له گه لیا چاک رابویرین!!...

شمشیرم له کیلان دهرهیناو هاوارمکرد: هەر ئیستا که پیتی دسهلمینم که من کوپنکی پرچدرنژ نیمو دهتوانم سزای جنیودهر بدهم! که هیرشمکرده سهری، ترسی لینیششت و زانی گیانی له مهترسیدایه، نهویش شمشیری هه لکیشاو بهرهنگارمبووه، به جوژی له سهرخو دهجوولا، دلیا بووم دهیهوئیت بمکوژنیت. به لای چه پا شمشیرنکم بۆ لاملی داهینایهوه، تا سهر ئیسقان ملو قوپقوپراگه و شاده ماری برییهوه! دهمودهست کهوت و خوین له ملیهوه وهک جوگه له دهپویششت، دواي چه ند چرکه یهک مرد. شمشیره خویناوییه کهم به جله کانی سهری و پاکمکردهوه و خستمهوه کیلان، پوومکرده سهربازهکان و وتم: من (تهیموور)م، کوپی (تهرقائی)، خه لکی شاری (کیش)م، له ئیستاوه من فهرماندهی له شکرو ئیوهشم، هەر کهس سهریچی بکات بهم شمشیرم دهکوژنیت! سهربازهکان سهیری یهکتریان کردو بی دهنگ بوون؛ زانیم که فهرماندهیم جیگیر بووه!

پهنگه ههبن که پهخنه لینگرن، بۆ پاراستنی نامووسی گهنجه قۆزو جوانهکان زۆر توندپهروم، هەر کهس بهرانبه هەر کوپنکی گهنج و جوان پهوشتی ناشیرین بنوینی دهبی بکوژنیت! ئەم توندپهوییهشم لهوهوه هاتوه له سهردهمی لاویما بۆم دهرکهوت و تیگهیشتم که جوانی یهکیکه له تایبه تهندییهکانی خوی گهوره. له سنوورو قهله مپهروی حکومپرانیمدا ههموو گهنجیکی جوان و قۆز به ئاسوودهیی و له باوهشی ئاسایشدا دهژیا. نهو پۆژهی که من (قولور کهمال)م کوشت، (میر یاخماق) ناردی به دواماو پیروژبایی لیمکردو وتی: تۆ منت له دهست پیاوکی تیکدهرو ناپه سهندو ناله بار پزگار کرد. منیش وتم: میرم، سوپای بهرینزان زۆر نارینو بی سهرو شوینه، رنمبده که به شیوهیهکی نوێ پیکوپینکی بکه! میر وتی: چی به چاک نهزانی بیکه!...

منیش هەر دهسهربازم کردنه یهکو یهکیکم کرده لپرسراویان که پنی دهوترا (ئوئباشی)، هەر ده دهستهه کردنه سهه کهسو لپرسراوه کهیان پنی

دهوترا (یوز باشی)، وه هه هه زار سه ربازم خستنه ژیر فهرماندهیی یهك كه سه وه پینی دهوترا (مینباشی). پینش من سوپای میر كه سه رانسهر به ناو سواره بوو بیجگه له خواردنو خوتن هیچ کاریکی تری نه بوو، من بریارمدا كه پوژانه سه ربازه كان له بیاباندا مه شقېكه نو نوژنه كانیشیان له یاد نه كهن. بهم جوړه له ماوهی دوو ههفته دا پینشكه وتنی زور چاك به دیکرا.

دوای مانگیك چووم بو سه ردانی میر، بینیم هه ندی له پیاوه کانی له بیابانه وه به گریان وه هاتنه باره گای میرو دادو فهریادیانبوو له دهست خیلې (قهره خه تائی) كه له باکووری سه مه رقه ندا نیشته جیبوون، هیرشیان كړدبووه سه ریان، شهش هه زار مه ریان به تالان بردبوون و سئ شوانیشیان لیکوشتبوون. منیش داوام له میر كړد كه ریمېدات برؤم جهرده كان بگرمو به سزای خوانیان بگهیه نمو مه پو مالاته كesh بهینمه وه! میر وتی: تهیموور، پیاوانی خیلې (قهره خه تائی) زور خه تر ناكنو ژماره یان له بیست هه زار پتره! وتم: نه گهر به پړزتان قایلېن دووسه د كهس له گهل خومدا ده به مو هه موو مه پره كانیان لیده سه نمه وه و ئه یان نهینمه وه. میر وتی: ده ته وی به دوو سه سوار وه بچی به گژ بیست هه زار جهنگاوهر دا؟! وتم: بو سزادانی جهرده كان و گهراندنه وهی مه پره كان دووسه د كهس به سه!...

هه هه مان پوژ كه وتمه ری، دوای برسنی بیست قوناخ، گهیشتمه قه له مه روی خیلې (قهره خه تائی) داوام كړد كه چهند پیاو ماقوونکیان بین، كه كوږوونه وه، پییانم وت: من سه ره شكری (میریاخماق) م، هه ندیك له پیاوه کانی خیلې ئیوه شهش هه زار مه ریان دزیوه و سئ شوانیشیان كوشتووه، داواتان لیده كه م كه مه پره كانم پنبه ده وه جهرده كانیشم پنباسین!... له وه لاما وتیان: ئه م خیله یازده تیره یه، ئیمه نازانین كام تیره ئه م كارهی كړدوه! وتم: پهنگه له هه تیره یه كه هه ندیك دز هه بن! بی گومان ئیوه جهرده كان ده ناسن،

داواتان لیده کهم پیم بلین کینو هیچ کاریکم له گهل ئیوه دانییه. هه موویان
وتیان : ئیمه جهرده کان ناناسین!

زانیم که ناوو جینگهی جهرده کان وابه ئاسانی لهو پیاوانه وهرناگیرین، وتم:
ماوهی خویندنی سووره تی (فاتحه) له سهرتان دهوستم تا ناوی دزه کان بدهن،
ئهگینا یه که یه که له ملتان ددهم! به بیستنی ئهم قسانهم پینکه نین، پیاوئکی
سوومل ئه ستوری سمیلزلو که له گه تیان وتی: کوره، ئهم قسانه له دهمو پلی تو
نایهت، هیشتا زوه، په له مه که، با قه فی سمیللت ئه وندهی هی منی لیبت،
ئوسا ئهم قسه زلانه بکه!! هر دهموده ست داوام له پیاوه کانم کرد که بیگرنو
له ناو دهواره که دا ودهری نین، داواشم لیکردن که له سهر زهوی دایبنینو
دوورکه ونه وه. پیاوه کانی تری خیله که نه یانده زانی مه بهستی من چیه. وهکو
برووسکهو با، شمشیرم له کیلان دهرهیناو، بهو هونه ره ی که ماموستانی
شمشیریازی فیڕیکردبووم، نه مهیشت کابرا که راستبیته وه، شمشیرم بو
داهینایه وهو به یه که شمشیر سهریم په پاند، وهکو فواره ی حوزه که ی مالی (میر
یاخماق) خوینی ئه و پیاوه فیچقه یکردو بهرز بووه وه! هر چوار پیاوه که ی تر
که له گه لیا بوون، به جاری په لاماریاندام. داوام له سهر بازه کانم کرد که دووره
په ریز بوهستن. به دوو شمشیره وه هیر شمیردو په لامارمدان، دهستی راستی
یه کیکیانم به جوړی بریندار کرد له کارکهوت، سیانه که ی تریشیانم بریندار
کرد، هر یه که یان له عاستی خویره وه دهستی کرده پارانه وه بو ئه وه ی
بیه خشم وازی لیبتیم. داوام لیکردن که شمشیره کانیان فریبدهن، له هه مان
کاتدا به پیاوه کانم وت شمشیره کان هه لگر نه وهو هر چواریان به نه ناو
دهواره که وه.

دوای ئه وه ی دهستی برینداره که تیمار کرا، پیم وتن: ئیستا منتان ناسی،
ئهگهر ناوی جهرده کانم پی نه لین ده تانکوژم! وتیان : ناویان نازانین، به لام
دهزانین که له تیره ی (ناق مهربووج)ن. پرسیم: سه روکی ئه و تیره یه کییه؟

وتیان: ناوی (جهودەت گولتو) یه. وتم: وهك دیل ئیوه لهگه‌ل خۆمدا ده‌به‌م، كه گه‌یشتیته ئه‌وێ، په‌یمانێ به‌رتانده‌ده‌م. هه‌ر چواریان سواری ئه‌سپ کرانو كه‌وتینه‌ پێ. هه‌ستمکرد كه‌ سه‌ربازه‌كانم زۆرتر پێزم لێده‌گرن، بۆیان ده‌ركه‌وت هه‌ر چه‌نده‌ ته‌مه‌نی فه‌رمانده‌كه‌یان كه‌مه، به‌لام ترسنۆك نییه‌! كاتی عه‌سر گه‌یشتیته ناوچه‌ی خێلی ناو‌براو. كه‌ چاوم به‌ یه‌كه‌م كه‌س كه‌وت پرسیم: (جهودەت گولتو) له‌ كوێیه‌؟ پیاوه‌كه‌ ئاماژه‌ی بۆ خێوه‌تیکی گومه‌زیی سپی كردو وتی: ئه‌و گومه‌زه‌ مه‌لبه‌ندی سه‌ربازگه‌یه‌تی.

بۆ ئه‌وه‌ی له‌ پڕ بده‌م به‌ سه‌ریاو وه‌خۆ نه‌كه‌وێ، داوام له‌ سه‌ربازه‌كانم كرد كه‌ ئه‌سپه‌كانیان تاو بده‌ن و زۆر گورج و خێرا خۆمان كرد به‌ ئوردووگه‌كه‌دا. له‌گه‌ل یه‌كێ له‌ ده‌سگیركراوه‌كاندا كه‌ (جهودەت گولتو) ی ده‌ناسی، خۆم كرد به‌ خێوه‌ته‌كه‌یدا، پیاویکی سه‌روپیش ماش و برنجیم دی، خۆی بوو، ته‌مه‌نی نزیکه‌ی شه‌ست سال ده‌بوو، له‌گه‌ل ژنه‌كه‌ی و دوو کوپێ گه‌نجدا دانیشتبوو، بێ یه‌كو دوو داوام له‌ سه‌ربازه‌كانم كرد كه‌ پیاوه‌كه‌و هه‌ر دوو کوپه‌كه‌ی قۆلبه‌ستبكه‌ن و به‌ ئه‌سپدا دایانه‌ستن و، پێش ئه‌وه‌ی ئوردووگه‌كه‌ به‌ ئاگا بێت بۆی ده‌رچین، نه‌وه‌كو شه‌ر بعه‌ومێت و هه‌موومان له‌ ناو بچین... وای بۆ ده‌چووم كه‌ ئوردووگه‌كه‌ نزیکه‌ی سێ هه‌زار پیاوی تێدا بێت، هه‌ر چه‌نده‌ به‌ دلیری و ئازایه‌تیما ده‌منازی، به‌لام له‌و باوه‌رده‌ نا‌ه‌بووم كه‌ سه‌ربازه‌كانم وابن، هه‌ر له‌به‌ر ئه‌مه‌ بوو كه‌ به‌ چاكم زانی سه‌ره‌ك خێل و هه‌ردوو کوپه‌كه‌ی برفینین، كه‌ زانیم ئه‌وه‌نده‌ دووركه‌وتووینه‌ ته‌وه‌ بێ خه‌مبووین، بڕیاردا بوه‌ستین.

كاتی كه‌ خۆم به‌ سه‌ره‌ك خێله‌كه‌ ناساند، لێمی پرسی: چیت له‌من گه‌ره‌كه‌؟! كه‌ بۆم باسكرد بۆچی ها‌تووم، ویستی و خۆی پیشان‌بدات ئاگای له‌ هیچ نییه‌! منیش وتم: تۆ سه‌روکی خێلی (ئاق مه‌ربووج)یت، چۆن به‌ بێ قایلبوونی تۆ پیاوه‌كانت خۆیان ده‌گه‌یننه‌ ناوچه‌ی سه‌مه‌رقه‌ند و شه‌ش هه‌زار مه‌ر ده‌دزن و سێ شوانیش ده‌كوژن؟! ئه‌گه‌ر مه‌ره‌كانمان بده‌نه‌وه‌و خویستی هه‌ر سێ

شوانه کهش بدهن، واباشه، نهگینا یه کهم جار هر دوو کوپه کهت ده کوژم،
ئینجا سه ری خویشت ده په پرتیم! کابرا هیچ نقه ی لیوه نه هات! وتم: نه گهر تو
موسلمان بیت و له قورئان بزانی، به پیی یاسای خوا، سزای کوپه کانت کوشتنه،
چونکه دیناره که نهو تاوانه به سه په رشتتی همر دوو کیان کراوه!..

(جه ودهت گولتو) وتی: ئایا ده زانی من پینچ هزار جهنگاوهرم هیه؟!
نه گهر خومو کوپه کانیشم بکوژیت، خوینمان له توو (میری یاخماق) دهستین و
همردووکیشتان ده کوژن!.. وتم: ههره شهو گوپه شه دادت نادات، من داوای
هموو مه په کان و خوینی شوانه کان ده کهم، نه گهر داواکارییه کانم جیبه جی
نه کهیت، سه ده هزار جهنگاوهریشت هه بن، هر ده تانکوژم! که زانیم گوئی
ناداته مه په شه کانم، فهراندا به سه رباز ده کانم پهت بخنه ملی کوپه
گهرمه کهیه وهو له لاهو لاهو شه ته کیبدهن، که کوپه که کهوته له قه فرتی،
باوکی هاواری کرد: نهیده... نهیده! فهراندا بوهستن، که په ته که یان له ملی
کرده وه، کوپه که گیانی تیا نه مابوو!... باوکه دهستیکرد به شیوه نو گریان،
منیش دوو سی جار به هیواشی کیشام به پشتیداو وتم: ژنانی، تو نه ورنده بو
مه رگی کوپه کهت داموو زه بوونی و ده گریت، نیتر بوچی دزیده کهیت؟! نه گهر
ده ته وی خوتو کوپه کهی ترت بمینن داواکارییه کانم جیبه جی بکه.

به م جوړه (جه ودهت گولتو) هاته کایه وه، وتی: خوینی شوانه کان چه نده؟
منیش وتم: چونکه به نه نقه ست کوشتو تانن، خوینی هر یه که یان سی سه د
حوشتره!.. وتی: زوره نیمه! وتم: نوسه ده سپ بده، توخواوه نی نه سپی زوری!
وتی: نه سپی خیلن! وتم: نه سپی خیل بده!... که زانی وازی ل نا هینم، به
ناچاری بریاریدا، داواکانمان جیبه جی بکات، لهو کاته دا یه کیك له پیاوهره کانی
له ویوه ده پویشت، بانگی کردو ناردیه لای سه رانی خیل و داوای لی کردن که
هموو مه په دزراوه کان بنیز نه وه، له گهل نوسه ده سپا له جیاتی خوینی
شوانه کان، نهگینا خوئی و کوپه کهی ده کوژین.

بیره وهرییه کانی تهیمووری لهنگ

دوای نهوهی مه پو نهسپهکان هینران، خوئی و کوره کهیم بهر نه دا!، چونکه لهوانه بوو لهشکر کۆیکاتهوه و پهلامارمانبدات. سهه سووارم دانا بو و بهردانی مه پو نهسپهکان بهرهو سه مه رقهند، به سهه سوواره کهی تریشهوه به دیار (جهودهت گولتو) و کوره کهیهوه ماینهوه، تاکو هه والمان بو هات که مه پهکان و نهسپهکان گهیشتهونه ته سه مه رقهند، ئینجا ههردووکیانم بهرداو پینگهی سه مه رقهندمان گرته بهر. پینش نهوهی له قهله مهرویی خینلی (قههه خه تائی) ده رچین، له بهر خیهو تهیکدا چارم به کچیکی شوخ کهوت، که بو سهیر کردنی ئیمه وهستا بوو، هه ر که نهو کچه م بیننی دلم کهوته ته په ته پو بارو دوخیکی سهیرم به سهرداهات! پیم سهیر بوو، چونکه هه رگیز له ناستی هیچ ترسو له رزیکدا دلم ته په ته پی نه کردوه! بی ناگا له خو، نه م تاکه هونراوهیهی (حافظی شیرازی) هاتهوه یادم:

مرا عشق سیه چشمان زدل بیرون نخواهد شد
قضای اسمان است اینو دیگر گون نخواهد شد

که به لای خیهو ته کهدا تینه پیمو لام کردهوه، سهیرم کرد کچه که سهیرم دهکات، چه ند جارنیک ناو پمدایهوه، نهو هه ر سهیریده کردم، که له چاو ونبوو، زانیم که ناتوانم بیرى نهو کچه له میتشکدا ده رکهم. من خو م زور لهوه به توانا تر ده زانی که کچیکی جوان به جورنیک من بگوریت ههست به شه رمه زاری بکه م، به راستی زور نا په حه تبووم، بیرم لهوه ده کردهوه که به شمشیره کهم هه ناوم پاده م، نهکو خو م به زه بوون و پسوا بیتته بهرچاو...!

هه ر که گهیشتمهوه سه مه رقهند هه موو شتیکم به میر پاگه یاندو به دریزى باسی هه موو شتیکم بو کرد. میر زور سهیری سپماو وتی: تهیموور، کارى تو

^{*} من ناتوانم نهشقی چاو رهشان له دلم ده رکهم، نهه ویستى ناسمانییمو گۆزینی بو نییه!

کردووته له توانای پیاوه دیرینه کانیشدا نه بووه!! له پاداشتیښدا سه د نه سپی پیښه خشیږم.

له گهل نه وهدشدا که میر زور لیم قایلېوو، به لام من ههستم به دواکه توووی خوږم دهکرد، چونکه نه مده توانی بیرى نهو کچه، که ناویم نه ده زانی، له سهرم ده رکه م! وام به باشزانی که پشوو یه ک له میر وهرگرمو سهر له شاری (که ش) بده مه وهو بچمه لای ماموستای به پریم (عه بدوللا قرطب) و بارى دل و دهر وونی خوږمى بۇ باسبکه م.

ماموستاکه م به بینیم دلشاد بوو، وتی: نامه خوا بووی به پیاوړکی ته واوو له بهرچا!.. وتم: گهره م ماموستا، نه م پیاوه ته واوو هه لکه وتووه ی له بهر ده متایه، بریتیه له مندالیکى بى دسه لات! هاتووم ناگادارتکه م که زور به شهرمه زارو پسوا دیمه بهرچا و خوږم، ته نانه ت بیرم له وه کردو ته وه به شمشیره که م کوتایى به ژيانم بینم!.. ماموستاکه م پرسى: بۇچی خوږ ده کوږیت؟!.. منیش به ته واوی به سهرهاتى دهردى دلهم بۇ باسکرد، نه ویش وتی: کوږم، نه م گورپانکارییه ی به سهرتودا هاتوه، کارنکی خوداییه و له پى هه موو کوږو کچیکى لودایه، بۇ نه وه ی ژيانى خیزانى پیکبینن و هه چه یان لیکه ویته وه، نه گهر نه م گورپانکارییه نه ییت، نه کوږ ژن دینى و نه کچ شوو ده کات...! نابى توش سه خله تبى، نه م ته نگړه و جوښ و خرؤشه شت نیشانه ی نه وه ن که ده بى ژن بخوازی، به باوکت بللى نه و کچه ت بۇ بخوازی ت!.. وتم: ناتوانم به باوکت بلیم... وتی: راسته ده که ی، هر نه مړو ده چمه لای باوکت و پى ده لیم نه و کچه بخوازی بۇت. به م چه شنه کچیک که دواتر بووه دایکى جیهانگیر _ شیخ عومر _ میرانشا، بوو به هاوسه رم و هاته مالم. دواى زه ماوه ندو یه ک لا بوونه وه و نارامى، بوم دهرکه وت که نه توانم به بى دلپراوکی و پاراپى فرمانده یی سوپای (میر یاخماق) بگرمه نه ستوو به پرته ویه برم.

چواره مین بهش

مردنی میر یا خماق و بهر بهر هکانی له گهل نه رسه لاند

له سالی (٧٥٦) ی کۆچیدا، بهرانبهر به سالی (١٣٥٥) ی زاینی، ته مه نم (٢٠) سالبوو، نه وهنده به هیزو به توانا بووم که ده متوانی له گهل پیاوانی (٤٠-٣٠) سالانا زۆرانگرمو بیاندهم به زهویدا. به جۆرێک په نجه کانه به هیز بوون، کهس نهیده توانی له په نجه شکاندنه ودا بهرنگاریمبکات. پله دارو سهربازه کانی میر نه وهنده ی له من ده ترسان، له میر نه ده ترسان و پتر گوێپرایه لی منبوون. پۆژانه داوام له هه موو سهربازه کان ده کرد که چاک مه شقی جهنگی بکه ن و گهلێکش دلنه واییمده کردن.

وهکو وتم، میر برازایه کی هه بوو، گهلێک ده ترسا که بیکوژیت، له سه ره تاوه نه مه دزانی هو ی نه م ترسه چیه، پاشان زانیم، میر برایه کی بووبوو، مردبوو، نه میش دهستیگرتبوو به سه ره هه موو سامانه کهیدا هیچی نه دابوو به برازا که ی، به م جۆره (نه رسه لان) ی برازا نه و په ری رقی له مامی بوو. دوا ی نه وه ی له دیوان و داموده زگای میرا بووم به خاوه ن ده سه لات و له شکر م رێکوپێک کردو سه لماندم کارامه و به توانام، نه رسه لان زۆر به خیلی پیم ده برد، ته نانه ت دوا ی له مامی کرد بوو که ده رمبکات، گوا یا نه گهر ده سه لاتم فراوانتر بی ده ست به سه ره له شکره که دا ده گرمو بو به رژه وهندی خۆم به کاریدینم!! به لام میر گوینی پی نه دابوو.

ههر له سالی (٧٥٦) ی کۆچیدا میر به نه خۆشییه کی کوشنده کۆچی دوا ییکرد، هیشتا به خاک نه سپێردرابوو، نه رسه لان، که جیگر یوو، به له بهر چاوی هه موو لیپرسراوان و نه فسه رو سه ربازه کانه وه به منی وت: نه ی (میری ته رقانی) ههر له نیستاره و تۆم ده رکرد، ئیتر هیچ په یوه ندیه بکت به م له شکره وه نییه!

نه گهر نه رسه لان دوو به دوو وای پی بوتما یه هیچ سه ره پێچیم نه ده کردو نه مه دگرتنه دل، چونکه به پینی یاسا جینشین مامیوو، به لام که به بهر چاوی هه مووانه وه به جۆره منی شکاند زۆر سه خله تبووم، به دهنگی بهرز وتم: نه رسه لان تۆ دابو نه ریتی گه وره یی نازانی!! وتی: من (نه میر نه رسه لان) م!!

وتم: نهگهر میر بوویتایه نهترانی که ناشی لهبهر چاوی خاوهن پلهو پایهی خوارتر، خاوهن پلهی بهرز دهرکهیت!!...

میر نهرسه لان پرویکرده لیپرسراوهکان و وتی: ئادهی، ئەم مناله بی شهروم بی ئابرووه دهرکه نهدهی! منی خوین پر قولپو به کول نهتوانی له ناستی ئەو جنیوانه دا خۆمبگرم، یهکسەر شمشیرم هه لکیشاو پهلاماری نهرسه لاند، نهوانه ی له دهویدا بوون، هه موو شمشیریان هه لکیشاو ویستیان پریم لیبگرن، نهگهر له هیزو تواناو هونهری جهنگم ئاگادار بوونایه، وایان نهدهکرد. هه به یهکه م شمشیر قوئی یهکیکیانم هینایه خواری، خیرا شمشیرهکهیم هه لگرتهوهو به ههردوو دهستو بهدوو شمشیرهوه تییاکهوتم، هاوارمکرد: نهگهر تو نه میر نهرسه لانی دهرنهچی تا دهگه مهوه لات! له گهل نهوه شا که هیشتا ههندی شمشیر به دهست له نیوانماندا بوون، هه ستمکرد پهنگی پهریوه!... که نهوانیشم خستو له میر نریکبوومهوهو بینی هه موو گیانم خویناوییهو خوین له ههردوو شمشیرهکانم دهتکی، یهکسەر بوئی دهرچوو!...

دوای نهکهوتم، پرومکریه نهو لیپرسراوو نهفسهرو سهربازانهی که نههاتبوونه ناو شهپهوه، وتم: من میرم، یان نهو، که مشکنا سا له ترسی گوربه رادهکا، رایکرد؟! پاش ههلوئستهیهک پرومکریه نهفسهرهکانو سهربازهکانو پیمن وتن: نهگهر ئیوه ههردو نهبهردنو ریز له مهردایهتی دهگرن، نابی ئەم لاهو ترسنۆکه به فرماندهی خۆتان دابنن: ههروهک له مهوبهر به فرماندهیی من قایلین، منیش هه موو داواکاری و پیویستیهکانتان جیبه جیدهکه م!...

هه موویان به یهک دهنگ وتیان: به فرماندهیی تو قایلین بهو مهرجی هه موو مانگیک موچه مان بو دابینبکهی. منیش پهیمانمانی که گوزه رانی هه موویان باشترو مسوگه رتر بکه م. لهو پۆژه وه به تهواوهتی فرماندهیی و کارو باری بهریوه بردنی لهشکری خوالیخوشبوو (میر یاخماق) م گرت هه دست.

(میر نهرسه لان) لهبهر ترسو شهرمهزاری، خوئی شار دبووهوهو که ناریه گرتبوو، به لام من ویستم بیسه لمینم که لهو باشترو پهوییه گه ورییه دهزانم، بویه نیوهی دارایی مامهیم دایه، دهستیشمگرت به سهه نیوه کهی تریدا، تاکو بتوانم بووجهی لهشکره که م دابینبکه م. که نهو پهپی دهسه لاتو تواناشم به دهستهینا، هیچ لاقه م نهکرد، له نامهیهکیا که بوومی نووسیوو، وتبووی: خوای گه وره بهندهی گونا هکار دهه خشی، تۆش له سهه رهوی

نویسنه‌ری تواناو دهسه‌لاتی خوایت، تۆبه‌ی من وهرگره‌و لیمبوره‌و. له وه‌لامیدا بۆم نووسی: وا تۆبه‌ی تۆم قبوولکرد، ئه‌وه‌ش بزانه که زامی شمشیر ساپیز ده‌بیت، به‌لام ههرگیز زامی قسه‌ی ناخوش ساپیز نابیت!... تۆ ئه‌گهر تۆ به‌شت نه‌کردایه، به‌هیچ جورێک ئازارم نه‌ئهدایت و ده‌ستم بۆ نه‌ئهدیدی...

من ههرگیز ده‌مم بۆ خواردنه‌وه نه‌بردوه، قومارم نه‌کردوه، به‌دریژایی ته‌مه‌نم پریم له‌هه‌موو زانیانی ئایین گرتوه‌و په‌یوه‌ندی چاکم له‌گه‌ل هه‌ندیکیان هه‌بووه‌و پرسو راویژیشم پیکردون، بۆ خۆیشم سه‌رچاوه‌ی فتوا بووم ئه‌متوانی فتای شه‌ری ده‌ربکم، چونکه به‌ته‌واوه‌تی قورئانی پیروزم له‌بهره، بۆنه‌و هۆی هاتنه‌ خواره‌وی ههر ئایه‌تیکیش ده‌زانم.

دوای ئه‌وه‌ی بوومه‌ خاوه‌ن تواناو دهسه‌لاتی فراوان، داوامکرد له‌ پارچه‌دار مزگه‌وتیکم بۆ دروستبکری، که بتوانریت له‌ شوینیکه‌وه بگوێزریته‌وه بۆ شوینیکی تر. هه‌ندیک دار تاشی کارامه‌و ده‌ست‌ده‌نگین داواکارییه‌که‌میان جییه‌جیکرد. فه‌رماندا که مزگه‌وته‌که به‌ په‌نگی ئاوی و ره‌نگی سوور بۆیه بکری، چونکه ره‌نگی ئاوی نیشانه‌ی ئاشکرا بوونی توانای خواجه له‌سه‌ر زه‌وی، په‌نگی سووریش نیشانه‌ی ده‌رکه‌وتنی جوړه‌ مروئیکه‌ له‌م سه‌ر زه‌مینه‌دا. مزگه‌وته‌که‌م مناره‌یه‌کی ئاوی مناره‌یه‌کی سوور هه‌بوو. هه‌موو پارچه‌کانی مزگه‌وته‌که‌م به‌ بیست و پینج گالیسه‌که له‌ شوینیکه‌وه ده‌گوێزرانه‌وه بۆ شوینیکی تر، ئه‌گهر له‌ ناوچه‌یه‌کیشا پێگاوبانی گالیسه‌که نه‌بوایه، به‌ چوار سه‌د ئه‌سپ و ئیستر ئه‌م کاره‌ ده‌کرا. له‌ ههر شوینیک بموێستایه، مزگه‌وته‌که هه‌له‌درای بانگده‌ر ده‌چوو سه‌ر مناره‌و بانگیده‌دا.

له‌م کاته‌دا که سه‌رقالی نووسینه‌وه‌ی بیره‌وهرییه‌کانم، ده‌مه‌وی بۆ داگیرکردنی ولاتی چین به‌پێیم، بتخانه‌کانی چین بگوێم به‌ مزگه‌وت!.

باوه‌رم وابوو ههر که‌سیک له‌گه‌ل مندا بووه‌و له‌ جه‌نگدا کوژراوه، پله‌ی وه‌کو پله‌ی گه‌شمه‌رده‌کانی سه‌رده‌می سه‌ره‌تای ئیسلامه، چونکه من بۆ بلاوکردنه‌وه‌ی ئایینی ئیسلام جه‌نگاوم هاوڕێکانیشم سه‌ربازی رێبازی (خوای مه‌زن) بوون.

ئوهی بویه مایهی فراوانبوونی سنووری دهسه لاتم، پاونیکی به کۆمه لیبو له پاییزی سالی (٧٥٧)ی کۆچیدا، که تهههه ٢١ سالان بوو، پۆژنکیان لهگهه چهند ئهفسهه رنکا دههه چووم بۆ پاو، ههه ندیک سههه رازم ناردن بۆ پاونان و ههه لپینی ههه یوانه کێویی بیابان. لهگهه ئهفسهه رکاندا چوینه ناوچهیه که کهوتۆته سههه رویی پۆژئاوای سههه رقهه دههه، چونکه دههه زانی پههه ههه یوانه ههه لپارهه کان بوودهه کهه نهه ی. من نهه دهه زانی خێلی (گرولتانی) لهه ناوچهیه دا دهه ی. که دهه ستمانکرد به پاو ههه ندیک پیایوی ئهه خێلهه پێیان پینگریتین و وتیان: بۆتان نییه لهه ناوچهیه دا پاو بهه کن چونکه هی ئیمهیه!.. وتم: ئهگهه رهه ویزاری ئیوهیه، کوا بهه گهه تان؟! نهه کشتوکالتان دیاره، نهه دارودهه ختی، نهه خانویهه رهیهه، تههه نهه چادریکی ئیوه لهه بیابانه دا بهه دینا کریت!! ئیره بیابانهه هی ههه موانه! پیارهه کان قسهه کانی منیان دانهه داوهه و وتیان: وتمان ئهه ناوچهیه هی ئیمهیهه ههه کهه سیک پاری تیدابکات دهه کوریت، ئهگهه بشیهه ویت نهه کوریت دهه ی سههه رانهه دات. ئیمهه ههه کسهه وین و ئهه وان لهه پهه نجا کهه س پتر بوون، ههه شهه ئهفسهه رکهه گهه ی پرایان پیمبوو، دههه زانی چ جههه گاههه ریکی چاونهه ترسو ئازاو نهه بهه ردم. نهه دهه ویست مشتومرهه کهه مان بگاتهه کوشتار. لهه دلی خۆمدا وتم: لهه وانیهه پاستبهه کن و باوو باپیریان مافیکیان لهه رهه ییه دا ههه بیت. پوو مکرینی و وتم: باشه، ههه چیمان پاو کردوه دهه تاندهه یینی و دهه یین. وتیان: نهه خیر، ئیوه بهه ی پیندانی ئیمهه پواتان کردوه، دهه ی ههه زار لیرهه مان بهه ی ئنجا وازتان لیدینین! وتم: ئیمهه بۆ پاو هاتووین و ههه زار لیرهه مان لهگهه خۆماندا نهه هیناوه. وتیان: کههاته: قۆلبهه ستهه تاندهه کین و دهه تانهه یین بۆ خێلهه کی خۆمان، لهه ی بنیرن ههه زار لیرهه تان بۆ بهه یین و بهه تان بهه یین، ئهه گینا دهه کورین!!.. دوا ی بیستی ئهه ههه شهه گو پهه شهیه، داوام لهه هاو پیکانم کرد که ئامادهه یین. لهه کاته دا ههه موومان پیادهه بووین، وهه بروسکهه خۆم ههه لدایه سهه ئهسپهه کهه؛ بهه داخهه وهه هاو پیکانم ئهه تهه کانهه ی منیان نهه بوو. دوژمهه کانمان ویستیان خۆیان بگهه نهه هاو پیکانم، خیرا تیریکم گرتهه دانهه یهه کیان و تهه ختی ناو شانی گرت، دووهه تیرم بهه قورگی یهه کیکی تریان کهه وتو ههه ر دوکیان کهه وتن، ههه کهه نهه یان لهه من دی، بهه ههه موویان هیرشیان بۆ هینام. منیش ئهه وهه نهه بهه دهه ستهه بورد بووم، لهه ماوهی دوو چاوتروکاندهه تیریکی کاریگهه رم دهه هاویشته. پێش ئهه وهه سوارانی دوژمن بگهه نهه لام، بهه رتیرمدان و سیانیان

له سه رزین بهربوونهوه، چواره میان له سه ر ئه سپه که ی شلبوو، که ئه سپه که ی بهلاماتیپه پری و سه رنجمدا شمشیری کابرا به ولاخه که دا شوپبووه تهوه، دهستمدایه مشتووه که ی و به دهستمه وه هات، به دووشمشیره وه که وتمه ویزه ی سوارانی (گرولتانی)، هه موویان به شمشیر دهجهنگان. له ولاره بوو بوار بو هاوړیکانم په خساو سوار بوونو که وتمه تیربارانکردنی دوژمن. ئه سپه که م له نهژادی ئه سپی (خوارزم) بوو، شاره زایان دهزانن ئه م جوړه ئه سپه به رزترین ئه سپی سه رزه مینه و له هه موویان چاکتر دهکشی و دووقاتی ئه سپی تر خیراتره، هه ر له بهربه رزی ئه سپه که شمبوو که ئه متوانی به ئاسانی شمشیر دایبئمه وه بو ته وقه سه ری دوژمن. ئه و پوژه و بو یه که م جار بو م ده رکه وتو بهروم پهیدا کرد له چاو خه لکی تر دا خاوه نی هیزو توانایه کی تایبه تی و جیاوازم. که شمشیر وه شانندی خو م به هه ردوو دهست له گه ل هی ئه واندایه بهراورد ده کرد، وه کو ئه وه و بوو که پیاویکی ئازا به ربیتته مناله وردکه، نه زوړیکی ئه وتو زیان هه بوو، نه له هونه ری به کارهینانی شمشیریان دهزانی. هه رکه شمشیرم دانهینایه وه بهر یه کیکیان ده که وت، ئه وکه سه ش یان سه ری دهپه پری، یان کو ئه وار ده بوو، نهیده توانی بجهنگی، له سه ر ئه سپه که ی بهرده بووه وه. هه ر ئه و پوژه بو م ده رکه وت که ئازایه تی برییتیه له وه ی مرو ف هه ر چهنده دهزانی ده کوژریت، به لام به بی ترسو له رز به ره و مه رگ ده پروات. له و کاته دا که دوژمنم قه لچو ده کرد، له ولاره هاوړیکانم سوارانی (گرولتانی) یان دابوونه بهر تیر باران و هیرشنی دوژمنیان له سه رمن سووکو که مکر دبووه وه.

له ناکاو دوژمنه کانمان ترس دایگرتنو، وره یان نه ماو هه لاتن. ئیمه دوا یان نه که وتین، زانیمان به ره وخیله که یان هه لدین، ئیمه ش نه مانده ویست له گه ل هه موو پیاوانی خیلدا به جهنگبین.

له گوژه پانی جهنگدا بیست و دو کوژراوو بریندار به جیما بوون، ئه سپ و چه که کانیا نمان دهستکه وتن. هه ر ئه و پوژه زانیم که خوا منی بو فه رمان په وایی دروستکردوه، به خو م وت: ئه ی تهیموور، تو که خاوه نی ئه م هه موو هیزو تواناو چاو نه ترسییه ییت، هه رگیز نابیت به فه رمانده یی له شکرکی بچووک قایلبی که له (میریاخماق) وه بو ت ماوه ته وه، (جهنگیز خان) ی باپیره ت نیوه ی تو لینه اتوو نه بوو، که چی گه یشته پله ی به رزی فه رمان په وایی، تو ده بی بگه یته

پلهیه کی بهرتر، ده بیئت دهستبگری به سهر پۆژمه لاتو پۆژناوای جیهاندا. که له پاو گهرامه وه بوو بوومه پیاوینکی تر، ژنه که شم کورینکی بووبوو، بهم جوړه دوو پووداوی باش و یه که له دواي یه که هاتنه بهر وه، له دلی خوځدا وتم: خوا مژدهم ده داتی که به ناواتی خوځم دهگه م، بویه کورپه که م ناونا (جیهانگیر) تاکو نیازی دهر وونیم دهر پری.

لیکم دایه وه، بۆ ئه وهی بگه مه فهرمانډه وایی ده بی' له شکرینکی زۆر به هیژم هه بی، ئه مه ش زینپو زیوو پارهی چاکی ده ویست، بویه بریارمدا هه رچیم هه یه بیفرۆشم بۆ پیکهینانی له شکرینکی به هیژ، خو ئه گه ریه کینکی تر له جینی مندا بوایه دوو هه زار جهنگاوه ری هه بوونایه، ده ستیده کرده جهرده یی و پووتکر دنه وهی خه لک، هه ر له سه مه رقه ندیشا هه موو میله ته تی تالانده کرد، به لام له بهر ئه وهی ئیماندار بووم، هه رچیم له (میریا خماق) وه بۆ ما بووه وه فرۆشتم بۆ به دیهینانی ناواته که م.

هه رچیم هه بوو زۆر به نرخ و بایه خدار بوو، که خه لک زانیان ده یفرۆشم به گیل و گه مژه یان ده زانیم، هه ر چهنده شته کانم به هه رزان فرۆشتن، له گه ل ئه وه شدا چل هه زار لیره م به دهسته ئینا. ده مو ده ست ده ستمکرد به مووچه و نازووقه دان به هه موو سه ربازه کانم، پیاوای گه نجم هه لبژاردن بۆ سه ربازی که ته مه نیان (۲۰_۲۵) سال بوو، چونکه ئه م ته مه نه بۆ هونه رو توانای جهنگ زۆر له بارو باش بوو...

پېنجه مېن به ش

چون شاری بوخارام داگیر کرد؟

بۇ فېر کردنی ئەو گەنجانەى بۇ سەربازى وەرمەدەگرتن، ھەمان پېنازى خۇم گرتەبەر. ھەموو پىاويڭكى نەزانو بى تۈوانا دەتۈانى بېتقە زاناو بە تۈوانا بەو مەرجەى خۇى لە تەمەلىو سىستى پزگار بکات. بۇ ئەوۋى مرقۇف زانا بېت پىوۋىستە پنى زانست بەرنەدات، بۇ ئەوۋى بە تۈوانا شېت دەبىت لەشى وەگە پخاتو پايېنى. ھەر لە يەكەم پۇژى مەشقى سەربازە لاو ەکانەو زۇر تېدەكۇشام بۇ ئەوۋى بە وردى لە ياساى شەرع بگەنو چاک پەپرەو يېبکەن؛ ئىستاش کە تەمەنم ەفتا سائە بە تەواوۋەتى پىز لە شەرع دەگرمو پەپرەوۋى دەکەم.

دەمزانی پياويڭ کە ھەموو تەمەنى سوارىى ئەسپە، دەبى بە باشى شارەزای شەرع بېت بۇ ئەوۋى لە ھېچ شۇنىڭ سەپپىچى ئى نەگرت، ھەرۋەھا دەمزانی لە ھەر ناوچە يەككى زۇر دورى قەلەمپەۋى مەنا ياسا جېتە جېتەگرتت وەك ئەوۋە وایە کە خۇم لەوېم. ئاگادار بووم کە (جەنگىزخان)ى باپىرەم لە ھەموو کارەکاندا پىشتى تەنھا بە زۇر سەتمو پق بەستوۋە، بەلام مەن ھەمىشە لەگەل شەردا بوومو تۇزقالتى لام نەداۋەلىنى. سەربازەکانىشەموا پراھىنا بوون کە پەپرەۋىى ياسا بگەن، ئەگىنا بە پنى ياسا سزا دەدران. ھەموو پۇژىڭ دوو جار خواردنم دەدا بە سەربازەکانم، جارنىکیان لە چىشتەنگاۋدا، جارنىكى کەش لە سەرەتای شەودا دۋای نوژنى بەيانىنىش ئاگادارمەدەکردن کە خەرىكى ھونەرى شەپکردن بزو خەرىكى وەرزشى سەخت بىن بۇ ئەوۋى زۇر بەھىزىن. دەمزانی بە ئامادەبوۋنى خۇم لەو بىابانەداۋ لە گۆرەپانى مەشقو پراھىناندا سەربازەکانم کارامەترو بە تۈوانا تر دەبن. لە پۇژانى ھاۋىنى گەرمىشا، مەشقو پراھىنان لە ەسەرەو دەستى پىدەکرا بۇ ئەوۋى گەرما پەكى سەربازەکان نەخات. ئاگادار بووم کە سەرباز پىز لە فەرماندەى بى ھىزو بى تۈوانا ناگرتت، بۇيە جار بە جار لە کاتى مەشقى سەربازەکاندا، لەبەرچاۋى ھەمويان منىش

مه شقی تیر هاویشتنو پمبازی و شمشیربازیم ده کرد تاكو بزائن فرمانده كه یان
پیاویکی ناشی و بی توانا نییه!

له سالی (٧٥٨) ی کۆچیدا، كه ته مه نم (٢٢) سانبوو، هه ندیک سهربازی (میری
بوخارا) له بیاباندا شهش سهربازی منیان کوشتبوون. به پینی شهرع هه ركه سی
به هه له بکوژرنت، خوینه که ی سه د خوشتره، که سیکیش به نه نقه ست بکوژرنت
خوینه که ی وا به سته به داوای خاوهن خوینه وه.

دوای لیکۆلینه وه ی ته هاو، بۆم ده ركه وت كه پیاوای (میری بوخارا)
ده ستپیشخه رو تاوانکارن. نامه یه کم بۆ میر نووسی و تیایدا وتم: په نجا
سهربازی تۆ شهش سهربازی منیان له بیاباندا کوشتبوون، جا ده بی بۆ خوینی
هه سهربازیک یان سی (٣) هه زار مسقال زێر بدهیت، یان ده بی له وه په نجا
سهربازهم بدهیت تا به پینی یاسای شهرع له ملیان بدهم! له وه لامدا میر
نووسی بووی: هه له ی سهربازه کانی تۆ بووه ده ستپیشخه ریشیان کردوه،
ئه گیتا نه ده کوژران!.. له گه ل شه وشدا كه دلتیا بووم تاوان هی سهربازه کانی
ئه ه، نامه یه کی ترم بۆ نووسی، تیایدا وتم: سهربازه کانی تۆ درۆیان له گه لدا
کردوویت و به شیوه یه کی تر رووداوه که یان بۆ گیراویت وه، بۆ خۆت چاک
ده زانی كه سهربازه کانت تاوانکارن، كه پی نه یهیت واته تۆش ده پۆزی و
دوژمنی خوا ی گه وری! له شهرعدا نه وتراوه كه بکوژو دز دوژمنی خودان،
به لکو درۆزن دوژمنی خودایه، كه واته درۆ گه وری ترین گوناها!

(میری بوخارا) وه لامی دوهم نامه ی نه دایه وه، منیش بریارمدا كه
هیرشبه كه مه سه ر (بوخارا). دوای ته واو بوونی مانگی ره مه زان، له سنیهم پۆزی
مانگی شه والی (٧٥٨) ی کۆچیدا له سه مه رقه نده وه به ره و بوخارا كه وتمه پێ.
هه موو له شکره كه م سواره بوو، هه سواره ی دووئه سپی هه بوون بۆ شه و ی ئه گه ر
ئه سپیکیان ماندوو ببیت سواری شه و ی تر بیت و زووتر بگه ی نه به ره وه.
نه خشه ی پۆیشتنه كه م وا داپشت كه شه و بگه ی نه بوخارا، بۆ شه و ی
پاسه وانه کانی شار له دووره وه نه مانبینن، میر ئاگادار نه که نو ده روزه کانی
شار قایم نه که نو له شکره که یان له ئاماده بووندا نه بیت. پینش شه و ی له
سه مه رقه نده رچین ده ستوورمدا كه هه سهربازه ی هه ندیک سونبولی بۆنخۆشی
پی بیت بۆ شه و ی كه گه یشتینه نزیک شووره و دیواری ده وری شاری بوخارا،
بیدهن له لووتو لمۆزی ئه سپه کانیان تاكو نه حیلینن! چونكه سروشتی ئه سپ

وايە، دواي پىكرىدىكى زۆر، كە گەيشتە بەرەوۈ ئەھلىنى. كە گەيشتە بەر دەروازەكانى شار، ھەموو لايەك كىشىلەر، دەستوردا بە ئەستورەندەكى گەرەمىيە، كە بەپەنجا سەربازىك ھەلەدەگىرا، دەروازەكان بىشكىن، گەلى لە سەربازەكانم بە پەيزە سەركەتتە سەم دىوارەكان، چوونە ناو شارەو، چاۋەپوان نەبوۋىن وا بە زوۋىي و بى بەرەنگارى بى جەنگ بچىنە ناوشارەو. دواي ماۋەيەك ھات و ھاۋار بەرپاۋو. مىرى بوخارا بە ئاگا ھات و دەستوردا كە دەروازەي كۆشكەكەي چاك دايخەن. دەپوۋ دەۋرى كۆشكەكەمان بدايە، لە ھەمان كاتىشا دەستوردا كە دەۋرى شارىش بگىرىت، شارەزاشبوم كە ھەموو كۆشكىكى مىرى پىنى نەينىي زىرەمىنى ھەيە بۇ كاتى تەنگانە ھەلاتن بۇ دەروەي شار! سەربازەكانم ئاگادار كىردن كە ھەر چۆنىك بوۋە دەپى دەمى كۈنى پىنگا نەينىيەكە بدۆزەنەو ھەركەسىك لەۋىو ھەرچوۋ تىر بارانىيەكەن. واي بۇ چوۋم كە ئەو شەۋە مىرى بوخارا پاناكات و چاۋەپەندە بى بۇ بەياني تاكو لە ژمارەو تواناي لەشكەرەكەم بگات و بزاني دەتوانى بەرەنگارى بگات يا نا!!!... بۇ سەبەبىنى كە پۇر ھەلات، مىر لە سەر بورجى كۆشكەكەيە، لە تەكما دوا و تى: بۇچى ھاتوۋىت و چىت لە من دەۋى؟! منىش باسى كارەساتى كۈشتى ھەر شەش سەربازەكان و ھەردوۋ نامەكەم بۇ كىرد، دوايى و تى: ئىستاش ئەگەر ئەتەۋى شارەكەت چۆلبەكەم و بگەپمەو دواۋە پىنچ سەد ھەزار مىسقال زىپى ساغ دانى، ئەگەر نىتە، بايى ئەو زىپە مۆلك و كەلو شتى ناياب بدە! مىر و تى: ئەي ئەگەر نەتەدەمى چى دەكەي!؟

و تى: دەتكوژم، چونكە تۇ بكوژى سەربازەكانى منى!! و تى: من سەربازى تۇم نەكۈشتەو. و تى: سەربازەكانى تۇ بكوژن، تۇش پەناتادون، بەم جۇرە تۇش بەشدارىت و دەپى بكوژىت! دواي كۈشتىش ھەرچى دارايىت ھەيە داگىرىدەكەم و ھەرمەنرەۋايى بوخاراش دەگرمە دەست! مىر و تى: ئەگەر تۇ توانىت من بكوژى، باۋايى... ئەمەي و تە ديار نەما. پاش دوۋ سەعات ھەريەك لە دەروەي شار ھاتە بەر گويم، دواي كەمىك ھەندى سەربازى دەروەي شار چەند كەسىكى گىراۋيان ھىنانە لام، لە ناۋيانا (مىرى بوخارا) م ناسىيەو، واي زانىبوۋ ئىمە بى ئاگىن، بۇيە ويستېۋى خۇي و دەستو پىۋەندەكانى لە پى نەينىيەكەو ھەرچىن. مىر و تى: ئامادەم داۋاكارىيەكانت جىيەجىيەكەم، تۇش دەپى شارم بۇ چۆلبەكەيت! و تى: ئەمە، سەر لە بەياني داۋاكارىم پىكەشكردو

تۆ داته دواوه، نهوسا من خاوهنی سهرومالی تۆ نه بووم، بهلام نیستا چاره نووست به دهست منه! دهستووردا به سهربازهکانم تا دهستی داموده زگاوهستو په یوهنده کانی میر له سهرزوی پالبخه، خویشم شمشیرم هه لکیشا، به جوړیک دام له ملی میر، یه کسه سهری له لهشی جیابووه وه کهوته سهرزوی! ویستم هه موو دانیشتیوانی شار تیښگه یه نه که دهبی هه موویان گوڼپراهه لی فرمانم بن. که دیم خوینی شاده ماری میر به بهرزی یه که گه زونیو فیچقه ی فواره ی بهر زیووه ته وه، دامه قاقای پیکه نین!

دوا ی کوشتنی میری بوخارا، دهستمگرت به سهره موو داراییه که یدا، هه رچیشی هی گواسته نه وه بوو، گواسته مه وه بو سه مه رقه ند. پاشان فرمانده رکرد که سهربازانی میری کوژاو، له گهل هه ندیک له دانیشتیوانی شارا، به بنگار شووره دیواره کانی (بوخارا) ته ختیکه نه کو که سینکی تر بیهوی که لکیان لینه ر بگریت! نه مه ر یبازی منه تا کو نه مپوش هه شاریکم گرتبی وامکردوه.

کاروباری دهوله تی بوخارام سپارد به یه کی که له نهفسه ره به توانا کانه و داوام لیکرد به پینی یاساو دهستووری نیسلام فرمانده واییبکات، وه ناگاداری شمکرد نه گه هه ر کی شه یه کی سهختو دژوار هاته کایه وه، ناگادار مېکات تا کو رینما ییبکه م.

به له گه پانه وم له شاری (بوخارا) وه بو (سه مه رقه ند) خهویکی زور سهیرم دی، په یژه یه که بهرانه بهرم وه ستابوو، پینچه کانی خواره وه ی له سهرزوی یوون، که چی نه وانه ی سهروه له بوشاییدا بوون! زور سهیرم سپرمو له بهر خومه وه وتم: نه مه یژه یه چون ناکه وی؟! له نا کاو دهنگیک کهوته بهر گویم و تی: تهیموور، بهم په یژه یه دا سهرکه وه. وتم: ناویرم، چونکه نه که وی! هه ره مان دهنگ و تی: مه ترسه، سهرکه وه، ناکه وی! بهلام من هه ردوو دلېوومو سهرنه که وتم. دهنگه که و تی: نه ی تهیموور، نه وه ده ترسی؟! وتم: هه ر که س په یره وی میشتو ناوه ز بکات ترسنوک نییه، هه ره بهر نه وه ی چاونه ترسو نازام، نابی خوم بخره ناو ناگره وه چونکه نه سوو تيم! خاوهن دهنگه که و تی: من پینت ده لیم نه مه یژه یه ناکه ویت، مه ترسه، پیا سهرکه وه!... که پیم خسته سهر یه که م پله ههستمکرد زور چه سپو قاییمه، بهبی ترس سهرکه وتم، له پر ههستم به نازاریکی زور ناهه موار کرد له لاقی چه پمدا، نازار زوری بو هینامو لاقی چه پم له ته کهما

نەدەھات. دەنگەكە وتى: ئەو ە بۇ ەستايوت؟! كە تىمگەيان، وتى:
لەكاركەوتنى لاقى چەپت نايىتە ەۋى سەرنەكەوتت!.. ەەرچۇنىكبوو لاقى
چەپم بەدواى خۇما پاكىشا، كەچى لەپر ەستىمىزد دەستى راستى
لەكاركەوتوۋە، لەگەل ئەو ەشا ەەر سەركەوتەم تا گەيشتەمە دوا پلەى پەيزەكە.
دەنگەكە وتى: ئايا دەزانى چەند پلەت بېرون؟! ەم: نا. وتى: چاكتىر كە نازانى،
ئەم پلانە ژمارەى سالەكانى تەمەتن، تۇ پۇژبەپۇژ ەەر سەردەكەويت ەەرگىز
نايەيتە خوارى. زۇر رىزى زانايان و پىشەسازان و شاعىران بگرو ەەرگىز
نازاريان مەدە، ئەگەرچى لەگەلىشتا نەبىن ەلەسەر دىنىشت نەبىن. دواى ئەم
ئامۇزگارىيە لە خەو پاپەرىم. ەا ئەمپۇ چلو ەەشت سال بەسەر ئەو خەو ەدا
گوزەرىكردو ئىستا دەتوانم بەچاكى لىكىبدەمەۋە، لەم ماۋەيەدا ەەر لە
گەشەكردندا بسووم، ەمىشە سامان ەتوانام ەقۇلۇشكۇر بىئون، ەمەو
خۇبەزلزانەكانى سەر زەمىن لەئاستى مىندا، يان سەزىيان خستە خاك، يان
سەريان پەرىندرا. ئىستاكەش دەمەۋى بەرو (چىن) بكتىم سەرانسەرى
داگىربەكم.

ئەو ەش لەيادنەكەم، لەكاركەوتنى پىنى چەپم لەسەر پەيزەكە بەو جۇرە
بەدىيات، لە يەككە لە جەنگەكاندا بە سەختى برىندار كرا، ئىتر لەو ساۋە ئەم
لاقەم شەلە. ەۋى لەكاركەوتنى دەستى راستىشم، ئەو ەبو لە شەركردنما دژ بە
(تورك تامىش) زۇر بە خەستى برىندار كرا، لەو پۇژوۋە تاكو ئەمپۇ ناتوانم
پەنجەكانى دەستى راستىم باش بجوئىنم، ئەو ەتا ئىستا داستانى ژيانم
بەدەستى چەپ دەنوۋسەمەۋە، لەگەل ئەو ەشدا دەتوانم بە دەستى راستى
شمىشېر بگروم بەكارىيىنم، چونكە شان ەانىشكۇ بازووم تەواون. لە ماۋەى
ئەم چلو ەەشت سالەدا سەدو ەقتاۋ دوو جار برىندار كراوم، تاكو ئىستاش
ەىچ كەس ەاۋارى لە زارى من نەبىستوۋە.

كە گەيشتە شارى شىراز دەستورمدا (شەمسوددىن موخەممەد شىرازى)
كە بە (خواجه حافظ) ناۋىدەركردبوو، بەئىن بۇ لام، پىرەمپردىكى لاۋازو
بىن ەيزيان ەينا. ئاۋ بە چاۋىكىدا دەھاتە خوارى، كە لىمپرسى: ئايا تۇ
شەمسوددىن موخەممەد شىرازىت؟ وتى: بەلى، ئەوم، ئەى مىرى جىهانگىر.
ەم: ئايا تۇ ەتوۋتە:

خدا یا محاسب مارا باواز دڤو نی بخش

که ساز شرع زین آفسانه بی قانون نخواهد شد*

شاعیری شیرازی وتی: بهائی، ئەهێ ئەمیری جیهانگیر، من ئەم هۆنراوه یهه
وتووه. و تم: ئەهێ نازانی ئەمه سووکایه تیکردنیکی گهوره یه به نایینی پیروز؟!
پیره میبرد وتی: من مه بهستی وام نه بووه، ویستوومه بلیم ناوازی دهڤو نهی
ئه وهنده کاریگر نییه که بتوانی کۆله کهی دین بخاته له رزه! و تم: ده میکه
زانوومه که تۆ له دین وه رگه پاری! مه بهستی شیعه رگه ت به و جوړه نییه
که وتت، ئاشکرا دیاره که مه بهستت لاواز کردنی دینه!

پاشان هه ر بۆ دلدانه وهی پرسیم: تۆ له هۆنراوه کانتا گه لێک ستایشی
سه مه رقه ندو بوخارات کردووه و ناوت هیئان، ئایا دلت پیه یه ئەو دوو شاره
ببینی؟ له وه لاما وتی: میران، ئەگه ر لاو بووما یه بئ یه کئو دوو ده چووم بۆ
بینینی هه ر دووکیان، به لام نیستا زۆر پیرو بئ توانام، ئەترسم یان نه گه مه
به ره وه، یان ئەگه ر گه یشتم نه گه ریمه وه و به رم! پاشان و تم: ئەهێ (شه مسود دین
موحه ممه د)، تۆ بیجگه له شیراز شاری توت نه دیوه و پیت وایه هیچ شاریک له
شیراز جوانتر و خوشتر نییه؟! چاک دلنیا به که شیرازی تۆ له چاو سه مه رقه ندی
مندا شاریکی بچووک و بئ بایه خه...! له شیرازی تۆدا ته نها حه وت مزگه وت هه ن،
به لام له سه مه رقه ندی مندا دووسه د مزگه وتی گه وره هه ن، هه ریه که یان دوو،
سئ، چوار مناره ی هه نو له سه ر گوممه زی هه ر مزگه وتیک مانگیکی که نگه ره یی
(هیلالی) زێڕین چه سپکراوه، گه ر له سه ر گردیکی قه راخ شاره وه سه رنجی شار
به دهیت، که وتۆته ناوه راستی باخه فراوانه کانه وه، وا ده زانی به هه شت ده بیني...!
به پێی بۆچوونی من (شه مسود دین موحه ممه د) له دین وه رگه پاریوو، له گه ل
ئه وه شدا ده ستوورمدا که هه زار لیره زێری بدریتی بۆ ئەوه ی دوا پۆژه کانی
ژیانی به خوێشی به سه ره بریت.

* خواجه ئەوه ی ریمان لێنه گری بیبه خشه به ناوازی دهڤو نهی، گومانی تیندا نییه که رێبازی شرع له گه ل ئەم

نه فسانه یه دا گونجاوه.

ههروه کو باسمکرد، پێبازی پێزلێنانی زاناو شاعیرو پیشه سازو داناسو
 بلیمه تانم بهرنه دا. (قهشه ی سولطانیه) که پێشان له (نه خچه وان) ده ژیاو پابه ری
 بوخانی ئهرمه نییه کانیوو، هاته لامو به پێزه وه پێشوازی لیکردو له پال خۆمدا
 دامنی شاندا، له بهرنه وه ی به هۆی جهنگه وه له (سولطانیه) نازووقه که مبه وو،
 داوامکرد که خواردنی باشی بۆ به یئیریت، که تیروبوو له جیاتی سوپاسو
 ستایش ده ستیکرد به قسه ی نابه جئ!! وتی: ئه ی (میر تهیموور) تۆ ده ئێنی
 موسلمانو بپروات به خوا هه یه، ئه ی بۆچی ئهم هه موو خوێنه ده پێژێرو
 به نده کانی خودا ده کوژی؟! وتم: من ئه وانه م کوشتوونو ده کوژم که له دینی
 ئیمه په شیمانده بنه وه هه لده گه پێنه وه! قه شه وتی: تۆ له ئهرمه نستان
 خه لکیکی زۆری مه سیحیت کوشتن، خۆ ئه وانه موسلمان نه بوون تا بلیی له دین
 وه رگه پاون!... وتم: ئه وانه به لگه و بیانوویان داده تاشین بۆ شه پکردن دژی
 موسلمانان، ئه و جوړه که سانه کافری جهنگو ده بی بکوژین! تۆش که
 پیاویکی گاوری، گه لیك خوشبه ختی چونکه له پیزی زانیانی گاوران
 داده نریت، ئه گه ر له دهسته ی زانیان نه بوویتایه، هه ر ئیستاکه فره مانده دا
 به بهر چاوی خۆمه وه به زیندوویی بگروون!... هه ر دهموده ست داوی
 لیبور دنیکرد، منیش لێی خوشبووم، ئینجا داوامکرد که بگوزریته وه بۆ
 سه مه رقه ند تا چاک پایته ختی من بیینی. پاش ئه وه ی ماوه یه که له سه مه رقه ندا
 مایه وه، وه ک نوێنه رو نێردراویکی خۆم ناردم بۆ پوژناوا، بۆ ئه وه ی ناوو
 ناوبانگی من بگه یه نیته شای فره نگ.

داوی گه رانه وم بۆ بوخاراو بیینی ئه و خه وه ی باسمکرد، بیستم پێنج میر
 له میرانی (ما وه رانه نه هه ر)، که دۆستی میری بوخارا بوون دژ به من
 یه کیانگرتووه و ده یانه وئ به له شکرکی سه د هه زار که سه وه هێرشبکه نه سه ر
 سه مه رقه ندو تۆله ی میری بوخارا بکه نه وه و من بکوژن. پێش خه وه که م له خۆم
 گه یشتبووم که چه نده به هیزو نه ترسم، داوی بیینی خه وه که م بۆم ده رکه وت که
 یه زانی مه زن پشتیوانمه و له جهنگه کاندایاره تیمده دات، له گه ل ئه وه شا
 دوور بیینی به هه رو ته گبیرم له ده ست نه دان، زانیم پیاوی ژیرو کارامه و دوور بین
 پێشیاوی یاره تی خوی گه وره یه.

به ر له وه ی ئه و له شکره گه وره یه ده ست به هێرش بکات، بریارمدا که
 هێرشبه رمه سه ر یه که یه که ی ئه و پێنج میره. فره مانپه وایی شاری سه ره مه رقه ند

به نهفسه رینکی ناوداری خۆم سپارد که ناوی (شیر- به هادر) بوو. به لهشکره که مهوه که و تمه پئی تا گه یشتمه که ناری پووباری (جه یحون) له ناوچهی (تورموز). ویستم له پووباره که بگه مه ئهو بهر، به لام ئه وهنده لافاوی پووباره که به میز بوو، نهک ئه سپ، فیلیش نهیده توانی لینی بدات. بۆ پهرینه وه پیویستم به به له می گه و ره گه و ره بوو، نامه یه کم نارد بۆ (شیر- به هادر) داوام کرد که دهستبکهن به به له مدروستکردن، به له مه کان به جورنکین که نه سپ بیه رینه وه، به هۆی گالیسکه شه وه بگۆز زینه وه. له هه مان کاتیشا بۆ ئه وهی دوانه که وم، هه ندی سوارم به ره و باکوورو باشوور ناردن بۆ کوکردنه وهی که شتی بجووکو به له می ئهو ناوه. له ماوه یه کی زۆر کورتا ژماره یه کی باش که شتی و به له م کوکرانه وه هه موو سوارم ئه سپه کانمان به که شتی له جه یحون په راندنه وه. دواي ئه وه گورج و خیرا هیرشمبرده سهر ناوچهی فرمانره وایی میری (غه ضنه فهر) که یه کینکبوو له پینچ میره کانی دژ به من، به لام پینش ئه وهی بگه مه به ره وه، میری ناوبراو بۆی دهرچوو بوو، دهستمگرت به سهر هه موو ئه سپ و مه پو مالاتو ده واریدا. له بهر ئه وهی که س به ره نگارمان نه بووه و که س پئی پیمان نه گرت، خوینی که سمان نه پشت. دواي ئه وه به ره و ناوچهی میرنکی تریان کشام که ناوی (لیک توتون) بوو، ئهم میره نیسلام نه بوو.

سوارانی میر (لیک توتون) چوار هه زار ده بوون، سهره پای له شکری ته و او، چوار هه زار سوارو چوار هه زار ئه سپی زیاده م پئی بوون، بۆ ئه وهی له کاتی ماندوو بوونی ئه سپه کاندای بگۆر دین، نیت به م چه شنه نه نجامی باش و له پرمان به دیده هینا، ئهم ره وش و خوه شم له باپیره گه و ره مه وه (جه نگیزخان) وهرگرتبوو، گه لی جار ماوه یه کی زۆر له نینوان نيمه دوژمندا هه بوو، که چی به کاتیکی زۆر کورت، زوو ده گه یشتینه سه زی و چارمانده کرد. بۆ نمونه، که به ریارمدا (سه به زوار)، ناوه ندی ناوچهی (خوراسان)، بگرم، به ماوه ی بیست پۆژ به هه موو له شکره که مه وه له (بوخارا) وه گه یشتمه (سه به زوار)، ئه وهنده گورج و کوتوپر گه یشتینه چی، خه لکی شار که له دهره وهی شووره ی شاردا بوون پیا نه گه یشتن خویان بگه یه ننه وه ناو شار.

هه موو دانیش توانی (سه به زوار) له دین هه لکه رابوو نه وه. (تهیمووری لهنگ به رانبهر به شیعه کانیش هه مان به رواو بۆچوونی هه بووه، بئی گومان به لگه ی

نه بووه - وەرگیر بۆ فارسی ﴿﴾. پاش ئه وهی دهستان به سهر هه موو شاردا گرت، دهستورمدا چاپدیریت که دهسهری بپردراو به یهک دینار دهکرم، چونکه من موسلمانبو له پئی خوادا خه باتده کهم. سهربازه کانم سه دو په نجا هه زار کهله سهری بپردراویان دانه دهست ژمیریاران و یازده هه زار دیناریان وهرگرت. فه رماندا بهو سه دو په نجا هه زار کهله سهره پوو به قیبله مناره یهک دروستبکرت تا خودای (که عبه) ناگادار بی بۆ په زامه ندیی ئه و له دین وهرگه راوان له ناو ده بهم!...

دوای ئه وهی مناره سی (۲۰) گهز بهرزبووه وه، داوامکرد که شووره و دیواری شار ویرانبکرت و له شکر به پخت، به لام بۆ پۆژی دوایی له پر خۆم کرده وه به شاردا، ده مزانی هه ندی له دانیشتووانی (سه بزه وار) له په ناوچه په کدا خۆیان شار دۆته وه و دوای ده رچوونی له شکر له شار، له شوینه نه نیییه کاندایینه دهره وه. بۆچوونه کهم راستده رچوو، ئه وانیشتان له ناو بردن.

نیستاش به کورتی باسی داگیرکردنی سه بزه وار تۆمار ده کهم. له بیست و دووهم پۆژی مانگی ذیلحیججه ی سالی (۷۵۹) ی کۆچیدا، شهر له نیوان سوارانی من و سوارانی میر (لیک توتون) دا هه لگیرسا. بهر له هه لگیرساندنی جهنگ دووسه سهربازم دانان بۆ ناگاداریی ئه سپه زیاده کانهان، بۆ خۆیشم به سی هه زار و هه شت سه د سواره وه دهستمکرد به هیرشیردن. گۆره پانی جهنگه که پانتاییه کی فراوانبو. فه رماندا به (حسین) ی زاوم، که میزدی خوشکه که مبوو، به پینج سه د سواره وه پاشه و پاش بکشیته وه و واخۆیان دهرخن که هه لاتوون بۆ ئه وهی هه ندیک له سوارانی دوژمن بنیشه سه ریان، جا له ناکا و لییان وهرگه پرین و تیر بارانیان بکه و له ناویان بهرن و دوایی خۆیان بگه یه ننه وه لام. له هه مان کاتیشدا داوام له ئه فسه ره کانم کرد که به پرم و نیزه ئه سپه کانی دوژمن له ناو بهرن، بۆ ئه وهی سوارانی دوژمن پیاده بن، ئه وسا له ناو بردنیان ئاسانه. که سهربازه کانم خه ریکی له ناو بردنی ئه سپی دوژمن بوون (حسین) ی زاوام سهربازه کانی که و تنه هه لاتن. من وام زانی که دووسه د، سی سه د سواریک دایانده که ون، که چی نزیکه ی هه زار سوار نیشته سه ریان، کاتی که ئه مه مان دی هیرشی توندتر و سه خترمان کرده سهر ئه سپه کانی دوژمن. بهم جوړه ژماره یه کی زۆر له سوارانی دوژمن بی ئه سپ مانه وه، یه کی که له گه وه لپیر سوارانی خۆم، که ناوی (نه صره تلی) بوو، پاسپارد به پینج سه د سواره وه

بکه وینه ویزه ی پیا ده کانی دوژمن و له ناویان بهرن. سهرنجمدا سهربازانی دوژمن نه وه نه بیون بتوانن بهر نه نگاریبکهن، وهکو کومه له میرووله کهوتبونه ژیر پینی سهرباز هکانمه وه.

ئو پوژه بوم دهرکهوت که نابی هرگیز به نازناوی قه به وزلو پیا هه لدانی خه لک هه ل خه له تيم. (ليک توتون) یه کیکبوو، له ناوداره زور گه وره کانی هه موو ناوچه که، هر کاتی سواربوايه، نالایه کيان بو هه لده کردو ده یان شه کانه وه که نو ده وال، یان قامیش به شینوهی کلکی گابا دراوی پتوه بوو. ئه م میره خوی له نه ژادی به وه جاخترین سولتانه کانی تورک نه زانی و نرخو بایه خی بو هیچ کهس دانه نه نا.

ههرکه سی سهرگوزشته ی من ده خوینینه وه با ئه م پاستیه دروسته بزانی: ئه گهر له مهیدانی شهردا سهرباز ترسنوکو بی توانا بیت، ئه وا فرمانده کهشی وایه، چونکه سهرباز وینه ی فرمانده کهیه تی. دوا ی ئه وه جهنگه (نه صره تلی) م پاسپارد که هه موو به یانییه ک، دوا ی نویژی به یانی به دهنگی بهرز ئه م تاکه شوئرا وه یه م بو بخوینینه و.

نبیند دو چشم بجز گرد رزم حرام است بر جان من جام بزم
"بئجگه له توژو گهردی گۆره پانی جهنگ، با چاوم له هیچ نه بی، جامی به زمو مه ی و پابواردن بو گیانی من حرامه"

(حسین) ی زاوام به ته واوه تی کاری خوی کردو گه پرایه وه. ئه گهر بمزانیایه له شکری دوژمن نه وه نده بی ده سه لاته ئه وه کاره م به حسین نه ئه سپاردو له خوم دوورم نه ده خسته وه. شه پ گهرمتر بوو، هیرشی به رینتر کرایه سهر دوژمن. به داخه وه له وه شهردا حسین کوژرا، پینش کوژرانی پینی هه لاتنی له میر (ليک توتون) گرتبوو، له و باوه رده دا بووم نه گهر پینی هه لاتنی لی نه گیرایه، له شکره که ی به جینه هینشتو بوی دهرده چوو. میر نزیکه ی چل سالانبوو، پوخساریکی ره شو چرچو لوچی هه بوو، کلاوی ناسنو زرنی پو شیبوون. کاتیک له گه ل چه ند سهربازیکما لینی نزیکبوو مه وه، به تورکی بانگی کرد: ئه ی لاو تو کیت؟! منیش وه لامعدایه وه: بو کوشتنی تو ها تووم..... به تورکی وتی: نازانم ئه لئی چی؟! وته ی خوم دووباره کرده وه. به ددانم لغاوی ئه سپه که مم گرتو به دوو شمشیره وه په لامارمدا، چه ند پاسه وانیکه ده ورو به ریم له ناو بردن وگه یشتمه سهری، چه ند جاریک که مه ندی بو هه لدام، هه موو جاریک به شمشیره کانم

له تویه تمده کرد. میریش وه کو هه موو سهربازه کانی به یهک شمشیر شه پریده کرد. نه گهر زری و کلاوه ناسنه که ی نه بونایه زور زووتر ده مکوشت. پاشان شمشیرنکم داهینایه وه لایقکیم په پاند، شمشیرنکی ترم بو داهینایه وه دهستی چه پیشیم په پاند، نهیتوانی خو ی بگریتو له سهر نه سپه که ی به ربووه وه. دهستوورمدا که سهری له لهشی جیا بگریته وه و بگریت به سهری رمیکه وه بو نه وه ی له شکره تیکشکی نراوه که ی چیت نه جه نگی ن. ههر که سهربازه کانی زانیان میره که یان کوژاوه، به جاری به هه موو لایه کدا په روه ازه بوون و که وته هه لاتن و پاکردن. پیش نویژی نیوه پو جهنگ کوتاییهات. هندی سهربازم پاسپاردن که دوی سهربازه هه لاتووه کان بکه ون و خنله کانیان تالانکه ون ههر شتیکیش هی پاگوژانه له گهل خو یاندا بیهینن، هه روه ها هه موو ژنه جوانه کانیان به دیل بگرن تا دابه شبکرن به سهر نه فسه رو سهربازه کاند، چونکه به گویره ی شهرع به که نیزه کبردن ژنای کافرانی جهنگ ره وایه.

دوی نه وه ی له گوژه پانی جهنگ هاتمه ده ری دهست نویژنمگرتو نویژمکردو گهل سوپاسی خوام کرد وابه ناسانی سهرکه وتم. دوو پوژ دواتر سهربازه کاند به پینج هه زارو سه د ژنی لاوه وه و مالو سامانیکی زوره وه گه پانه وه، ههر نه فسه رو سهربازنک که نیزه کیکی بهرکه وت، هه رچیشیان زیاد بوون به ریمکردن بو بازاره کانی کو یله فروشی له (ماوه پانه ننه هه) تا له وی فروشن.

له و جهنگه دا پینج سه دو بیست و پینج نه فسه رو سهربازم کوژان، به لام به کوشتنی (میر لیک توتون) توانیم هه موو پیلانه کانی میره کانی (ماوه پانه ننه هه) بکه مه بلقی سهر ناو، نیت نه یان توانی دژ به من بوهستن.

دوی جهنگ گه پانه وه بو (سه مه رقه ند)، ناگادار کرام که دوو زانای گه وره و به ریز له (ولاتی شام) وه هاتوون بو سه مه رقه ند، یه کیکیان دانیشتووی شاری (چه له ب) بو، نه ویتریان خه لکی شاری (دیمه شق) بو. نیستا که ته مه نم چه فتا ساله، نه وسا چاره ری نه بووم که پوژگاری بیه پیشه وه نه دوو میوانه هه ریه که یان کوپکی بی و هه ریه که له و کوپانه کتیبیک دهریاره ی من دابنی. یه که میان ناوی (که ماله دین) بو، کوپه که ی ناوی (نیظامه دین شامی) بو، کتیبه که شی به م سهریاسه نووسی بو (ظه فسر نامه). دووهم زانا ناوی

(عمره بشا)، کورده کەشی ناوی (ئیبین عمره بشا) بوو، کتێبه کەیی کە تهواوی نه کردوو ناوی ناوه (عجائب المقدور فی نواب تيمور).

ئەو دوو رێبواره، هەردووکیان خەلکی ولاتی دەستە چەپ (شام) بوون، بە جیا دەعوەتم کردن بۆ نان خواردن.

یەكەم جار کە ماله ددین خەلکی شاری خەلەب هاتە لام، بۆ ریزلیگرتنی هەستامە سەر پێ و لە ناوه پاستی جەماعەتدا، دامنا. پاش ناخواردن بۆ ئەوێ بزانم زانیاری لە چ ئاستیکدا یە لیم پرسى: تۆفانی نوح کەیی دەستى پێکردو چ کاتێک کۆتایی هات؟

وەلامی دامەو، بەرواری دەستپێکردن و کۆتایی هاتنى تۆفانی نوح ئاشکرا نى، بەلام (دە کرۆر) سال درێژەى کێشاوه. وتم باشە ئەو دە کرۆر سالە، نوح ئەو گیاندارانەى لە کەشتیە کەدا بوون؟! وتى: مەسنەلەى تۆفانی نوح و کەشتى ئەو گیاندارانە مەسنەلە یەکی "عرفانیه"

چونکە خوا مۆف و گیاندارى لە ئاو لە خاکی لە ئاو ئاودا بووه دروستکردوو، پێم وت: ئافەرىن من، ئەو راستیەم لە لای مامۆستاکەم (عەبدوللا قوطب) فێر بووم، پێی وتم: مەبەست لە تۆفانی نوح ئەو بارانە بێ پچرانە دوو درێژە بووه کە دەریاکان و چالەکانی پڕ ئاو کردووه.

پاشان عمره ب شا هاتە لام وەك کە ماله ددین ریزم لیگرت، پرسیم (رجال الغیب) کێزو لە کۆین؟ ئایا راستە ژمارەیان ۲۵۲ کەسە، نە کەم دەبنەو، نە زیاد دەکەن، دنیا بەهۆی ئەوانەو وەستاوه وەحکەمە، نە گەر لە ئاو بچن دنیا تێکدەچێت؟!

وتى: ئەو ئەمیر ناوی (رجال الغیب) بۆ ئەو و تراوه خەلکی دواکە و تۆو شتێک تێگەن! بزانن لە پشتم پەردەدا هیزێک هەیه دنیا بەرێو دەبات. ئەو هیزەش نە کەم دەکات و نە زیاد! وەهەر وەهاش جێگە یەکی نى یە شتى دنیای لەسەر دابنێن تا دنیا کەم کات.

پێم وتن: ئافەرىن دانشمەندانی ولاتی دەستە چەپ شتێکتان لە دانشمەندانی ماوه پراڤەننەهر کە مەتر نییه.

«دوای میوانداری و ریزلینگرتن و گفتوگۆی قوولنی زانست و شهرع و گیرانه و هه
به هه هاتی دنیا بینان، که ویستیان بگهرینه وه بۆ ولاتی خویمان، هه ریه که یان
یهک ئیستری باش و پینچ سهه دیناری زیرم دایه.»

شه شه مین بهش

جهنگی تاشکه ند

ئه گهر بیهوئی به سه رهات و یاده وهرییه کانم بنوو سمه وه، له وانه یه ته مه نم ته وای بیئتو ئه م کاره م بۆ ته وای نه کریت، له بهر ئه وه به کورتی ته نیا به شینک له پووداوه کانی ژینم ده نوو سمه وه، بۆ ئه وه ی بتوانم رووداوه گرنگو مه زنه کانی، که له یادم، تو مار بکه م.

له سالی (٧٦٠-٧٧٠) ی کۆچی، به رده وام سه ر قالی جهنگبووم، له و ماوه یه دا توانیم سه رانسه ری (خوارزم) و (ماوه پائه ننه هر) داگیر بکه م، سنووری حکومرانیم له سه ریکه وه گه یشته (سیبریا)، له سه رینکی تریشه وه گه یشته (ده ریای مازنده ران). له و ماوه یه دا یه کینک له جهنگه زۆر مه زنه کانم داگیر کردنی شاری (تاشکه ند) بوو، که تیایدا لاقی چه پم خراپ بریندار کرا، ئیتر له وساوه من شه م.

فه رمانه رها یی (تاشکه ند) م سپارد به یه کینک له فه رمانده کانم که ناوی (ئه لجاتیو موحه ممه د قولسوق) بوو، ئه م پیاوه له ماوه ی دوو سالی فه رمانه رها ییدا دارایی و سامانیکی زۆری پینکه وه نابوو له شکرینکی گه وره شی له ده وری خۆی کۆکردبووه وه ئیم یاخیبوو، منیش ناچار بووم به له شکرینکی مه زنه وه بچه مه وه سه ر (تاشکه ند).

له مانگی شه وانی سالی (٧٦٨) ی کۆچیدا به (٧٢) هه زار سه ربازی سواری وه هه ر چوار ده وری شارم گرتو داوام له دانیشتیوانی شار کرد تا دژ به (ئه لجاتیو) پاپه پنو بیکوژن، به ئام له م باره یه وه هیه چ پووی نه دا. دوا ی ئه وه ی دانیابووم که پئی ژیر زه مین نییه بۆ ده ره وه ی شار، ده ستوورمدا دوو تونیلی بچووک لیبدرین تا ژیر شووره ی شار، یه کینکیان له باکووره وه، ئه ویتریان له باشووره وه. ده مزانی له و کاته دا که سه ر گه رمی لیدانی تونیله کانین، به تایبه تی له شه ودا، پیاوانی (ئه لجاتیو) گۆبیان له دهنگی پاچ و خا که نازه کانمان ده بیئتو به کاره که مان ده زاننو چاوه پیمانده بن بۆ ئه وه ی هه ر که سه ربازه کانم سه ر ده ربینن بکوژین و ده می تونیله که کویری که نه وه.

له پوژی (۱۸) ی شه ووالدا ههردوو تونیله که گه یشتنه ژنر دیواری شاری (تاشکه ند). هه موو نه فسه ره کانم ناگادار کردن که بو به یانیی پوژی دوایی هیرشده که پنه سه ر شار. له گهل تاریکو پوونی به یاندا داوام له سه ربازه کانم کرد که چوار جه وال بارووت ناماده بکه ن دووانیان له ژنر دیواری باکوورو دووانه که ی تریشیان له ژنر دیواری باشووردا قایم بکرتن، من بو خوم پلیته ی تونیلی باکوورم ناگردا، (شیر به هادر) یش پلیته ی تونیلی باشووری ناگردا. له ههردوو شوینه که دا به زرمه یه کی زور به هیزی دنیا ویرانکه ر ناسا ههردوو دیواره کان به سه ریبه کا پوو خان. له بهر نه وه ی سواره کان نه یانده توانی به نه سپه گانیان وه له شوینه ان وه بچه ناوه وه، داوام کرد هه ندیکیان به پیاده یی په لامار به رن وده روزه گانی شار بکه نه وه بو نه وه ی سواره کان له ده روزه گانه وه هیرش بکه نه سه ر دوژمن. هه ر که ده روزه گان کرانه وه فرماندا به و سه ربازو نه فسه رانه ی ده وری شار یاندا بو، له جیی خویان بمینیتته وه تا کو پرتی هه لاتن له (ئه لجاتیو) و نه فسه ره گانی بگرن. ئینجا خویشم له گهل هه ندیک سوارچا کدا چوومه ناو شار. (ئه لجاتیو) نه یزانی گه ر به رده ستمبکه ویت وه ک ناپاکیک دادگه ییده که مو به زیندوویی پیستی له شی ده گیریتته وه، دای نه وه نه گه ر ما ده خریتته وه ناو قازانیکی گه وری پر له پونی هه لقرچاو، بویه تا توانی به ناو میندییه وه جهنگا.

وه کو باس مکرد من به ههردوو ده ستو به دوو شمشیر ده جهنگام، له بهر نه وه ی زری و پوشاکی جهنگیی زور قایم و باشو دانسقه م ده پوشین، هه رگیز تیغی دوژمن کاری تی نه ده کردم. له کاتی هیرش بردندا ته نها هه ر سه یری پینشه وه مده کرد، له راست و چه پو پشت وه ی خوم بی خه مبووم، دلنیا شبووم که دوژمن له دوامه وه نییه. له پر له لای چه په وه سه ربازیکم کوژرا، پینش نه وه ی سه ربازیکمی تر بینه شوینه که ی، ده می ته ورزینیکی زور تیژ بهر لاقی چه پم که وتو زریکه ی لیهه ستاند. تیسره واندنه که نه وه ند ده توندو به هیز بوو، وام زانی لاقم له له شم جیا بووته وه، هه ر به مو ده ست سه ربازیکمی تر شوینی نه وه ی پینشووی گرتته وه و جاریکی که ش له لای چه پی خوم بی خه مبووم. که زامدار بووم نا له و هاوارم لیهه نه هاتن، له بهر نه وه هیچ سه ربازیکم نه یزانی بریندارم؛ ناخره که ی یه کیک له سه ربازه کانم که دیبووی خوین له لاقم سه ر ده کات، پینمی وت: میران، لاقی چه پیت برینداره!... له بهر نه وه ی سوور بووم له سه ر تین و گوپی

هێرشەکەمان دەمووێست لەناو سەربازەکانماندا بوو باشتەر پەلامار بدەن، هیچ گۆنم نەدایە برینەکەم. من دەمووێست (ئەلجاتیو) بە زیندوویی بگێریت، بەلام لەبەر ئەوەی زۆر بە سەختی بەرەنگاریکردبوو، خۆی نەدابوو بە دەستەوهو کوژرا بوو، تەنها سێ کەس لە یاریدەدەرەکانی، کە بەرانبەر بە من ناپاکیانکردبوو، دەستگیر کران، فەرماندا بە زیندوویی کەولبکێژن، لە کاتی کەولکردندا هەر سێکیان مردن. دواى داگیرکردنى شار فەرماندا دەستبکێژ بە کۆ کوژى و تالانکردن، کون بە کونى شار بپشکێنێ، هەموو ژنو و کچ و کوپى لاو بە دیلبگێژێو بە پێى دەستوورو یاسای جەنگ دابەشکێژن بە سەر ئەفسەرو سەربازەکاندا، بۆ خوێشيان سەر پشکێن، دەیانکەنە کەنیزەکو نوکەر، دەیانکوژن، یان لە بازاردا دەیانفرۆشن، ئارەزووی خۆیانە...

پۆژى (١٩)ى شەهوال، بۆ کاتی عەسەر شەپ تەواو بوو، لە شار چوو مەدەرەوه بۆ ئوردووگەیهکی خۆم. لەو کاتەدا ویستم سەیرنکی لاقم بکەم، بەلام نەمتوانی لەسەر ئەسپەکەم دابەزمەخوارى، سەربازەکانم دایانگرتبوو بردمیانە ناو چادریک، پۆشاکی جەنگیان لەبەرم داکەند، پزیشکی تایبەتى هاتو تیماریکردم، وتى: کەشکە ئەژنۆت بە خەستى بریندار بوو، دەبى ماوهریهکی زۆر لە جىدابی تا چاکنەبیتهوه. وتم: ئەى ئەگەر لە جىدا نەکەومو بگهڕێم چى دەبى؟! وتى: ئەگەر بگهڕێی زامەکەت پيس دەبى و دەگۆپى، یان لیتدەکا بە دەردىکی کوشندە، یان تاماوى دەشەلى.

شەهو پۆژىک لە ناو جىدا مامەوه، بۆ پۆژى دواى داوامکرد کە بمخەنە سەر قەرەوێلەیهکو بمبەن بۆ ناو شار تا بە چاوى خۆم هەموو شتىک ببینم و دڵنیابم کە فەرمانەکانم جىبەجىکراون. کوشتار تەواو بوو، بە هەزاران لاشە لە کۆلانەکاندا کەوتبوون، ژنیشیان تىدا بوو، ئەوانیش بەرەنگارییانکردبوو؛ تالان هەر بەردەوامبوو. بۆیه وام لە دانیشتووانى (تاشکەند) کرد تا کو ببنە پەندو ئامۆژگارى بۆ شارانو ولاتانى تر!! ئەو چىژەى خەلکان لە خواردنەوهى مەیدا هەستى پىدەکەن، من لە سەیرکردنى خوێن رشتندا هەستى پىدەکەم، کە دوژمنىکیشم بە دەستى خۆم دەکوشت گەلیک لە سەیرکردنى خوێنرشتن زیاتر چىژم لىوهردەگرت، هەر بە خوێنرشتن کارو بارى ولاتم هەلدەسووپاند! ئەمۆ (٣) سى هەزار جەللادی تۆمار کراو لە قەلەمەرەوى مندان و مانگانە مووچەى

تایبه تی خوځیان وهرده گرن! نه نجامی توندو تیزیی من بهرهمی مه زنی هیه،
 مهر بۆ نمونه، نه گهر کاروانیک به بی پاسه وان له (نهنگوریه) وه -نهنگاره-
 بهرینیت بۆ (سه مه رقه ند)، کهس ناتوانی چاوی تی بپریتو، بی وهی دهگاته جی.
 تهشتیکی پر له لیره بهرهمه سهر سهری منالیک، با لهم سهر بۆ شهو سهر به
 ولاتی مندا بگه ری، تا ده بیته ههره کار، یهک لیره ی لی کهم نابیته وه، چونکه
 هیچ کهس ناویری توخنیکه وی. له ولاتی مندا ناوی دزی نه ماوه؛ له ههر
 شوینیکا دریه بکهریتو نه زانری دزه که کینه، یه کهو راست دهستی
 لپرسراوی شهو شوینه ده برم، چونکه ده زانم نه گهر لپرسراو پشتگیری و
 هاوکاری دزنه کات دزی پوونادات. لهم ولاته بهرینه مندا جهردهیی و پرنگری و
 دزی نه ماون. گرانی ونه بوونیم له ناو بردن، سوالکردنم نه هینشت، مووچه ی
 تایبه تیم بریه وه بۆ هه موو هه ژاره که له لاکان، دوا ی شهو نه گهر
 سوالیان بکردایه له ملیان ده درا. شهوانه شیان که ساخو تهواو بوون، داوامکرد
 کار بکه نو بژنوی خوځیان ودهه ستینن، شهوی کاری نه کردایه له ناو ده برا. بهر
 له حکومرانی من به دهیان هه زار له شهوی پیغه مبهری ئیسلام (د.خ) به سوال
 ده ژیان، بۆ پرلینان لهو هه موو سه ییدانه، له بووجه یه کی تایبهت، که به پنی
 شهرع موسولمانان پینچ یه کی دهسکه وتی خوځیان بۆ ته رخانکردبوو، مووچه م بۆ
 هه موویان بریه وه. هیچ ولاتیک هینده ی ولاتی من شهو دان نه کراوه ته وه به
 ئاسووده یی و بی خه م نه ژیاوه. هیچ سه ربازیک یان ژهنده رمه و پۆلیسیک
 نه یتوانیه یهک تو سقال شهک بخاته سهر هیچ هاو ولاتییهک، چونکه نه گهر
 بیکردایه سهری ده په پرنرا.

شهی کوپانی من، ئاموزگار یتانده کهم، که بوون به فرمانده و له سهر پرینازی
 من بهرۆن، به زه ییتان به جهرده و لپرسراوی ده ولته و پۆلیسا نه یه ته وه که
 له گه ل دزانا هاو به شن، پرۆ له وه چه ی پیغه مبه ر (د.خ) بگرن، پشتگیری زاناو
 شاعیر و نووسه ران و پیشه سازان بکه ن. په یمانمبده نی که توخنی مه ی و
 خواردنه وه نه که ون، چونکه سهر چاوه و دایکی خراپه کارییه، به خواردنه وه و
 مهستی ده سه لاتتان له کیسه ده چی.

هه لده سوورپاندو دهمووشاند، بئى ئەوێ ههست به قورسایى و ماندوو بوون بکهم. زانییم خوشگوزهرانى و رابواردن له گهه ژنانى جوان و ناسک و شوخ و شنگدا، سهره راي شهلبوونى لاقى چهيم، ئەمانه هه مويان زهمينه يهکى زۆر له بار بوون بۆ ته مه لى و سستيم. خۆمدايه بهر پلارو توانچو له بهر خۆمهوه وتم: ئەى پياوى دابهسته و ته مه ل، تۆ ئەگەر شه ليشبى، خۆ تواناي شمشير يازى و تير هاويشتنت ههيه، خۆ نايبت دهردى ته مه لى له شکره کهشت بگريتهوه، ئەى ته مه لى و ليته ها تووى ميره کان و له شکره کان يان نه بوونه هوى ئەوێ تۆ به ئاسانى تىکيان بشکينى له ناويا نه بریت و ولا ته کان يان داگير بکهيت! ئايا دهکرى هه موو کۆشش و هه ولت ئەوه بئى وهکو ئاژههه ل بخويت و بخويت هه وه بخهوى! ته نانهت نه توانى هه ر هيج نه بئى دهيهکى باپيرت (جهنگيز خان) له م جيهانه فراوانه داگير بکهيت!.. ئەى پهيمانانهى له سهردهمى لاويتا داتن چييان ليتهات! ئەى نه تهوت ده بئى سهرانسهر دنيا داگير بکهيت و ته نها درواى يه کگرتوى تۆ په و اجى هه بئى و ته نيا په پره ويى ياساى تۆ بکريت!! هه ر له و ساته دا بپارمدا که يه کهم مهرجم ئەوه بئى دهست له خوشگوزهرانى و رابواردن هه لگرم، خۆم له ژنه کانم دوورخه مه وه له و بيابانه دا دريژه به ژيانم بدهم.

دهستوورمدا که شهش قوناخ دوور له (سه مه رقه ند) وه ئوردوگه هه لدرى و پوو مکرده ئه وى. له وى دهستم به ره و ئاسمان به رزکړده وه په يمانم به خواى خۆمدا که تا ئەو پۆژهى له گۆرپه پىانى شه ر ده گه ريمه وه توخنى هيج ژنيك نه کهوم. سئى سالى ته و او له سه ريه ک له بياباندا ژيام له کاتى پيويستيدا نه بوو بئى پيم نه ناوه ته ناو شارو تا پيمکرا بئى له باوه شى ژنه وه دوور بووم. زستانانىش زۆر سارد بوو، سه راپا بيابان به به فر داده پۆشرا. به يانييه کيان دواى نوژنى به يانى فه رمانده کانم ها تنه چا دره کهم، مشتیک ليرم له بهر باخه لم دهر هينا و وتم: ئيستا بيابان به به فر دا پۆشرا وه، هه ر کاميکتان ئايه تيکى قورشان بخوينى که باسى به فرى تي دا بيت ئەم ليرانهى پيشکه شده کهم. هه ر يه که يان به ره و چادري خوى کشا تا کو ئايه تيک بدۆزنه وه دهر باره ي به فر بيت. له بهر ئەوهى هه موو قورشانى پيرۆزم له بهر بوو، دلنيا بووم که ئايه تيک نيه به باسى به فرى تي دا بيت، چونکه له عه زه بستاندا به فر نابارى!.. بۆ نيه وه پۆ

ئاگادارمکردن و وێم: ئهگەر قورئانتان باش بخویندایه دهتانزانى له قورئاندا ناوى بهفر نههینراوه. کوپه گهوره کهم پرسى: ئهوى بۆچى خوا له قورئاندا ووتویهتى (لا رطب ولا یابس الا فى کتاب مبين) واته: هیچ تهپو وشکیهك نییه له قورئاندا باس نهکراى.

وێم: کوپم عیلمى قورئان نهزانى مانایى ئایهتى قورئان نازانى، ئایهتى قورئانى کهلامى خوایه، خووى له قورئاندا دهلى؛ مانایى ههندى له وتهکانى قورئان بۆ ههموو کهس روون نییه مهگەر ئهوانه که خویندنى خوێان بۆ حالى بوون له کهلامى خوا ئاماده کردوه.

کتابى مبين بریتیه له کۆمهلى مانایى ئایهتى قورئان چ مانایى ئاشکرا یا پهنهانى، دهبى ئهوانه به هیزى عیلم دهرك بکهیت وه بزانیست پاشان بۆت ئاشکرا دهبى کهشتیک له دنیا دا نییه له قورئاندا باسى لێوه نهکراى.

خوا دهلى (لا رطب ولا یابس الا فى کتاب مبين) نالى الا فى القرآن....، یاخود، الا فى الفرقان خوا لهبهر ئهوه دوو وشهى (کتاب)، (مبین) نوسیوه، تا تیبگهین مهبهستى مانایى پهنهانى ئایهتى قورئانه ئهوه مانایهش دهبى بۆ زانینى ئایهتهکانى قورئان شى بکهیتهوه. تا مانایى باطنى روونبیتهوه.

پاشان له دیمهشق (ابن خلدون) م بینى هه مان وتهم دووباره کردوه زۆر خوشحالبوو وتى: تا ئیستا کهسم نه دیوه بهم جوړه بتوانى کهلامى خوا مانا بکات!..

حه‌وته‌مین به‌ش

بهره‌و زیندی فیردوسی و جه‌نگی نه‌یشا پوور

چنین گفت گای جوشن کارزار بر ۱ سودی از جنگ يك روزگار^{*}
کنون کار پیش امدت سخت باش بهر کار پیراهن بخت باش

هونراوه‌کانی فیرده‌وسی له‌ گوئما ده‌زنگانه‌وه‌و نه‌مه‌دتوانی ئارام‌بگرم.
حه‌وت سالی ره‌به‌ق پیشه‌م خواردن و خه‌وبوو. شمشیر و پۆشاک‌ی جه‌نگم وه‌لا
نابوون. ئه‌و کاته‌ هاته‌پیشی که‌ به‌ته‌واوه‌تی به‌رگی جه‌نگ بی‌وشم و ده‌ست
بده‌مه‌ شیرو پوویکه‌مه‌ ئه‌و سه‌ر زه‌مین‌ه‌ی که‌ (فیرده‌وسی) به‌ر له‌ (۳۵۰) سال^{*}
ئهم هونراوه‌یه‌ی تیدا و تبوو. کاتی ئه‌وه‌ هاتبوو بۆ به‌ دیه‌ینانی ئاوات و
ئاره‌زووه‌کانم هه‌نگاو بنیمو له‌ (خوراسان) وه‌و ده‌ست‌بکه‌م به‌ گرتنی دنیا!

بیستبووم که‌ خاکی خوراسان بۆنخۆشه‌و هه‌ر خوراسانییه‌ک بگری
شاعیریک‌ی گه‌وره‌، یان تیگه‌یشتوو یه‌کی به‌رزه‌. وای بۆ چوو بووم که‌ هه‌ر چۆن
خاکی سه‌مه‌رقه‌ند چاک‌ترین و شیرین‌ترین کاله‌کی ئهم سه‌ر زه‌مین‌ه‌ی هه‌یه‌، خاکی
خوراسانییش زانست و وێژه‌ به‌ره‌مه‌دینێ، شاعیران و دانایانیشتی به‌شیکن له‌
دلاوه‌رانی جیهان؛ یه‌کێک له‌و بلیمه‌تانه‌ش (فیرده‌وسی) بووه‌ که‌ به‌ره‌مه‌ی
نووسینی خۆی بۆ په‌روه‌رده‌ کردنی دلاوه‌ران ته‌رخان‌کردوو.

ده‌مویست بپۆم له‌گه‌ڵ پیاوانی خوراساندا په‌نجه‌پینک تا بزانه‌م له‌ شمشیر
وه‌شانندا کامان زیره‌ک‌ترین. سه‌ربازگه‌که‌مم کرده‌ مه‌یدانی جه‌نگ، هه‌موو
پۆژێ هه‌ر له‌ به‌یانیه‌وه‌ تا ئیواره‌، خۆم ئه‌فسه‌رو سه‌رباز‌ه‌کانم سه‌ر قالی
پاهینان و مه‌شقی جه‌نگ‌بووین. بۆ ئه‌وه‌ی ته‌مه‌لی له‌ له‌شما ده‌رکه‌م بۆ جه‌نگ‌ی
ئاینده‌ ئاماده‌بم ده‌ستم‌کرد به‌ مه‌شقی سه‌خت، شمشیربازیم ده‌کرد، ئه‌سپم تاو
ده‌دا، گورزم هه‌لده‌دا، تیرم ده‌هاو‌یشت و زۆران‌بازیم‌ده‌کرد. زانیم واخه‌ریکه‌ چل

^{*} وتی ئه‌ی زینێ جه‌نگ، سه‌رده‌مێک که‌سێک له‌ مه‌ترسی جه‌نگ ناسو‌ده‌و بێ‌ خه‌م‌کرد، ئێستا که‌ هه‌میشه‌ ئهم

رێبازه‌ به‌رمه‌ده‌، له‌به‌ر‌خاتری من بپه‌ به‌ کراسی به‌خت‌و شادی.

سال له ته مه نم تینه په پرنټ، وهکو نه شلین مروټ که بوو به چل سال به ته واره تی ناوړه له شی پنده گهن. موسا (د.خ) له چل سالیډا له کڼوی (طوور) بووه پیغه مېر، پیغه مېری نیمه ش (د.خ) له ته مه نی چل سالیډاو له نه شکوتی (حهړا) سروشی بۆ هاته خواری و بوو به پیغه مېر.

نایا له بهر ته مه بووبی که لهو ته مه نه دا به ناگا هاتم بۆ پادانی ته مه نی و سستی و بریارمدا له پابواردنه وه به دووریم! نایا نه گهر ته مه نم نه گه یشتایه ته چل سال هوشیار نه ده بوومه وه؟! نه وه بوو که ته مه نم بوو به چل سال به ته واری په شیمان بوومه وه. هر چو نیکیبوو له سالی (۷۷۷) ی کوچیدا نیش و کارم تنها خوړا هینانبوو له سهر هونه ره کانی جهنگ، پوژانه له گهل پالنه وانه کانی خوړمدا زوړان بازیمه کرد، ریکده که ویت له جهنگدا دوو کهس بهرهنگاری یه کتر دهینه وه و ده سته دهنه یه خه ی یه کتر، دیاره نه وه ی به هیزتره و باشتار شاره زای هونه ری جهنگه نه وی تر ده دا به زه ویداو ده یکوژیت.

دلنیا بووم که لپرسراوانو نه فسه رانو سهریازه کانه وهکو خوړم به هیزو چالاکیوونو سستی و ته مه لیان نه ماوه و ناماده ی جهنگن. که به هاری سالی (۷۷۸) هاته بهر وه و گوانی مایینه کان پر بوون له شیر، وهکو دابو نه ری تی ناوچه که، دانیش تووانی شاری سه مه رقه ندیش له شار ده رچوونه ده ره وه بۆ سه یرانی ده شتو ده ری سه وزوجوانو خواردنی فروی ماین، فه رمانی جوولاندنی له شکریم ده رکرد، له پیښه وه دوو ره وه ی مه زن له نه سپی بیابانم پیښخستو داوامکرد له سنووری خوراساندا جیگیر بکرن تاکو له کاتی هیرشبردندا له زیاده نه سپه زوره کان که لک وهر بگرینو بتوانین بی ودهستان، شه وو پوژ پئی برین، ده ستووریشمدا که وشکه ئالفو کاو وینجه یان بده نی، چونکه نه سپیک له ده شتا بله وه پئی و سه وزه گیا بخوات ناتوانی بۆ ماوه یه کی زوړو بهرده وام غار بدات، بهرگه ناگری و نه پرووکی.

یه که م ویستو ئامانجم له خوراساندا داگیرکردنی شاری (نه یشاپوور) بوو، چونکه شاریکی زوړ ده وله مه ند بوو، ناوه ندیکی گه وه ره فراوانی بازرگانیبوو، پوژانه دوو سه د کاروانی گه وه ره پوویانده کرده شار، یان له شاره وه به ره و چینو پۆم ده که و تنه پئی، نه و شاره مه لبه ندی لیره یه کی زوړو دراوی زیو ناوړیشمینکی زوړ بوو، وهکو بیستبووم نه وه ندنه ناوړیشمی تیا بوو، به شی نه وه ی ده کرد ریگه ی نیوان سه مه رقه ندو نه یشاپووری پئی داپوشری! له

خوراساندا، بئجگه له شاری نهیشاپوور، شاری گه وهره تر هه بوون وهکو (سه بزه وار) و (به شرویه)، یه که میان له باکووری خوراسان و دووه میان له باشووردابوو، ناگادار کرابووم که سه بزه وار گه وهره ترین مه له بندی فهرشچینی دنیا یه و سئ هه زار کرئکار له کارگه ی فهرشچیندا کار ده کهن، ده باره ی (به شرویه) ناگادار کرابووم که سه رانسهری دانیشتووانی داناو دانشمه ندن، ته نانه ت و لاخدارو شوان و گاووان و دپکفرۆشو و چیلکه فروشه کانی نهو شاره وهکو موفتی شار له زانستا شاره زان و ده توانن کتیبه عهره بییه کان بخویننه وه و اتایشیان بزانن، من بۆ خۆم زۆر مهراقمبوو نهو خه لکه هه لکه وتوو سهیره ببینمو بزانم به و جوړه ن که ناگادار کرابووم.

بۆ نهوه ی کهس نه زانی مه به ستم داگیرکردنی خوراسانه و بتوانم له پریده م به سهریا، هیچ کهسم له مه به سستی خۆم ناگادار نه کرد، وام له نه فسه رو گه وهره لئیرسراوه کان گه یاندبوو، که نه مه وی هئرشبهرمه سهر (نه رشك ئاباد). به لام له بهر نهوه ی پئی (نه رشك ئاباد) بۆ (نهیشاپوور) زۆر سهختبوو، ویستم له رینگه یه کی ته ختانه وه به ره و نهیشاپوور بکشیم تاکو سواره کانم بتوانن به پرتاوو خیرا رینگه بجن.

که گه یستمه (مهرو) چوار و لاخدار ی شاره زای نه وییم به کرئگرتن بۆ پابه ریکردمان به ره و شاری (نهیشاپوور)، چونکه کهس وهکو و لاخدار شاره زای رینگه نییه، به تایبه تی هه موو ته مه نی پئیکردنه له شارئیکه وه بۆ شارئیکی تر. من وام ده زانی که به هاری (ماوه پائه ننه هه) جوانترین به هاری جیهانه، به لام که به هاری خوراسانم بیینی، بۆم ده رکه وت که نه م جوانتره؛ هه موو بناری کیوه کان به سه وزه گیاو گۆلانه سووره داپۆشرا بوون و پووباره سپییه کان له سهر را هار ه یانده هات، نه وه نده دیمه نه کان جوان و دلکش بوون، سه ره پای وهستان و پشوو دان بۆ نوێژ کردن، بوام به خۆم نه دا که بۆ ماوه یه کی زیاتر سهیری دیمه نه ره نگینه کان بکه م. هه رچه نده ده مزانی کهس ناتوانی پئیشمان بکه ویت، ده ستورم دا نه گهر که سیک ویستی پئیشمان که ویت ته نانه ت نه گهر نامه به ریش بیت بیکوژن! چونکه له کاتی له شکر کینشی دا کوشتنی چه ند که سیک نه وه نده نه همیه تی نی یه.

بۆژی هه یینی گه یستمه دیی (ده بالا) له ویدا مزگه ویتک هه بوو کاتی نوێژیش چۆل بو! پرسیم ئیره مه لای هه یه یان نا؟ پیاویکی ریش سپی یان

هینایه لام میژر به سهر بوو پرسیم خه لکی ناوای چ دینکیان هیه؟ وتی:
موسولمانین، وتم باشه بهم پوژی ههینی به بوجی مزگهوت چۆله، وتی خه لکی
له مال نویر نه کهن، وتم نویرژی ههینی یش؟ وتی بهلئ، پیم ووت : کهواته تۆو
خه لکی ئهم دئی به کافرن، به سهر سوپمانه وه وتی بو؟ وتم: له بهر نه وهی پوژی
ههینی حه تمهن دهبن له ناو مزگهوتا جه ماعهت بکری. وتم قورنا ده خوینی،
وتی بهلئ. وتم درۆ ده کهی!!، نه گهر قورنانت بخویندایه ده ترانی گرنگی نویرژی
ههینی چهنده و وه خواوه ند له قورناندا چه ند گرنگی پی داوه. له سور هتی
جومعه دا له سئ نایه تا ئهرکی نویرژی ههینی ته نکید کردوه، ئینجا نایه ته کانم
بو خوینده وه ووتم: مانایان ده زانی؟ وتی نه.

من زۆرسهرم سوپما تا ئهو کاته نه م دیبوو پیشه وای ئاینی مانای نایهت
نه زانی، ئه ویش مانای ئاشکرای. پیم ووت زمانی عهره بی نازانیت؟ وتی نه،
وتم ئه ی له م ناوایی یه دا چ کاره یی و چۆن ژبانته ده گوزهرینی؟ وتی پیش
نویرژی ده کهم، کاتی نویرژی ئیمامه تیان بو ده کهم له ئیواراندا. وتم چۆن پیش
نویرژی ده کهیت و زمانی عهره بی نازانیت؟! که سیک زمانی عهره بی نه زانی
ناتوانی پیش نویرژی بکات، چونکه مانای نایهت نازانی و ناتوانی به ته واهه تی
نویرژی بکات.

وتی: پیش منیش باوکم پیش نویرژی بو ئهم دئی به کردوه! وه عهره بی شی
نه زانیوه. پاش نه وه ی گرنگی نویرژی ههینی یم بو باسکرد، به بانگ دهرم ووت
بانگ بده، تا له گهل سهر بازه کانمدا نویرژی جه ماعهت دا به ستن. نویرژمان کردو
که وتینه وه پئ و له کوشتنی کابرا چاوپوشیم کرد چونکه له شهر عدا نه زان و
شینت جیا وازیان نی به.

که له نه یشاپوور نزیک بوینه وه، ده بویه به ده وری گردیکا پیچبکه ی نه وه بو
ئه وه ی ئاشکرا نه بین، به م جوړه پیمان دوور که وته وه، له پر سهرمان له
ته ختانی که وه دهرچوو که نه یشاپوور که وتبووه پوژه لاتیه وه، پښا پر بوو له
کاروانو کاروانی، هه ندی سوار که له شکره که ی منیان بین، به ره و نه یشاپوور
کشان، خیرا تیر بارانگران، هه ندیکیان لیکوژران، ئه وانی تر خو یان گه یانده شار
ده مویست به زووترین کاتو به جوړی بگه ی نه شار که پیا نه گهن ده روازه کانی
شار دا بخه نو قایمیانبکه ن، به لام له بهر زوری کاروانو خه لک نه مانده توانی به

ئاواتی خوومان ئەسپه‌کانمان تاو بدەین، لەسەرنکی کەشەوه لەبەر ئەوه‌ی تا چاو پرکا کشتوکاڵبوو، نەماندەتوانی بدەینه لای.

هەرچی توانام هەبوو خستبوومە کار بۆ ئاوه‌دانکردنەوه‌ی دەشتەکانی (ماوه‌پاڤەننەهەر)، بە تایبەتی دەشتو دەری سەمەرقەندو بوخارا، بە‌لام کە دەشتەکانی دەورو بەری نەیشاپوورم بینین بۆم دەرکەوت کە ناوچە‌ی نەیشاپوور گە‌لێک ئاوه‌دانترو گە‌شاوه‌تره‌.

کاتی خۆر ئاوابوون گە‌یشتمە نەیشاپوور؛ هەموو دەروازەکان داخرابوون، پاشان زانیم بۆ زیاتر قاییمی، پشت دەروازەکان بە بەردی گە‌وره‌ گە‌وره‌ هە‌لچنرا بوو، بە‌لام دانیشتیوانی شار تا ئەو کاتە بێ ئاگا بوونو نە‌کەوتبوونە خۆ‌یو ئازووقە خسترو پێداویستییه‌ گ‌رن‌گە‌کانی‌تر. بۆ ئەوه‌ی لە دی‌ها‌تە‌کانی دەورو بە‌روه‌ یارمەتیو کۆمە‌ک نە‌گاتە‌ شار، دەستوورمدا کە هەر ئەو شەوه‌ هە‌ندێک لە ئاوا‌ییه‌ نزیکە‌کان داگیر بک‌رنو پێ نە‌دریت کە‌س پووبکاتە‌ شار. دوا‌ی دوو پۆژ لە گە‌مارۆ‌دانی شار، هە‌ستمکرد کە سە‌ربازە‌کانم زۆر شە‌کە‌تو ماندوون، بۆ‌یه‌ بە‌ پ‌ن‌یو‌ستم زانی چە‌ند پۆژێک ب‌جە‌س‌ین‌ه‌وه‌و پ‌ش‌وو بە‌دن، لە هە‌مان کاتیشا داوام لێ‌کردن دە‌س‌بە‌رداری مە‌ش‌قی سە‌خت نە‌بن.

لە وتە‌ی گوند نشینە‌کانی ئەو ئاوه‌ بۆم دەرکەوت کە دی‌وارو شوورە‌ی شار لە‌بە‌رد دروستکراونو بناغە‌ش دە‌ گە‌ز قوولە‌!! بە‌پ‌اس‌تی باوه‌پ‌م بە‌مە‌ نە‌کرد، چونکە‌ هە‌لکە‌ندنی بناغە‌ی لەو جۆره‌ زۆر سە‌ختو ئارە‌حە‌تە‌، بە‌لام بە‌ پ‌نی ئەو تە‌پۆ‌لکە‌نە‌ی لە دەورو بە‌ری شاردا هە‌بوون وا پ‌ن‌دە‌چوو بناغە‌کە‌ وابی‌!!... بە‌وه‌ی باش‌بوو بە‌ دەوری شوورە‌کە‌دا خە‌ندە‌ق هە‌لنە‌کە‌ندرابوو، بە‌مە‌ش کاری ئیمە ئاسان‌تر بوو. لێ‌ک‌م‌دا‌یه‌وه‌ کە ئە‌گەر ئەو بناغە‌یه‌ دە‌ مە‌تر قوول‌ب‌یت، دی‌واره‌کان بە‌ بارووت هە‌ل‌نا‌تە‌ک‌ی‌ن‌رن، بۆ‌یه‌ پ‌لان‌یک‌ی ترم رە‌چاو کردکە‌ بریتیبوو لە: یە‌کە‌م، ه‌ی‌رش‌ب‌ردنی پ‌اس‌تە‌وخو بۆ سەر دی‌واره‌کانو هەر چۆنی‌ بووه‌ سەرکە‌و‌ینه‌ سەر‌وه‌، دووه‌میش، بە‌ هۆ‌ی گە‌مارۆ‌وه‌ شار لە‌ پە‌لو‌پۆ‌ ب‌خە‌ین تا هە‌موو دانیشتیوان ناچار ب‌کە‌ین خۆ‌یان بە‌دن بە‌ دە‌ست‌ه‌وه‌. دوا‌ی لێ‌کۆ‌ل‌ین‌ه‌وه‌ بۆم دەرکەوت کە هە‌ندی تونیل قە‌لا‌کان دە‌بە‌ست‌ن‌ه‌وه‌ بە‌ دە‌ره‌وه‌ی شار، دەرکی تونیلە‌کانمان دۆ‌ز‌ین‌ه‌وه‌، ه‌ی‌زی تایبە‌تیم تە‌رخان‌کرد بۆ پ‌ر‌ی‌نی هەر پە‌یوه‌ندییه‌کی شار بە‌ دە‌ره‌وه‌. لە دووه‌م س‌ن‌ی‌ه‌م پۆژی گە‌مارۆ‌دا هە‌موو ئەو جۆ‌گە‌و کار‌یز‌انە‌مان کو‌ی‌ر‌کرد‌ن‌ه‌وه‌ کە بۆ شار هە‌ل‌ک‌رابوون. لە چوارە‌م پۆژدا

فرماندهر کرد که هرچی گوندنشین بهرده سته که وی کۆیانیکه نه وه بۆ دار برینی نه ناوه، به تایبه تی چنارو داره بهرزه کانی تر، تا کو بتوانین زۆترین قه لاو بورجی جوو لاو دروستبکه یین؛ هرچی دارتاشی دیهات و شار و چکه ی نه ناوه هه بوون، تا شاری (طووس)، هه موویانمان کۆکردنه وه بۆ دروستکردنی بورجه کان، هه موو گورجوگۆل و چالاکانه ده سته کار بوون، چونکه ده یانزانی نه گهر که مته رخه ميبکه ن، یان رابکه ن ده کوژرین. ده ستورمه رکرد که سهربازه کانم بکه ونه تالانکردنی ناوچه که بۆ دابینکردنی بزئوی خۆمانو کرێکاره کان، هه ره ها بۆ دابینکردنی ئالیکی نه سپه کانی شمان.

له ناو پرزی له شکره که ما ژماره یه کی زۆری خه لکی (چه تین) هه بوون، که ده که ویتنه ناوچه ی (سیریا وه). نه مانه هه ر گۆشتی کال و گۆشتی سه گیان ده خوارد، هه ر چۆنی بووتوانیم وایان لیبکه م که ده ست له خواردنی گۆشتی سه گ هه لگرن، به لام نه متوانی خواردنی گۆشتی کالیان پی ته رک بکه م. له بهر نه وه ی به چه ورپی گۆشتی مه ر سه خله تده بوون گۆشتی مه ریشیان نه ده خوارد، به لام به ئارمه زوی خۆیان به کالی گۆشتی نه سپیان ده خوارد، هه ر نه سپیک په کیبکه و تابه، یان که له لا بوایه ده درا به وان تا کو ورگیانی پی پر بکه ن. نه م سهربازانه م بیجگه له برسییه تی، له هیه چ نه ده ترسان، هینه ده ی خۆم نه به ردو ئازا بوون، به لام له هۆشو بیرو ئاوه زا وه کو منالیککی ساده بوون، هه ر فرمانیکیان به سه را به رایه بی سه له مینه وه راده په پرین بۆ راپه راندنی!

داوام له سهربازانی (چه تین) کرد له بورجه کانه وه خۆیان بگه یه ننه سه ر دیواره کان، به ره له ستکاران له ناو به رنو ده روزه کانمان بۆ بکه ینه وه، له هه مان کاتیشدا داوام له سهربازه کانی تر کرد له تیر بارانو قۆچه قانی هاویشتنا ده سته کار بن، به نه زموون بۆم ده رکه وتبوو که به ردی قۆچه قانی ده ستو بازوی به هیزترین جه نگاوه ره په لوپۆ ده خات. بۆ خۆیشم به سواری به ده وری شاردا ده گه رامو ده چه ووم بۆ سه ر په رشتیکردنی بورجه کان و جه نگی سهربازه کانم دژی به ره له ستکاران. بۆ یه که م جارو له وشه رده ا بیرمکرده وه که له ته قینه وه ی بارووت که لک وه ر بگرم بۆ په گه خستنی دوژمن له قه لایه کی سه خت و قاییمدا، نه ویش به م شیوه یه: گۆزه پر بکه م له بارووت، پلیته ی پیوه به به ستم، پلیته که دابگیر سیئری و فریبدیریته ناو دوژمنو له ناویانا به ته قینه وه. نه م بیروکه یه م له جه نگی نه یشاپووردا پیاده کرد، هه ره ها له

جهنگی (ئه نکاره) شدا دژی له شکری (سولتان بایه زید)ی عوسمانی که لکم له گۆزه ی بارووت وهرگرت.

شازه کانی تری ناوچه ی خوراسان، وهکو (طووس)، سه بزهوار، ئه سفراین، ناگادار بوون که نه یشاپوور گه مارؤدراوه، له گهل ئه وه شانه هاتن به سه رده میه وه، ئه گهر به له شکریکی به هیزه وه به اتنا یه سه رمان، به سه ریشمانا سه رنه که وتنا یه له وانه بوونا چارمانیکه ن دهست له گرتنی ئه و شاره هه لگرتن و دوورکه وینه وه. که شه ی هه لگیرسا، بۆم دهرکه وت فرمانه وه ای شار بی ئاوه و ب بی به هره یه، خو ئه گهر بۆ په رچدانه وه ی هیزشه که مان مه نجه نیق به کار به یئرایه، زیانیکی گه وهره مان لینه درا. سه ربازه کانی دۆژمن ته نیا به شیرو پم به ره ئه ستیانه کردو هیچی تری ئه وتویان به کار نه ده هیئا که نیشانه ی کارامه یی و هونه ری جهنگبی. که سه ربازانی (چه تین) به ریئوون، داوام لیکردن پاچ و ته شو ی له گهل خو یاندا به رن بۆ هه لوه شانددنی دیواره هه لچنراوه کانی پشت دهر وازه کان، ناگاداریشمکردن که دهسته یه کی تریشیان دهسته به کاره کان بپاریزن و چاک پووبه پرووی دۆژمن ببه نه وه، (جیهانگیر)ی کوپیشم له ته کیانا نارد، له م کاره دا دوو مه به ستم هه بوون یه که میان: بۆ ئه وه ی کوپه که م هه ست به مووچرکه ی مهرگ بکات و ترسی قه لاگرتن له دلپا دهرچی! تا ئه و پۆزه (جیهانگیر) نه چوو بووه ناو قه لایه کی گه مارؤ دراوه وه، نه یده زانی سه ره نجامی چۆن ده بیست؟ دوو مه به ستم ئه وه بوو هه موو لیپرسراوان و ئه فسه ران و سه ربازه کانم بزائن که کوپه لاوه که م به خنده که م. جیهانگیری کوپم وهکو سه ربازانی (چه تین) به رگی جهنگی پۆشی و به ریئوو.

پاش نوێژی نیوه پۆ ده ستمانکرد به هیزشی توندو به هیز، له هه موو بورجه کانه وه به تیرو قۆچه قانی به ربووینه دۆژمنی به ره ئه ستکارو سه رمان لیشتیواند، له هه مان کاتدا سه ربازانی (چه تین) له گهل (جیهانگیر)ی کوپمدا سه رکه وتنه سه ر دیواره کان، یه که و راست جهنگیکی زۆر سه خت و گرنگ له نیتوان ئه واز و به ره ئه ستکاراندا پوویدا، چه ند سه ربازنکم خرا نه خواره وه و مردن، ئه وانی تر به و دیودا چوونه خواری، په یتا په یتا چه ند کۆمه لیک سه ربازم ناردن به هانا یانه وه. سه ربازه کانم له بیست بورجه وه، که که وتبوونه ئه م لاو ئه و لای دهر وازه ی پۆژه لاته وه چوونه سه ر دیواره که و له هه مانکاتدا هه ستمکرد سه ربازه کانی ترم له هه موو لایه که وه به گه رمی هیزشه به ن،

سه‌رده‌که‌ونه سه‌ر دیواره‌کان و به‌و دیودا ده‌چنه خواری. ده‌نگی شیوه‌ن و شه‌پۆری دانیش‌تووانی شار به‌چه‌شنیک به‌رزبووه‌وه هه‌ر ده‌توت پۆری به‌ری (حه‌ش) هه‌ست‌اوه.

ده‌مه‌و عه‌سر چوومه سه‌ر دیواره‌که، سه‌یرم‌کرد ژماره‌یه‌کی زۆر له سه‌ربازه‌کانم کوژران، به‌لام ده‌سته‌یه‌ک له (چه‌تین) به‌پاچ خه‌ریکی بووخاندنی دیواری هه‌لچنراوی پشت ده‌روازه‌که بوون، نه‌وانی تریش دژبه سه‌ربازانی دوژمن و دانیش‌تووانی شار ده‌جنگان و هاوڕێکانی خۆیانیان ده‌پاراستن تا‌کو بتوانن ده‌روازه‌که بشکێنن. که د‌ل‌ن‌یا بووم سه‌ربازه‌کانم گه‌یش‌توونه‌ته پشت ده‌روازه‌که، فه‌رماندا له ده‌روهه خه‌ریکی شکاندن‌ین. داوی سه‌عاتیک ده‌روازه کرایه‌وه و سه‌ربازه‌کانم لافاو ئاسا هێرشیان‌برد، داوام لیک‌کردن تا دانیش‌تووانی شار داوی به‌خشین و لی‌ب‌وردن نه‌که‌ن، هه‌ر که‌سیان بی‌نی بیکوژن چونکه دژ به‌من جه‌نگاون!... خه‌را ده‌ست‌و‌ور‌م‌دا کو‌مه‌ل‌یک سه‌رباز خۆیان بگه‌یه‌ننه ده‌روازه‌ی پۆژئا‌وای شار و تی‌کی‌ب‌ش‌کێ‌نن تا‌کو بی‌خه‌مو بی‌ترس‌بین. که ده‌روازه‌ی پۆژه‌لا‌تمان شکاند، بی‌نیم که به‌جاری و‌ه‌ی جه‌نگاوه‌رانی دوژمن ها‌ت‌وته خواری، به‌شی‌کیان ویستیان له ده‌روازه‌که‌وه هه‌لب‌ین به‌لام کوژران، نه‌وه‌ی به‌ره‌نگارمان‌بووه‌وه کوژرا، نه‌وه‌یشی داوی لی‌ب‌وردنی کرد به‌خه‌شرا. به‌ر له‌وه‌ی تاریکی دا‌بی‌ت ده‌روازه‌ی پۆژئا‌واش کرایه‌وه، شه‌پ تا به‌ره‌به‌یان درێژه‌یکێ‌شا. شه‌وی ناگادار‌ک‌رام که جیهان‌گیری کو‌رم ماوه، به‌لام که‌می‌ک برین‌داره، که گه‌یش‌تمه‌ لای، داوام لیک‌کرد درێژه به‌جه‌نگ بدات بۆ نه‌وه‌ی قالو لی‌ها‌ت‌وو‌تری.

بۆ به‌یانی فه‌رمان‌ه‌وای شار که ناوی (میر حسین) بوو، به‌قول‌به‌ست‌راوی هه‌ن‌رایه‌ به‌ر ده‌م، پارایه‌وه‌ و‌تی: نه‌ی نه‌میر (ته‌یموور) تۆ سه‌رکه‌وتی، ئیستا نه‌یشاپوور هی تۆیه، به‌زه‌یی‌ت به‌ب‌نده‌کانی خوادا بی‌ته‌وه، سۆزت بنوێنه‌و له‌کو‌کو‌ژی‌یان چاو پۆشی‌یه‌که... و‌تم: ئی‌وه له‌پووی منا ده‌روازه‌کان‌تان قایم داخست، زه‌حمه‌تی‌کی زۆر‌تان دا‌یه‌ به‌ر‌من، به‌و په‌ری هه‌زتا‌نه‌وه به‌ره‌نگاری‌تان‌کردم، ئی‌وه پێ‌شی‌اوای به‌زه‌یی و سۆز‌نین!.. و‌تی: نه‌ی نه‌میر (ته‌یموور)، من فه‌رمان‌ده‌رم‌کرد بۆ قایم‌کردنی ده‌روازه‌کان و به‌ره‌نگار‌بو‌ونه‌وه له‌گه‌ل تۆدا، ته‌ن‌یا هه‌ر من تا‌وان‌بارم، دانیش‌تووانی شار بی‌تا‌وانن، من بکوژه!.. و‌تم: نه‌گه‌ر تۆ سه‌رکه‌وتی‌تایه‌ ئی‌مه‌ت ده‌به‌خشی؟! و‌تی: با‌وو‌با‌پیرانم له‌شه‌ردا تو‌وه‌و بی‌به‌زه‌یی‌بوون، تۆ ده‌بی‌ داوی سه‌رکه‌وتن د‌ل‌یری و جوان‌مه‌ردیی خۆت

بنوئىنى! .. وتم: من ناتوانم له دابو نەرىتى جەنگ لادەم، دانىشتووانى شار بەرھەلستىيانکردووە، دەبى پەشە کوژى بکرتن! ئەگەر ئەم دەستوورو نەرىتە بگۆرم ئىتر ناتوانم درىژە بە جەنگوداگیر کردنى ولتان بدەم! دەبى سەرانسەرى جىهان بزەنن ھەر کەس بەرھەنگارمىيەتووە دەکوژىت! دواى کۆکوژى نەيشاپوورىش شارەكانى تری خوراسان لە ئەركى خويان ئاگادار دەبن، ھەر کە لەشکرم گەيشتە سنوورى ئەم شارانە دەروازەكانى شار والا دەکەن و نايانگرن. پاشان فەرماندا بە جەللاد، سەرى (مىرحسین)ى لە لەشى جياکردووە، پەشەکوژى شارىش تا نىوەرۆ درىژەيکىشا، پاشان پىندا بە سەربازەكانم بە ئارەزووى خويان تالانیکەن.

گەنجىنەكانى بازىرگەنەكان ئەوەندە کالو شتومەکیان تىدا بوو، ناچار بووين بۆ راگويزان و بردنيان بۆ سەمەرقەند ھەموو ولاخدارەكانى دەورپشتو ناوچەکە بەکرىنگرن. وەکو دابى خۆم لە کوشتنى زانايان و شاعيران و پيشەکاران چاوپۆشيمکرد، بەلام دەستوورمداو فەتووم دەرکرد بۆ دابەشکردنى ئافەرەتە لاوەكانى شار بەسەر جەنگاوەرەکاندا.

راگويزانى تالانى و ھووخاندنى ديوارو شوورەى شار مانگىكى تەواويان خاياند. بۆ تەواوکردنى ھەموو کارەكان، جىهانگىرى كەپم لە نەيشاپوور مايسەو، خۆيشم بە سوپاوو ھوومکردە شارى (طوس)، بەبى ھىچ بەرھەلستكارىيەك چوومە ناو شار، دەستىم بۆ کەس درىژ نەکرد. دانىشتووانى (طوس)يش وەکو خەلکى نەيشاپوور ەگاليان دەکردە سەريان، بەلام کلاويان نەبوو! لەو ھەيەر بىستبووم کە ەگال لە خوراسانەرە بلابۆتەو بۆ ولاتە موسلمانەكانى تر. (شىخ عومەر)ى کوپم لەگەلما بوو، کە يىنى خەلک بە ەرەبى ئەدوين و ەگاليان بەسەرەو، ەتى: بۆچى ئىزە حىجازە؟! وتم: خەلکى حىجاز ەگال لەسەر ناکەن، ھەر کەس ەگال بىستى ئەوە لاسايى خەلکى خوراسان دەکاتەو، چونکە ەگال سەرىپۆشو سەرىبەستى ناوچەى خوراسانە، دواى ئەو ەى کە ەرەبەکان ئەم ولاتەيان داگیرکرد، زمانى ەرەبىش بلابۆتەو. لە شارى (طوس)دا تەنيا دواکەوتووەکان بە زمانى ەرەبى دەدان، دانشمەندو تىگەيشتووەکانيان بە فارسى ئەدان. کاتى ھەندىک لە زاناکانيان ھاتن بۆ ديدەنىم زۆريان پى سەير بوو کە من بە فارسى و بە

عهره بېش ددوام!! که کهوتینه گفتوگوو پرسیارو وه لām واقیان وږما که به هیچ جوړیک هاوشانیان نه ده کردم!

که به پښووم بۆ خوراسان سئ مه به ستم مه بوون، یه کهم: گرتنی نه یشاپوور، دوهم: گرتنی سه به زوار، سییم: سهردانی شاری به شرویه (مه شههه). زور شتم له باره ی دانیشتونوانی نهو شاره وه بیستبوون، ده و ترا هه موویان زاناو دانشمه ندو کارامهن، خه ریکی کشتوکالو به خپوکردنی مه پومالاتن، له چه رمی په شه و لاخ پینلو ددروون، پووده که نه بیابان بۆ دپکهینان، که بۆ نانکردنو چیشتلینان به کاریانده هیئا. له شاری طووسدا دوو حه فته مامه وه، پیش نه وه ی بکه و مه پئ بۆ داگیرکردنی شاری سه به زوار، که و ته وه بیرم که من له سهرده می لاویمدا گه ی هونراوه ی شاعیری مه زن (فیردهوسی) م له بهرکردوون! بیستم که گۆزه که ی له شاری (طووس) دایه، بۆیه به دهره تم زانی بجم بۆ سهردانی، زانیم که له گۆرستانی موسلماناندا نه نیژراوه، چونکه وا دهنگ یلاو بووه که (رافظی) بووه، له بهر نه وه له باخه که ی خویدا نیژرابوو. که پویشتم بۆ باخه که ی، له جیات ی باخ گژوگیاو دپکو دالکی زورم بینین، له و ویرانه یه دا ته پوله که یه کی بچکوله م دی وتیان: نه مه گلکوی (فیردهوسی) یه! له پال گلکوکه دا وه ستامو که و ته دهریای بیرکردنه وه نه ندیشه وه سهرم سهرما: چون نه مه گۆری شاعیریکی وه کو (فیردهوسی) یه!! ته ناته بهر دیکش نه خرابووه سهری تاکو کویر نه بیته وه. هه ر له ویدا فرماندا کیلی بۆ دابنری بۆ نه وه ی شوینه واری دیار بیت.

هیشتا له و ویرانه یه دا دهرنه چوو بووم، له پیر ته تهرکی سواری سهراپا تۆز له نزیکه وه دابهزی و نامه یه کی دامی. ته تهره که م ده ناسی، یه کیك بوو له ته تهره ههره به تواناکانی ده ولت، به بی پشوو، شه وو پۆژ بهرده وام به پښوه بوو. بوو. نامه که هی فرمانه وای سه مه رقه ند، (شیر به هاس) بوو، ناگاداری کردبووم (میر تووک تامیش)، که پادشای ولایتیکه له و بهر دهریای مازنده رانه وه، به له شکرینکی گه وروه که و ته پئ بۆ داگیرکردنی (ماوه پانه نه هه)، هه ودها تکای لیکردبووم که به زووترین کات بگه ریمه وه چونکه پیویستی ده کرد له ویم.

هه ر له هه مان پۆژدا به خۆم و (۳) سی هه زار سهریازی هه لپژارده وه که پامه وه، به بی پشوو دان شه وو پۆژ پیمان ده بری، به شه وو پۆژیک هه ر

ئەسپەیی دوو گونکی وشکمان دەدایە، ئەوەندە ئەسپەکانیشمان ئاو نەدەدان کە
تێر ئاو بن بۆ ئەوەی تووشی ژانە دل ئەینەو لە پێدا بە جی ئەمین، هەر بە
دوو پۆژجاریک بۆ ماوەی یەک سەعات ئەسپەکانمان بەردەدان تاکو لە ناو
پووشو پەڵاشو تۆزو خۆلدا خۆیان بگەوزنن و ماندوویەتیان دەرچی. بەیەک
حەفتە لە (طووس) هەو گەیشتمە (مەرو)، لەوێ زانیم (تووک تامیش)
گەراوەتەو بۆ ولاتی خۆی، کە ناوی (گەریمە) یەو دەرکەوتە باشووری
پووسیواو. ویستم دوایکەوم و بچمە سەری، تا بزانم چۆن پیاویکە و
وێراویەتی هێرشبکاتە سەر ولاتی من! بەلام لە ترسی وەرزی زستان و بەفری
زۆر پێبەندان، گوێراکێشان و تەمیکردنی پادشای ناو براوم هێشتەو بۆ
کاتیکی تر.

هه شته مين به ش

دووهمين سه فهرم بۇ خوراسان و جهنگى سه بزه وار

جيهانگيرى كوپم پاشماوهى له شكره كه مى له خوراسانه وه هينايه وه بۇ (سه مه رقه ند)، چوار زاناي (شيعة) شى له گه ل خۇيدا هينا. ئه و ساله زوريه ي كاتم تهرخانكرد بۇ ئاوه دانكردنه وه و رنكخستنى له شكر، هه ندئ كاتيشم به وتووئژ له گه ل زانايانى شيعة دا به سه ربرد. هر چواريان ميوانى منبوون، له سه ر دابو نهرىتى په يره ويكراوم هه ميشه ريزيان ليده گيرا، پۇژانه ده منارد به دوايانداو له كۆشكه كه ي خۇمدا، پيش ناخواردن و پاش ناخواردن ده كه وتينه گفتوگو.

هر له يه كه م پۇژدا بۇم ده ركوت كه به لنگه ي ئه و زانايانه بۇ له پيشتر گرتنى رنبازي شيعة پشتبه ستنبوو به گيپرانه وه، نه ك به لنگه ي ئه قلگير. كاتى لنيانم پرسى: به لنگه ي ئه قلگيرى ئنوه بۇ سه لماندنئ له به رترو له پيشترى رنبازي شيعة چيه؟! له وه لامدا په نايان هر بۇ ئه فسانه ده ببرد. دواي دوو مانگ ميواندارى، هه رييه كه برنكى باش پارو ئه سپنكم دانئو به رنزه وه به رنمكردن و گه رانه وه بۇ ولاتى خۇيان.

بۇ به هارى سالى دوايى هه وائم بۇ هات كه (ميرى سه بزه وار) له شكرى كۆكردۆته وه و ده يه وئ په لامارمانبدات، به م جۆره نه متوانئ پووبكه مه ولاتى (تووك تاميش) و دووباره و بۇ جارىكى تر به له شكرنكى مه زنه وه كه له سه دو بيست هزار جهنگاوه رى كارامه و نه ببرد پينكه اتبوو پوومكرده خوراسان. بۇ خۇم فهرمانده يى چل هه زاريانم گرتنه ئه ستو، چل هه زاريشم به (جيهانگيرى) كوپم و چل هه زاره كه ي تيريشم به (شيخ عومهرى) كوپم سپاردن. پلانى پۇيشتمنان به ره و (سه بزه وار) به م چه شنه داپشت: خۇم له رنكه ي (قوچان) وه بېژم بۇ (طووس)، له وئيشه وه بۇ سه بزه وار، جيهانگيرى كوپم رنى (ئه سفراين) بۇ (جهوين) بگريته به ر له وئيشه وه بۇ سه بزه وار، شيخ عومهرى كوپيشم رنكه ي ده شتى (توركمان) بگريته به ر، تا ده گاته (مزينان) له وئيشه وه بۇ سه بزه وار. له م پلانه دا ئه وه شم ره چاو كرد كه ده توانين هه موو خيله كانى باكوورى خوراسان

بخهینه ژیر چاودیریمانده و و پری هه موو دژایه تییه کئو بیرهنگار بوونه و دیان لینگرین.

که گه یشتمه (قوچان) پیاوانی بالابه رزو به هه یکه لم بیینی، له بهر ساردیی ناوچه که هیشتا که رهکیان له بهردا بوو، هه مویان به زمانیک ددوان نه (فارسی) بوو، نه (عهره بی)، بۆم دهرکهوت کوردنو له کوردستانه وه هاتوونه ته (قوچان) و تیایدا نیشته جیبوون. هه ندیکیان چاوشین و مووزەرد بوون. ئەو کوردانه به جۆرنیک سهری ئیمه یان ده کرد که دیار بوو لیمان نه دهرترسان. له بهر ئەوهی زۆر به هیزو به توانا بوون پیم خوشبوو بینه ناو له شکری منه وه. به یارمه تی دیلماج له گه لیاندا دوام، پرسیان: تۆ کییت؟ وتم: من (تەیمور)م، سولتانی (ماوه پائەننه)م و بهم زووانهش ده بمه سولتانی خوراسانیشت. ئەو کوردانه له وهلاما وتیان: ئیمه نامانه وی له ژنو منالو ولاتی خۆمان دوریکه وینه وه، مه پو مالات به خنوده کهین و ژیانمان مسۆگەر ده کهین و پیوستیمان به سهر بازی نییه. له گه له ئەوه دا که کورده کانی (قوچان) زۆر به هیزو لیانه و بوون، زۆر بی وهی هاتنه بهرچاوم، بی خەم لییان دلیا بووم و به رهو (طروس) به پنبووم و چوومه سهر گلکۆی (فیره ووسی)، ببینم وینه ی خوی له سهر کینه که کینشراوه و به زمانی عهره بیش ناوه که ی نووسراوه. وتم: ئەو هۆنراو کانی به زمانی فارسی داناون، کینه کانی بگۆین، به فارسی و به عهره بی له سەیان بنووسن.

دوای ئەوه به رهو پۆژناوا به پنبووم تا گه یشتمه (نه یشتاپوور) دیم به ته واهوتی ویرانه. له نه یشتاپووره وه به هه موو پینداویستی جهنگه وه که وتمه پری، چونکه له وانه بوو له گه له شکری میری سه به زه وادا به یه که بگهین و بقهومی! ئەو پۆژهی گه یشتمه خوراسان هیچ هه والیکی هه ر دوو کوپه که مم نه ده زانی، نه شمانده توانی په یوه ندی به یه کتره وه بکهین، چونکه له ولاتی دورژمندا بووین.

له به ره به یانی پۆژی دوا ییدا پینشهنگانی له شکره کهم ناگاداریان کردم که له شکرنیک له دوره وه دیاره، چوومه سهر گردنیک، ته ماشامکرد له شکری میری سه به زه وار هه مووی پیا دیه، وه که دیوارنکی بی درزو بۆشایی به ره و پوومان ده هات، دیار بوو که میری سه به زه وار پیاوینکی جهنگا وه ره و ده توانی سهر په رشتیی گۆره پانینکی به رینی جهنگ بکات. وام دانا که ژماره ی سهر بازی دورژمن هه فتا هه زار بیت، منیش ته نیا چل هه زار سهر بازم له گه لدا بوون، ئیمه

هه موو سوارو ئهوان پیاده بوون، که نزیکتر بووینه وه، سه رنجمدا سه ربازانی دوژمن پم به دهستن، پمیش بۆ ئه سپه کانهان مه ترسیداره، له بهر ئه وه له ده رکردنی فهرمانی هیژشبردن پهلهم نه کرد، بگره چاوه پنیوم ئهوان ده ستپینش خه ربکه ن. که له شکری دوژمن زۆرتر نزیکبووه وه، فهرماندا تیر هاوێژه کان به تیری سی جار ئاو دراوه وه به خوێناوی خه ست، ئاماده بن، بۆ خۆیشم تیرم خهسته که مانو هه مووان چاوه پیتی تیری منبوون. ئه و جوژه تیرانه ی ئیمه به کارمانده هینان له نزیکه وه به رگی زینداری ده سمی. گه لیک چاوم گێرا بۆ میری (سه بزه وار)، که ناوی (عه لی سه یفه ددین) بوو، هاوته مه نی منبوو، سا به لکو ده رکه ویتو به تیرکی ئاودار له په له پۆی بخه مو هونه ری تیر هاویشتنی میری (ماوه پانه نه هه ی) نیشانه بده م. زانیم وره ی سه ربازانی دوژمن به پمه کانیان به رزه، هه ر له بهر ئه وه شبوو که بهر له ئیمه هیژشیا نهینا.

کاتی که هه ستمان به تیکه له پیکه لیبی ریزه کانی دوژمن کرد، ته وره کانهان به دهسته وه گرتو که وتینه هیژشبردن، به لام بهر له وه ی ده ستمان بگاته دوژمن به قوچه قانی بهرده بارانکرین، به مهش گه لیک له ئه سپه کانهان په کیانکه وتو سه ربازه کان پیاده بوون و گه پانه وه دواوه، چونکه مانه وه یان به و جوژه له گوژه پانی جهنگدا باش نه بوو. (ئورگون چه تین) که فهرمانده ی بائی باشووری له شکره که مبوو، به دوو ههزار سواری چه تینییه وه درنده ئاسا هیژشیا نه کرده سه ر بائی راستی له شکری سه بزه وار، (قولور به گ) یش که فهرمانده ی بائی باکووری له شکره که مبوو، به هه موو سه ربازه کانییه وه، که وه کو خۆی (مه غول) بوون هیژشیا نه کرده سه ر باالی چه پی له شکری سه بزه وار. منیش له ناو جه رگه ی سوپاکه مدا، له گه ل سه بازه کانهاندا بووم، که هه موویان خه لکی ماوه پانه نه هه ر بوون، وه ک خۆم که له گه تو جه نگاوه ر، هه موویان ده یانزانی ئه وه ی له مه ی دانی جهنگدا پشت له دوژمن بکات، یان سه ستی بنوینی به ده ستی من ده کوژیت، ده شیا نزانی ناگاداری جموجوولی یه ک به یه کیانم؛ له گوژه پانی جهنگدا هه ر چۆن به زه ییم به خۆمدا نه دهاته وه، به هه مان جوړ به زه ییشیم به که سدا نه دهاته وه. که له گه ل سوپای دوژمندا ده ستو یه خه بووینه وه، زۆرتر خزانه پال یه کترو به پمه کانیان سنگی گه لیک له ئه سپه کانهانیان شه قکردو ورگی زۆرشیا ن پادا. له بائی باشووردا (ئورگون چه تین) ده ستیکی وای وه شاندا که به جاری ریزه کانی دوژمنی تیکوپیک

تسکاندنو دوژمن پاشه کشه یکرد. له ولاشه وه (قولور بهگ) بهره و پینشه وه دهکشا، به لام من له ناوه راستو له ناوچه رگه دا نه مده توانی بهره و پینشی برۆم، چونکه لهو ئاسته دا نه بهر دترین سهربازی دوژمنی لیبوو، هر لهو کاته داو له گهر مهی جهنگا بهرده قوچه قانییه کی زۆر بههیز زرمه ی له کلّوه ئاسنه که مه وه ههستان، نه گهر کلّوه ئاسنه که م له سهر دا نه بوایه زۆر خراپ سهر می ده شکاند. لهو کاته دا هیز شه دوو قوڵیه که ی تری سوپاکه م شکستی زۆری به دوژمن داو گه لیك له سهربازانی دوژمن به دیلگیران، یه کیکیان (موحه ممه د سه یفه د دین) بوو، که برای میری سه بهزه وار بوو، شه پ تا دوا ی عه سر در یژه ی کینشا، سهربازه کانه له هه موو لایه که وه هیز شیانبرد بو ئه وه ی ناوچه رگه ی سوپای دوژمن گه مارۆ بدهن، منیش به جوړیک ده جهنگام بوام نه ده دا که سهربازانی دوژمن بچن به هانای باله کانی تره وه. کاتی میری سه بهزه وار زانی دهره تانی ناوچه رگه ی سوپاکه ی نه ماوه، فهرمانی کشانه وه یانی دا، بهم جوړه جهنگ به سوودی من کو تاییهات. له بهر دوو شت دوا ی میری سه بهزه وار نه که وتم، یه که م ده مه و خور ناوا بوو، که شه و داهاتایه. له وانه بوو تووشی تهنگوچه له مه بهاتمایه، به تاییه تی شاره زای ئه و ناوچه یه نه بووم، دووم گه لیك له سهربازه کانه بریندار بوونو زۆریشیان کوژا بوون، جا وام به باش زانی چاوه پینم تا کوپه کانه ده گه نه لام. دوا ی نامار کردن بۆم دهر که وت پازده هه زار کوژراو بریندار مان هه ن. که مه ی دانی جهنگ کشوما تبوو، داله کهر خۆره کانه له ئاسماندا دهر که وتن. بو شه وی داوام کرد براهه ی میری سه بهزه وار له ژیر چاودیری خۆمدا بیته بو ئه وه ی بتوانین هه ندیک نه یینی و زانیاری له باره ی میری هیزه کانی وه بزانی.

بو ئیواره ی پۆژی دوا یی پینشه نگانی له شکری جیهانگیری کوپم پهیدا بوونو خووشی که وته ناومانه وه؛ بو نیوه شه و جیهانگیری خوی گه یانده لام. به گه یشتنی هیزه که ی جیهانگیر ئیغه زۆر بههیز بووین و خۆمان ناماده کرد بو هیزیشکی تر بو سهر له شکری میری سه بهزه وار، ئه ویش که به مه ی زانی زوو کشایه وه بو سه بهزه وارو له په نای دیواره کانه شوروه ی شاردا خۆیان قایم کرد. دهر باره ی شاری سه بهزه وار ههر له وهنده ئاگادار بووم که برا به دیلگیرا وه که ی میر بۆمی باس کرد بوو. ههر له یه که م پۆژی گه مارۆ دانی شارمه و تا ته واره بوونی

جەنگ گەردەلەوول و پەشەبایەکی بەردەوام هەبوو، کە هەموو تۆزو خۆلی بیابانی دەکرد بە سەرو چاوماندا.

چ نەخشەو پلانیکم دانا بوو بۆ داگیر کردنی شاری نەیشاپور، بۆ داگیر کردنی سەبزه‌واریش هەروامکرد. چوار کۆمەڵەی زۆر شارەزام لە هەلکەندنی پێی ژێر زەمیندا (تونیل) ئامادەکردن، دەستوورمدا ئی کە لە چوار لای شارەوێ خەریکێن تا دەگەنە ژێر دیواری شوورە شاری، ژێر دیوارەکان بەدەنەوێ تاکو بتوانین بە بارووت دیوارەکان هەلکەنین. بورجەکانی کە بۆ داگیر کردنی سەبزه‌وار دروستکراوون، ئەوێ بەرز بوو بە ئاسانی ناو شاری دەبینرا. لەو کاتەدا کە خۆمان ئامادە دەکرد بۆ داگیر کردنی شاری، دوایەتو نەگەیشتنی شێخ عومەری کوپم مەراقی زۆری بۆ پەیدا کردم! دەبۆیە بە خۆی و چل هەزار سەربازیەوێ زووتر بگەیشتایەتە جی. داوام لە جیهانگیر کرد بە خۆی و (٣) هەزار سەربازیەوێ بەرەو باکوور بڕواتو هەوایک بزانێ.

پۆژانە بە تیر چەندان نامەمان هەڵدانه ناو شاری، داوامدەکرد کە بە بێ جەنگ خۆیان بدەن بە دەستەوێ سەرومالیان پارێزران، بەلام بە هیچ جۆرێک بە دەنگەوێ هاتنیک نەبوو، پۆژیکیان بە چەند نامەیە داوام لە میری سەبزه‌وار کرد بۆ عەسر بێتە سەر دیواری شاری بە چاوی خۆی دیمەنێک ببینی. کە هاتە سەر دیوارەکە فەرماندا (موحەمەد سەیفەددین) ی برای لە دیوارەکەوێ نزیکبکەنەوێ. چارچی بە دەنگی بەرز و تی: ئەی میر (عەلی سەیفەددین) ئەگەر دەروازەکانی شاری نەکەیتەوێ شاری نەدەیت بە دەستەوێ، براکەت دەکوژینو سەری لە لەشی جیا دەکەینەوێ! میری سەبزه‌وار بانگیکردە براکە ی: و تی: ئەی موحەمەد، ئایا پێت خۆشە ئێمە شاری بدەین بە دەستەوێ تۆ بمینی، یان بەرگریبکەینو تۆ بمی؟! موحەمەد لە وەلاما و تی: بەرگریبکەن! ئێنجا داوای لیکردم: تەیمووری لەنگ، بە جەللاد بلی لە سەرم بدات! منیش و تە: بوەستە، ئایا ئامادە ی براکەت بکڕیتەوێ و چەند دەدەیت؟! میر و تی: بەلی، ئامادە ی سەد هەزار دینار دەدەم! منیش و تە: تۆ خەرجی سەد هەزار سەرباز دەکیشی، ئەمە پارەیک نێیە بۆ بەردانی ئازاد کردنی برای تۆ کە لە مەیدانی جەنگدا بە دیلگیراوە! میر و تی: ناتوانم لەوێ پتر بدەم! و تە: لەبەر ئەوێ کڕیاری براکەت نیتو کڕیاریکی تریش دەست ناکەوێت، دەیکوژم، تالە زەحمەتی ئاگاداریکرنو چاودێریکردنی ئاسوودەبم! بە گۆشە ی چاوی ئامازەیکم بۆ جەللاد کردو دەمو

دهست له سهری (موحه ممد سهیفه ددین) ی دا، له سهر دیواره که وه دهنگی شینو شه پوږ بهر زبووه وه. دهستورمدا تا سهری (موحه ممد) بکړی به لوتکه ی یکی له بورجانه ی دیانپروانی به سهر شارد، تاکو دانیشتوانی شار بییښن!

هر نه شو شه و میری سه بزه وار، بو توله ی براکه ی له ناکاو هیرشیکرده سهرمان. که سی یه کیکي شو تیپه ری، به جاری دهر وازه کانی شار کرانه وه و له شکری سه بزه وار هیرشیه ینا، هزاران سهر باز به په یژه له دیواره کانه وه ده هاتنه خواری، هه ندیکیان که چرای پوونا ککه ره و هیان پی بوو، خو یان گه یانده چادره کانمان و ناگریان له هه ندیکیان به ردا بو نه وه ی نیمه بترسین و پهرشو بلا وینه وه. به وه ی باشبوو هه مو نه سپه کانمان له دواوه دوو له چادره کانه وه به ستبونه وه، نه گینا نه گهر له ناو ناگره که دا، یان له نزیکیه وه بوونایه، په شوکانیان ده پچراندنو هه لده هاتن. (قولور به گو نؤرگن چه تین) خو یان گه یانده لای من و هه مو هیزه کان بوونه وه به یه کو کو بوونه وه. من له پوزه لاتی شارد بووم، فرمانده یی هیرشم گرتنه ستو. قولور به گم کرده سهر کرده ی بالی راست و (نؤرگن چه تین) یش هی بالی چپ. به تهر هیرشی به رنگار بوونه وه مان دهست پیکرد، من به دوو تهر، به راست و چه پدا دهستم دهوشاند، دوژمنم هه لپاچ و داپاچه کرد، بالی راستمان باکور، وه بالی چه پمان باشووری شاری گرتنه وه، به شیوه یه کی پیکوپیک له دهر دوو دهر وازه گهره کانی شاره وه نریکده بوینه وه، که ههر دوو کیان که وتبوونه پوزه لاتنه وه. سهر بازانی دوژمن به شمشیر ده جهنگان، نیمه ش به تهر تیابنه ربووین و له په لوپو مانده خستن. نزیکه ی په نجا گه زیکمان مابوو بگهینه دهر وازه کان، له پرله پو ماندا داخران. میری سه بزه وار که زانی هیرشه که ی سهری نه گرت، هر چون براکه ی خوی کرده قوربانی، به هه مان جوړ پی گه پانه وه ی له کو مه لیک له سهر بازه کانی خوی گرت، نه وانیش که نه و هیان دی دهست و دلسارد دامان و چه کیان فریداو خو یان دا به دهسته وه، به مهش کارمان ناساتر بوو، زووتر گه یشتینه دهر وازه کان، به لام له دیوی ناوه وه زو به زو به پرویاندا دیواری قایم هه لچنرابوو. بو به یانی پوژی دوا یی فرماندا نه و برینداره سه بزه واریانه ی که برینه کانیان نا هه موارین بکوژین، چونکه نه مانده توانی چاودیریان بکه یین و باریکی گران بوون له سهرمان، به لام نه وانه ی که برینه کانیان سوو کبون له گه ل دیله کاند هیشتمانه وه بو کاتی گوړینه وه.

سەرىجىدا گەلى لاشەى سەربازەكانم لەناو خۆلەمىشى چادىرەكاندا كەوتوون،
ئەوئەندە سەخەلەتبوم پەيماندا دواى گرتنى سەبىزەوار كەس دەرەكەم
هەموو دانىشتووانى شار بكوژم.

بۇ ئەوئەى سەربازەكانى دوژمن گوڤيان لە دەنگى پاچو خاكەنازى ناو
تونىلەكانمان نەبىت، بىرىاردا شەووپۇژ سەرقالىيانكەين، بە شەو لە هەموو
لايەكى دەرەوئەى شوورەكەدا ئاگر دەكرایەو، بە پۇژىش هەندىك سەرباز
هەولياندا لە دىوارەكەو بچنە ئەودىو، هەرچەندە ژمارەيك لەو سەربازانەم
گيانى خۇيان بەختكرد، لەگەل ئەوئەشدا كارىكى وایان كرد كە دوژمن بە
نەخشەو پلانەكەمان نەزانى، بەم چەشنە سەربازەكانم بەبى كىشە سەرىگەرمى
هەلەكەندى پىنى ژىرزەمىنبوو، (گورخان) یش، كە فەرماندەى دەستەى بارووت
دروستكەرەكانبوو، لە نەیشاپوور خەرىكى دروستكردن و ئامادەكردنى
بارووتبوو. لەبەر دوو هۆ بوو داوامكرد لە نەیشاپوور بارووت دروستبكړئ،
يەكەمیان لە لەشكەرەكەمەو دوو بى، نەكو بتهقیتەوئ كارەساتى ناھەموار
پو. بدا، دووئەمیشیا، دەموىست لە چا. سى. خورانى مىر. سەبىزەوارەو دوو
بىت، نەبادا فىرى دروستكردنى بىن.

سەبارەت بە خەندەقەكانى ژىرزەمىنىشمان، ئەوئەى لای پۇژئاوا زۆر
دووركەوتبوو لارىو پىچاوپىچى زۆرى تىكەوتبوون، چونكە ئەندازىارى
سەرىەرشتىكەر زۆر هەلەيكردبوو، كاتىكى زۆرمان لى بەفېرۇ چوو، بۇ ئەوئەى
هەموو ئەندازىارەكان ئاگادار بنو كارى خۇيان چاك جىبەجىبكەنو چاوترسىن
بكړن، ئەو ئەندازىارەم كوشت. خەندەقى لای باكورى شارىش تاشەبەردىكى
گەورە بوو پىگرو كرىكارەكان بە دەستىەو دامان، ئەندازىارەكەى زۆر
دەترسا، دلىامكردو پىم وت: خەتای توئ تیا نىيە. لە ئەنجامدا بىرىارماندا لە
كونەكانى پۇژەلەتو باشوورەو خۆمان بگەيەنىنە شار.

بۇ ئەوئەى سەربازەكانم هەموو شتىك بىيننو ئاگايان لە جموجوولى هەموو
لايەك بى، بىرىاردا لەگەل سىپىدەى بەياندا بارووتى ناو هەردوو خەندەقەكان
بتهقینرئتەو. لەبىن هەر دىوارىكدە سەدمەنى ولأتى خۆم بارووت دانرا، پلىتەى
گەورەو درىژمان پىو بەستو بە درىژايى خەندەقەكە ھاتە دەرى. دەستەيكەى
زۆرم لە كەرەنا لىدەرمان ئامادەكرد، بۇ ئەوئەى لەگەل تەقاندەوئەى بارووتا لە
هەموو لایەكەو دەنگى كەرەنا بنىشئتە ئاسمان، تا بەرھەلستكاران زىرە بكەنو

وابزانن بهو دهنگه دیواره کان پووخاوان، بهم چهشنه بۆ ماوهیهکی زۆر وره
بهردهدن. پینشر هیژشبردن به ئەفسەرو سەربازەکانم پراگەیاندا به هیچ جوژی
بەزەبیان به هیچ بهرەئستکارێکا نەیهتەوهو هەموویان بکوژن، چاوپۆشی تەنیا
لەوانه بکەن کە پەنادەبەنە بەر مانی (شیخ حیسامەددینی سەبزهواری).
سەبارەت به شیخی ناوبراو بیستبووم کە زۆر دانشمەندو پیشەوای نایینه،
چونکە زۆر زانا بوو دەموست پرنزی تایبەتی لینگرم.

بۆ بەیانینی پۆژی دوایی، کەمێک بەر لە خۆرەلاتن، فرمانداکە پلێتەکان
داگیرسینرێن و لە هەموو لایەکەوە بەردەوام کەرەنالییدرێت. بەپاستی ناتوانم به
قسە تەقاندنەوهی بارووت و دارمانی دیواری شار بەرجەسته بکەم، هەموو لایەک
بوو بە بوومەلەرزە، تەنانت ئیتمەش ترساین، پاشان زانییمان هەرچی خانووی
نزیك دیواری پۆژەلات و باشووری شار بوون تەپیون بەسەر دانیشتوانیاندا.
لە پۆژەلات و باشوورەوه هیژشی سەخت و نەبەرد دەستی پێکرد، لەناو شاردا
دەنگی هات و هاوار و قیژەقیژ بەرز بوووه. ئەوەندە ناوشار جەنجالیبوو،
نەمتوانی لەسەر بورجەکانەوه بە باشی بار دۆخەکە هەڵسەنگێتم. ناچار بووم
بچمە سەر دیواره کە تابتوانم ئاگاداری گۆرەپانی جەنگم. سەربازانی دوژمن
چاک دەجەنگان و باش بەرەنگارییانداکرد، لە هەمان کاتدا سەربازەکانی من لە
هەموو لایەکەوە نەبەردانە بەرەو ناوەندی شار دەکشان دلتیابووم کە
سەردەکەوین. میری سەبزهوار کورێکی لای هەبوو، پینش ئەوهی لە جەنگا
بکوژی، هەموو ژن و کچانی خێزانەکیانی کوشتبوون نەبادا به دیلبگیرێن. کە
به هەوالتی کوشتنی میر کورەکەیم زانی دلتیا بووم سەبزهوار به دەستمانەوه
دەبیت. جارچی جاریدا: هەر کەس دەیهوێ نەکوژی، با پەنا بەریتە
مزگەوتی (شیخ حیسامەددین)، بۆیه مزگەوتەکەیم رەچاو کرد چونکە جێی
خەلکی زۆرتر دەبوووه.

کە پۆژگەیشته ناوەراستی ئاسمان لە دەروازەی پۆژناواوه چوومه ناو
شارەوه، هەموو کووجەو کۆلەنەکان به لاشە داپۆشراوون، لە هەندیک کۆلانی
ناوەراستی شاردا جۆگەلەیی خوێن سەرپۆژیدەکرد، دیار بوو کە هیشتا کوشتار
بەردەوام. بۆ کاتی نوێژی عەسەر جەنگی سەبزهوار تەواو بوو، ئەوانەیی خوێان
گەیاندا بوو مزگەوتی (شیخ حیسامەددین)، یان خوێان داوو به دەستەوه
دەستیان بۆ نەبرا. پاشان دەستووردا بە سەربازەکانم دەست بە تالانکردن

بکەن. ھەر ئەو پۆژەش (شیخ حیسامەددین) یان ھینا بۆ ئوردوگە کەم لە دەرەوی شار، پیاویکی زۆر پیر بوو، ریشیکی سپی و درێژی ھەبوو. لەو کاتەدا سەربازەکانم مزگەوتەکە میان ئامادە دەکرد تا نوێژی ئینوارە ی تیا بکەم، کە شیخ مزگەوتەکەمی بینی زۆر سەری سەپما، پرسیاریکرد: بۆچی ئەم منارە یە ئاوییەو ئەو ی تر سوورە؟ لە وەلامدا وەتم: رەنگی ئاوی نیشانە ی تواناو دەسەلاتی خوا یە، رەنگی سووریش نیشانە ی توانای جوړە مرقیقە. شیخ تکای لیکردم کە لە تالانکردنی شار چاوپۆشی بکەم؛ بە تاییبەتی خەلکیکی زۆر کوژاون. منیش وەتم: یا شیخ، ئە ی ئەو ھەموو سەربازانە ی من کە کوژاون خوێنیان بە فیرۆ بروتا ببوورە، ناتوانم داواکارییە کەت پەسەند بکەم. پاش پیندەنگییەکی کەم شیخ وتی: باشە، فەرمانبەدە کە ژن و کچو کوپی خەلک بە دیل نەگیرن و نەبرن! وەتم: یا شیخ، بۆ ئەمەش ناتوانم، چونکە دانیشتوانی سەبزووار بەرھەلستیان کردووە، کافر ی جەنگن! بە پینی دەقی ئایەتی قورئانی پیرۆز دەبی دیل بکرن و برن!...

کە خورئاوا بوو، دھنگی بانگ ھات، ب. شیخ وەتم: با بچن لە مزگەوتە کەمدا نوێژ بکەین، وتی: ئە ی ئەمیر تۆ بچۆ بۆ مزگەوت، من لیرە نوێژ دەکەم. وەتم: ئەم مزگەوتە ی من نییە، ی خوا یە. شیخ خۆی ئامادە کرد کە ھەر لەویدا نوێژ بکات، شتیکی لە گیرفانییدا دەرھینا و لەسەر زەوی داینا، کە لیم پرسی: ئەو چییە؟ وتی: ئەمە مۆرە لە کاتی کپنووشبردندا تەوێلما ن دەخەینە سەری چونکە پاکەو دەبی کپنووشگەش خاوینبی. وەتم: کەواتە دەبی ھەوت مۆرە پەیدا کە ی، چونکە لە کاتی کپنووشبردندا بۆ خوا ی گەورە ھەوت ئەندامی لەشمان دەکەو نە سەر زەوی، ھەر دوو لە پی دەستمان، ھەردوو پی، ھەردوو ئەژنوو تەوێلما ن! ئە ی شیخ، نوێژکەر تەنیا پیویستی بە شوین و جینگە یەکی پاکەو ھیچی تر، پیغەمبەری ئیمە (د.خ) لە کاتی کپنووشدا تەوێلی خستۆتە سەر زەوی و ئەرکی پیویستی بە جیھینا وە. پاشان دەر یارە ی گەلی بابەتی شەری و ئایینی دوا ی، سەرەنجام شیخ وتی: ئە ی ئەمیر، من چاک دەزانم کە تۆ دانشمەندی، ئەو زانیارییانە ی تۆ دەیانزان ی من نایانزانم.

ئەو شەو تە بە یانی گورگو کەمتیاری ئەو ناوە بەربوونە لاشە ی کوژاوانی ناوشارو لە ھەموو لایە کەو دەنگیان دەبیسترا، لە گەل بە یانیشا بالدارە

گۆشتخۆره کان پۆل پۆل دهرکهوتن، پوو به شار دهرۆیشتن بۆ ئهوهی ئهوانیش بهشی خۆیان بخۆن.

ویستم سههرکهوتنم به سههر میرو دانیشتیوانی سه بهزهواردا ببیتته پهندو ئاموزگاری بۆ هه موانو ههر کهسی بیهوینت به رهه ئستی من بکات ئهوا چاره نووسی وهک هی سه بهزهواری لیدیت. بۆ پۆژی دوایی هه موو زیندووه کانی شار کۆکرانه وه، داوام لیکردن که سههری کۆژاوه کان له لهشیان جیا بکه نه وه! پاشان ئاگادار کرام که نه وه د هه زار که لله سههر له پۆژه لاتی پۆژئاوای شاره وه کۆکرانه وه، داوام له ئه ندازیاره کانم کرد له پۆژه لاتی شاره وه ههره میکی شازده گهزیو له پۆژئاوایشه وه ههره میکی تر به هه مان ئه ندازه لهو که لله سههرانه دروستبکرتن، ئاگادارمکردن که قسل به کاریبئن بۆ ئه وهی زۆر قایمئن تا کو به دریزایی پۆژگار بمینن، ده ستووریشمدا شه واته له سههر ههر دوو ههره مه که چرا بگه ری تا له دووره وه ببینرین. دوای دروستکردنی ههره مه کان دیواره کانی شارم وێرانکردن و شارم به لاشه کانی سپاردو به رهو باشووری خوراسان که وتمه ری.

نۆیه مین بهش

به رهو باشووری خوراسان

دوای کوشتنی میری سه بزه وار (عهلی سه یفه ددین) و کوکژئی ویرانکردنی شار، دَلنیا بووم که له ناوچهی خوراساندا کهسی نه ماوه ئه وهنده هیزئی هه بی بویری پوو به پوومییته وه. چه ند میریک هه بوون که هه ر یه که یان له شکری تاییه تی خۆی هه بوو، ده مویست هه موویان بکه م به گوپرایه لی خۆم. ده نگویاسی جهنگی سه بزه وار به شیوه یه کی وا سامناک گه یشتبووه هه موو شاره کانی خوراسان که هه موو میره کانی ئه و ناوچه یه حساییکی سه ره ناجامی خۆیان کردبوو، له گه ل ئه وه شدا و اباشتر بوو که زانیاری له سه ر خوراسان به ده ستبێنم. چاوه پوانی شیخ عومه رو جیهانگیری کوپمبووم بگه نه به ره وه، دوای ئه وه به ره و باشووری خوراسان بکشیم. کاتی که گه یشتنه لام بۆم ده رکه وت که نیوه ی سه ربازه کانی شیخ عومه. له جهنگی به ره نگار بوونه ره دا دژ به تورکمانه کان کوژرا بوون! شیخ عومه ر بۆی باسکردم که له و پۆژه وه گه یشتبووه ده شتی تورکمانه کان تا پۆژی ده رچوونی له و ده شته، شه ووپۆژ سه ر گه رمی شه پ بووبوو، تورکمانه کان که خاوه نی ئه سپی زۆر گورج و خیرا بوون شه وان هه یرشی له نا کاویان کردبووه سه ریان و زۆریان لی کوژرا بوون.

شیخ عومه ر وتی: بابا ئه گه ر بته وی بییته خاوه ن توانا و ده سه لات، ده بی تورکمانه کان ته میبکه یت. دَلنیا مکرد که واده که م. وتی: تورکمانه مان جیا وازی زۆریان له گه ل دانیشتووانی نه یشاپوو رو سه بزه وار و لاتانی تر دا هه یه، ئه وان شار نشین نین تا بتوانی به ئاسانی له ناویان به ریت، هه موو خاوه نی ئه سپی چاکن، ده توانن زۆر به خیرایی له شوینی که وه بگوین نه وه بۆ ناوچه یه کی ترو خۆیان له ته نگانه پزگار بکه ن. وتم: کوپم دَلنیا به که ئیمه چا پوکترو خیراترین، ئه وان که ده جوو و لێن ژن و ماڵ و منالیان پین و ناتوانن وه کو ئیمه گورج و خیرابن، ئیمه هه ر خۆمانین و له کیشه و تهنگو چه له مه وه دوورین. پاشان پیم وت: دوای گه رانه وه مان له باشووری خوراسان، هه یرشه ده که مه سه ر تورکمانه کان.

شینخ عومهرم له باکووری خوراساندا داناو، خویشم به (۳۰) سی هزار سربازوه پوومکرده باشووری ئه و لاته. پئی نیوان سه بزهوارو باشووری خوراسان به (کهوین) دا دهواتو له (قاین) تهواو ده بیت، له بهر ئه وهی پریوو له ماری ژههراوی و کوشندهو سامناک، وام به باش زانی له (طووس) هوه بهر نیم تا دهگه مه (گه ناباد). جیهانگیرم به هزار سواره وه پیشخست بۆ کوکردنه وهی نازووقه و ئالیک تاکو بی خه مبین و په کمان نه کهوئ. کهله (طووس) به پرتبوم ههوا فینکبوو بووه وه، له دوا مانگی هاویندا گه یشتمه شوینیک پئی دهواترا (ولاتی مانگ)، دهشتیکی پان و بهرینی هه بوو، تا چاو بریگردایه کرابوو به کالهک. که کالهکیان بۆ هینام سهیرمکرد ناوه کهی سوورسوور بوو، باش گه ییبوو، به لام له بۆن و بهرامه و چیردا نه دهگه یشته کالهکی سه مه رقهندا دانیشتووانی ئه و ناوچهیه ئه وهنده نان و کالهکیان خواردبووو هه موو قه له وو سوورو سپییوون. دواي ئه و ناوچهیه گه یشتمه شاری (بوچستان) میری شار به خۆی و کوپهکان و براکانیه وه پیشوازیی گه رمیان لیکردمو میواندارییهکی زۆر چاکیکرد. بهرله نانخواردن به دهستی خۆی ئاوی چهند مه نار یکی بۆم گرتو له جامیکدا له بهر ده ماما داینا، وتی: نه ریتمان وایه پیش نانخواردن ئاوی هه نار ده خوینه وه! بۆ ئه وهی باشتی ئاره زووی خواردنمان بکریت، قومیه ئاوی هه نارم خوارده وه، هه ستمکرد که به دریزایی ته مه نم هه نارم نه خواردوه ئه وهنده خوش و به چیرایی. دواي نانخواردن هه ستمکرد میر که مدهرامه ته، له بهر ئه وه دوو هزار لیره پینه خشی. کاتی مالئاواییمکرد له گه ل برا و کوپهکانیدا تا نیوه قوناخیک بهر پیا نکردم.

دواي چهند پۆژیک گه یشتمه نزیک شاری (بهشروییه)، هه ره وه کو باسهمکرد، بیستبوم که هه موو دانیشتووانی زاناو دانشمه ندو کارامه ن. تاریکو لیلی بهر به یانبوو، بینیم هه ندیک پیاده به ره و پووی من دین، که نزیک بوونه وه زانیم خه لکی شارن، وای بۆچووم که له خانه دانه کانی شارین و بۆ پیشوازیم هاتین. که گه یشتنه بهر وه سهیرمکرد له وه ده چی گوند نشینن. له بهر ئه وهی پریک ههوا ساردیکردبوو به سهر بهرگه ئاوییهکانیدا که وای خوری خۆله میشییان پۆشیبوو، له سهر دابو و روشی ناوچهی خوراسان هه موویان عه مامه به سهربوون. هه موویان له بهر ده م ئه سپه که ما وهستان، یه کیکیان که زۆر پیرو ردین سپییوو، به دهنگی بلند ده ستمکرد به هۆنراوه خوینده وه، به م واتایه

هۆنراوەیەکی خۆتەندەو (ئەو ئەمیری کە خۆرو مانگو چەرخێ دەوران و گەردوون لە ژێر فەرمانی تۆدان و بە ئارەزووی تۆ دەگەڕێن، هەنگاوی تۆ بۆ بەشروە پێرۆز بێ، ئێمەش کە دانیشتووای بێ ئەوای ئەم شارەین تا ئەو پەڕی توانامان ئامادە پێشوازی و میوانداری و خزمەتکردن... کە لێبوو وە، پرسیم: میری ئەم شارە کییە؟ لەو لاما هەمان پیاو وتی: میران، ئەم شارە میری نییە. وە: چۆن! ئەگەر شار بێ میر بێ چۆن ئاسایشی دەپاریزێ؟! چۆن کارو باری دانیشتووان رایبێتە کێ؟! وتی: ئەو ئەمیری مەزن، ئێمە هەموومان پێرەوی شەرع و دابو نەریتی کۆمەڵایەتی خۆمان دەکەین. وە: من زووتر باسی شاری ئێمە بیستوو، بەلام لەو برۆیە دانەبووم بێ میر بێ فەرمانڕەوا بێ! وتی: فەرموو بۆ شاری ئێمە شادین کە بە چاوی خۆت شیوەی ژبانی ئێمە ببینی. لە فراوانی شەقام و کۆڵانەکانی ناو شار سەرم سەپما، چونکە لە شاری سەمەرقەنددا بەو جۆرە پان و بەرین نەبوون، دانیشتووای شار لەم بەرو لەو بەری شەقامەکاندا وەستابوون، هەر یەکە توورەکی پێبوو، شتیکیان ئێ. دەرهێناو دەیانکر، بە دوو کەرتەو، هەر کەرتەیان دەخستە گیرفانیکیانەو. لە پیاو ریشسپەکەم پرسی: بۆچی ئەو خەلکە وادەکەن؟! وتی: میران توورەکان مەویان تێدا، کورکەکە لە مووێکە جیا دەکەنەو هەر یەکەیان لە گیرفانیکی دەهوان، کورکەکە بۆ بەرگچینی و لە مووێکەش جاجو کلیم دروستدەکەن. وە: ئەو بۆچی لە خوری کەلک وەرناگرن؟ مامە ریشسپی وتی: لەبەر ئەوەی لەو پێگەمان نییە ناتوانین مەر پارگرن، بەلام بۆن بە ئاسانی لە بیابان بە پووش و دڕکودال هەڵدەکات، شیرێ باش و مووی نایابمان دەدات. پاشان چووم بۆ کارگە چینی قوماش، دیم کە چوار کرێکاری چالاک خەریکن کار دەکەن، داوامکرد نموونەیک لە قوماشیان ببینم، کە هێنایان سەیرمکرد لە ئاوو ریشمی چینی، کە لە سەمەرقەنددا زۆر بوو، سفتیرو جوانتری نەرمتر بوو، بەرپرسی تا ئەو کاتە قوماشی و نایاب و دانسەقم نەدیوو. لە کۆتایی سەردانەکەمدا دەستمکرد بە گیرفانمداو مشتێک لێرم دەرھێنا کە بێدەم بە هەر چوار کرێکارەکە، بەلام لێیان وەرنەگرت، وتیان: ئەو ئەمیری مەزن، سەردانی بەرپێزتان گەورەترین دیارییە بۆ ئێمە، ئەوەی لەم کارگەیدا دەستماندەکوێت بەسە و گوزەرانێ پێدەکەین و لەو پێرمان ناوی. کە لە کارگەکە هاتە دەر، کەوتە گەڕان بەناو بازارێ شاردا. سەرنجەدا دووکاندارەکان کە شتیکیان

ده فروشت، ئایه تیکی قورئان، یان وتهیه کی پیروزی پیغه مبهریان (د.خ) له بهر ده خویند بۆ ئه وهی بیسه لمینن کیشانه و پیوانه یان به پیتی شهرعو دهستووری خوای مهنن، کاتیک واتای هه ندیک لهو ئایهتو فرهما یشتانه م له هه ندیکیان پرسی، زۆر به باشی ده یانزانی! به دووکانداریکم وت: ئه ی پیاو چاکی خوامن که مندالبوم ماموستاکانم وهکو تۆ واتای قورئانیان نه ده زانی، به لام تۆ بۆچی له کاتی فروشتندا ئه م ئایهتو فرهما یشتانه ده خوینیته وه؟ له وه لامدا وتی: ئه ی میری میران، که دهستده ده مه ترازوو فرهما یشتی خوا ده خوینم تاکو خوا چاودیر بێتو سه نگه که م سووک نه بێت.

دوایی له گه ل مامه ی ریشسپیدا، که ناوی (شیخ حسین-ی کوری ئیسحاق) بوو، وه سه ر گه وه ی پیاو ماقوولانی شارو ئیمامو پیشنوینی شاربوو، به پیتیوم بۆ خانویه کی چاک که بۆ حه سانه وه ی من ئاماده کرابوو، لهو کاته دا دهنگی بانگ کهوته گویم، سه یرمکرد دووکانداره کان پۆشاک کی کاریان دا که ندو پۆشاک کی جوانترو خاوینتریان له بهر کرد، که هوی ئه وم له دووکانداریک پرسی، دهقی ئه و ئایه ته ی بۆ خوینده وه که خوا ده فره موی و فره مانمان پینده کات به جوانترین شیوه ی ریکوپینکی و پاکو خاوینی و پۆشاک کی جوانه وه پووبه گه ی نه مزگه وت بۆ خوا په رستی. من تا ئه و پۆژه به وه وه شانازیمده کرد که هه موو قورئانم له بهر، که چی هه موو دانیشتوانی ئه و شاره قورئانیان له بهر بوو. منیش له وان وانم وه رگرت، چوومه ماله که مو به رگی جوانترو نویترم کرده به رو دهستمکرد به نویژ کردن. پیم سه یر بوو که دووکانداره کان به ره و مزگه وت کشان، دووکانه کانیان دانه خستن، چونکه له شاری (به شرویه) دا دزی نه بوو!! (شیخ حسین) بوی باسکردم وتی: له م شاره ی ئیمه دا دزی نییه، به بیره وه ری ئیمه که س که سی نه کوشتوه، ژنو پیاو هه ر له به یانییه وه تا ئیواره هه موو سه ر قالی ئیشو کارو رستو چنینه، له کاتی سه ودا کردندا که س دهنگ به رز ناکاته وه، تا ئیستا ریک نه که وتوه پیاویک ژنه که ی ته لاقبدا، هه یچ کیشه یه که سه ر میراتو که له پووری باوو باپیران پووی نه داوه، هه رگیز پۆلیسو زیندانو دادوهرمان نه بوون، بۆ ریکه وئو چاره سه ر کردنی هه ر کیشه یه که دانیشتوان دینه لای منو هه مووان به بۆچوونو قسه و بریاری من قایلن، ژنو پیاو هه موویان خوینده واری چاکن، قورئانیان چاک په وانو باش ده نووسن، بۆ خویشم جووتیارم، هه ر له

به یانییه وه دهچمه سهر زهوییه کهم، بۆ نیوه پۆ دیمه وه بۆ بهر نویژی، دواى نویژ دهچمه وه سهر کارى خۆم.

لهو شارهدا دوو شتم بینین، ئەوانیش که تیره و سهرێژبوون، که له گژوگیای بیابان ده ریاند هینان و که لکی زۆریان لیده بینین. بۆ یه کهمین جاریش پۆنیکى رهشم دی که بۆنیکى سهیری هه بوو، دهیانکرده چراوه و پلێته یان تیده خست و باش دهگرا، بۆ میان باسکرد له شوینیکیا هه لده قولیت ده که ویته پۆژئاواى شاره وه و بیست فرسه نگى* دووره.

له بهر نزیکبوونه و دی وهرزی سه رما و له شکرکینشی نه متوانی پتر لهو شارهدا بهمینمه وه و زیاتر که لک له دانشمه ندى و گفتوگۆی بهنرخى دانیشتوانی و مربرگم، چاک بۆم دهرکه وت هه موویان تینووی زانست و فیر بوون، جیاوازی له نیویاندا نه بوو، جووتیارو شوان، مامۆستا و قوتابی، ههرکه سیکت بگرتایه پله و پاییه کی باشی له خویندنى به که لکدا هه بوو. ئەو پۆژه ی ویستم له شاری (به شرویه) دهرچم، فه رمانیکمه دهرکرد، ئەمه دهقه که ی بوو: (تا کو دوا پۆژی حوکه رانیی پشتارپشتی وه چه ن -ن شاری به شرویه له هه موژ باجر سه رانه یه ک به خشراره).

ده مرزانی هه ندیک شار نازناوی (شاری زانست) یان پیبه خشراره، هه ندیکى تر نازناوی (شاری ئاسایش)، فه رمانده رکرد که نازناوی شاری (به شرویه) (شاری زانست و ئاسایش) بیئت، هه روه ها نووسیم که وه چه ی من به هیچ بیانوویه ک هیزش نه که نه سه ر ئەو شاره. له پۆژی دهرچوونمدا ئەه سپیکى زۆر چاک و په سه نم به خشی به (شیخ حسین کوپی ئیسحاق)، به لām ناماده یی خۆی پیشان نه دا بۆ وه رگرتنى، وتی: ئەى ئەمیرى مه زن، ئیمه هه موو بۆ سوار بوون ته نیا گویند ریز به کار دینین و به مه ش کارمان جینه جیده بى.

به ره و شاری (قائن) که وتمه پى، میریک فه رمانه وه وایبوو، ویستم له وه دانیام که پۆژی له پۆژان سه رپنجی نه کات و گوێرايه لىمبى. له سییه مین پۆژدا بایه کی سارد هه لیکرد، وام زانی باى پاییزه، به لām له پر زۆر به هیز بوو، کردی به گه رده لوولیکى وا که نه مه ده توانی به رده می ئەه سپه کهم ببینم، ناچار بووم که بوه ستم.

دهیه مین بهش

زابولستان

نه ووهوو (جیهانگیر)ی کوپم پیشکه وت بۆ دابینکردنی ئازووقو ئالیک، هه میشه په یوه ندیما هه بوو، پۆژانه ته تهری هه ردوو لامان له م سهر و لهو سهر دا بوون، به لام دواى نیشته وهى گه رده لووله لماوییه که هیچ هه والیکى نه بوو، دواى پراویژکردنم له گهل نهو شاره زایانه ی له گهلما بوون، وتیان: له وانه یه جیهانگیرو سوارهکانی لهو گه رده لووله دا پریان ئی تیکچوو ییتو ونبوو بن، سوپاسگوزاریشبه که پاییزه و ههوا فینکه، ترسی گه رماو تینیویتییان نییه.... داوایان لیکردم که کۆمه لیک بنیرم بۆ دۆزینه وه یان. هه ندیک له دانیشتووای شاره زایانی ناوچه که م ناردن بۆ دۆزینه وه ی جیهانگیرو سوارهکانی، خویشم که وتمه پری بۆ شوینیک پیری دهوترا (باداموشک) که پر بوو له دارى بادامه کئیله لهوئ وه ستامو چاوه پری دهنگوباس بیزم

پۆژنیکیان کاروانیک، که له دوو سه دو په نجا حوشر پیکهاتبوو، گه یشته (باداموشک). هه والی جیهانگیرو سوارهکانیم له سهر قافله چی پرسى، له وه لاما وتی: ئیمه له (یهزد)هوه هاتووینو که سمان نه دیوه. دواى بۆمى باسکرد که دوازه شه ووپۆژ به پیره بوون، لهو پۆژه شه وه نه وه دووم جار بوو حوشره کانیان ئاو بخۆنه وه، چونکه لهو میانیه دا نه ئاو هیه و نه ئاوه دانی، به دریزایی شه ست فرسه نگ پری نه دارو ده وند ده بینرین، نه ته ئی دپک! پاشان وتی: خوا بیابانی له مهوشکترو چۆلترو سامناکتري دروست نه کرده وه، له هاویندا که س ناتوانی بیپری، چونکه ده خنکی، له زستانیشدا به سهرماو سۆله تیا ده چی، ته نیاله به هاردا، که جار جار به اران دهباری، ههروه ها له پاییزیشا، که ههوا فینکده کاته وه، کاروان پیایدا گوزه رده کات!! له وه لامی پرسیارکی ترما وتی: له (یهزد) وینجه ی ته واما له گهل خو ماندا هیناوه بۆ حوشره کانمان، بۆ خویشمان خۆراکی باشمان هیناوه.

لهو پۆژه دا بۆم ده رکه وت که به هیچ جۆرئو له هیچ وه رزئکا ناتوانم به بیاباندا بگه مه (یهزدو کرمان)، واته پری باکوورم وه لاخستو بیرم له پری

پۆژئاوا کردهوه، واته پژی (پهی، ئهسفههان) بۆ ئهوهی لهوێوه هێرشبهرمه
سهر کرمان و فارس و یهزد.

له دواى دوو پۆژ، کاروان بهرهو باکوور كهوته پژی. من لهوێ مامهوهو ههر
چاوهروانی ههوالێکی جیهانگیر بووم. دواى دوو پۆژی تر کاروانێکی دیکه
گهیشته (باداموشك)، دواى ئهوهی حوشترهکانیان بۆ لهوهرو ههسانهوه بهردان،
کاروانییهکان، که باوکیئو شهش کورپبوون، ئاگریکیانکردهوه، به دهوړیدا
بهردیان دانان، تهشتیکی گهورهیان خسته سهر ئاگرو به ئهندازهی نیومهنی
سه مهرقههه پۆنیان کرده تهشتهکهوه، پاشان ههندیك کهشکی خووساویان
له مهنجه لێکدا دههیناو کردیان ناو پۆنهکهوه، دواى ههلقرچان، تهشتهکهیان
له سهر ئاگرهکهدا داگرتو نانهوشکهیهکی زۆریان تیگوشی و کهوتنه گلاندنی
پارووی گهوره گهوره. نانخواردنهکهیان به لامهوه زۆر سهیر بوو، چوومه
لایانهوهو له باوکه پڕیشسییهه پرسی: ئیوه کوێندهرین؟ لهوه لاما وتی: خه لکی
زابولستانین. پرسیم: ئایا پۆستهه له ولاتی ئیوهدا هه لکهوتوه؟ وتی: به لێ،
وايه. پاشان دهستی به پشستی کوپهکانیدا کیشای وتی: ههیه که له مانه
پۆسته میکه! بهم که له گهتییهی خۆمهوه؛ که له پالیانا دهوهرستام کورته بالا
بووم، به رادهیه که له گهتیبوون، سهریان پێکی کورتانی حوشترهکانیان
دهوهرستا، ئهوهنده بههیزیشبوون بۆ بارکردن حوشتریان نه ده مرخاند، به لکو
ههر به پێوه باریانده کرد، دهیانگوت: حوشتر خاوهنی رهوشو خوی ناسکهو
ناکری ئازار بدریت، به راستی حوشترهکان له چاو ئهوه زهلامانهدا لاوازو بی هیز
بوون. من بۆ خۆم باوهرم پهیدا کرد که ئهوانه نهوهی پالهوانی مهزنی شانامهی
فیردهوسین. که سهیری منو سهربازهکانمیان ده کرد تۆسقالی ترس له سهرو
سیمایانا بهدی نه دهکرا، لهوه دهچوو وهکو میرووله تێمانچروان. کاتی ئامادهی
پۆیشتنبوون، به مامه پیرهم وت: تۆ کوپهکانت زۆر که له گهتن، ئایا خه لکی
زابولستان هه موویان وهکو ئیوهن؟ وتی: به لێ، هه موویان وهک ئیمهه،
زابولستان ولاتی مهردانی ئێران! تا ئهوه پۆژه وشهی (ئێران)م له زاری کهس
نه بیستبوو، ئهوه پیاوهش له فیردهوسییهوه فیژی ناوی (ئێران) بوو. دیمهنی
ئهو پیرهو کوپهکانی به جۆریک کاری تێمکرد، به ئاواتهوه بووم که زوو بگهمه
ولاتی پیاوانی که له گهتو سوپایهیهکی مهزنیان لیدروست بکهمو بیخه مه سهر
لهشکره کهی خۆم.

دوای ده پوژ مانهروم له (بادا موشك) شارهزاكان (جیهانگیر)یان له گه‌ل ته‌نھا
حه‌فتاو دوو كه‌سدا هیتانه‌وه، له‌بهر برسییه‌تی و تینویتی به‌ته‌واوه‌تی
په‌کیانبوو. جیهانگیر ناگاداریکردم كه‌بهر له‌گه‌رده‌لووله‌كه‌ سواره‌کانی بلاءه‌یان
لینکردووه و سه‌رگرمی کو‌کردنه‌وه‌ی خو‌راکو ئالیكبوون، كه‌ گه‌رده‌لوول
هه‌لیكردووه له‌یه‌ك دابراون، به‌لام نه‌وو نه‌و كو‌مه‌له‌ سواره‌ی له‌گه‌لیدا بوو بوون
له‌ شوینی خویاندا بۆ ماوه‌یه‌کی زۆر ما‌بوونه‌وه، دوای نه‌وه گه‌ل هه‌ولیاندا‌بوو
كه‌ پنده‌رگه‌ن، به‌لام له‌گه‌ل هه‌ر هه‌ول و كو‌ششیکیاندا زیاتر په‌ریشان بوو بوون و
پتر پریان لیتیکچوو بوو، له‌بهر برسییه‌تی و تینویتی نه‌سپه‌کانیان له‌ په‌لوپو
كه‌وتبوون، به‌لام له‌بهر فینگی هه‌وای پاییز خویان له‌ تینویدا نه‌خنکابوون و
ما‌بوون، تا نه‌و ساته‌ی شارهزاكان نه‌وانیان دۆزبوونه‌وه و له‌ مه‌ترسی مه‌رگ
پزگاریانکردبوون! له‌و کاره‌ساته‌ وانه‌یه‌کی زۆر کاریگه‌رمان وه‌رگرت و
له‌وه‌ودواش كه‌لکی باشمان لێ‌وه‌رگرت.

دوو نه‌بوو سواره‌کانی دی، كه‌له‌ بیاباندا سه‌رگه‌ردانبوو بوون، خویان
بگه‌یه‌ننه‌وه (باداموشك) و پزگاریانبو، به‌لام من نه‌توانی پتر چاوه‌پێی نه‌وانیم،
بۆیه‌ به‌ره‌و (قائن) به‌پێبووم. میری شاری ناوبراو كه‌ زۆر پیر بوو، پینچ
فرسه‌نگ به‌ره‌و پیرم هات، كه‌ نزیکبووه‌وه له‌ نه‌سپه‌كه‌ی دابه‌زی و ویستی
سه‌ری نه‌سپه‌كه‌م ما‌چیکات، به‌لام له‌بهر پێزی پیری نه‌مه‌یشت، وتم:
سوار به‌ره‌وه، میر گه‌لێك نه‌وازشی نواندو زۆر مه‌راییکردم، كه‌ گه‌یشتی‌نه
كو‌شكه‌كه‌ی و دانیشتی، یه‌كێك له‌ نو‌كه‌ره‌کانی به‌ سینیه‌ك لیره‌وه‌ هاته
ژووری و له‌بهر ده‌مما داینا، میر وتی: پینشه‌شه به‌ نه‌میری مه‌زنان، منیش
وتم: من چاوم نه‌پریوه‌ته‌ مال و سامانی تو، نه‌گه‌ر بمویستایه‌ به‌ سه‌رکه‌وتن
به‌ده‌ستمه‌ده‌هینا، بۆیه‌ هاتووم تا له‌ گو‌پرایه‌لی و ملکه‌چی میره‌کانی باشوور
دانیابم، خاوه‌ن مال و تی: به‌پێرتان له‌ خو‌م له‌ پینشت ده‌زانو به‌نده‌ی هه‌موو
قه‌رمانیکتان.

پاشان میری (قائن)م تیگه‌یاند كه‌ نیازی (زابولستان)م هه‌یه‌و پاوێژم له‌گه‌لدا
کرد، وتی: بۆ ئه‌م مه‌به‌سته‌ وه‌رزیکێ تر هه‌لبێژره، تا ده‌گه‌یته‌ نه‌وی زستان
دینه‌ پینشه‌وه، پێی گه‌رانه‌وه‌ت لیده‌پێت، له‌و كه‌ویره‌دا سه‌ربازه‌كانت گێردی
سه‌رماو سو‌له‌ی سه‌خت ده‌بن و زیانی زۆریان لیده‌كه‌ویت، وه‌رزێ هاوینیش له
بارنیه‌ی و زیانی گه‌وره‌تان لیده‌كه‌وی، هه‌ر لیره‌وه‌ تا زابولستان ئا‌واییه‌کی وا

نایبیریت جینی حه سانه وهی له شکری توی تیا بیته وه. به لام له بهر نه وهی گه یشته بووه دهره وهی زابولستان، زورتر مهراقی بینینی نه و ولاته مېوو که فیرده ووسی زور باسیکردوه، ده مویست ولاتی له دایکبوونی پوخته می زال ببینم، له راستیشا به بینینی کابرای پدینسپی و کوره کانی نه و مهراقه زورتر دایه سهرم، ده مویست پرېوم ئیران ببینم.

له شکرم به جیهانگیر سپاردو له (قائن) هیشتمنه وه، خویشم به سی هزار سواره وه، که بۆ جهنگلیکی بچوک به سبوون، به پېبووم. دلنیا بووم که کۆسپ نایه ته پېم، ده متوانی زوو بگه مه جی و بشگه ریمه وه. میری (قائن) چوار شاره زای چاک دای که به ته وای له هه موو کون و قوژبنیکی بیابان شاره زای بوون. که به پېبووم هه و ساردی کردبوو، منیش به پئی ره و شو دابی پېرپینی جهنگ که په پره ویمده کرد، پیمده پری، سهریازه کانم چاک پاهاتبوون، ته نیا هه ر پابهرو شاره زاکان دادیان به رزبووه و تیان: میران بۆچی نه مه نده په له ته، ئیمه دهرانین بۆ شهر ناچی، مه به ست ته نیا سه یرو گه شته!

پوژنکیان، پینش نیوه پو له پوژه لاتوه کیونکی رهش دهرکه وت، شاره زاکان و تیان: نه وه سهره قای خاکی زابولستانه، هاته وه یادم که فیرده ووسی له هونراوه کانیدا باسی نه و کیوهی کردوه. که له کیوه که تیپه پری هه ستمان کرد هه را گهرمه، بۆ شه وی گویم لیبو به ئاسمانه وه دهنگی قازو قولنگ دی، پاشان بۆم دهرکه وت به ره و دریا ی (هاموون) دهرپن که له که ویری زابولستان دایه. تا به ره و پیشتر ده چوین ناوه دانی زورتر دهرده که وت و هه و گهرمتر ده بوو، زانیم نه و ناوچه یه گهرمیانه، پوژنکیان دریا ی هاموونمان لید دهرکه وت، نه م په پو نه و په پی دیار نه بوو، جهه ر چوار دهریدا تا چاو بریده کرد له وه پگه ی سه و د دیار بوو، په وه گای زه لام به هیزو شاخدار ده له وه پان، له دهریا که شدا که شتی چارۆکه دارو به له می زور له هاتوچو دابوون، جار جار دهنگلیکی به هیز ده هاته گو، شاره زاکان و تیان: نه وه دهنگی دهریا وانه زابولیه کانه، نه وه نده دهنگیان گه وره یه له م بهر بۆ نه و بهر دهریا و له م که شتی و به له مه وه بۆ نه وانی تر به باشی ده بیستریت، که له نزیکه وه گویمان له دهنگیان بوو، وه کو ناله ی پوخته مېوو، ده مانگوت: پوخته می زابولی هه میشه دهنگی ناله ی به م جوړه بووه.

له كه ناری دهريای هامووندا وچانم گرتو ویستم نوینه رێکی خۆم بنێرم بۆ لای میری زابولستان كه ناوی (گورشاسب) بوو، پێی پاگهیهنی بۆ شهڕ نه هاتووم، به لكو هاتووم بۆ گهشتو گوزارو سهیرانو سهردان. كه گه پرایه وه، وتی، ئەهێ ئه میر تهیموور، گورشاسب دهلی، ئەگه به میوانی هاتووه به خێر بی، ئەگه بۆ شهڕیش هاتووه، ئامادهین... منیش بۆ ئه وهی بیسهلمینم بۆ شهڕ نه هاتووم دیاریی باشم بۆ نارد، دواي ئه وه ههوانیان هینا كه میری زابولستان دینت بۆ پیشوازیمان. چاوم بپریوووه پێگه تاكو سوارانی (گورشاسب) ببینم، كهچی له دووره وه ههندی گاسوار به چوار ئاله وه دهركه وتن و زوولیمان نزیکبونه وه، من تا ئه و کاته لهشکری گاسوارم نه دیبوو، گاگان ئه وهنده زهلامو بههیز بوون مروڤ سهری سهردهمالیان.

بیره میردینك كه سهرد سالان دهبوو، به پڕیشکی سپی و درێژه وه له سهڕ گاگه ی دابهزی، ته ماشایه کی دهووبهیری کرد، به دهنگی بهرز وتی: من (گورشاسب)م، وهچه ی (گودهرن)م، سالاری زابولستانم... ئه میر تهیموور کییه؟ هه موو ئه وانه ی له گه لیا بوون پیاده بوون، ئه وانه ی له دهووری مندا بوون به جارێ حه په سانو به ددان سه ره په نجه ی خویان ده گه زی! ئه وهنده كه نه گهتو بالا بهرز بوون ده تگوت: هه موو دیوزاده ن، نهك ئاده میزاد! هه موویان پڕیشی درێژیان بهردابوو وه، پارچه قوماشکی ئه ستوو و درێژیان له بهردا بوو، لایه کیان دابوو به سهڕ شانی چه پیاندا. كه میر نزیکبوو وه، منیش چه ند هه نگاوێك چوومه پیشه وه، وتم: ئەهێ سالاری زابولستان، من ته نها به نیازی سهردانی ولاتی بهرێزتان هاتوومه ته ئیره و نیازی شهڕم نییه، ئه ویش وتی: هاتنت پیرۆز، فهرموو با بچینه کۆشکه کهم. وتم: ئەهێ ئه میری زابولستان ئیمه سی هه زار که سین، ده بیینه ئه رک، میر وتی: له شکری تو سی پۆژ میوانی منه و خواردنیان بۆ ده هیننه ئورده و گه که یان، به لام ده بی خۆت له مالی مندا به سهیته وه و له وێ نان بخۆیت و بخه ی.

(گورشاسب) و یاوه رانی سواری گا بوون، منیش له گه ل هه ندینك له سواره کانا سواری ئه سپبووین و به ره و شار كه وتینه پێ. له پێگه دا سه رنجمدا كه هه موو لایه ك سه وزه و پیره له باخو بیستان و کێلگه ی زۆر، جووتیاری زهلامو خا که نازو بیل له سهڕ شان سهڕ قالی کاری کشتوکال بوون، به گای به هیزو زهلام جووتیانده کرد، كه گه یشتینه ناو شار، سه رنجمدا زۆر فراوان و به رینه،

که لوپه لو کالای هیندستانم تیدا بینی، دیار بووبازرگانیی له تهك ئەو ولاته دا هه بوو، (گورشاسب) زۆر به چاکی میوانداریمیکردو کاتیکی زۆر خوشم له گه نیا به سهر برد.

له دوهم پوژدا، ئەو به سواریی گاو من سواری ئەسپ له شار چووینه دهره وه، گه یشتینه قه لایه کی وئران، وتی: پۆستم لیژده دا هاتوته دنیاوه، پرسیم: له چ پوژنکا پۆستم له دایکبووه؟ وه لای دایه وه: هه زارو پینچ سه د سال له مه و بهر. پاشان چووینه نزیک کیوئک، وتی: ئەمه ئەو کیوهیه که پۆستم به مندالی هاتوته سه ریو له گه ل هه لۆکاندا جهنگاوه، ئیستا چونکه زستانه هه لۆکان په ویا نکر دووه، ئەگهر هاوینبوایه ده تبیین.

سالاری زابولستان زانیی که هۆنراوه ی فیردهوسیم زۆر لاپه سه نه ده، هه ر بواری هه بوایه هۆنراوه یه کی ئەو شاعیره ی بۆ ده خویند مه وه. فیردهوسی له هۆنراوه کانی دا باسی ته نیا یه ک پۆستمی کردووه، که چی من له زابولستانا هه زاران پۆستم بینین. خه لکی زابولستان ده یانتوانی سالی سی جار ده یامی کشتوکال به ده ستبیین، چونکه ناوچه که یان گهرمه و ئاوی زۆره، به لام له بهر ئەوه ی خا که که ی زۆر به پیته سالی جارێک به ره مه میان به سه. میر (گورشاسب) گه شتیکی ده ریای سازداو به ناو ده ریای هامووندا گه راین، له سه رده می پۆستمه دا ئەم ده ریایه زۆر فراوانتر بووه، به لام سال به سال که مه دکا، پۆ ده چی و وشکایی نوێ ده رده که ویت، له وانه یه دوا ی هه زار سالی تر به ته وای وشکبیت و نه وه کانی ئەو سه رده مه نه ییین.

به ر له گه رانه وه م بۆ (قائن) له سالاری زابولستانم پرسی: ئایا ده توانم له لاوچاکانو بالابه رزانو به هیزانی زابولستان سوپایه کی باش پیکه وه بنیم؟! وتی: ئەی ئەمیر تهیموور، تۆ میوانی منی و ده بی داواکاریت جیه جیه که م، به لام به داخوه ناتوانم ئەم داواکارییه ت به دیبیم، چونکه دانیشتوانی ئەم خا که سه ربازی ته نیا بۆ ولاتی خو یان ده که ن، ئیژه ئیرانه و له سه رده می پۆستمه وه تا کو ئەم پۆ په یرویی ئەم دابو نه ریته ده که ن، له پوژی گه رانه وه مه دا، میر گورشاسب ده گای سواری و قاتیک به رگی جه نه گی پیمبه خشین، له بهر گه ره یی قاته که، تا کو ئیستا له بهر نه کرده وه وه هه ر ما وه. له کاتی مائنا واییدا میر وتی: له وانه یه من تۆ نه بینمه وه، به لام به رله مردن سپارده یه کم بۆ وه چه کانه ئەوه ده بی که پشتاو پشت له گه ل خۆت و وه چه دا

دۇستىن. كاتى لىم پرسى: ئەگەر لەگەل دوزمندا بەجەنگەتەم يارمە تىمدە دەي؟
لە وەلاما وتى: ئەگەر دوزمەنكەت دوزمىنى ئىمە شىبوو يارمە تىتدە دەم، ئەگەر
لەگەل دۇستى مىندا بەجەنگىنى ناتوانم يارمە تىتدەم!

لە سەرەتاي زستاندا زىدى پۇستەم بەجىيەشتە لەگەل سوارەكانما بەرەو
(قائىن) بەرىنبوم، كە كىنوم پەشمان بەجىيەشتە، سەرماو سۆلە دەستى پىكىرد،
ئەوئەندە سارد بووترساين لە ناوبچىن. بەيناو بەين پىشويەكمان دەداو بە
دېكودالى بىبابان ئاگرىكماندە كىردەو كەمىك خۇمان گەرمە كىردەو. بەفرىكى
ئىگجار زۇر بارىبوو، بەلام شارەزاكانمان ئەوئەندە كارامەو لىها تووبوون، پىيان
لىتتىك ئەدەچوو، بەم جۆرە دواى سەرماو بۇرانىكى زۇر گەيشتىنەو (قائىن).

پازدهمین بهش

جهنگی نه سفه هان

بریارمدا هر له هه مان وهرزدا بگه پیمه وه بۆ (ماوه پائنه نه هه). بۆ نه وهی بارم سووکتربى، مزگه وته که مو هه ندی جلویه رگو که لو په لی سوپام له خوراسان به جیهیشتن، تاکو دواتر که لکیان لیوه رگرم. (جیهانگیر)م پاسپارد که پیشبکه ویتو قوناخ به قوناخ خۆراکو ئالیکو سووته مه نی ئاماده بکات، ده مزانی وهرزی به فرو به سته له که پنیوسته هه موو پنداو یستییه ک دابینه که یه ن. تا بیستو پینچ فرسه نگی باشووری شاری (طووس) سه فهره که مان به ئاسانی گوزهراند، که گه یشتینه (کۆچان) له بهر سه رماو سو له ناچار بووم پازده پۆژ بمینمه وه، له و ماوه یه دا باری برژیومان نه وه ند ه دژوار بوو که نرخى دوو هیلکه گه یشته دره مه نیک. کۆمه لیک له پیاوانی شار هاتنه لامو وتیان: نه ی نه میر، نه گهر نه م له شکره ی به ریزتان پتر بمینیتته وه ئیمه شو سه رپازه کانیشت له برساندا ده مرین!

به وه ی باشبوو هه وا خوشبوو، به پنیوین، تاکو گه یشتینه (سه مه رقه ند) هیچ پوو داوینکی وا نه هاته پیشمان شیاری باسبى. که گه یشتمه (سه مه رقه ند) بیستم مامۆستای شمشیر یازیم (سه مه ر طهرخان) کۆچی داوایی کردوه، به و هه وانه گه ئی دلگران بووموس داته میم، چونکه به راستی مافیکی زۆری به سه رمه وه هه بوو، فیزی گرنگترین هونه ری جهنگی کردم، پایه بنام که ده سستی چه پیشم وه کو ده سستی راستم به کاریبیم، کاتی که قۆلی راستم به خه سستی بریندار بوو، به ده سستی چه پیم جهنگامو نه کوژرام، نه وه تا ئیستاش که ناتوانم به ده سستی راست بنووسم، به ده سستی چه پ ده نووسم.

هر له کاتی گه یشتنما له (سه دره ددین نه سفه هانی)یه وه، ناسراو به (حه کیمی ئیلاهی) نامه یه کم بۆهات، ده رباره ی (جه برو ته فویض) وه لامی منی دا بووه وه. (جه بر- که سیك به زۆر کارنکی پینکری- ناوی پرینازنکه، لایه نگره کانی پییان دهوتری جه بریه، به باوه ری ئه وان هه موو هه لسو که وتیکی ئاده میزاد به ده ست خواجه و بۆخوی خاوه نی بریارو هه لبراردن نییه و ناشتوانی به ره نگاریبکات). نه و زانایه، وه کو به لگه چه ند نایه تیکی هه لبراردی

نووسییبوون، وتبووی: به پینی ئەو نایه تانه مرووف له ژيانی خویدا هەرچی شتیکی بیهوی دوتوانی له سنووریکي دیاریکراودا بیک. به باوهری منیش بیجگه له دایکبوون و مردن، مرووف له ژياندا نازادهو چی بویت دهیکات، ئەوانه ی وا ههسته دهکن بی شانس و به دهختن زۆر هه لهن، ئەوهی به کۆشش و به کاربی ههرگیز به دهخت و په نه پو نابی. وه لاهی نامه که ی ((سه دره ددین) م نووسی و داوام لیکرد له (ئهسفه هان) ده رچیت و بچیت بو شاری (طووس) و لهوی نیشته جینی، یان بیته (سه مه رقه ند) و تیایدا بژی، هوی ئەوه شم بۆیه نه نووسیو، چونکه نه مده ویست کهس بزانیته ئەهوی (ئهسفه هان) بگرم و دواي ناوچه ی خوراسان ناوچه ی عیراق بخه مه سه رقه له مه روی خۆم. (پوونکرده نه: عیراق، ناوچه یه که ده که ویتته ناوه پاستی ئیرانه وه، له سه رده مه کۆنه کاند به هه موو ناوچه کانی ناوه پاستی ئیران ده و ترا عیراق، هینشتا گوندنشینه کانی مازنده ران و گه یلان به خه لکی تاران و کاشان و ئەسفه هان ده لین عیراقی - وه رگیر بو فارسی).

له به هاری سالی (۷۸۰) ی کۆچیدا به له شکرکی (۱۲۰) سه دو بیست هه زار که سه وه به رپیووم بو خوراسان به و نیازه ی ئەسفه هان و فارس داگیر بکه مو (شا مه نصور موزه فقه ر) که شای فارسبو، ته مینیکه مو به سزای سه ختی خوی بگه یه نم: ئەههش له بهر ئەوه بوو که له دووم گه شتی خوراسانمدا خراپ نه خووشکه و تم، پزیشکی تایه تیم پروای وابوو به تینی گه رماو شه را وام به سه ر هاتبوو، وتی: به ناوی لیموی فارس چاکده بیته وه. پاوێژکاران و تیان: داوا له (شا مه نصور) بکه به کاروانی خیرادا، یان به گالیسکه دا هه ندیکت بو بنیری. هه ر چه نده داواکارییه که زۆر ساده بوو، هی ئەمیریکی وه ک منیش نه بوو، به لام بو ئەوه ی دۆستایه تیی خۆم بو ئەو شایه ده رپرم نامه م بو نووسی، له برگه یه کا وام نووسیبوو: ئەگه ر نه خووش نه بوو مایه و ده رمانه که شم ناوی لیمو نه بوایه ئەم داواکارییه م له به ریزتان نه ده کرد.

بی گومان ئەگه ر به ده نگمه وه به اتایه گه روی دۆستایه تیی ده برده وه. وه لاهی شای ناوبراو له یه که م وشه وه تا دوا وشه نابه جیبوو، نووسیبووی: باره گای من دووکانی عه تاری نییه، په نگه وایزانی که له نه وه ی جه نگیزی، خۆت به گه ره و من به بچووک بزانی، ده بی پیت بلیم باووپا پیرانت به جه نگیزیشه وه نه یان توانیوه به چاوکی سووک و نزمه وه به روانه پاشایانی

فارس، چ جا تۆ که له چاو جهنگیزدا له میروولهیهک زیاتر نیت!! له کۆتاییدا نووسیوی: گهر ئاو لیمۆ فروشیش بوومایه و تاقه دهرمانیشیت بێت بۆم نهئهئاردی، بۆ ئهوهی بهو نهخۆشییه بهریتو وهچهی جهنگیز بپرتتوه...

بهگهیشتنی نامهێ ناوبراو گهێ توورپه بووم، لههه مان کاتیشا بۆم دهرکهوت ئهوه پیاوه زۆر خۆپهسهندو خۆپهرستو له خۆبایی و نهزانه، ههردهمودهست بریارمدا عیراق بگرم و لهویوه بگهه فارس و میشکی شای ناوبراو تیکه له به خاکبکهم. لهشکرهکهم کرد به سی بهشهوه، ههریهکه له کورپهکانم فهرماندهی چل ههزار سهرباز بوو، خۆیشم فهرماندهیی چل ههزاری سییهمم گرته ئهستۆ، له شاری (طوس) هوه بهرتبووم، بهبی هیچ تهگهریهک گهیشتمه شاری (رهی). دوو سال لهوهوپیشرو لهنیوهشه ودا بهبوومه لهرزیهکی زۆر بههیز ئهوه شاره گهریه کاول و ویرانبوو، بێجگه له کهلاوه کۆن و ویرانه هیچ خانویهک به پێوه نهماوو، گوندنشینهکانی دهوروبهر دهیانگوت: بهسه دان لاشهی مردوان له ژێر دارو بهردو پهردوی شاردا ماوسنهتوهو کهس ناتوانی دهریانبینی. تهنها ژمارهیهکی زۆر کهم بزگاریانبوو، ئهوانیش پۆژانه لهگه له دهاتهکانی دهوروبهردا لهناو کهلاوهکاندا بۆ کهلوپهل و فهرشی بهنرخ و زێرو زیو دهگهپان، بهم کارهش ههندیکیان چاک دهولهههه بووبوون، له شاری (رهی) دا زۆر نهامهوه، بهرهو ئهسفهان کهوتمه پێ، به شاری (قوم) دا گوزرمکرد، که ناوه راستیهکهی (گوم) ه، به واتای (میسر)، پاشان ورده ورده له ئهسفهان نزیکدهبوومهوه، لهشکرهکهشم پتر ئامادهی جهنگبوو.

ئهوه پۆژهی گهیشتمه (رهی) فهرماندمرکرد که هیچ کهسیک لهوه شارهوه بهرهو ئهسفهان نهچی، تاكو هیچ کهس به لهشکرکێشییهکهم نهزانیت و له پهر بدهم به سهه ئهسفهاندا. که له شار نزیکبوومهوه دوو بۆسهه ناردنه پێشهوه، پێنج فرسههنگ لهیهکهوه دوور بوون، ئێوان لهشکرهکهم یهکهه بۆسههش ههر پێنج فرسههنگبوو، دهفرسهنگی ماوو بگهه ئهسفهان، له ئاوایهکدا وهستام چونکه یهکهه بۆسه ئاگاداریکردم که ئهسفهان بۆ بهرگری ئامادهیهو دهروازهکانی به قاییمی داخراون! به راستی ئهوه ههوا لهم پێ سهیر بوو، چونکه به هیچ جۆری نهمدرکاند بوو که نیازی داگیر کردنی ئهسفهانم هیه. ههر چۆنیهی ئهسفهانیهکان به هێرشهکه میان زانیبوو. له دانیشتووایی ئاوایهکه، که ناوی (بامورچه) بوو، گهلیک زانیاری باشم وهرگرتن، پووباری

(زاینده) له پورته لاتوه به شاردا تپسې ده بیستو له پورته اووه دهرده چیت، بیرمکړده وکه نهو دوو شوینه رڼی چاکن بو چوونه ناو شار. پاشان پتر له شار نریکې وموهو له ناوایی (سهدده) داگیرساینه وه. لهو ناواییه شا زانیاری به که لکم به ده سته گیشته، به هوی بؤسه ی تایبه تییه وه بوم دهرکه وت که له دهره وهی شاردا له شکری دوزمنی ئی نه بوو، دریرژی شوووهی شار حوت فرسه نگو نیو بوو، له نیوان هر سهدو په نجا مه تریکا قوله یه که هه بوو، واته سی سهدو په نجا قوله له دیوارو شوووهی شاردا هه بوون. شوووه که ش نه ودهنده پانبوو که به ئاسانی گالیسکه به سهریا هاتوچویده کرد، بهردو تیریکی زوری ش له سهر دیواره که که لکه کرابوون، له دیوی دهره وهش به هر چوار دهری شوووه که دا، شوووه یه کی بچوکت دروستکرا بوو بو ئه وهی هیرشبه ران نه توان خه ندهق لیبدن بو ژیر شوووهی سهرکی. ههروها ناگادار کرام که شاری ئه سغه هان ثاوه پو زیرابی فراوانی هیه، تا نه ودهمه شارنکم نه دیبوو ناوهروی بو کرابی.

له چەند خالیکى ديارىکراودا له شکرکه مە دانا، بەم جۆره شار له ژنر چاودىڤىدا بوو، ئەگەر دوژمنىش نيازى هېرشى بەرهنگارى هەبوايه به ناسانى له ناو دەبرا، له بەر ئەوەى دەورى بە هار بوو، ئاوى پووبارى (زاینده)ش زۆر بوو، نەمەدتوانى له هیچ سەرىکى ئەو پووبارەوه بچمە ناو شارەوه. بېرىارمدا به شینۆه گرتەنى شارەکانى تر، خەندەق لىڤدەین. له یەكەم هەنگاودا هېرشمانکردە سەر دیواره بچووکەکه، له بەر ئەوەى بەرهنگارى بەرگریهکى کەم بووینەوه له ماوهى چەند سەعاتىکدا دوژمنان چۆلپیانکردو خۆیان کردەوه به شارد، له هەر چوار لای شارەوه دەسکرا به خەندەق لىدان، تاکو به بارووت دیوارهکان هەلتهکێنن و هېرشبەرىن. ئاوى ماوهیهک ئیشکردن ئەندازیارەکان ئاگادارىانکردم کە له هەموو لایەکەوه ئاو هاوتۆته ناو خەندەقهکانەوه. بۆمان دەرکەوت کە زەوىى ئەسفەهان ئەوەندە ئاوى زۆرە، له هەر شوێنیکدا کەمێک هەلکەندریت زوو دەگاته ئاو. ناچار بووین کە واز له تونیللىدان بێنین و بێر له پێگهى تر بکەمەوه. تەنیا دوو پێمان لەبەردا بوون، یان له شوورەى شارەوه هېرشبەرىن و بۆ ئەمەش قولى بەرزو قاییمو جوولوا نامادەیکەین، یان له پووبارى شارەوه بچینه ناو شارەوه. له گەل پاوێژکارەکانمدا نەخشەمان دارشت بۆ ئەوەى ئاوهروى رووبارەکه بگۆزین، پاشان بۆمان دەرکەوت ئەو کارە پێتر له

سێ مانگی دهوێستو ئهو ماوهیهش بۆ ئێمه زۆر بوو، له بهر ئهوه پهنامانهبرده بهر دروستکردنی قولهی جوولۆ، بۆ ئهههستهش درهختهکانی دهووبهری شارمان بپرسو له ماوهی سێ پۆژدا دروستکران، پاشان سهربازهکانم له قولهکانهوه بهرمهنگاری دوژمن بوونهوه، بهرهی ئێمه پوو بهپووی بهرده بارانو تیربارانیکی خهستو چر بووهوه. ههر جارهی دهستو تاقمێک له سهربازهکانم بیانویستایه خۆیان بگهیهننه دیواری شووره که تاکو له بن دیواره کهدا چالێک ههلهکنو به بارووت شووره که ههلهکێنن بهرده باراندهکرانو دهکوژان.

دوای گهمارۆدانی شار بۆم دهركهوت ههرگیز پرسی ئاوی ئی ناگیرێ، به تایبهتی له ههر شوێنی بیر لێبدریت، زۆر زوو دهگاته ئاو. بیرمکړهوه به برسییهتی شار له پهلو پۆ بخرم. دانیشتیوانی ئاوی ئاگاداریانکردم که دابو رهوشی خهڵکی ئهسفههان وایه سالو سال ئازوو قهو خۆراکی سالیکی تهواو دهخنو تا خهرا منکو تاندنی سالی ئاینده بیران ئاسوودهیه، تهنا نهت سووته مهنی و پۆنو هه موو پێداو یستییهکی تری سالیکی تهواو داینده کهنو بیخهه پالی لێده نهوه، تهنیا له دوای تهواو بوونی وهرزی زستان که مبوونهوهی خۆراکیان دهست پێدهکات.

من نهدهتوانی تا تهواو بوونی هاوین بهسهو بیست ههزار سهربازهوه له دهووری شووهری ئهسفههاندا بهمینمهوه له سهرنکی دیکهوه ترسی ئهوه ههبوو که ئه میرانی خووزستان و باکووو پادشای ئازربایجان دژ به من یهک بگرنو به له شکرێکی زۆر بههێزهوه پهلامار مبدن و له ناو مبهرن.

ئهسفههانییهکان زۆر به توندی و سهه سهختی بهرگرییاندهکرد، ههر شوێنی کهمان بپوو خاندایه له کهترین ماوهدا چاکیاندهکردهوه، یان ههر له پێکی ئهویداو له پشتهوه به بهردو خشت دیواریکی تریان دروستدهکرد. بۆ ئهوهی نه مانبیین، بپارمدا تهنا له شهو دا خهریکی چالهه لکهندنی بنی دیواره که بن، بهلام ئهوهش ههر کاره ساتبوو، سهربازانی ئهسفههان که گوێیان له دهنگی پاچ و خاکه ناز دهبوو، به گوریس چرای پۆشنکه رهو یان دادههینلایه خواری و خیرا به بهردی گهوره گهوره بهردبارانی سهربازهکانم دهکراو دهکوژان.

خهڵکی گوندی (سهدهه) ئاگاداریانکردم که ئهسفههانییهکان زۆر هۆگری کوژن و ژمارهیهکی ئیگجار زۆر پادهگرن و بۆ نامه ناردن و نامه هینان و ههوالزانی به کاریان دین. که گه یشتمه ئهسفههان به چاوی خۆم دیم پوله کوژتری

زۆر به ئاسمانی شاردا دهفهرن، بۆم دهرکهوت لهوانهیه به هۆی کۆتری نامه بهروه ئهسفه هانییه کان له نزیکه بوونه وهی من ئاگادار بووبنو خۆیان بۆ بهرگری ئاماده کردبۆ. دلتیا بووم که ئهو کۆترانه له خالیکهوه بۆ خالیکى تر کهلکیان لیوهرده گیریت، گومانیشم بۆ ئهوه دهچووو که لهوانهیه به هۆی ئهو کۆترانهوه داوای یارمهتی له ولاتانی تریکهن، بۆ ئهوهی له مهترسیی کۆتری نامه بهر بۆ خه مبه په نامه بهر پرگرتنی شههین (باز)، چونکه ملۆزمی کۆتره، داوای ئهوه هیچ کۆتریکی نامه بهر له ههلهتهی شههینه کان دهریاز نه ده بوو.

بهو هه موو بهرگریو بهرنگاره بوونه وهی ئهسفه هانییه کان گهلیک رقم ههستا، چهندان نامه به تیره وه بهستو بهرهو شار هاویشتمن، له نامه کاندایام نووسیوو: س ههر کاتى دهست به سهر شاردا بگرم هیچ کهس نابویرم هه مووتان دهکوژم!.. بۆ گومان به تهواوهتی ئهوه هه پره شهیه م جینه جینه دهکرد، چونکه له سهر دابی خۆم ههر شاریکم داگیر بکردایه، زاناو داناو شاعیرو پیشه کارانم ده بواردن. ئاگادار کرا بووم شیرگهری کارامه و چاک له ئهسفه هاندایه، هه، شمشیری ئهسفه هانی له سهرانسهری عیراقو فارسدا دهنگی داوه ته وه، زانیم که پیویستی زۆرم بهو وه ستایانه ههیه، جا بهر یارم وابوو له داوای داگیر کردنی ئهسفه هان بیا نه بهم بۆ سه مه رقه ندو بوخاراو پیشه که یان له وى بلاو بیته وه.

وه رزی به هار تهواو بوو، هاوین هاته بهروه ئهسفه هانییه کان نه تووشی قاتوقهرانی بوون، نه ئاماده شبوون دهر وازه کانی شار بکه نه وه. له بهر پیسیی ئاوی ئهوه هه ندیک له سهر یازه کانه تووشی نه خووشی سییه پۆ بوون. هه ندی جار ده هاتمه سهر ئه وهی له گه مارۆی ئهسفه هان گه پیمو بچم بۆ جهنگی پادشای فارس، به لام ترسی ئه وه م هه بوو گهر ئهسفه هان هه روا بهو تواناو هیزه یه وه بمایه ته وه، له وان هه بوو پنی پاشه کشیم لیبگری. جاری واش هه بوو ده مو یست به ره و ولاتی خۆم بگه ریمه وه، به لام له خۆیا پیووم ده بووه رینگرم. له وه رزی هاویندا ئاوی پوویاری (زاینده) که میکرد، به لام هیشتا له شکره که م نهیده توانی لیبیداتو له و پوویاره وه بچیته ناو شاره وه. هه ندیک ئه ندازیارم پاسپاردن که نه خشه یه ک دارپژن بۆ وه چه رخاندى ئاوه پۆی پوویاری ناو بهراو، له ئه نجامدا له بهر سه ختی جینه جینکردنی پرۆژه که و بلاو بوونه وهی نه خووشی له ناو ژماره یه کی زۆر له سهر یازه کانه مدا ئه و کاره م دواخست بۆ سهر ده میکی تر.

گەمارۇدانى ئەسفەھان درىژەيگىشا تا ھاوينىش تەواو بوو. پايىز ھاۋە
پىشەۋە ھەوا فېنگىبوو، شەنبە بى پايىز كەۋە شەنەش ئاۋى پووبارى (زايىندە)
بە جۇرئەك كەمىكرد، ئەك سوار، بەلكو پىادەش بە ئاسانى لىيىدەدا. بە ھۆى
نەخۇشەيەۋە نۆ ھەزار سەربازم لە دەۋرو بەرى ئەسفەھان دەۋر خستىۋەنەۋە.
پىنچ ھەزار سوارىشم كۆژا بوون، بەم جۆرە سەدو شەش ھەزار سەربازم
مابوونەۋە. پىنش ئەۋەى ھىرشىكەم، پەنجا ھەزار سەربازم جىا كىرنەۋە،
بىستو پىنچ ھەزارىنم لە دەۋرەۋى شارادانان بۇ كاتى خۇى. شەشتو شەش
ھەزارمەكى تىرم كىرن بە سى بەشەۋە، دەستەيەكىان لەو شۆيئەۋە كە
پووبارەكە دەچىتە ناو شارەۋە، دەستەيەكى تىرشىيان لەو شۆيئەۋە كە
پووبارەكە لە شار دەردەچى بچنە ناو شارەۋە، سىيەم بەشيشيان ھەلتەكاندى
دىۋارى شارىان پىتسىپىردا. بە ھەر ھەمويانم راگەياند بەزەيى لە دىيانا
دەركەنە كەس دەرنەكەن، ئەۋىشى بە زىندوۋىى بىمىنئەۋە، بۇ خۇم بىرىارى
سەرەنجامى دەدەم! پىم وتن: بە داگىر كىرنى شار ھەمووتان دەۋلەمەند دەبن،
ۋەكو دەلىن جۋاتىن ژئانى ئىران لە ئەسفەھاندان، ھەموو ژنەلاۋو جۋانەكان
دەبەشەكەم بەسەرتانا!... ھەموو سەربازە ھىرشەبەرەكانم پىادە كىرن، شەمشىرو
تەۋرو گوزىيان لە خۇيان بەست، بۆيە ھەمووشىيانم پىادە كىرن، چونكە كۆلان
شەقامى تەنگەبەرى شار بە كەلكى سوار نايەنە گىرۋە دەبن. سەبارەت بە
دىۋارى ئەسفەھان پىنشۋىژى (سەددە) بۆمى باسكرد كە (نۋوح پىغەمبەر د.خ)
دروستىكردوۋە، ئەۋەندە ئەستۋورو قايىمە تەنەت لافاۋەكەى (نۋوح) كەى
تى نەكردوۋە، ھەروەھا وتى: بەر لە لافاۋەكە (نۋوح پىغەمبەر د.خ)
كەشتىيەكەى خۇى لە ئەسفەھاندا دروستكردوۋە ھەر لەۋىش سوارىبوۋە. بۇ
پووخاندنى دىۋارى ناو براۋ واى بۇ چوۋبووم لە كاتى ھىرشى سەربازەكانمدا
لە پووبارەكەۋە، زۆر لە سەربازانى سەر دىۋارەكە بە ھاناي ھاۋرىكانىيانەۋە
دەنە كارەكەى ئىمە ئاسانتر دەبى.

كە سەربازەكانم چۈنە ناو شارەۋە، لە ھەموو ناو شارادا، ئەسپىك،
ئىستىرك، ۋاخشىك، ئاژەلىك، تەنەت يەك سەگىش نەمابو! لەبەر برسەيەتى
دانىشتۋانى شار ھەمويان خۋاردبوون! ئەۋ برسەيەتتە گەلىك يارمە تىيىداين
بۇ گىرتنى شار، خۇ ئەگەر ۋانەبۋايە بەۋ ئاسانئە لە پەلوپۇ ئەدەكەۋت! ئەۋ
پۇژە ھەر سەر لە بەيانىيەۋە بەرى ئاسمان بە ھەۋرى پەش داپۇشراۋ بۇ نىۋەپۇ

یه کهم تاوه بارانی پاییز باری و زور سه خله تیکردین، به لام شه پهر
 بهرده وامبوو. بهو هه موو لاوازی و برسییه تییه وه ژنو پیاو، منالو لاو و پیری
 ئه سفه هان به هه موو جوریک بهرنگارمانبوونه وه، به راستی شه پی مانو
 نه مانیان ده کرد، له ولاشه وه هه چهنده به باران بارووته که مان ته پ ده بوو، چهنده
 جاریک بووه هوی نه ته قینه وهی، له گهل ئه وه شا ده مهو عه سر توانیمان چهنده
 که له بهرک بکهینه ئه و شووه قاییمو پانو بهرینو ئه ستووره وه له چهنده
 لایه که وه دیواری شاردا پمنین. سهربازانی (چه تینی) ش به شیکبوون له وانه ی
 له گهل شه به قدا هتیشیانبرد، له کاتی عه سردا هه والیان بو هینام که
 فرمانده که یان (ئورگون چه تین) کوژراوه، که لاشه که یان هینا سه یرمکرد بی
 سهر، تمزه ئه سفه هانییه کان سهریان له له شی جیا کردبووه وه ده ستوورمدا
 چاک لاشه که ی بیاری زری تاکو بریتیه وه بو (ماوه را ئه ننه هه) و بدریتیه وه به
 خیزانه که ی. پوژی کورتی پاییز ته و او بوو که چی هینشتا هه رگهرمه ی
 جهنگبوو. که باران دهستی پیکرد من له دهره وه ی شاردا بووم، له چادره که ی
 خومه وه فرمانده درده کرد. سهر پهرشتی گۆپ پانی جهنگم ده کردو ده مویست
 به زووترین کات شاردا گیر بکه ی. پیش ئه وه ی تاریکی دابیت، (قولور به گ) ی
 فرمانده له ناو شاره وه گه رایه وه لامو پیشنیاری کرد که له بهر باران و تاریکی و
 دژواری و سه خله تی، ئه و شه وه شه پ رابگرم، سهربازه کان پشوویه کبدن و بو
 پوژی دوا یی ده ستبکه یته وه به شه پ. له وه لا ما وتم: ئه م هه نگاره به زیانی زوری
 ئیمه و به سوودی زوری دوژمن ده گهریت، ئه سفه هانییه کان برسی و بی
 دهره تان، ئه گه ر بواریانبدن له وانه یه شه و له شار بینه ده ری و زور درندانه
 په لامارمانبدن، به تاریکی و له بهر بارانیش حالممان شپتر ده بی. ئه و پوژه
 هه شت هه زارو پینچ سه د بریندارو کوژراومان هه بوون. بو شه و توانیمان
 چهنده که له بهرکی تر بکهینه دیواری شاره وه بو ئه وه ی بو به یانییه که ی بواری
 چوونه ژووره وه وه مان فراوانتر بی.

ئه وه بوو زۆریه ی زوری سهربازه کانم پیاده کردن، جا بو ئه وه ی له بهر باران و
 سهرمای پاییزدا ئه سپه کان نه مینیتیه وه له په لوپۆ نه که ی، داوام کرد که
 ئه سپه زیاده کان برینیه وه بو گوندی (سه دده)، له داری ناوچه که ش په نامان بو
 ئه و ئه سپانه ش دروست کرد که پنیو یستمانبوون، چونکه وه کو له مه و پیش

باسمکرد، ئەسپەکانمان توخمیککی زۆر پەسەنبوون و هەرگیز قەرە بوو نەدەکرانەوه. ئەو شەوه تا بەیانی لێزمە ی باران بەردەوامبوو، سەربازەکانم سەرگەرمی جەنگبوون، دیواریان دەپووخاند، خانوویان کاوڵدەکرد، بۆ بەیانی زوو باران وەستاو خۆرەلاتو کەمێک هەوا گەرمبوو، داوامکرد هەرچی ئامێرو شتی وێرانکردن هەیە بخرێنە بەردەستی سەربازەکانم، جەنگن و کاوڵبکەن! ئەگەر شوێنیکیش نەپووخینرا بە بارووت بیتەقیننەوه. بۆ خۆیشم، دواى ئەو ی بیست هەزار سەربازم لە دەرەوێ شاراً هیشتەوه، بەهێزەکەى ترەوه هێرشمکردە سەر شار. لە چوار قۆڵەوه پەلاماری شارماندا، خۆمو سەربازەکانم پیاده بووین. بیینم کە سەربازەکانم هەموو فەرمانەکانمیان جێبەجێکردوون: کەلاوێ زۆر زەبەندە، لاشەیککی زۆر لە پادە بە دەری پیاو و ژن و منال لەو ناویدا کەوتبوون!! بارانی بە خۆپ هەموو لایەکی کردبوو بە لیتە، زۆر بە سەختەتی پێماندەکرد، جار بە جارێکیش تا بەر ئەژنۆمان لەناو قوێدا وندەبوو، هیچ گوێمان نەئەدایە، چونکە بە پاسستی پیاوی جەنگاوەر را پاهینراوه لە گۆپەپانی جەنگدا تاکو بەر ئەژنۆی لەناو خوێندا نوقمبێ! لە هەموو لایەکەوه ئەسفەهانییەکان بەردەباران و تیربارانیان دەکردین. سەربازەکانم بە پەلە خوێان گەیانده خانووەکان، هەر کە خانوویەك دەپووخینرا، دانیشتووانی هەولیاندهدا خوێان بگەننە مالتیکی دیکە. لەبەر سەختەتی و پڕو کینه مان هەر کە سینکمان دەستکەوتایە بە بێ جیاوازی هەلا هەلامانده کردو و رگیمان پادە دا تا بزانی چۆن پێخۆلەکانی دینه دەرەوه! دیار بوو کوژراوهکان بە دەردی برسییەتی زۆر تەلابوونەوه، چونکە زۆربەیان پوختساریان زۆر لاواز بوو، کە ورگی ژنیك، یان پیاویکمان هەندەدپی هەندێ سەوزەى تێدا بوو، دوور نەبوو گەلای دارودەرختیان خواردبێ. تێکرا لە هەموو قۆڵەکانەوه شەپگەرمبوو، ئەسفەهانییەکان لە هەموو پێگەکاندا بەر بەرستیان دروستدەکردو هەولیاندهدا تاقە هەنگاوێک نەچینە پێشەوه، لە پەنا کۆلان و مالهەکانەوه بەردو تیر بەسەرماندا دەبارین. مزگەوتیکی گەورەمان لێو دەرکەوت: لەوێشەوه لە پادە بەدەر تیر باران و بەردەبارانکراین، بە بارووت تەقاندمانەوه، هەر کە سینکمان بەر دەسکەوت یەکسەر کوشتمان. لە شوێنیکى ترا گۆرستانیکى گەورەمان دی،

سهرنجمدا هه موو کینه کانی براون؛ هه موو کۆلانه کانی سهرووی گۆرستانه کانیان پی هه لچنرا بوون، کاتی هه ندیک سهریازم له دیوارنیک نزیکیبونه وه، به بهرده کینی گۆرستانه که بهرده بارانکرانو چهند که سینکیان له پهلوپی که وتن، نهوانی تر سه رکه وتنه سه ر دیواره کان، نهوی کوژرا، کوژرا، نهویشی توانی هه لپی، بۆی دهرچوو.

(قولور بهگ) له قۆلی باکووره وه دهستیگرت به سه ر شه قامیکی بهربلاودا، ماله کانی هه ر دوو بهری شه قامه کان کاولده کران به سه ر دانیشتووانه کانیانا، هه ر که سینکیش بهرده سته کوتایه ده کوژرا. (جیهانگیر) ی کوپیشم له قۆلی باشووری شاردا توانی دهستیگرت به سه ر شه قامیکی بهرینو سه ره کیدا، نهویش وه کو (قولور بهگ) به ره و پیشتر دهچوو، تا گه یشتبووه مزگه وتی گه وهی شار، کۆمه لیک زۆری تیدا بوو بوون، ویستبوویان بهرگریبکه ن، نهویش بیجگه له سی که س که نیامی مزگه وته که بوو بوون، له ملی هه موویانی دابوو، که هه ر سی نیامه کان هینرانه لاد پرسیارم لیکردن، بۆ دهرکه وت له یه ک کاتا له هه مان مزگه وتا هه ر یه که له میجرابی خۆیدا پینشنوئێده کات! کاتیک پرسیم: نهی ناکری ته نها یه کینکیان پینشنوئێ بیتو دووانه که ی تریش وه کو نه و خه لکه له پشت سه ریه وه نوئێ بکه ن بۆ نه وه ی په ی ره وی یه ک نیام بکرت؟! پیاوئیکی ریشسپی وتی: نهی نه میر، له م شارهدا هه ر کۆمه لیک په ی ره وی پینشنوئێک ده که ن که به لایانه وه راستو دروستو دادوه ری، له بهر نه وه هه ر کۆمه له وه دهسته و تاقمیک پینشنوئێ تایبه تی خۆیان هه یه!.. به راستی به لامه وه شتیکی گه لیک سه یرو سه مه ره بوو، چونکه له شه رعو دهستووری نیسلامدا نوئێ به کۆمه ل له پشت سه ری ته نها یه ک نیامه وه ده کرت، گهرچی نه و پینشنوئێه موسلماننیک ناساییبی. نه و پۆژه نه وه نده دهرقه تم نه بوو که پتر له و باره یه وه له گه ل نه و سی زانیانه دا وتوئێ بکه م، نه گینا پیانم ده سه لماند که له هه ر شوئینیکا به کۆمه ل نوئێ بکرت ده بی هه ر یه ک پینشنوئێه به بیت، مه رجیش نییه پینشنوئێ فریشته ناسا بیت، خواناسیکی بیگهرد، پینشه وای نایینی، یان رابه ری رنبارنیک تایبه تی، نه وه نده به سه که خه لک به موسلمانن بزانن...

جەنگى ئەسلىدىن كەلگەن ئادەتتە بولسا، زانىم تا دوا خانىسى
 نەپەسلىرىنى ئاتىغاندا دىنىيەتلىرىنى ئەمەل قىلىش (قولىرىنى) (جىيانىڭ)
 لە كارى خۇياندا بەردەمىيەت بىرەر پىشىر دەپچون، مەنىش بە ھەمان شىۋە
 دەجەنگام. دەمەي غەسەر گەرما زۇرتى تىنى سەندۇ كەمىك زەۋى وشكېۋەۋە،
 ئەۋەش بۇ زەمىنەي جەنگى ئىمە زۇر لە بار بوو، ھىزەكانى قولىرى بەگى
 جىيانىڭ كۆپم گەيشتەۋە يەك، بەي جۆرە لە پۇژھەلەۋە بۇ پۇژاۋا ھەموو
 خانوۋەكان وئىرانكران. مەنىش كە گەيشتە ناۋەپاستى شار سەيىر مەكرد
 خانوۋەكان بە دار دروستكرابوون، سەربازەكانم بىرىكى زۇر پەپۇيان لە پۇن
 ھەلگىشان؛ ئاگرىيان تىبەردان و ئاگرىبەردرايە خانوۋەكان، ئاگرىزو بىلەن بوۋە
 ھەموو لايەكى گەرتەۋە، بە ناچارى دىنىيەتلىرىنى دىۋچارى شىۋەپوم
 گورىزو نىزەكانمىيەتلىرىنى لە ناۋەمەردن. لەو كاتەدا بىنىم وا كۆمەلىك لە
 دىنىيەتلىرىنى شار زانايەكى پىرىيان پىش خۇيان خىستەۋە بەرە پوممان دىن،
 زانا كە قورئانىكى بە دەستەۋە بوو، كە گەيشتە بەرەۋە زانايە بە پارانەۋەۋە
 وتى: ئەي ئەمىر تۇپىۋىكى مۇسلمانى، بىكە بە خاتىرى ئەم قورئانە، چاۋ
 پۇشى لە پاشماۋەي دىنىيەتلىرىنى ئەسلىدىن كەلگەن مەيلىكەۋە! وتى: خەلىكى ئەم
 شارە بەرگىيانكردەۋە ھەزاران سەربازى مەيلىكەۋە، مەن خۇيىنى
 سەربازەكانم دەۋى، ھەر دەۋى كۆكۈشتار بىرىن! بەلام ئىگەر خۇيان بە
 دەستەۋە بىدەن لەۋانەيە ئەۋانەي بە كەلىكى مەن دىن نەيلىكەۋە، زانا پىرەكە
 كەۋتە گىرىيان وتى: دىنىيەتلىرىنى بىرىن روت و رەجائىن، زەۋە تىنىيان تىيا
 نەۋە، بە زەيىت بەم خەلىكەدا بىتەۋە! وتى: ئەم خەلىكە دىنىيەتلىرىنى دەۋازەكان
 بىكەنەۋە پىشۋازىم لىيەكەن و مەيلىكەۋە، ئەۋسا مەنىش دەستەۋە بۇ كەس
 نەدەۋەرد، ئىستاش لەبەر ئەۋەي ئىۋە نىۋەردراۋى تايىبەتەن چاۋ پۇشىيان
 لىدەكەم كەس پەنجەتەن بۇ ئابا.

دواي سەعاتىك ئاگادار كرام ئەگەر ئەۋ خانۋانەي بەپىۋە ماۋن وئىرانكرىن
 ھەموو كەلپەلىك دەۋى بە ئىرەۋە سەربازەكانم دەستەۋە تى جەنگىيان نابى،
 بەلام ئەگەر لىۋەردىكى گەشتى دەرگەم بۇ پاشماۋەي دىنىيەتلىرىنى شار
 سەربازەكانم دەسكەۋەتەن زۇر دەۋى. لىۋەردەكەم دەرگەم بە مەرجەي

به دهستی خالی له ماله کانیان ده رچنه ده ری. هر هه مان روژیش داوام لی کردن. لاشه ی هه موو کوژاوه کان به خاک بسیژین، ژماره ی کوژاوه کان نه وه نده نۆر بوو، زیندوو هه کانی شار له توانایاندا نه بوو بیاننیزن، له بهر نه وه ده ستوورمدا له پیشه وه کوژاوه کانی خو مان بنیژرین. که ناشتنی لاشه کان ته واکرا، فرماندا دانیشتووانی شارو شارو چکه و دیها ته کانی ده وریه دیواری شار بروخینن تا کو جاریکی تر دانیشتووانی نه و شار به ره نستیم نه که ن. شیاوی یاد کردنه ویه که من (سه دره دین)م له نه سفه هاندا نه دی، دیار بوو نامۆژگارییه که می وهرگرتبوو، بهر له هه لگیرساندن شپ، نه سفه هانی به جیهنشتبوو. کاتیک نه سفه هانم داگیرکرد، له سنی بهش دوو بهشی شار ویران کرابوو، ته نها چواریه کی دانیشتوانیش به زیندوویی مانه وه.

له دوا ی ته و او بوونی نه و جهنگه سهخت و دژواره ناچار بووم که ماوه یه که له نه سفه هاندا بمینمه وه بۆ دابه شکردنی ژنه لاوو جوانه کان و تالانی و ده سکه وتی شپ به سه ره فسه ران و سه ربازه کانمدا، ههروه ها بۆ ویرانکردنی دیوارو شووره ی شار به ته وای.

دوازدەمین بەش

جەنگ دژ بە سالاری مەغول

هەروەکو وێ، بەتەما بووم پاش جەنگی ئەسفەهان رووبکەمە فارسی و سەری شای فارس پانبکەمەو، چونکە جەنگی زۆری پێدابووم، بەلام لە سەمەرقەندەو نامەم بۆ هات کە جاریکی دیکە (تووک تەمیش) هەلی دووری منی قۆستەو و پەلاماری ولاتەکەمی داو، هەندێکی کۆشتوون و بێرک لە خەزان و نۆکەرانی بەدیبردوون. لەشکرمانامادەکرد بەو نیازی لە ئەسفەهانەو بەرەو ئازربایجان بکەومەپێ، بە کێوی قافدا بەرەو ولاتی (تووک تەمیش) بکشین، پاشان لێکمدایەو کە رۆژبەرۆژ هەواو کەش ساردتر دەبێت و رووبەرۆی زستانیکی بەستەلەنس سەخت دەبەمەو، بێرماردا کە هێرشێ ناوبراو دوابخەم بۆ وەرزی بەهار، لەجیاتێ ئەو بەرەو سەمەرقەند کەوتەپێ.

لە ئەسفەهانەو تا شاری رەهی هیچ سەختە نەبووین، پێش گەشتنمان بۆ سەبزهوار ئەوەندە سەرماو سۆلە بوو، ناچار بووین بوەستین، هەموو لایەک بە بەفرێکی زۆر داپۆشرا بوو، دەرسان هەموو ئەسپەکان لەناو بچن، بەپەلە تەویلەمان بۆ دروستکردن و لە هەموو لایەکەو بە لێدایمانانپۆشین. پاش هێر بوونەوێ کێوێ سەرما بەرێبووین و لە رێی (طوس) و (قوچان) وەو خۆمان گەیانە تورکمانستان، دواي ئەو هەوا باشتر بوو. لە دوا مانگی زستاندا گەشتەو سەمەرقەند. بۆئەوێ لە خۆشگۆزەرانییەو دووربم، تەنها پێنج رۆژ لە سەمەرقەندا مامەو، دواي ئەو روومکردە بیابان و بنەو بارگەي خۆم سازداو هەر لەوێ لەشکرمانامادەکرد بۆئەوێ بچمە سەر ولاتی (قەبچاق)، واتە نیشتمانی (تووک تەمیش). وەک بۆم باسکرا، تووک تەمیش هێندەي من بالابەرز بوو، هەموو سەربازەکانی لە هۆزەکانی کێوی قافبوون، چەکیشیان تێرکەوان و شمشیری باریک و کەوانەییبوو، کە پێی دەوترا (شاشکا) زۆر بە بێرشت و سووکەلە بوو، بەناسانی بەکار دەهێنرا.

لە سەرەتای بەهاریا ویستم بە خۆم لەشکرەو بەرێم، لە پەر ئاگادار کرام کە لەشکری مەغول بەرێوێ بە بۆ داگیرکردنی (ماوەرەننەهەر) بێرماردا خۆم بەمێنەو و شێخ عومەری کۆپم بە هەشتا سەربازەو ناردە سەر تووک تەمیش، پێم وت: بیکۆزەو سەرکەیم بۆ بنێرە، ئەگەر رایشیکرد ولاتەکەي خاپوور بکەو

بگەرپرەۋە. ئەمزانى ئەو كابرايە زۆر ترسنۇكەۋ لەۋانەيە رابكات، چونكە ھەردوۋ جارەكە كە ھېرشى ھېتابوۋ دووركەۋتەۋەى منى بە دەرفەت زانىبوۋ. كە لە ئەسفەھان گەپامەۋە خىرا دەستووردا ژمارەيەك كۆترى نامەبەر رابگىرىنۋ پەرۋەردە بگىرىن بۇئەۋەى ۋەكو ئەسفەھانىيەكان كەلكيان ليۋمربگىرم. يەكەمىن كۆترمان لە پۇژھەلاتەۋە ھاتو يەكەمىن نامەى بۇ ھېنام، زانىم فەرماندەى مەغۇلەكان ناۋى (بىر- ئۆرگۈن)ە، دياربوۋ دەيوست جىنى باپىرە گەرەم- جەنگىز- بگىرتەۋە، لە دلى خۇمدا ۋتە: تەيموور، دەبى بيسەلمىنى كە خۆت كوپى جەنگىزى... دوۋەمىن كۆتر دەربارەى لەشكرى دوژمن زانىارى بۇ ھېنام، لە نامەكەدا نووسرابوۋ ژمارەى سەربازەكان دە، تا دوازە (تەن)ە، ۋاتە سەد تا سەدو بيسەت ھەزار، لەسەر خۇرىدەكەن؛ گومانمىكرد يان خىزانەكانيان لەگەلىاندان، يان ھۇى گواستەنەۋەيان ناتەۋاۋە، خۇم ئامادەكردو بە ھەفتا ھەزار سوارەۋە كە ھەريەكەيان ئەسپىكى يەدەكىشى پىبوۋ بەرەۋ پۇژھەلات بەرپىبوۋم تاكو لەپىر بىدەم بەسەر دوژمندا. بۇ ئەۋەى بتوانىن بە ئاسانى ۋرېكوپىكى بەرپىين، سوارەكانم كردن بە بيسەت كۆمەلە، ھەر كۆمەلەى سى ھەزارو پىنچ سەد كەسبوۋ. كەلە دوژمن نرىكبوۋىنەۋە، دوۋ پرىگەۋانى شەرەزاۋ ۋريام ناردن تاكو زانىارى پىتم بۇ يىنن، ھەردوۋكيان بە زووترىن كات ئاگادارىانكردم كەلەشكرى دوژمن ئىگجار زۆرە، بەلام ئەسپى يەدەكيان نىيە، خىزانو مالو منالئىشان لەگەلدا نىن.

گەيشتىنە شوئىنك نرىكەى چوار قۇناخ لە دوژمنەۋە دوۋر بوۋىن، لەۋىدا ئەسپە زىادەكانمان بە لاي سەربازە يەدەكەكانمانەۋە بەجىھىشتن. لە نىۋە شەۋدا كەۋتمە پى بەۋ نىازەى لەگەل يەكەم گزىنگى بەياند پەلامارى دوژمن بدەين. لەبەرى پۇژھەلاتو پۇژئاۋاۋە دەنگى چوار ئالەى ئەسپى چلو پىنچ ھەزار سوار ھەموۋ لايەكى گرتەۋە ھەموۋ دەۋرو بەر كەۋتبوۋە لەرزە، من لىرەدا ناتوانم ۋىنەى ئەۋ گۆرەپانە دەرىپم، لە كىتەبەكەى شاعىرى (طوس) یشدا باس نەكراۋە، لە ھەمان كاتىشا بيسەتو پىنچ ھەزار سوارى يەدەكىش بە دوامانەۋە بوۋن. تا بلىنى ھەستەم بە تواناۋ دەسەلاتى خۇم دەكردو لە خۇشىدا نەمتۋانى خۇم بگىرم، بۇيە نرىكەى چارەكە قۇناخىكان مابوۋ نەعرەتەيەكى بلىندو درىژم لىدا، لە ھەمان كاتا، لە قۇلى راستو چەپو ناۋ جەرگەى سوپاكەما، لە ھەموۋلايەكەۋە بە يەك دەنگ نەعرەتەۋ ھاۋارى جەنگاۋەران بەرزبوۋەۋە، ھەر مەپرسە چ چىژىك لە ناخما گىر بوۋ! ھەموۋ سەربازەكانم ۋەكو

خۇم بەھىزى تۈنەي بىيۇنىنى شادى وورەي زۆر بەرزەۋە ھىرشىيانكردە سەر دوژمن. لەو كاتەدا ھەستەمكرد ھەموويان بۇ چوونيان ۋەك بۇچوونى مەنە كەلەم سەر زەمىنەدا بۇ پىياو ھىچ شەتەك لە جەنگ بەنرختە نىيە، ھەموو چىزىر خوشىيەكانى دنيا ناگەنە چىزىر خوشىيە جەنگ، بۇيە كە پىياو سەر گەرمى چىزىر خوشىيەكانى تەربىيە لە پلەو پايەو نرختى دادەبەزىتە دەچىتە پىزىر ژنانەۋە...

مەغۇلەكان لە پەلامارى لە پىرمان بىيۇنى ناگا بوون، بۇيە نەيانتقوانى بىكەنەخۇو پىزىر خۇيان پىنگەن. لە ھەر چوار لاۋە ئابلۇوقەماندان، گەلىكىيان ھەر نەشيانقوانى شەمشىر ھەلىكىشەن، تەنھا لە ھەندى خالدا بەرەنگار بوونەۋە پەۋىدا، ھەندەك سەربازمان كۆرەن، لەبەرەمبەردا ئىمەش كۆكۆرمان كىردەن ۋەكەمەپ ھەموويانمان گورىسەن. لەبەرەمبەردا ئابلۇوقەكەمان زۆر بەھىزىبو، داۋامكرد (بىل-ئۆرگۈن) ۋە ئەفسەرەكانى بەزىندوۋى دەستگىر بىكىرەن. كە ھىتايان سەيرمەكرد ئەۋەندە كۆرتە بالا بو، سەرى لە ناۋقەدى مەن تەپەرى نەدەكرد!.. بە ھۆى دىلەمانجەۋە پىرسىيارم لىكرد: چۈن وىرات پەلامارى ۋەلاتى مەن بەدەيت؟! ئايا ئاۋابانگى مەن نەبىستەبو؟! لە ۋەلاما ۋەتى: بىروام نەدەكرد ئەمەندە بە تۈنەۋە بەھىزى!.. ۋەتە: چۈنكە ئەۋەندە بىيۇنى دەسەلاتى، ئاتكۆرۈم، بەلام خۇت ۋە ھەموو دىلەكان بەندەكەم، تاسەرەنە نەدەن بەرتان نادەم! ۋەتى: ئامادەم نىۋەى ئەم ئەسپانەمەت بەدەمى بە مەرجىك ئازادەم بىكەيت. ۋەتە: باسى ئەم ئەسپانە ھەر نەكەيت، ئەمانە دەستكەۋەتى جەنگەن بەھەموو شەتەكى تەرەۋە ھى مەن! تۆدەبى سەرەنەى تەرم بەدەيتى. دۋاى دوو پۇژ ۋەتوۋىز قايلىبووم كە شەست ھەزار ئەسپو دوو سەدو پەنجا ھەزار مەپ لە باتى خۇى، بۇ ھەرىكە لە ئەفسەرەدىلەكانىشى ھەزار ئەسپ ۋەرىگرم ئازادىيانكەم. (بىل-ئۆرگۈن) زۆر بە سادەى ۋەتى: باشە، ھەندى لە سەربازەكانتەم لەگەلدا بىزەرە بۇ مەغۇلىستان تاكو ھەموو ئەسپەكان ۋە مەپەكان پەيدا بىكەم ۋەتەيان بىزىر!... زۆرم پىي سەير بو، ۋاى زاننىبو كەمەن پىياۋىكى سادەم ۋە پىشنىارەكەى ۋەردەگرم! ۋەتە: خۇت ۋە ئەفسەرەكانتە دىلەن، ھەر كاتى لە مەغۇلىستانەۋە بە تەۋاۋى سەرەنەكە گەشىت ئەۋسا ئازادەتەندەكەم!.. ۋەتى: ئايا دەۋانى مەغۇلىستان چەند دەۋرە ۋەۋانەى دەياننىرەم بۇ ئەسپەكان ۋە مەپەكان تا دەۋرە ۋە دىنەۋە چەندەيان پىدەچىت؟! ۋەتە: ئەۋايە پىش ئەۋەى بىر لەم ھىرشەت بىكەيتەۋە ئەۋە ھەسابەت بە چاكى بىكردايە!.. دۋا بىرەرم ھاتە سەر

ئەو ئەگەر تا پانزەي دووهمىن مانگى پايىز سەرئەكە بە تەوايى نەگات ھەمويان بىكۆم. زانىم كە پىاوانى سالارى تىكشكاوى مەغۇل ناتوان بە جارىكا ئەو ھەموو ئەسپو مەپانە بگەيەننە ولاتى من، بۇيە وتە: با وردە وردە بە پەوھپانى بچووك بچووك بە درىزايى ئەم ماوھىيە ئەسپەكانو مەپەكان بىھىنرىن. پۇژان ھاتن، پۇژان پۇيىن، ۋەرزى بەھار تەواو بوو، ھەروھە ھاويىنىش، بەلام ھىچ ئەسپو مەپىكى (بىل-ئۇرگۇن) دىار نەبوون.

ئەو سالە بە ئاۋەدانكىردنى ولاتو كاروبارى سوپاكەمەو خەرىكبوم، ھەندى جارىش بە مەشقردن و پاھىنانى چوارەمىن كوپمەو خەرىكبوم كە ناوى (شاھروخ)، ئەو سالە تەمەنى ھەشت سالىبو، دەيتوانى چاك سواری ئەسپ بىتو تىرو كەوانى بچووكىش بەكارىنى. چونكە بچووكترىن كوپمبوو، زۇر خۆشمەدەويستو چاۋەپىنبوم بلىمەتىكى ھەلكەوتووى لىدەرچىتو جىنى خۇم بگىرتەو.

لە سەرەتاي دووهمىن مانگى پايىزدا نامەي (شىخ عومەر)ى كوپم ھات، بە پەلە داۋاي ھەموو يارمەتتەكى جەنگى كىردبوو، نووسىبووى كە حالى زۇر شېرە ئەگەر زوو يارمەتتە پى نەگات خۇي لەشكرى تىا دە چىن. ھەر چەندە ۋەرزى لەشكركىشى بەسەر چووبو، بەلام ناچار بووم، بىرماردا خۇم بەھانايەو بچم، لەبەر ئەو زوو كەوتمە خۇ بۇ ئامادە كىردنى لەشكر. دە پۇژىش دۋاي گەيشتنى نامەكەي (شىخ عومەر) كۆمەلىك سەريازم بەرەو پۇژاۋا بەپىكىردن بۇ ئەو ۋەرزى ئازوۋقەو ئالىك ئامادە بىكەن. لە ھەمان كاتا چاۋەپوانى سەرئەي دىلە مەغۇلىيەكان بووم تاكو ئازادىانبىكەم، بەلام ھىچ دىار نەبوو، لەگەل ئەو شىدا ناچار بووم كە تا پۇژى (۱۵)ى دووهمىن مانگى پايىز بوەستم، جا ئەوسا بىرمار بدم.

لەپۇژى (۱۶)ى مانگى ئاۋىراۋدا، سەر لە بەيانىيەكەي خۇم ئامادە كىرد كە بىكەمە پى. (جىھانگىر)م لە جىنى خۇما دانا تاكو كاروبارى ولات ببات بەرپەو، ئىنجا ئاردم بە دۋاي (بىل-ئۇرگۇن) ۋەئەفسەرەكانىدا، پوومكىردە مىرى لە خۇبايى، وتە: ئەمۇ شانزەيەمىن پۇژى مانگى (عەقرب- دووهمىن مانگى پايىز)، چەند مانگە لە سەرتان ۋەستاۋم سەرئەكەتان دىار نەبوو تا ئازادىانبىكەم. دىارە تۇ درۋىزى دەستى دەستىم پىدەكەيتو دەتەۋىت بە ھىۋاي دەرفەتلىك كات بەسەر بەرىت، ئەگەر بتويستايە گىسانى خۇتو ئەفسەرەكانت پزگار بىكەيتو سەرئەكەيت، ئەبۋايە تا ئىستا ھەر ھىچ نەبى

بېرىك لە ئەسپەكانو مەپەكان بگەيشتەنايه. ئىستاش مەن دەمەوى بېرۇم بۇ جەنگ، خۇناكرى بىتەنەلمەوه، چونكە دۇنيانىم لىتان، هېچ دەردە تانىكىستان نەماوه، ناچارم خۇتو ئەفسەركانت بكوژم! ھاوارىكرد: ئەى ئەمىرى گەورە بەزەيىت پىنەدا بىتەوه!.. سەير بوو، داواى بەزەيى بۇ ئەفسەركانى نەكرد!.. وتم: تۆكافرى جەنگى، ھاڭووى دژبە موسلمانان بىجەنگى، سەرەپاى ئەوئەش درۆزنى، لەوانەيه لە كافرئى جەنگ بېوورم، بەلام ھەرگىز لە درۆزى چاوپۇشى ناگەم، ئەفسەركانىشت لە درۆز كەردنا ھاوبەشتى، لەسەرى ئىوانىش دەدم!.. دواى ئەو داوام لە جەللادەكان كەرد لەسەرى ھەمويان بەدەن، زۆرى پى نەچوو زەوى بە خۇنىيان ئەرخەوانىبوو.

پاش يەك لاڭوونەوى كىشەى سالارى مەغۇل، دەستبەجى بەلەشكرئى سەد ھەزار سوارەو كەوتە پى، لەبەر ئەوئەى پۇژ زۆر كورتبوو، شەوانەش ماوەيەكى زۆرمان دەپى. كە گەيشتمە دەرياي (ئابىسكوون - دەرياي خەزەر) دەستە تاقمى ئامادەكەرانى خۇڤالىك چارەنمىبوون. لەوئە بۇ ولاتى (قەبچاق) سى پى ھەبوون، نزىكترىنو كورتترىيان پى دەريا بوو، بەلام ئەكەشتىم ھەبوو، نەكاتو بوارىشم ھەبوو ئامادەيەكەم. دووھەمىن پى، رىنگەى باشوورى دەرياو ولاتەكانى (گورگانو طەبەرستانو طالش) بوو، لەوئەشەو لەبەر خىلە كىنو نشىنەكانو دارستانى زەبەندو چەر تووشى چەرمەسەرىنى زۆر دەھاتىن، لەبەر ئەو بېرىارمدا ھەمان پى شىخ عومەرى كۆپم بگرىنە بەر كەلە باكوورى دەرياي ئابىسكوونەو بەرەو ولاتى قەبچاق دەبووھە. لىپىرسراوانى خۇڤالىك پاسباردن كە لە كەنارى پووبارى (طەرخان - قۇلگا) بىكەيەكى زۆر گەورە بىكەنەو بۇ ئازووقەو ئالىك تاكو كە گەيشتىنە ئەوى چەند پۇژىك پىشوو بەدىنو ماندوويەتىمان دەرچىت، پاشان بەرەو قەبچاق بىكەوينە پى. لەشكرەكەم كەرد بە دە بەشى چوون يەكەو، لە ئاخرو ئۆخىر پايىزدا پى باكوورم گرتەبەر، سەرماو سۆلەيەكى زۆر دەستى پىكەرد، وەكو دابى خۇمان ھەريەكە ئەسپىكى يەدەكى پىبوو، شەو پۇژ بەرئەو بوو، بۇ ئەوئەى تواناى ئەسپەكانمان كەم نەبىتەو، ئوالو ھەيىرمان دەكەرد بە دەميانەو، لەبەر ئەوئەى ھەستانيان نەبوو بە سەرماو سۆلەكە ئالۆز نە دەبوون، بەلام خۇمان ھەلدەلەرزىن، لەگەل ئەوئەش زۆر بە خىرايى رىمان دەپى، تا لە ئەنجامداو دواى ماندوو بوونىكى زۆر گەيشتىنە كەنارى پووبارى (طەرخان) لەوى تەويلەى باش بۇ ئەسپەكان ئامادەكەرا بوون، خۇڤالىك ئالىكى زۆرىش

کۆکرا بوونەو. ماوەی چوار پۆژ ماینەو، خۆمان و ئەسپەکانمان چاک
 ەساینەو، پاشان لەبەرە بەیانیکێ ژۆر ساردا بەریبووین، پووباری (طەرخان)
 بە چەشنێک بەستبووی ئەسپەکانمان بە ئاسانی بەسەر بەستەلەکدا دەپۆشتن،
 بەلام هەندیکیان خزان و چوار پەلیان شکاو پەکیانکەوت. من تا ئەو پۆژە لە
 پووباری بەستەلەکی واپان و بەرێدانه پەریبوومەو. پاش پەرینەو مان بۆم
 دەرکەوت دانیشتووای ئەو ناوچەیە لە وەرزی زستاندا بە جۆرە نالێک
 ئەسپەکانیان نالەدەکن کە لەسەر پووبارو دەریای بەستەلەک نەخزێن، بۆیە
 بڕیارمدا نالی هەموو ئەسپەکانمان بگۆڕێن کە ژمارەیان دوو سەد هەزار
 ئەسپبوو. جا لەبەر ئەوەی هەشت سەد هەزار ئالمان دەست نەدەکەوتن و
 ئێمەش پەلەمانبوو، ناچار بووین ئەوەندە بەردەستکەوتن بەکارمانهێنان.
 لەبەر ئەوەی قەوارە نالەکان و سەمی ئەسپەکانمان نەدەگوتیان، ئەسپەکانمان
 وەک نیمچە شەل غاریاندەکرد، بە ناچاری هەموو نالەکانمان کێشانەو و نالە
 کۆنەکانمان لێدانەو. چونکە ئەسپەکانمان بەردەوام لە پەودا بوون. سەرما
 کاری تی نەئەکردن، خۆشمان پای پووزمان چاک چاک بە لباد داپۆشیبوون تاکو
 سەرمانەیانبات. سەرماو سۆلەو زریان گەیشتنە پادەیک کە ناچار بووین
 بوەستین تاکو نەفەوتێن. خێرا تەویلە یاشمان بۆ ئەسپەکانمان دروستکردن،
 بەلام خۆمان بەدەست سەرما ی کوشندەو دەتلاینەو. دوو شەو دوو پۆژ
 لەسەرەک بەفریکێ ژۆر باری، پاشان بوو بە سایەقە ی سامان، سەرما یەکی و
 دەستی پێکرد کە بەدەری ژایی تەمەن شتی وام نەدیو. بەپۆژ خۆرەلەدەهات و
 هیچ تیێی نەبوو، لەبەر سەرمانە مەوێرا سەر لە چادەر لبادەکەم دەریبنم،
 شەوانیش لەو دەشتە بەرینەدا لوورە ی هەزاران گورگ هەراسی لێهەلەگرتین،
 ناچار بووین تاکو بەیانی پاسی ئەسپەکانمان بکەین نەکو گەلە گورگ بیانخۆن!
 ئەگەر خۆرائیو ئالیکو سووتەمەنی کۆکراوەو پاشەکەوتکراومان نەبوونایە لەو
 چۆلەوانییە بەستەلەکی زریانەدا دەفەوتاین.

شەونیکیان دەنگیکێ ژۆر بەهێزو ئاسایی بەرگوێم کەوت لە گرمە ی لێک
 نەپچراوی هەر دەچوو، گومانم بۆ ئەو چوو کە دەنگی چوار نالە ی ئەسپی
 دۆژمەنیو لە پەر هێرشیهێنا بی. لبادم لە خۆمەو پێچاو لە چادەرکەم هاتە
 دەری، تەماشامکرد هەندیک لە سەربازو ئەفسەرەکانیشم لە دەرەو، تەمەن
 ئەوانیش هەمان دەنگیان بیستبوو، پاشان زانیم کە هەموو سوپاکەم بە ئاگان،
 تاجاو بڕکا ئاسمان سافو پوونبوو، دەرکەوت کە دەنگە کە گرمە ی هەر

نەبىي، ھەممەي بۇ پىششوزىي سۈپى (تۈك تەمىش) ئامادە بولۇپ، بەلەم ھېچ دىيار نەبىي. چەند دەستەيەكم لە سەربازەكانم ھەلبىزاردن كە بېرۇن بىزان چى ھەيە چى نىيە! كاتى ئاسۇ پۈرۈنۈۈ ھەندىكىيان گەپراۋەو ئاگادارىانكردم كە دەنگى بەردەوامى پەوى گاكىۋىي شاخدارە، سەرەپى زىمە نالەي چوار پەلىيان، دەنگى بە يەكا چوونۇ لىكدانى شاخە درىژو پەلدارەكانىشىيان ئەۋەندەي تر نىشتۇتە ئاسمان. لەگەل ھەلھاتنى خۇرا گەيشتىنە لاي پەۋە لە ژمارە بەدەرى گاكىۋى، ئەۋەندە زۆر بوو نە سەرەتاي دىيار بوو، نەكۆتايى. دەستورمدا كە سەربازەكانم پراۋيانبەگەن. ئەۋ پۇژە تاكو تاقى ئىۋارە خەرىكى پراۋى گاكىۋى بولۇپ، ژمارەيەكى ئىجگار زۆرمان لىكگەلەنە، بەم جۈرە گۆشتىكى زۆر چاكانم دەستكەوتو ترسى برسپىيەتيمان ئەما، بە پىستەكانىش تەۋىلەي ئەسپەكانمان داپۇشىن.

لە سەرماۋ سۆلە بىۋىنەيەدا گىرمانخواردو بە ناچارى مەينەۋە لە ھەمان كاتدا ھېچ ھەۋالىكى (شىخ غومەي) كۆپ نەبىي. زۆر جار بۇ ئەۋە دەچوم كە بە ھەموو خىل ھۆزەكانى (قەبچاق) ھىرشى سەختيان كىرەيتە سەرىۋ خۇيۋ سۈپاكەي تەفرۇ تۈنۈ كرەپ، يان دەشكرى گىرا بىتو زىندانىيى. ئەندىشەۋ مەراقى ئەۋ كۆرەمۈ لەشكرە ھەشتا ھەزار سۈۋارەكەي ھەراسيان لىئەلگىرتو ئارام لىپرا. لە ناۋەپاستى مانگى (جەدى)دا ئەۋ ئوردوۋگە سەۋەلبەندانەمان بەجىھىشت. ھەر شۈيۈنك بەفر بوو بە ئاسانى لىماندەدا، كە دەگەيشتىنە پۈۋبارو گۆمى گەرەۋ بەستەلەك، لىادمان دەبەستەسمى ئەسپەكانمان تاكو نەخزىن، كەلە يەخبەندان پىزگارماندەبوو لىادەكەمان لىدەكردنەۋە. لە پۇژى بىستەمى ئەۋ مانگەدا سەرمايەكى ۋاھەلىكرد ھېچ كەس خۇي پى نەدەگىرا، ژىر سىمى ئەسپەكانمان يەك پارچە سەۋەلىكى شوۋشەيىبوو! لەبەر ئەۋە گەلىكىيان لى خزانو كەلە لا بولۇپ. يەككە لە ئەفسەرە زۆر دىسۈزەكانم كە زۆر بەرپاشكاۋو لە خۇبوردوۋ ناسىبووم دەنەۋ نىۋەرۇ خۇي گەياندە لامو وتى: مىرى مەزىن بۇچى ئەۋەندە لەسەر پۇشتىن سۈۋرى، ئەگەر كار ۋاپىرات تا ئىۋارە يەك دانە ئەسپ چىيە بۇمان دەرناچى، ئەۋسا ھەموو سۈۋارەكان پىيادە دەۋىن بە سەرما دەۋىن!.. لە كاتەدا لەدوۋرەۋە دارستانىكى بەرىن دەرگەوت پەشيدەكردەۋە، ۋە: يا بەكىنە ئەۋ جەنگەلە، لەۋى دەۋەستىن، ئاگر دەكەينەۋە گەرماندەيىتەۋە. پاش ماۋەيەك گەيشتىنە دارستانىكى سەرۋو، باشبوو خۇمانو ئەسپەكانىشمان لە سەرماي كوشندە پىزگارمانبوو. ھەۋرىكى

بەری ئاسمانی گەرتو هەموو لایەك هەر پەشی دەنۆند! لەتاوسەرما
تەنەت قاقە قەلە رشەشیگیش لەو دارستانەدا نەبوو، بەپاستی بارو دۆخیکێ
دێوارێ سەختبوو. هەموو ئەفسەرەکانم کۆکردنەوه، وەتم: ئێمە لێرەدا تەنها
سووتەمەنیمان زۆر، خۆراکی ئالیکمان زۆر کەمن، ئاومان نییهو بەفر
دەتوێننەوه، پاستە کەمێک پشوو ماندواوه، بەلام تاسەر نییهو پیویستە برۆین،
جا ئەمەوی پاپرسیستان وەرپگرم تا بزانی (شیخ عومەر) لە کام قۆلەوهیە بۆ
ئەوهی نزیکترین رێی بگریه بەر. یەکیک وتی: من وای بۆدەچم لە (بابولنەبواب-
دەر بەندی خەزەر) بێ، یەکیکی دیکەش وتی: من وای بۆ ناچم، چونکە (شیخ
عومەر) کەشتیی نییه تا لە دەریاوه خۆی بگەیەنێتە ئەوی. ئەفسەریکی تر وتی:
پەنگە لە پێگەی باشوورەوه، بەزەویی ناگردا خۆی گەیاندا بێتە ئەوی. منیش
وەتم: منیش وای بۆ دەچم، دەشی لەرێی زەوی ناگرەوه پۆشتیبی. ئەفسەریکم
لێمی پرسی: میری مەزن، سەرزەمینێ ناگر لە کوێیە؟! وەتم: دەکەوێتە باشووری
(بابولنەبواب) لە کەناری دەریای خەزەر، بۆیە ئەم ناوەشی لێنراوه چونکە گەلی
سەرچاوهی تێدان کە پۆنیان لێهەڵدەقوڵی، هەندیکیشیان بەردەوام دەگرن و
کەس ناتوانی ئەو کلیانە بکۆژێنێتەوه. ئەفسەریک وتی: خۆزگە بە
دانیشتیوانی ئەوی هەمیشە گەرمایانە! وەتم: ئەو ناگرە ئەوەندە بە تینە هیچ
کەس ناتوانی لێی نزیکبێتەوه.

یەکیک لە ئەفسەرەکانم، کە تا ئەو کاتە لەبیرکردنەوهدا بوو، وتی: من باوەرم
وایە (میر شیخ عومەر) لە کەناری ئەو بەری دەریا نییه، ئەگەر وابوایە لە رێی
وشکانییەوه نامەی ئەدەنارد، بەلکو لە رێی دەریاوه بەزووترین کات هەوالی
دەنارد، چونکە پێگەیەکی کورتە، ئەم بۆ چوونە وای دەگەیەنێ کە لە دەریاوه
دوورە!.. بەپاستی بۆ چوونی ئەو ئەفسەرەم بە بیرێ مندا نەهاتبوو، بەلامەوه
زۆر باشبوو، وەتم: ئافەڕین، بیرێ تۆ پەسەندە!.. بەلام کێشەئێمە ئەوهیە کە
نازانین لە کوێیە. دواي پرسو پایەکی زۆر، بۆ پۆژی دوايی، سەر لە
بەیانییەکەئێ لەگەڵ بەفریارینا بەرپۆیوین، ئەو بەفرەش بۆ ئەسپەکانمان باشتەر
بوو چونکە ئەو دەخایسکان، پێگەوانی زۆر باش و چالاکم پێشخستن، بۆ
ئاگاداری و دنیاییشمان هەندیکێ تەرم پاسپاردن بە دوامانەوه و بێ و چاک
چاودێری پێگاویان بکەن نەکو لە ناوکاو دۆژمن هێرشبکاتە سەرمان.
خۆمانناسا زۆر خێراو چاک پێمان دەبێ. بەیناو بەین کە خۆر دەرکەوتایە
شەوقی بەفر کاریدەکردە سەر چاومان و هیچمان نەدەیبینی، خوا خوامانبوو

هه تاو دهرنه کهوئ، نه مانده زانی چاره سهری ئه و کیشیه چیه، تا کو پوژیکیان چهند که سیکمان بینن، که له دانیشتوانی ناوچه که بوون، ههریه که سواری یه کی له جوړه گالیسکانه بوو بوو که به سهر به فرا پالیان پیوه دهنرنتو ده خلیسکین و تیر دهر پوژن. ههریه که یان به پارچه قوماشیک پهرشو ته نک ههردوو چاویان داپویشیبوون بۆ ئه وهی به فر چاویان نه بات. ئیمهش په پیره ویی ئه وانمان کردو له و کیشیه ناهه مواره بزگارمان بوو.

که له گورگی برسی زوړ بوون له دواوه له پینشه وهی له شکره وه مه ترسیی گه وریان به رپا ده کرد، زوړ جار به ناچاری دژ به وانیش ده جهنگاین و ده مانده به لیزمه ی تیرو ده مانکوشتن. شه ودا هات به فریش به رده و امبوو، پینشه نکانی له شکر ناگاداریان کردم له بهر زوړی به فر ئه سپه کانیان له جوړه که و توون و پینگهش دهرناکه، گه دریزه به پویشتن بدهین له وانه یه له ناو به فردا ونبین و له ناو بچین!... هه موو لایه ک کشوما تبوو، له هیچ لایه که وه ترووسکاییه ک دیار نه بوو، جار به جارنک له و دیو پله پلی به فره وه چاوی گورگنک ده بریسکاییه وه پاش نه ختیځ نه ئه ما! دوا جار وام به باشت زانی بوه ستین و پشو بدهین. ته ویله ی کاتیمان بۆ ئه سپه کانمان دروستکردن، دوا یی خپوه تیشمان بۆ خو مان هه لدان، به لام بی ناگری زوړ په ریشانی کردین، ئه و شه وه یه کی کبوو له شه وه ناخوشه کانی ته مه نم. له و لاه ئیشکگران هه ر خه ریکی به رگری کردنی گه له گورگان بوون نه بادا له ته ویله کانیشا په لاماری ئه سپه کان بدن، هه ر ئیشکگری نوره ی خو ی ته و او بکر دایه له بهر سه رما خو ی ده وایشته نای ته ویله کانه وه تا کو که می گه رمدا بی! به سه رها ته کانی ئه و شه وه بوو بوونه ئه فسانه و داستان و ده ما و دم ده گیرانه وه، مروقی ساده په سه نیده کردن، به لام خه لکی داناو هوشیاری باوهری نه بوو شتی وارو ویدابی.

برسیتی زوړی بۆ ئه سپه کانمان هیئا بوو، شه ربازه کانیشم ئه وه نده توانای بهرگه گرتنی سه رماو سو له که یان نه ما بوو، گه شه و پوژیک تر به و شپوه یه بماینا یه وه سه ربازه کان و ئه سپه کان ده فو تان و له شکر نه ده ما. ئه و شه وه ئه وه نده سه خله تبووم هه ستمکرد که بۆ سه ره رشتی و به پپوه بردنی له شکر ناشیم! به راستی نه ده بوو له و ورزه سه ختو به سته له که دا به و هه موو له شکره زوړه وه ئه و ولاته کویتستان و ساردو سپه بگره بهر، ده بی پینیم که له و پوه وه ئه زموونیکي ئه و توّم نه بوو. شه و کردی و ئیمه کردمان، هه زارو یه ک حسابمان بۆ ئه ستیره کان و ئه ستیره ی به یان و پوژه لات و پوژنا و ده کرد، هه ر

چاوه پښوین به پاستی پوژ بیته وه و بزانی پوو له کوئی بنین. که پوژي پاست
 دهرکه وتو بیابان به تیشکی خور په نگینبوو، له دووره وه به لای خورناوادا
 تارمایی دارستانیک دهرکه وت، دهموده ست وتم: دوا نور دووه هوریر بدن به
 نه سپه کان، له جیاتی ناویش باده مو لموزیان له بهر هه لسوون، هه مووتان
 ناماده بن! به بیابانی پانو بهریندا به پښوین، فرسنگ به فرسه نگیش له
 دارستان نزدیکتر ده بوینه وه، که گه یشتینه بهر وه دیمان دارستانه که نه وه نده
 فراوانبوو، نه م سهر و نه و سهری دیار نه بوو، نریک به دارستانه کهش ناواییه کی
 گه وره ده بینرا زوری پی نه چوو ناگادار کرام که ده سته ی ناماده کردنی
 خوراکو نالیکیش به باشی شریکی خویان به جیهیناوه، هه ناسه یه کی شادیم
 به بهر دا کراو زانیم له ترسی له ناو چوون پزگارمانبووه، له و ناواییه دا خوراکو
 نالیکو سووته مه نیمان ده سته که ون!

دهمه و عه سر، نیمه ی برسی و ماندوو سهرما برده له، گه یشتینه نه و ناواییه
 که پیی ده وترا (که لنه). ته ویله بو نه سپه کان ناماده کرا بوون، نالیکیان بو
 هه لپښا، له هه موو لایه که وه ناگری زور کرایه وه، خیرا خیراش پشکووی زور
 ده برایه ته ویله کان تاکو نه سپه کانمان سهرما نه یانبات. که له لپښا سهرماو
 خوراکو نالیک پرسیارمکرد: بوچی هیچ دهنگو په نگیکتان نه بوو؟! له وه لاما
 وتیان: به فرو سهرماو به سته له ک پښوون. پاشان بویان باسکردم که بهر
 له وه ی به فرو سهرماو به سته له ک هه موو لایه ک داپوشنو پښوون هاتوچو نه مینی
 ناگادار بوون که (شیخ عومه) له (بابولنه بواب) بووه، لیتر دواي نه وه ناگادار
 نه بوون. فرماندا که ریشسپییانی ناوایی کوښنه وه بو نه وه ی سهاره ت به
 پوښتن بو (بابولنه بواب) زانیارییان لیوه رگرم. کوښخای ناوایی وتی: نیستا
 وهرزی رستانه و سیمه رغلیش ناتوانی له کیوی قاف بدات، چ جا شاده میزاد!..
 خو نه گهر بهر بتوینه وه سواری چاک ده توانی لیوه وه به (۱۲) پوژ بگاته نه وی.
 وتم: نه ی نه گهر شه وو پوژ به پښوون بین؟! کوښخا وتی: به (۵-۶) پوژ ده گهن.
 له وه لامي پرسیارنکی ترا وتی: نه ی میر، پښوون (بابولنه بواب) به مله ی (طه بهر)
 دا دپروا، له و مله یه شا پانیی پښوون له نیوان نیو گهنو گهنو کدایه، هر خوا بو
 خوی ده زانی نه و پښوون کوی و کی دروستی کردوه! پښوون پښوون پښوون
 زوره، مروز نه وه نده سهرمه که ویت تا ده گاته قو له ی کیوی قاف، له و پښوون

بەردەمی کێوەکەو هەموو ولاتی قەبچاقو دەریا دەبینی. پرسیم: باشە، چۆن
هەوال بە شیخ عومەر بەدەم کەوا لێرەم؟ کوێخا وتی: مەگەر تەنھا لە پێی
دەریاو، لێرەشەو بۆ سەر دەریا پێیەکی ئاسان نییە، چونکە هیچ ئاواپیەک
بەدی ناکرێت، مەگەر سواری زۆر چاک، خۆراکی باشی پێی و خۆی لە گورگ
پزگار بکات و بتوانی بگاتە دەریاو لەوێ سواری کەشتی ببیت بۆ (بابولنەبواب).
تەتەریکی زۆر نەبەردو بێ هاوتام هەبوو ناوی (فاتین غوور) بوو، لە بیابانی
فراوان و تەختا، بەدەم پوێشتەو، بێ ئەوێ بە ئاگا بیت درێژە بە پوێشتنی
خۆی دەدا، نامەیکم بۆ شیخ عومەر نووسی، دامەتەتری ناوبراو، لەتەک دوو
سواری تەدا بەرێمکردن، داوام لێکردن هەر چۆنیک بوو خۆیان بگەیەننە
کۆپەکەو وەلام بۆ بهێننەو. لە نامەکەدا بە درێژی باسی بەسەرھاتو
تەنگوچەلەمەو گێرمەو کێشەو خۆمانمان بۆ کردبوو، هەروەها نووسیبووم تا
هەوا خۆش نەکات و بەفر نەتوێتەو ناتوانم بکەومەپێ و بیگەمی.

لەو ئاواپیەدا ئوردووگەو خۆمان قاییم و ئامادە کرد، هەمیشە پاسەوان و
قەرەوێ لیھاتوو چاوەکیان کردبوو هەزار، نەکو لە پێنکا دوژمن بدا
بەسەرماندا. لەبەر ئەوێ بەفر پێی لێگرتبووم و هیچ ئیشیکم نەبوو، کەوتە
بیری راوکردن. خاوەن ئەزموونانی گوند پێشنیاریانکرد کەراوە وێج بکەم،
بەقسەکانیاندا بۆم دەرکەوت لە وەرزی سەرما و وێج خۆی دەخزێنێتە لانی
چەپەکو پەنھانی خۆی و دەخەوێ، تا وەرزی خۆش نەکات نایەتە دەری، تەنھەت
سەگی راویش ناتوانی بە شوێنەکەو بزانێ، بەلام پێوی بە ئاسانی
دەیدۆزێتەو.

پۆزێکیان لەگەڵ هەندیک لە پیاوانی کۆتە بەدەستی ئاواپی و چەند
ئەفسەرێکمان دەرچووین بۆ راوە وێج. پوێشتین تا گەشتینە شوێنیک شوین
پێی گیاندارێ دیار بوو، وتیان هی پێوییە، لەبەر ئەوێ تووکی زۆر پێو چەرە
هەست بە سەرما ناکات، لەسەرێکی کەشەو کە برسێتی زۆری بۆ دێنی و پوو
دەکاتە لانی وێج چونکە دەزانی لەوانە بە لەویدا مشکو جرجی بیابان، یان
دەلەکە هەبن! وێم: جا ئەو گیاندارانە لە لانی وێجدا چی دەکەن؟! وتیان: پێش
وەرزی خەوتن، وێج پێش بەفر بارین لانەکەو پێ دەکات لە بەپوو، هەنارە
ترشی کێوی و هەنگوینی دارستان و شتی تر، لە هەمان کاتیشمان لانەکەو

گهرمه، له بهر نه وهی خهیشی قورسهو به ناگا نایهت، نهو جړو جانده وهرانه لهوئ
 ده میښنه وه، ده خوږو دهحه وینه وه، بهیناو بهینیش دهچیته ویزه یان، شوئ
 پنی پړویمان هه لگرت تا گه یشتینه داوینی کیوئک، له ویداو له عاستی
 درزه کانی شاخه که دا شوینه واری جی پنی پړوی نه ما. پیاوه کان وتیان:
 ئیره یه! دوو سه گیان پنبوون، سه گه کان خوین کرد به کونیکا، به چه په چه پو
 وهرینی قاییمی سه گه کان ورچه که خه به ریبووه وه، له پیشه وه چه ند
 جړو جانده وهی دهر په رینه دهری، پړوییه کی لموز خوینا ویش که دیار بوو پاوی
 خوئی کردووه تیسکه ی بوکردو دهرچوو، پاشان ورچینکی زور زه لاهو خورمای
 له نه شکوته که دا هاته دهری، هرکه تیرم خسته که وان هاوار به رزبووه وه:
 میران، تیری تی مه گره با پیسته که ی خراب نه بیت! جا بوم دهر که وت گهر ورچ
 بریندار بکرت پیسته که ی کونکون ده بیتو پاره یه کی وانا کات، هر له بهر
 نه وه شبوو نهو پیاوانه ته نیا هر کوته کیان پنبوو. له هه موو لایه که وه
 به ربووونه ورچه که، نهویش تا دهیتوانی دهیو پړاند، ده می داده پچراندو
 په لاهو ماریده دا، به لام بهر که ی نهو هه موو کوته کانه ی نه گرتو لا، نه جامدا له سر
 به فره که که وتو جوولای تیدا نه ما. یه کیکیان وه ستای که ولگردنبوو، کونیک
 کرده بازوله یه کی و ده می نا به کونه که وه، به هه موو هیزکیه و. نه وه ند فویدا
 تا به تهوای ورچه که هه لئاوسا، تا کو به ئاسانی که ول بکرت. دوا ی که ولگردن
 لاکه که یان پارچه پارچه کردو دابه شیانکرد، به شی منیشیان جیا کرده وه:
 وتیان: که بابی گوشتی ورچ زور خوشو جوانو به چیرته، منیش وتم: ورچ
 گیانداریکي چنگداره، له دینی نیمه دا که موسلمانین، ته نها گوشتی گیاندار
 سمدار حه لاله.

پیم سهر بوو که به هیچ جوئی جموجوئیکي سهر بازانی (تووک تامیش)
 به دی نه ده کرا، له دلی خوږدا ده موت: تو بلئی نه ما پیاوه له هاتنی له شکرکی
 سه ده هزار سوار بو ولاته که ی بی ناگا و بی هه والبی اخو نه گهر وایی ده توانم
 زوو له ناوی بهرم.

(فاتین غوور) گه لیک له وه زووتر گه پایه وه که من چاوه پیمده کرد، له شینخ
 عومهری کوپمه وه نامه یه کی بو هینا بووم، تیندا نوو سیبووی که له گه ل نیوه ی
 له شکه ره که یا واله (بابولنه بواب)، نیوه که ی تریشی له جهنگه کانیدا دژ به (تووک

تامیش) له ناو چوون، ههروه ها نووسیپووی ویستوویه تی له دهریاوه بگه پته وه، به لام له بهر من نه یوترا بوو، نه گهر نه شها تمایه بۆ یاریده دانی له و لا ته دا ده مایه وه تا بکوژیت نهک به پسوایی و تیکشکانه وه پوو بکاته وه و لا تی خۆی!.. پاش نه وه نووسیپووی به سهربازه کانیه وه وا له ناوچه ی (شهنگاری) که ده که ویته باکووری کیوی قاف (قه قاسیا)، به فرو سه رمای زستان پئی لیگرتوه، له وانه یه دوا ی به فر توه وه له پئی مله ی (طه بهر) وه خۆی بگه یه نیته (بابولنه بواب).

دوا ی گه یشتنی نامه که پشسپییانی ئاوا ییم بانگکردن تا بزانه (شهنگاری) که وتوه ته کوینی و لا تی قه بچاقه وه. ده رکه وت ئه و ناوچه یه که وتوته پۆژئاوا ی قه بچاقه وه، نزیک به ده ریای رهش، گهر تووک تامیش بیه وی بگاته بابولنه بواب هه ره بی به ئاوا یی (که لنه) دا بپوات.

ناوه پۆکی نامه ی کوپه که مم لای هیچ کهس نه درکاند، ده ترسام سیخوپان هه لسوکه وتو مه به ستو نیازی من بگه یه ننه دوژمن. جاریکی تریش به (فاتین غوون) دا نامه نارد بۆ (شیخ عومه) داوام لیکرد به زووترین کات وه خۆ که وی، ئازو و قه و ئالیک ی باش پاشه که وتبکات، هه ره که هه و خوشیکرد له پئی ده ریا وه بهر پئی بۆ (که لنه)، خۆ نه گهر که شتی بۆ هه موو سه ربازه کان دابین ناکری، له پئی مله ی (طه بهر) وه خۆی بگه یه نته هه مان ئاوا یی. ههروه ها بۆم نووسیپوو: ده مه وی به ره و ناوچه ی شهنگاری بکه وه پئی له پیر بدهم به سه ره (تووک تامیش) دا، هیوادارم له کاتی خۆیدا بگه یته جی.

له و ماوه یه دا که له و ئاوا ییه دا بووین، توانیم تا ماوه ی چل فرسه نگ به لای پۆژئاوا دا هه موو زانیارییه کی ورد ده رباره ی ناوچه که بزانه، به لام له بهر زۆری به فرو به سته لهک زانیارییه کی نه وتۆم له باره ی پوو باره کانی ئه و ناوچه یه وه بۆ نه هات. هه ره که وه زیش که مێک خوشیکردو، ورده ورده به فر ده ستی به توه وه کرد، دهنگی قازوقۆلنگ به حه واره بیسترا، له به ره به یانی پۆژی حه قده یه می مانگی (ده لو) دا، فه رمانی بهر پیوونی له شکر م ده رکردو پێگه ی پۆژئاوامان گرت به ره. پێگه وانی باش باشم بۆ پێشهنگی سوپا و دواوه ی ده سنیشانکردن، تا کو به زووترین کات له هه ره جووله یه کی سه رنجراکیش ئاگادار مبه کن. ئاگادار کرابووم که تووک تامیش به ره له وه زنی به هه ره بهر پئی نابی

بۆ (بابولنەبواب). بەپێی ئەو پلانی دەرشتبوو دەمویست لە ئوردوگە زستانەییەکیدا لە ناویبەرم. ئەو رۆژە تا ئیوارەو شەویش تا بەیانی بە بێ وەستان بەرپۆه بووین، لەگەڵ خۆرەلاتا ئەسپەکانمان گۆڕین و هەر بەرپۆه بووین، دەمو نیوہ پۆرینگەوانەکانمان ئاگاداریانکردم کە لە دوورەوہ پەشایی لەشکرک دەبینریت، فەرماندا کە هەموو لەشکر بوەستی. وەک دابو پەوشی خۆم لەشکرمان کردە سێ بەش، قۆلی راست و چەپ و ناوجەرگە سۆپا، هێزی یەدەکیشم جیاکردەوہ بۆ کاتی خۆی، بەرگی جەنگم پۆشی، شمشیر و تەورم ئامادە کردن. دەربارەوی ژمارەوی دوژمن، جۆری چەکیان، جۆری پۆشاکیان، جوولەو شوین و هەلسوگەوتیان پەیتاپەیتا زانیاریم بۆ دەهینرا، کەچی لەپەرینگەوانانی پیشەوہ ئاگاداریانکردم کە ئەو پەشاییە لەشکرە دوژمن نییە و یەک پەوہ گامیشەکیویی زۆر گەورە، لە پۆژئاواوہ بەرەو باکوور پەو دەکەن. ناچار دەستوورمدا کە لەشکر وەک جارانی لیبیتەوہ، ئەسپەکانمان پتر تاودان تا بگەینە سەر گامیشەکیوییەکان، باشبوو توانیمان بە تیر بیست سەریان لینگەبدەینەوہ. تا ئەو کاتە ئەو جۆرە گیاندارانەم نەدیوون، دُنیا بووم کە جۆرە گایەکن، شان و سنگو باهوویان لە هی گای ئاسایی پانترو گەورەتر بوون، پوخساریان وەک وەسەلەمیزادی دەنواند. لەبەر تەبوونی کات گۆشتەکیانمان پارچە پارچە کرد و هەلمانگرت بۆ کاتی کە دەر فەتمان هەبیت و بێرژنین. بۆ ئیوارە گەیشتیە ناواییەکی بچووک و لەوی وەستان.

سیازدەییە مین و چواردەییە مین بەش

جەنگ لە ولاتی قەبچاقدا

دوای ئەوەی گەیشتمە ئاوازی ناوبراو دەستووردا هەموو پێگاکان بگێژن و کەس نەپوات بۆ هیچ لایەک تاکو کەس نەتوانی دوژمن لە هاتن و جموجوڵمان ناگادار بکات. جێ و شوێنمان بۆ ئەسپەکانمان چاککرد بۆ ئەوەی سەرمایان نەبێت، تا نیوە شوێنمان بێ سەربازەکانم تاکو باش بخەن، خۆیشم خەوتم. لە خەوما لە شوێنێک بوم کە بەفر دایپۆشیبوو، لە قەراخی جەنگەلێکی زۆر پەشو و چڕا و سەتا بوم، هەوری پەش بەری ئاسمانی گرتبوو، هەموو لایەک تاریکبوو، تەنانت بەفرەکش رەشی دەنواند. لە ناوای سوپای تووک تانیشت گەیشتم بەرەو، هەموو سەربازەکانی وەک گاکۆی بوون و نەعرەتەیان بەرز بوو، خۆم سەربازەکانم هێرشمانکرد و کەوتینە ناو سوپای دوژمنەو، لە پەڕ سەیرمکرد دەستی راستم ئەماوە! لە ترسانا پاجێلەکی و جینگە بەجێهێشت. بە راستی ترسم لێنیشتم، پێشبینمکرد کاردساتێکی دژوارم تووشبێ. لە گەل نیوە شوێنمان دەنگی شەپوور بەرز بوو، بەبێ ترس پاپەریم و خۆم ئامادە کرد بۆ پۆشیتن. بەبێ هیچ پووداویک تا بەیانی بەرپۆه بووین، لە گەل پۆزەلاتدا گەیشتم بەرین و بەرێک بەفر دایپۆشیبوو. سەربازەکانم ناگادار بوون کە ئێتر بواری پشوو دان نییە، سامەگەر دوای جەنگو پێگادان.

دەموو نیوە پۆ دووبارە پەوێکی زۆر گەورە گامێشە کۆی لە دورەو دەرکەوت. ئەو پۆزە ئێمە لە باکوورەو بەرەو باشوور دەپۆشیتن، بۆیە پەوێ گامێشە کۆیەکان بەرەو پووی ئێمە دەهاتن، دەموو سەر گامێشە کۆیەکان گەیشتمە لامان، لە ترساندا سلیانکردەو پاشەق پاش گەپانەو دواوە، بەوێش (تووک تانیشت) زانیبووی کە ئێمە لە (شەنگاری) نزیکبووینەتەو! خەلکی ناوچەی قەبچاق چاک شارەزای سڕوشتی گامێشە کۆیەکانن، بۆیە کەوتبوونە خۆیان و پێگەوانی خۆیان ناردبوو پێشەو تاکو هەوایی بزانن، لە ئەنجامدا هێ هەردوو لامان لە یەکتر ئاشکرا بوو بوون، بەو چەشنە نەتوانی لە ناوای پەلاماری لەشکری دوژمن بدهم. داوامکرد هەر چۆنی بوو کە سینک، یان چەند

که سینک له پڼگه وانانی دوژمن دهستگیر بکهن بۆ ئهوهی زانیارییان لیوهرگرین، بهلام بۆمان نهکرا.

ئهو شهوه تا بهیانی پڼگه مان بری؛ که پوژ بووهوه گه یشتینه بېشهیهکی دارسنه وهر، فرماندا لهشکر پشوو بدات، دهمزانی دوژمن نزیکه، بههه مووانم وت که بخهون بۆ ئهوهی ماندوویه تییان دهرچیتو نامادهی جهنگو نه بهردی گۆره پانی بهرینن. خیرا خیرا ههوا لم بۆ دههات که بهردهوام ههندی سوارى کلاوی چهرم بهسهر دهیخړن، سوارى تر له دواوه دینو په یوه ندیان پیوه دهکه نو دهستى یه کهم دهگه پڼنه وه. بۆم دهرکه وت که پڼگه وانانی دوژمن بهسهرمانه وه نو په یتا په یتا په یامى خویمان دهگه یه ننه سه رکردهی خویمان. لهشکر ناماده کرد، قولى راستو چهپو هیزی ناوجهرگه و سه رپازانى یه دهکم دهستنیشانکردن بۆ ئهوهی ههرکه به سوپای دوژمن گه یشتین نامادهی جهنگین. خۆم له ناوجهرگه ی سوپادا بووم، له ماوهی نیو سه عاتیکیدا هه موو قۆله کانی سوپام لهو دهشته بهرینه دا بلاوکردنه وه به ته وای ناماده بووین. بههه موو ئهفسهره کانم پاگه یاند که داوا له سه رپازه کان بکهن شه پى مانو نه مان بکهن، تا دوا هه ناسه بجهنگین، نهگهر دهست دوژمن که ون هه لا هه لا دهکرین، پڼی گه پانه وه هه لاتینیش نییه، چونکه (تووک تامیش) هه موو هۆزو خیله کانی قههچاقمان لیانه ده داتو یه کهس ناگاته که ناری دهریای خه زهر. که واته با جهنگی نه بهرد بکهن و چاک سه رکه ون، ئهوسا هه موو تا دانی و کیژو ژنه جوانه کان ده بنه هی ئه وان! یهک پوژ خویمان به ختبه که نو تیبکۆشن، تا کو دوا هه ناسه ی ژیانیان به شادی و توانای زۆره وه بهسهر بهرن! ... ئیتر ئه وه نده هاندانو ناموژگاری به سبوون.

دهمه و نیوه پۆ لهشکری دوژمن دهرکه وت، ژماره ی سه رپازه کانیم به سه د هه زار خه ملاند، دوو له سه ر سییان پیاده بوون. هه موو سه رپازه کانم به جارى چاوه پروانی فرمانی من بوون، دهستووردا هیرشیکى نه بهرد بکهنه سه ر هه ردوو باله کانی دوژمن که هه موویان پیاده بوون، بۆ خویشم وامپیشانده هیرشده که مه سه ر ناو جه رگه ی سوپای دوژمن که هه موویان سوار بوون، به و مه بهسته ی بجوولین و له سنووری خویماندا بمیننه وه. هه ردوو بالی راستو چه پی دوژمن به تیرو که وان ده جهنگان و پم و نيزه یان پڼنه بوو. له کاتى هیرش بردندا سواره کانم چاک خویمان داده نه وانه وه و خویمان به ئه سپه کانیانه وه دهنووساند تا کو به پڼی توانا خویمان له تیری دوژمن پیاریژن! له گه ل ئه وه شا

چاوم لیبوو و ده کو گه لا پریزانی پاییز ده که و تنه سهر زهوی، نه و سواره ی
 نه سپه که ی ده کو ژا خوی ده که یانده وه دواوه بۆ نه وه ی سواری نه سپینکی
 یه ده ک ببی، له مه مان کاتیشدا خۆم به ره و ناو جه رگه ی سوپای دوژمن
 هیرشمه دبرد، نه شمه دزانی (تووک تامیش) له ناو له شکره که یدایه، یان نا...
 نه گهر تیر بهر شوینی کاریگر نه که وی کوشنده نییه و جهنگاوه ره له پهلو یو
 ناخات، بۆ خۆم زۆر جار تیرم بهر که و تووه و دهرم هیناوه ته وه ده سبهرداری
 جهنگ نه بووم، ههروه ها سهربازه کانیشم وایانده کرد، به لام نه گهر نووکی تیر ناو
 درابی مه ترسیی زۆری هه یه و زۆر جار کوشنده یه.

دوا ی نه وه ی سواره کانم له گه ل جهنگاوه رانی دوژمن دهسته و یه خه بوونه وه،
 بپړک دلنیا بووم، چونکه کاریگری تیرو که وان نه ها، سهربازه کانم به شیرو
 گورزو ته ورزین که و تنه ویزه ی دوژمن، له م لاشه وه بۆ خۆم سه رقالی
 خه ریک کردنی ناو جه رگه ی سوپای دوژمن بووم، سهربازه کانم ناگادار کردن
 که نه گهر ها تو سوارانی دوژمن به ره و پوومان ها تن، ئیمه به نه ره غار
 پاشه کشیبه کین و پاشه و پاشیش تیر بارانیانکه یین. که زانیمان جهنگاوه رانی
 دوژمن به گوپ ده نیشنه سه رمان، فه رمانی پوو به پوو بوونه وه م دهر کرد، هه موو
 سواره کانم تیگه یشتن که ده بی جهنگی نه به ردی بکه ن. نا لادار ئالای جهنگی
 شه کانه وه، شمشیرو گورزو ته ورزین و تیرو که وان ناماده کران، نه سپه کانیمان
 تاودان و به ره و پووی دوژمن هیرشمانبرد، سوارانی دوژمن دلیرو قاره مان و
 خۆپاگر بوون له هیرشی ئیمه نه ده ترسان، هه ندیکیان زریپۆشبوون له چه کی
 ئیمه سلیان نه ده کرد وه. سهربازه کانی منیش بی نه وه ی سل له مردن بکه نه وه،
 به و په ری توانایانه وه به دلی من ده جهنگان، بۆ خۆیشم شیر له دهستی راستاو
 ته ورله دهستی چه پما، به هه ردوو ده ست که و تمه دروینه ی دوژمن، له هه مان
 کاتیشا سه ره رشتیی مه یدانی جهنگم ده کرد و چاوم به هه موو لایه کا ده گیرا،
 له و کاته دا له پڕ زیکه له دهستی راستم هه ستا، یه کیك له سوارانی (قه بچاق)
 شمشیرکی سه ره وانده دهستم، شمشیره که م له دهستم به ره بووه وه، وازه ی
 دهستم له لشم جیا بووه ته وه، له پڕو به تو ره ییه کی زۆره وه وه رچه رخامو به
 دهستی چه پم ته وریم کیشا به ته ختی نیوچه وانی سواره که داو خه لتانی
 خوینم کرد.

دهستی راستم له کارکه وت، به لام به دهستی چه پم به رده و امبووم، له و کاته دا
 یادی مامۆستاو راهینه ری شیربازی و تیر نه ندازی و ته ور وه شانندن و

رهماویشتنی خۆم کردوه، و تم: خالۆ (سه مهر طهرخان) پهوانت شاد بیت،
 هه موو جارێك دهستی راستمت به قهدهوه ده بهستو دهتوت: وا دانی كه
 دهستی راستت نییه و دهبی تهنا به دهستی چهپ شمشیر بوه شیخی، پیاویك
 به ههردوو دهست بجهنگی و ههردوو پیاوه!... لهو كاته دا گهر نه متوانیا به
 دهستی چهپ بجهنگیم، یان دهكوژام، یان به ملكه چی له گوپه پانی جهنگا
 دهچوووه دهی. خوین له دهستم دهچوړا، لهو كاته دا له دووره وه و بۆ
 یه كه مین جار (تووك تامیش)م به دیکرد، له ژێر ئالاكهیدا وهستا بوو،
 پۆشاكیكي زۆر به نرخ و گرانی جهنگی له بهردا بوو. ویستم بیده به برتیی، به لام
 نه متوانی، داوام له چهپد سهربازێکی خۆم كرد كه تیر بارانی بكهن، و تم: دهبی
 ئه و پیاوه بكوژێ، بگیری، له ناو بیری...! له هه مان كاتدا زانیسم كه
 جهنگاوه رهكانم له هه موو لایه كه وه فشاریان بۆ دوژمن هیناوه و پاشه كشه
 دهكات، پادشای (قه بچاق)یش له من باشترا ئاگاداری بارو دۆخی گوپه پانی
 شه ربوو، بۆیه كاتی ویستم بكوژێ، یان بگیری زووو حالی بوو كه نه گهر
 پاشه كشه نهكات له هه موو لایه كه وه ئابلقه دهدریت. فرمانده كانی ههردوو
 قوڵی راستو چهپی له شكره كه مم ئاگادار كردن كه (تووك تامیش)وا له ناو
 جهرگه ی سوپا كهیدا، هه ر چۆنیبووه دهبی یان بكوژیت، یان به دیلبگیری بۆ
 ئه وه ی سهرمان سووكبی. چهپد ئیله به ره و پیشتر بچووینا به (تووك تامیش)
 زیاتر پاشه كشهیده كرد، تاوای لیها ت دهستی كرد به هه لاتن، هه ر چهپد كردمان و
 كوژیمان نه مانتوانی پیشی لینگرین، به خۆی و سوارانی دهروو پشتیه وه به
 هه له داوان ئه سپه كانیان تاو داوان و له چاو ونبوون، له بهر ئه وه ش نه مانتوانی
 خۆمان بگه یه ننه سه ركرده ی ناو براو چونكه گه لێك له سواره كانی جیی خۆیان
 به جی نه هینشت و زۆر سه ر سه ختانه ده جهنگان، به راستی زۆر پیم سه یر بوو؛
 كه سه ركرده رابكات سه ر بازه كان دهست و دلیان سارد ده بنه وه ئیتر ناتوانن
 بجهنگین.

له ههردوو قوڵه كه وه سه ركه وتوو بووین، به لام نه مانتوانی له پشتیه وه
 ئابلقه ی سوارانی دوژمن بدهین، چونكه هیشتا هیزی پیاوه ی دوژمن لیرو
 له وی به رگریان ده كردو بۆ به ره و پیشچوونی سواره كانمان ته گه ره ی گه وه
 بوون. نه گهر (تووك تامیش) كه م و ره تر سنوك نه بوایه نه مانده توانی سوپای

ئەو ببەزنیین، چونکە بە راستی سەربازەکانی زۆر قارەمان و خۆراگر بوون، بەلام فەرماندەییەکى بى وەر، وەرەى جەنگى سەد ھەزار سەربازى قارەمان پووچەڵدەکاتەو، (تووک تامیش)یش ئەو پۆژەى وایکرد.

دەموو خۆپناوا ھەردوو قۆلى راستو چەپی سوپاکەم لە پشت سوارانى دوژمنەو گەیشتنە یەکو بە ئیجگارى ھیزی دوژمن ئابلووqe در. شەوداھات، ھەر چەندە جەنگاوەرانی دوژمن دەیانزانى چاک گەماپۆ دراو، کەچی زۆر نەبەردانە دەجەنگان، لەبەر ئەو چراوگى پووناککەرەو ھەمان بە کار ھینا تاكو دۆستو دوژمن جیا بکەینەو. تا سەرگەرمى جەنگبووم بیرم لە برینى دەستم نەکردەو، تەنانت تیریشم پێدەھاو یشت، دواى گەمازدانى دوژمن کەلە شەپ کردن وەستام، ھەرچەندە خوێنەکەى وەستا بوو، ھەستم بە ئازاریكى توندو تیزو ناھەموار کرد، دیار بوو کە دەستم تووشى زەرەر ھا تبوو. (تووک تامیش) لە ولاتى خۆیدا بوو، دەیتوانى ھیزی تر کۆبکاتەو و ھەلکوتیتە سەرمانو گەماپۆ لەسەر سەربازەکانى نەھیلئو لەناو مانبەرى، بۆیە بە فەرماندەکانى لەشکرى خۆم وت: تا گەماپۆ دراوان بەرگربکەن ئیمە ئاسوودە نیین، نەھیلن ئەم گەمازدانە تا بەیانى بخایەنى، ئەگەر سەربازانى دوژمن خۆیان بە دەستەو نەدەن ھەر ھەموویان بکوژن، لەوانەى بە فەرماندەکیان بە ھیزیكى زۆرەو بەگەپنتەو بۆ پرگار کردنیان...

ئەو شەو ئازار زۆرى بۆ ھینام و ئارام نەما، پزیشكى تایبەتى سوپا دەیویست ئەفیوونم بداتى تاكو وەنەوزبکەم، بەلام چۆن بخەوتما، سەرەنجامى شەپ دیار نەبوو، ھەر دەبوا بە ھەناسە بە ھەناسە ھوائى گۆرەپانى جەنگ بزانم، کەمێک لەشەو رابورد، تا دایگرتم، دواى لەرزىكى زۆرم لىھات، دایانپۆشیم، پزیشکەگەم خیرا خیرا چای سەوزى دەمدەکردو دەرخواردیدەدام بۆ ئەو ھەلکەى لەرزەگەم نەمینى. لە گۆرەپانى جەنگەو ھاوارى سەربازانى دوژمن جانەو ھەناسا بەرز دەبوو، ئەفسەرەکانى منیش بانگیان دەکردە سەربازەکانیان: بکوژن، بکوژن، ھیچ کەس دەر نەکەن. زوو زووش لە مەیدانى شەپەو ھەوالم بۆ دەھات، خولەک بە خولەک دلتیا ترو ئاسوودەتر دەبووم. تاكو نیو ھەو جەنگى ترسناک درژەیکیشا، دواى ئەو، وردە وردە ھاوارو ھاتى گۆرەپانى جەنگ نەما. زانیم کە جەنگ بە ئیجگارىو بەسەرکەوتنى ئیمە

کۆتاییهاتوو. ئەوی کۆژرا بوو کۆژرا بوو، ئەویشی زانیبووی بەرگری بێ سوودە خۆی دابە دەستەووە لەسەر پەیمانی من گیانی پارێزرا. فەرماندا کە بێ یەکو دوو ئوردووگەیکە بۆ حەسانەوێ سەربازەکان دروستبکری تاکو بۆ بەیانی ئامادەیی بەرەنگاربوونەوێ هەموو پووداویکێن، بریندارەکان چارەسەر بکری، چاودیری ئەسپەکان بکری و ئالیکێ باشیان بدریتی.

گۆڕەپانی جەنگ بە هەزاران لاشەی کۆژراوان داپۆشرا بوو؛ پێشبینیشمە کرد ئەو شەو جانەوهرانی ئەو ناو بەر ببنە لاشەی سەربازەکان! بەلام بۆ بەیانی خوشبەختانە ئاگادار کرام کە هیچ لاشەیەک نەخوراوە، دوازی زانیم هێشتا سەرماو سۆلە لە ناودایەو نەگەمیار هەیە نەچەقل، لە ترسی سەرما کوشندە هیچ جانەوهری بە دەروە نەبوو. دوازی ئەوێ بێ خەمبووم قایلبووم کە پزیشکەکم ئەفیوونم بداتی بۆ ئەوێ بتوانم بخەوم.

بۆ بەیانی کە خەبەر مەبوو دەستی راستم ئەوێندە کۆندەیهک ئاوسا بوو، بەلام ئازارەکی کەمتر بوو بوو، پزیشکەکم هەتوانی خستە سەر برینەکەو بەستی. هەر ئەو پۆژە لاشەی سەربازە کۆژراوەکانمان نیژان، ئەوێندە کۆژراو زۆر بوو ناچار بووین کە چانی پان و قوولیان بۆ هەلکەندری و بشارینیوە! ئەو شەپەدا کە دەمەو نیوهرۆ تاکو نیوهرۆ شوو درێژەیکیشا پتر لە بیست و حەوت هەزار سەربازمان لێکۆژران و بریندار بوون، بەلام لەشکری سەد هەزار کەسی دوژمنم بە جاریک لەناو برد. ئەو کاتەدا کە سەربازەکانو دیلەکان خەریکی ناشتنی مردوووەکان بوون، داوام کرد کە هەندیک لە ئەفسەرە دیلکراوەکانی (قەبچاق)م بۆ بینن تا لییان بپرسم ئایا (تووک تەمیش) بۆ کوێ پۆشتوو، دەکری لە ماوێهەکی کەماو بە سوپایەکی ترەو بەگەریتەو؟! وتیان: ئەگەر بەرو باکوور چوو بۆ ناتوانی بەم زوانەو بە سوپایەکی ترەو بێتەو، چونکە خێل و هۆزەکانی ئەو ناوچەیە دۆستی ئێمە نیی، بەلام ئەگەر بەرو باشوور پۆشتبێ و گەشتبێتە دیواری ئاسن، لەوانەیە لە خێلەکانی قەفقاس لەشکرێک پێکەو بێ و بەگەریتەو. پرسیم: دیواری ئاسن لە کوێیە؟ وتیان: دەکەوتە نیوان دەریای خەزەر و دەریای پەش، چەند دەروازەیکە گەورە تیان بۆ

ھاتۇچۇ كىردى. بۇم دەرگەھ ئۇ دىۋارە ھەمان بەربەستى (يەنجوۋو مەنجوۋجە) كە زوۋتر باسىم بېسىپتۇ.

پىرسىم: ئايا بە پاستى ئۇ دىۋارە لە ئاسن دروستكراۋە؟ وتيان: نەخىن، بەلام نىۋان بەردەكان بە گىراۋە قورقوشم قايمىترو پتەوتر كراۋە، لەبەر ئەۋە پىنى دەۋىتريت دىۋارى ئاسن. وتى: ئەى بۇچى پىيان نەۋتوۋە دىۋارى قورقوشم! وتيان: لەباۋو باپىرانمانەۋە بېستوۋمانە كە پەنگە لە سەردەمى كۇندا بەشىكى لە ئاسن دروستكراۋى. داۋىي بۇمىيان باسكرد كە لە سەردەمە كۇنەكاندا يەككە لە پادشاكانى ئىران دروستىكردۋە بۇ ئەۋەى خەلكى ۋلاتى قەبچاق نەتوانن ھىرشىكەنە سەر ئىران. بىر يارمدا ھەر كە دەستىم چاكىتتەۋە بچم بۇ بىنىنى ئۇ دىۋارە. بەخاكسىپاردنى كوشراۋان سى رۇژى خاياند، لەۋ ماۋەيەدا ھىچ ھەۋالىكى (توۋك تامىش) نەبىسترا. چونكە سۈۋارەكانم لە جەنگدا چاك سەركەۋتېۋون، لە سەر پەيمانو بىر يارى خۇم، رىئەدان كە ۋلاتى قەبچاق تالانېكەن، ھەرچى شتىكى بە نىرخو سۈۋكەلەيان دەستەكەۋىت بۇ خۇيان، بەۋ مەرچەى بىبەنەۋە بۇ ۋلاتى خۇمان، بۇ ئەۋەى لەۋى كەلكى لىۋەرېگىن، بىكەنە سەرمایەك بۇ خۇيانو رىئەى خۇيانو مالو منالىيان دابىنېكەن. لە كاتى تالانكردندا بە سەربازەكانم پادەگەياند ھەر كەسى دەست بىننىتە رىئەى بىكۈن، بەلام لەسەر تالان و بىرۋ ھەرگىز نەچن بەگژ يەكتىدا، ھەر كەس لە پىشەۋە دەستى بە سەر ھەرچىدا گرت ھى خۇيەتى و بۇ كەس نەھاتوۋە داۋى بەشى لىبكات.

بۇ ماۋەى چۈرە ھەفتە سەربازەكانم لە شارو شارۋچكەۋ گۈندەكانى (قەبچاق) دا سەر گەرمى تالانكردىۋون، ھەندىك لە خەلكى ناۋچەكە كوشراۋان چونكە بەرەۋ رۋىيان بوۋ بوۋنەۋە، ھەندىك سەربازى منىش كوشرا بوۋن. راگۈىزانى ئۇ ھەموو تالانېيە بۇ ۋلاتى خۇمان كارىكى ئاسان نەبوۋ، بە تايبەتى لە رىئەى وشكانەۋە چونكە لەۋانەبوۋ خاۋەنەكانىيان رىئەى پىنگىن، بىرەم لە رىئەى دەريا كىردەۋە، چونكە نىزىكتىر بوۋ، دەستى ھۇزو خىلەكانىش نەدەگەيشتە تالانەكە. ۋەرزى بەھار ھاتە پىشەۋە، ھەموو لايەك سەۋز بوۋ، ھەرچى گاگەلو رانە مەپو رانە بىز ھەبوۋن ۋەبەردان بۇ سەر دەريا، سەۋزە گىا خۇى گرتېۋو، لەبەر ئەۋە كىشەى ئالىكو لەۋەپ نەھاتە گۈپى. بەۋەى

باشبوو که له که ناری دهریادا کومه لئی جامباز ناماده بوون، ژماره یه کی زۆر مه پو گایان لیکرین و به ره و باشووری کیوی قافو ئیران پیش خویان دانو، به و جۆره تاراده یه کی زۆر کیشه ی راگوێزانی گاو مه پو مالاتمان له کۆلبوووه. دواى چوار هفته ی تالانى، برینه که ی دهستم پتر هه ویکردو ماوه ی ده رۆژ بهردهوام تا دایگرتم. بۆ پاراستنی ژبانم شاره زایانی ده ورو پشتم وایان به باشر ده زانی که دهستی راستم بپردریته وه! رۆژنکیان پیاویکی پیر که خه لکی ناوچه که بوو هات بۆ بینینی برینی دهستم، وایان بۆ باسکرد بووم که نه و پیاوه له پزیشکیدا زۆر شاره زایه و نه زموونی زۆره. گه لیک سهرنجی زامه کهیدا، پاشان وتی: نه گهر (گیای قازیاخی) بخه یته سهر برینه که ت چاگده بیته وه. تا نه و کاته ناوی نه و گیایه م نه بیستبوو. داوام کرد که زوو نه و گیایه م بۆ پهیدا بکری. ههر چهنده که مێک وهرز خوشبوو بوو، به لام هینشتا نه و گیایه سهری دهرنه هینابوو، ههر چۆنیکبوو گیای ناوبراو به وشکی پهیدا کراو به پینی رینمایى پیره میرده که پۆژی دوو جار ده مخته سهر برینه که مو ده به ستر، دواى سێ رۆژ نیشانه ی چاکبوونه وه له دهستمدا دهرکهوت، پش چهفته یه که به ته واهه تی دهستم چاکبووه وه! له پاداشتی نه و پیره میړا هدا ههزار لیرم پیبه خشی، سهره پای نه وهش نه و گونده ی نه وى تید بوو پارێزراو فه رمانده رکرد که هیچ سهر بازیکم توخنی نه و دییه نه که ویت. منیش له و رۆژه وه تا ئیستا که خه ریکی نووسینه وه ی بیره وهرییه کانم ناتوانم به دهستی راست بنوسم، به لام باش شمشیری پیبه کار دینم!

که دهستم به ته واهه تی چاکبووه وه چووم بۆ بینینی دیواری ئاسن، ده گه ز بهرزو سێ گه ز پانبوو، به بهردی گه وره گه وره و چاککراو دروستکرا بوو، بۆ یه کگرتنی بهرده کان و چینه کان گیراوه ی قورقوشم به کار هینراوه، له هه ندی شویندا دیواره که وێران بوو، دواى تیپه ربوونی رۆژگارێکی زۆر له بهر باران و به فرو سه رما و گه رما ده روازه ئاسنه کانی نه ما بوون. به راستی نه و دیواره به ریه سستیکی زۆر مه زنبوو له پووی خه لکی زۆر دپو شه پانیی قه بچاقد! پیم سه یر بوو له جیاتى نه و دیواره که به په نجا سال ته واه بووه و پاره یه کی ئیجگار زۆری تیا خه رجکراوه و بهرده وام پینچ سه د هه زار کرێکارو باشوه ستای چاک کاریان تیا کردوه، به لئی پیم سه یر بوو له جیاتى نه و هه موو

ئەرکه دژواره ده‌بوايه پادشایانی ئیران ولاتی (قه‌بچاق) یان خاپوور بکردایه و خیل‌ه‌کانیان له ناو‌بردنايه بۆ ئه‌وه‌ی هه‌تا هه‌تایه ئیران له مه‌ترسیی هێرشیان پارێزواو بێت.

به‌ره به‌ره هه‌وای به‌هاری خوشتر بوو، به‌فرتوایه‌وه، رنگه‌ی کێوی قاف کرایه‌وه، (شیخ عومه‌)ی کوپم گه‌یشه لامو به‌یه‌کتر شاد بووینه‌وه. به‌ر له‌وه‌ی دژ به‌له‌شکری قه‌بچاق بکه‌ومه‌ جه‌نگه‌وه، له‌ دلی خۆمدا گله‌ییم له‌ کوپه‌که‌م ده‌کردو سه‌رزه‌نشتمده‌کرد، به‌لام که به‌چاوی خۆم سه‌رسه‌ختی و خۆپاگرسی ئه‌وانم بینی، زانیم شه‌پکردن له‌گه‌ڵ ئه‌وانه‌دا ئاسان نییه‌و شیخ عومه‌ریش ناچار بووه که له‌ (بابولنه‌بواب) به‌مینیته‌وه‌و گیر بخوا.

ئه‌وه‌ بوو وه‌رزێ به‌هار هاته‌ پێشه‌وه‌و ئێمه‌ش له‌ ولاتی دوژمندا بووین، ترسی ئه‌وه‌مان هه‌بوو که (تووک تامیش) به‌له‌شکریکی به‌هێزه‌وه‌یه‌خه‌مان بگرێت و شه‌پکی ترمان پێبهرۆشی‌ت. بریارمدا کێشه‌ی هه‌موو دیله‌کان جێبه‌جێبکه‌م، ئنجا به‌ره‌و (ماوه‌پانه‌نه‌هه‌) بکه‌ومه‌پێ. پێیانم وت: ئه‌وه‌ی ده‌توانی باسه‌رانه‌ی خۆی بقه‌بلینی، ئه‌وه‌یشی ناتوانی سه‌رانه‌بدات ده‌بیت بێته‌ ناو له‌شکری منه‌وه، ئه‌گینا ده‌کوژریت! ... هه‌ندیک له‌ ئه‌فسه‌ره‌کان سه‌رانه‌ی خۆیان داو ئازاد کران، هه‌ندیکی تریان هاته‌ ناو له‌شکره‌که‌م، به‌لام هه‌ندیکیان قایل نه‌بوون ببنه‌ سه‌ربازی من، منیش فه‌رماندا که‌له‌ ملیان بدریت. دوا‌ی پرسو رایه‌کی نۆرو لیکۆلینه‌وه‌و تۆیژینه‌وه‌ی قوول، وامان به‌چاکزانی که‌له‌ رینگه‌ی باکووری ده‌ریای خه‌زه‌ره‌وه‌ خۆمان بگه‌یه‌نینه‌وه‌ ولاتی خۆمان.

پازدهیه مین بهش

گه پانه وه بۆ ماو پانه ننه هرو به لای کوله !

پیش ئه وهی له (قه بچاق) به پریم، تا قمیکم پیشخستنی بۆ کۆکردنه وهو ئاماده کردنی خۆراکی ئالیک، دوو تا قمیشم کردنه پیشهرو بۆ وهرگرتنی ههر ههوالیکو زوو گه یاندنی به من. له دواوه هیچ ترسینکم نه بوو چونکه له باتی غار بالمانده گرتو له توانای هیچ سواریکدا نه بوو به تۆزی و لاخه کانیشماندا بگاته وه، له هه مان کاتدا بۆ چاودیرسی ئهم لاو ئهو لامان چاویکممان کردبوو به ههزار چاو. تا گه یشتینه رووباری (طه رخان) هیچ رووداویک نه هاته کایه وه که شیایوی باسبێ. له وی هه والده رانم ئاگاداریانکردم که له سه رکه ناری رووباری ناوبراو بازاریککی گه وره کراوه ته وه بۆ به کرێدانی ئه سپو ئیسترو حوشت، کارگیران و خاوه نانی بازاره که به نزیکبوونه وهی منیان زانیبوو، داوی ئامانیان کردبوو، هه والیان بۆ ناردم که ئاماده ن باجیککی به جی و شایسته بدن بهو مه رجه ی هێرشنه که نه سه ر ئهو بازاره! ... منیش وه لامم بۆ نارده وه که ئیمه ریبوارین و لاقی که س ئا که یین، به لام ئه گه ر هه ست به فروفیل و ته له که و داویک بکه یین بازاره که ته خته ده که یین.

داوی ئه وهی گه یشتینه بازارێ ناو براو بۆمان باسکرا که هه موو سانی داوی توانه وهی به فرو به سه ته له ک ئهو بازاره گه وره یه ده کرێته وهو له هه موو لایه کی ئهو ناوچه یه وه زیاتر له سه د هه زار که س رووی تیده که ن و هه موویان خه ریککی کپین و فروشتنی کالای هه مه چه شنن. سه ربازه کانم ئاگادار کرد بوون که به هیچ جوړیک ده سدیرێژی نه که ن، ئه گینا سزای سه خت ده درێن، باشبوو رووداویکی ئه وتو پووی نه دا. له سه ر رووباری (طه رخان) پردیک دروستکراو بوو هه موو پایه کانی به له مبوون، داوی ئه وهی پرده که مان تا قیگرده وهو بۆمان ده رکه وت زۆر قاییم به هیزه، بوارمدا له شکره که م به سه ریا به پرێته وه. رووباری ناو براو زۆر گه وره نه بوو، رووباری (جه یحون) ی ئیمه پینج ئه وه نه ده ی ئهو ده بی.

داوی په رپنه وه مان هه ستمکرد که ئیتر مه ترسیی گه وره مان له سه ر نییه، به که ناری ده ریای خه زه ردا به ره و پۆژه له لات، پاشان به ره و باشوور رویشتم تا گه یشتمه رینگه یه کی سه ره کی که بۆ سه مه رقه ند ده پویشتم، داوی ئه وه هیواشتر

دېرېشتين چونكه گه يشتبووه توركمانستان و دهمزاني ريگه يه كي بي ترسه، له گهل نه وه شدا زور ناگاداري خومانبووينو چاوديري هه موو لايه كمان ده كرد. له سنييه مين پوژي مانگي (شهردا) لهو كاته دا كه به پړوه بووين، له باشووره وه هه وړيك دهر كه وت، كه م كه م نزيك بووه وه و ناسماني داپوشي، تيشكي خور نه ما، نيوه پوي روشني كرد به شه وه زهنگي نووتك، كه سهرم بعز كزده وه سهرنجندا هه وړ نييه، به هزاره ها جان وه وري بالدار به وري ناسمانيان گرتبوو، له باكووره وه به ره و باشوور دپوژيشتن. قاشه و پوژه هيرشي كوللم نه دي بوو، په نا به خوا نه وند زور پر بوون تو سقالي تيشكي پوژ نه ده كه و ته سهر زه وي، نه سپه كانمان ترس دايگرتنو دپانچيلاند، له ترسا گيانداراني بيابان هله ده اتن، ترسي نيمه ش له هي نه وان كه متر نه بوو. يه كي له نه فسه ره كانم وتي: نه ي نه مير نه گهر نه م كولله يه هير شيكانه سهر كشتوكال و باخه كاني (ما و پاره ننه هه) نه مسال قاتي و گراني ده ييت! و تم: كاري ده سستي مروف چاره سهر ي هه يه، به لام له گهل كاري خوادا هيچ ناكريت.

نه و پوژه تا خور ناوا بوون شه پوي كولله به رده و امبوو، شه و يش هه مان ره و نزيك يكي شواو گوينان له قري باله كانيان بوو. بۇ پوژي دواييش تاكو نيواره به هزاران هزار كولله له ره و دابوون، بۇ شه و يش تاكو به ياني بي پشوو هور و ژميان به رده و امبوو، بۇ به ياني پوژي سنييه ره وي كولله كوتاييهات كه گه يستمه يه كه م لانه ي كوتري نامه بهر هه و الم زاني كولله به ريوه ته هه موو كنگو باخاتي ولاته كه م، بۇم نووسرا بوو: كولله كان له ژماره ي لمي بيابان زورترا بي گومان خوم هه موو نه فسه ران و سهر بازه كانم خه م دايگرتين. كه گه يشتينه وه (ما و پاره ننه هه) سهرمانگره له هيچ لايه كه وه سه و زاي نه ما وه، ته نانه ت دهشت و دهر و هه موو له و هر گه كان كه له ساليكدا سي و هر ز نه سپو ناز له مان تيذا ده له و پاندن نه وند نه پووه ني بوون ده وت هه رگيز له و ناو چاخه دا گيا سهر نه بووه!

كه گه يستمه سه مهر قند، نه نانه واخانه يه كه هه بوو، نه دنكيك گه م له بازاردا ده سته كه وت، هه موو خه لكه كه مات و سهر گه ردا بوون، نه ژنوي خه مبار يان گرتبووه باو ده ش، بارود و خي شاره كاني تريش له هي سه مهر قند خراپتر بوو، به هيچ جوړي نان ده ست نه ده كه وت. من دهمزاني گه نمي پاشه كه و تكراو تا

کۆتایی چواره مین مانگی سال به شده کات، به لام ئوانه ی گه نهمیان هه بوو له ترسی گیانی خویان نه یاندموئرا بیفرۆشن. هه موو خواردمه نییه که له بازاری سه مرقه ندا ده گمه نبوو بوو، به هیچ جوړی ئالیکی له وهر ده ست نه ده که ووت، ناچار خاوه ن ئاژهلو مهر مالاته کان گا گهلو رانه کاننیهان بهرمو ناوچه دووره کان بردن بهر هیوا یه ی بگه نه له وهر گهو ده شتی سهوز، له بازاری سه مرقه ندا به هیچ جوړی گوشت ده ست نه ده که ووت. فرماندا هه موو ئه سپو ئیستره کانی له شکر بگه یه نرینه له وهر گه کانی کابولستان بو ئه وه ی له برسانا نه مرن. ئنجا بریارمدا به پئی توانا، له رووباری (سه یحون و جه یحون) دا، راوه ماسی بکریت تاکو خه لکی له برسانا نه مرن. فرماندا که هه موو زه ویه وهر ده کانی بهر ئه و دوو رووباره بکرین به گه نه و جوو به ئاوی رووباره کان ئاو بدرین، ئومیدم زور بوو که بهرو بوومی باشمان هه بیته و کای گه نه و جوو کهش بو ئه سپو گا و ئاژهلو کانمان داینبکه یین. له سه مرقه ندو هه موو شاره کانی تریشا جاپردا که ده ولت گه نه و جوو ده کپی، بو نرخی سه دمه ن گه نه، به مه نی ولاتی (ماوه را نه نه هر) سی مسقال ئالتوون، بو نرخی سه دمه ن (جوو) شیه ک مسقالو نیو ئالتوون دانرا، ئه و که سه ی دان و ئیله ی هیه ده توانی ته نه سی مه ن بوو خوراکی خوی و مال و منالی به نیلته وه، هر چی شی زیاده ده بی بهو نرخی زوره دیاریکراوه بیفرۆشی به ده ولت، ئه گینا خوینی به فیرو ده چیته و مالیشی جه لآنده بی! پیشنوئره کانی مزگه وته کان ئاگادار کران که بریارو بانگه وازی من به ئایه تی قورئان و فرموده ی پیغه مبه ره وه (د.خ) به جه ماوه ری مزگه وته کان راگه یه نرین.

له ولته کانی دهورو بهرمان ته نه هر خوراسان ده ی توانی یارمه تیمانبدات، بو ئه و مه به سه ش ده سه یه کی شاره زام ناردنه ئه و ی بو کرینی دان و ئیله و ناردنه وه ی، داوامکرد که به ئه سپو حوشر بیگه یه نه سنووری ولاتی خو مان، پاشان به گالیسکه بگه یه نرته شاره کان. له هه مان کاتدا سه ره رشتی کیلگه کانی گه نه و جوو ده رکردو ده بوا یه دنیابم که جوو گه ی ته و او له پووباره کانه وه لیدرا و بئو دا نیهان، هه ره ها هانی هه موو جوو تیارانم ده دا که هه مه چه شن به ره می هاوینه داچینن، چونکه ده مزانی هر به ره می که بخوریت له تی نی نه بوونی و قاتی که مده کاته وه. دوا ی که مپوونه وه ی ئاوی

رووبارەكان، سۆزى خۆى مەزن پتر كەوتەكار، لە مانگى (سەرەطان) و مانگى (ئەسەد) دا چەند جارێك بارانى باش بارى، ھەموو بېستانەكان گەشانەو، دانەوێلە لە خەم رەخسا. لە مانگى (سونبۆلە) دا گەنەو جۇ پىنگەيشتن و گولەكانيان پەرپەر بوون. جووتياران زوو بە زوو دروینەى خۆيان كرد. ئەوھندە دانەوێلە زۆر بوو كە نرخى سەد مەن دابەزى بۇ تاقە يەك دینار، ئىتر پىوېستى نەكرد دانەوێلەى خوراسان بكم. ڕەو ئەسپى ئىستەرەكان، گاكەل و پانەمەر و پانەبەزەكان ھىنرانەو بۇ لەومزگەو دەشتە شىنەو بوو، سوپاس بۇ خوا، دووبارە ھەرزانى كەوتەو ناومان و دۇنياو بى خەمبووین، بەرھەمى ئەو سالتەمان زۆر لەبەر چاۋو ديار بوو.

لە پاينزو زستانى ئەو سالتەدا ھەموو كاتى خۇم تەرخانكرد بۇ بەمىز كردنى لەشكر، ژمارە و لانەى كوترى نامەبەرم لە سەرانسەرى و لاتدا فراوانكردن، لە بارەى ئەو و لاتانەو كە كەوتبوونە باشوورى دەريای خەزەرەو چەند كتيبيكەم خویندەنەو داوام لە پسپۆران كرد ليكۆلینەو توژینەو زۆرتەم بۇ نامادە بكەن. ئەو كتيبانەى خویندەنەو ھەموو زانیاریەكان تیدا نەبوو، ھەر بۇ نمونە، مەن بېستبووم لە (طەبەرستان) كە دەكەوێتە باشوورى دەريای خەزەر، گەلێك دەژى پىستى بەورو پلنگو گاكۆى لەبەر دەكەن، لە دارستاندا دەژین، خواردنیان گیانلەبەرى دارستان و میوھى بىشەيەو لە ھىچ كەس ناترسن و كەس نەیتوانیو و لاتیان داگیر بكات؛ دىوى سپى، كە لە شانامەى فیردەوسیدا باسكراو، لەو میللەتە بوو. ھەرەھا بېستبووم لە ولاتى (گەیلان) دا گەلێك دەژى كە خۇراكيان برنجىكى زۆر خۆشبۆیە، جوانترین و شۆخترین ژنانى سەرزەمین لەو ولاتەدا دەژین، چونكە ئەو جۆرە برنجە خۆشبۆیە دەخۆن. بېستبووشم لە باشوورى دەريای خەزەردا ولاتى (طالش) ھەيە، پیاوانى ئەو ولاتە ھەموو كەلەگەت و زەلام، قزوریشیان تا بەر ئەژنویان بەربوونەتەو، پىستى گيانداران دەپوشن، سواری گاكۆی گەرەو شاخدار دەبن، كە ھەر شاخىكيان چەندان لقوھى لىدەبیتەو، یان گالیسكەیان لىدەبەستن و بۇ كاروبارى خۆیان بەكاریدینن، ھەمیشە لەگەل سەگى دپندەدا دەژین كە ھەریەكەیان ھىندەى و لاخىك دەبى، ھىچ كەس نەیتوانیو ئەو پیاوانە بخاتە ژىر پكیفى خۆیەو. بە راستى زۆر مەراقمبوو بچم بۇ ئەو و لاتانەو لەو

زانیا ریپانه دلتیابم که بۆم باسکرا بون، دهشمویست بزنام دهتوانم بیانخه ما
سەر قهله مپهوی خۆم!

شهوانی زستان له گه‌ل راوینژکاره کانه‌دا باسی له شکرکیشی و هه‌نگاری
پنویستی داها تووم ده‌کرد. بڕیارمدا له به‌ره‌وپینشچوونما قوناخ به قوناخ کۆتری
نامه‌به‌رم پێبێ و زۆر تر راگرم بۆ ئه‌وه‌ی له کاتی ته‌نگانه‌و لیقه‌ماندا داوای
یارمه‌تی له سه‌مه‌رقه‌ند بکه‌م، ئه‌مه سه‌ره‌پای ئه‌وه‌ی که بۆ کاروبار و پنویستی
خۆم به‌کارمه‌ده‌یتا. ده‌مویست له به‌هاری سالی ئاینده‌دا به‌ره‌و وڵاته‌کانی
باشووری ده‌ریای خه‌زهر بکشیم و هه‌موویان داگیر بکه‌م، پاشان خۆم بگه‌یه‌نمه
ئازربایجان. نه‌مه‌زانی داوای ئه‌وه چی بکه‌م، ئایا به‌ره‌و رۆژئاوا بپۆم و خۆم
بگه‌یه‌نمه دیجله‌و به‌غداد داگیر بکه‌م، یان به‌ره‌و باشوور بپۆم و به‌ جۆریك (شا
مه‌نصور موزه‌ففر) ی فارس ته‌مبکه‌م که هه‌رگیز نه‌وێرێ قسه‌ی ناشیرین
به‌که‌س بڵێت.

شازده‌یه‌مین به‌ش

له‌که‌ناره‌کانی ده‌ریای خه‌زمردا

له‌ سه‌ره‌تای وهرزی به‌ه‌اردا (شیخ عومه‌ر)م له‌ جیی خۆم داناو به‌ له‌شکرئیکی سه‌ده‌زار سواره‌وه به‌ که‌ناری رووباری جه‌یحووندا به‌ره‌و ده‌ریای خه‌زمه‌ر که‌وتقه‌پێ. له‌و وهرزه‌دا به‌ویستو فرمانی خوای گه‌وره‌ ئه‌و رووباره‌ مه‌زنه‌ ئاوه‌پۆی خۆی گۆپی، له‌ جیاتی ئه‌وه‌ی به‌ره‌و رۆژئاوا بپوات، ریی رۆژه‌لاتی گرت به‌ره‌و هاته‌ ناو (ماوه‌پانه‌ننه‌ه‌ر)، نه‌گه‌ر وا نه‌بوايه‌ نیوه‌ی وڵاتمان بیابانی وشکو برنگده‌بوو. (که‌مناویی ده‌ریای خه‌زمه‌ر له‌و رۆژه‌وه‌ ده‌ستی پیکردوه‌ که‌ رووباری جه‌یحوون ئاوه‌پۆی خۆی گۆپی _ ماریسل بریۆن). که‌ له‌ ده‌ریای خه‌زمه‌ر نزیکبووینه‌وه‌ رووباریکی زۆر گه‌وره‌مان لێده‌رکه‌وت ئه‌ویش (رووباری تورکان)بوو؛ ئه‌وه‌نده‌ ئاوه‌ستا بوو که‌ به‌ هیچ جوړهی نه‌مانتوانی لێده‌ین. هه‌ندیک له‌ دانیشتوانی ئه‌و ناوچه‌یه‌ ئاگاداریانکردین که‌ بواری په‌رینه‌وه‌ سی فرسه‌نگ له‌ خوارتره‌وه‌یه‌، ده‌بوايه‌ دوو حه‌فته‌ چاوه‌پوانبووینایه‌ تا ئاوه‌ بنیشینه‌وه‌ ئه‌وسا ده‌مانتوانی له‌ رووباره‌که‌ بده‌ین. نه‌گه‌ر به‌له‌می ته‌واومان ده‌ستکه‌وتنایه‌، یان دارستانی گه‌وره‌ هه‌بوايه‌ بۆ ئه‌وه‌ی به‌له‌م دروستکه‌ین، به‌ پردی به‌له‌م کارمان جێبه‌جێده‌بوو. بیستبووم له‌و شوێنه‌دا که‌ رووباری ئاوه‌ براو ده‌پژێته‌ ده‌ریای خه‌زمه‌ره‌وه‌ ده‌بیت به‌ ده‌، تا پازده‌ لقی بچوک، له‌و ئاسته‌دا په‌رینه‌وه‌ ئاسانه‌. چه‌ند رێگه‌وانیکی شاره‌زamanan له‌ته‌که‌ خۆماندا بردن تاگه‌یشینه‌ شوینی باسکراو، وه‌ک باسیانکرد وابوو، دواي په‌رینه‌وه‌ به‌ره‌و باشوور رۆیشته‌ین تا گه‌یشینه‌ ده‌شتیکی سه‌وزو به‌رین، گیای سه‌وزو جوان ده‌گه‌یشته‌ ژێر سکی ئه‌سپه‌کان، ئه‌و ناوچه‌یه‌ له‌ باشترین له‌وه‌رگه‌کانی وڵاته‌که‌م سه‌وزتر بوو، نه‌گه‌ر سه‌رقانی به‌ره‌و جه‌نگ نه‌بوومایه‌ ده‌ستوورمه‌دا که‌ چه‌ند رۆژی بمینینه‌وه‌و خۆمان و ئه‌سپه‌کانمان چاک چاک به‌سه‌ینیه‌وه‌. پێنج رۆژ له‌سه‌ر یه‌که‌ به‌و ده‌شته‌دا رۆیشته‌ین که‌ سه‌رانسه‌ر دانیشتوانی تورکمانبوون، جار به‌ جاریش هه‌ندی له‌ سه‌ره‌ک خیل و تیره‌کان به‌ چه‌ند به‌رخیکه‌وه‌ ده‌هاتنه‌ لام، منیش خه‌لاتمه‌کردن و دلنایامه‌کردن که‌ ئازادن و که‌س لاقه‌یان ناکات. دواي ده‌شتایی سه‌وزو به‌رین گه‌یشینه‌ دارستانیکی زۆر به‌رین و فراوان، خه‌لکی ناوچه‌که‌ ده‌یانگوت: ئه‌و

دارستانه نه وهنده گه و رهو بهرینه که نهو سه ری دهگاته نهو په ری دنیا!
 دارستانه که زۆر چپو ترسناکبوو، پاسه وانی باش باشم ناردنه سه ر داره
 بهرزه کان بۆ نهوهی ئاگامان له دهو رو بهر بی و دنیایین که هیچ له شکرێک له پر
 په لامارمان نادات. جار جار دهنگی سه یرو سامناک بهرگویمان دهکوت،
 وامانده زانی که په نجا ههنگاریک لیمانه وه دووره، دوا یی بۆمان ده رکوت نهو
 جو ره دهنگانه هی دهنگدانه وهی خودی دارستانه که یه وه به لایه نی که مه وه
 فرسه نگیک لیمانه وه دووره. رۆژنکیان گه یشتمه بهر زترین شوینی دارستانه که،
 له پر ده ریای (خه زه م) لیده رکوت، تا نهو کاته دیمه نی وا سه یرو سه مه ره و
 جوانو رهنگینم نه دیبوو، به هه موو لایه کی ئاسودا ده ریای ئاسمان لیکیاندا بوو،
 رهنگی ئاوی هه موو لایه کی گرتیو وه وه، نه وهنده سه رسامی نهو دیمه نه بی
 وینه یه بوومو کاری تیکردم نه متوانی دریزه به پۆیین بدهم، ماوه ی یهک
 سه عاتی ته و او به وردی سه ربجی نهو دیمه نه رهنگینه مدا. به راستی هه ر که س
 ده یه وی دیمه نیکی وا ببینی که هه رگیز له یادی نه چیت با بچیته
 (ئهسته ر ئاباد) و له و یوه به وردی بهروانیته ده ریای خه زه ره وه!.. نهو رۆژه بۆ
 یه که م جار که دیم ئاسمان وهکو گومه زیککی گه و ره و ئاوی به ده یا وه نووسا وه،
 بۆم ده رکوت که ئه م زه وییه ی ئیمه خه ره! پاش ماوه یه ک له پیرین گه یشتینه
 شوینیک وتیان: هه ر کاتی بته وی به ره و (عیراقی عه جه م) بکه یته ری، لیزه وه
 به ره و باشوور به رۆ. له و کاته دا من نه مده ویست رووبکه مه عیراقی عه جه م، وام
 پنباشتر بوو به ره و رۆژ ئاوا به رۆم.

باران دهستی پیکرد، به جوړیک دهباری دهتگوت لافاوه که ی نووچه، خۆمان و
 نه سه په کانمان له ژیر دره خته کاندایه نامانگرت. چوارشه وو چوار پۆژ له
 سه ریه ک بارانباری، وامان لیها ت هیزمان له بهر به را، نه گه ر له و ماوه یه دا
 له شکرێک په لاماریبدا ینا یه له ماوه یه کی که مدا له ناویده بهردین. دوا ی چوار رۆژ
 باران وه ستایه وه و خۆ ره لات و هه و ا گه رمیکرد، سه روشتی نهو ناوچه یه وایه،
 که بهاری زۆر سارده، که هه تاویش بکه وی زۆر گه رمه. دوا ی نهوه ی
 خۆشیکرده وه، ریمانگرت بهر، تا کو گه یشتینه ناوچه ی (طه بهرستان) پیا وانی
 نهو ناوچه یه هه موویان که له گه ت و زه به لاجین، هه موو گا کانیشیان زۆر زه لامو
 به هیزن، هه موو دانیشتی وانی له ناو جهنگه لی بهریندا نه رین، پیا وه کان پیستی
 گیانله بهران له بهرده که نو تووکه سه رو ریشی دریزیان بهردا وه ته وه، هه ریه که
 تهو ریککی له سه رشانه بۆ پاراستنی خۆی له دوزمنو گیاندار ی درنده، هه روه ها

بۆ داربەرز و رێکردنەو لە ناوچە زۆر پڕوچەرەکاندا. ھەندیکیشیان لە باتی تەور کۆتەکیکی سامناک و گەورە دەخەنە سەر شانیان، دەتوانن بە یەک کۆتە بەرێک بکوژن. لە (طەبەرستان) دا شیرو بەورو پلنگ زۆرن، تیکرا ژمارەى شیرەکان زۆرتەر، لە ھەندیک شوێنیشا ژمارەى بەرەکان لە ژمارەى پشیلەکانی (سەمەر قەند) زۆرتەر.

ژنانی ئەو ناوچەیە وەک پیاو وەکان بەلای بەرزو بە ھەیکەلن، سواری گا دەبوون و لە گەلیشیا دەوان. لە (طەبەرستان) لە جیاتی ئەسپ گا بەکار دەبریت. ئەو ژنانە زمانی بالەند و گیاندارانی دارستانیان دەزانی، لە مەشدا توانای ھەزەرەتی (سەلمان د.خ) ھاتەو یادم. خەلکی ئەو ناوچەیە لەو باوەرەدان کە رەچەلەکیان دیو و دەچنەو سەر دیوی سپی! ھەموو میرەکانیان بە ناوی دیو و ناوێران. کە گەیشتمە ئەو ناوچەیە سەرئەمدا بە ھیچ جوړیک سەلمان لیناکەو ھیچ نرخیک بۆ لەشکرەکم دانانین! وام بە باشزانێ لەگەڵیان دۆستیم، ھەر ناکوکییەک لە نیوانماندا سەری ھەلدا بە بۆ ئیمە مەترسییەکی گەورە دەبوو. ئەمیرەکانی ناوچەکم تیگەیاندن کە دۆستی ئەوانم، رێبوارم و گوزەر دەکم، بێجگە لە خۆراکو ئالیک پێویستم بە ھیچ نییە، ئەوانیش ھەر چەندیکمان بوستایە دەیانخستە بەردەستمان، بەلام لە جیاتی گەنم بڕنجیان داینی چونکە ئەوان ھەر بڕنج دەچێن و بڕنج دەخۆن، ھەر وەھا شەکرێ زۆریشمان کوژدەو، چونکە لەو ناوچەیەدا قامیشی شەکر ئیجگار زۆر.

سەیر لەو دەیە کە پیاوانی (طەبەرستان) ناتوانن سواری گا زەلامو سامناکەکانیان، چونکە ھەر پیاویک لە ھەر گایەک نزیکبێتەو، گاکە خراب پەلاماریدەدات، گەر بێگاتێ دەیکوژێ! تەنھا ژنانیان بە ھێمنی و لەسەر خۆ سواریاندەبن. زۆر جار خەلکە بۆ سەیر کردنی شەپەگا کۆمەڵدەبەستن، ژنان گاکان دەپازێتنەو دەیانبەنە گۆرەپانی شەپ، ھەر جارەى دوو گا بە شەپ دەدرێن، ھێرشى سەخت و ناھەموارو ترسناک دەکەنە سەر یەکتەر، دواى چەند خۆلەکیک یەکیکیان لە پەلوپۆ دەکوژێت و ئیتر ھەڵناسیتەرە، جاری واش ھەبە ھەردووکیان تیا دەچن.

رۆژێکیان، کە بەکەناری دەریادا دەپویشتین، کۆماریەکی گەورە ئیسقانی سپیمان بینی، دانیشتووانی ئەو و تیان: چوار سال لەمەوبەر جەردەى دەریا بە بیست کەشتییەو لە باکووری دەریای خەزەرەو ھاتنە سەرمان، ھەموو بە شیرو تیرو کەوان دەجەنگان، ئیمەش بە تەورو کۆتەک کەوتینە وێزەیان،

گه لینگمان لینگوشتن، نه ویشی خوی گه یانده گه شتییه کان بوی ده رچوو، ئیتر لهو رۆژه وه هیچ جهردهیه کی نه یوئراوه توخنی ئەم ناوچهیه بکهوی، ئەو ئیسکو پروسکهش شوئنه واری جهرده کوژراوه کانه.

له (طه بهرستان) دا به رادهیه که بهرهم، نارنج و پرتقال زۆره که پیا ناگه ن بپرن، به نرخیکی زۆر ههزانیش ده فروشری، به لام له ولاتی ئیمه دا که مهو زۆر گرانیشه. لهوی خاوهنی باخاتی نارنج و پرتقال داوا له خه لک ده که ن که به نازهروی خویان لینگه نه وهو بخۆن. له بهر نه بوونی کپیارو زۆری نارنج، دانیشتوونی به بار دهیه ئین، ناوه که ی ده گرن، له قازان و مه نجه لی گه و ده دا نه و نه ده ی ده کوئین تا ده بیته خهستهیه کی رهش، نه و نه ده ترشه هیچ که س ناتوانی تو سقالیکی بخاته سه ر زمانی، زستانان بو تامی چیشته به کار ده بری. طه بهرستان ولاتی گروگیای پزشکیه، وه ک ده و ترا نزیکه ی بیست ههزار جوړ لهو گروگیایانه ی لیه، ته نانه ت نه گه ر ههزار جوړیشی لی پوئیت دهشی به ناوهندی ده رمانی جیهان دابنریت. زۆربه ی ده رمانه کانیان ده ناردن بو عیراقی عه جه مهو لهوی ده فروشران.

گه یشتینه ناوچهیه ک پیا ن دهوت (چل ده ره)، رینگه وانه شاره زاکان وتیان: ئە ی میر، هه ر کاتی نازهرزو بکه ی ده توانی له ری باشووره وه بپوی بو بینینی قه لای (قه سری خان) که یه کی که له قه لا گه و ده کانی سه ر به ری بازی (ئیسما عیلیه) و سی سه د سال له مه و بهر دروستکراوه، ئەو قه لایه نه و نه ده سه خت و گیره که پیش سه د سال (هولا کو) دوا ی ده، یانزه سال گه مار و دان و برسیکردن جا توانی دانیشتوونی ناچار بکات خویان به دهسته وه بدهن، نه ویش له ملی هه موویانی دا، به لام له بهر قایمی شووره و دیواره کانی نه ی توانی بیرووخینی!.. مه خابن له بهر مه ترسی دانیشتووه دپونه به رده کانی ئەو ناوچهیه و سه ختی ریگا و چه مه دۆلی زۆر قوول و نا هه مواری، هه ر چه ند کردم کو شام نه موئرا ری ئەو قه لایه بگره بهر، له بهر نه وه ئەو یرو که یه مه له سه رما ده رکردو به ره و رۆژ ناوا درێژم به ری دا. هه روا به ناو دارستانی بی کوتاییدا رۆشیتین و رۆشیتین تا گه یشتینه ولاتی (گه یلان) خه لکی ئەو ولاته وه کو می (طه بهرستان) که له گه ت و زه لام نه بوون، هه ر چه نده موسلمانن، به لام (رووباری سپی)، که رووباریکی زۆر گه و ده ی نه و نیه، به خوای خویان ده زانن، کاتی گه یشتینه رووباری ناوبراو هیشتا لا فای نه یشتبووه وه، ئەو رووباره که نزیک ده ریای خه زمر ده بیته وه ده بی به ۱۰-۱۵ لقا و جا ده پزیته ده ریاه. شاری

ره‌شت گه‌وره‌ترین شاری گه‌یلانه، ناوه‌ندی ولاته‌که‌ش شاری (لاهیجان)ه، له‌و
شاره‌ شه‌وه‌ به‌ره‌و ده‌ریا به‌ری ده‌گه‌یته‌ به‌ندم‌ری (گوتم) که‌ گه‌ره‌ترین به‌ندم‌ری
ده‌ریای خه‌زه‌ره، که‌ گه‌یشته‌ نه‌وی پتر له‌ دوو سه‌ده‌ که‌شتی تیدا بوون، هه‌ر
یه‌که‌ له‌ ولاتیکه‌وه‌ هاتبوو، کالای ولاتی گه‌یلانیان ده‌برد بو ولاتانی تر.
گرنگ‌ترین به‌ره‌می نه‌و ولاته‌ ناو‌ریشمه، نه‌و به‌ره‌مه‌ نه‌وه‌نده‌ زۆرو نایابه
به‌شی خه‌رجی هه‌موو جیهان ده‌کات! دوا‌ی ناو‌ریشم برنجی عه‌نبه‌ری گه‌یلان
زۆر ناو‌داره، نه‌وه‌نده‌ بو‌نه‌که‌یم پی‌ خوشبوو، ده‌ستوورمدا که‌ به‌که‌شتی بریکی
زۆر له‌ چه‌لتووکی گه‌یلان به‌ریت بو ولاتی خۆم تا‌کو له‌وی بجینریت.

نه‌ی نه‌و که‌سه‌ی که‌ به‌سه‌ر هاتی من ده‌خوینیته‌وه، بزانه‌ که‌ من
(ته‌یموور)م، نه‌وه‌ی جه‌نگیزم، به‌ ناو هینانی من خه‌لکی هه‌لده‌له‌رن!.. من له
ولاتی گه‌یلان رامکرد! ژنه‌ جوانه‌کانی گه‌یلان ناچار یا‌نکردم که‌ هه‌لیم!.. له‌ هیچ
لایه‌کی نه‌م سه‌ر زه‌مینه‌دا ژنانی واجوان نابینرین، نه‌گه‌ر بلیم گه‌یلان به
هه‌شتی پر له‌ فریشته‌و خو‌ریه، لیم مه‌گرن! هه‌ر هه‌موویان روخسار سپی، سپی
پینستو چاوو به‌رۆ ره‌ش، یان چاو شین و قه‌له‌وو خه‌رن، وتیان هوی نه‌وه‌یه‌ که‌
خواه‌دنیان برنج و ماسییه‌. وتم: نه‌ی بوچی پیاوه‌کان وه‌کو نه‌وان جوان نین!
خۆ نه‌وانیش هه‌مان خواردن ده‌خۆن!.. من وای بو ده‌چم شتیک هه‌ر هه‌یه‌ که‌
نه‌و ژنانه‌ له‌ ژنانی دیکه‌ جواترن. جا بو نه‌وه‌ی نه‌و ژنه‌ نایابو دانسقانه‌ خۆمو
سه‌ربازه‌کانم له‌ خسته‌نه‌به‌ن، دوور له‌ شاره‌ گه‌وره‌کانی گه‌یلانه‌وه‌ ئوردووگه‌م
هه‌لدا.

بی‌جگه‌له‌ شاری لاهیجان، شاریکی تری گه‌وره‌ هه‌یه‌ که‌ ناوی (نه‌سپو
ه‌بودان)ه، هه‌ر هه‌موو دانیشتوانی سپی‌خوشبوون، وتیان: که‌ له‌ دایکه‌به‌ن تا
روژی مردن هه‌ر به‌رگی سپی له‌به‌رده‌که‌ن، نوین و راخه‌ریشیان سپین. نه‌گه‌ر
گه‌یلان ولاتی خو‌ری و فریشته‌ بی، و شاری (نه‌سپو ه‌بودان) جوانترین و
رازه‌ترین ژووری نه‌ویه‌!.. پیاوه‌کانیش به‌ هه‌مان شیوه‌ قۆزو جوانن. هه‌موو
خه‌لکی شار چاویان شینبوو. وتیان که‌ ژن ناده‌ن به‌ بیگانه، ته‌نیا له‌ ناو خو‌یا‌نا
ژنخواسترو ژنه‌نیان هه‌یه‌، بو‌یه‌ ره‌گه‌زی خو‌یا‌ن پاراستوه‌و هه‌موو چاوشینن.
هه‌روه‌ها وتیان: شاره‌که‌ به‌ ناوی میریکی دیرینه‌وه‌ ناو‌نراوه‌. پیشه‌ی گه‌وره‌و
بجووکی خه‌لکی شار په‌روه‌رده‌ کردنی کرمی ناو‌ریشم و ناو‌ریشم‌چینی‌بوو.
چه‌ند جاری سه‌رم له‌ کارگه‌کانی چینی ناو‌ریشمدا، هه‌موو جاریکیش وته‌که‌ی
(مه‌وله‌وی)، خاوه‌نی (مه‌نه‌وه‌ی) ده‌که‌وته‌وه‌ یادم که‌ ده‌لیت: (دروس‌تکراو له‌

دروستکهر جوانتره!) نه گهر خاوه نئی (مه ثنه وی) زیندوو بوايه له (قوونیه) وه ده منارده (نه سپو هېودان) تا له کارگه کانی چینیي نهو شاره دا به چاوی خوی بیبینه یه که (دروستکهر له دروستکراو جوانتره) و نه وه ی له نیوان په نجه کانی ژفانی نهو یوه دمرده چی، گهرچی زور نه رمو سفتو جوانه، به لام گیانی تیانییه، چاوی نییه تا سهیری مروف بکات، به لام نهو فریشتانه ی نهو پارچه ناوړی شمانه دروستده که ن گیانیان هه یه، چاوی شینیان هه یه، نابی پیایوی جهنگاوهر چاویان تیبری، چونکه وردو خاشیده که ن رنی جهنگی لیده گرن!..

لهو شاره شدا ته نها دوو روژ مامه وه، به خومو له شکر موه له ژنه جوانه کانی شار دوور که وتینه وهو بهرو ولاتی (طالش) یان (طه لشان) که وتمه ری بو نه وه ی نهو پیوانه بیبیم که ده یانگوت به هیژترین پیوانی ولاتانی ده ورو بهرو که ناره کانی ده ریای خه زن، هه روه ها بزانه نایا ده توانن له گه لما په نجه بیبکن یان نا!.. که گه یستمه نهو ی ولاتیکی جیاوازترم بیبی، پیوانو ژنان هه موو بالا به رزو به هیژ بوون، لهو وهرزه دا ته نها هه عییبی خویان داپوشیبوو، نیت هر چیان له بهر دا نه بوو، وتیان له وهرزی زستاندا چه رمو پیست ده پویشن. دهنگی پیوانیان نه وند ه گهر وه به هیژ بوو له دامینی کیوئیکه وه بو دامینی کیوئیکی تر له گه ل یه که تردا ده ودان. سهگی نهو ولاته هینده ی نه سپنک گهر وه به هیژ بوو، گالیسکه یان لیده به ست. گا کیویسی زوریان هه بوون، له وهرزی زستاندا گالیسکه یان لیده به ستو واریان پیده کیشن، به لام له بهارو هاویندا بهر لایان ده که نه ناو دارستانه به رینه کان. چوومه شاریک که پییان ده گوت (خه شم)، میره که ی ناوی (داعی) بوو، پینشوازی لیمکردو بهر له وه ی بگه مه شار له بهر پیمدا گای سه ربری، بو ناخواردنیش گوشتی گا کیویسی برژاویان بو دانام. دوا ی ناخواردن به داعیم وت: که چند پیاوئیکی به هیژی طالش بانگبکات تا له گه لیاندا په نجه شکانده وه بکه م. (داعی) وتی: خالومیران نه م کاره مه که، چونکه نه گهر تو په نجه ی نهوان بشکینیته وه شتیک له گه وره یی تو زیاد ناکات، نه گهر نهوانیش لیت بهر نه وه بومن شووره ییه، گوايه چون ده کری میوانی مه زنو خوشه ویستمان به زینری! وتم: نه ی پیایوی چاک، مه به ستم نه وه یه که شان و باهووی خوم تاقیبکه موهو بزانه هیژی جارانه ماوه یا نا!.. نجا فهرمانیدا که دوو پیایوی به هیژ بهینن، هه ردوکیان شانپان و سنگدر په ربوو بازوو زلبوون، یه کیکیان ریکی خوم که له گه تبوو، نه ویت یان کورتتر بوو. نامارهم بو یه که میان کرد که لیم نزیکیته وه، به شپوه زاری طالش که به شیکه له زمانی

فارسی، پێم وت: تۆ وابزانە لەگەڵ پیاویکی لە خۆت کەمتر! پەنجە دەپێکی، تا زۆرو هیژت تێدایە هەولێدە کە بێبەزینی! هەردوو قاچم راست و چەپکردن و هەر پێنج پەنجەم درێژکردن و لەگەڵ پەنجەکانی پیاوەکەدا یەکانگیر بوون. پیاوەکە زۆریدایەو بەرخۆی و نەبەردیی زۆری کرد، بەلام دەرەقەتە نەهات، پاشان وردە وردە زۆرم بۆ هیناو تا سەر ئەژنۆی دەستیم لارکردەوه، هاواری خوشی لە گۆپا بەرز بوووەوه. پاشان پیاوەکە وتی: ئەهێ ئەمیر، تۆ زۆر بەهێزی!... منیش چەند لێرەیکم پێبەخشی و زۆر پێی خوشیبوو. ئەوێتریان وتی: هاوێلەکەم لەمن زۆر بەدەست و بەهێزترە، گومانێ تیا نییە منیش دەبەزینی، لەبەر ئەوە لەگەڵتا پەنجە ناپێکم!... ئەویشم خەلاتکرد. شتیکی تر کە سەرنجی راکیشا جۆرە درەختیکبوو چەند گەلایەکی درێژو پانی هەبوون! هەندیکیان چەند هیشوویەکی گەورە گەورەیان پێدا شۆپ بوو بونەوه هەر هیشوویەکی دوو سەد تا سێ سەد میوەی سەوزی وەک خەیارێ باریکی پێوه بوون، وتیان: ئەوانە دار مۆزن، درەختی مۆز تەمەنی هەر یەک سالتەو ئەو سالتەش بەر دەدات، ئیتر وشکدەبێت، بۆ بەردەوامیی داری مۆز، بە ئەندازەی لەپی دەست توێکلی لاسکی دارەمۆزەکە دەبن و لە زویدا دەینیژن...

چه قدهیه مین بهش

چون به غدادم داگیر کرد؟

له ولاتی (طالش) دا زور نه مامهوه، ویستم بهرمو (به غداد) بهریم و نهو شاره داگیر بکهه که (هولاکو) داگیریکردبوو، به (داعی) م وت: هه کاتی ویستت داوای یارمه تیم لیبکهو زوو فریاده کهوم، نه گهر خویشم پیم نهکرا بیم یه کئی له فهرمانده کانه له گهل هه ندیک سهربازدا ده نیرم. هه چهنده طالش راسته وخو له سهر رنی (ماوه پانه نه هه) نه بوو، له گهل نهوه شدا له وی دوو قولهه بۆ هیلانهی کوتری نامه بهر دروستکردن بۆ نهوهی بههوی نهو کوترانهوه په یوه ندیم به (داعی) یهوه هه بی.

به درزیایی لیواری ده ریای خه زهر ریگهی رۆژه لاتی باشوورم گرت بهر، به ناوچهی (شیفت) دا تپه پیم بۆ (قه زوین) لهویشهوه بۆ (کرماشان) نا که ناری رووباری (دیجله) بهرده و مامبووم بی نهوهی روو داویکی نهوتو بیته کایه وه. به چهندان شاردا گوزهرمانکرد، هه موو میرو فهرمانه و او دانیشتو: ان پیشواز ییان لیده کردین و خو لکیانده کرىن، به لام له بهر نهوهی نهوهنده دهست ان نه ده پویششت نه رکم نه ده خسته سهریان، هه چیمان بو یستایه به پاره ده مانکری. تنهها داواکاریم لییان هه نهوه بوو که له ولاته کانیانا قولهی لانهی نامه بهر دروستکهه و سهر پهرشتیکهریان بۆ دابنیم.

پیش نهوهی بگهه رووباری (دیجله)، سی رۆژ لهوه بهر دوو دهسته پیشهروم نارد بوونه پیشتر، یه که میان ناگادار یکردم که سوپایه کیان دیوه، بۆم ده رکهوت (به غداد) له هاتم ناگاداره بۆیه له شکر هاتووه بۆ پیشگریتن. نه متوانی بزانه ژماره سوپای دوژمن چهنده، له بهر نهوه به جیا جیا میوانداریی دوو که سی خه لکی ناوچه کهه کرد که هه دوو کیان عه ره ببوون، هه یه که یان پینج سهه دینارم دایه تا کو برۆن ده ربارهی ژماره و چهنی چهنی پۆشاکو فهرماندهی سوپای دوژمن هه موو زانیارییه که بۆ بینن. په یمانیشم نانی دواى تهواو کردنی کاره کیان هه یه که پینج سهه دیناری تریان بده می. بی نهوهی به یه کتر بزانه و له ئیشی پیسپنیراوی یه کتر ناگادار بن هه دوو کیان بهر نیکردن. له هه مان کاتیشا دووه مین دهستهی پیشهروانم راسپاردن که هه چۆنیکبووه. خو یان بگهیه نه سوپای دوژمن و چهند نه فسه ریکیان لی

بەدیلبگرن بۆ ئەوەی زانیارییان لێوەرگیرن، بە تاییبەتی دەربارەی چۆنییەتی زەویی ناوچەکو ژمارەیی رووبارەکان و ئاستی ئاویان و بواریەکانیان. ئەوە بوو نۆ ساڵ دواتر لە شاری (دیمەشق)دا بە (ئەبن خەلدوون)م وت کە خەلکی ولاتی رۆژناوا بوو، دەربارەیی سروشت و زەویی ولاتەکانی باکووری ئەفریقا کتیبیک بنوسی، تیایدا بە فراوانی باسی ھەموو شاخ و گرد و رووبار و دارستان و شار و شارۆچکە و دیھاتەکان بکات، کتیبەکە بە جۆرێکبێت کە بیخوینمەو و ھەستبکەم خۆم لەو ولاتانەیی رۆژناوایدا.

سەربازانی دووھەمین دەستەیی پیشەرھەوان دووجار خۆیان گەیاندە سوپای دۆژمن، بۆ ئەوەی ھیچ بە ھیچ بگەن، ئەوانەیی دەسپیشخەرییانکردبوو کوژران. بۆم دەرکەوت کە فرماندەیی سوپا و سەربازانی دۆژمن لە ھەموو روویەکەو زۆر بە توانان. دواي چوار رۆژ (ئەبو سەعادە)، کە یەکیکبوو لەو دوو سیخوڕانەیی ناردەن بۆ زانیاری، گەپایەو، وتی: سوپای بەغداد دوو سەد گالیسکەو دوو سەد مەنجەلیقی ھەن، ژمارەیی سەربازانی سەدو بیست ھەزارە، پازدە ھەزاریان سوارەن، فرماندەیی سوپاکەش میری بەغدا، چەکیشیان بریتیە لە شمشیر و تیرکەوان و فووتەک. پرسیم فووتەکی چییە؟! وتی: لولەییەکی درێژو بۆشە تیریکی ژەھراوی لە زارەکی دەبەستری، کە بەھیز فووی پێدا بکەیت تیرەکە زۆر بەگۆر دەرەچێت و دۆژمن دەپێکی، دواي چەند رۆژێک سست و ئیقلیجیدەکات. بۆیەکەمێن جار بوو کە ناوی (فووتەکی) بیستم و روو بە رووی دۆژمنێک بێمەو کە گالیسکەیی جەنگ بەکاربێتی. لە (ئەبو سەعادە)م پرسی: ژەھری ئەو تیرە ژەھراویە چییە؟! وتی: لە گۆماوھەکانی ھەر دوو بەری دیجلەدا ھێلکەشەیتانۆکەیی زۆر کۆ دەرکێنەو و دەکوژن، لینجاوھەکان جیا دەرکێنەو دەرکێتە بەر ھەتاو تا کەمێک خەستەبێتەو پاش سورکردنەو، ئینجا نووکی تیرەکە لەو لینجاوھە خەستەدا پادەدرێت و ژەھراویدەبێت. پاشان سیخوڕەکی تریش کە ناوی (وہجیھوددین) بوو گەپایەو ھەمان زانیاریی بۆھێنام، بەم جۆرە لە ھەموو زانیاریەکان دۆنیاووم. دیسانەو پیشەرھەوانی خۆم بە تەواوی ھەمان زانیارییان بۆھێنام.

بۆئەوەی ھیزی سوپای بەغداد تاقیبکەمەو، بێرێمدا سەربازەکانم واخۆیان پیشانبدەن کە ھێرشدەگەنە سەر دۆژمن، بۆ ئەو مەبەستەش سی بەشم جیا کردنەو، ھەریەکەیان پێنج ھەزار سوار بوون، قۆلی راست و چەپ و ناوھەراست، چوونە پیشەو. لەناو جەرگەیی گۆرەپانی سوپای دۆژمنەو درانە بەر

مه‌نجه‌نیق، ئەوە‌نده بەرد بە‌سەر سوارە‌کانما باری که ناچار بوون بوە‌ستن. له پ‌شت هەر مه‌نجه‌نیق‌که‌وه ته‌پۆ‌ل‌که‌یه‌ک به‌ردی گه‌وره‌و گران هه‌لدرا‌بووه‌وه، سه‌ربازانی دوژمن خ‌ی‌را خ‌ی‌را مه‌نجه‌نیقیان پ‌ر له به‌رد ده‌کردو به‌سەر سوارە‌کانما ده‌بارین، هەر به‌ردی سوار‌یک‌ی ده‌ک‌وش‌ت، ئە‌گه‌ر نه‌شیک‌وش‌تایه له په‌لو پۆ‌ی ده‌خ‌ست. له قۆ‌لی راسته‌وه گالیسه‌که‌کان ه‌یرشیان‌کرده سه‌رمان، به راستی چه‌کی‌کی ترسناک‌بوون، هەر گالیسه‌که‌یه‌ک چوار ئە‌سپی زه‌به‌لاحی لی‌به‌سترا بوون، له پ‌یش ئە‌سپه‌کانه‌وه دوو تیره‌کی زۆر قاییم چه‌سپ‌کرا بوونو رمی زۆر تیرۆ به‌ پ‌ر‌شتیان لی‌ق‌اییم‌کرا بوون، له ن‌ی‌وان ئە‌سپه‌کانو رمه‌کاندا دیوار‌یک‌ی دارین هه‌بوو نه‌یده‌ه‌یش‌ت تیرو رم بگاته ئە‌سپه‌کانو بکوژ‌ر‌ین. کاتی‌ک گالیسه‌که‌کان به‌ گو‌پ ه‌یرشیان‌ده‌ه‌ینا رمه چه‌سپ‌کراوه‌کان ئە‌سپه‌کانو سه‌ربازه‌کانی ئ‌یمه‌یان ک‌وناو ده‌رده‌کردن و ده‌یان‌ک‌وش‌تن. به راستی گالیسه‌که‌کانی له‌شکری به‌غ‌داد زۆر ترسناک‌بوون، له‌گه‌ل ئە‌وه‌شا نا‌ته‌واوییه‌کیان هه‌بوو، ئە‌ویش ئە‌وه بوو که زوو زوو ده‌وه‌ستان، چون‌که هەر کاتی رمه‌کان ده‌چه‌قینه سه‌ربازو ئە‌سپه‌کان لاشه‌وه‌که‌لاک به‌ رمه‌کانه‌وه ده‌مانه‌وه‌وه ده‌بوونه به‌ر به‌ست‌یک له ر‌ئی گالیسه‌که‌کاندا‌و نه‌یان‌ده‌توانی پ‌تر به‌ره‌و پ‌ن‌شی ب‌ر‌و‌ن، جا ئ‌ا‌ژوو‌وه‌رانی گالیسه‌که‌کان ناچار ده‌بوون پ‌شتاو پ‌شت گالیسه‌که‌کان به‌ره‌و دوا‌وه به‌رن بۆ ئە‌وه‌ی لاشه‌ی کوژ‌را‌وانو ک‌ه‌لاکی ئە‌سپه‌کان له رمه‌کان ده‌ری‌ننه‌وه، ئە‌وسا جار‌یک‌ی تر ه‌یرش‌به‌که‌نه‌وه. ک‌تی گالیسه‌که‌کان ده‌وه‌ستان ئ‌یمه ده‌مان‌توانی له‌م لاو له‌و لاوه ه‌یرش‌به‌ری‌نه به‌سەر ئە‌سپه‌کانو له‌ناویان‌به‌ر‌ین، ده‌بوو له‌و پ‌ینا‌وه‌شا ژماره‌یه‌کی زۆر له سه‌ربازه‌کانمان بکه‌ینه قوربانی، له‌به‌ر ئە‌وه‌ی له سه‌ره‌نجامی ئە‌و جه‌نگه‌ش د‌ل‌ن‌یا نه‌بووم، نه‌م‌ده‌ویست ئە‌و قوربانییه به‌دم.

کاتی سوارە‌کانم له قۆ‌لی چه‌په‌وه ه‌یرشی نه‌به‌ردیان کرده سەر سوپای دوژمن، ئە‌وه‌نده تیر باران‌کراین که هه‌ندی‌ک سوارو ئە‌سپمان له‌ناو چوون! بۆم ده‌رک‌ه‌وت دوژمن زۆر به‌ه‌یزه‌و چاک خ‌ۆی ئ‌اماده کرد‌وه، ئە‌گه‌ر رووبه‌ روو، یه‌که‌و راست ه‌یرش‌م‌ب‌کردایه، له‌وانه بوو له‌شک‌ره‌که‌م ب‌ه‌ه‌وتایه، بۆیه دوا ب‌ر‌یارم ئە‌وه بوو که ده‌وراند‌ه‌وری سوپای دوژمن بگرم، بۆ ئە‌وه‌ش به‌ پ‌ی‌ویستم زانی ر‌ئی باکو‌ور بگرمه به‌ر تا‌کو دوژمن وات‌ی‌ب‌گات له ه‌یرش‌کرد‌ندا بۆ سه‌ر به‌غ‌داد پاشگ‌ز بوومه‌ته‌وه‌و گه‌پ‌اومه‌ته‌وه. له که‌ناری رووباری دی‌ج‌له دو‌ور که‌وته‌وه بۆ ئە‌وه‌ی دوژمن چا‌وی لی‌مان نه‌ب‌یت پاشان ر‌ئی دو‌ورو در‌ی‌ژ‌ی باکو‌ورم

گرفته‌بهر پینج شمو پینج پوژ له‌سەر یه‌ك ریمان ب‌ری تا‌گه‌یشتینه شووری (بابل)، ئه‌و شووریه‌ سهرنگی له‌سەر دیجله‌یه‌و سهرنگیشی له‌سەر فوراته، پادشای ناوداری بابل (به‌خته‌ننه‌سر) دروستیکردوه‌و بۆ ئه‌وه‌ی خێله‌کانی باکووری می‌زۆپوتامیا نه‌توانن په‌لاماری ولاته‌کی بدن. کاتی گه‌یشتمه‌ شووری بابل ویرانبوو، له‌هه‌ندی شویندا شوینه‌واری مابوو. له‌و ناوچه‌یه‌دا گه‌رساینه‌وه‌و که‌میک پشوماند، پاشان فه‌رماندا له‌سەر رووباری دیجله‌ به‌ به‌لم پرد دروستیکریت. سهریازه‌کانم هه‌موو به‌له‌مه‌کانی ناوچه‌کیان کو‌کردنه‌وه‌و به‌ ته‌خته‌ی باشو قایم و ته‌ستور پی‌که‌وه‌ به‌ستران، سواره‌کان به‌ری‌ز ره‌شوی ئه‌سپه‌کانیان گرتی‌وون و په‌رینه‌وه‌و. دوا‌ی په‌رینه‌وه‌ی دوا سوار، فه‌رمانده‌ر کرد که‌ پرده‌که‌ تیک‌ب‌ریت تا‌کو له‌و شوینه‌دا شوینه‌واری په‌رینه‌وه‌مان نه‌می‌نی. پاشان به‌ په‌له‌ ری‌ی باشوورمان گرت به‌ر، ئه‌وه‌نده‌ خیرا ده‌ر‌یشتین که‌س نه‌یده‌توانی پيشمانیکه‌ویت و فه‌رمانده‌ی سوپای به‌غداد ناگادارکات، چونکه‌ ده‌م‌یست له‌ نا‌کاو بده‌م به‌سەر میری ئه‌و ولاته‌دا. پینج فرسه‌نگمان مابوو بگه‌ینه به‌غداد و ده‌ستام تا‌کو سهریازه‌کان و ئه‌سپه‌کان ب‌رێک ماندویه‌تیان ده‌ر‌چیت. که‌ سهریازه‌کان خه‌وتی‌وون، ده‌سته‌ی پيش‌ه‌روان هه‌والیان بۆ هینام له‌که‌ناری رۆژه‌لاتی دیجله‌وه‌ له‌شکرێک ده‌په‌ریته‌وه‌ بۆ که‌ناری رۆژئاوا. هه‌ر خیرا هه‌موو سهریازه‌کان له‌خه‌و هه‌لسیندران بۆ ئه‌وه‌ی به‌ر له‌ په‌رینه‌وه‌ی هه‌موو سوپای به‌غداد به‌ خۆی و هه‌موو جبه‌و جبه‌خانه‌ی گه‌وره‌یه‌وه‌ ری‌ی لی‌ب‌گه‌رین و په‌لاماری‌بده‌ین، ئه‌گه‌ر دره‌نگی‌ب‌کرایه‌ نه‌مانده‌توانی بجینه‌ ناو به‌غداوه‌. ده‌ستووردا به‌ ئه‌فسه‌ره‌کانم جه‌نگاوه‌رانی دو‌ژمن له‌ناو به‌رن، شاری به‌غداد بگه‌رن، ده‌ست به‌ تالان‌کردن نه‌که‌ن تا فه‌رمانیاده‌ده‌می، ده‌بی‌ چوار جو‌ر دو‌وکان له‌ چه‌پاو کردن بپاری‌زین، یه‌که‌م زه‌پ‌نگه‌ر، دو‌وه‌م شیر‌گه‌ر، سینی‌ه‌م دو‌وکانی ئاو‌ریش‌م‌رستن و چ‌نین و ئاو‌ریش‌م‌فروش، چ‌واره‌م سه‌پاجی.

من بیست‌ووم که‌ چاک‌ترین جه‌واهر سازانی ولاتی ئێران له‌ به‌غدادان، کالای ئاو‌ریش‌مینی به‌غداد جوان و نایابه‌و سه‌پاجه‌کانی ئه‌و شاره‌ بی‌ هاوتان، له‌سەر ری‌بازو ره‌وشی خۆم که‌ ریزم له‌ پیشه‌سازان ده‌گرت، ب‌ریاردا ئه‌وانه‌ تالان نه‌ک‌رین و بپاری‌زین.

ئه‌وه‌نده‌ هه‌له‌ته‌ی سواره‌کانم گورج و به‌هینو نه‌به‌رد بوو به‌ سه‌عاتی که‌ مه‌تر ئه‌و هه‌موو هینزه‌ی دو‌ژمنیان له‌ناو برد که‌ په‌ری‌بووه‌وه‌ ئه‌م به‌ری که‌ناری دیجله‌،

بەم جۆرە رینگەى بەغدادمان بۆ كرايەو. بەشەك لە ھەيزەكانم لە كەنارى رووبارە كەدا ھەشتەوھە بەھەيزەكانى ترەو رەنى شارم گرتە بىر. ئەو رۆژەى پەيم خستە ناو شارى بەغداد (٦٤١) سالى تەواو بوو خەلىفە مەنصورى عەبباسى دروستىكردبوو. شارەكە بى شورو بى ديوار بوو، (ھۆلكۆ) لە سالى (٦٥٦)دا شورەكانى رووخاندو دوا خەلىفەى عەبباسىشى كوشت.

بەغداد بە شارى كۆشكى تەلاران ناسرا بوو، چوومە سەر بەرزايەك تا چاو بېرىدەكرد لە ھەر دووبەرى دىجلە كۆشكى لە ژمارە بەدەر ديار بوون كەلەسەر دەمى خەلىفەتەى عەبباسىيەكاندا دروستكرا بوون. ئەو شارە بۆ ماوھى (٥١١) سال پايەختى ھەموو ولاتى ئىسلامبوو، ماوھەكەيش پايەخت گوينزراو تەوھ بۆ (سامرا). پەيمى كۆشك ئەوھندە درىژ بوو بووھەو تە گەيشتبووھ كەلاوھكانى شارى (مەدان) كە ھەوت فرسەنگ لە بەغداوھ دوور بوو، لە دروستكردنى ئەو كۆشكانەدا گەلەك كەرەستەى وێرانەى (مەدان) بەكار ھەنرا بوون. كۆشكەكان ھەر يەكەيان رەنگىكى جياوازی ھەبوو، لەكاتى خۆرھەلاتنو خۆرناو بووندا وەكو جواھرى رەنگاورەنگيان دەنواند. مەرمەرى سپى، يان خستى رەنگاو رەنگ لە دروستكردنى كۆشكى دەسەلاتدارەكاندا بەكار ھەنرا بوون كەلە عراقى عەجەم و فارس و كرمان و يەزدەوھ ھەنرا بوون.

كە گەيشتمە ناو شارى بەغداد، داوام لە سەربازەكانم كرد پشوو بدەنو بچەوئەوھ تا بتوانن پەيشى ئەو لەشكرە بگرن كەلە كەنارى رۆژھەلاتى دىجلەدا بوو. فەرماندەى ئەو ھەيزەم كەلە كەنارى دىجلەدا دامنابوو، ناوى (قەرەگۆن) بوو، پياويكى كورە بالاي تەكسەرپاوى چوار شانە بوو، لە سەرەتادا سەربازىكى ئاسايىبوو، لەبەر ئەوھى زۆر بە جەرگى لىھاتوو بوو بەرە بەرە پلەيم بەرزكردەوھ، ئەوھندە ئەمەكدار بوو، ھەميشە ئامادە بوو لە پەناوما گيانى خۆى بەختبكات. ئەو فەرماندەيەم ھەوالى بۆ ئاردم كەلە نىوان ھەيزى ئەو سوارانى دوژمندا شەپكى سەخت بەرپا بووھو داواى يارمەتەيكردبوو. بۆم دەرگەوت كە مەرى بەغداد بە ھەمان شەوھى ئىمە پردى دروستكردەوھ، سوارەكانى پەريوئەتەوھ، لەوانە بوو پيادەكانىشى سەرگەرمى پەريوئەتەوھ بن بۆ ئەوھى پەلامارمانبەدەن.

داوى ئەوھى چوومە ناو بەغداوھ گەلەك لە كەسوكارو خزانى مەرى بەغدادو ئەفسەرەكانىم بە دىلگرتنو خستەنە زىندانەوھ وەكو بارمەگلمدانەوھ. پەيش ئەوھى بۆ يارمەتيدانى (قەرەگۆن) بکەومەرى، پەيامم بۆ ئارد كە ھەوال

بگه‌یه‌نیتسه‌ نه‌میری به‌غداد، نه‌گهر هه‌نرش نه‌وه‌سستینی که‌سوکاری نه‌میرو
 نه‌فسهره‌کانی ده‌کوژم. دوو کوپو سی کچی میری به‌غدادو چه‌ندان کوپو کچی
 نه‌فسهره‌کان له‌ناو بارمه‌کاندا بوون، نه‌گهر میر دره‌زه‌ی به‌هه‌نرشه‌که‌ی بدایه،
 به‌بهرچاری خویو نه‌فسهره‌کانیه‌وه هه‌مویان ده‌کوشتن. به‌گه‌یشتنی هه‌والی
 ناوبراو میر سستبوو، نه‌فسهره‌کانیشی سارد بوونه‌وه، میری به‌غداد نوێنه‌ریکی
 نارده‌ لای قهره‌گۆز بۆ گفتوگۆو ریککه‌وتن، من نه‌و کاره‌م به‌ قهره‌گۆز سپاردو بۆ
 خۆم ناگام له‌ شار بوو نه‌بادا له‌ ناگاوه‌ لایه‌کی تره‌وه هه‌رشبکه‌نه‌ سه‌ر شار. له
 هه‌مان کاتدا نه‌مزانی ناکی دوزمن به‌ شیوه‌یه‌ک رسواو ناوێد بکریته‌ له‌ تاو
 ناوێدیه‌که‌ی ده‌سه‌بردارای مالو منالو هه‌موو شتیکی بیته‌ ده‌ست بکاته
 هه‌رشبردن. قهره‌گۆزم راسپارد به‌ نه‌میری به‌غداد بلیته‌ بۆ نه‌وه‌ی ناشتی سه‌ر
 بکریته‌ ده‌بی مۆله‌ته‌ به‌ سه‌ربازه‌کانی بدات، بلاوه‌یان پێبکات، دوا‌ی نه‌وه‌ی
 دُنیا بووم که‌ سوپای نییه‌، هه‌موو بارمه‌کان ئازاد ده‌که‌و ده‌یاننیه‌رمه‌وه‌ بۆ
 لای میرو نه‌فسهره‌کانی، سه‌باره‌ته‌ به‌ مه‌رجه‌کانی تریش که‌ په‌یوه‌ندیان به‌
 لایه‌نی داراییه‌وه هه‌یه‌ دواتر گفتوگۆ ده‌که‌ین.

میری به‌غداد ئاماده‌یی خوی پیشاندا به‌و مه‌رجه‌ی دُنیا بیته‌ سه‌رو مالی
 دانیه‌شتووانی شار پارێزراون. منیش وه‌لام بۆ نارد: نه‌گهر توو دانیه‌شتووانی
 به‌غداد ئاماده‌بن سه‌رانه‌م بده‌نی نه‌ک ته‌نها سه‌رو مالی دانیه‌شتووان پارێزراون،
 به‌لکو من له‌م شاره‌ ده‌ڕۆم، تۆش وه‌کو جاران هه‌ر میری به‌غداد به‌. میری به‌غداد
 پرسى: بری نه‌و باجو سه‌رانه‌یه‌ چه‌نده‌ که‌ داوایده‌که‌ی؟! وتم: نیوه‌ی زی‌رو زی‌و،
 نیوه‌که‌ی تری بۆ خۆتان. میر پرسى: چۆن باوه‌رت پێبکه‌م که‌ په‌یمان‌ه‌کانته
 ده‌به‌یته‌سه‌ر، وه‌ نه‌گهر بلاوه‌م به‌ سوپاکه‌م کرد چییم له‌ ده‌ستدی؟! وتم: به
 قۆرئانی پیرۆز سویندت بۆ ده‌خۆم، قۆرئانی به‌رێزترین شته‌ که‌ سویندی
 پێبخۆم، نه‌گهر بلاوه‌ته‌ به‌ سوپاکه‌ت کرد، من بارمه‌کان به‌رده‌ده‌م، نه‌گهر نیوه‌ی
 زی‌رو زی‌وی خۆتان دابه‌من له‌ تالانه‌کردنی ئه‌م شاره‌ چاو پۆشیده‌که‌مو له‌گه‌ل
 له‌شکری خۆدا ده‌ڕۆم و فه‌رمانه‌روایی به‌غداد به‌ خۆت ده‌سپێرم.

من نه‌میری به‌غداد به‌ پیاویکی شیاوو به‌ توانا ده‌زانی، بۆ که‌لکی سوودی
 خۆم وام به‌ باش زانی له‌سه‌ر فه‌رمانه‌روایی به‌مینیته‌وه. به‌رسمدا دوا‌ی
 باجوهرگرتن، له‌ به‌غدا ده‌رچمو رینگه‌ی فارس بگره‌ به‌رو سزای سۆلتانی فارس
 بده‌م که‌ نابه‌جینی به‌من وتبوو. میری به‌غداد له‌شکری خوی مۆله‌تداو بلاوه‌ی
 پێکرد، به‌شیکی له‌شکره‌که‌شی که‌ له‌ خیلو مۆزه‌کانی باکووری می‌روپوتامیا

بوون، گەڕانەوه بۆ ولاتی خۆیان. دواى ئەوەى لەو هەنگاوه داینا بووم، بارمەکانم ئازاد کردو چوونەوه لای کەسو کارى خۆیان. دواى ئەوه سەرەى باج و سەرانه هاته پێشى. جەواهر فرۆش، شیرگەر، ئاوریشمچى و سەرچەکانم لەسەرانه بەخشین. بۆ یەکەم جاریش کە ئەمىرى بەغدادم بینی، پێم وت: کە دەبى خۆى لە پێش هەمووندا نیوهى زێڕو زیوى خەزىنەى خۆى بدات، نیوهى زێڕو زیوى دانیشتووانیشم بۆ کۆیکاتەوهو بەمادتى. خەزىنەى میر لە تۆماردا نووسرا بوو، نەیدەتوانى هیچى لێبشاریتەوهو بە تەواوەتى نیوهى خەزىنەکەى خستە بەر دەم. بۆ کۆکردنەوهى زێڕو زیوى دانیشتووانیشم میر پێشنیاریکرد کە پێوه رێک دابنێ و خۆى ئەو کارە بکات. منیش ئەو پێشنیارەم پەسەند کرد، چونکە بە راستى بۆم نەدەکرا بزانم هەر یەکە لە دانیشتووانى بەغدا چەند زێڕو زیوى هەیه، بە زەبرو زەنگیش نەدەگەیشتمە ئەنجامى بەجى، ماوهیهکى زۆرى پێدەچوو تا لەو شارە گەورەیه ئەو هەموو زێڕو زیوه کۆیکەمەوه، من دەموست هەر ئەو سالتە بگەمە ولاتی فارسو بە سولتان بسەلمێم کە ناتوانى جێبو بە من بدات!

رۆژێکیان مىرى بەغداد هەوائى بۆ ناردم کە بە تەواوەتى هەموو باج و سەرانه وەرگیراوهو کەس نەماوه نەیدات. میر پێنج سەدو پەنجا هەزار مسقال زێڕو دوو ملیۆن دووسەد هەزار مسقال زیوى لەبەر دەمما دانا، هەندیکى دراوى وردە بوو، بڕیکیشى کەلوپەلى جوانیبوو، وەکو قاپى چىشتخواردنو کەوچک، لەبەر ئەوەى حەرامە، فەرماندا هەموویان بتوێنرنننەوهو بکڕن بە دراو. دواى کۆکردنەوهى باج و سەرانه مىر میواندارییکردم، دواى نانخواردن هەندى کەنیزەکى عەرەبى جوان هاتنە ناوهراستى کۆپەوه، لەگەڵ ئاهەنگى عوودو رەبابو چەنگدا کەوتنە سەما. لە مىرم پرسى: ئایا بۆ ئاهەنگو رابواردنى خۆت ئەم ژنانە هاتوونەتە ئێره، یان بۆم؟! وتى: بۆ ئەوه هاتوون لەگەڵ جەنابتانا خوش رابوین، هەر کامیکیان بە دلە هى خۆتە. وتم: من حەز لە چارهى سەماکەرو بیستنى عوودو رەبابو چەنگ ناکەم، پێیان بلى با بپۆن! من تۆبەمکردووه کە لە رابواردنەوه بە دووربم، تا ئەمەپۆش ئەو تۆبەیهەم نەشکاندووه، هیوادارم تا دوا هەناسەشم نەیشکێتم. مىرى بەغداد فەرمانیدا کەنیزەکەکان بپۆن. دواى سەعاتێک ویستم بپۆم، لەو کاتەدا قاپێکى زێڕیان هینا، هەندیک جەواهرى تیندا بوو، مىر وتى: ئەم جەواهرە دیاریى منەو بۆ یادگار پێشکەشتانیدەکەم، لە خەزىنەى خۆما دەرماناوه، هیوادارم لێم

وهرگری، منیش جهواهره کهم وهرگرتو قاپه کهم دایه دواوه. میرو کورپه کانی و گهلنک له خاندانانی بهغداد بۆ ماوهی پینج فرسهنگ لهگه لئا هاتن، میر وتی: هرکاتی به میوانی بییت بۆ بهغداد به خیر بییتو ریزت له سهرسهرمان. کهله بهغداد گه پامه وه پاییز بوو، ده مویست به زووترین کات بگه مه ولاتی فارس، بۆ شه مه بهستهش ده بوایه پیشتر بگه مه کرماشان. ده بی شهوش بلیم، له بهر شهوشی سهرباز هکانم بهغدادیان تالان نه کرد، لهو زیرو زیوهی که وهرمگرتبوو بهشی هه موو شهفسهرانو سهرباز هکانمدا.

ههژدهیه مین بهش

به دهریه ندی پاتاقدا بۆولاتی فارس

که بهرهو کرماشان دهپۆیشتم گهیشتینه ناو دهریه ندیک که به دهریه ندی (پاتاق) ناویدهرکردوه، دهستی پیشپهوانم ناگاداریانکردم ژمارهیهکی زۆر له سوارو پیاده له دهریه ندی نهو دهریه ندان و لهوانهیه دورژمین. دواي ههوانان و لیکنهوهی زۆر پیشپهوان ناگاداریانکردمهوه که نهوانه هه ندیک خیل و هۆزو تیره ی ناوچهی کرماشان، دهلێن دهزانین نه میر تهیموور به چهنده ها باری زېرو زیوهوه له بهغدادوه گهراوه تهوه، نهگهر دهیهوی سهری سهلامهتبی هه مووی دانی، جا لیروه بروت!

نهو زېرو زیوهی له بهغداد دهستمکه وتبوو زۆر نه بوو، به لام دیار بوو زۆر دهنگیدابوووه، نهگهر تهنها یهک مسقالیشم بهینایه نهمدههینشت لیعبسین و نه مده دلی.

نهو دهریه نده نهوه نده سهخته نهگهر دهریه ندی بگیری و سوپایهک بیهوی پیا بروت مهگهر دواي زیانیکی زۆر بتوانی تیپهپی، چونکه بیجگه له تیر باران له ههر دوو لاهه تاقمیککی کهم دهتوانن له لاپاله سهخته کانهوه بهرد تلۆرکه نهوه ژمارهیهکی زۆر بکوژن؛ له بهر نهوه فهرمانی گهراوهوه دا، به لام دهستی دواوهی لهشکرکهه ناگاداریانکردم سه رهتای دهریه ندهکه، که لیوهی هاتبووین عهشایرهکان گرتووینانه!

کاتی که له مهیدانی جهنگا مروف نابوووه دراو چاره ی نهما، دهبی به بی دواکه وترو دهمو دهست به پیر مهگهوه بروت. پیاوی ترسنۆک ههزار جار دهمریت، به لام پیاوی نازاو قاره مان تهنیا یهک جار دهکوژیت. خیرا خۆم بۆ مهگه ناماده کرد، به پهله بهرگی جهنگم پۆشی، به نۆکهی تایبهتی خۆم وت ههر دوو شیمشیره سووک و پانهکانی خۆم ناماده بکات کهله چاکترین شمشیری ئاوداری (چاچ) تاشکهندی نیستا) بوون. نهو سوارانهی زریپۆشبوون و کلای ئاسنیان هه بوو کردمن به دوو بهشهوه: بهشیکیانم دانان بۆ سه رهتای دهریه ندهکه تاکو بچه پینشهوهو رینگه بۆ سوارهکان بکه نهوه. بۆ خۆیشم فهرماندهیی بهشهکهی ترم گرت نهستۆ بۆ کردنهوهی رینگه ی بهرهوه. مه بهستی من نهوه بوو له ههر سه ریکهوه بتوانین دپ به دورژمن بدهین و رینگه

بەگىنەنە، لەو سەرھەدە لەشكەرگەم تېپىپ بېتىم، بەراستى مەن نەمەدەم بولۇپ
سەريازەكانم بە دەستى عەشائىرانى كىرماشان بەكۆشتىدەم. ۋە سەيەت شىمكىر
ئەگەر ھاتى كۆڭرەم (قەرەگۈز) قىرماندەيى سۇپا بىگىرگە ئەستۇ، سۇپاگەم لەو
دەربەندە ۋە تېپىپ بېتىم.

خۇم سوارەكانم بەرھەدەم دەمى دەربەندەگە، كە روو بە عىراقى عەجەمىي،
گۈرچ ۋە خىرا ھىزىمانىدە تا بە زووترىن كات لەۋىيە دەرىچى ۋە بىتوانىن گەمارۋى
دەربەندەگە بەدەين ۋە جەنگاۋەرانى سەربەرزايىيەكان دەرىپەرىن ۋە رىنگەي
تېپىپ بولۇپ لەشكەرگەم بەگىنەنە. كاتى بېنىم ھەندىك لە سوارانى عەشائىر
دەمى دەربەندەگەيان لىگىرتۋىن، زۆر پىم خۇشبو، چونكە لەبەر ئەۋان
بەردمان بەسەردا تەۋر نەدەكرايەۋە. رەشۋى ئەسپەگەم كىرەدە مەم ھەردو
شىمشىرە پان ۋە سوۋكە ئەكانم بە دەستەۋە گىرتىۋ ئاۋزەنگىم لىدا. سوارەكانم
لەم لاۋ لەۋ لاۋە بولۇپ، بە خىزايى ئەسپەكانمان تاۋ دەدان تا گەيشتىنە لاي
دوژمن بەراستى ۋە چەپدا شىرم دەۋەشاند. سوارانى دوژمن سازو بەرگى
جەنگىيان نەبو، كەشىرە تىزەكانم دەچەقىنە لەشيان دەتگوت بە ناۋ
ئاۋدادەچىن! چەند شىمشىرە رىمىك بەركەۋتن بەلام كارىگەر نەبۇن. عەشائىرى
كىرماشان قارەمانانە دەجەنگان، بۇم دەركەۋت تا نەيانكۆڭرىن بىتوانىن دەرىچىن،
لەبەر ئەۋە بە پەلەۋ بەتۈندى شىمشىرە دەۋەشاند، لە ھەمان كايشا دروۋد بۇ
رەۋانى مامۇستاي شىمشىرە بازىم (سەمەرطەرخان) دەنار. بەيناۋ بەين
كەسەيرىكى دواۋەم دەكرىد فۋارەى خۇنىم دەبىنى ئەۋەندەن تەدەكەۋتمە
جۈش ۋە خۇش ۋە ھەستەدەكر بە ئاسماندا دەفەم، ۋام دەزانى پىش مەن ھىچ
پىياۋىك نەبوۋە ھىندەى مەن بەھىز بولۇپ، پاش مەنىش ھىچ پىياۋىك ھەلەكەۋى
ۋىنەى مەن شىمشىرە بوەشىنى. ھەموۋ گىيانى خۇم ئەسپەگەم بە خۇن رەنگىن
بوو بوو، لەۋ كاتەدا زۆر شانازىم بە خۇمەۋە دەكرىد، ئەگەر سەد رۈستەمى
پالەۋانى زابولستان بەرانبەرم بوەستانايە ھەن ھەموۋيانم دەكۈشتىن. ئەۋەندە
خۇم بە تۈۋان بەھىز ھاتە بەر چاۋ پىم ۋابوۋ دەتۈنم بەناۋ سەد ھەزار سۋارى
دوژمندا دەرىچى، لە خۇشى سەرمەستىدا ھاۋارمكىر: ئەى خۇرى پىر شىنگدار
گەۋاھىم بۇ بىدە لە دىيادا لەمەن قارەمانتر نىيە! دەمۈست ئەۋ شەپە درىژە
بىكىشى بۇ ئەۋەى مەنىش درىژە بە ھۈنەرى جەنگ بەدەم پىر چىژ لە فۋارەى
خۇن ۋە نەۋەتەى جەنگاۋەران ۋاۋارۋ نالەى زامدارانى شىمشىرەكانم ۋەرگىم.

له پر سه رنجمدا هیچ کهس له بهر ده ماما دیار نییه، هه موو ئه وانیه ی دژمان ده جهنگان یان کوژران، یان هه لاتن و ریگه ی دهر بهندی پاتاق کرایه وه.

دوای ئه وه ی به زوړی شمشیر ریگه مان کرده وه هه وانم نارد بو جهنگاو هره کانی ئه سهری دهر بهنده که ده ست له شه پر بکیشن هه وه بگه نه لمان تاگو له وه دهر بهنده دهر چین و برۆین، ئه وانیش زوو گه یشتنه وه لمان.

من سهرم له وه مه ینو شان هه سپر ده مینئ به خواردنه وه ی جامی مه ی خو بان مه ستده که ن! بوچی ده ست ناده نه شمشیر و بیته مه ی دانی شه پر نه به رده وه خو ین بریژن تا تیگه ن که سه رخو شیی شه پر سه د جار له سه ر خو شیی مه ی خو شترو به چیژ تره! مه ی دوای چه ند ساتیک مرؤف خومارو بی تواناو سستده کات، به لام سه ر مه سستی گوژه پانی نه به ردو خو ین پر شتن هه رگیز بی وزمو ته مه ل نابیت، به لکو زوړ به توانا تر ده بی!..

که له دهر بهنده که تیپه پرمانکرد به داخه وه هه ردو شیر ده کانه خستنه وه ناو کیلان. فه رمان به هه ندیک له سواره کانه دا که پیاده ببن و سه رکه وه سه رکیوه کان بو دهر په راندنی ئه و پر ه جهنگاو هره انی مابوون، به لام بهر له وه ی بگه نه لایان، به و دیو کیوه کانا چوونه خواری و له چاو ونبوون، ئیتر به ئیجگاری دهر بهنده که کرایه وه له شکر به ری بوو. له وه شه پر دا سه د و شان ده کوژراو و هه ندی بریندار مان هه بوون، ئه وه ش زیانیکی که مبوو.

له نه به ردو جهنگی دهر بهندی (پاتاق) ئه زموونی به که لکم وه رگرت. له شه ره کانی (پۆم) تورکیای ئیستا و (کابولستان) ئه فغانستان و هندستان و ولاتی شامدا، گه ر بمویستایه له گه لیه که وه برۆم، یه که م جار ئه م سه رو ئه و سه ری گه لیه که م داگیر ده کرد، جا له شکر پیایا دهر بویشت.

دوای دهر بهندی پاتاق به ره و (قه زوین) که وتینه ری و بی هیچ رووداو ینک گه یشتینه جی. هه رکه گه یشتینه ئه وی هه مان نه خو شیه که ی (سه بزه وان)م تووشه اتو جاریکی که ش له پنی خستم. پزیشکه کان وتیان که گه رما کاری تی کردووم به ناوی لیمو چاکده به وه. ئه وه بوو له سه بزه وار ناوی لیمو ده ست نه ده که وت، به لام له قه زویندا زوړ بوو، له ولاتی مازنده رانه وه ده یان هینا، پزیشکه کان ناوی هه ناریشیان ده دامی، ده یانگوت ئه میش وه کو ناوی لیمو پله ی گه رمای له ش داده به زینی.

دوای شه ش حه فته چاکبوو مه وه. هه و ساردی کرد، دوای راویژ کردن بۆم دهر که وت که ولاتی فارس گه رمیانه، بۆیه بریارمدا له گه ل سه رمای زستاندا

بەرەم ئەو ولاتە بکۆمە رى. لە رىندا تووشى دژوارىيەكى ئەوتۇنە هاتىن،
رووداوىكى وەك رووداوى (پاتاق) نەهاتە رىمان، تا گەيشتەن بەرەمە هىچ
كۆسپىنگەمان نەهاتە پىش.

(شا مەنصور موزەلفەس) لە چوونى مەن ئاگادار بووبوو، هەزاران
جەنگاوەرى لە ھۆزى (بويرى) ئاردا بوونە پىشەوہ بۆ بەرگرى و رىگرتن لە ئىمە.
دەريارەى ئەو ھۆزە پرسىيارم لە دانىشتووانى ئاوجەكە كرد، وتیان: ئەو
خىلانە نەوہى (جەمىشەد)ن. مەن پىشتەر ئاوى جەمشىدەم بىستىبو، باسى ئەوم
لە شانامەدا خویند بووہوہ، دەمزانى شارەكانى ئىرانى دروستكردوون، بۆ
يەكەم جار ياساى بۆ ئىرانىيەكان نووسىوہ. ھىشتا شوینەوارى كۆشكەكەى
مابوو، دواى بىنىنى ئەو كۆشكە، فەرماندا كە لەسەر بەردىكى ئاوم
ھەلەكەندرى بۆ ئەوہى نەوہكانى داھاتوو بزانن مەن ئەو ولاتەم داگیر كردوہ.
دانىشتووانى ئاوجەكە درىژەيان بە قسەكانىندا، وتیان ئەو خىلانە لە
گۆرەپانى جەنگا ھەرگىز پاشەكشى ناكەن، ئەگەر سوپاى دۆژمەن ھىندەى
مىروولەى بىابانبى بەرگرى ھەر دەكەن، مەگەر دوا جەنگاوەريان بكوژىنت جا
سوپاى دۆژمەن تىپەرپكا. ھەروەھا ئاگادارىانكردم كە سولتانى فارس ھۆزى
زۆر لە ژىر فەرماندەيىدانو بە ھەموو جۆرى گۆرپايەلى ئەون، ھەمويان ئازانو
دەتوانن رى لە دۆژمەن بگرن، ولاتى فارس ولاتى ھۆزو خىلى زۆر زەبەندە،
سالى دووجار جىگۆركى دەكەن، بەھاران بە مەرو مالەتوہ دەچنە كوستان،
زىستانىش دەچنە ئاوجە گەرمە سىرەكان. ھەر كاتى (سولتان مەنصور) ئەو
ھۆزو خىلانە بۆ جەنگ داوا بكات دوو مىليۇن جەنگاوەر پىشمان لىدەگرن؟
ھەروەھا وتیان: وادانى تۆ ھۆزەكانى فارس تىكشكاند، ئەى دژبە (سى قەلا)
چىت پىدەكرى؟! دواى لىكۆلىنەوہ بۆم دەركەوت كە لە كۆپەكانى باكورى
رۆژئاواى (ئەستەخر)دا سى قەلا ھەن، جەمشىد دروستىكردوون، ئەمانە
ئاوہكانىيان (ئەستەخريان، شكستە، شەنگوان)، يەكەميان لەسەر كۆپك
دروستكراوہ كە پانتايەكى بەرىنى تىدايە، جىنى سەد ھەزار جەنگاوەرى تيا
دەيشتەوہ، لە وەرژى زستانو بەھاردا ئەوہندە بەفرو بارانى زۆرن كە چەندان
چۆم دروستدەكەن و دەژىنە ئەنباراوہ گەوہركانى قەلاوہ. ئەو ئەنبارانە
ئەوہندە گۆرەن بەشى سالىكى دەھزار جەنگاوەر دەكەن، خو ئەگەر دەست بە
ئاوہو بگرن بەشى دووسايشيان دەكات. دوو قەلاكەى تىرش بە ھەمان شىوہ
ئەنباراوہكانىيان پەر دەبن، بەلام ھىندەى يەكەم قەلا گۆرە نىن. ھەرسى قەلاكان

هه میشه پېښ له خوراکي ئاو، بۆ ئاگاداری و پاراستنیشیان جهنگاوهری تایبه تیان بۆ ترخانکراون. ههروهه ئاگادار بووم که تهنیا یهک تووله ری ههیه بجیتته وه سهرقه لاکان، نهگهر چهند که سینک بۆسه بیننه وه دهتوانن ری له سهده ههزار جهنگاوهر بگرن، نهوه قه لایانه نهوهنده سهختن ته نانهت لهشکری (نه فراسیاب) نهیتوانیوه داگیریانېکات. فارسهکان وتیان: نهگهر (شا مه نصور) له دهشتیشا بشکی دهچیتته یه کهمین قه لاوه، چهندنین سال لهم ولاته دا بمینیتته وه دهستت نایگاتی، له بهر نهوه و اچاکتره له کوینه هاتووی بگه پښتته وه بۆ نهوی!

له و کاته دا که له شارۆچکه ی (که پاد) دا بوومو خهریکی نهو لیکۆلینه وانه بووم، نامهیه کی (شامه نصور) م بۆ هیئرا. له و نامهیه دا جاریکی تر خراب دایشۆریبووم! ههروهه نووسیبووی: فارس جینگه ی شیرانه، ریویه کی وهک تۆ ناتوانی نه م ولاته بگری. نهگهر نهتهوی بزانی نه وانه ی پښ تۆ ویستوو یانه فارس داگیر بکه ن چییان به سه رهاتوه، سه یریکی نه م لاو نهو لای رینگه ی فارس بکه تابینی چۆن به ئیسکی کوژراوان سه رانه سر سپیده کاته وه!..

به دهستی چه پم نامهیه کم بۆ نووسی، سه ره تاکه ی نه م هۆنراویه بوو:

بزرگش نخواند اهل خرد که نام بزرگان به زشتی برد^۱

پاشان نووسیم: یه که م جار که نامه م بۆت نووسی، داوای که میك ناوی لیمۆم کرد، نهگهر داوام له هه ر کاروانیه ک بکردایه بۆی ده ناردم، که چی تۆ نابه جینییت به من وت! ئیستاش هاتوومه ته ولاتی تۆ، له جیاتی نه وه ی به پیرمه وه بییت و دیاری نیابم پيشکه شبکه یت که چی دووباره نابه جینیتکردو پیم ده ئی (ئوزه گی گلاو و شووم!)، من وانیم، من نه وه ی (جهنگین) م، تا نه مرۆ هه رچیم کردوه شایسته ی پیاوینکه له نه وه ی (جهنگین)، هیواردارم له مه و دواش بتوانم کارنیکبه م پيشیاوی نه وه ی (جهنگین) بیئت.

دوای ناردن نامه که به ره و شارۆچکه ی (خوبدان) که وته ری، تا نهوی هیچ ناسه واری له سوپای فارس نه بینرا. دوای دوو رۆژ هه وانیاندامی که سوپایه کی هۆزه کانی فارس له بهرده م دارستانی چه قاله دا^۲ چاره پښده کات.

^۱ هه ر که سن ناوی گهره پیاوان به خراب بینن، ژبو دانا نییه.

وهرگیزی کوردی

^۲ چه قاله: بادامی کیزی.

دهمزانی شهپر له و دارستانه دا به زیانی سواره کانه دهگهپی، سوار ناتوانی له دارستانی چرو پردا له گهل پیاده دا شهپر بکات، چونکه پیاده که له پشت درهخته کانه وه خویان دا دهگرن و بۆسه بۆ سواره کان دهئینه وه، نه گهر درهخته کانیش بلنبدن له سهر وه خویان قایمده که نو سواره کان و نه سپه کانیان تیر بارانده که نو، ناشتوانری له سهر داره کان بخرننه خواری. نه گهر شوئینه که دهشتاییبوایه، بی دلنه پراوکی دژ به له شکری فارس دهجنگام. هه ندیک شاره زای باشم به کرنگرتن که چاک لینیان دلنیا بووم بۆ نه وهی له ریگه یه که وه برۆین له و دارستانه وه دووری. گه یشتینه شوئینیک که ههر دووبه ری ریگه به گیای (ئینگنار) داپوشرا بوو، وتیان: خونچه ی نه و گیایه خواردنیکی زۆر خووشه، سواره کانه هه ندیکیان کۆ کرده وه کۆلاندیان که لیم خوارد زۆر خووشبوو. دوا ی نه وهی به و ناوچه یه دا گوزهرمانکرد، دووه مین نامه ی سولتانی فارس به دهست گه یشت و خراپتر دایشوژی بووم. باوو باپیرانی خو ی بردبوونه وه سهر هی من، وای زانیبوو که من نازانم ره چه له کی نه و ده چیته وه سهرکی!، باپیره ی پیاویکی لاتو لووتو چاو چنۆکبووه، ناوی (پاله وان حاجی) یه و خه لکی شاری (خه وواف) له ناوچه ی خوراسان. نه و پیاوه بۆ نه وهی له برسانا نه مر یه کهم جار چووه ته (طووس)، ویستویه تی پاله وان بازیکات و پاروی نانی دهستکه وی، له بهر نه وهی له وی پاله وان زۆر به ناوبانگ هه بوون، نه و جیی نه بووه ته وه، پاشان چووه بۆ (نهیشاپوور) و (په ی) به هه مان شینوه له ویش نهیتوانیوه بمینیته وه. به ناچاری ری (ئه سفه هان) و (فارس) ی گرتوته بهر، له بهر نه وهی له و سهرده مه دا پاله وانی زۆر به هیژ له و ولاته دا نه بووه، پاله وانی حاجی جیی بووه ته وه و هه ندیک لاویش له دهوری کۆ بوونه ته وه و ناوبانگی ده رکردوه و دوا ی مردنی سولتانی فارس، کورسیی فرمانره وایی بۆخوی داگیر کردوه و بووه به سولتانی ولات. ناوبراو پیاویکی نه زانو نه خوئنده وارو بی ناگا بووه، هه میشه خه ریکی خواردن و نووستنبووه، دوا ی خو ی ناویکی به جی نه هیئشووه شیاوی یاد کردنه وه بی. باپیره ی سولتان مه نصوور به زۆر خو ی مردوه، به لام جهنگیزخان که باپیره گه وره ی منه، نه ندازه ی خواردنی ههر نه وهنده بووه که برسی نه بی، خوراکی سهره کیشی ماستی ماین بووه، بۆیه زۆر به هیژ بووه و توانیویه تی سی شه وو سی رۆژ به سواری بمینیته وه. وه چه ی (پاله وان حاجی خه وواف)، که دوا ی خو ی بوونه فرمانره و، هه موویان گه مژه و هیچ و پوچ و ناشایسته بوون، به لام پپرو پاگه نده چی بوون و توانیویه

به دروؤ دهلهسه خهك دهسخرؤ بگهن، تا ئه و كاتهى من چومه ولاتى فارس ههشتيان له (فارس و كرمان و يهزد) دا فرمانر وهاييانكر دبوو.

جهنگاوهرانى فارس، له دهووبهرى دارستانى چهقاله دا، نه يانتوانى پيشمان لينگرن، چونكه ئيمه به دابو نهريتهكهى خومان شهونده خيرا ريمانده كرد، كه ئهوان كهوتبوونه خو ئيمه له شارى (شيراز) نزىگبوو بووينه وه. وتيان (سولتان مهنصور) له شيرازدايهو به تهمايه بروت بو قه لا زور سهختهكهى (ئهسته خريان). وتم لهم جيهانه دا قه لانييه نه گيرى، ئه گهر بچيته ئه و قه لايه وه، رنگه يه كى فراوانى پىچاوپىچ به دهورى كينه كه دا دروستده كه مو خومو سوياكهم دهگه ينه قه لاکهو داگيريده كه ما. پاشان زانيم كه سولتاني فارس نه چوو بوو بو قه لاکه، به لكو چوو بووه مزگهوتى (عهتيق) وه، كه گهره ترين مزگهوتى شيراز بوو، بو ئه وهى له خوا بپاريتنه وه به سهر منا زالبى، به ههر دوو دهستى خوى ههر دوو چاوم له كاسه ي سهرما دهريئى، پاشان زمانو ههر دوو دهستم بپريت، ئينجا له سهرم بدات.. له شيرازدا وا دهنگ بلوو بوو بووه گوايه ههر كه سى بچيته ئه و مزگهوتو له خوا بپاريتنه وه نزاى گيرايه و ههر چى بوى خيرا خوا بوى دهكات.

كه ميك بهرله خورئاو بوون گه يشتمه ناوچه يه كى فراوانو بهرين پيشان دهگوت (باتيله)، له دووره وه رهشاييه كه بهرچاو دهكهوت، ديار بوو له شكرى دوژمنه. له ويدا وه ستاينو به ئه فسه ره كانم وت: كه پيوسته، ئوردووگه كه مان زور قايمىبى، ئه گهر له ناكاو هيرشكرايه سهرمان دهبى دوژمن له ناو بهرين. ههروه ها وتم: ئيمه له خاكى دوژمنان و هيچ ئاگاداريان دهرياره ي شينه وى زه وى و ژماره ي سهر يازانو هه لسو كهوتى دوژمن نييه، ئيمه دهبى سبه ينى زوو په لامار بدهين، نهكو يارمه تى بگاته سولتاني فارس و كرمان دژوارتر بى. پاشان داوام كرد هه موو له شكر بخه وى تاكو بو نه بهردى روژى دوايى ئاماده بن، پاسه وانى باشيش دانران بو ئه وه ي ئاگايان له هه موو شتيك بيتو هه ميشه ئاماده بن. ئه و شه وه چه ند جار يك له خه وه ستامو به ناو ئوردو وگه كه ما گهرام، چاك چاك گويم شلكر دبوو، له ناكاو گويم له دهنگى بولبوليك بوو له ناو باخه كانى شيرازدا ده بخويند، بوم دهركهوت به هار هاتوه، كهوته وه يادم كه به هارى شيراز پيش به هارى ناوچه كانى تر دهكهوى. ههر ئه و شه وه بو سه كانمان سى جار ئاگاداريانكر دم كه چاويان له كه مينى دوژمنه، وتم: تا دوژمن به راستى دهست به هيرش نهكات سهر يازه كان هه لمه ستين!

بەیانى زوو نوێژى بەیانیم کردو بەرگی جەنگم پۆشى، دەموست زوو بە زوو ھێرشبەرمو نەھێلم جەنگاوەرانى جەنگەلى چەقالە فریای سولتانهەیان بکەون. فەرمانى شەپپوور لێدانم دەرکرد، ھەموو سەھەریازەکان ھەستان، بە ماوەیەکی زۆر کەم ئوردووگە پێچرایەوھو لەشکرەکەم نامادەى جەنگبوو. بۆ ئەوێ سولتان مەنصور بۆشکێنم دەبوايە لە خۆرئاوێ ھەرو خۆرھەلات بڕۆم. ماوەیەك ھێرشم دواخست بۆ ئەوێ خۆز بەزبێتەوھو لە چاوی سەریازەکانم نەدا. بیستبووم کە سولتانى فارس دوو فەرماندەى لێھاتووی ھەن، ھەردووکیان لە بنەمالەى خۆیبوون، سولتان لە ھەر دوو کیان دەرئەتسا، لەبەر ئەوێ ژنەکانى و خزمە نزیکەکانى داوايان لیکردبوو کەچێک بە چاویاندا نەھێنێ، سولتان چارپۆشى لیکردبوون. (لە رۆژگارى کۆندا تەلێكى بارێکو زۆر گەرمو داخ دەھێنرابە گلینەى چاوداو بینایى نەدەما، داوی ساریژ بوونى زامەکە دەرئەتسا، وەکی تر ھیچ ناتەواوی نەبوو، بەلام تا کۆتایى تەمەن ھەر نابینا بوو، ھەرکەسى وای پێبکرایە پێى دەوترێ چاوەرپەرێراو وەرگێر بۆ فارسى). لە بنەمالەى سولتانیش ھەرکەس دەستى بگەیشتایەتە فەرمانرەوايى بەو جۆرەى یاسکرا، چاوی ھەموو خزمەنى نێرینەى خۆى دەرئەتسن بۆ ئەوێ کەس چاوەرپەرێتە تەختى دەسلەت و فەرمانرەوايى. بەرلە جەنگ بۆم دەرکەوت ئەگەر ئەو دوو فەرماندەى سولتان لێھاتوویى کارامەییان بەکار بینن لەبەر ترسو لەرزە، نەك لەبەر دڵسۆزى، دیارە کەسێك ھەمیشە بترسى کە سولتان کوێریبکات ھەرگیز دڵسۆزى راستەقینەى نابێ.

کەبێرێك خۆز بەرزبووھو فەرمانى ھێرشم دەرکرد. فەرماندەى قۆلى راستى لەشکرەکەم (میر فەتاح) بوو، لەبەر ریزی من نازناوى میرى لا برد، منیش ناومنا (فەتاح بەگ) ئەو پیاوھ زۆر کارامە بوو، ھەموو مەرجەکانى فەرماندەى جەنگى تێدا بوون. فەرماندەى قۆلى چەپیشم (میران شا)ى کوێمبوو، یەكەم جاریشبوو کە فەرماندەى سوپای پێیسیپێرم، بەلام پێشتر لەزۆر جەنگدا بەشداریکرد بوو. پێش دەسپێکردنى جەنگ بە (میران شا)م وت: سوپای تۆ ھەمووی سوارە، ھى دۆژمن پیادەى، گۆرەپانى شەپیش ئەوێندە تەختە بە ھیچ جۆرێ تووشى کێشە نابن. لە توانای جەنگی پیادەى دۆژمن ئاگادار نیم، بەلام ئاگادارم کە سوارەکانى تۆ قالجووی جەنگن، ھەندیکیشیان ماوھى پازدە سائە لە مەیدانى جەنگا نەبەرد دەکەن. بۆیە ئاگادارتدەکەم تا بزانیست کە من پاساوى سەرنەکەوتنت پەسەند ناکەم، باکوێ منیشبى، لە مەیدانى جەنگا مەرگی تۆو

هی سهربازیک بۆ من ههر یهکنیکه. ماوهیهکی دوورو درنرژه چاوهپویتی نه مپۆم تاکو سزای (سولتان موزه فقهی) یهخه مه ناو دهستی! له هه موو روویه که وه پینداو یستیهییهکانی جهنگ بۆ من له باران، نه گهر سه رنه که وین تاوانی فهرمانده کانه و بهس، له گهل نه وه شدا زۆر باوهرم به توانای هه موو فهرماندهکانی خۆم هیه، تۆش له هه موو شه ره کاندای سه لماندووته که به ته وای کارامه و نه به ردی، نه مپۆش رۆژیکه که پینویسته له نه زموونی فهرمانده ییدا سه رکهوی. پاشان پلانی گۆره پانی جهنگم بۆ باسکردو تیغه یاند که چیبکات.

(میران شا) سواری نه سپبوو، رۆشت بۆ نه وهی فهرماندهیی قۆلی چه پ بگریته نه ستۆ، له هه مان کاتدا خۆم ئاماده کرد به نامه یه که هوائی مهرگی بنیرم بۆ دایکی، به راستی جهزم نه کرد کۆره کهم له و شه ره دا بکوژی و نه شکین! به دهستووری جهنگه گه وهرهکانی تر سوارهکانم جینی خۆیان گرت، جیداری خۆم بۆ فهرماندهیی گۆره پانی جهنگ دیاریکرد، تا نه گهر کۆژام لهشکره کهم بی فهرمانده نه بی. له پیشی پیشه وهی ناوچه رهگی سوپادا جینی خۆم گرت، هیچ کهس نهیده توانی به پۆشاککی جهنگدا له نه فسه رهکانی خۆم جیامبکاته وه بهمناسی. که له سوپای دۆژمن نزیکبوو مه وه، له یه کهمین چاو گیراندا (سولتان مه نصووری موزه فقهی) م له ناو جه رهگی سوپاکه یا دی، کلاره جهنگیه کهی ئالتونیوو، نه و زری و بهرگه جهنگیهی له بهر یا بوون وه ک ئاوینه نه وه ره و شان وه، پاشان زانیم نه وانیش زیری رووتن، پاسه وانی تایبه تی ده وریانگرتبوو، هه موویان کلای ئاسن و زریان پۆشیبوون. بۆیه له ریزی پیشه وهی لهشکره که مه وه ده پۆشتم بۆ نه وهی زووتر سولتانی فارس ببینم، له هه مان کاتدا غیره تی زۆر تر بده مه بهر سهربازهکانم. نزیکه ی سه د گه زمان ما بوو دهسته و یه خه ی دۆژمنین، سهربازانی دۆژمن تیر بارانیانکردین، ئیمهش پتر نه سپه کانمان تاودان بۆ نه وهی زووتر بگهینه سهربازانو له تیر هاویشتنیان بخهین و که متر زیانمان لیبکهوی. که هیرشمان به ره و پیشی برد هیچ کۆسپو بهر به ستیک نه هاتنه ریمان. خیرا بۆم دهرکهوت که سولتانی ناوبراو هیچ شاره زای هونه ری جهنگ نییه و هیچی لینازانی، له هه مان کاتدا وام لیکدایه وه که فهرماندهکانی که متر خه میانکردووه، له بهر نه وهی رقیان له سولتانه نه یانویستوو یارمه تییده ن.

دوای نه وهی خۆمان گه یانده دۆژمن، تیر بارانی وهستا، به لام رووبه رووی ره و نیزه ی پیادهکان بوینه وه، ده بوو ره وه شینهکان تیکبشکینین جا بتوانین

ریزی پیاده کان تیگوپینکبدین. رهشونی ئهسپهکه م کرده ملمو به دهستی راست شمشیرو به دهستی چهپ تهووم دهووشاند، ئهو رمانه ی بهرو ئیمه دهاوژران به لای منهوه له دهزیی پیرهژنان بی ترستی بوون. بۆم ده رکهوت سهربازانی دوژمن زۆر سستن. له دوو قۆلهوه سهربازهکانم به شیرو تهوور بهربوونه دوژمنو دهچوونه پێشهوه، لهناکاو ههستمکرد ئهسپهکه م سسته، زانیم برینداره، خیرا رهشویکهیم لهملما لابردهو لهپینکهوت، زانیم رمیک چهقیوه ته ورگی، خۆم ههلهدایه خواریو نه مهینشت لاقم ببی به ژیر ئهسپهکه مهوه. دهوورو بهرم ههموو سوار بوون، تهنها من پیاده بووم، که هیزشده کرده سهر دوژمن، وهکو قهله م رههکانیانم ههلاهه لا دهکردن. چهند کهسی له سوارهکانم ویستیان پیاده بنو ئهسپهکانیان بدنه بهمن، بهلام من بانگم بهرز کردهوه، وتم: درێژه به شهڕ بدنهو ئیشی خۆتان بکهن. یهکیکیان پێشنیاری کرد له دوايهوه سواریم، وتم: وازم لیبنین ئههوی به پیادهیی بجهنگیم! لهو کاته دا ههستمده کرد که هیژو بازوویهکی له راده بهدمرم هیه، دوا ی شهڕ بۆم ده رکهوت ئهو توانایه م سهره پای ئهوه ی هی ئهوه بووکه خوین له دهمارهکانما هاتبووه جۆش، لاوازیی سهربازهکانی دوژمنیش کاریگهری ههبوو، ههمویان نه کردهو له هونهری جهنگ بی ناگا بوون.

له ههر دوو قۆلهوه سهربازهکانم قاره مانانه دهجهنگان، سهربازانی دوژمن نه یانده توانی له من نزیکبنهوه. سوارهکانم تیکرا خهریکی پاکسازیی مهیدانی شهڕ بوون، لهناکاو سواریک هاواری کرد: ئه میر له کوینی؟! ئه میر له کوینی؟! بی ئهوه ی لا بکه مهوه هاوارم کرد: چ ئیشیکت به ئه میر هیه؟! سواره که منی ناسییهوه، وتی: ئه ی ئه میر من له لای (فتهاح بهگ) هوه دیم، سهرگه رمی دهوردانهوهو دهوگرتنی بالی چهپی دوژمنهوه به لاشه ی کوژراوهکان ته پۆلکه دروستدهکاتو بهرو پێشهوه دهچی. وتم: پنی بلی له سهر گه مارۆدانی دوژمن بهردهوامبی و بهرو (میران شا) ی کوپم بپروات، چونکه له وانهیه نه توانی گورج دهووری بالی راستی دوژمن بگری. من به تورکی له گه ل نیردراوه که ی (فتهاح بهگ) دا دوام، چونکه ئه گه ر به فارسی له گه لیا بدوامایه دوژمن تیدهگه یشتو له وانه بوو بهد ئه نجامبی. لهو کاته دا سهرگه رمی نه بهردو په لامار بووم، دوژمن ئه وهنده بی هیژو توانا دهاته بهر چاو م واههستمده کرد دژ به کۆمه لیک منال دهجهنگیم. پیادهکانی سولتان ههولیانده دا به شمشیرو م له پیم بخهن!.. ئه گه ر تۆسقانی له هونهری شهڕ شارهزا بوونایه دهیانزانی جهنگاوه ری بهرگی

ناسنی پۆشیی بی تهنیا هه به گورز له پیده که وی. سهیر نهوه بوو هه به
سهربازیکی دوژمن بریندار بکرایه، ئیتر ورته ی له خۆی ده بیری تا ئیله تینیه پ
بووینایه، نه و سا تیده کو شا خۆی بگهیه نیتته په نایه ک، له ویدا ده مایه وه تا شه پ
ته وای بێتو چاره نووسی دیار بکړیت! نه و دیار ده یه به لگه بوو بو نه وه که
سولتانی فارس شایانی نه وه نه بوو خاوه ن سوپا بێت.

له گهرمه ی نه به ردی جهنگا دهنگیکی ناسراو بهرگویم که وت، دهنگی
(نیظامو ددین) بوو که رووداو نووسی خۆمبوو، ده یگوت: نه ی نه میر،
چیده که ی؟! بۆچی سواری نه سپ نابی؟! وتم: ده لئی چی؟! وتی: ئایا ده زانی
چیده که ییتو چۆن خۆت تووشی مه ترسی ده که ییت؟! پرسیم: ده لئی چیبکه م؟!
وتی: نه سپم بۆ هیناوی، سواریه. بی نه وه ی لای لیبکه مه وه چوومه داوه و روو
پۆشو کلاوه ناسنه که مم لادان، نیظامو ددین وتی: نه ی نه میر، تو نه مپو
کارکتکردوه نه نه فراسیابو نه نه روسته م نه یانکردوه. سهیرکه، ده لئی له
حه وزی خوین هه لکیشراوی!.. که سهیری سهراپا له شی خۆم کرد دیم
خوینی رووته، خوینی تازه له سه ر خوینی وشکه وه بوو! نیظامو ددین وتی:
هه رگیز نه مبیستوه و نه مخویندو ته وه قاره مانیکی وه ک تو هه لکه ویتو خۆی به
ته نیا به رانه بهر هه زاران جهنگا وه نه به رد بکات!.. وتم: ده رباره ی قه رمانیه تی
من زیاده روه ی مه که، من خۆم به ته نها نه بووم، سواریه کانه هه میشه له ده ورما
بوون و نه یانه نیشته دوژمن گه مارۆمبدات. پاشان وتی: نه ی نه میر، سواریه تا
زووتر سه رکه و تن به ده ستبێتی، چونکه هه سته ده که م سه که و تننت زۆر نزیکه!
له بهر نه وه ی شمشیره که م خوینی وشکه و بووی زۆری پیوه بوو نه مه توانی
بیخه مه وه کیلانه که ی، دامه ده ست نیظامو ددین تا کو بیشتوات، ئینجا به ته وه
که مه وه که به قاییش به سته بوومه مه چه کم سواری بووم. وتم: نیظامو ددین، تو
مژده یه کی نه وه نده خۆشت دامی که شایانی پاداشتی چاکی! ده زانم کچه
چاوه شه گانی شیراز په سه ند ده که ی! که چوینه ناو شیراز خۆت سه رپشکه به،
ده کچی چاوه رپه شی شیرازی بۆ خۆت هه لبرێره. وتی: نه ی نه میر، من به سالا
چووم، ده کچی شیرازی بۆمن زۆر! وتم: زۆرترین ژماره م وتوه، که مترین ژماره
به ده ست خۆته... پاش که میک ته ته ری (میران شا) ی کویم هاتو هه والی دامی
که کوپه که م به سواریه کانه وه له گه ل سواریه گانی (فه تاح به گ) به یه ک
گه یشتوون و گه مارۆی سوپای سولتانیا ن داوه. به هه مان ته ته ردا هه ندیک
فه رمانم بۆ فه تاح به گ و میران شا ناردن، به وانیش و به و هیزه ی له گه ل خۆمدا

بوو فرماندا که نه هیلتن سولتان مه‌نصور دهرچیت، به‌زیندوویی بیگرن. له‌هه‌مان کاتا راسپارد له هیلتی گه‌مارؤدا چه‌ند که‌له‌بهریک دروستبکه‌ن بوو نه‌وه‌ی سهربازه ترسنۆکه‌کانی رابکه‌ن، به‌لام به‌مهرجی ژماره‌یان زۆر نه‌بی. جارێکیان بینیم تاقمیکێ چل، په‌نجا که‌سی، که چه‌ند سوارێکیان تیدا بوون، راده‌که‌ن، دواتر بۆم دهرکه‌وت یه‌کی له سواره‌کان فرمانده‌ی قۆلی راستی سوپای سولتانی فارسبوو. دوا‌ی نه‌و فرمانده‌ی قۆلی چه‌پیشی له جیاتنی نه‌بهردو جوانمهردی و ده‌ماری پیاوانه‌و شکۆی مه‌یدانی جه‌نگ هه‌لات، من زۆرم پینخۆش بوو چونکه هه‌لاتنو راکردنیان له سوودی ئیمه‌ بوو، دوا‌ی هه‌لاتنی نه‌وان نه‌فسه‌رانو سهربازانی توانای شه‌ریان نه‌ما، رمو شیره‌کانیان فرێدانو خۆیاندا به‌ده‌سته‌وه.

شمشیرێکم به‌ده‌ستمه‌وه گرتو له‌گه‌ل هه‌ندیک نه‌فسه‌رو سهربازما به‌ره‌و سولتان مه‌نصور رویشتم، وام زانی پاسه‌وانه تایبه‌تییه‌کانی به‌رگری لیده‌که‌نو له‌سه‌ر نه‌و خۆیان به‌کوشته‌ده‌نو نایه‌لن دیلبکریت، که‌چی هیچ ده‌ستیان نه‌کرده‌وه، نه‌فسه‌رانو سهربازه‌کانمان هه‌مو‌یانیان دیلکردن، سولتان مه‌نصورو چه‌ترداره‌که‌ی مانه‌وه. هیشتا هه‌تاوی به‌هاری فارس نه‌وه‌نده تینی نه‌بوو، به‌لام له‌شی سولتان نه‌وه‌نده ناسکبوو که به‌رگه‌ی نه‌و نه‌خته‌ خۆره‌ی نه‌ده‌گرت. سه‌رنج‌دا چه‌ترداری سولتان، که پیاوێکی قوله ره‌شبوو، له هه‌موو فرمانده‌کانی سولتان پیاوترو چاونه‌ترستر بوو، چونکه ده‌یتوانی چه‌تره‌که‌ی سولتان دانیتو رایکات، به‌لام وای نه‌کردو مایه‌وه. به‌سواری له سولتان چوومه پینشی و شمشیره‌که‌یم به‌ناو قه‌دییه‌وه دهره‌یناو دامه‌ده‌ست نه‌فسه‌رنکی خۆم، ئینجا وتم: ئایا من ده‌ناسی؟! سولتانی په‌شیوو سه‌رگه‌ردان پرسى: ئایا فارسى ده‌زانی؟ وتم: به‌ئێ، وا بزانی له تۆ چاکتر زمانى فارسى ده‌زانی، من له تۆم پرسى: ئایا ده‌ناسی، یان نا؟! وتی: ناتناسم، به‌لام ره‌نگه یه‌کیکی له لێپرسراوه‌کانی نه‌میر تهیموور!... وتم: من خۆم نه‌میر تهیموورم!

نه‌و پیاوه که‌منی ناسی و سه‌یرێکی سه‌راپای کردم به‌خوێنی وشکه‌و بوو داپۆشرا بوو، ره‌نگی په‌ڕی، زانییم که زیره‌یکردووه! وتم: ناپیاو من داواى ره‌وه نه‌سپو خه‌رباری لێرم له تۆ نه‌کردبوو، داواى چه‌ند شووشه‌یه‌ک ناوی لیمۆی فارسم کردبوو بۆ چاره‌سه‌ری نه‌خۆشی، به‌هه‌ر کاروانیه‌کم بو‌تایه‌ بۆی ده‌هینام، سه‌ره‌پای نه‌وه‌ی بۆت نه‌ناردم نه‌و هه‌موو جینیوو قسه‌ ناشیرینه‌نه‌ت بۆمن نووسیویون، ئیستاش ئاماده‌ی سه‌رای پینشیاوی خۆتبه. وتی: نه‌ی

ئەمیر، ئیستا تۆ سەرکەوتووی، دەرەوی چیم لیبکە؟! وەم: دەرەو و دەتکوژم و دەچەشت دەبەرمەو! نابێ دواي تۆی جێو فرۆش یەك کەسی نیرینەت لە دەستم دەرچی؟! وتی: ئەگەر لیمان ببووری کچکی خۆم دەدەم و دەتکەم بە زاوای خۆم. وەم: ئەگەر کچیکێ تۆم بۆی می خۆم و پیویست بە قایلبوونی تۆ ناکات، بەلام من پیاویك نیم بۆ ئێ لە بێاری خۆم پەشیماننیمەو، بە تاییبەتی لەم تەمەنە ئیستامدا. وتی: مەکوژە نامەیک بۆ فەرمانرەوای شیراز دەنووسم کە بەرگری ئەکات و دەروازەکانی شارەت بۆ والایکات. وەم: پیویستم بە نامە ئۆ نییە، کە تۆ بە دیلکراوی ببینی یەکسەر دەروازەکان دەخاتە سەر پەشت، خۆ ئەگەر وەکو فەرماندەکانت رقی لیتبێ ئەو بەشترو زووتر پێشوازیمان لێدەکات.

لەبەر ئەوەی ترسی ئەوەمان هەبوو لەشکری دارستانەکە پەلامارماندات، وام بە باش زانی هەر ئەو رۆژە بچینە ناو شارێ شیراز. کەمێک دواي نیوەرۆ بە تەواوی شەپ کۆتاییهات، بەشێک لەسەربازانی دۆژمن هەلاتن، بەشێکی تریانمان گرتن، هەندێک لە سازادەکانیش کەوتنە بەردەستمان. داوامکرد (فەتاح بەگ) لە قۆلی رۆژەلاتەو بچیتە شارەو، (میران شا)ی کوپیشم لە قۆلی باشوورەو، خۆیشم سولتانی دیلکراوم لەگەڵ خۆما بردو رۆی باشوورم گرتەبەر. کاتی نوێژی عەسەر گەیشتمە شیراز، دەروازەکان داخرا بوون، هەندێ جەنگاوەر لەسەر شوورەکە بوون. بە جاپچیم وت: جاپ بەدات و بلی: با فەرمانرەوای شیراز بێتە سەردیوارەکە قسە ئی لەگەڵ دەکەم. کە فەرمانرەوای شیراز دەرکەوت وەم: سولتان مەنصور شکاوە و فەرماندەکانی بە جێیانەشتووە، ئیستا دیلی منە، ئینجا سولتانم پێشاندا، پاشان باسکرد چیم بەو شارانە کردووە کە دەروازەیان لێنەکردووە و بەرگرییانکردووە سەرنجامیان چۆنبوو، باسی ئەوانەشیم کرد کە بە پیرمەو و هاتوونو بە گەرمی پێشوازییانکردووم. لە کۆتاییدا وەم: من تەنها بۆ تەمیکردنی پادشای ئێو هاتووم! والەشکەرە کەیم تەفرۆ توونا کردووە خۆیشی دیلە، ئەگەر بە بێ بەرەنگاری دەروازەکان بەکەنەو، زۆر لێرە نامینمەو، پاشا حەسانەوێ لەشکەرەکەم لە شیراز دەرەچم و دەپۆم. وتی: هەر ئیستا کە دەروازەکان دەکەنەو و بۆ خۆم بە پیرتانیوە دێم. دواي والا کردنی دەروازەکان، فەرمانرەوای شار قورئانیکی گەورە بەدەستەو بوو، لەگەڵ پیاو

خانه دانهکانی شاردا به گهرمی پیشوازییان لیکردمو به دهنگی بهرز نه تاکه
هۆنراوهیهی خویندهوه:

رواق منظر چشم من اشیانه تو است
کرم نوا و فرودا که خانه خانه تو است*

وتم: نه هۆنراوهیه هی (خواجه حافظ)؟! وتی: بهلی، نهی نه میر، هی نهوه.
پاشان سهیریکی بهرگی جهنگیمی کرد، پرسسی: سهرتا پات خوینه، نایا
برینداری؟! وتم: نهوه خوینی گوپه پانی جهنگه، بریندار نیم. ئینجا قورپانهکی
بهرز کردوه، وتی: نهی نه میر، نه زانم تۆ سولتانیکی مه به ستپاکی، بهم قورپانه
سویندته دهه که کۆکرتی و تالانی نه شاره نه کهیت!... وتم: نه گهر له بهر
خاتری نه قورپانه نه بویه له مالم ده دایت چونکه گومانت له پهیمانی من
کردوه! دهی بزانی من که پهیماندا پاشگهز نابمهوه. فه زمانه وای شیراز
داوای لیبوردنیکرد، پیم وت: با جار چییانت به ناوی منهوه دانیشتوانی شار
دلتیا بکه که سهرو مالیان پارێزوان، هیچ سهربازیکم دهستدریزی ناگات، با
دهرگایان والابیتو بی خه مین، پیشیان رابگهیه نه که بۆ سه بهینی سه ره
بهیانی و دواي خوره لاتن، هه موو دانیشتوانی شار له مهیدانی شاردا ناماده
بن.

فه زمانه وای شار پیشنیاری کرد له (خانهی دهولت) که شوینی تایبهتی
میوانی شکۆدار بوو، بهه ویمه وه شو له ویم، به لام من حساسیم بۆ گه ماپوی
دوژمنانو ناحهزان، بۆ له شکری سولتان له دارستانه که، بۆ بهرگری ناوشارو
چهندان کیشهی تر کرد، له بهر نهوه به هینزیکی باشهوه نهو شهوه خۆم له
دهره وای شار مامهوه، (میران شا) یشم راسپارد که ناگای له شارو
دهروازهکانی بیته.

بهیانی زوو له خه ههلسام نوێژمکرد، فه ماندهیی ئوردووگه به (فه تاح
بهگ) سپارد، سولتانی دیلم له گهله خۆما بردهوه شار، مهیدانی شار پر بوو له
دانیشتوانی شار، سهربازهکانم له هه موو لایه کهوه جینی خۆیان گرتبوو،
چاوکیان کردبووه ههزار چاو، نه یانده هینشت کهس بیته ناوهراستی

* گلینهی چاو لانی تویه، فهروو بۆ جینی خۆت، مال مالی خۆته

مەیدانه‌که‌وه. وه‌کو رامسپارد بوو شه‌وی رابوردوو به‌کۆله‌که‌وه دارو ته‌خته له ناوه‌راستی مەیدانه‌که‌دا سه‌کۆیه‌ک دروستکرا بوو. سولتان مەنصورو یازده شازاده‌ی موزله‌فقه‌ری به‌ زنجیرکراوی برانه‌ سه‌ر سه‌کۆکه، دوو جه‌للادیش ناماده‌و چاوه‌ڕێی فهرمانبوون. به‌ شیوه‌یه‌ک که‌ هه‌موو خه‌لکی شیراز بیستن جارچی جاڕیدا، وتی: ئە‌ی شیرازییه‌کان، ماوه‌یه‌ک له‌مه‌به‌ر ئە‌میر ته‌یمووری گورگان له‌ خوراسان نه‌خۆشکه‌وت، بۆ چاکبوونه‌وه‌ی، پزیشکه‌کان ناوی لیم‌وی فارس‌یان نواند، ئە‌میر ته‌یموویش نامه‌یه‌کی دۆستانه‌ی بۆ سولتان مەنصور نارد، تکه‌یاکرد بوو که‌ بێرێک ناوی لیم‌وی بۆ بنێرێ، به‌لام سولتانێ فارس له‌ وه‌لامی ئە‌میر ته‌یمووری گورگاندا نامه‌یه‌کی پێر له‌ نابه‌جینی نووسیبوو، وانامه‌که‌ی سولتانێ فارس ده‌خوێنمه‌وه... دوا‌ی خوێندنه‌وه‌ی نامه‌که، جارچی به‌رده‌وامبوو، وتی: ئە‌میر ته‌یمووری گورگین ته‌نها بۆ سزادانی ئە‌م پیاوه‌ رفی فارسی گرتۆته‌به‌ر، ئیستا ئیوه به‌ چاوی خۆتان ده‌بینن چۆن سولتانێ فارس به‌ سزای کرده‌وه‌ی خۆی ده‌گات!

دوا‌ی ئە‌وه‌ هاوارو پارانه‌وه‌ی سولتان مەنصور به‌رزبووه‌وه، وتی: ئە‌ی ئە‌میر ته‌یموور، من خراپم‌کرد، تۆ بمه‌خشه‌!... وتم: ناتبه‌خشم، چونکه‌ له‌و رۆژه‌وه‌ نامه‌که‌ت به‌ ده‌ستم گه‌یشتیوه‌ تا دۆنیی که‌ تۆم له‌ مەیدانی جه‌نگا شکاندوه‌، هه‌ر تلاومه‌ته‌وه، له‌ داخانا هه‌راسو خه‌و خوارم لێهه‌لگیراون، هه‌میشه‌ له‌ دای خۆمدا په‌یمان تازه‌ ده‌کرده‌وه‌و ده‌مگوت هه‌ر کاتی بکه‌ویته به‌رده‌ستم به‌ جو‌ری ریشه‌که‌ندت ده‌که‌مو وه‌چه‌ت ده‌به‌رمه‌وه‌ که‌ هه‌رگیز له‌ پشتی تۆ که‌سی هه‌لنه‌که‌وی، نه‌له‌ فارسداو نه‌له‌ هیچ شوێنێکی ئە‌م سه‌ره‌زمینه‌دا فهرمانه‌رواییبکات. ئە‌م‌پۆش رۆژیکه‌ په‌یمانی خۆم به‌جیبیتم. ئە‌گه‌ر من ئە‌و قسانه‌م به‌ تۆ بگوته‌یاوه‌و بکه‌وتمايه به‌ر ده‌ستت ده‌تخستمه‌ قه‌ه‌زیکی ئاسنه‌وه‌و له‌سه‌ر لیژنه‌دارێک ده‌تسووتاندم، یان فهرمانتده‌دا به‌ زیندوویی که‌ه‌لبکړم، یان پارچه‌پارچه‌تده‌کردم!! به‌لام من واناکه‌م، ته‌نها ده‌لێم له‌ ملتبه‌ده‌و سه‌رت له‌له‌شت جیا بکه‌مه‌وه‌! سولتان هاواریکرد: ئە‌ی ئە‌میر، ئە‌گه‌ر من تاوانکارم ده‌بی بکوژم، خۆ ئە‌مانه‌ی گیراون هیچ گوناھێکیان نییه‌و قسه‌ی نابه‌جییان به‌ تۆ نه‌وته‌وه، تکه‌یا له‌ کوشتنیان چا‌و پۆشیبکه. وتم: که‌مار کوژا ده‌بی تووله‌ ماره‌کانیش له‌ناوبرێن، ئە‌گینا که‌ گه‌وره‌ بوون پێوه ده‌ده‌ن، له‌گه‌ل ئە‌وه‌شا من هیچ ترسێکم له‌مار نییه‌، به‌لام چا‌وم به‌راینی نادات نه‌وه‌ی که‌سێک بیستم، که‌ جانیوی به‌ من دابی، ببیته‌ فهرمانه‌روا.

پاشان جه لادهکان ده سته کار بوون، یه کهم جار له ملی سولتانیان داو
سهریان له لهشی جیا کرده وه، دواي نهو له ملی نهوانی تریش درا؛ به چاوی
خوم دیمو به گوئی خوم بیستم خه لکه که شادییان دهرده بیری، بوم دهرکه وت
خه لکه که ش و مکو فرماندهکان له سولتان مهنصور بیزار بوون. پاشان
سهرهکان کران به دهر وازه کانی شاری شیرازدا و له شهکان بران بو گوپستان و
نیزران.

داوا کردن، سه‌ره‌که‌یان بی‌نی، د‌ل‌ن‌یا‌یا‌ن‌کرد‌م که سه‌ری (س‌ول‌ت‌ان یه‌ح‌یا
م‌وظ‌ه‌ف‌ف‌ه‌ری) یه. د‌و‌ای ئه‌وه‌ی می‌وانه‌کان ر‌و‌ی‌ش‌تن، به (م‌یر عه‌بد‌ول‌با‌قی) م‌وت:
ب‌ۆ‌م با‌س‌ب‌ک‌ات که چ‌ۆ‌ن ک‌وش‌ت‌و‌و‌یه‌تی. و‌تی: ب‌ۆ‌ ئه‌وه‌ی د‌ل‌ن‌یا بی‌
می‌وان‌دار‌ی‌م‌کرد، له‌ ک‌اتی نا‌خ‌وار‌د‌ن‌دا پی‌او‌م‌کان‌م په‌لام‌اری‌اند‌او د‌ای‌انه به‌ر
خه‌نج‌ه‌رو ش‌م‌ش‌ی‌رو ک‌وش‌تی‌ان، م‌ن‌یش ب‌ۆ‌ خ‌ۆ‌م، د‌و‌ای ب‌ر‌ی‌نی چ‌ل‌و‌ چ‌وار
فر‌سه‌نگ، به‌ ز‌و‌وت‌ر‌ین ک‌ات سه‌ره‌که‌یم گه‌یا‌ند‌ۆ‌ته به‌ره‌وه! و‌تم: م‌ن هه‌گ‌یز
د‌و‌ژ‌م‌نی خ‌ۆ‌م له‌سه‌ر س‌ف‌ره و‌ خ‌وان‌م نا‌کو‌ژ‌م. (م‌یر عه‌بد‌ول‌با‌قی) و‌تی: ئه‌ی
ئه‌م‌یری گه‌وره، م‌ن ف‌ه‌ر‌مان‌ی ت‌ۆ‌م ج‌ی‌به‌ج‌ی‌کرد‌وه‌وه، ب‌ۆ‌چی خ‌را‌پ‌م‌کرد‌وه‌وه؟! و‌تم:
خ‌را‌پ‌ت نه‌کرد‌وه‌وه، به‌لام ش‌ی‌وه‌ی ک‌وش‌ته‌که‌یم پ‌ی‌باش نی‌یه. د‌و‌ایی ف‌ه‌ر‌مان‌دا که
پ‌ی‌نج هه‌زار د‌ین‌اری ب‌د‌ر‌ئ‌تی. به‌ ش‌ادی‌یه‌وه ک‌یسه پ‌اره‌کان‌ی خ‌س‌ته‌نه‌ت‌ور‌به‌که‌وه‌وه
به‌ نار‌ه‌ج‌ه‌ت به‌ر‌ز‌ی‌کرد‌وه‌وه د‌ای به‌ ش‌ان‌یا. که‌وی‌ستی ب‌رو‌ات، و‌تم: ئه‌و سه‌ره‌ش
له‌گه‌ل خ‌ۆ‌تا به‌ره‌وه‌وه، ه‌ی‌چ پ‌ن‌وی‌ستم به‌ که‌له سه‌ری د‌و‌ژ‌م‌ن نی‌یه. که‌له
سه‌ره‌که‌شی خ‌س‌ته‌وه ت‌ور‌به‌که‌وه‌وه ئه‌وه‌نده‌ی تر ک‌ۆ‌له‌که‌ی ق‌ور‌س‌بو‌و!

د‌و‌ای ئه‌وه‌ی گه‌ر‌ما‌ه‌وه ب‌ۆ‌ (ما‌وه‌ر‌ا‌ئه‌ن‌نه‌ه‌ر) په‌یا‌م‌ن‌ی‌ره‌کان‌م په‌یا‌م‌یا‌ند‌ام‌ی‌و
زان‌یم که د‌وه‌م‌ین م‌یری هه‌ل‌ات‌وو ده‌یه‌وی به‌ ها‌و‌کا‌ری‌ی پ‌اد‌ش‌ای ش‌ام
له‌ش‌کر‌ک‌ی‌ش‌ی‌ب‌ک‌ات، ف‌ار‌س ب‌گ‌ر‌ت‌ه‌وه‌وه ب‌ی‌ته‌ پ‌اد‌ش‌ای ف‌ار‌س. نا‌مه‌یه‌کم ب‌ۆ
پ‌اد‌ش‌ای ش‌ام نو‌وسی که ی‌ار‌مه‌تی‌ی (س‌ول‌ت‌ان م‌وع‌ته‌ص‌ه‌م) نه‌د‌ات، ب‌ی‌گ‌ر‌ت‌و ب‌ۆ‌م
ب‌ن‌ی‌ری! پ‌اد‌ش‌ای ش‌ام له‌وه‌لام‌دا نو‌وس‌ی‌بو‌وی: د‌یاره ت‌ۆ‌ ز‌ۆ‌ر له‌خ‌ۆ‌با‌ی‌یت‌و به‌
خ‌ۆ‌ت‌ان ده‌نا‌زی، ئه‌گ‌ینا ر‌یز‌ی خ‌ۆ‌ت‌ت ده‌گ‌رت‌و دا‌وا‌کا‌ری‌ی ده‌س‌ن‌ی‌ش‌ان‌ک‌را‌وت له‌
پ‌اد‌ش‌ایه‌کی وه‌ک م‌ن نه‌ده‌کرد. س‌ول‌ت‌ان م‌وع‌ته‌ص‌ه‌م په‌نا‌ی ب‌ۆ‌م ه‌ی‌نا‌وه‌وه هه‌مو‌و
ج‌ۆ‌ره ی‌اری‌ده‌یه‌کی پ‌ی‌ش‌که‌ش‌ده‌که‌م.

پ‌اش گه‌یش‌تن‌ی نا‌مه‌ی پ‌اد‌ش‌ای ش‌ام، ز‌ۆ‌ری پ‌ی‌نه‌چ‌وو، له‌شه‌پ‌ن‌کی رو‌و به‌
رو‌و بو‌ونه‌وه‌دا د‌ژ‌به‌یه‌ک‌ێ‌ که‌ له‌ ف‌ه‌ر‌مان‌ده‌کان‌م، (س‌ول‌ت‌ان م‌وع‌ته‌ص‌ه‌م) ک‌و‌ژ‌را‌و
سه‌ره‌که‌یان نار‌د ب‌ۆ‌م، به‌ ک‌وش‌تن‌ی س‌ول‌ت‌انی نا‌وبر‌او به‌ ته‌وا‌وی ز‌نج‌یره‌ی
م‌وظ‌ه‌ف‌ف‌ه‌ری قه‌ل‌چ‌ۆ‌ ک‌را، هه‌ر‌چی سا‌مان‌یک‌یش که هه‌یا‌نب‌وو ز‌ه‌وت‌م‌کرد، نه‌کو له‌
د‌وار‌ۆ‌ژ‌دا یه‌ک‌ێ‌ که‌ له‌ ب‌نه‌مال‌یه‌ سه‌ر هه‌ل‌ب‌د‌ات‌و ب‌یه‌وی ب‌ی‌ته‌ ف‌ه‌ر‌مان‌ده‌وا.

د‌و‌ای ه‌ی‌ور بو‌ونه‌وه‌ی ب‌اری ش‌اری ش‌یراز، ر‌ۆ‌ژ‌یک‌یان دا‌وام‌کرد که زانا‌یانی
شار له‌ مز‌گه‌وت‌ی (عه‌تی‌ق) ک‌ۆ‌ ب‌بنه‌وه. پ‌ی‌ش گ‌فت‌و‌گ‌ۆ‌ ک‌رد‌ن ن‌ۆ‌که‌ری تا‌ی‌به‌ت‌یم
شه‌ره‌به‌تی گ‌ی‌را، ئ‌ین‌جا ب‌وا‌ری گ‌فت‌و‌گ‌ۆ‌ ها‌ته به‌ره‌وه. پ‌رس‌یا‌رم له‌ (ش‌ن‌ی‌خ
به‌ها‌ئه‌د‌د‌ین ئ‌ورد‌و‌س‌تان‌ی) ک‌رد، که‌له زانا‌و نا‌وداره‌کان‌بو‌و، و‌تم: که‌ ده‌سن‌و‌ی‌ژ

ده‌گیری، ده‌بی ده‌ست به‌هر دوو پیندا به‌ینری، یان بشوردین؟! وتی: ده‌بی بشوردین؟! چونکه خوا داوامان لیده‌کات پاکرین. وتم: له کام ئایه‌تی قورپاندا خوا ئەم دەستوورەیداوه؟ وتی: دەزانم له باره‌ی دەسنوژەوه ئایه‌ت له قورپاندا هەن، بە‌لام ئەو ئایه‌تانەم له یاد نین!.. وتم: تو پیشه‌وای ئایینیت، چون دەکری ئەو ئایه‌تانەت لەبەر نه‌بن! ئەمە وەك ئەوه وایه جەنگاوهری بجیتە مه‌یدانی جەنگو چه‌که‌که‌ی له بیر بجی! دواى ئەوه هەموو ئەو ئایه‌تانەم لەبەر خویندەوه که باسی دەسنوژ دەکەن. دواى ئەو پرسیارم له (حاجی مووسا چاه کووتا) کرد، که زانایه‌کی به‌ ناوبانگی دیکه‌ی شیراز بوو، وتم: نوژی به‌یانیان له نوژه‌کانی تر له پیشتره‌و پاداشتی زۆرتەر، ئایا بە‌لگه‌ بۆ ئەمە چییه؟! وتی: چونکه له سه‌ره‌تای رۆژدایه... وتم: چیترا زانای ناوبراو وه‌ستاو نه‌یتوانی وه‌لامبداته‌وه. جا رومکرده زاناکانی ترو وتم: کامتان ده‌توانی به‌ بە‌لگه‌ی ئایه‌ت باسی خێرو چاکه‌ی تایبه‌تی نوژی به‌یانی بکات؟! یه‌کیکیان، که کۆسته بوو، وتی: ئەى ئەمیر، نوژی سبه‌ینان پله‌ی بالۆ تایبه‌تی خۆی هه‌یه، ئەمەش به‌وه‌دا دهرده‌که‌وی که خوای گه‌وره له سووره‌تی (بنی اسرائیل)دا به (قران الفجر) ناویه‌یناوه، مه‌به‌ست له (قورپانی به‌یانی) نوژی به‌یانینانه هەموو زانایانی ئیسلام له‌سه‌ر ئەو باوه‌ره‌ن که له‌م ئایه‌ته‌دا (قورپان) به‌ واتای نوژ هاتوو، تاكو بایه‌خی بالای بۆ موسلمانان دهرخاستو تیابنگه‌یه‌نی که نوژی به‌یانی به‌ ئەندازه‌ی قورپان نرخو بایه‌خی هه‌یه. بی گومان هەموو نوژه‌کان ئه‌رکی سه‌رشانی هەموو موسلماننیکو چاکه‌و پاداشتیان به‌ لای خواوه زۆر، بە‌لام خوا نوژی به‌یانیان له هەموویان پیرۆزترو له پیشتر داناوه... پیرۆزیایی و ئافه‌رینم له‌و زانایه‌ کرد، داوام لیکرد بێته لای خۆمه‌وه دانیشی چونکه پیشیاوی ئەوه بوو. سه‌یرمکرد به‌رگیکی شپرو وپی له‌به‌ردایه، وتم: ناوت چییه؟! وتی: (شیخ حه‌سه‌ن بن قوربه‌ت)، پرسیم: ژیا‌نت چۆنه؟ وتی: ژیا‌نم زۆر سه‌خ‌له‌ته. فه‌رماندا که هه‌زار دیناری زێری پێبدری تاكو خوشگوزهرانبی. زۆر سوپاسی‌کردم، پاشان ده‌می هینایه په‌نا گویمه‌وه به‌ گویمه‌ چریانی: تکایه له‌مه زیاتر به‌شدارانی ئەم کۆره شه‌رمه‌زار مه‌که، ئەمانه ته‌نها به‌ شیوه‌و سه‌رو میزه‌رو به‌رگو پۆشاک زانان، هه‌ندیکیان زمانی عه‌ره‌بی نازانن که مه‌رجیکی سه‌ره‌کیه بۆ زانای ئایینو له واتای قورپان تیبگات.. وتم: مه‌به‌ستم له سازدانی ئەم کۆره ئەوه‌یه که‌ك له زانایانی شیراز وه‌رگرم، شتیکیان لیبیستم که نه‌مبیس‌تی، نه‌ك شه‌رمه‌زار

کردنیان. زانای ناوبراو همروا به ئهسپایی وتی: ئهی ئه میر، له شیرازدا زانایان زۆرن، به لām زانایانی راستی گۆشهگیرن و له رێبازو پرێزی دانایاندان، زانایانی شیراز ئهوان به گۆلو دهزانن چونکه له هۆنراوه کانیاندا باسی مهی و مهیخانه و خوشهویستی و دهفو عوود و چهنگو نهی دهکهن، زاناکان لهو هیمایانه بێ ناگان، به لām به لای داناکانهوه واتای تایبهتییان ههیه که تنها ههر خۆیان تییدهگهن. ئهی ئه میر، ئهگهر دهتهوی شتی تازه بابهت بییستی، دانایانی شیراز بانگیبکهره مالی خۆت و له گه لایان گهتوگۆ بکه.

پێشنیاری (شیخ حهسهن بن قوریهت) م پهسهند کرد، ههمنێک له دانایانی شیرازم میوانداریکردن، ناودارترینیان ئهمانه بوون: (زهکهریای فارسی) ناسراو به (وامق)، (صهباحه دینی سونبولی) ناسراو به (عارف)، (شه مسه دین موچه مههد شیرازی) ناسراو به (حافظ)، حافظ له ههموویان ناودارتر بوو، من هۆنراوهکانیم خوێند بوونهوه و زۆریانم له بهر بوون، به لām ناوی ئهوانی دیکه نه بیستبوو. حافظ زۆر پیر بوو، پشستی کۆما بووهوه و چاوهکانیشی کز بوو بوون. له (زهکهریای فارسی) م پرسى: تۆ که موسلمانێکی دانای، چۆن بهروات وایه نوێژ کردن روو به (کهعبه) و بتخانه ههر وهک یه کهو جیاوازی نییه؟! له وه لām وتی: ئهوه بوو کهعبه بتخانه بوو، پاشان بوو به رووگهی موسلمانان، ئیمه ی دانایان مه بهستمان له بتخانه شوینیکه که خوا لهوینی، وشه ی (بت) لای ئیمه هیماو ئامارهیه بۆ (خوا)، چونکه خوا شوینی تایبهتی نییه و له ههموو شوینیکا ههیه، روو له ههر شوینی بکری روو له خوا دهکری، بۆیه ههموو شوینیک بتخانهیه! ئافهریم لیکرد و وتم: چاکت وت، خوا له ههموو شوینیکا ههیه و جی و شوینی بۆ نییه، به لām خوا فرمانیداوه، روو به کهعبه نوێژ بکهین، واته روو به بتخانه نوێژ ههرامه!! وتی: ئهگهر کهسیک کرده وهکانی باش و پهسهند بن، ئهرکی خۆی به جیبینی، رۆژی پینچ جار روو بکاته کهعبه و نوێژ بکات، سه ره پای ئه وهش روو بکاته رۆژه لات و رۆژ ناوا و باکوور و باشوور ناوی خوا بیات، ئه مه دژی ئیسلام نییه. ئهی ئه میر، به لایهنی که مه وه پینچ فهرزه ی نوێژ ئهرکی ههموو موسلمانیکه، ئهگهر لیم نه گری ده لیم ئه مه مینده ی ژهمی منالیک شیره خۆره، منالیک شیره خۆر، بێجگه له شیر ناتوانی هیچی تر بخوات، به لām ئایا پیاویک تنها به شیر هه لده کات و پیندا ده کهوی؟! بێ گومان نا. له سه ره تای ئیسلامه وه موسلمانان ئه وهنده زانا نه بوون، ئه و ئهرکی بۆیان ده سنیشانکراوه ساده و فاسانبووه. نه گه یشتبوونه ئه و رادهیه په ی به

(حیکمه تی خواپی) بیهن، خوا بۆ خۆی ناگادار بوو، یاسای زۆر ساده ی بۆ دانان تاکو بتوانن پهیره و بیبگهن. نه پرۆ نزیکه ی ههشت سده به سهر (کوچ) دا تیپه پیره، له بواری زانسته کانی نیسلامدا ههزاره ها کتیب نووسراونه تهوه که هیچیان له سهره تای (کوچ) دا نه بوون، له گه ل نه وه شا هیشتا ئهرکی موسلمانیک ی ساده هه مان ئهرکی سهره تای نیسلامه و خوا شتیکی زیاتری له و ناویت، به لام که سیك که زانستی هه بیته و کتیب بخوینیت هه وه ده بی پتر تیپکوشیت و له موسلمانیک ی ساده خوا ناستر بیته، دانایانیش له م جوړه که سانه!

رومکرده (صباحه ددین سونبولی) و لیم پرسى: ئایا تۆ له گه ل بۆچوونه کانی (وامق) دای؟! وتی به لى، ئه ی ئه میر. وتم: ئه ی بۆچی ئیوه ی دانایان ئه م بابه ته به ساده یی و به روونی بۆ زانایان باس ناکهن تاکو ئه وان له موسلمانانی ساده باشترا خوا په رستی بگهن، وه بۆچی ئیوه خۆتان به وشه ی (بتخانه) وه به ستوته وه؟! (صباحه ددین) وتی: ئه ی ئه میر، دوو هۆی سهره کی هه ن! یه کم، نه زان ناتوانی له مه به ستی دانایان بگات، دووهم، بۆ ئه وه ی بازاری زانایان کزنه بی، له گه ل دانایاندا دوژمنایه تیده که ن، چونکه ده زانن هه ر کاتی خه لک به شیه وه یه کی راست و دروست خویان ناسی ئیتر تۆز و گهر د مۆمی بوونیان داده گریت، بازاریان که ساس ده بیته و ناچار ده بن دوو کانه کانیان داخه ن! (مه نصور ی هه لاج) و (عه ینولقاضات) ی هه مه دانی له به ر نه وه کوژران چونکه ده یانویست به زمانی ساده و روون چاوی خه لک بکه نه وه. (مه نصور) ده یگوت (انا الحق _ من حه قم) روونیده کرده وه که خوا له هه موو شوینیکا هه یه و جیه که نییه که خوی لینه بیته، وه ده یگوت: که واته خوا له خودی منیشدا هه یه! له نه جامدا به وه تاوانکار کرا، که داوای خویه تی ده کات!! که چی هیچیان داوای خویه تیان نه ده کرد. نه پرۆ گهر که سیك بلنى (انا الحق) یان بلنت خوا له تۆنی مندا هه یه، بی یه ئه دوو به تاوانی کفر ده یکوژن، تا نه و رۆژه ی زانستی ته واد ده گاته هه موو کون و قوژنیکی ئه م سهر زه مینه و هه مووان تیده گهن، ئه م بارو دۆخه دژواره هه روا ده بیته و دانایان ناتوانن به زمانی روون و ساده مه به ستی خۆیان ده ربهن.

بۆم گهر که وت که (شیخ حه سه ن بن قوربه ت) راسته، دانایانی شیراز له زانایانی ئایینی بلیمه تر و زانیاریان پتره و نه و شته ی ده یلین ناوه ن په سه ندی

دەمکاتو چاک شارەزای قورئانن، لە گفتوگۆدا پشت بە ئایەتەکانی دەبەستن. پاشان رووی دەمەکردە (حافظ)، و تەم: ئایا ئەم تاکە می تۆیە؟

ساکنان حرم سترو عفاف ملکوت

با من راه‌نشین باده مستانه زدند

وتی: ئەمەم، بێناوێم گز بوو، لەبەر ئەوە چاک ناتبینم، بەلام چاک گویم لێتە، بەلێ، ئەم تاکە هۆنراوەیە می منە. و تەم: تۆ لەم تاکەدا کەفر کردووە، و تۆوتە: ژنەکانی خوا لە حەرەمخانەمی خوادا دەرچوون، لە کەناری رێدا پێمگەیشتن، پێکەووە مەیمان نۆشی و سەرخۆشبووین!

لەو لāmدا (حافظ) وتی: ئەمەم، من کفرم نەکردووەم سووکایەتیم بە خوا نەکردووە. لە نیوەی یەکمەمی ئەم تاکەدا و تۆومە (ساکنان حرم سترو عفاف ملکوت) هەردوو وشەمی (سترو عفاف) دەیسەلمێنن کە مەبەست لە حەرەمخانەمی خوا حەرەمخانەیکی ئاسایی نییە بە هیما ناوی هینراوە، رازی ئەو بۆ خەڵک ئاشکرا نییە، لەویدا داوینپاکی فرمانەرەوایە. من نەمگوتوووە لە حەرەمخانەمی خوادا ژن هەبێ و ناوی ژن لەم تاکەمی مندا نییە، و تۆومە (ساکنان حرم) نەمگوتوووە (زناوەی حرم) واتە (دانیشتوانی حەرەم) نەک (ژنانی حەرەم)، واتە شوێنێک ئەوەندە پێرۆزە کە جینی بێگانه نابێتەو... من ئەم تاکەم لەبەرە بەیانێکی بەهاریا و تۆو، هەواکەمی ئارەزوومەندانه بوو، بۆنی گۆلانی شیرازی دەدا بە دەماخما، هەستم بە شادیدەکرد، گویم لە ئاوازی بولبولانبوو، ئەوەندە خۆشیمبوو هەستمەکرد لە هەموو بوونەوهرێکی خاوییدا هاوبەش و فریشتەکان لەتوونی بوونمان و منیش چوومەتە ناو دەقی بوونیانەو! لە گەرمەمی جۆش و خروێشدا ئەم هۆنراوەیەم چراند!

پرسیم: لە نیوەی دوو لāmدا و تۆوتە: (فریشتەکان لەگەڵا مەیان نۆشی و سەرخۆشبوون. ئەمەم نازانی مەمی حەرەمە؟! حافظ وتی: ئەمەم، مەخواردنەو زاراوەیەکی خاواناسییە، بە واتای خواردنەوێ شەراب نایەت، بەلکو واتاکەمی وەرگرتنی زانییە لەو کەسانەمی کە خاوەن تیگەشتن. هەرچۆن شەرابی ئاسایی حەرەمەم مرووف سەرخۆشەدەکات، هەر و کەسیگیش ئەو زانست و زانییە وەرگرت سەرخۆشەدەبێت. لەلای دانایان وشەمی مەخاڵە شوێنێکە کە زانستی تیا وەرەگرن. لەو بەرەبەیانەدا ئەوەندە کەیف و خۆشیمبوو، هەستمەکرد فریشتەکان بە گەرمی دەمدوینن، باسو رازی بوون

بۇ ئاشىرا دەكەن، لەبەرئەمەيە وتوومە لەگەلما شىراب دەخۇنەمە... پىرسىم:
ئەمەس، باسۇ رازە چىبىمۇ؟! حافظ وتى: ئەي ئەمەس، لەم بەرەبەيانەمە دەستىدەكرد
فەرىشتەكان نەنىيى بووم بۇ ئاشىرا دەكەن، دەستىم بە خەيالىكى قول دەكرد
بۇم نەمەھاتە سەر زارم، ئەگىنا دەمخستە چوارچىنەمە ھۇنراۋەمەكەمە. ھەر
دانايەك كە نوقمى ئەندىشەمەكى قولە ھەست بە كۆمەلنى شت دەكەت كە
ئاتوانى بە زمان دەريانىچى، چۈنكە بەشىگىيان ھى وتىن نىيەمە ئاتوانى لە
چوارچىنەمە ھۇنراۋە، يان پەخشاندا داپىرئىزى، ئىمە ئاتوانى دەستىپىگراۋ،
ۋەك ساردىۋى گەرمى، نەرمى ۋە زىرى بلىنىۋ بىۋىسىن ھەر كەس بىيىستى بە
ئاسانى تىدەكەت، بەلام ئاتوانى بە ئاسانى ۋە سادەمە ھەست پىگراۋە
مەنەمەيەكان بخەينە بەرچاۋ، چۈنكە بىسەر لە مەبەستمان ئاگات. مەن ۋە
ھەستەكەم مەۋى، ئەگەر داناش نەبى، لە بەرەبەيانىكى بەھارىدا كە بۇنى
گولۇن ھەلدەمەزىتە بولبولەكان دەخۇنەمە ھەۋا زۆر خۇشە بانگى بەيانى بەر
گورنىي دەكەمە ھەست بە شتىك دەكەت كە بە ھىچ جۇزى دەرنابىرى.
لەبەرئەمەيە كە ئاتوانەمە بلىم بەيى بۇچوۋنى مەن فەرىشتەكان چىيان پىن ۋەم، ئەمە
باسۇ رازانەمە بوۋن كە لە نىۋانمانا ھاتنە كايەمە چۈنبوۋن، ئەگىنا بە گورنەمە
بۇچوۋنى خۇم ھەرچىم لەمان بىيىستايە دەمخستە چوارچىنەمە ھۇنراۋەمە!
ۋەم: ئەي پىۋاۋى قەسەخۇش، چاك ۋەلامى مەنت دايەمە قايلىكردم ئايا
راستە تۇ قورئانت لەبەرە؟ وتى: بەلەن، ئەي ئەمەس. ۋەم: لە كۇتايىيەمە بۇ
سەرەتا، ئايەت بە ئايەت سەرەتى (الأعراف) بخۇنە. وتى: ئەي ئەمەس، ئاتوانەمە.
ۋەم: ئەگەر تۇ قورئانت لەبەرەمە دەشى بىتوانى. پاشان ۋەم: ئىستە تۇ مەن
تاقىبەكەرەمە، كام سەرەت دەللىيى با لە كۇتايىيەمە بۇ سەرەتاكەي ئايەت بە
ئايەت بىخۇنەمە! وتى: ئەي ئەمەس، مەن ئەمەس بى ۋەمەشتىيە ناكەم كە پىۋاۋىكى ۋەك
جەنابت تاقىبەكەرەمە! ۋەم: خۇم مۇلەتتەدەم، تاقىمەكەرەمە. حافظ سەرەتى
(البقرة) دەستىنىشانكرد، مەنىش لە كۇتايىيەمە دەستىپىگراۋ، دواي خۇنەندى
ھەت ئايەت حافظ ۋە داناكەن تەربانگى ئافەرىنيان بلىد بوۋ، حافظ وتى: ئەي
ئەمەس، پىدەم كە بەرانبەر بە دانىشمەندىكى ۋەك تۇ خۇم بە (حافظ القرآن)
ئازانەم.

بیسته‌مین به‌ش

گه‌شتیک به‌ ولاتی لوپستاندا

نۆز حه‌زمده‌کرد که پتر دانایانی شیراز بیینمو له‌گه‌لیانا دانیشمو گوئی له
وته‌ی به‌پینزو به‌چیزیان بگرم، به‌لام هه‌والم پینگه‌یشت که سولتانی لوپستان
(ئه‌تابه‌گ ئه‌فراسیاب کوپی یوسف شا) له‌کاتی تیپه‌پوونی سه‌دو په‌نجا
سواری منا به‌ ناوچه‌ی ئه‌ودا، داوای سه‌رانه‌ی لیکردوون، له‌بهر ئه‌وه‌ی
سه‌رانه‌یان نه‌داوه هه‌موویانی کوشتوون. داوی بیستنی ئه‌و رووداوه، هه‌ریه‌که
له‌و دانایانه‌ی میوانمبوون هه‌زار دیناری زێرم پێبه‌خشی و (شیخ حه‌سه‌ن) یش
که هه‌زار دیناری وه‌رگرتبوو، پینج سه‌د دیناری دیکه‌م داوه. (میران شا) م کرد
به‌ فه‌رمانه‌وه‌ی فارس، داوام‌کرد که هه‌یج کاربه‌ده‌ستی لانه‌بات بۆ ئه‌وه‌ی
هه‌موویان به‌ ئه‌مه‌کداری به‌یینه‌وه‌و په‌نا نه‌به‌نه به‌ر پیلانو گێره‌شینیونی.
پاشان سوپام‌کرد به‌ سێ به‌ش، به‌شینم بۆ میران شای کوپم به‌جیه‌نشتو به
دوو به‌شه‌که‌ی ترمه‌و به‌رمو لوپستان که‌وتهمی.

له‌ هه‌ر هه‌وارگه‌و مه‌له‌به‌ندی‌کدا که ده‌رباره‌ی لوپستان لیکۆلینه‌وه‌مه‌کرد،
دانیشتووان ده‌یانگوت وا باشته‌ر که روو نه‌که‌مه ئه‌و ولاته‌ چونکه ناوه‌ندی
تایبه‌تی (ئه‌فراسیاب) له‌ پشتکۆیه، هه‌ر له‌شکرێ بجێته ئه‌وی له‌ناوه‌مه‌ری
لوتکه‌ی کێوه‌کانی گه‌یشته‌وونه‌ته ئاسمان، چه‌مو دۆله‌کانیشی ئه‌وه‌نده قوولن
که موقوف سه‌رسامده‌که‌ن. هه‌روه‌ها وتیان: ئه‌گه‌ر بته‌وی له‌و چه‌مو دۆلانه
به‌هیت ده‌بی ئه‌و بزانی که ته‌نها سه‌د سه‌ربازی (ئه‌تابه‌گ) ده‌توان سه‌د هه‌زار
سه‌ربازی تۆ له‌ناوه‌به‌رن! رووباری وا گه‌وره‌ی لێیه که هه‌یج له‌شکرێ ناتوانی
لێببات. زووبه‌ی پیاوانی لوپستان بالایان دوو گه‌ز ده‌بی، که له‌ کێوه‌کان
هاوار ده‌که‌ن به‌ردی گه‌وره‌ گه‌وره به‌رده‌به‌وه؛ سه‌دو په‌نجا ساڵ ده‌ژین، ژنانی
لوپستان له‌ پشتکۆ تا ته‌مه‌نی هه‌شتا سالی‌ش مندالیان ده‌بی. خه‌لکی ئه‌و
ناوچانه وتیان: ئه‌ی ئه‌میر، چاکتر وایه له‌ خوینی ئه‌و سه‌ربازانه
چاوپۆشیه‌که‌یتو خۆت تووشی سه‌خه‌ته‌ی نه‌که‌یت! ئه‌گه‌ر سولتانی لوپستان
له‌ (حوسین ئاباد) بی، که پایته‌ختی ولاته، ده‌ستت نایگاتی، چونکه ناتوانی
له‌ کێوه‌کانو چۆمه‌کانو رووباره‌کان به‌هیت، له‌ هه‌ندی ناوچه‌دا له‌بهر نۆزی

جەنگەلی چوپەر ئەوەندە تاریکو نووتە کە دەبێ بە رۆژی نیووە پۆ چرا داگیرسینی.. زۆر شستی تریان بۆ باسکردم، تەنانەت وتیان ئەسکەندەر نەیتوانیوە بچیتە لوپستان، تۆ چۆن دەتوێ برۆیت و لەگەڵ (ئەتابەگ) دا بجەنگی؟!

ئەوانە ی ئاموگارییان پێشکەشکرد لە میژوو بێ ئاگا بوون، نەیان دەزانی کە ئەسکەندەر هیچ کاریکی بە لوپستان نەبوو.. ئاگادار بووم کە لە رۆژئاوای لوپستانا زنجیرە شاخیکی بلند هەیە، بۆ ماوەی شەش فرسەنگ درێژدەبیتهوه، لەبەرئەوە هەرگیز لەوێوە لەشکر نەچۆتە ناو لوپستانەوه، بەلام لەلای رۆژھەلاتەوه دەتوانی هێرشبەریتو (حسین ئاباد) یش بگیریت. کە پێمانیە خاکی لوپستانەوه لەشکرەکم بە شیوەی جەنگو ئامادەبوونەوه کەوتەخۆو رۆی دەبێو بەرەو پێشەوه دەچوو. رۆژکیان دەهەو ئیوارە گەیشستینە ناوچەیەکی نزیک بە دەریەرنێک کە دەمزانی تیپەریبون پیایدا ئاسان نییە. چەند خانووچکەییەکی ئاشیک دەبینران، لەسەر تەپۆلکەییەک پیرەمێردیکی بالابەرزو چوارشانە ی ریشسپی بە تەپلەییەکی گەورەوه بە دیار بێرک مەرو بزنەوه دەبینرا، داوامکرد ئەو پیرەمێردە بێنن بۆ لام. پیرەمێرد بە بالاییەکی وەک قیری راست، بێئەوهی هیچ سلیکم لێبکاتەوهو لە سەر و شیوەم بترسێ ھاتە پێش و پرسى: چ کاریکت بە من هەیە؟! و تەم: ئەم ئاواوییە ناوی چییە؟ وتی: ناوی (ناشی ئیزە) یە. پرسیم: چ کارێ دەکەیت؟ وتی: ئاشەوانم. پرسیم: چەند سالە؟ وتی: پەنجا سالە. پرسیم: تەمەنت چەندە؟ وتی: تەمەنم سەدو بیست سالە! داوام لێکرد کە نزیکتر بێتەوه بۆئەوهی سەیری ددانەکانی بکەم، کەچی توورە بوو، وتی: بۆچی ئەسپم تا سەیری ددانەکانم بکەیت؟! و تەم: نا، دەمەوێ بزانم چەند ددان لە دەمەتان. کە پیرەمێرد دەمی داچێری، دوو ریز ددانی سپی و سەدەفیم بێنن بڕیسکەیان دەهاتو هیچ کەل نەبوو بوون. پرسیارمکرد: پێش ئاشەوانی چیت دەکرد؟ ئاماژەى بۆ کیوھەکان کردو وتی: لەویدا ژیاوم، لەنیوان ئیمەو خێلی (پیران وەند)! دۆژمنایەتی پەیدا بوو، ئیتر نەم توانی لەویدا بژیم. پرسیم: ئەو تۆ لە کام ھۆزی؟ وتی: لە ھۆزی (راوھەند) م. پرسیم: پاشای لوپستان (ئەتابەگ ئەفراسیاب) دەناسی؟ لە سەر و چاویا نیشانە ی رقیبک دەرکەوت، پاشان وتی: بەلێ، ئەو بیگانەییە دەناسم! و تەم: لە باووباپیرانیەوه، سەدو شەست سال دەبێ فەرمانرەوايیدەکەن، چۆن بە بیگانەیان دەزانی؟! وتی: ئەفراسیاب خەلکی لوپستان نییە، باپیرە ی ناوی (ئەتابەگ ئەبو طاهر)ە،

له ولاتی (خوزستان) هوه هاتوو ته ئیره و بۆ ته فرمانهروای ئهم ولاته، پشتاوپشت وهچه که ی بوونه ته فرمانهروا. باوکم چاوی به (ئهتابهگ نه بو طاهر) کهوتوو، ده لیت: پیاویکی بچکۆله بوو، که پیاو ده بیینی وایده زانی مندا له. بهداخه وه یاوکم ماوه یه که له جینگادا کهوتوو، ئه گینا دهمینایه ئیره تاکو بۆ خۆی هه موو سه رگورشته کانت بۆ بگێرته وه. پرسیم: ته مه نی باوکت چه ند ساله؟! وتی: سه دو هه فتا ساله! وتم: ده بی باوکت ببینم. له گه ل هه ندی ئه فسه ردا پیره میزده که برده می بۆ خانویه کی بچکۆلانه، پیره میزدیکی زۆر پیرمان بینی، پالیدابوو به دیواره وه هه ردوو پینی لیدرێژ کردبوون، سه ری رووتبوو، تووکی پیوه نه مابوو، ریشیکی سپی و درێژی به ردابوو وه، پیره میزده رابه ره که به زمانی لوپی منی به باوکه زۆر پیره که ی ناساند. که کهوت ته قسه کردن بۆم ده رکه وت ددان له زاریدا نه ماوه. به درێژی باسی هه موو سه رگورشته و رووداوه کانی بۆ کردم. پاشان لیم پرسی: مامه پیره، ته مه نت چه نده؟ وتی: ته مه نم سه دو هه فتا ساله! وتم: ئه ی پیاوی دنیا دیده، کاری زۆر پنیو یستم هه یه وه ده بی برۆم، ئه گه ر وانه بوايه لی ره ده مامه وه. تا هه رچیت دیوه بۆمی بگێرته وه! پیره میزده زۆر پیره وتی: خۆت دوامه خه و برۆ به سه ر کاری خۆته وه، چونکه چاوه کانی من بیجگه له کۆو و چه و دۆل و دارستان و جهنگه لی به پروو، ره وه مه ره کۆی شتیکی تریان نه دیوه.

دوای ئه وه ی له مالی پیره میزده به ته مه نه که هاتینه ده ری له کو ره که یم پرسی: ناوت چییه؟ وتی: ناوم (گیو) ه. وتم: ده مه وئ بچم بۆ (حسین ئاباد)، ئایا ئاماده ی وهك شاره زاو رینگه وان له گه لما بییت؟ (گیو) وتی: ئه گه ر له م ده ربه نده وه برۆی مه گه ر ئه سپ نه به یت چونکه رینگه که زۆر ته سکو باریکه و ئه سپه کان ده خلیسکێن و به رده بنه وه، به لام ریه کی تر هه یه پا زده روژ درێژه ده کیشیت، ته نیا هه ر رووباری (سێ مه ره) دیته ریت، ئه ویش بواری هه یه و ده توانی لیبیده یت.. بۆ شه وئ به شیک له ده سته ی رینگه وانان و پیشه نگان ئاگاداریان کردم که ریی ده ربه نده که زۆر تر سناکه، بۆ چوونه کانیان ده قه وده ق وهك قسه کانی (گیو) بوون. به یانی روژی دوای (گیو) سه ره په شتی کردنی باوکی به خزمیکی خۆی سپارد و ئاماده بوو له گه لما بییت. داوام کرد ئه سپیکی باشی بۆ ئاماده بکړیت، که چی ئه و پیاوه به ته مه نه ئامازه ی بۆ هه ردوو پنی کرد و وتی: ئه سپی من ئه مانه ن که سواربانده یم چاک ریده بێن!.. (گیو) راستی وت، به بی ئه وه ی هه ست به ماندوویه تی بکات پێ به پینی ئه سپه کان

رئیده کرد. ئه و ناوچه یه ی پئیدا ده پویشترین کویتستانبوو، به لام سواره کان ده یانتوانی پیداا برۆن.

رۆژنکیان ده مه و عه سر دهنگی تیکه لو پیکه لو به هیز هاته بهر گویم، (گیو) وتی: ئه وه دهنگی تاقگه ی (سئ مه ره) یه. تا به ره و پویشتر برۆیشتیانه دهنگه که ناشکراترو زۆرترو گه ورده تر ده بوو. که شه و داها ت گه یشتینه شوینی، به قسه ی (گیو)، نیو فرسه نگمان مابوو بۆ تاقگه که، ئه سپه کانمان له هیچ شتی سلیمان نه ده کرده وه، چونکه له گه ل دهنگی گۆره پانی شه ردا راهاتبوون، ته نانه ت له ته قینه وه ی بارووتیش نه ده سه له مینه وه، که چی له و شوینه دا که له کینو دۆلو شاخه کاندانا له ی تاقگه که دهنگی ده دایه وه، چونکه بۆ ئه سپه کان تازه بوو، زۆر سلیمان کرده وه، ماوه یه ک ئالیکیان نه ده خوارد، پاشان ورده ورده له گه ل دهنگه که دا راهاتنو ده ستیانکرد به له وه پان. بۆ رۆژی دوا یی، به یانی زوو بهر یووین، که گه یشتینه تاقگه که دابه زیم بۆ ئه وه ی باشتی بیبینم، هه ستمکرد که زه ویی ده ور بهر ده له ریتته وه. (گیو)، بۆ ئه وه ی گویم لییبی به دهنگی بهر ز هاواری کردو وتی: ئیستا ئاوی چه مه که که مه، به هاران که زۆر ده بی به دهنگی هارزه و هاره ی تاقگه که بهر د له کینه کانه بهر ده بیتته وه. هه روه ها وتی: ئه م رووباره چه ند تاقگه یه کی تری له سه رن، به لام ئه مه له هه موویان مه زتره. من بۆ خۆم بهرزیی تاقگه که مه به سی گه ز خه ملاند.

دوا ی سه یریکردنی تاقگه که (گیو) پویشمانکه وت تا گه یشتینه بواری په رینه وه، له و شوینه دا رووباره که نزیکه ی چوار سه د گه ز پاندوو. دوا ی ئه وه ی دنیا بووین که گۆم و چه په کی قوولی تیا نییه، به بی ترس له گه ورده ترین رووباری لوپستان په رینه وه به ره و پویشته وه بهر ده وامبووین. رۆژنکیان سواره پویشنهنگه کان هه و الیاندای که گه یشتوونه ته ناوچه یه ک پئی سوار نییه پیداا بهرات. (گیو) وتی: جهنگه لئیک دابه پووی چروپر له پویشمانه وه یه، بۆ ئه وه ی له ویوه سه ره که وین و له و دیوه وه داگه پوین ده بی سواره کان دابه زن و په شو ی و لاخه کانیان پاکیشن. که گه یشتنه دارستانی ناوبراو، سه رنجما که له دارستانه کانی (ئاسته ر ئاباد و مازنده ران و گه یلان) چرترو پرترو بوو، سهرا پای دارستانه که دابه پووبوو. (گیو) هه ندی دابه پووی پویشمانده دام و ده یگوت: ته مه نی ئه و دارانه هه زار سال ده بی!... و دیار بوو که ئیمه یه که مین کۆمه له رنبوار بین له ویوه برۆین.

ده مه و نوێژی نیوه پۆ گه یشتینه سه ر کینه که، که داگه پانمان ده ستی پیکرد، به و دیویشا سهرا پای کینه که دارستانی چربوو. کینه که ئه وه ندی لیژ بوو ترسام

ئەسپەکانمان تلبینەوه، لەبەر ئەوە داوامکرد گوریس لە ئەسپەکان بێستری و سەربازەکان ئەسپەکان پێش خۆیان بدەن و توند گوریسەکان بگرن و خوشیان بدەنە پال دەرەکان تا بتوانن زۆرتر ئاگاڤاری ئەسپەکانبن. کە پۆژ ئاوا بوو هیشتا نیوەی سوارەکانمان دانەگەپابوون، بەوەی باشبوو تریفە ی مانگەشەوی چوار دە یاری دەی زۆری داین، لەگەڵ ئەوەش زۆر بە ئاگا و وریا بووین، بەلام نزیکە ی پەنجای ئەسپمان، یان تیا چوون یان شەل و سەقەتبوون، نزیکە ی سەد سەربازیشمان زامدار بوون، باشبوو برینەکانیان زۆر سەخت نەبوون. کە مێک دوا ی نیوەشەو گەیشتینە دامینی کێوەکە، هەرچەندە زۆریش ماندوو بووم، بەلام نەخەوتم، تابە یانی بەناو لەشکرەکە ما دەهاتم و دەچووم و سەرپەرشتیم دەکردن. دوا ی نوێژی بە یانی کە مێک پشومدا. (گیو) وتی: بە پۆژێک کە مەتر دەگەینە (حسین ئاباد)، بەلام دەبێ بە جوژی بپۆین کە سەر لە بە یانی پۆژی دوا یی بگەینە ئەو ی. دوا ی ئەوە ی لە بارودۆخی ئوردووگە کەم دایا بووم خەم لێکەوت. زۆری پی نەچوو بە دەنگی شەپپوور خەبەر مەبوو، وەم چ باسە؟! و تیان دەستە ی پێشەنگ هەوالیداو کە لەشکرێکی پیادە بەرەو ئێمە دیت و ئاشکراشە کە لە (حسین ئاباد) هەو هاتوو. لە (گیو) پرس ی: (ئەتابەک ئەفراسیاب) چۆن بەم لەشکرکیشییە ی من ی زانیی؟! وتی: لە ئاشی (نیزە) خەلک لەشکری تۆیان بین ی، بیگومان وای بو چوون کە تۆ نیازی (حسین ئاباد) ت هە ی، کە پێگەشت گوپی بۆیان دەرکەوتوو کە دەتەو ی لە لایەکی ترەو بپۆی. نێوان ئاشی (نیزە) و (حسین ئاباد) یش زۆر نییە، بۆیە (ئەتابەک) ی لورستان یش بە لەشکرە کە یەو بەرپێوو تا پێت لێنگرێت.

هیشتا تارمایی لەشکری لورستان دەر نەکەوتبوو، ئێمە ئوردووگەمان پێچایەو هەموو سوارەکانمانام دە ی نەبەرد ی جەنگبوون. لەشکرە کە مەکرد بە چوار بەشەو: س ی بەش بو قۆلەکان و ناو جەرگە ی سوپا، بەشیکیشی بو یەدەک. ئێنجا لەشکری (ئەتابەک) لە دەر بەندی کەو دەرکەوت، کە کەوتبوو لای خوارەو ی کێوەکە. ئەوەندە ی بینایم بڕیدەکرد پم و نیزەم بە دەست سەربازی دۆژمنەو نەدی، دیار بوو هەموویان چەکی کورتیان پی بوو، بەلام ژمارە یان زۆر بوو، بەبۆچوونی من هەشتا هەزار سەرباز دەبوون. کە لە یەکتەر نزیک بووینەو سەرنجەدا پێداویستی یەکی ئەوتو ی جەنگیان پی نەبوو، هەموویان کە ئەگەت و زەلام و ریشدار بوون، دیار بوو هەندیکیشیان ریشسپی بوون، بە پی ترس و لەرز هەنگاویان بەرەو پێشەو دەنا، کە نزیک تر بوونەو بە قۆچەقانی بەرد

بارانیا نکر دین. ده موده ست فرمانی هیرشی گشتیم دهر کردو داوام له (گیو) کرد به شدارى له جهنگدا نه کات و له دواوه بى بۆ ئه وهى نه کوژیت. ته و ده سکدر رژه کم به ده ستی چه پمه وه گرت و جله وى ئه سپه که شم به ده ستی راست گرت و به ره و پووی دوزمن هیرشم کرد. هه موومان خو مان نووسان دبوو به پشنتی ئه سپه کانمانه وه، جار به جار یک سهرمان راسته کرده وه بۆ ئه وهى بهرده مى خو مان ببینن. بۆ خو م له یه که مین پرزدا بووم، ئه سپه که م تاوداو پیشتر که وتم، جار یکى تریش به سهر بازه کانی خو م سه لماند که له جهنگدا گیانی خو م له گیانی ئه وان به زیاتر نازانم. که ده ستمان گه یشته دوزمن به نه عره ته و به ده نگى بلنده وه که وتینه شمشیر و ته و ره شانندن. ره شو ئى ئه سپه که م کرده ملم و به ده ستی راستم شمشیرم هه لکیشا . سهر بازانی دوزمن به ته ور گورزو شیر ده جهنگان و هیچ سلیان نه ده کرده وه، له لای چه پمه وه یه کیک له لوپه کان به یه ک گورز ئه سپینکی له پی خست، پیش ئه وهى بگه مه سهرى، به گورزینکی که سواره که شى کوشت، ته و رنکم بۆ ته و قه سه رى داهینا پوه، که له سه ریم یه کالاکرده وه، هاوار یکى کردو گورزه که له ده ستی به ربووه، پاش ساتى ئه سپه کانمان دایانشینلا . له لای راستیشمه وه شمشیرنکم بۆ داهینرایه وه خیرا ده ستبه کار بووم، شیرنکم کیشا به قولى سهر بازه لوپه که داو له کار که وت و بوو به ژیر شه پو ئى سواره کانمه وه .

فرمانده بالاکانم ئه رکى خو یانیان ده زانى و لییان دلتیا بووم، له گه ل ئه وه شدا له ناو جه رگه ی جهنگه وه دوو ته تهرم ناردن تا ناگا داریان بکهن که دوزمن زور سه ره سه ختانه ده جهنگى، هه و ئیده ن که ده وریان بگرن و له پشته وه هیرش به رنه سه ره هیزه کانی (ئه تابه ک). له هه مان کاتدا هه رچا وه چاو بووم سابه لکو سولتانی لوپرستان ده سنیشان بکه م، به لام دیار نه بوو. هه موو سهر بازه کانی دوزمن ته پله یه کى گه و ره یان له سه ردا بوو هینده ی مه نجه ئیکده بوو، په نگى ره ش، یان خورما یی بوو، له لباد دروستکرا بوو. هه رچه نده لوپه کان زور نه به ردانه ده جهنگان، له گه ل ئه وه شدا سوپای من توانی گه مارو یانبدات، به زووترین کات ناگا دار کرام و له ناو جه رگه ی سوپا وه هیرشی توندترمان کرد و له قۆله کانی تریشه وه سهر بازه کانم هیرشیان کرده سهر دوزمن. له ناکاو سواریک که پدینیکى ره ش و درنژى به ردا بووه وه، گورزینکی گه و ره به ده سته وه ته پله لبادینکی ره ش و گه و ره ی کردبووه سهرى، به ده و ره ی ته پله که دا شالى به ستبوو، هاواریکرد: (تهیموورشا) کییه؟! بانگمکرد: چ

کارنکت بە (تەیموورشا) ھەبە؟ وتی: دەمەوێت لەگەڵیا بجەنگم! پرسیم: تۆکنیت؟ وەلامیدایەو: من (ئەفراسیاب ئەتابەکی لورستانم) لەسەر سیمایدا دیاربوو کەئەو، چونکە جگەلەوێ لورەکان پێزیان لێدەگرت، پۆشاکێ بەنرخێ پۆشیبوو، خەنجەرێکی پێرەگەوھەری کردبووبە بەردا. بانگمکرد: من بۆ ئەبەرد نامادەم، بەسەربازەکانت بۆی کە مەیدان چۆلێکەن!... سەربازەکانی کێشانی دواوە مەیدان چۆلێو، سەربازەکانی منیش کێشانی دواوە گوێزەپانمان بۆ نامادەکرا. لەھەمان کاتدا لەھەموو قۆڵەکانەو سەربازەکانم فشاریان بۆسویای دوژمن ھێنا بوو، دەیانویست کەلێن بۆخەنە ناویان و بەش بەشیانێکەن، لێکیان داپێن، یان لەناویانبەرن، یان ناچاریانبکەن خۆیان بەدەستەو بەدن، بەلام لەو شوێنەدا کەمن و ئەفراسیاب بەرانبەر بەیەکتەر وەستا بووین بەشیوەیەکی کاتی بارودۆخەکە ھێو بوو. کە سەرنجی سولتانێ لورەکانمدا بۆم دەرکەوت وەک لورەکان کەلەگەت و زەلام نییە! ھاواریکرد: ئەو تەیموورشا تۆ بەھەردوو دەست چەکت ھەلگرتوو و من بەدەستیکم، چەکیکیان لابە تاکو ھاوتایین. وەم: خوا بۆیە دوو دەستی بەمروڤ بەخشیون تا ھەردووکیان بەکاربھێنێ، ئەگینا ھەریەک دەستی ئەدایە، لەگەڵ ئەوەشدا نامادەم چەکیکم وەلاخەم، تۆ خۆت بۆی کامیان لابەم؟! وتی: چەکی دەستی راستت! دیارە بۆیە وای وت وای دەزانی راستەم و دەستی چەپم باش بەکارناھێنم. پاش ئەوەی شیرم خستەو کێلان (ئەتابەک) ناوژەنگی لێداو بەشیوەی کەوانەیی ھێرشیکردە سەرم. بێدەنگییەکی سامناک بەلێکێشاو بوو بەسەر سەربازانی ھەردوو کمانا، ھەموویان چاوەڕێی ئەنجامی جەنگی ھەردوو لامانبوون. منیش ئەسپی خۆم تاودا بەپێچەوانەی پێرەوێ (ئەتابەک) ھێرشمکرد، کە گەیشتە ئاستم گوزێکی بۆ داوەشاندم، منیش لقاوی ئەسپەکەم توند کردەو لەسەر ھەردوو پاشووی راستبوووە، گوزەکە بەرسەرم نەگەوت، پێکی لەشم ھاتە خواری و بەرپێی چەپم کەوت، بەھەموو ھێزێکمەو تەورێکم بۆ داھێناوە، لەگەڵ داھێناوەی ھەردوو چەپوکی ئەسپەکەما، تەورەکەم دا لەپانی، ئەوەندە لێدانەکم کاریگەر بوو ئێسقانی پانی ھەلاھەلا کرد، (ئەفراسیابی یوسف شا) سەری بەسەر زینەکەدا شۆربوووە گوزەمکە لەدەست بەربوووە!... دواي ئەوە زانیم کە لورەکان دەست بەھێرش دەکەن، شەمشێرم ھەلکێشاو فەرمانی ھێرشی بەرەنگاریم دەرکرد. لەنیوان ھەردوولا لەسەر لاشە ی بەرووکەش بێگیانی (ئەتابەک) شەپێکی ترسناک

پوويدا، لەئەنجاما سەربازەكانم توانيان سولتانی لورستان دىلبەكەن، بە چەند سەربازىكم وت كە بىبەنە دواوہى گۆرەپانى جەنگ و بىدەنە دەست ھىزى يەدەكان، چارەسەرى سەرەتايى بۆ بىكرىت و چاك بىرنەكەى بىبەستن . دواى ئەو فەرماندەركرد لەھەموو قۆلەكانەو بەبانگى بەرز لورەكان ئاگادار بكن كەمن تەنھا بۆ سزادانى (ئەتابەك_ ئەفراسىيابى يوسف شا) ھاتووم كەسەدو پەنجا سواری منى كوشتوون، من نەمويستوہ لەگەل لورەكاندا شەپكەم ئىستاش من ئەوم بىرىندارو دىلكردوہ، ئەوانىش چەكەكانيان دابىن و خويان بەدەستەو بەدەن، دۇنيا بن كە ھىچيان زيانيان پىناگات بەلام لورەكان بەقسەى جارچىيەكانمان قايىل نەبوون و ھەرشەپياندەكرد. واى بۆچووم كە لەزمانى جارچىيەكان نەگەيشتن بۆيە داوام لە (گىو) كرد بەلوپى ئەو قسانەيان بۆ دووبارە بكا تەو. (گىو) سواری ئەسپىك بوو، مەبەستى منى لە لورەكان گەياند كەچى لەسەر شەپكردن سوور بوون، دەيانگوت ئەتابەكتان بەدىلى بردوہ، بماندەنەو! بە (گىو)م وت تىيانگەيەننى كە (ئەتابەك) دىلى منەو نايدەمەوہو ناشتوان بەشەپ لىم بسىننەوہ، ئەگەر زۆريان بۆ ھىنام، ئەوسا دەيكوژم و لاشەكەيان دەدەمەوہ. سووديان لەوہدايە چەك دانىن و بپۆن، ئەوسا نەدەيانگرم و نەسەرانەو باجيان لىدەسنىم، بەلام ئەگەر بەرگريپكەن و سەريازى ترم لىبكوزرىن، دواى سەركەوتنمان بەپىنى دەستووور پەوشى جەنگ لەگەلئانا پەفتار دەكەم!

دواى ئەوہى (گىو) بۆيان دوا، لەنىو خويانسا كەوتنە پاپرسى، دەرکەوت كە وتەكانمان كارى تىكردوون. پىساوئىكى پىشسپىيان لەگەل ھەندىكانا وتوويژىكى كورتى كرد، پاشان شتىكى بەمن وت تىنەگەيشتم، (گىو) وتى: ئەم پىاوہو نۆكەسى تر ئامادەن لەجياتى (ئەفراسىياب) دىلبن، بەومەرجەى بەرىبەدەى. بەگىوم وت تىيانگەيەننى لەبرى دەكەس ھەزار كەسىشبن من ئەفراسىياب بەرئادەم، ئەو زامدارە، ئەگەر بەو بىرنە مرد، وا لاشەكەى دەدەمەوہ دەستيان، خو ئەگەر بىمنى دەيبەمە ئەو شوئەنى كەسەدو پەنجا سوارەكەمى تيا كوشتوون، لەوى لەپال ئەوانا دەينىژم تا پەوانى سوارەكانم ئاسوودەو ئارامبى، پاشان بەگىوم وت: بزائە ئامادەن چەك دائىن و بپۆن بەسەركارى خويانەوہ، يان دەبى تادوا كەسيان بكوژم و دىلبەكەم! سەرنجەدا ھىشتا دلەپاوكىيانبوو، بەلام لەبەر ئەوہى لەھەموو قولىكەوہ گەمارو درا بوون پى ئەلاتنيان نەبوو، تىگەيشتن بەرگريكرديان بى ئەنجام و

بئیکه لکه ، ناچار چهکیان داناو خویان به دهسته وهدا . داوام له شهسره کانم کرد
رئیانبدن بچنه وه مالی خویان، نهوانیش رئی کیویان گرته بهرو بهرو ماله وه-
بوونه وهو به تهواوه تی شهر کو تاییهات.

که خورئاوا بوو شنیه کی خوش له کیوه کانه وه هه لیکرد . ههرچه ند
پئی چهیم له شه پی نهو پۆژدها کوترا بوو ، له گه ل نهو شاشا له چادره کهم
هاتمه ده ری بۆ نه وه ی نهو شنیه لیمبدا . برئک له شهو تی شه پی، مانگی
پانزه شه وه ده رکه وت، مهیدانی جهنگی پوونا ککرده وه، بهمه زاران کوژاو و
لاکی نه سپی تیدا بوون، بهیناوبهین لهو ده شته بهرینه دا تارما ییه ک ده جولا،
چوارپه ئی نه سپنکی بریندار بوو.

بۆ پۆژی دوایی کوژاوه کانی خومانمان ناشتن، دوائ ئیمهش لوپه کان
هاتن و کوژاوه کانی خویانیان ناشتن. لاکی نه سپه کان هه روا مانه وه . دوائ
ده سال هه رکهس له و یوه برؤیشتایه ئیسکوپروسکی نه سپه کانی ده بیینی و
ده یزانی پۆژیک له پۆژان لهو ده شته دا جهنگیکی گه وه پوویدا وه.

نهو شه وه که سه رنجی تریفه ی مانگم ده داو به شنیه ی فینک و خوش شاد
بووم، شه مال دهنگیکی به گویمدا دا، له لووره ی کۆمه لیک گورگی زۆر ده چوو،
(گیو)م بانگ کردو پیتم وت هیشتا هه وا ساردی نه کردو به تاگه له گورگ
بلوورئینی، نه وه دهنگی چیهه؟! گیو وتی: دهنگی شین و زاری لوپه کانه، لهو
بنارکیوه کۆبوونه ته وه، له پووین نایه بگه رینه وه ماله وه، چونکه نازانن چۆن
وه لایمی نهو خه لکه بده نه وه ده رباره ی سه ره نجامی (نه تابه ک) یش دۆش
داماون، له بهر نهو له تاو ئاومیدی شین و زاریده کهن: وتم نهوان جهنگا وه ری
نه به ردن، چۆنه وا ده گرین؟! وتی پیاوانی لوپه هه رگیز ناگرین ، سامه گه ر
گه وه که یان له ده سته بدن. وتم: برؤ بزانه نه تابه ک چۆنه! .. پاش ماوه یه ک
گه راپه وهو، وتی: باری ته ندروستی زۆر خراپه، ههرچه ند هه ولده دن
خوینه که ی ناوه ستیته وه، نه گه ر هه ر وایی زۆری پی ناچی ده مرئ. وتم: خوی
به رپر سیاری مه رگی خو یه تی، سواره کانی نه کوشتنایه با وای به سه ر نه هاتایه

بۆ دوا نیوه پۆی پۆژی دوایی ناگادار کرام که (نه تابه ک) له گیانه لادایه،
کاتی چووم سه یرمکرد راسته؛ ده مه و ئیواره له دنیا ده رچوو. هه ندیک سوام

له گهل گيودا به ره و لای لوړه کان ناردن، بۇ نه وهی گيو تنيان بگه يه نی که (ته تابهک) مردووه و ده توانن بئین و لاشه که ی ببه نه وه. لوړه کان به و هواله نه و نه ده خوښیيانبوو، ده تگوت مژده ی سرکه وتنی گه وره یان دراوه تی، پاش وهرگر تنه وهی لاشه ی (ته تابهک) هه موویان گه پانه وه .

له جهنگی لوړستاندا سه ر بازه کانم ده سته که وتیان نه بوو چونکه سامانی سره کی لوړه کان هر پانه مه پ بوو، سه ر بازه کانیشم نه یانده توانی نه و پانه مه پانه به و هه موو ریگه سه ختانه دا دهر کن و له شاره کاندا بیانفروشن، له سه ریگی که شه وه له ناوچه ی پشتکودا بیجگه له (حسینناباد) که شاروچکه یه کی بچووکبوو، هیچ شاریک نه بوو تاکو تالانیکریت، وهرزی پاییزیش به سه رچووبوو، نه گهر له وهرزی زستاندا بما مایه وه له شکره که م ده فوتا .

له بیره به یانی پوژی شازده ی مانگدا به ریپووین، له کوپوه هاتبووین هر له وپوه گه پانه وه. له سه ره و ژوورکه ی کینوی جهنگه ی دار به پوره کاند او سه ره و خوارکه که یدا تووشی چه ره سه ری زوره اتین، ناچار بوویر که توله پری پیچاوپیچ بۇ سه رکه وتنی نه سه په کانمان دروستبکه یین، له گهل نه و نه شدا له گهلنک شویندا به گوریسی قاییم و به میز هه لمانده کیشان و دامانده گه پاندن، له و کاره دژواره ماندان نزیکه ی دووسه د سه ر بازم له و کپوه که وتنه ذخواری، ژوربه ی زوریان مردن و نه وانی تر زامدار بوون، بریک نه سپیشمان فهوتان . دوا ی نه وهی له یواری پووباری (سی مه ره) ماندان، بارانی پاییز دایگر تین، سی شه ووسی پوژله سه ری که نه وه ستایه وه، که گه یشتی نه وه ناشی (ئیزه) جا خو شیکرده وه. به و بارانه زور له سه ر بازه کانم نه خو شکه وتن، له بهر نه وه چه ند پوژی له وی مامه وه تاکو چاکبنه وه. پینش نه وهی به ره و (فارس) به پرییم به (گیوم) وت: نه گهر شاره زایی و یارمه تیدانی تو نه بویه له م له شکرکی شیییه ما سه رنه ده که وتم، ئیستا خوت بلی، چ پاداشتیکت ده وی، ناماده م . دوا ی که میك پامان وتی: نه ی نه میر: تیره ی (پیرانوهند) به چاوی خویان منیان دی که پابه رو ریگه وانی تو بووم، دوا ی پویشتنی تو خوم و هه موو بنه ماله که م ده کوژن ا وتم که واته هه مووتان ده به م بۇ فارس. وتی نه ی ناشه که م که له پی ناویدا زه حمه تیکی زورم کی شاوه ا وتم: بیفروشه . وتی: کپریاری چاک ده ست ناکه وی .

وتم ئاش به جینهیله ، لهوی خانوو ، زهوی ، کینگه ، ئاش و هه موو که لوپهل و پێداو یستیت ده ده می . هه موویان له گه لهماهاتن بۆ ولاتی فارس ، سه ره پرای ئه و شتانه ی که په یمانم پێدا بوو ، دوو ههزار دیناری زیریشم پێبه خشی .

پاش چهند پۆرتیک شیخ عومهری کوڕم به کوئتری نامه بهردا نامه یه کی بۆ ناردم ، تیایدا نووسیوی : دهسته یه ک نوینه رانی بالای ولاتی چین به دیاریی زۆر به نرخه وه هاتوون ، سه روکه که یان پینی پاگه یان دووم که پادشای چین ده یه وی له گه ل ئه میر ته یمووردا په یوه ندیی دۆستانه ی هه بی له وه لامدا بۆم نووسی که چاک میواندارییانکه ن و منیش به زووترین کات ده گه رنه وه بۆ سه مه رقه ند . به ره وه ی به رپێم ، مائنا واییه کی زۆرگه رم له (گیو) کرد ، (گیو) وتی : ئه ی پیاوی مه ردو ئازا ، پێش جیا بوونه وه داواکارییه کم هه یه ! پرسیم چییه ؟ وتی ده مه وی ئه م لاوئه ولات ماچ بکه م ! وتم فه رموو . ئه و پیاوه پیره زۆر به تاسه وه ئه م لاوئه ولا ته ویلمی ماچکردن و له یه کتری جیا بووینه وه و ئیتر چاومان به یه کتر نه که وته وه .

ئه گه ر بمویستایه رنی (ئه سفه هان) و (په ی) بگه رمه بهر ماوه یه کی ئیجگار زۆرم پێده چوو ، بۆیه له رپنی (بیابانی که ویر) وه به ره و خوراسان بوومه وه . ده شی ئه وه ش بلیم هاوینان تیپه ر بوونی له شکر به و بیابانه دا کاریکی شیتانه یه ، له و کاته دا وه رزی پاییز بوو ، هه وای فینکبوو ، بۆیه وێرام له ویوه بڕۆم ، به بی هیچ بووداوی به خۆم و له شکر مه وه گه یشتینه (بیرجه ند) .

بیست و یه که مین بهش

ئه بدال که لزائی گی بوو، نه کوی فه زمانه واییده کرد؟

پاش شهوی له (بیرجهند) به پنبوم، له یه کهم قوناخا چاوه رنی گه یشتنی هه وائی دهسته ی پیشه نگان بووم، به لام هیج دیار نه بوو. وتم نهک پووداوی قهوما بی، له یمر نه وه دهسته یه کی ترم ناردن، به زووترین کات ناگاداریان کردم که هه موو سهربازه پیشه ننگه کان کوژراون و هه موو شتیکیشیان به تالانبراه! خیرا ناردم به دوا ی فه زمانه وای (بیرجهند) دا، که هات دهر باره ی شهو پووداوه لیکن یته وهم له گه لدا کرد. وتی: شهی شه میر لهم سنووره دا کهس ناویرنی توخنی سهربازی پیای و هک تو بکه وی، شه وانه ی شه کاره یان کردووه خه لکی شه و لا ته نین و خوراسانیش نین. مؤله تمبده تا بچم کوژراوه کان ببینم، شهوسا ده توانم بکوژه کانیان ده سنیشا نکه کم. له گه ل چه ند شه فسه ریکما چون بو شوینی پووداوه که و زوو گه پانه وه، وتی: شهی شه میر، سهربازه کانت به دهسته ی هه ندی (که لزائی) کوژراون. پرسیم: (که لزائی) کین؟! وتی: له ولاتی (غوور) ده ژین، ولاتیکی فراوانه، له (هه رات) وه تا نزیک (کابول) ده بیتکه یه، پادشاکه یان ناوی (ئه بدال که لزائی) یه. وتم دیاره بکوژه کان له رینگه یه کی نزیکه وه هاتون، شه گهر بچم بو (غوور) ده بی کام رینگه هه لبرترم؟ وتی شهی شه میر، ده توانی لیزه وه یه که و راست بچی بو (شهسکه ندر قهنده هاری نیستا)، له ویشه وه رنی باشوور ده گریته به رو ده گه یته (غوور). پاشان فه زمانه وای (بیرجهند) وتی: به لام واز لهم گوزاره ت بینه، چونکه (که لزائی) یه کان خه لکیکی دلیرو بی باکن. لیم پرسى: تو چون زانیت سهربازه کانم به دهسته ی (که لزائی) یه کان کوژراون؟! وتی: له وشوینه دا که سهربازه کان کوژرا بوون (ته لوا) یتک به جیما بوو، که چه کی تایبه تی (که لزائی) یه کانه، شمشیرکی گه وروه و قورسه وه کو قیمه کی شینکی گه وریه! پرسیم: نیوان شیرو شهسکه ندر، وه له ویشه تا (غوور) چه ند ده بی؟ وتی: لیزه وه تا شهسکه ندر چه فتاودوو فرسه ننگه، له ویشه وه تا (فه یروز ئاباد) که پایته ختی (ئه بدال که لزائی) یه شهست فرسه ننگه.

پاشان بو ی باس کردم که (فه یروز ئاباد) شارینکی گه وریه و با پیرانی (ئه بدال که لزائی) شووره یه کی گه وری به ردیان به ده وریدا دروست کردووه،

ههروهه و تی: ئەگەر دەسەڵ گەمارۆی ئەو شارە بەدەیت بۆت ناگیرێ! پرسیم: کەلزانییەکان چۆن خەلکیکن؟! وتی کە ئەگەت و جەنگاوەرو بێ باکن، کە دەکەوێ جەنگ تا دوا سەربازی دوژمن نەکوژن دەسبەردار نابن، ههروهه جوړەش سەربازەکانی تۆیان کوشتوون! دواى ئەو بۆی باسکردم کە لە ولاتی (غوور) دا کۆی زۆر هەن کە زێڕو زیویان لێدەردێن.

پاشان چووم بۆ شوێنی پووداوەکە تا بەچاوی خۆم ههموو شتێ ببینم. دووسەدو پەنجا سەربازم کوژا بوون، ئەسپەکان و ههموو شتیکیان برا بوون. دیار بوو ههموویان کەوتبوونە بۆسەووە لەپرا لێیان درا بوو، لەو سەرم سەرمابوو کە چۆن کەلزانییەکان توانیبوویان ئەوکارە بکەن و تا کوشتنی دوا سەربازیش وازیان نەهێنا بوو!! داوام لە فەرمانرەوای (بیرجەند) کرد چەند شوێنەلەکەریکی چاک و شارەزام بداتێ، تا ماوەی بیست و پێنج فرسەنگ شوێن نالی ئەسپی کەلزانییان هەلگرت، بۆیان دەرکەوت بەرەو شارێ ئەسکەندەر نەپۆشتوون، بەلکو یەکە و پاست رێی (فەیرۆز ئاباد) یان گرتۆتە بەر، پێگەیان ئاودارەو تینۆتی زۆریان بۆ ناهێنێ. دواى ئەو زانیاریانە جاریکی دی لەگەڵ فەرمانرەوای بیرجەندا پاوێژمکرد، وتی بکوژانی سەربازەکان (ئەبدال کەلزان) ناردوونی، دووریش نییه خۆی فەرماندەیانبوو بێ! ههروهه و تی: کەلزانییەکان بۆ پووتکردنەوێ کاروان هاتوون، بەلام چونکە بەسروششت دڵپەق و شەپانی و بێ باکن، کە سوارەکانی تۆیان دیون پەلاماریانداون بۆ ئەوێ ئەسپ و چەک و پۆشاک و شتەکانیان بێن! دواى پاوێژو وردبوونەوێهێکی زۆر بپارمدا بەرەو ولاتی (ئەبدال کەلزان) بکەومەپێ و ئەو سەرە پۆیه تەمبیکەم. کە گەیشتمە شارێ ئەسکەندەر ههموو کاتی چاوەڕێی هێرشێ دوژمنبووم.

لەوێ پێگەوانی تازەمان پەیداکردن، هەندیکیانمان پێشخست بۆ ئەوێ خۆراک و ئالیک ئامادە بکەن، ههروهه پاشمسیارد کە بەرگی ئەستوور و لەچەرمدرۆستکراو و لەبادی زۆر بکێدرین، چونکە ئەو شتانە لەو ناوچەیەدا زۆر بوون و دەبوا یە خۆمان بۆ زستان ئامادە بکردایە و تووشی سەخەلتی زۆر نەبین. دواى ئەوێ لەشاری ئەسکەندەر دەرچووم، هیواشو و لەسەرخۆ پێندەکرد بۆ ئەوێ سوپای (شیخ عومەر) یش بگاتە بەرەو، ئەوپێنەم گرتەبەر کە (سولتان مەحمودی غەزنەوی) پیادا پۆیشتبوو بۆ داگیرکردنی هندستان. لەهەر فرسەنگینکا یادگاریکی ئەو سولتانە و جەنگیزخانێ باپیرەم بەرچاو

دهکهوت. پۆژنکیان گه یشتینه جیهه ک پیتی دهوترا (بامیان)، شاره زاکان و تیان له سهردهمه کۆنه کاندای ((گه وره ترین بتخانه ی جیهان بووه، هیشتا شوینه واری بته گه وره کان مابوو)) که به چه کوشکاری له لاپائی کتوه کان هه لکه ترا بوون. دوا ی (بامیان) گه یشتینه ناوچه یه کی زۆر سارد، هه موو به رگی ئه ستووری چه رمان له بهر کرد، تهو یله ی ئه سپه کانه مان له دیوی ناوه وه به لباد داپۆشین، له باره ی خۆراک و ئالیکه وه زۆر بی خه مپوین.

بۆیه وتم چاوه پیتی سوپای شیخ عومهرم ده کرد، چونکه بهر له بهر تیبوونم بۆ ولاتی (غوور) نامه م بۆ شیخ عومهر نووسی داوای لیبوردن له نوینه رانی پادشای چین بکات که دوا ی چه ند مانگی ده گه پتیه وه و ده یان بینیم، داوا شمکرد که له پاده به در پیزیان لیبگیریت، هه روه ها داوامکرد که به زوووترین کات سوپایه کم بۆ بگه یه نیته ولاتی (غوور) له بیست هه زار سوار که تر نه بی و پیتی (به ده خشان) بگریته بهر، چونکه پادشای ئه و ولاته دۆست و یاوه ری خۆمپوو . که شاری (قه یروز ئاباد) ده رکه وت، هه وای زۆر سارد بوو، به لām به فر دیار نه بوو، شاره که له سه ر گردیکی بهرز دروستکرا بوو، شووره یه کی به ردی بلنډ ده وره یدا بوو. زۆر ورد بوو مه وه و بیرمکرده وه ، زانیم گه مارۆدانی ئه و شاره زۆر درێژه ده کیشی و ناشتوانم شووره ی شار برووخیتم! بۆیشم ده رکه وت که سه رکه وتن به گرده که دا کیشیه یه کی زۆر سه خته ؛ که سه رنجی داوینی گرده که دا له شکریم بیستی، دیار بوو (ئه به دال که لزان) ئاماده ی جه نگیوو، هه موو سه ربازه کانی پیاده بوون. بۆ ئه وه ی بتوانین به رانبهر شمشی ره قیمه کیشناسا کانیان بوه ستین، فه رماندا که هه موو سه ربازه کانم ڤم به کاربینن و هه رچۆنی بووه ده بی هه ر ئه و پۆژه شه ڤه ک لایکه یته وه، چونکه ئه گه ر دوزمن بکشایه وه بۆ ناوشار، ده بوایه چه ند سالی گه مارۆی شار به دین ئه و جا سه رکه وین. له سه ر پلانی خۆم سوپام کرد به سی به شه وه، قوئی راست و چه پ و ناوچه رگه ی سوپا. منیش ڤم گرت به ده سه ته وه و فه رمانی هیزشمه درکردو به ره و پیتی غارماندا. که لزانیه کان له شیوه ی بازنده ا ریزیان به ستبوو، بۆیه له هه ر لایه که وه هیزشمانده کرد ڤوویان لیمان بوو، نه لاندنه توانی پشتیه وه یان لیبگیرین، به وه ی باشبوو په یان به که لکی تیرو قۆچه قانی و مه نجه نیق نه بردبوو. ئه وه بوو نزیکه ی په نجا هه نگاوێکمان مابوو بگه ینه سه ریان، ئاوژه نگیمان لیداو ئه سپه کان نیشتنه بال، له و گوڤه به تینه دا ڤمان به ره ر جه نگاوهریکی دوزمن بکه وتایه کو ناو ده ریده کرد، به م جوژه ژماره یه کی زۆرمان لیخستن. له

کاتیگا ویستم رمه کهم بچه قینمه سنگی سهربازیکی دوزمن شتیکی تیگرت، بهر بهرگه ئاسنه کهم کهوت، زرنکه یه کی کردو خلیسکاو کهوته خواری، که رمه کهم دهرهینایه وه ویستم جارنکی تر بیچه قینمه سهربازیکی تر، سهرنجما هه ندی له سهربازمکانم به سهر ئه سپه کانیانه وه سهرنگوونده بن! پاشان بۆم دهرکهوت دوزمن قولاپ به کاردینی. قولاپه کان وه کو داسبوون، ههر قولاپیک به زنجیریکی باریکه وه به ستره بوو، که به دهست سهربازیکی که لزانیه وه بوو. ئه وهنده کارامه و شاره زه بوون، که دهیانهاویشته نووکی قولاپه که دهچه قیه له شی سهربازه کانم و نهشیانده توانی خوایانی ئی بزگار بکه، له سهر زینه که دهکهوته خواری و به (تهلوان) تییانده بوون و ههلا ههلا یانده کرد. له ویدا بۆم دهرکهوت که دووسه دو په نجا سوارم له ناوچه ی بیرجه ند بهوشیوه یه کوژراون، منیش ئه گهر بهرگه ئاسنه کهم نه بویه تیاجوو بووم. چارم ناچار بوو، بویه بریارمدا پاشه کشیه ک بکهین. به دهنگی شه پیوورو شه کاندنه وه ی ئالاکانمان سواره کانم تیگه یشتن که ده بی پاشه کشی بکه. هه موومان به شیوه ی جهنگ پاشه کشیمانکرد. جارنکی تر و بی دلهره کی بریارمدا که بهرگی ئاسن بۆ هه موو سهربازه کانم ئاماده بکه، سهره پای هه موو که لکه کانی، قولاپی که لزانیه کان نایپی.

ههر سهربازیکم دهست که لزانیه کان کهوتبوو کوژرا، بویان وابوو که ده بی دوزمن دیل نه کری، به لکو بی دواکه و تن بکوژی. له سهرانسه ری ولاتی غوورو کابولستان و هه راتا په ندیک هه یه که ده لی: سهری بردرار قسه ناکات! .. واته کهس له دوزمنی مردوو ناترسی، به لام من دیلم نه کوشتوو و نایکوژم، مه گهر کاتی بی ئه ده بیی کرد بی و بی کات. دوا ی ئه وه پاشه کشیمانکرد، سوپای که لزانی بازنه ی خوی تیک نه دا سهربازه کان له جینی خوایاندا جووله یان نه کرد، هاواریانده کرد: ئه گهر دووباره نیازی هه رشتان هه یه، بین، ئیمه له خزمه تتانداین.

هه موو ئه فسه ره کانم کوکرنه وه بۆ پاونژ کردن و دوزینه وه ی رنکه ی بهرگریکردن له قولاپی که لزانیه کان. ئه فسه ریکم هه بوو ناوی (له تیف چولاق) بوو، وتی: ئه ی ئه میر، بۆچی به بارووت چاری نه کهین؟ وتم ئیمه بارووتمان بۆ بوو خاندنی شووره ی شارو قه لا به کارهیناوه، ئیستا چون ده توانین سهربازه قولاپ به دهسته کان له ناو بهرین؟! وتی ئه ی ئه میر، ئه گهر له جینی توو دابم، له ژنر پیی سهربازانی که لزانیدا بارووت ده ته قینمه وه ... وتم: قسه ی منالانه مه که،

خۇ ناتوانین خەندەق لیبەدەین بۇ ژۆر پیتی سەربازەکانی پادشای (غور) اوتی: ئەی ئەمیر، من باسی خەندەق و تونیل ناکەم ئەتوانین گۆزەلەى بچکۆلەو مەشکۆلەو کیسەى بچوک پریکەین لە بارووت، پلیتەیان بۇ بکەین و دایانگرسین و فریانیبەدەینە ژۆر پیتی دوژمن!

قسەکانی (لەتیف چولاق) سەرنجیان پاکیشام، لەدلی خۆمدا و تە تاقیکردنەو ئەگەر سوودی ئەبى زىانی نییه! کیسە چەرمیکم پریکرد لە بارووت و پەستامەو و پلیتەیکم پیو بەست، (لەتیف چولاق) شاگریداو کیسەکەى هەلدایه لایەکەر و وتی: باوادانین کە سەربازە کەلزانیهکان لەویدان. کە کیسەکە کەوتە سەر زەوى تەقیەو و دەنگیکى ئی هەستا. (لەتیف) وتی ئەگەر بتوانین ژمارەیکى ژۆر کیسە بۇ کەلزانیهکان بهاوین لەناویانەبەین، چونکە کە هەندیکیان کوژان و بریکیان بریندار بوون و ئەوانى تریش ترسان پریەکانیان تیکدەچن و سەرگەردان و سەرلیشیواو دەبن، ئیمەش لەو کاتەدا هیرشەدەکەین و لەناویانەبەین!

فەرمانەدا کە ژمارەیکى ژۆر کیسە چەرم دروستبکرن و پینش تەواوبوونى ئەو پۆژە هیرشەبکەینەو سەر دوژمن و کەلت لە بارووتەکە وەرگیرین. کاتى ئامادەبووین دووبارە هیرشی نەبەردمان دەست پیکرد. تەقاندنەو و بارووت بەجۆرێک کەلزانیهکانى تۆقاند کە بە تارى بازەکەیان تیکچوو، هەریکە بە لایەکدا هەلەهات، خیرا فەرمانى «هیرشی گشتیم دەرکردو نیشیتینە سەریان. داوامکرد بەر لەو و دنیا تاریکدایى، دەبى کۆتایى بەشەپ بێنین و بچینە ناو شارەو. دواى چەواشەبوونى دوژمن بۆم دەرکەوت تەنیا دەستەوتاقمیکى تاییبەت قولاپهاوین، ئەوانیش کە بەیناوبەین لایانەکردەو قولاپ بهاوین. فریا نەدەکەوتن پمیک، یان شیریک سەر سنگیانى دەسمى.

بۇ ئەو وى شەوى بەسەرماوسۆلە حالى سوارەکانم شەپ نەبى، پریارمدا پینش تاریکبوون خۆم بگەینە شار، لەگەرەى درێژەپیدانى شەپدا، لەگەل هەندى لەسوارەکانما کەتوورەکەى بارووتیان پىبوو پینگەى شارم گرتەبەر، لە بیابانەو بەرپیهکى هەورازدا بەغارسەرکەوتین، ئەوئەندە ئاوەزەنگیمان لە ئەسپەکانماندا، کە گەیشیتینە سەرگەردەکە بە تەواوى شەکەتبوو بوون، کەس بەرگری لەشار نەدەکرد، بەلام هەر کەدانیشتوانى شار ئیمەیان دی، دەروازەکانیان کلۆمکرد. پریارمدا بە بارووت دەروازەکان بسووتین و پینگەى

شار بۆ خۆمان بکه مه وه. سهربازەکانم کردن به سێ به شه وه: دهسته به کيانم پاسپاردن به په له دابه زن و له ژێر دهروازه ی شاردا چهند چالێ هه لکه زن، دهسته به کێ تریشم دانان که ئاگیان له سه ر دیواره کان بێ، نه گهر که سێ ویستی به ر دبارانغانبکا، به تیر لیبیدن، تاقمیکێ دیکه شم دانان بۆ پاسه وانیی دواوه نه کو (ئه بدال که لزانێ) پڕێک سهرباز بنیڕتسه سه رمان. یه کێ له ئه فسه ره کانم ناره ده لای (له تیف چولا ق) تا کو ئاگا دار بیکات هه ر که گوێی له زمه ی بارووت بوو دووه ه زار سه ر باز م بۆ بنیڕی بۆ ئه وه ی که ده چمه ناو شاره وه هینزکی باشم پێ بێ. به سه ر بازەکانم راگه یاند هه ر که چووینه ناو شاره وه به ده نگیه ره ز بانگبده ن، چونکه بانگ لای که لزانیه کان نیشانه ی پێککه وتن و ئاشتییه. پڕێک سه ر باز م پاسپاردن به ناو شاردا چاپ بده ن که گیان و نامووس و سامانی دانیشتووانی شار پارێزاون... سه ر بازانی لپیر سه راوی بارووت تووره که بارووته کانیان له ژێر دهروازه ی شاردا ئاگردان، به ده م ژمه و ده نگێ زۆر قاییمه وه که گرده که ی هینایه له رزه، دهروازه هه لا هه لا بوو. سه ر بازانی بانگده ر و جارچییه کان خۆیان کرد به ناو شاردا، ده بوو بانگبده ن که شاری (هه یرو ز ئاباد) بێ لایه ن و بێ وه یه، له به ر ئه وه ی دانیشتووانی شار به ر گریان نه کردووه و زیانیان نه گه یاندووه که س لاقه یان ناکات، وه نه گهر به رگری نه که ن سه رو مالیان پارێزاون. بانگ و هاواری جارچییه کان کاری خۆیان کرد، ئه وانه ی که (ته لوا ر) بان به ده سته وه بوو بۆ ئه وه ی به ره نگاری نه که ن، ته لوا ر دکانیان خسته وه ناو به رگی خۆیان. ده بوو سه ر بازەکانم ده ست به سه ر کۆشکه کان و ئۆردو و گه کان و ده زگا گه وه ره کانی ده ولته دا بگرن. من بۆ خۆم نه چوو له ناو شاره وه، چونکه هینشتا له دامینی گرده که دا جه نگ درێژه ی هه بوو. خوله ک به خوله ک ژماره ی سه ر بازانی که لزانێ له که مپوونه وه دا بوو، به راستی زۆر نه به رد بوون و نه یانده ویست خۆیان به ده سته وه بده ن. که دنیا تاریکدا هات له دامینی گرده که دا جه نگ کۆتاییهات، له راده به ده ر که لزانیه کان کۆژاویان هه بوو، ته نیا چوار سه د سه ر بازمان لێ به دیلگرتن. که دنیا بووم شه ر ته واهو بووه چوومه ناو شاره وه، چوومه کۆشکه که ی (ئه بدال که لزانێ)، ژن و مناله کانی م گواسته وه بۆ یه کێک له خانووه کانی ناوشارو که س لاقه ی نه کردن، چۆن په یماندا بوو به و جۆره ش برده سه ر. پاش ئه وه ی سه یرێکی کۆشکه که م کرد، وتم: چه را هه لکه ن. له کۆشک هاتمه ده ری و چووم بۆ پشکنینی نیشته خێبوونی سه ر بازەکانم. مزگه وتی شار، که زۆر گه وره بوو، له گه ل هه ندی

خانوری گوره دا، کردم نه شوننی حوانه ی سربازه کانه، که به شیکي زوریان زامدار بوون. دواي ئه وه ی له هه موو پوویه که وه له بارودوخی هه موویان دلنیا بووم و سهرم له تهویله کان داو ئه سپه کانه به سهرکردنه وه له وانیش بی خه مبووم، گه رانه وه بۆ کویشکی (ئهبدا له لزان)، که له هوئی تایبه تی خۆیدا دانیشتم هینایان بۆ لام. دهستی چهپ و پوومه تی بریندار بوون، له شیشیان به سستیو، وتیان نیره یه که له شی سمیوه، که چی به وه هه موو برینانه وه به توورپی وتی: بۆچی فرمانتداوه من بهیننه ئیره؟!

وتم: ویستم بقیتم و بزانه ئه پیاوه کینه که له (بیرجند) دوسه دو په نجا سواره ی منی کوشتوون؟! به توورپییه وه وتی: ئه وه پیاوه منم! ئه گهر ئه مپو ئاگرت به کارنه هینایه هه موو سربازه کانه ده کوشتن و ئیستا سهری بردرای تووش له بهرده ممان ده بوو! وتم: ئه ی پیاو، تو چاوه ترسی، دلکی شیر ئاسات هه یه، به لام زور گه مره ی، ئه گهر هوشت لای خووت بوايه نه ده بوو به رانه به من ئه م قسانه بکه ی، چونکه به یه که ئامازه له ناوتده به م! وتی: بۆیه ئه م قسانه به تو و تن تا کو بزانه ی هه رچهنده شکاوو بریندارو دیلم به لام لیت ناترسم، ئه گهر باوه ریش ناکه ییت دوو که س بانگبکه، گهر به ته لواو پارچه پارچه مبه کن داواي لیبووردنت ئی ناکه م! وتم: ئه گهر تو ئه پیاوانه ی منت نه کوشتنایه من ناچار نه ده بووم که ماوه ی سه دو سی فرسه نگ پئی بهرم بۆ ئه وه ی ته میتبکه م، راستم پئی بلی بۆ ئه وه سربازانه ی منت کوشتن؟! ئه وان پئیواری پیوه یبوون، هه لبه ته تو دوویشکی کوشنده ی هه رله خوته وه به خه لکه وه ده ده ی!... به پیکه نینه وه وتی: ده مویست بزانه چیژی کوشتنی سربازانی پیاویک که ده لین (ئه میر تهیموره) چۆنه!... وتم: تو به هه موو یاساو ده ستووو داب و نه ریتیک تاوانکاری و ده بی بکوژیت، به لام چونکه ئه وهنده چاوه ترسی، چاوپویشی له کوشتنت ده که م به وه مه رجه ی که سهرانه به دیت و له مه ودوا گوئیایه لی من بیت و داوا له سهربازه کانه بکه ییت بیته ناو سوپای منه وه چونکه پیم خوشه (غویرییه) قاره مانه کان سهربازی منن. ئه گهر مه رجه ی من په سهند بکه ی به زیندوویی ده مینیتته وه هه ر پاشای ولاتی خووت ده بیت و دواي خویشته کوپه که ته له جینی خووت داده نیشی. وتی: زووتر بمکوژه، پاشای که لزان هه رگیز سهرانه نادات! وتم: تا سبه ینی به یانی بواردده م. وتی: هه زار سال بوارمبه ده ی (به لی) له من نابیستی، ولاتی من هه ر (فه یروز ئاباد) نییه، خیل و هوژی وای تیدان که خووت و له شکره که ته به پیوه ده خوون و توله ی منت

لەندەكەنەو. ئەو شەو ئەوئەندە سارد بوو ھەموو لایەك يەخ و بەستەلەكى پووتبوو، داوامکرد كە شوينتێكى گەرم بۆ پاشای كەلزانی تەرخانبكرنت. بۆ سەينى ناردم بە داويدا، لىم پرسى: شەوى باش بىرتكرىوتەو؟ وتى: بەلى، ھەر لەسەرۆتەو بېرىارى خۆم. وتە: ئەى پياو، ھەيفم لىدى پياوێكى وەك تۆ بكوژم چونكە خۆت و سەربازەكانت قارەمانن! من پاش سالى، يان دوو سالى تر دەمەوى بەرھەندستان بېروم، پىم بەسەر ولاتى تۆدا دەبى، ئەگەر تۆ پەيمانبدەى لەگەلما دۆستبى و لەپۆشستەدا يارمەتيمبەدەيت لە كوشتنت چاوپۆشيدەكەم، داوى سەركەوتنىش تۆيش لەدەستكەوتەكانى جەنگدا بەشدار دەبى. (ئەبدال) وتى: من باج و سەرئەت نادەمى و ژىر دەستەشت نابم، بەلام دەتوانم دۆستتەم. وتە: مەرجى دۆستايەتى ئەوئەكە ھەرگىز پەلامارى خۆم و سەربازەكانم نەدەيت و لەكاتى پىويستدا يارمەتيمبەدەيت و درىغى نەكەى. وتى: باشە ئەم كارە ئەكەم. وتە: من ئەوئەندە باوهرم پىتە كە داوى بەلگەنامەت لىناكەم، ئەگەر يەكێكى تر بوايە كۆرەكانىم بەبارمەتە دەبردن، تاكو ئەگەر پەشيماننيتەو كۆرەكانى بكوژم! بەلام ديارە تۆ پياوێكى پاست و دروستى قسەى خۆت دەبەيتە سەر.... وتى: كە بووينە دۆست سەربازە دىلەكانم ئازاد بكە. وتە: ھەر ئىستا دىلەكان ئازاد دەكەم. پاشان لىم پرسى: باشترين پى بۆ سەمەرقەند كامەيە؟ پاشاى (غور) وتى: ھەموو دەرەندەكانى پىنى كابولستان و غور بۆ بەدەخشان سەھۆلبەندانن، ئەگەر پەلەتە لىرەو بىر بۆ ھەرات، داوى لە خوراسانەو خۆت بگەيەنە سەمەرقەند. وتە: مادام بووين بە دۆست، داوا لە سەربازەكانت بكە ھونەرى قولاپھاويشتن فىرى سەربازەكانم بكەن. (كەلزانی) وتى: ئەگەر ئىو ھونەرى بەكارھىنانى ئاگرمان فىر بكەن، وا ئامادەين: وتە: ئەو ناتوانم، لەبرى ئەو داوا لە پزىشكەكانم دەكەم چارەسەرى برىنەكانت بكەن. وتى: پىويستمان بە پزىشكى ئىو نىيە، ئەوانى خۆمان باشترن....

لەوكاتەدا تەتەرىك گەيشتە (فەيروژ ئاباد) ئاگادار كرام كە كەوشى لە تەختە دروستكراوى لەپى بەستوون و بە ئاسانى و بەگورجى بەسەر بەفرو سەھۆلدا دەپوا. (كەوشى تەختە: كەمانە،) كە چاوم بەتەتەرەكە كەوت و ئەو كەوشەپان و گەورائەيم بىنين جا باوهرمكرد. ئەوپاوە نامەيەكى لە فەرمانرەواى ناوچەكەى خۆيانەوھىنا بوو بۆ (ئەبدال) تيايا ئاگادارىكردبوو كە (شىنخ عومەرى) كۆپم بە بىست ھەزار سوارەو لەناوچەيەكى شاخاوى غوردا بەفر

پئی لیگرتوو. (ئهبدال)م تیگه یاند که ئه وه کوپى منهو خۆم داوامکردوو به بۆ یارمه تيم، جا ئیسته له ناوچه یه کا گیرىخواردوو، دانیشتیوو هکان به بینگانه و دوژمنی ئه زانن، تو ئه گهر ئاره زوو بکهیت و دوستی منبى، له م کاته دا نه ریت و دابى دوستایه تی به جیبینه و کوپه که م و سوپاکه ی پزگار بکه! وتی وه ک ئه بینى بریندارم و ناتوانم بپۆم به سه رده میانه وه، به لام نامه یه کی باش ده نووسم بۆ فه رمانپره وای ئه وه ناوچه یه که ئه وپه پى توانای بخاته گه پ بۆ پزگارکردنیا ن. منیش نامه یه کم بۆ (شیخ عومه) نووسی، به درێژایى باسی هه موو پووداوه کانه کرد، باسی ئه وه شمکرد که له گه ل پاشای غووردا دوست و یاوه رین، داوام لیکرد له گه ل خه لکی ئه وه ناوچه یه دا دوستیت و ئه گهر بواری هه بى خۆی بگه یه نیته ولاتی هه رات... هه مان ته ته ر نامه کانی بردن و که وته پى. پادشای غوور وتی: له ماوه ی چوار، پینچ پۆژدا نامه کان ده گه یه نى.

دواى ئه وه ی (ئهبدال که لزانى) بوو به دوستم، میوانداریکردم، بۆ نیشانه ی خو شه ویستی و پزیزو دوستایه تی شمشیریکى نایابى پیشکه شکردم.

من نه مده توانى له (فه یروز ئاباد) دا بمینمه وه چونکه به شى خۆم و له شکره که م ئازوو که وه به شى ئه سپه کانی شمان ئالیک ده ست نه ده که وتن. پاش پینچ پۆژ که پزیزى سه رما که متر بووه وه، دوو رینگه وانى شاره زام له گه ل خۆما بردن و به ره و (هه رات) به رپێبووم، کاتى گه یشتمه سنوورى ناوچه ی هه رات نامه یه کم بۆ پادشای ئه وى نارد، تیا یا نو سیبووم که ده مه وى ماوه یه ک له م شاره دا بمینمه وه تا به شیکی تری له شکره که م، که له دواوه یه، بگاته لام، هیوادارم له ماوه ی مانه وه مدا پادشای هه رات به نرخی پۆژ ئازوو که وه ئالیکمان بۆ دا بینکات. ماوه یه ک چاوه رپێبووم، به لام ته ته ره که م دیار نه بوو، نامه یه کی ترم به ته ته ریکى تر دا نارد، دووباره نه وه لام هه بوو، نه ته ته ره که شم دیار بوو! دواى لیکو لینه وه زانیم که پادشای هه رات زۆر نامه ردانه هه ردوو ته ته ره بى تاوانه کانی کوشتوون. دواى ئه وه بۆم ده رکه وت ئه وه پیاوه دوژمنایه تيم له گه لا ده کات، به له شکره که مه وه به رپیکه وتم تا بزانی له ده ره وه ی شاردا به ره نگاریم ده کات یان ده کشیته وه بۆ ئاو شارو پشت به شووره ی شار ده به ستی، دوا یی ده رکه وت هه نگاوى دووه می په چاو کردوو. له ده ور به رى شووره ی شاردا چاوه رپوانى (شیخ عومه) ی کوپمبووم تا بگاته لام. له بهر ئه وه له جهنگى (فه یروز ئاباد) دا ژماره یه کی زۆر له سه ربازه کانه کوژان، نه مده توانى یه که وه راست هێرشبکه مه سه ر هه رات. ویستم ئاوه پۆی ئه وه پووباره بگویم که

ده چیتته ناو شاره وه، ماوهیه کیش ئیشی تیاکرا، به لام که زانیم له ناو شاردا
ئه نباراوی گهره و زور هه و به شی ماوهیه کی زور دوو دریزان ده که ن، وازم
له پرۆیه هینا.

کاتی (شیخ عومر) به له شکره که یه وه گیشته لام شانده هزار سواری
مابوون، چواره زاریان به سهراو نه خوشی مردبوون، هه نیکشیان له (قه یروز
ئاباد) به جیمابوون. شیخ عومر وتی: به نامو و پاسپارده کانی پادشای (غور)
بو فهرانپه وای ناوچه که ئیمه پزگارمانبوو، سووته مه نی و خوراک و ئالیکی
باش و چادرو پۆشاکێ چهرم و لبادیان فریاخستین، ئه گهر وانه بویه به
خومان و ئه سپه کانه مه تیا ده چووین.

پیش بهریا بوونی جهنگ به سی هزار سهربازه وه (شیخ عومر) م نارد بو
شیراز تا له جیی (میران شا) ی کویم. بئیتته سولتانی فارس، له سه ریکه وه شیخ
عومر به ته مه تر بوو، خاوه نی ئه زموونی زورتر بوو، له سه ریکێ تریشه وه
ده مویست (میران شا) بگه رپته وه بو لام و بیبه م بو هندستان... به سیازده هزار
سواری له شکرێ شیخ عومر هیزم زورتر بوو، بهریارمدا په لاماری شاری هه رات
بده م. له بهر ئه وه له جهنگی قه یروز ئابادا بارووتیکی زورمان به کارهینابوو،
ئه وه نده بارووتمان پی نه بوو که به شی هه لته کاندنی شووهری شار بکات. له
پۆژانی چاوه پوانیم بو شیخ عومهری کویم، سه ربازه گانه خه ریکی دارو
دره ختپینی ئه وه ده ورو به ره بوون، مه نجه نیقو په یژهی زوریان دروستکردن. له
پۆژی په لاماردا نماندا به دوو دهسته له سه ربازه گانه که کلوی ناسنو
به رگی ناسنیان پۆشبوون، له پۆژه لاتو پۆژئاوای شاره وه هیزشبه که نه به سه ر
دیوارکاندا سه رکه ونه سه ری. هه مو تیرهاویژه باشه کانیشم ئاماده کردن تاکو
هه رکه سه له سه ر شووهری شاره وه ده رکه وئو به رگه ریبکات بهر تیری بده ن،
مه نجه نیقدارانیشم ئاماده کردن بو به ردبارانی به رگه ریکارانی شووهری شار،
بوئه وه ی سه ربازه گانه به ناسانی سه رکه ونه سه ری.

پاشای هه رات که ناوی (موحه ممه د زوشکی) بوو، له سه ره تای
په لاماره که ماندا به پۆنی داخ پووه پووی سه ربازه گانه بووه وه. به رگه ریکه رانی
دوژمن له سه ر شووهره که ئاگریان کردبووه پۆنی هه لقرچاویانده کرد به سه ر
سه ربازه گاندا، ئه وانیش توانای به ره ئه ستییان نه بوو، به رده بوونه وه، زوربه یان
ده مردن، ئه وانه شیان که ده مان له تاو ئازاریان ساتی ئارامیان نه بوو. من بو
خۆم به تیر دوو جار سه ربازی دوژمنم کوشتن که ئاوگه رانیان به دهسته وه بوو،

ده یانویست پۆن بکەن به سەر سەربازەکانما، هەستەدە کرد کە پۆنە
هەلقراوە کە پزایی به سەر خۆیاندا ئێمه تێدەکوێشاین جی پێیه کمان
دەستکەوت و ئەوێ به هیز بکەین، دواى ئەوى هەزارو پینج سەد سەربازم
کوێزان، توانیمان له قولى پۆز هەلاتەوه جی پێیه ک بکەینهوه

خێرا خێرا لەوێوه سەربازەکانم چوونه ناو شارەوه، منیش بەردەوام هیزی
پشتگیم بۆ دەناردن تاكو وەریان بەرز بێ. بەهەموو ئەفسەرو سەربازەکانم
پاسپارد تا ئەتوانن خانووەکان بسووتێنن بۆ ئەوێ نەبنە بنگەى بەرگری.
زۆری پێ نەچوو ستوونی دوو کەل بەرز بوووه، و زانیم سەربازەکانم خانووەکان
دەسووتێنن، گویم هەنخست بۆ دەنگی نەعرەتەى جەنگاوەران و شین و زاری
ژنان و قیزە و گریانى مندا لان و پوو خاندنى دیوارهکان، بەراستی چیژی زۆرم
وەردەگرت. بەلای منەوه هیچ ئاوازو مۆسیقایە ک ناگەنە ئاوازی جەنگ، من هیچ
چیژی له ئاوازی (چەنگو عوود و قانون) وەرناگرم، خوشترین و پیرۆزترین
پیشەش پیشەى جەنگاوەرانە! گومانى تێدا نییه سەدەها زاناو داناو فەرماندە
گوێراپەلێ جەنگاوەرێكى وەك من!

له ئاواشاردا شەڕ گەرمبوو، زۆرێك له بەر گرانى شوورە کە ناچار بوون بچنە
خواری بۆ یاریدەدانى بەرگرانى ناو شار. بۆ ئەوێ بتوانم بە زۆرى هیزی
پشتگیری پەوانەى شار بکەم، داوام کرد تا دەتوانن کە لە بەر بکەنە شوورەى
شارەوه. تا پۆز گەیشته ناوەراستی ئاسمان له پینج لاوه کە لە بەرمان کردە
شوورە کەوه. لەو کاتەدا چەند کەسێ له شار هاتنە دەرێ و پیاویکیان
خستبووه سەر تەختەیه کى پان و خستبوویانە سەر شانیا، کە نزیکبوونەوه
تەماشام کرد (شاروخ) ی کورمە، له شێویدا دیاربوو گیانى تیا ماوه، ئەگەر
بشمر دایە گویم نە ئەدایە. سەیرم کرد رانی راستى زۆر بریندارە، داوام کرد کە
بیبەن بۆ ناو چادەرە کەى، تیمار بکړیتو لەوێ بکەوێ تا چاک بێتەوه.

دەمو نوێژی عەسر له هەموو لایەکی شارەوه دوو کەل بەرزبوووه، دواى
نوێژکردن، کە له مزگەوتە کەم هاتمە دەرێ، هەوا لم پێدرا کە (مەممەد
زوشکی) و دوو کوپی گیراوان. هیشتا له شاردا شەڕ بەردەوامبوو، سەربازانى
هەرات نەیان دەویست خۆیان بە دەستەوه بەدن. من نەمدەویست هیچ
گفتوگۆیه ک لەگەل پادشای هەراتدا بکەم، چونکە بووبوو هۆی کوشتن و
بریندارکردنى ژمارەیه کى زۆر له سەربازەکانم، بۆیه داوام کرد له سەرى بدرێ و
سەرە کەى بکەن به سەر نێزەوه تا بەرگرەکانى به چاوى خۆیان ببین

پادشاکیان کوژراوە دەست لە شەڕ هەلگیر. بەو هەنگاوە هێزی جەنگاوەرانی
 ھەرات گز بوو، بەر لەوێ تاریکیدایێ ھەموویان خۆیان دا بەدەستەو،
 دیلەکانیان لە شار ھێناوە دەرێ، داوامکرد ئیتر خانوو نەسووتێنن و
 نەیانپرووخیئن، لە ھەمان کاتدا بە ئەفسەران و سەربازانی خۆم و ت کە شار
 تالانیکەن بۆ پۆژی دوایی دانیشتووانی شار ناگادار کران کە کوژراوەکان
 بنیژن، دوای تەواو بوونی ئەو کارە داوامکرد دانیشتووانی ئاوابیەکانی
 دەورووبەری ھەرات و دانیشتووانی شار، بەھەموویان شوورە ھەرات
 بپرووخیئن، لە ماوەی پازدە پۆژدا ئەو کارەش تەواو بوو. ئنجا داوامکرد
 کوپەکانی پادشای کوژراویئەنە لام، گەرەیان ناوی (مەحمود) بوو تەمەنی
 ھەژدە سالیو، بچووکە کەش پازدە سالیو، پێم وتن: باوکتان بە شینوویەکی
 نامەردانە دوو نامەبەری بۆ تاوانی منی کوشتن، ئەویش سزای کاری خۆی
 وەرگرت. لەبەر ئەوەی ئێوە هیچ دۆژمنایەتییکەتان بەمن نەکردووە
 چاوپۆشیتان لێدەکەم. ئەگەر فەرمانبەری منبە دەوڵەتی ھەرات بە براگەرە
 دەسپێرم، بەلام ئەگەر لەگەڵما سەرپنجیبیکەن وەک باوکتان
 دەکوژێن!.. (مەحمود) وتی: ئەی ئەمیر ئێمە بەرانبەر بە تۆ هیچ سەربنجیبیکە
 ناکەین. وێ: تازە شاروێرانگراوە، ئەوەش ئەنجامی بەدکاری و لە
 خۆباییبوونی باوکتبوو، تۆ دەستبکە بە ئاوەدانکردنەوێ، بەلام ھەرگیز
 جارێکی دی شوورە ھەرات دروست نەکەیتەو، ئەگینا وای بۆدەچم کە دەتوێ
 ملھووبیکەیت! (مەحمود) وتی: ئەی ئەمیر پەیمانقەدەمێ کە ھەرگیز بەرانبەر
 بە تۆ ملھووبی نەکەم. پاشان پێم وت: چونکە باوکتەم کوشتووە بە تەمانیم پۆژی
 لە پۆژان بەدلسۆزی خزمەتبکەیت، بەلام دەتوانی بەجۆری ھەلسووکەوتبکەیت
 کە سەر و مالت پاریزراوبن، دوای خۆبێشت مندالەکان
 فەرمانرەواییدەکن، لەبەرئەوێ تۆ دەسنیشانکراوی منی، ھەركاتی ھێرشکرایە
 سەرت دەتوانی داوی یارمەتیم لێبکەیت، منیش بە ھاناتەو دیم .

لەجەنگی فەیرۆز ئابادو ھەراتدا ئەوەندە سوپاکەم لاواز بوو، نەمدەتوانی
 پتر لە و ناوچەیەدا بمانمەو، بەپاستی لەو دەرترسام ئەگەر دۆژمنان بەوێیان
 بزانیایە پەلامارمبەدن و لەناومانبەرن! ئەو بوو تەنیا چاوەرپێ ئەو بووم کە
 (میران شا) لە ولاتی فارسەو بگاتە لام. لەگەڵ پاشماوەی لەشکرەکەما بەرو
 (طووس) بەرپێبووم. بۆ ئەوێ پشووێک بەدەین دوو پۆژ لەوێ مایەو. دووم
 پۆژ چووم بۆ سەر گوپی (فیردەوسی) تا بزانی چاکیانکردووە! کە بینیم

باخەكەى دەروېەرى ھەمووى گولزارى پەنگاوپەنگە زۆر شاد بووم. پاشان بەرھەو(قوچان) كەوتە پى، جارېكى تر ژنان و پياوانى قوچانېم بېنېنەو كە ھەموو قزوموزمردو چاوشېنبوون، دووبارە داوام لە پياوھەكان كرد كە بېنە سەربازى من، بەلام ھەر قايل نەبوون. پېش ئەوې بگەمەو سەمەرقەند، پىنگەى شارى(كېش)م گرتە بەر، كە شوئىنى لەدايكېوونمە، ھەر زووتر فرماندا بوو بگرى بە جوانترين شارى سەر زەمىن، وىستم بزەنم چى كراو. ئەو بوو لەو لاتانەو كە داگىر كردن باشووستاى زۆر باشى ھەموو پېشەكانم ناردبوون بۆ(كېش) تاكو لەبەردى بەدەخشان و بەردى پەشمى پەنگاوپەنگ جوانترين كۆشك لە(كېش)دا بۆ دروستكەن، بە تاق و كەوانەى پۇمى پىرازېننەو كە زياتر لەھەزار سال ھەلەمكات. لە(شېران)يش سەرنجەدا كە ھەردو بەرى شەقامەكان بە درەختى بەرزو جوان پازىنراونەتەو، فرماندا شەقامەكانى(كېش)يش و ايان لېبكرىت. شارم ئەوئەندە پازاندەو و جوانمكرد، كە بە پىنى بۆچوونى خۆم، لەم جىھاندا شار نىيە مېندەى شارەكەى خۆم جوان و پىكەوتووبى، كۆشكەكەشم جوانترين و نايابترين كۆشكى سەرزەمىنە. شەقامەكانى شارى كېش پەنجا گەز پانن، جىنى بىست و پېنج سوار دەبىتەو كە بەتەنىشت يەكەو بەرپۆن. ھەر لەو شارەدا منداالانى مامۇستاي سەردەمى منداالى خۆم، خوالىخۆشبوو(مەلا ەل بەگ)، بەسەركردنەو، خانوويەكى زۆر باشم بۆ دروستكردن و مووچەى مانگانەم بۆ بىرنەو. لەھەمان كاتدا مووچەم بېريەو بۆ ھەموو ھەزاران و بى دەسلەتەكان، دەمويست ھەژارى بىنەبېكەم و كەس دۆش دانەمىنى.

لەشارى (كېش)دا ھەفتەيەك مامەو، لەسەر پەيمان و بېرسارى خۆم، نەمەدەويست بە پىشوودان و جەسانەو تەمەلى دامگرى، لەبەر ئەو پوومكردە بىابان ولەناو ئەفسەرو سەربازەكانما مامەو سەرگەرمى سەفەرى ھندستان بووم. دواى لىكدانەو پاوئىزى زۆر پىنگەى (كابولستان)و(غور)م بەپەسەند زانى، چونكە لەوئە ئاو زۆرەو نيازىشمبوو كە گەيشتمە(غور) (ئەبدال كەلزانى) و ھەندىك لە پياوھەكانى لەگەل خۆمدا بېم بۆ ھندستان.

بیست و دووهمین بهش

کوژرانی شیخ عومەر له فارس

دوو پۆژم مابوو به ره و هندستان بهرینیم، له پریه کوژتری نامه بهردا نامه یه کم له ولاتی فارسه وه بۆ هات تیا دا نووسرا بوو که (شیخ عومەر) کوژراوه! له نامه که دا باسکرا بوو، کاتی شیخ عومەر له دهشتی نیرگزی نزیك شیرازدا خه ریکی راو بووه، کوژه لیک په لاماریانداه و خۆی و هاو پینکانی کوژراون، بکوژه کانیش سه ر به خیلێک له خیلێه کانی فارسبوون. به لام پوون نه کرا بووه وه کام خیلێه.

کوژمیسهری شیراز نامه که ی نووسی بوو، من ئه وم چاک ده ناسی، خه لکی تاشکه ند بوو. نووسی بوو ی که بارودۆخی شیراز شیواوه، له وانه یه خیل و هۆزه کانی فارس په لاماری شیراز بدن، بۆیه داوای هیزی فریاکه وتنی کرد بوو. بۆ مهرگی کوژه کم خه مبار نه بووم چونکه مهرگ، نه گهر چی هی کوپی خۆیشم بی شتیکی ناساییه، به لام له وه سه رم سه رما که چۆن و به و شیوه یه کوپی من ده کوژری! به له شکرکی حه فتا هه زار سواره وه له پنی خۆراسان و یه زده و به ره و قازس بهرینبووم. که گه یشتمه شاری (به شرویه) حه زمده کرد ماوه یه ک بمینمه وه له گه ل دانایانی شاردا گفتوگو بکه م، به لام ئه وه بوو که زۆر په له مبوو تا خۆم بکه یه نمه فارس و تۆله ی (شیخ عومەر) بسینم و ناگری ناشووب و ناژاوه بکوژنمه وه. خیرا پۆیشتن تا گه یشتینه (به باگخان) که دا شوینبوو ناوی تیا ده ستبه کوئی. له وئی له گه ل کوئخا و چه ند به ته مه نیکی ناواییدا ده رباره ی ریگه راوێژم کرد. کوئخا که وتی: بیابانیکی وشک و برنگ و بی ئاو له پێشته وه یه، ماوه ی شه ست فرسه نگه، نه گهر لیبیده ی دوا ی دوو پۆژ خۆت و له شکرو ئه سپه کانت له ناو ده چن، ئه و بیابانه یه که وه کو ده لێن، له شکری (سه لم و طووری) تیا سه رنغوونبوو. پاشان ده ستی به ره و پۆژه لات درێژ کردو وتی: نه گهر له وێوه بهرۆیت دوا ی دوو پۆژ ده گه یته بناری کیوئیک؛ ئیتر له وئی به دواوه خه می ئاوت نابێ. وتم: ئایا قایلی که پێ یشاندهریم بکه یته؟ وتی: خۆم ی کوژه کم چاک شاره زاین و ناماده ین ریگه وانیتان بکه ین. وتم: زۆر باشه، منیش به دئی خۆتان پاداشتانه ده مه وه.

پیره میرده که و کوژه که ی سواری ئه سپی بوون و له گه لماندا هاتن که گه یشتینه بناری ئه و کیوه ی باسی کرد، پرسیم: ئایا هه رکاتی بتانه وئی بچن بۆ

فارس، لێزەو دەپۆن؟! وتی: ئەو ئەمیر ئێمە ناویترین بە تەنها لێزەو هاتوچۆیکەین، چونکە ئەم ناوچەیە مەلەبەندی جەردەیه! ئێستا کەس ناویتری بە تیلە ی چاویش سەیری لەشکری تۆ بکات، بەلام بێ یەک و دوو پەلاماری کاروان و کۆمەڵی بچووک دەدەن، تالانیان دەکەن و دەشیانکوژن! وتی: باشە، ئەو ئەم ناوچەیە فەرمانڕەوای نییە کە جەردەکان تەمبیکا؟! وتی: لەو تەوێ لە یادەمبێ! لەو بارەو هێچ نەکراوە، بەشی خوارەوێ ئەم کێو هێ زابولستانە، بەشی سەرەوێ وای بەستە (غور) (ئەفغانستان)، ئەم ناو پاستەشی بێ خاوەنە، هەر کەس پیاویدا بپروات دەکوژێ. وتی: ئەو چۆنە تۆ ئەمەندە شارمزی ئەم ناوێت؟ وتی: ئەو ئەمیر، لەسەر دەمی منالی و لاویما شوانبووم و لەداوینی ئەو کێواندا مەرەکانم دەلەوێ پاندن. وتی: ئایا لەو سەر دەمدا ئەم ناوچەیە وەک ئێستا ترسناکبوو؟ وتی: لەو پۆژاندا فەرمانڕەوای (قائین و بیرجەند) بەرانبەر بە جەردەو دزەکان زۆر توندو تیز بوو، هەموویانی ترساند بوون، نەشیان دەوێرا دەست بۆ مەرەکانم درێژ بکەن چونکە دەیانزانی سەر بە فەرمانڕەوان.

پۆژیکیان، دەمو نیو پۆ گەشتینە چەمێک کە لە کێو کەو دەهاته خوارێ، کەمێک دوور لە چەمەکە چاندریان بۆ هەلدام، کە چوومە ناو چا. زەکەرە ماریکی گەرە پەلاماریدام و نووسابە پووزی چەمە، بە پی لەقە هەرە کەم شلکرد، پاشان سەربازەکانم کوشتیان. کوێخام بانگکردو وتی: ئەم هەرە گەستوومی، ئایا ترسی هەیە؟ یان، نا؟! بەسەر سامییەو وتی: ئەو ئەمیر، ئەم مەرە جوێ (کە پچە) یە، ئەگەر جێ گازە کە ی بریندار نەکری و نەدزێ ئەو کەسە دەمرێ! وتی: کەوابێ لێزەو من دەمرم!... پیرە میردە کە خێرا داوای پەتیکێ کرد، لە ناو پاستا پانی چەمێ شەتە کدا بۆ ئەوێ ژەهرە کە زۆر تر هەلنە کشی بۆ ناو لەشەم، پاشان بە خەنجەرە کە ی خۆی جێ گازی مەرە کە ی بریندار کردو دەستیکرد بە مژینی، خێرا خێرا پیر بە دەمی ژەهری خوینی دەپۆژاندا سەر زەوی، بەم جوێ تا دەمو عەسەر خەریکی ئەم کارە بوو. لەو کاتەدا تا دایگرت، پرسیم: ئایا مارانگاز تا دایدەگری؟ وتی: بەلێ، ئەو ئەمیر، لە کاتی (تا) شدا دەمرێ! وتی: من لە مردن ناترسم، هەمیشە بە پیر مەرگ، وە پۆیشستووم. وتی: چاک چاک پانتەم بەستوو، خوین ناچیتە دڵتەو، لەبەر ئەو نامری!

ماوێ سێ پۆژ لەسەر یەک لە ناو جێدا کەوتم. لە دوو پۆژدا تا بەریدام، بەلام لاقم میندە ی کوندە یەکی پیر لە ناو، ناوسابوو. داوای ئەوێ ناوساویم نەما،

سواری نه‌سپبووم و به‌پیبووم. دواى نه‌وه هه‌ركاتى بچوومايه‌ته ناو چادروه چاك ورد ده‌بوومه‌وه بۆ نه‌وه‌ى له‌مار دلتيا بم! پیره‌مێرده‌وه كۆرپه‌كه‌ى به‌ بنارى ريزه‌ شاخىكى دوورو درێژى بى دارو دره‌خت و پڕ له‌ كانياودا برديانين، تاكو گه‌يشتىنه‌ بيايانىكى وشكوبرنگ، تا چاو بركات چۆل و هۆل، هه‌چ كه‌س له‌و ناوه‌ ناموشۆى نه‌ده‌كرد. پیره‌وتى: نه‌ى نه‌مير، ده‌توانى لیره‌وه‌بپۆى بۆ فارس، نه‌ نه‌سه‌په‌كانتان و نه‌خۆتان تينويستى زۆرتان بۆ ناهيئى. پرسيم: به‌هه‌مان رینگه‌دا ده‌گه‌رێنه‌وه؟وتى: نه‌ى نه‌مير ناویرين له‌ويوه‌ بگه‌رێنه‌وه، نه‌گه‌ر يارمه‌تيمانده‌ى به‌پێى بياياندا ده‌گه‌رێنه‌وه. چه‌ند حوشتريك و بړيك پاره‌م دانى و پاشان به‌ره‌و فارس كه‌وتمه‌ پى.

به‌ بى هه‌چ گيروگرفتیک گه‌يشتمه‌ به‌ره‌وه. کاربه‌ده‌ستى سه‌ره‌كى نه‌وى بۆى باسکردم كه‌ چۆن (شينخ عومه‌) كوژراوه‌و بكوژه‌كانيش له‌ ئێلى (بویر) كه‌ زۆر نه‌به‌ردو ده‌و جه‌نگاوهرن و كه‌م وینه‌ن، ولاته‌كه‌يان سه‌راپا جه‌نگه‌لى چپوپرو سه‌خته‌وه‌ كه‌س ناتوانى چاريانبكات. پاشان چووم بۆ شيراز، له‌ويش ليكۆلینه‌وه‌ى چاكمکرد، بۆم ده‌ركه‌وت قسه‌كانى کاربه‌ده‌سته‌كه‌ هه‌موويان پاستن.

دانايان و هه‌لكه‌وتوانى شيراز سه‌رياندام و منيش خه‌لاتمکردن، به‌لام به‌ داخه‌وه‌ كات و ده‌رفه‌تم نه‌بوو تاكو وه‌ك جارى پيشوو گفتوگويان له‌گه‌لا بكه‌م. له‌شيراز خۆم ناماده‌ كرد تاكو هه‌رشه‌كه‌مه‌ سه‌ر ولاتى (بویر). ناگادار كرام كه‌ نه‌و ولاته‌ له‌ كۆمه‌له‌ شاخ و كيويكى به‌ر فراوانى پڕ له‌ دارستانى چپه‌، كه‌ هه‌تاو ناكه‌ويته‌ سه‌ر زه‌وى، پيڤه‌تووه‌، دانيشتووانى هه‌ر به‌ جه‌رده‌يى و تالان و په‌لاماردانى كاروان و رېبوار ژيانيان دابينده‌كه‌ن. نه‌وانه‌ى كه‌ پاويزم پيڤکردن وتيان ته‌نيا دوورپى زۆر باريك و ته‌نگه‌لان هه‌يه‌ بۆ نه‌و ولاته‌، نه‌گه‌ر هه‌ندى جه‌نگاوهرى نه‌و ئێله‌ نه‌و دوو رېيه‌ بگرن هه‌چ له‌شكرى ناتوانى خۆى بگه‌يه‌نه‌ته‌ نه‌وى، له‌هه‌مان كاتيشا به‌ دلنۆزيه‌وه‌ نامۆنگارييانكردم كه‌ باشتروايه‌ هه‌رش نه‌كه‌مه‌ سه‌ر بویریيه‌كان.

منيش بپرسامدا كه‌ پياوانى ئێلى ناوبراو هه‌لخه‌له‌تینم. سه‌ربازه‌كانم پاسپاردن به‌ناو شيرازدا پپو پاگنده‌ بلۆ بكه‌نه‌وه‌ كه‌ ده‌مه‌وى پاره‌و جه‌واهيره‌كانم بگويزمه‌وه‌ بۆ نه‌سه‌فه‌هان و خۆم له‌ فارسدا بمینه‌وه‌، به‌ جوړىكى وا ده‌نگه‌كه‌ بلۆبووه‌وه‌، ته‌نانه‌ت سه‌ربازه‌كانى خۆم بپرواى ته‌واويان كردبوو. پاشان كاروانىكم به‌رێكرد كه‌ له‌ پينچ سه‌د حوشترو نه‌سپو بړيك

سه‌ریاز پیکهاتبوو، پینگه‌یه‌کیشم بۆ ده‌ستنیشانکردن که نزیك به ولاتی (بوری) بێت و پیاوانی شهو ولاته بتوانن ده‌ستیانیگاتی. له‌هه‌مان کاتا کۆمه‌لیک له‌ جه‌نگاوه‌ره چالاکه‌کانی خۆم پاسپاردن که چاک ناگیان له‌و کاروانه‌ بێت و نه‌گهر بورییه‌کان په‌لاماریاندا، شه‌وان ده‌وریانگیرن و به‌زیندوویی بیانگیرن، تاکو بۆ داگیرکردنی ولاته‌که‌یان که‌لکیان لیوه‌رگرم. چۆن نه‌خشه‌که‌م داپشتبوو، واکرا، له‌ شه‌نجامی په‌لاماری جه‌رده‌کانی بویردا بۆ سه‌ر کاروانه‌که‌، هه‌ر هه‌موویان که‌ نزیکه‌ی هه‌زار که‌س ده‌بوون، گیران و کاروانه‌که‌ش گه‌پایه‌وه. له‌ شه‌نجامی لیکۆلینه‌وه‌دا له‌گه‌ل دیله‌کاندا ده‌رکه‌وت که‌ پینگه‌ی تر زۆرن بۆ چوونه‌ ناو ولاته‌که‌یانوه‌، به‌لام هه‌موویان پرسی بزنه‌ کیوین و بۆ مروف ناشین. جاریکی تر فه‌رمانده‌رکرد که‌ بارووتیکی زۆر دروستبکری و له‌ دیله‌کانیش زانیاری زیاتر وه‌ریگیری، به‌ بۆچوونی من جه‌نگاوه‌رانی بویر له‌وانه‌ی ولاتی(غوور) قاره‌ماتر نه‌بوون که‌ به‌ بارووت له‌په‌لوپۆمان خست. ژماره‌یه‌کی زۆر تووره‌که‌له‌ی چه‌رمین دروستکران و به‌ بارووت داگیران و پلیته‌یان بۆ دروستکرا. به‌شیک له‌ سواره‌کانم له‌ ده‌ره‌وه‌ی سنووری به‌یر هینشتوه‌، به‌شیکیشیانم به‌ پیاده‌یی به‌ریکرد و بریارمدا، وه‌کو تاقیکردنه‌وه‌یه‌ک، له‌یه‌ک پینگه‌وه‌ هینرشه‌برین، نه‌گهر و باشبوو، و به‌رده‌وامده‌بین، ئه‌گه‌ر باش نه‌بوو له‌پینگه‌که‌ی تروه‌ه هینرشده‌که‌ین. یه‌که‌م ده‌سته که‌ ده‌ستیانکرد به‌ هینری، هه‌موویان کلۆی ناسن و به‌رگی ناسنیان پۆشیبوو تاکو بتوانن به‌ره‌نگاری تیربارانی دوژمن ببینه‌وه‌، هه‌ر که‌ هه‌راز بووینه‌وه‌ به‌ره‌و پیشت چووین، له‌سه‌ر دره‌خته‌کانه‌وه‌، له‌ نیوان لق و پۆیه‌ به‌یه‌کا چوه‌کانیانده‌ تیربارانی بی‌ ئه‌ندازه‌ کران، به‌بی‌ به‌زه‌یی(بورییه‌) هاوالاتیه‌یه‌کانی خۆیانیشیان ده‌کوشت که‌ ئیمه‌ پێش خۆمانمان خستبوون، به‌لام خۆم و سه‌ربازه‌کانم هه‌ر به‌ره‌و پیشت ده‌چووین. زۆرم پسی سه‌یر بوو، له‌به‌ر چه‌ری و پرسی دره‌خته‌کان و خوقاییمکردنی

جه‌نگاوه‌رانی دوژمن به‌ هیچ جۆری چاوم له‌ هیچ تیرهاوێژی نه‌بوو. بیرم له‌وه‌ کرده‌وه‌ که‌ دارو دره‌خت و جه‌نگه‌ل له‌ دیوارو شووه‌ی شاره‌کان به‌هینز ترو قاییمتر نین. به‌ بارووته‌هاوێژه‌کانم وت که‌ پلیته‌کان ناگردن و تووره‌که‌له‌کان به‌ره‌و پووی دره‌خته‌کان هه‌لده‌ن. هه‌رتووره‌که‌ بارووتبوو، یه‌ک به‌دوای یه‌کا ده‌ته‌قینه‌وه‌، ئاگریکی دۆزه‌خناسایی به‌ربووه‌جه‌نگه‌له‌که‌، هه‌ر جه‌نگاوه‌ری دوژمنبوو خۆی هه‌لده‌دایه‌ خواری و هه‌لده‌هات، نه‌ه‌نده‌ ته‌قینه‌وه‌کان زۆر بوون، نه‌گه‌ریای شه‌مال نه‌بوایه‌ هه‌ناسه‌مان به‌ ته‌واوه‌تی سواره‌بوو، ئاگره‌که‌ش

شهره نده به تینبوو ناچار بووین ماوه یهك به رهو دواوه بکشینه وه. بهری پوژ به دوو که لی دارستان گیر، له ناوه راستی شهر جهنگه له دا ناگره که نزیکه ی سی گهن بهرز بووه وهو به هیچ جوژی نه ده کوژایه وه، دیار بوو که دره خسته کان چهو بوون بویه چاک ده گران. ماوه ی ده پوژ شهر ناگره بهرینه بهرده وامبوو، دوا ی شهوی هیچ داری به پیوه نه ما، دامرکایه وه، دوا ی شهوش تا ده پوژی تر سهرانسری شهر ناوچه یه کومای پشکوی سوور بوو، بهوه ی باشبوو باران باری زهوی سارد بووه وهو نیمهش به ناو خوله میشتیکی زوردا گوزهرمانکرد بی شهوی هیچ که سی ریمان لینگری. بهوردی سهرنجی هه موو لایه کی شهر ولاته ما، به راستی وهك ده یانگوت، بههشتی سهر زهویبوو.

(قهره خان) یه کیبوو له سهرمانده قاره مانه کان، داوام لیکرد بجی هه موو شهسپه کان بهینی که له دواوه به جیمانه شتیبوون، له بهر شهوی جهنگه له که نه مابوو، ده مانتوانی به ناسانی به سواری برۆینو جهنگبه کین. دوا ی دوو پوژ گه یشتینه پووباری، که لیماندا شو دهیدا له ژیرسکی شهسپه کان. پاش سه عاتیک له پهرینه وه مان، رینگه ودانانی پیشه وه ناگاداریانکردم به لای پوژ شه لاتی کیوه که ی به ره وه ماندا رینگه یهك هیه، به لام جهنگاوه رانی دوزمن گرتوویانه وه له بهر زاییه کانی شه وه خویان قایم کردووه ترسی بهرد گلور کردنه وهش هیه. دوا ی پووبوچوونو پوویژ کردنی زور له نیوان منو (قهره خان) داو سووربوونی شهوله سهر خوبه ختکردنی، به خویو بیست جهنگاوه ری خوبه ختکهر قاره مانه وه به رهو گوزهرگه وهر بهنده سهخته که بهر پیبوون تا بزائن بویرییه کان بهرد تلده که نه وه، یان نا. (قهره خان) که له پینشی پیشه وادابوو توانی تیپه پی، سهر بازه کان چوار چوار شهسپیان تاوده دا، شانزه سواریش له وان تیپه پینو هیچ نه بوو، که چوار سواره که ی کو تایو و یستیان تیپه پین، ناله ی تاویر بهرد له ناو دهر بهنده که دا دهنگیدایه وه هه موو لایه کی گرتووه، به داخه وه هر چواریان به خویان شهسپه کانیانه وه بوون به ژیر تاشه بهرده کانه وه کوژان. له هه مان کاتدا بومان دهر کهوت که ته نها لهو خاله دا دوزمن ده توانی بهردمان به سهردا بیارینی. ده سواری خوبه ختکهر چوونه پیشه وه بو پرگار کردنی تهرمی چوار کوژاوه کانمان، به لام هر که گه یشتنه لایان شهوانیش تاویر بارانکران، له گهر مه ی بیر کردنه وه ی قولد ابووم که به چ شیوه یهك رینگه بکهینه وه در به دوزمن بدهین و له تاویر باران خومان لادهین، له نا کاو له سهر شاخه که و له خالیک ی ریک بهرانبهرما پیاویک نامارته یکرد،

به سهر سهرمانه وه سهرنجمدا، زانیم (قهره خان) ه، که زانی پیم زانیوه و چام لیه تی به ده ست ئامازه ی بۆ لای راست ده کردو دهستی له سهر لیوانی دا ده ناو لایده برد. زانیم مه بهستی نه وه یه که دوژمن لای راستیه وه یه تی و ناتوانیت بانگمانبکات نه وه کو دوژمن پینی بزانی. پاشان ئامازه ی بۆ لای چه پی خوی کرد، مه بهستی نه وه بوو له ویوه برۆین. له و کاته دا داوام له هه موو نه فسران و سهر یازان کرد که سهیری سهر شاخه که نه که نه به هیچ جوژی هیچ ئامازه یه که نه که نه، نه کو دوژمن به مه به ستمان بزانی. له بهر نه وه ی دوژمن چاوی له هه موو جموجوولی کمان بوو، داوام له یه کی له فرمانده کانه کرد که به دزه که خوی بگه یه نیته قهره خان تابزانین چی ده لی، وه نه گهر له مه به ستمان تینه گه یشت، داوام لیکرد که تاله به نیکی باریک به تریکه وه بهستی و، کو تاییه که ی که می نه ستوور ترو زۆر قاییم، بیهاوی بۆ قهره خان، نه وسا نه و تیده گات که ده مانه وی نه و تاله به نه رابه ر بی بۆ نه وه ی که سی که بنیرین بۆ لای و به ته واوه تی بزانی چی ده لیت! به هوی نه و تاله به نه وه په یوه ندی په یدابوو، هه ندی له پیاوه کانه به ته نافی قاییم سهر که وتنه سهر شاخه که و خویان گه یانده لای قهره خان و پیاوه کانی. فرمانده مکررد سواره کانه و خویان پیشان بده که ده یانه وی لای بۆ ژه لاته وه تیپه رین، نه وه ش بۆ نه وه بوو که جهنگاوه رانی دوژمن له سهر شاخه که وه له (قهره خان) بی ناگا بن. له و دهر فته دا پینچ سه ده جهنگاوه رم به ته نافی گه یشتنه لای قهره خان و له گه ل خویاندا تیری زۆرو خپکه به ردیان بردن بۆ قوچه قانیه کانیان، چونکه ترسی نه وه م هه بوو به ردی سهر شاخه که سه ختبی و هه ننه که ندی. داوام له قهره خان کرد که په لاماری جهنگاوه رانی سهر شاخه که بدات وله ناویان به ریت. له بهر پینچ و په ناو تاویری گه و ره و چال و چۆلی زۆر، چاوم له جهنگی نیوان هه ردوو لا نه بوو، به لام دهنگ و هاوارو نه عره ته ی جهنگاوه ران بهرگویم ده که وت، جار جاریش به هاواری ترسناکه وه هاواری نه وانه ده ییسترا که له سهر شاخه که وه به رده بوونه وه و هه پروون به هه پروونده بوون.

دوای نه مانی هه راو هوریا و کو تاییه اتنی جهنگ له سهر شاخه که، (قهره خان) هاواری کرد: نه ی نه میر، لیره دا کهس نه ماوه ده توانی تیپه ر بیت. فرماندا که به رده کانه و لاشه کانی ناو دهر بهنده که لابه رین، پینشهره وانم پیشخستن، دوای دنیابوون به گوزه رگه که دا رویشیتین تا گه یشتینه سهر چه می که، هه ندی گردو ته پۆلکه له پیشمانه وه بوون، که سهیری خۆرم کرد بینیم که می که پۆژی ماوه. هه

لهو شوننه دا له شکر هه لیداو ده موده ست سئ ریز پاسه وانم یه که له دواى یه که دانا، چونکه لهوا نه بوو لهو شه وده دا دوزمن له نا کاو په لامارماندات. نهو نیواره یه (قهره خان) به دریزى باسی جهنگی سهر شاخه که ی بۆ گپرامه وه، که چون نه مان له نه دینیدا بوون له پپر به تیرو که وانو بهرده قوچه قانی په لاماریانداون، دواىی ههردوو لا تیکپژاون. باسی دپی و سهرسهختی جه گاوه رانی دوزمنیشی گپرایه وه، وتی: که به سهختی بریندار ده بوون به پاله وه هه لیانده دا به خه نجر لاقى سهر بازه کانمان بپرنه وه. نهو پوژه دووسه دو چل و یه که جهنگاوه رمان کوژرابوون و بریکیشمان لیبریندار بوو بوون، هه موو برینداره کانیش هیئرا بووننه وه خواره وه.

که (قهره خان) له قسه کانی بووه وه، باسی نه بهردی و چاونه ترسی و خۆبهختکردن و داهینان و زیره کی و بلیمه تیم کرد، دوو جار وتم: له پاداشتی هه موو خۆبهخشین و خزمه تدا چیت دهوی بۆت جینه جیده کهم! له وه لاما هه ده یگوت: نهی نه میر، ئهرکی سهر شانمه که له پیناوی تودا قوریانی بدهم. دواىی وتم: نهی پیاری قاره مان و داهینن ده هه زار دینارم بۆ داناوی، که گه راینه وه سه مه رقه ندو کاتی شوو کردنی (زوبه یده) ی کچم هاته به ره وه لیئتی ماره ده کهم! قهرخان وتی: نهی نه میر من به ندهی تۆم و پینشیاوی نه وه نیم ببه زاوات! وتم نه مپو سه لماندت که شایسته ی نه وه یت ببیته زاوام. کاتی که پاره که یانده هیئا، له سهر شاخه که وه پووناکییه کم بینی، بۆ یه کهم جار پاچله کیم و هه لئهریزیم چونکه بۆم ده رکه وت که هه له یه کی زۆر گه وردهم کردووه و به دریزایی ته مه من هه رگیز هه له ی وام نه کردووه، دواى نهو هه موو سه خله تیه که گوزهرگه کهم کرده وه، به بی پاسه وان به جیمه نشت بوو تا دوو باره دوزمن بیگرتنه وه بواری گه رانه وه نه بی! (پنگه ی تر هه بوو): به لام نه مده زانی نه ویش ده ری نه دی سهخت و شاخی بلندی هه یه، یان نا! باسی هه له که ی خۆم بۆ قهره خان کردولیم پرسى: وهکو بزانیتم بۆ پاسکردن و پاراستنی نهو گوزهرگه یه پیویستمان به چهند سهر باز هه یه؟ وتی: پینچ سه د کهس به سن. وتم: هه زار سهر باز بهو برۆ. وتی: نهی نه میر فره مان به سه ر سهرم، به لام وهکو وتم بریک جهنگاوه رمان له شاخه که به دیلگرتوون، به باشی ده زانم بهر له وه ی برۆین لیکۆلینه وه یان له گه لا بکه ین. داوام کرد یه که یه که دیله کان بینین، له یه که مینیانم پرسى: هاو ولاتیه کانت بهم شه وه له وسهر شاخه چی ده کهن؟ وتی: تهرمه کان کو ده که نه وه فریای برینداره کانیش ده که ون. بۆ دلنیا یی پتر له

یەکیکی تریانم پرسى: بۆچی بەم شەو نووتەکە تەرمەکان کۆدەکەنەو، بۆچی چاومپى ئاکەن بەیانى ئەم کارە بکەن؟ وتى: ئەى ئەمىر، ئەم ناوچە پەرە لە گۆرەوگەن، لاشەى مردووکان دەخۆن، بریندارەکانیش چاومپوانى یارمەتین دەبێ بەزویى فریایانیکەون. مەبەستى ئەو پیاو لە گۆرەوگەن کەمتیار بوو. لە دیلیکی تەرم پرسى، کە دیار بوو پلەى لەوانى تەربەرزتربوو: ئایا ئەو دەربەندە کە ئێمە گرتمان، دووبارە نایگرەو؟ وتى: جاگرتنەوێ چ کەلکیکی هەیه، وە: پێگەى گەپانەو مان لێدەگیرى! وتى: لەو باوەرەدانیم ناچارى بگەرێتەو، وا هەستدەکەم هەر کاتى خۆت بتمێ بگەرێتەو دەگەرێتەو.

بە قەرەخانە و: دەرنگە، هەستە زوو بڕۆ دەربەندەکە بگرەو لەوێ بخرەو. بەهەزار سوارەو بەرێبوو، بڕیکى تریشى لەگەل خۆیان برد تالەو سەرەو ئەسپەکان بەیننەو. پێویستى نەدەکرد هیچ رێنمایى و نامۆگارییەک پێشکەش بە قەرەخانە بکەم، چونکە بە تەواوەتى دُنیا بووم لێى. لەکاتیکی سەرگەرمى سەرنجدانى شاخەکو پووناکییەکەى بووم، دووراو دور گۆیم لە دەنگى بوولە لورە لور دەچوو، لەدیلىکم پرسى: دەبێ ئەو دەنگە چى بى؟ وتى: ژنە، دەگرین. پرسیم: ئایا ژنانیش بۆ کۆکردنەوێ تەرمەکان چوونەتە سەر شاخەکان؟ وتى: ئەوان لە دامینى چیاکەدان، کە تەرمەکان دەهینرێنە خوارى دەست بە شین دەکەن. دواى ئەوێ دیلەکان برانەو جێى خۆیان، وردە وردە دەنگى شین و شەپۆر کز بوو، پاشان نەما. زۆرى پێندەچوو تەتریکى قەرەخانە و دُنیا بووم کە لە هەموو لایەکەو دەربەندەکە چۆلەو دامین و سەر چیا هەموو بەدەست سەربازەکانمانەوێ. دواى ئەوێ بەناو ئودوگەمدا گەرام و رێنمایى و ئاگادارىم بەهەموو ئەفسەرەکاندا، تاكو بەیانى نووستم، بەیانى زۆر زوو هەستام، لەمژگەوتەکەمدا نوێژمکرد.

بەر لەوێ فەرمانى بەرێگەوتنى لەشکر دەرکەم، یەکى لە فەرماندە بە تواناکانى خۆم کە ناوى (میر حسین) بوو بە هەزار سوارەو لەو خانەدا هێشتەو بۆ ئەوێ پەيوەندیم لەگەل قەرەخانە نەچرێت. دەستەى پێشەرەوانم بەراست و چەپا و بۆییشەو دابەشکرد، لەهەمان کاتدا بۆ رێنمایى کەلەمان لە دیلەکان وەردەگرت. بەناوچەیهکى پان و بەرینى تەپۆلگاويدا پۆشتین بى ئەوێ کەسى، خانووچکەیهک، شوینەوارى مرقى دەرکەو، گرد بە گرد چاومپوین سەربازانى دۆژمن پەلامارماندەن. لەناکاو پێشەرەوانى پێشەو هەوانیاندامى کە دۆژمن لەو دەورووبەرەدا، ئێمەش لە شوینى خۆماندا بە

ئاماده بوونی تهواوهوه، وهستاین، بهلام ههوالی تر نه بوو. پاش کهمیک دهستهیهکی ترم ناردنه بهروه تا ههوالی ههوانی تربزانن، زۆری پی نهچوو له پشت گرده کانهوه هاوار هاوار بهریا بوو، پاشان بی دهنگی بالی بهسهر نهو ناوهدا کینشا. ویستم تاقمیککی تر بنیزم، دهرفته نه بوو، چونکه لهههموو لایه کهوه وهکو تاوی بههار تیر بهسهرمانا باری، نهوهنده تیر بارانه که چرو خهست و بههیز بوو بهباشم زانی پاشه کشیکهین. من بو خۆم دوو تیرم بهرکهوتن، بهلام بهرگه ئاسنینه کهم پاراستمی، بهو تیرانهدا بۆم دهرکهوت که بازووی تیرهاویژانی دوژمن زۆر بههیزه. که جیمان بهخوگرت، له دیلهکان زۆر به گومان بووم که ئیمه یان لهوینوه برد، بهلام سویندیایان خوارد که ئاگادار نه بوون، گردهکان زۆر فراوان و بهرینبوون، بهرو ههر لایه که پوومانبنایه لهوانه بوو بویرهکان بۆسه یان دانابیی. پاشان بۆم دهرکهوت که ههموو پیشهرهوانی لهشکره کهم کوژراون. ههردوو هیزه کهی دواوم له بارودوخی خویمان ئاگادار کرد تاکو چاکتر وریا بن.

دیلهکان بۆیان باسکردم که دانیشتووانی نهو ناوچهیه ههر له مندالییهوه مهشقی تیرهاویشتن دهکن، که گهوره شبوون بو خویمان کهوان دروستدهکن، ژنی کهوانه کهش له پخۆلهی بز نهکیوی دروستدهکری، نووکی تیرهکانیشیان بهرده! لهو شوینهدا که تیا وهستاین به خهستی کال دوو بوورجی بهرین و بهرزمان به باشی دروستکرد، داواشمکرد که دوو هیزه کهی دواوهشمان ههروا بکهن تاکو بتوانن خویمان بپاریزن و بهرگری دوژمن بکهن. دواي نهوه بهرپابهری دیلهکان بهرو باکوور بووینهوه بو نهوهی بتوانن دهوراندهووری گردهکان بگرین، نه جارهیان له دیلهکان بی خه مبووم، چونکه نه گهر شتیک له ژیر سهریانا بوايه دهکوژران. بهرپه کهیهکی تهخت وداکه وتوودا دوو پوژ له سهریه غارماندا، پاشان گهیشتی نه شوینی مه بهست. له بهر نهوهی پیشبینیدهکرا تووشی شهی بین، داوامکرد سهربازهکان پشویهکی باش بدهن. نهو سهربازانهی زریپوشبوون و سازو بهرگی جهنگیان له بهردا بوو جیامکردنهوه داوام لیکردن ههر ههموویان پیاده بن، چونکه نه مانده توانی نه سپه کانهان له تیری دوژمن بپاریزین. به ناوچهیهکی سهوزو فراواندا بهرینبوون، بهرو پوژه لات وهرچه رخاین، نهو سهربازانهی زریپوشبوون پیشکهوتن، نهو سوارانهش که بهرگی ئاسنیان له بهردابوو بهدایانا، خویشم له گه لیانا بووم. دههه نیوه پو دهستهی پیشهرهوی لهشکر ئاگاداریانکردم، که دوژمن دهبینریت.

فه رماندا که پیاده کان هیزش بکه، سهریازانی دوزمن زور به سهختی تیر بارانیانکردین. به شیکم له هیزه کهی خوم له دواوه دانا بۆکاتی تنگانه، خویشم به هه موو هیزه کهی ترمه وه له پشته وه دهستمکرد به هیزش، خوم له پینشی پینشه ودا بووم، ویستم پیشانی بویره کان بدهم که پیایۆک بهناوبانگه به (تهیموور گورگین) دهستو بازووی چۆنه و چسی له باردایه. له ناکاو تیرهاوێژانی دوزمن زانیان که ئیمه له پشته وه په لاماریانده دین، پینش نه وهی بتوانن تیریگمان تیبگرن سواره کانم وه کو لافاو نیشته سهریان و به شیکنی زۆریشیان بوون به ژێره وه. به تهوره کهم که وتمه ویزه ی دوزمن، ههر تهویریکم دادهینایه وه جهنگاویریکم له په لوپۆ دهخست، له و به ریشه وه سهریازه پیاده کانم له تیرهاویشتن وه ستانه وه شیریان له کیلان دهرهیناو هیزشیانکرد. سهریازانی دوزمن پوویان له ههر لایه که دهن له ناو دهچوون، رینگه ی دهرچوونو گه رانه و هیان له هه موو لایه که وه لیگیرا بوو. شهر تاکو نوێژی عه سردرێژه یکنشا، له وکاته دا دوا بهرگریی جهنگاوه رانی دوزمن کو تاییهات، نهوانه ی به زیندوویی مانه وه خوێاندا به دهسته وه. دوا ی نه وه دلیا بووم که هیزش نه کراوه ته سهر هیزه کانی میر حسین و قهره خان، به ره و شارکشاین که له سهر گرد دروستکرا بوو. له سهر یه کی له گرده کانه وه ستوونی دوو که له بهرز ده بوونه وه؛ له دیله کانم پرسى: نه و دوو که له چییه؟ وتیان هی (ئاته شگه) ی شار. من تا نه و پۆژه ناگره کهی ناگر په رسته کانم نه دیبوو. پاشان دیله کان باسیانکرد که هه موو مانی به شسی خوی دار ده بات بو نه و ناگرگه یه، سهر په رشتیاری تاییه تی هه یه. پۆژانه دوو که س ئیشکی ناگر ده گرن تا نه کوژیته وه. بو دایینکردنی بزئووی سهر په رشتیارو نوکه ران و دهستو پیوه دنانی ناگره که کهش، هه موو سانی جهوت پۆژه ژنده کهن که ناوی جهژنی جهوت فریشته یه؛ فریشته کانی نزیک به خوان، پۆژه کانی حهفته ش به ناوی نهوانه وهن یه که مین پۆژی جهژنه کهشیان جهژنی نه و پۆژه، له و جهوت پۆژه دا دانیشتوو دینه ناو ناگرگه که، ههر یه که زه کاتی خوی داده نی. پاشان باسی نوێژی خوێانیان کرد که پوو نه که نه پۆژو چه ند جار ی دهست بهرز ده که نه وه شتی ده لێن. خور ناوابوو، شه به سهر هات، هینشا ماوه یه کمان مابوو بگه یه شار. ههر له شوینه دا که ته پۆلکه و که مین بهرز بوو ئۆزدووگه مان سازکرد، به ههر چوار ده ورا پاسهوانی چاکم دانان و بۆسه ی گه پۆکم ده ستنیشانکردن. نه و شه وه هیچ نه خوارد بو نه وه ی خه رم ئی نه که و ی، له گه ل نه وه شدا به یناو به ین وه نه موزیک ی چه ند خوله کیم ده کرد. له گه ل سپیده ی به یانا سهریازه کان

له خه وهستان و ئوردووه گه یان پینچایه وه به ره و شاری (بویس) که وتینه پئی. له دوروه شار به گهره یی و فراوانی ده بیئرا، سه رنجدا که له سه مه رقه ند گهره تره، به لام دیله کان پوونیا نکرده وه که خانوه کان له یه کتره وه دورن بویه وا ده زانری که شاره که زور گهره یه، راستیه که ی ژماره ی خانوه کان له هزار تیپه ر ناکات. له ناکاو پیشه روانی له شکر هه و آلیاندا، که وا دورن دهر که وت! به هه رمانده کانی هه موو قۆله کانم وت که چاک ناگادارو ئاماده بن. له پرنکا له پیشه وه، له دواوه، له راست و چه په وه هیرشی دورن دهستی پیکرد، نه وه ند هه ناوهری ژزو پیاو دهر که وتن ده تگوت له ژیر زه وییه وه هه لده قوئین! له هه موو قۆله کانه وه، به پهری هیژو توانا مانه وه که وتینه په لاماردانی دورن، ژنیکی کۆل به کۆل شمشیرکی بۆ داوه شاندم، به لام پینش دهستی مکردو به ته ورئ پشتیم شه قار کرد، که ژنه که که وت گویم له گریانی ساوایه ک بوو، زور سه رسامبووم، ته زه مناله شیر خۆره که ی به کۆلیه وه یه! یه که له دوا ی یه که هیر شه کانی دورن منمان تیکشکاندن، به شینکی زۆریشیان بوون به ژیر ئه سپه کانه وه، زۆره ی زۆریان بهر پلاری شیرو ته وره کانمان که وتن، بپرنک به دیلگیران و هه ندیکیشیان به و

دهشت و دهره دا بلا و بوونه وه، داوام له سه ربازه کانم کرد که دوا یان نه که ون بۆ نه وه ی زووتر شار بگرین. ده مویست نه وه دوا یین جه نگیبئ دژ به بویره کان... پئی شار کرایه وه سواره کانم چوونه ناو شاره وه. هه رمانده کان ناگادار کرد که دهست له کار مه ندانی ناگرگه ی شار نه دریت، بهر گران بکوژن و شار تالان بکه ن و هه موو خانوه کان برپووخین. که چوینه ناو شاره وه له هیچ لایه که وه هیچ دهنگی نه بیسترا، که سواره کانم چوونه ناو خانوه کانه وه هاته وه ده ری وتیان که سیان تیدا نییه. بۆمان دهر که وت که هه موو دانیشتووان شاریان به جیه یشتوه، له بهر نه وه به بی بهر گری و پیکادان شارم گرت و بهر و ناگرگه ی شار پویشتم. له بهر دهر گای ناگرگه که داچه ند که سیک که بهرگی خۆله میشییان له بهر دا بوو، وه ستابوون، پرسیم: ئیه و چین و چ کاره ن؟! پیاوینکی ریشسپی وتی: ئیمه زیرگه وانی ئه م ناگرگه یه یین. وتم: دانیشتووانی ئه م شاره مال و سامانی خۆیان به جیه یشتوه و پویشتوون، ئیه و بۆ نه پویشتوون؟ وتی: ئیمه ناتوانین ناگری پیژۆر به جیه یه یلین و بکوژیته وه! وتم ئه گه ر ئه م ناگره تان بکوژیته وه چی ده که ن؟ وتی: تۆ که سه رو مالی بهنده کانی خوا له بهر ده ستان، تکیه ئه م کاره مه که! ئه ی ئه مبری گهره، عهره به کان ئه م ناگره ی ئیمه یان نه کوژاندوته وه، ئه وان نزیکه ی ههشت سه د سال له مه ربه ئه م

ولایەتەیان گرتو دینی ئیسلامیان بلۆکردەوه ، بەلام ئەم ناگرەیان نەکوژاندەوه! بۆم دەرکەوت پیرە ی پێشسپی پیاویکی دانایە ، و تە دەمەوی ناگرەکەتان بێینم وتی: فەرموو ، بەلام زۆر لێی نزیک مەبەرەوه تا هەناسەت سوار نەبێ ، ئێمەش بۆ خۆمان ئەوەندە لێی نزیک نەبوینەوه . ناگرەکە خانووچکە یەکیبوو گومەزێکی بچووی هەبوو ، کونیکێ تیاوو بۆ دەرچوونی دووگەل ، لە ئاستی گومەزەکەدا مەقەلییەکی گەورە ی کونکونی ئاسن دانرابوو پڕپوو لە ناگر ، پیاویک کە بەرگی

خۆلەمینشی لەبەردا بوو لای مەقەلییەکەوه وەستاوو ، جار جار چلەدارێکی دەخستە سەر ناگرەکە بۆ ئەوەی نەکوژێتەوه . من وام زانی شتیکی مەزنو سەیر دەبینم ، بەلام لە ناگردانەکانی کەبابخانەو چێشتخانەکانی سەمەرقەند بچووکتر بوو . کە هاتمە دەری لە پیرەم پرسی: ئایا خۆتو زیڕگەوانەکان موسلمانن؟! وتی: بەئێ! و تە: ئە ی چۆن ناگرەکەنەوه دەپەرستن؟! وتی: ئاخەراتوانین واز لە دابو نەریتی باوای پیرانمان بێنین! و تە: ئەوان بپەرستێوون ، ناگرکردنەوه پەرستنی پەویە ی بپەرستانە ، موسلمان نابێ ناگر بپەرستی! ... پاشان باسی هەندێ ییروبواوەرو بۆچوونی پووچەلی بۆ کردم! و تە: من بپارمداوه کە لاقە ی زانیانی ئاین و شاعیران و دانایان و وەستایان نەکرێ ، ئەگینا هەر ئێستا کە لە ملتانمەدا ، چونکە ئێوه لە دین هەلگەراونەتەوه لاتانداوه پێویستە بکوژین! پیرە سەری هێنایە پێشەوهو وتی: ئە ی ئەمیر ئەمە ملی منو ئەوەش شمشیری تۆ! و تە: ئەگەر بەهویت لە ملی تۆو زیڕگەوانەکان بەدم پێویستم بە قایلبوونی ئێوه نییە ، ئێوه بەخشراون ، بەلام چونکە گەورەو بچووک و ژن و پیاوی ئەم شارە بەرەنگارییان کردووه (شیخ عومەر) یان کوشتوو ، کە کوپی منە ، دەبێ هەر هەموویان سزا بدرێن . پاشان فەرماندەڕکرد کە هەموو خانووەکانی شار بپووختن ، بەم جوړە تاقە یەک خانووچییه بەپێوه نەما ، تا ئەو پوژەش کە ئەو شارەمان بەجێهێشت هەر کەسمان بدیایە دەمانکوشت . دوا ی ئەوە ی دُنیا بووین کە پاشماوێ دانیشتووای ئەو ناوچە یە ناتوان پێمان پێبگرن ، بپاری گەپانەوه مەدا ، لەکاتی گەپانەوه مانا لەولاتی (بوی) کە لاوه ی (تەختی سلیمان) م بێنی کە دەیانگوت بە هیزی با جوولۆوه ، زۆرم پی سەیر بوو ، چونکە هیچ بەردێکی لەچەند تەنیک کەمتر نەبوو! دوا ی چەند سائیک بیستم ئەو شوێنە تەختی سلیمان نەبوو ، بەلکو پایتەختی سولتانێکی فارسبوو و ئەسکەندەری مەکەدونی سوتاندوویەتی و وێرانیکردووه .

جاریگی تر نیازم هه‌بوو له‌پری خوراسانه‌وه بگه‌رنه‌موه بۆ سه‌مه‌رقه‌ند. که له ته‌ختی سلیمان به‌ری‌بووین، دواى دوو پوژ پینشه‌نگانی له‌شکره‌که‌م هه‌ولیاندامی برێک خه‌لکانی بی‌چه‌ک به‌پاکردنه‌وه به‌رو پومان هاتوون و ده‌لین: له نه‌خۆشیی (تاعوون) راده‌که‌ین! داواى هه‌ندیکیانیا‌م کرد، لێیانم پرسى: نه‌خۆشیی تاعوون له‌کوێ بڵاویۆته‌وه؟! وتیان له‌شاری (هورمز، سوورو، سه‌یف، عه‌ماره، مانه‌ندوسیراف) وه هاتوووه له‌هه‌موو شارو‌چکه‌کانی باشووری فارسدا خه‌لک به تاعوون ده‌مرن. ئهو شارانه هه‌موویان له‌سه‌ر به‌نده‌ره‌کانی ولاتی فارسبوون. پوژانه خه‌لکانی هه‌له‌هاتوومان ده‌دی و پرسیارمان لێده‌کردن، بۆم ده‌رکه‌وت له‌و ناوچانه‌دا که ئێمه پیا‌یاندا ده‌پوین تا خوراسان ده‌ردی تاعوون بڵاونه‌بۆته‌وه. له‌به‌ر ترسی ئهو نه‌خۆشییه تا توانیمان پتر ئه‌سه‌په‌کانمان تا‌ودا بۆ نه‌وه‌ی بی‌وه‌ی بگه‌ینه‌جی. کاتی گه‌یشتمه (دارابوجورد) به‌ریارمدا دوو پوژ به‌هویینه‌وه. یه‌که‌م پوژ ئاگادار کرام که هه‌ندێ سهریازم نه‌خۆشکه‌وتوون، هه‌موو هاواری سه‌ریان ده‌که‌نو تا دایگرتوون. له‌پزیشکی له‌شکره‌م پرسى: ئایا تووشی تاعوون هاتوون؟! وتی: جارى نازانم چونکه نیشانه‌کانی نه‌خۆشی تاعوون به‌رچاو نا‌که‌ون. بۆ دووه‌م پوژ برێکی زۆرتر دو‌چاری هه‌مان نه‌خۆشیبوون، ئه‌وانی پوژی پینشته‌ر هاواری بن قۆلۆ بن پانیان بوو. پزیشکه‌که‌مان وتی: گو‌مانی تیا نییه که سهریازه‌کان تووشی تاعوون هاتوون! پرسیم ئه‌ی چار چییه؟! وتی: نه‌خۆشیی تاعوون چاره‌سه‌ره‌ ده‌رمانی نییه، نه‌خۆشه‌که، یان ده‌مریت، یان خۆی چا‌که‌ده‌بیته‌وه! بۆ نوێژى عه‌سه‌ر ئه‌فسه‌ره‌کانم کو‌کردنه‌وه و پین‌پرا‌گه‌یان‌دن که بۆ به‌یانی زوو ده‌بێ سهریازه نه‌خۆشه‌کان به‌جیبه‌یلین و له تاعوون پابه‌کین، چونکه ئه‌گه‌ر به‌دیار نه‌خۆشه‌کانه‌وه به‌ی‌نینه‌وه سوپا‌که‌م تیا‌ده‌چی. پاش خۆرشا‌وا بوون و نوێژ کردن، و یه‌ستیان سه‌فره‌ی نا‌نخوردن بۆ دانین، له‌په‌ر له‌رز دایگرتم داوام له نو‌که‌ره‌که‌م کرد که دامپو‌شی پاش نیو سه‌عاتی هه‌ستم به‌گه‌رمبوونه‌وه کردو تا دایگرتم، سه‌رنیشه‌یه‌کی تونده‌م تووشه‌ات. بۆ نه‌وه‌ی عاره‌قبکه‌مه‌وه پزیشکی له‌شکر چای گو‌لی زمانه‌گای بۆده‌مکردم و خواردمه‌وه، پاشان دا‌وا‌یکرد

بهردیکی زۆر بخه نه ناو ناگره وه، که بهردهکان سوور سوور بوونه وه خستنیه ناو تهشتیکی گه وه ناوی کرد به سه بهردهکاندا داوای لیکردم سه رم به سه تهشته که دا شوپکه مه وه، پارچه قوماشیکی گه وه یاندا به سه رماو به هالوونکی زۆر گهرم عاره قیکی زۆرم کرده وه، داوای نه وه سه ریششو تاکه م باشبوونو بو ماوهی سه عاتی خه وتم. پاشان سه ریششو تا زۆریان بو هینام، ئیتر نه چای گوئی زمانه گاو نه هالووی بهرد هیچ که لکیکیان نه بوو. بو سه بهینی که سپیده ی بهیان دهرکهوت له تاو ئیش ونازار نه وهنده بی هیژ بوویوم نه متوانی نوێژ بکه م. له پزیشکه کهم پرسى: ئایا تووشی تاعوون هاتووم؟! پزیشکه که بیده نگبوو! وتم: بو وه لام نادهیته وه؟! من تهیمورم له مردن باکم نییه، ده بی هه موو که سی بمری، پیغه مبه ری ئیمه (دخ) به و مه زنی وخوشه ویستییه وه له دنیا دهرچوو، منیش هه رده بی پوژی بمرم، به لام پی م خوشبوو له مهیدانی جهنگدا بکوژرامایه، نه ک له ناو جیدا بمرم. پزیشکه که وتی: نه ی نه میر، هه مان نه خوشی سه ربازه کانت گرتووه! وتم: تا دهستم قه له م ده گری، قه له مو کاغزم بو بیئن تا سپارده ی خۆم بنووسم. نووسیم: نه گهر به تاعوون مردم (قه ره خان) فه رمانده ی له شکر ده بی و نه بی له شکره که م بیاته وه بو سه مه رقه ندو بیداته ده ست کوپه گه وه که م، که له داوای من پادشای ولاته کانی من ده بی، وام پی باشه که کوپه که م قه ره خان بکات به فه رمانده ی له شکر. وه به گه یشتنی قه ره خان بو سه مه رقه ند پنیوسته کوپه کانم (زوبه یده) ی خرشکیانی لی ماره بکه ن. هه روه ها نووسیم: نه گهر هاتو قه ره خان مرد (نه میر حسین) ده بیته. فه رمانده ی له شکر ده بی سوپاکه م بگه یه نیته وه سه مه رقه ندو بیداته وه ده ست کوپه جینشینه که م. هه رچی پارو سامان هیه به پی ی یاساو ده ستوورو شه ری نیسلام دابه شبکری به سه ر کوپه کانم کوچه کاندا. هه روه ها نووسیم که ده بی فه رمانده ی له شکره که م ته رمه که م بیاته وه بو سه مه رقه ندو له وی بنیژیم! داوای ته واو بوونی وه سیه تنامه که م داوای قه ره خان و نه میر حسین وه موو نه فسه ره کانم کردو له ناوه پوکی وه سیه تنامه که م ناگادارمکردن، له و کاته دا قه ره خان ده ستیکرد به گریان! وتم: قه ره خان دلنیا به که (زوبه یده) ت لی ماره ده کری، پنیوست ناکات بگری! قه ره خان وتی: نه ی نه میر من بو (زوبه یده) ناگیرم من بویه ده گیرم، نه گهر تو برۆیت ئیمه له سایه ی کیدا په روه رده بین!... وتم: فرمیسه که کانت بسره و ناماده به بو راپه پاندنی نه رکی سه رشانت، ناگاداری که نیازمبوو زوو بو ی دهرچین و له شکره که مان له تاعوون بیاریزین،

که چی ئه وه تا بۆ خۆیشم گیرۆده ی ئهم نه خۆشییه بووم! قهره خان تۆ ده بی ئهم نیازهی من به جیبینیت و به یانی زوو خۆت و له شکر بۆی دهرچن، با من لیره بمینمه وه، ته نها بریک ئه فسه ر به ئله ره وه بۆ ئه وه ی ئه گهر مردم تهرمه که م بگه یه ننه ئیوه و بیبه نه وه بۆ سه مه رقه ند.

قهره خان وتی: ئه ی ئه میر، تۆ ده فهرمووی لیره دا به جیتبه ئلم و به له شکره وه برۆم؟ وت: وا پیویستده کات! وتی: هه رگیز ئهم کاره ناکه م! وت: ئه گهر وانه که ی هه موو ئه فسه ره کان و سه ربازه کان و خۆیشته به م نه خۆشییه ئه مرن! وتی: گیانی هه ر هه موومان له گیانی تۆ خۆشه ویسترنیه، تۆ له لایه کو گیانی هه موو دنیا له لایه ک. وت: قهره خان، فهرمانده ده بی پێش هه موو شتی سوودی له شکره که ی ره چاو بکات! وتی: ئه گهر ئه فسه ریک ئاسایی بوویتایه لیره دا به جیمده میشتی، به لام تۆ (ئه میر تهیموور گورگین) ی، ئه وه نده به نرخ ی ئه گهر هه موو دانیش توانی ئهم سه ر زه مینه بینه قوربانت میشتا که مه اچۆن به جیتده میلم! هه موو دوژمه کانت له بۆسه دان ئه وانه ی کوره که تیان کوشت تۆش ده کوژن! من لیره دا ده مینمه وه تا چاکده بیته وه، ئه وسا هه موومان پێکه وه دهرۆین، وه کو له وه سیه تنامه که تا نووسیوته، ئه گهر مردی تهرمه که ت ده به مه وه بۆ سه مه رقه ند. وت: تۆ بمینه ره وه، به لام با ئه فسه ره کان و له شکر برۆن. قهره خان وتی: بۆنی تاعوون به ناو له شکر دا بلا بوۆته وه، ئه گهر برۆن له ریکه دا سه ربازه کان نه خۆشه ده که ون و ده مرن سه ره رای ئه مه ش دوژمنان په لامارمان ده دن و ده مانکوژن، واباشتره له م شوینه دا بمینینه وه.

له بهر ئه وه ی نه مده توانی پتر گفتوگۆ بکه م، قهره خان و ئه فسه ره کانم مۆله تدان و سه رم خسته سه ر سه رین. بۆ پۆژی دوایی ئازارم زۆرتر بوو که ده ستمده برد بۆ بن با لم هه ستم به گرێه کی گه وه و ئازاریکی زۆرتر ده کرد، ئینشی ئه و گرێه ئه وه نده زۆر بوو ئارامی لی هه لگرتبووم. بۆسییه مین پۆژ په نگ ی گرێه بوو به شینیکی تۆخ، له وه ودوا تۆوشی و پینه کردن ها تم. ئه ونده تاکه م قورسبوو هه ر که سی لی لم نزیکده بوو وه هه سستیده کرد له مه قه لییه کی پرله ناگر نزیکده بیته وه، دوای ئه وه ئاگام له ده ور به ری خۆم نه ماو نه مده زانی له کویم! هه رچی بووداوو کاره ساتومه ترسی وجهه نگی که هاتبوونه پیم ده هاتنه وه به رچاو و سه رگردان و سه رلیشیناو بووم. ده نگی که هاته گویم ده یگوت: ده ری بوو، ده ری بوو! له هه مان کاتیشا هه ستمده کرد که ئازارم که مته ر. بۆ پۆژی دوایی زانیم ئه وانه ی ده ور به رم که بینویانه وا

گرێکهی بن بانم دهریبوو، هاواریانکردوو دهریبوو. تا ههوی گرێکه زۆرتر بهاتایه دهری من باشت دهبووم. ئهوهنده لاوازو بیهیز بووبووم نه مده توانی به دانیشتنیشهوه خوڤبگرم. بویان باسکردم ئهوی توانای ههلاتنی ههبووه لهشار دهرچوو، ته نیا پیرو پهککهوتهکان مابوونهوه. پۆژکیان پیاویکی زۆر پیرو چهماوهیان هیئایه لام، وتیان: ئه مه (دهستوور) واته پێشهواي ئاگر پهستهکان. پیره وتی: ئه ی ئه میر، ههنگوینم بۆ هیئای، بیخۆ تاکو بههیز بیتوه. وتم: قو چۆنه وا له تاعوون ههلههاتووی؟! وتی: ئه ی ئه میر، من پۆژانه بړێک ههنگوین دهخۆم له تاعوون ناترسم، هر کهسی ههنگوین بخوات تووشی تاعوون نابێ. پرسیم: کێ دهلی ههنگوین دژی تاعوونه؟! وتی: له کتیبی ئیمهدا نووسراوه، (گایو—مهت) یه کهمین کهسبووه وای وتوه. پرسیارمکرد (گایو—مهت) کێیه؟ وتی (گایو—مهت) له شانامه دا به (کهیومه پ) نووسراوه، (گایو—مهت) واته پیاوی دانا. وتم: تۆ له دانهری شانامه رهخنه دهگری، گوايه له فیردهوسی داناتری؟! وتی بهلی ئه ی ئه میر، من نازانم هۆنراوه دانیم، بهلام لهو داناترم به تهواوهتی ناو نهژادی ههموو پادشاکانی ئێران دهزانم، ههموویان له کتیبی ئیمهدا نووسراون، فیردهوسی نهیتوانیوه، یان نهیوستوه فارسیی کۆن بخوینیهتهوه. پاشان دهرباره ی ههنگوینه که ی وتی: ئه م ههنگوینه ی دووبهری خۆمه و دلنیا به ئه گهر لیتی بخوی زۆر زوو هیژت بهبهردا دیتوه!

بړێک لیرم دایه. بهلام وهری نهگرت و وتی: ئه ی ئه میر، نههاتووم ههنگوینت پییفرۆشم، هاتووم خزمهتتبهکم. دواي ئه وهی پیره میژده چهماوه که پۆی، پریارمدا له شار دهرچم، چونکه تاعوون بهربوو بووه لهشکره کهم و سهربازهکانمی لال و پال خست بوو. ههندیکیانم دانا بۆ سهربه رشتی و ئاگاداریی نهخۆشهکان.

ئهو پۆژهی ویستم لهشار دهرچم (دهستوور) هات بۆ لام و وتی: ئه ی ئه میر، ئه گهر بگه پیتیهوه بۆ ولاتی خۆت، بیجگه له ههنگوینخۆرهکان، ههموویان تووشی تاعوون دهبن! وتم: وانیه، خه لکی (خه وارزم) به پړیکهوت ههنگوین دهخۆن! وتی: که وای لیها ت بهر له وهی بگه یته بهروه ههموو سهربازهکانت دوو بده (دوو که لێده) بۆ ئه وهی بۆنی تاعوون له ناویانا نه مینی. پرسیم: چۆن چۆنی لهشکره کهم دوو بدهم؟! وتی: تا قم تا قم بیانخه نه ژووری گهره گهره وه، له هر ژوورێکدا بړێک بنجه دپکی بیابان، که باش ناو پشینکرا بن، بهم جوړه بۆ

دە پۆژ لە (کەش) دا مامەو، پاشان پوو مکردەو، بیابان تاکو پۆژانە لەگەڵ
ئەفسەرو سەربازەکانمدا سەرگەرمی مەشق و پراختنانی جەنگین و خۆم بۆ
سەفەری ھندستان ئامادەم بکەم. بەرەو ھندستان دوو پێگەم لەبەرا بوون،
یەکەمیان پێی خۆپاسان، زابولستان، مەکران، تەھران، دووھمیان پێی
کابولستان، غور، شاری ئەسکەندەر (قەندەھار). دواي پاوێژو ورد بونەو یەکی
زۆر پێگەي دووھم ھەلبژارد. نامە یەکەم بۆ (ئەبدال کەلزائی) نووسی، تیایدا
داوام لیکرد بیست ھزار سەربازم بۆ کۆیکاتەو، پێشەکی نیووی مووچەي
سالانەیان بۆ مال و منالەکانیان دا بیندەکەم، ئەگەر سەرکەوتیشم
دەولە مەندترین ولاتی سەرزەمین لەبەر دەستما دەبێت، ئەوسا پیاوێکی بە
ئارەزووی خۆیان چەپاو بکەن، پاداشتی سولتانی غوریش گەلێک مەزندەبی!
پەیمانم دایە ئەوێندە گەوھەر و لیرەي دەدەم ی بەشی پشتاویشتی یکات.
سولتانی غوریش بە دلی خۆم وەلامی دامەو و ئامادەيی خۆي پیشاندای بوو.
منیش بە ھەموو پێداویستی یەکەو ئامادە بووم، دەویست کاتی دەرگەمە
ھندستان وەرزێ بارانی ئەو ولاتە نەبی.

بیست و چوارەمین بەش

ولاتی سەیرو سەمەرە، یان ھندستان

ئەمەتوانی داوای لەشکر لە سولتانیەکان و فەرمانبەرەکانی قەلەمەرەوی خۆم بگەم و بە سووپایەکی چەند سەد ھزار سەربازەو بەرم ھندستان بگەمە پێ، بەلام ئەمەك و بەرپۆە بردن و دابینکردنی ھەموو پنیویستییەکانی لەشکرێکی وا گەورە کاریکی زۆر دژوار بوو، لەبەر ئەوە وام بە باش زانی کە بەلەشکرێکی سەدو بیست ھزار سەربازەو بەرپۆەم، سەد ھزاری ھی خۆم، بیست ھزاریشی ھی (ئەبدال کەلزائی).

بە لەشکرێ خۆمەو لە سەمەرەقەند کەوتە پێ، ھەر لەیەكەم ھەنگاودا سەرم بۆ ئاسمان بەرز کردەو، وەم: خوايە خۆت دەزانی من لەشیرو تیرو پم و مەرگ ناترسم، ئەگەر لەم سەفەرەم گەر ھەو بۆ سەمەرەقەند، پەیمانێی لەم شارەدا مزگەوتێکی زۆر گەورە دروستبکەم بۆ پەرستنی تۆ. بیجگە لە قەرەخان، ھەموو فەرماندەکانم لەگەڵما بوون. داب و نەریتی ئیعمە وایە. ئەگەر پیاوی ئن بینی بۆ ماوہی سێ مانگ پشووێ دەدریتێ بۆ ئەوہی ئەو ماوہیە لەگەڵ ژنەکیا بەسەر بەری، ئەوہ بوو کە گەر ھەو سەمەرەقەند (زوبەیدە)م لە قەرەخان مارە کر و گواستیەو.

گەیشتیئە کابولستان و لەوێشەو بەرەو غوور پۆیشستین، (ئەبدال کەلزائی) پینشوازییەکی زۆر گەرمی لیکردین و لەگەڵیشما ھات. پاشان بەرەو شاری (ئەسکەندەر) کەوتە پێ. ئەمیری (ئەسکەندەر) دە فرسەنگ بە پیرمەو ھات و ھزار لیرەشی بە دیاری بۆ ھینا بووم، لەبەر ئەوەی دەستگورتبوو، وە ناكری دیاری بدریتە داوہ، یەك دانەیانم وەرگرت، وەم: خەرجیبکە بۆ منال و نۆكەرەكانت. تەنیا پۆژنکیش میوانیبووم، بێك بێرانی مەرم خوارد. دەربارە ی پێگە پرسیارم لیکرد، وتی: ئەو ئەمیری مەزن، ھەرکەسێ لیرەوہ بېروات بۆ (پەنجاب) دەبێ بە دەرپەندی (خەیبەر) تیپەری، کە زۆر ترسناکە! وەم: بۆ؟! وتی: چونکە ھەمیشە لەھەردوو بەری ئەو دەرپەندەدا ژمارەییەکی زۆر جەردەو پێگر خۆیان ماتداوہ و ئامادەن بۆ پووتکردنەوہ و کوشتنی پێبوارو کاروان، ھەمیشە بۆسیان ناوہتەو ئامادە ی پەلامارن.

پرسسیم: در ئییه کەئێ چه نده؟ وتی: پانزه فرسه نکه. ئه میری شاری (ئەسکەندەر) دوازه پنگه وانی باشی دامی، له بهر ئهوهی له شکر م کردبوو به شهش دهسته وه، ههردوو پنگه وانه له گهڵ دهسته یه کە به پێکردن و دوو دهسته ی پێشپه ویشم بهم بهرو بهو بهری دهر به نده کەدا به پێکردن، له گهڵ ئه وه شا لهو باوه پەدا نه بووم چه ته کات بو ئێرن بێنه سه ر پێی له شکر ئێکی وا مەزن. شاخه کانی ههردوو بهری دهر به نده کە زۆر بهرز نه بوون، پێشپه وه کان زۆر به ئاسانی پیا یانا سه رکه وتن و ئاگایان له هه موو لایه کبوو. شه ومان به سه ردا هات هینشتا هه ر لهو دهر به نده دا بووین، له بهر ئه وه ی پنگا که سه خت بوو نه مانده توانی خێرا برۆین. پنگه وانا و تیان: ده بی شه وئێ له م دهر به نده دا به مینیت هه و بۆ سه بێنی به پێیین.

پێشنیاره که م وهرگرت و بهو مه رجه ی شو ئینی ده ستبه کو ئی بۆ ئوردوو که بشی. و تیان: له م نزیکانه داو له بناری دهر به نده کەدا پانتاییه کی باش هیه. هه ندی سه ربازم له گهڵ شاره زاکاندا ناردن تا کو بزائن ئه و شو ئینه چۆنه، کاتی گه رانه وه و تیان: زۆر باشه و ئاویشی زۆره. که گه یشتینه به ره وه سه یرمه کرد زنجیره شاخ ئێکی سه خت و په ش و بهرز، که له سه ره وه به ره و پێشی چه ما بوونه وه، ده و رانده وری ئه و ته ختانییه یان داوه. وه کو پێویست هه موو شتی جێبه جێکرا، مێش داوام کرد که چا دهر که م له بناری شاخه که م له شو ئینیکی به رزا هه لدرئێ بۆ ئه وه ی چاوم له هه موو لایه ک بی، که چوومه ناو چا دهر که مه وه جار ئێکی تر سه یری لوتکه ی شاخه کانم کرد، به جو ئی هه لکه و تبوون ده تگوت ها ئیسته، یان سات ئێکی تر دهر مین و له گهڵ زه ویدا ته ختمان ده کات.

هه ره کو وتم، خه وم زۆر سووکه. ئه وه نده م زانی ده نگ ی هه وه تریشقه هات، خێرا له چا دهر که م هاتمه دهر ئی، که سه یری ئاسمانم کرد، له هه موو لایه که وه هه وری چه رو په رو په ش دا بووی به یه ک، به رو سه کو گر مه ی سامناکی نه بر اه وه ی هه ور ده نگدانه وه ی شاخه بلنده کان و کێوه کان کو تاییان نه ده هات. زانیم چه ندان تا وه بارانی به هاری دا ده کەن، ئه گه ر فریای خۆمان نه که وین خۆمان و ئه سپه کانه مان تیا ده چین. داوام له سه رباز هکان کرد که شه ی په ور لێبدن و هه موو له شکر به خۆیان و ئه سپ و که لو په له وه به ره و کێوه کان بکشین. هه ر ئه وه نده مان زانی له هه موو لایه که وه دا یکرد، ده نگ ی سامناکی لافا و هاته گو ئیمان، له هه موو لایه که وه لافا و ی نوو حنا سا هه ستا، ئه و ناوه

به جاری بوو به ژیر لافاووه، ورده ورده زوری هیناو ناو بهرز بووه وه، نه وهی باشبوو هه موو سهربازو نه سپه کانمان گه یشتیبوونه شوینه بهرزه کان و پزگاریانبوو. نه گهر باران بهو جوړه دریزه بیکیشایه نه وولاته ده بوو به دهریو هه موومان ده خنکاین.

باشبوو باران وه سستا، هه ور پچر پچریوو، نه سستیره کان جاریکی تر درهوشانه وه. تریفه ی مانگ دای له پانتاییه که، که بوو بوو به دهریاچه یه ک. به هه لایه کا چاومده گیرا هه ناویکی ره شبوو، زانیم خاک و بهر دی ناوچه که، که لافاوو پاپیچیکردوون، ره شن. فرمانده کان سه ر ژمیرییه کی باشیان کرد، باشبوو که س تیا نه چوو بوو، به لام که لوپه ل و ناووخیه کی زورو مزگه وته که ی منیش بوو بوون به ژیر ناوه وه، به لام پیداو یستی جهن گمان پاریزد ابوو.

بو به یانی که دنیا پوئبوو، سه یرمکرد ناوه که نیشته وه هه ندی چادریش به دهره وه بوون، ناوه که که بواریده دا دهرچین، بریک سهربازم له وی هیشتنه وه بو دهرهینانه وهی شته زور پنیو یسته کان و به له شکره که وه بهر یبووم تا به زووترین کات له دهر به ندی (خه یبه ر) دهرچین.

له و شوینه دا نه زموونیکم وهرگرت که نابی هه رگیز له وه رزی باراندا له شونی ته ختان و نزدا ئوردوو که هه لبد ریت.

هه له هه مان پوژدا له دهر به ندی خه یبه ر، دهرچو یین، له وسه ری دهر به نده که وه گه یشتینه گوندی، کو مه لی پیاوی بالا بهرزو سنگیان، سه رو پیش و سمیلز هردو چاو شینمان بینین، ژنه کانیشیان بالا بهرزو جوانبوون، پرچی زهردو دریزان به سه ر شانا په خشا نکرده بوون، پوخساریان دانه پو شیبوو، هیچ ترسکیان له ئیمه نه بوو. هه ر پیاویک شمشیرکی به بهر پشتوینه که یا شوپ کردبووه وه، ده یانگوت له کاتی جهنگدا ژنانی نه و گونده شان به شانی پیاوه کانیان ده جهنگن، نه و دانیشته وانه له وانه ی ناوچه ی دهر و به ری خو یان نه ده چوون. یه کی که له نه فسه ره کانی خو م پاسپارد لیکو لینه وه یه ک له سه ر نه ژادیان بکات، خه لکه که ده ستیان بو نا سمان بهرز کرده وه و تیان ئیمه خه لکی نا سمانین و له ویوه هاتوینه ته نه م سه ر زه مینه! دوا ی نه وه ی نه و گونده مان به جیه نشت گه یشتینه سنووری ولاتی هندستان.

هه موو ناگاداری و وریایی و ههنگای پنیو یستمان ره چاوکردن. دوا ی چه ند پوژیک ریپرین بوم دهر که وت که س بهرگری ناکات و ریمان پی ناگری چونکه

به جاري بوو به ژیر لافاووه، ورده ورده زوری هیناو ناو بهرز بووه وه، نه وهی باشبوو هه موو سهربازو نه سپه کانهان گه یشتبوونه شوینه بهرزه کان و پزگاریانبوو. نهگه باران بهو جوړه دریزه بیکیشایه نهو ولاته ده بوو به دهریو هه موومان ده خنکاین.

باشبوو باران وه سقا، هه ور پچر پچر بوو، نه سستیزه کان جاري کی تر درهوشانه وه. تریفه ی مانگ دای له پانتاییه که، که بوو بوو به دهریاچه یه ک. به هه لایه کا چاومده گپړا هه ناویکی ره شبوو، زانیم خاک و بهر دی ناوچه که، که لافاو پاپیچیکردوون، ره شن. فرمانده کان سه ر ژمیرییه کی باشیان کرد، باشبوو که س تیا نه چوو بوو، به لام که لوپه ل و ناووخه یه کی زوری مزگه وته که ی منیش بوو بوون به ژیر ناوه وه، به لام پیداو یستی جهنګمان پاریزد ابوو.

بو به یانی که دنیا پوئبوو، سه یرمکرد ناوه که نیشته وه وه هندی چادریش به دهره وه بوون، ناوه که که بواریده دا دهرچین، بریک سهربازم له وی هیشتنه وه بو دهرهینانه وهی شته زور پنیو یسته کان و به له شکره که وه بهر یبووم تا به زووترین کات له دهر بهندی (خه یبه ر) دهرچین.

لهو شوینه دا نه زمونیکم وهرگرت که نابی هه رگیز له وه رزی باراندا له شونی ته ختان و نزدا ئوردوو که هه لبد رت.

هه له هه مان پوژدا له دهر بهندی خه یبه ر، دهرچو یین، له وسه ری دهر بهنده که وه گه یشتینه گوندی، کو مه لی پیاوی بالا بهرزو سنگیان، سه رو ریش و سمیلز هردو چاو شینمان بینین، ژنه کانی شیان بالا بهرزو جوانبوون، پرچی زهردو دریزان به سه ر شانا په خشا نکرده بوون، پوخساریان دانه پو شیبوو، هچ ترسکیان له ئیمه نه بوو. هه ر پیاویک شمشیرکی به بهر پشتوینه که یا شوپ کردبووه وه، ده یانگوت له کاتی جهنگدا ژنانی نهو گونده شان به شانی پیاوه کانیان ده جهنگن، نهو دانیشته وانه له وانه ی ناوچه ی دهر و به ری خو یان نه ده چوون. یه کی له له فسه ره کانی خو م پاسپارد لیکو لینه وه یه ک له سه ر نه ژادیان بکات، خه لکه که ده ستیان بو ئاسمان بهرز کرده وه و تیان ئیمه خه لکی ئاسمانین و له ویوه هاتوینه ته ئیم سه ر زه مینه! دوا ی نه وه ی نهو گونده مان به جیه نشت گه یشتینه سنووری ولاتی هندستان.

هه موو ناگاداری و وریایی و هه ناوای پنیو یستمان ره چاو کردن. دوا ی چه ند پوژیک ریزین بوم دهر که وت که س بهرگری ناکات و ریمان پی ناگری چونکه

خه لکی نهو ناوچانه ئیسلا مبیوون، نه فسه ره کان و سه ربازه کانم زوریان پی سهیر بوو که خه لکه که به زمانی هندی نوژیان ده خویندا داوای فتوایان لیکردم که ئیمهش به زمانی خویمان نوژی بخوینن! وتم: په ندو په کیتی ئیسلا م له وهدایه که به یهک زمان نوژی بخوینن و له جیاوازی ناوچه یی و زمانه وه به دور بین، به لام نه گهر میلله تیک نه توان به عهره بی نوژی بخوینن و بویان نه یهت و وشه کان له سه زمانیان زور ناره حهت و قورسین، ده توان به زمانی خویمان نوژی بخوینن، له گهل نه وه شا ده بی هه ولبدن به زمانی عهره بی نوژی بخوینن.

که بوم ده رکوت به ناوچه یهکا ده بوین هه موو دانیشته وانه که ی موسلمانان، ده ستورمدا نالای سهوز هه لکری، له هه موو شوینی به دهنگی بهرز بانگبدری، تامیرو فرمانه وایانی ناوچه که بزانی له شکرکی ئیسلا م چووه ته ولاتیان. ئهم بیروکه یه م نه وهنده به که لکبوو بی کوسپ و ته گهره و شه پینگه یه کی دورو دریزمان بری تا گه یشتینه (که ویته - کویته)، سولتانی نهوی که ناوی (عبداللوا الیملوک) بوو به پیرمه وه هات و منی برد بو کوشکه که ی خوی و بوم به میوانی. دوا ی نانی نیوه پو، دوستانه لئی پرسیم: نه ی نه میری گهره نه نهوی بو کوی بریوت و به ته مای چی بکه ی؟! وتم: نه مهوی هندستان داگیر بکه م و بیخه مه سهز ولاته که م. وتی: نه ی نه میر، له م بیرو خه یاله گهری! پرسیم: بوچی؟! وتی: هندستان دوو ههزار پادشای هه ن، ههریه که یان ناوناوی (پاچ)، نه گهر خوا سه د سال ته مه نت بداتی و به دریزایی نهو ته مه نت خه ریکی شه پکردن بی ناتوانی هندستان بگری! وتم: باشه، نه ی چون مه جموودی غه زنهوی هندستانی گرت؟! وتی نهو ته نیا گو شه یه کی هندستانی گرت، پینش نه ویش جیهانگیرانی تر ته نیا هه ر گو شه یه کی هندستانیان داگیر کردوه. نه ی نه میری گهره، تو نازانی هندستان چهنده به ریلوو به رینه و چهنده نه ته وه ی جوړاو جوړو ناین جیاوازو داب و نه ریت سهیر سهیری تیدا ده ژین!

وتم: نه گهر له پینگه یه کی نزیکتر وه. بریو شتمایه وله وانه بوو پوژانه توشی شه پ بهاتمایه و زور دوا ده که وتم. بو چوونه که ی په سه ند کرد، پاشان وتی: لیزه وه تا (مولتان) هیچ ته گهریه که نایه ته ریت، چونکه دانیشته وانی نهو ناوچانه ی پیا یانا ده پوی هه موویان موسلمانان، دوا ی نه وه ده گه یته ناوچه ی هندوه کان و ریت پینده گرن، تیرهاو یژه کانیان سواری فیلن و له ناو که ژاوه ی تایبه تیدان که زور ترسناکن. وتم: له وانیش ترسم نییه! له وه لامی چهنده پرسیاریکما بوی باسکردم که پادشای ده هلی ده توانی به ملیون جهنگاوهر

کۆبکاتهوه، دیوارو شووردهی شار له بهرد دروستکراوه و خهنده قیشی ههیه. ئهو پادشایه تا بلیتی دهوله مهندو خاوهنی خهزنهیهکی بێئەندازهیه. پاشان له (والیمولک)م پرسی: ئایا (سولتان مهحمود خه لهج) که پادشای (دههلی) یه، دیوته؟ به سهر سپهرمانیکه وه سهیریکردم و تی: ئهو سولتانه تا سهره تای ئه مسال پادشای (دههلی) بوو، به لām فرماندهیهکی خۆی به ناوی (مهلو ئیقبال)، لینی هه لگه رایه وه هێرشیکرده سهری و له سهر تهخت لایبرد، وهکو ئاگادارم هیشقا له زینداندایه. دواتر بۆی باسکردم که ته مهنی سولتان (٤٦-٤٥) سال ده بیئت و هی (مهلو ئیقبال) یش (٢٤-٢٥) ساله.

کات ئه وه مهندهی به بهر وه نه ما بوو، نه مده توانی زیاتر دواکهوم، بهر وه (مولتان) له شکر م خسته پێ. بێ ته قو په قه گه یشتمه بهر وه. سولتانی مولتان هندو بیبوو، ناوی (پن شن - جهنگ) بوو، پێشوازییهکی باشی لیکردین، بر دمیهره مالی خویان، خانووه که ی له گه ل خانووی دانیشته و ئاوا جیاوازییهکی ئه وتۆی نه بوو، به لām گهره تر بوو. شاری (مولتان) وهکو شاری (بیر) ده هاته بهر چاو، خانووه کان له یه که وه دور بوون، جیاوازیان هه نه وه بوو ئه م له ناو دارستانا و ئه وه له سهر گرد دروستکرا بوو. له و کاته دا چومه مالی سولتانی مولتان داوامکرد به مهر چوار دهوری خانووه که دا پاسه وانی تایبه تی دا بین بۆ ئه وه ی بێ خه مبین. دوا ی نوێژی ئیواره نان دانرا، (پن شن - جهنگ) وتی: ئه ی ئه میر، به ئاسووده یی و به بێ خه م نان بخۆ، خواردنی ئیمه ژه هراوی نییه، ئه گهر دلفیاش نیت، چه ند نۆکه رێک بانگه که م تا له هه موو چیشته کان بخۆن. هه ر که یه که م پارووم خسته ده ممه وه، له بهر توونی خواردنه که به جاری ده م سووتا و له سهر سفره هه ستام و وتم: ناتوانم چیشتی هیندی بخۆم، چونکه ئه وه نده توونه له لیوه وه تا ناوسک ده سووتینی! سولتان وتی: خواردنی بێ داو و درمان له ما ئانا نییه! وتم: هه ندیک هیلکه م بۆ بکوئین و بۆم بینن.

ئهو شه وه سولتان ژووری نووستنه که ی بۆ من به جیه نیشست، له سه ربانه کانیش پاسه وانی تایبه تیم دانان و نووستم. له گهرمه گهرمی خه ودا بووم، له پیر به دهنگی گه به دهنگی لقی دره خته کان ده چوو خه به رمبووه وه و وامده زانی لافاو هه ستاوه. سه یرنکی ئاسمانم کرد، ئه سستیره کان ده دره وشانه وه و دره خته کانیش نه ئه لانه و، به لām هه مان دهنگم هه ر بهر گوێ که وته وه، شمشیره که م له ژێر سه رما ده ره ئنا و به ره و ده رگای ژووره که پویشتم، له سه رخۆ له یه کی له پاسه وانه کانم پرسی: چ باسه؟! پاسه وانه که به تر سه وه

ئامازەي بۇ ئاۋ باخەكە كىردى وتى: مار...! مار...! لەبەر جىرىۋەي ئاستىرەكاندا چاۋم بەسەدان ماري گەۋرە گەۋرە كەۋت كە لەيەك ئالا بۈۈن و دەيانقىشكاند، دەنگەكەيان ھەروەكو دەنگى لىقى دىرەخت بۈۈن كە با دەيانىشەكىزىتەۋە. ھەرگىز بە جۈرەۋ لە ھىچ شۇيىنىكا كۆماری مارم نەبىنىبۈۋ. سەيرىكى دەۋرى باخەكەم كىرد تا بزانم كەس بەخەبەرە، بەلام كەسم نەدى. لە باخەكەۋە ھەست بە بۇنىكى زۆر تىز دىكرا ۋەكو بۇن و بەرامەي بىبەرۈ بەھارات و دارچىنىيەكەي چىشتەكانى مالى سولتانىبۈۋ، تەمەزە ئەۋە بۇنى مارەكانە، دۋاي ماۋەيەك ھاتۈۋچۇي مارەكان ھەر دىرۋەزەي ھەبۈۋ، بەلام لەگەل شەنەي بەياندا ۋىدە ۋىدە كەمبۈنەۋە پاشان لەبەرچاۋ نەمان، ئىتر نەمتۈۋانى بىخەۋمەۋە چۈنكە كاتى نۆزىي بەمانىبۈۋ.

[illegible]

پاشان سه بارهت به پادشای تازه‌ی (دهلی) و پاده‌ی هینزو توانای داوای زانیاریم له (پن شن - جه‌نگ) و هرگرت، وتی (مه‌لو ئیق‌سال) سالی‌که بووه‌ته سولتانی دهلی، له‌بهر ئه‌وه زۆر له خۆی ده‌ترسێ، هه‌میشه ناگای له خۆیه‌تی. نازانم ژماره‌ی سهربازه‌کانی چه‌نده، به‌لام خاوه‌نی دوو هه‌زار فیه‌له. پاشان وتی سێ قه‌لای مه‌زن له‌سه‌ر پێگه‌تزو هه‌ر سێکی‌شیان سهربازگه‌ن، ده‌بی ئه‌و قه‌لایانه‌ بگری ئینجا ده‌گه‌یه‌ ده‌لی، گرتنی ده‌هلیش ئاسان نییه! پرسیم که ئه‌م هه‌موو کۆسپانه‌ له‌سه‌ر پێی ده‌هلیدان ئه‌ی چۆن (سولتان مه‌حمود غه‌زنه‌وی) خۆی گه‌یانه‌ ده‌لی؟ وتی: من له‌و باوه‌ره‌دانیم ده‌لی گرتبێ، وه‌ک بزانه‌م ئه‌و ته‌نها (په‌نجاب) ی گرتوه‌! و‌تم: له‌کته‌یدا خۆیندرومه‌ته‌وه که (مه‌حمود غه‌زنه‌وی) گه‌یشقوته ده‌لی. وتی: ئه‌ی ئه‌میر، مه‌رج نییه هه‌رجی له

کتیبه‌دا نووسرابی راستیی. له دووسه ده‌زار بهیتی هونراوه‌ی (مه‌هابراتان) په‌نگه‌ته‌ن‌ها سه‌ده‌ه‌زاریان هی شه‌و بن، شه‌وانی تر داستان‌ی مه‌لبه‌ستراون! پرسیم: (مه‌هابراتا) چیه؟ وتی: مه‌هابراتا کۆکه‌ره‌وه‌ی میژووی هندستانه، هر له‌سه‌ره‌تاوه تا هزار سال له‌مه‌پیش. وتم: ده‌یی له‌وه‌ ناگاداربی که (سولتان مه‌حمود غه‌زنه‌وی) میژوو نووسو شاعیری دهریاری خۆی له‌گه‌لدا بوون و هه‌موو شتیکیان تۆمار کردوه، کتیبه‌کان و دیوانه‌کانیان شه‌فسانه‌ نه‌بوون. ئینجا پرسیار ی لیکردم: (سولتان مه‌حمود غه‌زنه‌وی) که‌ی هاتوه‌ بۆ هندستان؟ وتم: نزیکه‌ی چوار سه‌ده‌و په‌نجا سال له‌مه‌وبهر هاتوه‌. وتی: ده‌ی له‌و سه‌رده‌مه‌دا شه‌مه‌قلایانه‌ نه‌بوون، چونکه‌ دووسه‌ده‌و په‌نجا ساله‌ دروستکراون. لیم پرسیی په‌یوه‌ندیت له‌گه‌ل (مه‌لوئیقبال) دا چۆنه؟ وتی: نایاسم و په‌یوه‌ندیم له‌گه‌ل‌یا نییه. پاشان داوای چهند پنگه‌وانیکی شارهمام کرد، چوار شارهمزای دامی و پیش نیوه‌پۆ له (مولتان) دهرچوم.

کاتی خۆراوا بوون له‌که‌ناری پووباریکدا وه‌ستاین، له‌شکر به‌ ناماده‌ بوون و ناگاداری ته‌واوه‌ له‌و ناوه‌دا دابه‌شبوو. بۆ سه‌به‌ینی به‌یانی زوو، داوی شه‌وه‌ی نوێژمکرد گویم له‌ ده‌نگی ده‌هۆل و زوپناو ده‌نگی سرودی بوو. له‌ چادره‌که‌م هاتمه‌ ده‌ری، کۆمه‌لێک خه‌لکی گوندیکی شه‌و ناوه‌ تهرمی پیاوینکیان هه‌لگرتبوو، ژنیکی جوان و سوورو سپیش به‌دوایه‌وه‌ بوو، جار به‌جار وه‌کو شه‌وانی تر سرودی ده‌خویند، دواتر زانییم شه‌وه‌ سرودی به‌یانیانی هه‌نیده‌کانه‌و له‌ کتیبه‌ی ئابینی خویان (ریگ) وه‌رگیراوه. تهرمه‌که‌یان برده‌ که‌ناری پووباره‌که‌، کۆمه‌لێک داری زۆریان کۆکردوه‌و تهرمه‌که‌یان خسته‌ سه‌ری، پاشان به‌ زنجیر هه‌ر چوار په‌لی ژنه‌که‌یان به‌ستن که‌ به‌کۆل ده‌گریاو هاواریده‌کردو ده‌یقیزا‌ند. سرود بێژه‌کان وه‌ستانو ده‌نگی ده‌هۆله‌که‌ش نه‌ما، به‌لام زوپنا ژنه‌که‌ به‌ ئاوازیکی تر ده‌ستی پینکرد. هه‌موو ژن و پیاوه‌کان شیوه‌نیان به‌رز بووه‌وه، بۆم دهرکه‌وت که‌ شیوه‌نی ژنه‌ زیندووه‌که‌ ده‌که‌ن که‌ ده‌بوو له‌گه‌ل میرده‌ مردووه‌که‌یدا بسوتینری! چاوم لیبوو ژنه‌که‌شیان خسته‌ سه‌ر داره‌کان و له‌ پال میرده‌که‌یدا پالیا‌نخست و کلپه‌ له‌ داره‌کان هه‌ستا، قیزه‌ی ژنه‌که‌ هه‌موو شه‌و ناوه‌ی پرکردو ده‌نگیدا‌یه‌وه، زۆری پی‌نه‌چوو بۆنی گۆشتی سووتاو به‌ هه‌وادا بلا‌بووه‌وه! له‌بهر شه‌وه‌ی کاتی پویشتنبوو پتر نه‌وه‌ستام، سواری شه‌سپووم و که‌وتمه‌ پی. شه‌و پۆژه له‌بهر سووتاندنی مردوو

و زیندو زۆر پهستبووم، دواى شهوه تا له هندستاندا بووم نهچووم بۆ سهیر کردنى ئهو چهشنه سووتاندنه.....

دواى پینچ پۆژگهیشتیینه دارستانیکى بـهـرین، شارمزاكان ئامۆزگاریانکردین که ههـرچى خواردەمەنیمان ههیه لهناو چادرهگانمانا قاییمبکهین تاكو دەستى مەیموونەکانى ئهو دارستانەیان نەگاتى! کەله (مولتان) کەوتینه پى، شارمزاكان زۆر شتیان لهبارەى مەیموونى مروفخۆروه بۆ باسکردم، بهلام من باوهرم نهکرد. بۆ سبهینى به هاوارو قیزه قیزىكى زۆر خهبرمانبووهوه، وا پیندهچوو قیزه قیزى ههزاران ژن بى. که دنیا پووناکبوو ههزاران مەیموونمان لهسەر درهختهکان بینى، پەنگه لهسەر ههزار زیاتر بووین!، لهو باوهردا بووم کهههـرگیز نهوهنده میرووله لهیهك شوینا نه بینراون. بهراستی لهو کاتهـدا داستانی مەیموونى مروفخۆرم بیر کهوتەوه، لهـدلى خۆما وتم: نهگەر ئهو ههـموو مەیموونانە برسیانبى لهوانیه پهلامارى مروف بدەن و بیخۆن. لهههـموو ئهو دارستانەدا، که شارمزاكان دهیانگوت بهرو باکوړو پاشور دریز دهیتهوهوه مهگەر به پینچ پۆژ لیوهى دهـرچووینایه، هیچ گوندیک، یان ئاوابیهکى بچکولهشى تیدا نهـبوو، چونکه مەیموونەکان ههـر به سهوزى ههـموو بهروبوومی کینگهکانیان ههـلدهلووشى، لهـبەر ئهوه بواریان نهـدهـدا تاچه گوندیک دروستبکریـت. سهیر نهـوهـبوو هندوهـکان لاقهـى ئهو مەیموونانەیان نهـدهـکرد، چونکه دهستیان به خوینی گیاندارهـکان سوور ناکەن!!

پینچ پۆژ لهسەر یهك بهناو دارستانهکهـدا پویشتین، پۆژانه به ههـزاران مەیموون سهـخـلهـتیاندهـکردین، زۆرجار بهـناچارى دهـماندانه بهـر تـیر، لیماندهـکوشـتنو ئهـوانى تر بۆ ماوهـیهـک لیماندوور دهـکهـوتـنهـوه. دواى جەنگەلەکه بهناوچهیهکى قورپاویدا پویشتین تا گهیشتیینه نزیک قهلاى (میرات) که لهسەر کینۆک دروستکراوو. ئیـمه لهـشوینی خۆمانهـوه وهـستاین و سهـربازگهـیهـکى باشمان دروستکرد، ئینجا له چادریکی گهـورهـدا ئهـفسهـرهـکانم کوکـردـنهـوه و پـنـمـایـیمـکردن، وتم: تا ئیستا ههـر جەنگیـکهـمانـکردـوه فـیلـى تـیا نهـبووه، لهـمهـودوا له ولاتیـکا دهـجهـنگـین که (فیل) یهـکیـکه له چهـکهـکانیان، ئیـوه لهـولاتى شیراندا فیلتان نهـدیوه، دهـزانن گیاندارىکی گـیاخـۆره، نهـگەر وهـکو شیرو بهـورو پـلـنگـبـوايه مافى نهـوهـم دهـدانى لىـى بـترسـن! بهـلام گیاندارى که نهـقـۆچى و لهـقه نهـهاوى نابى لىـى بـترسـن. ئهـمه لهـسهـربازهـکانتان بگهـیهـنن، ههـروهـها

تښانېگه یه نن که هر لمونځنکی درنڅو له شینکې گه وړه ی هه یه، به یه ک شیر له پنده که وې، شوینی کاریگری لمونځو ورگ و نه ژنویه تی، هر تیسره واندنیکې به یز لهو سی شوینه ی له پهلوی پوی ده خا. کاتی که ژاوه ی سر فیله کانیشتان بیعی، دلنیا بن هینده ی گالیسکه ی جهنگی ترسناک نین، تیروکه وان به ده ستانی زرفیوشو بهرگی ئاسنپوش ده توانن له کاریانځه ن. پاشان پوومکرده (نه بدال کولزائی) و پیم وت: نه ی نه میر، به سمریاز ده کانت بلې خویشان بؤ له ناویردنی فیله کان ئاماده بکن، قولپی سمریاز ده کانت باشتیرن چه که.

دوای پاسپارده کانم داوام له نه فسرده کانمکرد که بچن به لای سمریاز ده کانیانه و وړنمایي و ئامونځ گاریه کانیان پیراگه یه نن.

نهو شمه له وړندا مایمهوه، بؤ سبه یینی بهرو قه لای (میرات) که وتینه پې. ده سته ی پیشروان ئاگاداریانکردم که له ده ورو بهری قه لاکه دا کهس نایینرې، به لام ده روازه ی قه لا داخراوه. شارمزاکان وتیان فرمانده ی قه لا ناوی (ئالا شه) و پشتاو پشت له خزمه تی بنه مالهی (خهلج) دابوون، دوای سولتان (مه حمود خهلج) نه مه کداری (مه لوئیقبال) ه. پیش هر شبردن وام به باش زانی نوینه رنکی خوم بنیرمه لای (ئالا شه) و گفتوگو ی له که لا بکات، وتم پینی بلې: من هاتووم که سهری (مه لوئیقبال) پانېکه مه وه سولتان (مه حمود خهلج) بجه مه وه سمر ته ختی خو ی، نه کهر (ئالا شه) یارمه تیمانبدات پله ی باشی پیده دریت! له وه لا ما وتبووی: ناکوکی نیوان سولتان و مه لوئیقبال ناکوکی نیوان دوو برایه، بویه سولتان ه! له مالیکا دانیشتووه هه مووو پیزنکی لیده گیریت، به لام نه میر ته یموور، دوزمنه و هاتووه هندستان داگیر بکات، نازانی هندستان ولایتیکه، هر کهس بؤ داگیر کردنی هاتبی یان تیاچووه، یان به جوړی مه لهادووه پیا نه که یشتووه ئاوپ بداتوه! بوم دهر کهوت نه و فرمانده یه دلیروه ئاماده ی جهنگه. هر چونی بوايه ده بوايه نه قه لایم بگرتایه، به تاییه تی له گه رانه وه مانا کوسپینکی گه وړه ده بوو. هر نه و پوژه گه ماروی قه لاکه ماندا. (نه بدال کولزائی) وتی: فیل به بونی حوشر زور په سته بی، که حوشر لینی نریکبیتوه هه لدی! به لام لهو ده ورو بهرده به هیچ جوړی حوشرمان ده ست نه کهوت، دلنیا بووین له وه ی که له هیچ لایه که وه پنی ژیر زمین نییه بؤ ناوه وه دهر وه ی قه لاکه. بؤ نه وه ی بتوانین درزبکه یه قه لاکه ده بوايه به گرده که دا سهر که وین، به لام هر چه نده کوشاین و هه ولماندا، بهرده بارانی مه نجه نیقه کانی قه لاکه په کیانده خستین، چونکه بهرده کان زور گه وړه

بوون و کۆتاییشیان نه‌ده‌هات، وا پێده‌چوو هه‌ر له‌زووه‌وه خه‌ریکی به‌رد
کۆکردنه‌وه بووبن. (ئه‌بدال که‌لزائی) پێشنیاریکرد که به‌شهو که‌لوپه‌لی خانوو
دروستکردن سه‌ر خه‌ینه سه‌ر گرده‌که‌و به‌ده‌وری قه‌لاکه‌دا چه‌ند بوو
خانویه‌ک دروستبکه‌ین، چونکه له‌شهو مه‌نجه‌نیق نه‌وه‌نده کاریگر نییه، جا
ئه‌گه‌ر چه‌ند خانویه‌که‌مان دروستکرد ده‌توانین له‌یه‌کدووانیکیانه‌وه خه‌نده‌ق
لێ‌ده‌ین بۆ ژێر قه‌لا که بی‌ نه‌وه‌ی دوژمن بزانی له‌کوێوه لێ‌دراوه، بورجه‌کانیش
بۆ خه‌له‌تاندنی دوژمن زۆرباشن، چونکه واتیده‌گات که ده‌مانه‌وی له‌وێوه
تیربارانیابکه‌ین.

پێشنیاره‌که‌ی (ئه‌بدال که‌لزائی)م زۆر پی‌ باشبوو. شه‌واوه سه‌ربازه‌کان
ئیشیا‌نده‌کرد، له‌گه‌ڵ کارێوه‌دا ده‌هاتنه‌وه خواری. هه‌موو پۆژنیکیش بوو و
خانویه‌کان به‌ ره‌نجه‌نیق ده‌دران، جار به‌جار به‌ردی گه‌وره‌یان به‌رده‌که‌وتو
به‌شیکێ ده‌پوو‌خاند، بۆ شه‌وی دروستده‌کرانه‌وه.

ژماره‌ی سه‌ربازانی دوژمنم له‌ناو قه‌لاکه‌دا به‌ هه‌شت، تا ده‌ هه‌زار
ده‌خه‌ملاند. به‌ ته‌مای نه‌وه‌ بووم (ئالا شه‌پ) سه‌ربازه‌کانی بنێری بۆ پوو‌خاندنی
بوو و خانویه‌کان، نه‌وسا ئیمه‌ش لێ‌مانده‌دان، به‌لام وای نه‌کرد.

ئه‌ندازیاریکی زۆر باشم هه‌بوو که باو‌یا پیرانی‌شی هه‌ر ئه‌ندازیار بوون. به‌لام
ئه‌م له‌هه‌مان کاتدا کارێکه‌نیکێ زۆر کارامه‌شبوو، ناوی (شێر به‌هرام
مرووزی)بوو، نه‌خشه‌ی دا‌رشت بۆ هه‌لکه‌ندنی دوو خه‌نده‌ق. تا‌کو ئه‌گه‌ر
یه‌کی‌کیان گه‌یشه‌ به‌رد، نه‌وی تریان بگاته ژێر دیواره‌که. به‌راستی زۆر
په‌له‌مبوو، چونکه ده‌ترسام وه‌زی (بارانی وه‌زی) له‌ هندستاندا ده‌ست
پی‌ بکاتو ئیشه‌که‌م زۆتر دوا که‌وی... پۆژنیکیان وتم: له‌سه‌ر یه‌کی له‌
بورجه‌که‌مان ئالیه‌کی سپی هه‌لکه‌ن. که ئالا که‌هه‌لکه‌را، مه‌نجه‌نیقه‌کان
وه‌ستان، منیش چوو‌مه سه‌ر بورجه‌که‌و بانگم‌کرد: ده‌مه‌وی له‌گه‌ڵ (ئالاشه‌پ)دا
بدویم. (ئالا شه‌پ) به‌ به‌رگی جه‌نگه‌وه سه‌ری ده‌هینا، وتی: من (ئالا شه‌پ)م،
تۆ کی‌یت؟! وتم من (ئه‌میر ته‌یموور گورگین)م. ئه‌مه‌وی پیتبلییم: ده‌روازه‌ی
قه‌لاکه‌مان بۆ بکه‌نه‌وه‌و خۆتان به‌دن به‌ده‌سته‌وه، له‌پادا‌شتدا ده‌تکه‌م به‌
فرمانده‌یه‌کی خۆم، من دانیام ئه‌م قه‌لایه‌ ده‌گرم، ده‌مه‌وی خوێن نه‌پێژێ،
ئه‌گه‌ر هات و خوێن پێ‌ژراو که‌وتیته‌ به‌ر ده‌ستم، به‌زیندوویی ده‌تخه‌مه
قه‌فه‌زیکێ ئاسنه‌وه‌و له‌سه‌ر لێ‌ژه‌ دارێکی زۆر ده‌تسووتییم! (ئالا شه‌پ)دایه
قاقای پیکه‌نین، وتی: ئه‌ی ئه‌میر ته‌یموور، که‌سیک به‌زیندوویی به‌سووتینێ

له‌(نیروانا) پله‌ی له‌خه‌لکانی تر به‌رزتره! وتم: تو پیاوینکی دلنیری، حه‌یفه بکوژنی! وتی: چیت له‌ده‌ستدی درینگی مه‌که! وتم: که‌واته شمشیر ناو‌بژیوانمانه! ... پاشان هاتمه خوارئ و ئالا سپیبه‌که لا‌برا.

پۆژنکیان نه‌ندازیاره‌که‌م ئاگاداریکردم که یه‌کئ له‌کونه‌کان گه‌یشتوته ژیر شووره‌ی قه‌لاکه، داوی دوو پۆژ نه‌وی تریش ده‌گاته ژیر هه‌مان شووره! ژیر دیواره‌کان به‌بارووتیکی زۆر په‌سترایه‌وه و سه‌ری پلێته‌کان له‌ده‌رگای کونه‌کانه‌وه هینرانه ده‌ری. چلو یه‌ک پۆژ له‌سه‌ر یه‌ک له‌ده‌ورو به‌ری قه‌لاکه‌دا ماینه‌وه. له‌به‌ره به‌یانی پۆژی یازده‌ی مانگی سه‌فه‌ری سالی هه‌شت سه‌دو یه‌کی کۆچی هه‌موو سه‌ربازه‌کانم ئاماده‌ی هینرشبوون له‌گه‌ل سپیده‌ی به‌یاندان ئاماره‌مکرد که پلێته‌کان ئاگر بدن. سه‌ربازه‌ زنیپۆشو به‌رگ ئاسنه‌کانی منو قولا‌پا‌و‌نزه‌کانی پادشای غوور پی‌شه‌نگی له‌شکر بوون و بۆ هینرشکردن ئاماده‌ بوون. به‌جاری ئه‌و ده‌ورو به‌ره‌که‌وته له‌رز، ده‌نگی، وه‌ک ده‌نگی هه‌زاران هه‌وره تریشقه‌ بوومه له‌رزیه‌کی به‌ریا کرد! له‌ دوو لاوه شووره‌ی قه‌لای میرات دا‌رو‌خا. له‌ گه‌رمه‌ی ترسو له‌رزو سه‌ر لیشیوانی دوژمندا سه‌ربازانی پی‌ش‌په‌رو هه‌موو له‌شکره‌که‌م به‌یه‌ک ته‌کان به‌گرده‌که‌دا سه‌رکه‌وتن، بی ئه‌وه‌ی مه‌نجه‌نیق کاربکات، یان تیری به‌ره‌و پوویان بی، چوونه ژووری، له‌به‌رترسو له‌رزى زۆرو شپ‌ر‌ه‌یی و وره‌به‌ردان ده‌سته به‌ده‌سته خویان به‌ ده‌سته‌وه ده‌دا.

فه‌رمانده‌ی قه‌لاکه به‌ هه‌موو جوړئ هانی سه‌ربازه‌کانی ده‌دا که به‌رگ‌ریبه‌کن، به‌لام هه‌چ دادیکی نه‌دا، ده‌مه‌، نه‌و‌پۆ (ئالا شه‌پ) گه‌راو شه‌پ، کۆتایی هات، هه‌موو دیله‌کان که‌وتنه‌ کۆکردنه‌وه‌ی لاشه‌ی کۆژراوه‌کان و له‌ناو قه‌لاکه‌ بردیاننه‌ ده‌روه. له‌ناو قه‌لاکه‌دا هه‌موو که‌لوپه‌لێکی ئاسنگه‌ری و دارتاشی و وه‌ستایی هه‌بوو، داوام‌کرد زوو به‌زوو قه‌فه‌زیکێ ئاسنیان دروستکرد، (ئالا شه‌پ) خرایه‌ ناوی. له‌به‌ر ده‌مما لیژنه‌داریکی زۆر هه‌لچنرا، وتم: ئه‌ی پیاو، من هه‌موو شتی‌کم له‌ تو گه‌یاند تو بوویته هوی پژاندنی خوینی سه‌ربازه‌کانم، منیش وا به‌ریاری خۆم ده‌به‌مه سه‌رو به‌زیندویی ده‌تسووتینم! که‌چی له‌جیاتی په‌شیمان‌بوونه‌وه‌و پا‌پا‌نه‌وه‌و دا‌وای لی‌بو‌ردن وتی: ئه‌ی ته‌یمووری گورگین، منیش پێم وتی ئێمه که‌م‌ردین ده‌سووتینرین، به‌لام هه‌رکه‌س به‌زیندویی بسووتینرئ ده‌چینه‌(نیروانا) و پله‌شی به‌رزتره. له‌و کاته‌دا بایه‌کی باش هه‌لیکرد، ئالا شه‌پ خرایه سه‌ر داره‌کان و کلپه به‌رز بوه‌وه‌و. پێش ئه‌وه‌ی هه‌موو داره‌کان گه‌ر بگرن، برووسکه‌و چه‌خماخه‌ لی‌کیاندا، گه‌رمه‌ی هه‌ور هات و هه‌وریکێ په‌ش په‌ش

نزیكېووه، لهو كاته دا نه و نه دهی نه ما بوو گر له ئالا شهې بهرېبې، باران به خوږم دايكردو نه و نه دهی بلنی یه كو دوو ئاگره كهی كوژا یه وه. من بو خوږم نه و نه ده تهې بووم ده تگوت له ئاو هه لكیشر اووم. وام به بیردا هات كه خوانه یو یستووه نهو پیاوه بسووتی، له بهر نه وه داوام كرد كه دايگړنو زیندانی بكری.

هرچی دیواریکی قه لا كه پووخیندرا بوو، تازه مانكرده وه قه لا كم وه كو جارانی قایمكرد ژماره يك سهربازی چاكم لهوئ هیشته وهو بهرېبووم. بهر له بهرېنوه بوونم (قهره خان) گه یشته لامو ئاگاداریكردم كه سولتان (عبداللأوالیلمولك) یاریده دواوهو پڼگه وانی باشی داوه تی، نه گهر نهو نه بوايه نهیده توانی خوئی بگه یه نیته لام. قهره خان هر یه كم پوژ وتی: بوچی ئه م دارستانه هه مووی قوړه، به لام ئه م پڼگه یه ی ئیمه پیا دهر پڼ، هر چه نه دارستانه كه چی وشكانییه؟! به پاستی نه منو نه نه فسه ره كانم نهو سهرنجه مان نه دابوو. هیچ كامان نه مانده توانی وه لامبده ینه وه، وتم با له خه لكی ناوچه كه بپرسین. دوو پوژ له سهریه كه بهرېنوه بووین، چاومان به هیچ كهس نه كهوت، نه گه یشتینه هر گوندی چو لكرا بوو. دواپی له ناوچه یه كا كه باشوورو باكووری دارستانیکی قوړاویبوو، وه ستاینو ئووردو وگه مان هه لدا بو نه وهی نهو شه وه بچه ویننه وه، شهو هه لكشا، منیش ویستم سهر خه وڼك بشكینم، له گهر مهی خه ودا بووم هه ستم به دهنگیكي سهر كرد. یه كم جار وامزانی دهنگی هه وره تریشقهو خپره ی، بارانه، پاشان هه ستمكرد زهوی دهله یی، پڼش نه ره ی له چادره كم وه دهر كهوم، شه پیووری ئاگاداری لیدرا، به پاستی وامزانی له ناو جهر گه ی دارستانه قوړاویيكه دا له شكړنکی گه وره هاتو ته دهری و په لامار مانده دات. لهو كاته دا كه سهرنجی هه موو لایه كم دا تا بزانم له كوینوه هیرشمانكراوه ته سهر، له دووره وه هاواری بهرگویم كهوت: فیل... فیل... فیل! (قهره خان) ی زاوام كه فهرماندهی ئوردو وگه كه بوو، به هه لداوانو هه ناسه برکی خوئی گه یانده لامو وتی: نهی نه میر، ره وه فیلنك ویستیان هیرشبه كه نه سهرمان، به لام له هاوار هاواری پاسه وانه كانو پووناکیی چراوگه كانمان سلیمانكرده وهو پوویان له شوینیکی ترنا، سهرنجماندا هیچ كه ژاوه یه کیان به سهره وه نه بوو. پاشان پڼگه وانو شاره زاکان بویان باسكردم نهو فیلانه کیوینو زور قه بهن، ره وه شیان وایه كه بهر هو پووبار دهكشینو هه موو به یانییه كه له ئاوی پووباره كه دا مه له ده كه نو خویان ده شوڼ.

بۆ سەبەینێ زوو گەوتینەووە پێ. دواى دوو فرسەنگ پێ گەشتینە ناواییەك، باشبوو نەترسابوون و هەلنەهاتبوون. لەوێ باسی فیلەكانیان بۆ كردم، وتیان، شەوانە بەدەورى ناواییدا ئاگر دەكەنەووە بۆ ئەوەی فیلەكان خۆیان و خانووەكانیان دانەشێلن، ئەو فیلانە تەنھا لەو شەوانەداكە باران دەبارێ هێرش ناكەن. پاشان پرسیم بۆچی هەموو دارستانەكە قوڕە، بەلام ئەم پێیە وشكانییە؟ یەكێکیان وتی: هاتوچۆی فیلەكان وشكیدەكاتەووە. وەم باوەرمانكەم، چونكە بەر لەوەی بگەینە قەلاى میرات هیچ فیلمان نەدی. (قەرەخان) وتی: ھەر دەبێ تێبگەم ھۆی ئەمە چییە؟!

دواى ئەوەی گەشتینە پووبارى لۆن، چەند سوارێك چوونەناو پووبارەكەووەووە بۆ ئەوەی تاقیبكەنەووە، بۆمان دەرکەوت لێدانى زۆر ئاسانە، لەشونێك پووبارەكە زۆر پانبوو لەشكر پەرسەووە ئەو بەر، دواى پرستی فرسەنگێك ئەو بەسەردا هات و ئوردووگەمان هەلدا، لە دانیشتوانى ناوچەكە ئەزموونمان وەرگرت و ئێمەش بە چوار دەورى خۆماندا ئاگرمانكردەووە تاكو لە هێرشى فیلەكان بێ خەمبێن.

ئێمە دەبوو خۆمان بگەینەنێنە قەلاى (لۆنى) كە دوو مەین قەلاى سەر پێماندوو بەرەو دەهلی. بۆ سەبەینێ (قەرەخان) هاتە لام و تی: ئەگەر یوارمبەدەى كە دەمەوێ ئەمشەو بێتەووە دەستەيەك سەرباز تەرخانبكەم بۆ چاودێرىكردنى پێى هاتوچۆكردنى فیلەكان، تاكو بزانی و بۆمان دەرکەوێ بۆچی ئەو فیلە زەبەلاحانە لەو زەلکاوەدا ناچەقن، بەلام مەوێ تێیدا دەچەقێت! ھەرەھا دەمەوێ بزانی دواى ئەوەی فیلەكان لەپووبارەكەدا خۆیان دەشۆن لەچ پێگەيەكەووە دەگەرنەووە بۆ ناو دارستانەكە، بەمەش وا ھەستدەكەم ئەو نەینێم بۆ دەرەكەوێ. وەم: جا كەلكى چییە؟! وتی: ئەى ئەمیر، ئەگەر بزانی پێى هاتوچۆی فیلەكان كامەيە، ئێمەش دەتوانین ئەو پێگەيە بگرنە بەر، بەم جۆرە ناچار نابى كە ھەردوو قەلاى (لۆنى) و (جومبە) بگرنێت بۆ ئەوەی بگەینە دەهلی، بۆ گەرانی وەش دەتوانى ھەر ھەمان پێگە بگرنە بەر. پێشنیارو وتەكانى (قەرەخان)م زۆر پێ باشبوون، داوام لێكرد لە شارەزایانى ناوچەكە كەلك وەر بگرن و پاداشتیانبداتى، بۆ ئەو مەبەستەش بڕێكى باش پارەم داوەو بەرپێبوون.

ئەو پۆژە بەچەند گوندێكى ئاوەداندا تێپەڕین و، لەبەر ئەوەی پێشەنگانى لەشكرەكەم تێیانگەیانەدبوون كە ئێمە رێبوارین و لاقەى كەس ناكەین و ھەرچیمان بوێ بە دراو دەیکرین، دانیشتوانى ئەو گوندانە هیچ ترسیكیان

نه بوو. ئه پوژده سه بارهت به فیله کان پرسسیارمکرد تاكو بزانه بۆچی فیل هه چهنده زۆر قورسه كه چى له قوړو لیتهو زۆنگا، ناچه قى؟! دانیشتیوانى ناوچه كه دهیانگوت فیل خواى (ویشنو) یه، له بهر نهوه ناچه قى! هندییه کان خاوهنى سى خوان (ویشنو) دووه مینیانه، دهتوانى به هه رشیویه كه بیهوى خوى بنوینى.

دهرباره ی بارودۆخى دههلى ههچ ههوالیکم نه دهزانى، به لام له بهر نهوه ی خیراو به په له بهر وه ئه و شاره دهکشاین ده مزانى لهوى له ههوالى نزیكبوونهوى ئیمه ناگادارن. نهوه ی درا به گونماو زۆرسه رم پینى سه رما نهوه بوو (مه لو ئیقبال) كه بیستبووى نزیكبووه تهوه (سولتان مه محمود د خه لچ) ی نازاد کردبوو، داواى لیکر دبوو دژ به من یه کبگرن، نهویش قایل بوو بوو.

بیستوومه وتراوه كه من پیاویکم له دهشتو بیابان و كه ژو کینودا ژین ده به مه سه ر بۆیه رقم له ناوه دانى و له شاره، وه هه ر كه دهگه مه هه ر شارى ویرانیده كه م! نهوانه ی ئه م قسه لۆكانه دهكهن، ئه گه ر شارى (كش) بیینن چۆنم رازاندۆته وه ئه و بۆچوونه یان دهگۆریتو تیدهگهن كه من به بى هۆ ههچ شارىك ویران ناکه م، یان هه ر شارى به رهنگاریم بکاتو خوینى سه ربازه كانم بریتى. ناچار ده بم هه رچۆنى بووه ئه و په رى دهسته لاتم بخه مه کار بو تیکشکاندنى ده روازه و شووره کانى و سزادانى دانیشتیوانى به سه خه ترین شیوه، ئه مه یاسایه كه كه جهنگیزخانى باپیرم دایناوه و منیش په پره ویده كه م.

له به یانى ئه و پوژده دا كه ده بوو بگهینه قه لای (لۆنى) قه ره خان ها ته لام و وتى: پینى فیله كانمان زانیوه، به وشکانیه كه ی دوو دریزدا ده رۆن، به لای باشوورى قه لای (لۆنى) دا تیده په پین و له پوژده لاتیه وه سه رده ر دینن. ئه گه ر تۆ له ویه وه له شکر به بهیت پنیوست ناکات ئه و قه لایه بگريت، دهشتووانى له هه مان ریه بگه ریته وه. وتم: ئه و رینگه به به کویدا ده روات؟ وتى: رینگه به كه ی وشکه و به ناوه پاسى زۆنگا وه كه دا دریز ده بیته وه، بیستو پینچ، تا سى گه ز پانه. وتم: بۆ خۆت دیوته؟ وتى: من بۆ خۆم نه مدیوه، نهوانه ی نار دوو من دیویانه. وتم: وته ی نهوانه به لگه ی ته وای نییه، تۆ بۆ خۆت برۆ باش بییینه و چاك دلنیا به كه له هه موو پوویه كه وه بى و مه زنده. قه ره خان پزیشته و منیش به ره و قه لای (لۆنى) كه وتمه پى، ده بوايه هه رچۆنى بوايه ئه و قه لایه م بگرتایه تاكو دلنیا و بى خه مبه. كه خۆر گه یشته ناوه پاسى ناسمان قه لاکه مان لیدهر كه وت، نهویش وه قه لای (میرات) له سه ر گردی بوو. به بى ههچ پینشگرى و به رگریه كه

گه یشتینه گرده کمو قه لاکه مان گه مار و دا. سهرنجمدا که قه لای (لونی) و قه لای (میرات) به یهک شتیوه دروستکراون و لهوه دهچوو هر یهک شه اندازیار نه خشه ی همدووکیانی داپشتبی. بهرگریکران دهیانتوانی له کونه کانی سهر قه لاکه وه بهرد بارانی هیزشبه ران بکه، دهیانتوانی پونی هه لقرچینراوو ناوی گهرم و قیرو زفتی تواوه بکه به سهر په لمار دهراندا. بۆ دوا نیومه پۆ (قه ره خان) گه یشته وه لام و وتی: نه ی نه میر، پنگه کهم بیخی، به ناو زونگدا ده پوات و بۆ تیپه پوونی له شکر زۆر باشه، لهوه دهچی دوزمن لهو پنگه یه بی ناگابی. داوام له قه ره خان کرد که به شیک له له شکر بیات له گه ل خۆیداو به پنیسه کدا بپۆن که قه ره له کانی قه لاکه چاریان لییان نه بی، تا دهگه نه پۆژه لاتی قه لاکه، له هه مان کاتدا له هه موو خالی کدا پاسه وان دابخی بۆ شه وه ی له پرنکدا نه دری به سهریاندا. نهو پۆژه نهو کاره مان پی نه کراو قه ره خان له گه لمان مایه وه. بۆ شه وی به هه مان شیهو فیله کان گرمه و زرمه یان هاتو له هاتوچوکردندا بوون. بۆ به یانییه که ی قه ره خان و سهریازه کانی پنی فیله کان یان گرت به ره خو یان گه یانده پۆژه لاتی قه لاکه. تا کاتی خۆراوا بوون دوو له سهر سیی له شکره کهم به پنگه ی فیله کاندا پویشتن. که شه به سهردا هات پاپورتی قه ره خانم پینگه یشت که هه موو سواره کان گه یشتونه ته جینی خو یان به ریارمدا که هه ندی سهر یاز به دیار چادره کانه وه به جینیلم تاکو گه مار و دراوه کان وا بزائن به هه موو له شکره کهم وه گه ماروی قه لاکه م داوه. (نه بدال که لزانئ) ش هه ندی سهر یازی کارامه ی خوی هه لبراردن بۆ پاککردنه وه ی پنگه که مان له فیله کان. په وش ی فیله کان وا بوو که له نیوه شه به دواوه به ره و پووباره که بکشین، له بهر نه وه نیمه بوارمان هه بوو تا نهو کاته لهو پنیسه وه برۆین و خو مان بگه یه نینه پۆژه لاتی قه لاکه.

دوا ی شه وه ی تاریکی کرد کوپه بچوو که کهم که هه ژده سالانبوو، ناوی (سه عد وه ققاص) بوو بانگم کردوو پیم پاگه یاند که فه رمانده ی نهو له شکره ی ده وری قه لاکه بی، به هیچ جو ری شوینی خوی به جی نه هیلئ تا هه والئ بۆ ده نیرم، نه وسا بکه ویته پی و خوی بگه یه نیته لام. پینج بار بارووت و دوو شاگردی لینه اتوو نه ندازیاره کهم (شیر به هرام مروزی) بۆ به جی هیش بۆ پوو خاندنی دیواری قه لاکه، پییشم وت: نه گهر نه تتوانی شووره ی قه لاکه به روو خینی، هیچ زویر نابم و گله ییت لیناکه م، به لام نه گهر دیواری قه لاکه پوو خاندو نه تتوانی قه لاکه بگری تا بلنی نیگهران و خه مبار ده بم. هه روه ها ناگادار مکرده وه که ده بی شه وو پۆژ ناگادار بی نه وه کو له ناوه وه و له دهره وه ی قه لاکه وه هیزش بکریته سهریان. (سه عد وه ققاص)

وتی: ئەمێ، دلتیابه بهجۆری کرداردهکەم که پیاویتی کوپی تو دەرکهوی. ئەگەر له ئاسمانیشوه لهشکر دایارته سەر زهوی ئامادهم دژیان بوهستم! وتم: هەرچەنده لهشکرهکەت ئەوهنده زۆر نییه بهلام دلتیابه زۆر جەنگاوه، من باشترین سواری خۆمم بۆ تو بهجێهێشتوه، لهکاتی جەنگدا زۆر کارامەن و بۆ هیچ دانامین. که ئەسپهکه میان هینا سوارییم، خورپهیهک له دلم ههستا، وهک یهکیک پێم بلێ ئیتر (سهعد وهققاص) ی کوپت نابینیتوه ادلم زۆر تهنگبوو، چونکه (سهعد وهققاص) بچووکتزین و خوشه ویستزین منالعبوو، بۆ ئەوهی کاری بکەم کەس ههست بهو دلتەنگیهه بکا، خۆم هاویشته سەر پشتی ئەسپهکه و کەوتەپێ. ئەفسەرەکانم تیگهیشتن بۆچی کوپهکهه کردە فرماندهی سەربازەکان، زانیان که ئامادهم کوپی خوشم بکەمه قوربانی، بهوهش ئەوهندهی تر پهیومندیان لهگهڵما باشترو پتوتربوو.

لهو تاریکه شهوهدا پێمان بێ، بهدهنگی ئالی ئەسپهکاندا لهوه دهچوو پێگهکه بهردهلانی، بهراستی باوه نهدهکرا لهوژنگاوهدا به هۆی عاتوچۆی فیهوه پێیهکی وهما دروستبکری. خێراو بهپهله پێمان بێ تاکو بهر لهکاتی بزوتنی فیهکان بگهینه شوینی مههست. بهوهی باشبوو لهزۆر خالدا قهرهخان پاسهوان و پێگهوانی باشی داناوون بۆ ئەوهی کەس لهپێ لانهدات و لهناو ژنگاوهکەدا نوقم نهبی. بهر لهنیوهشهوه ههموو لهشکرهکه گهیشته بهرهوه، بهرهو ناوچهی سییهمین قهلا، که پێی دهوترا قهلا (جومبه) کەوتینه پێ. هەرچەنده وا پێم داڕشتبوو که سەربازانی قهلا لۆنی به جوولهی لهشکرهکه نهزانن، تهزه چارایان لیمانبووه که بهرهو قهلا (جومبه) دهپۆین، من له کاتی گهمارۆدانی شاری (دههلی)دا بهههه زانی.

(کوئوال)ی قهلا لۆنی ههسستیکردبوو که گهمارۆدان کوئاییهاتوهوه من دهمهوی ئەو قهلایه بهجێهێلم و وپۆم. بۆ پۆژی دوایی سهیریکردبوو هینشتا بێک لهشکری ئێمههه ماوه، بۆ شووی به دزییهوه هیزکی ناردهبوو ناو ئوردووهکهه و دوو کەس له پاسهوانهکانی (سهعد وهققاص) ی کوپمیان پفاندبوون بۆ ناو قهلاکه، دوای ئەشکهنچهدانیکی زۆر ههموو پلانهکانی منیان ناشکرا کردبوون، ئەوهشیان درکاندبوو که کوپهکهه خهیرکی خهندهق لیدانه بۆ ژێر دیواری شوورهو قهلاکه دهیهوی بیانتهقینیتوه.

دوای نهوهی (کوئوال) دلنیا بوو بوو که ژماره‌ی سربازه‌کانی (سه‌دوه‌ققاص) که‌مه، هیزشیک‌ی به‌ربلوی کردبووه سربازو له‌ناویردبوون. (کوئوال) ی‌قه‌لای لونی ناوی (کارتار) بوو، به زمانی هندی واته جه‌نگاومر.

نه‌و کاته‌ی که ئیمه‌گه‌یشتینه‌ی قه‌لای لونی، بی نهوه‌ی من هه‌ستبکه‌م، (کارتار کوئوال) به هوی هیمو نیشانه‌ی تایبه‌تیه‌ره له‌گه‌ل هندییه‌کانی دهره‌وه‌ی قه‌لادا په‌یوه‌ندی هه‌بووه و چاک له‌یه‌کتری گه‌یشتوون. تمز به‌رنامه‌یه‌کی تایبه‌تی داناوه بو له‌ناویردنی خو‌مو له‌شکره‌که‌م، به‌لام به‌ریشتنی ئیمه‌ نه‌و پلانه به‌ سهر ئیمه‌دا پیاده نه‌کرا، به‌لکو دوای ئیمه به‌سهر له‌شکره بچکوله‌که‌ی (سه‌د وه‌ققاص) دا، پیاده کرابوو. دوای یه‌که‌م په‌لاماری هیزی ناو قه‌لاکه بو سهر له‌شکره‌که‌ی (سه‌د وه‌ققاص)، بو شه‌وی (سه‌د وه‌ققاص) فرمانیدا بوو که ناگر نه‌کرنه‌وه بو نه‌وه‌ی دوژمن چاوی لیان نه‌بی‌ت و له‌ جمووجوولیان ناگادار نه‌بی. به‌پاستی نه‌گهر منیش بوومایه هه‌روامده‌کرد، هه‌رچه‌نده ناواتیشم نه‌وه‌بوو له‌شه‌ردا بکوژیم نه‌ک به‌ زیندوویی بکه‌ومه ده‌ست دوژمن.

دوای سی شه‌و که من قه‌لای (لونی)م به‌جیه‌یشت، له‌ نیوه‌شه‌ودا به‌ده‌نگ و زمه و ناله‌ی سامناک سربازه‌کانی (سه‌د وه‌ققاص) راچله‌کیبوون، وا پینچو‌بوو که‌له هه‌موو لایه‌که‌وه ده‌نگی هه‌زاران ته‌پلو ده‌هۆل ئاسمانیشی پر کردبی، تمزه هیزش و ره‌وی فیه‌کان له‌هه‌موو لایه‌که‌وه هه‌موویانی گرتوته‌وه‌و دابوویان به‌سهر ئوردوگه‌که‌ی (سه‌د وه‌ققاص) دا، هه‌رچی شتی هاتبووه پریان شیلابوویان، چادر، سرباز، ته‌نانه‌ت نه‌سپه‌کانیشیان کردبوو به‌ژنده‌وه، هه‌رچی نه‌سپبوو بوو هه‌وسار یان پچراند بوو، بی سه‌روبه‌ر به‌یه‌کدا چو‌بو‌بوون و به‌سهر کیشی دابوویانه غار. هه‌ر دوای تیپه‌رپوونی هیزشی فیه‌کان به‌ ماوه‌یه‌کی زو‌ر که‌م، له‌و سه‌رموه دووباره به‌ هه‌مان شنه‌وه گه‌رابوونه‌وه سهر ئوردوگه‌که‌، له‌هه‌مان کاتیشا ژماره‌یه‌کی له‌پاده به‌دەر ره‌وه فیل به‌ پینچه‌وانه‌ی نه‌وان هاتبوون و له‌ عاستی ئوردوگه‌که‌دا پیکیانادابوو، نیت نه‌وه‌نده‌ی تر حالی (سه‌د) و سربازه‌کانی شپ بو‌بوو، هه‌موو شیرازه‌یه‌کیان له‌ده‌ستدابوو، هه‌ر له‌و کاته‌دا سربازه‌کانی (کارتار) په‌لاماری ئوردوگه‌که‌ی کوپه‌که‌میان دابوو؛ فیه‌کان ره‌ویبوونه‌وه، نه‌وانیش به‌ریو‌بوونه‌ گیانی له‌شکره‌که‌ی (سه‌د وه‌ققاص). دیاره له‌کاتی وادا هیچ نه‌فسه‌ری ناتوانی سربازه‌کانی کوپه‌کاته‌وه‌و پیکیانبخاته‌وه، هه‌ر به‌هه‌مان شنه‌وه کوپه‌که‌شم بیچی بو نه‌کرابوو. (کارتار) له‌ پاسه‌وانه رفینراوه‌کان هه‌موو زانیارییه‌کی له‌باره‌ی ئوردوگه‌که‌وه وهرگرتبوو، زانیبووی چادری تایبه‌تی کوپه‌که‌م کامه‌یه،

و‌یستبووی دیلیبکات. (سه‌عد وه‌ققاص) چه‌په‌بوو، نه‌یده‌توانی وه‌ک من ده‌سن‌تی
 راستی به‌کارینه‌ی، دوا‌ی ئه‌وه‌ی بیست سهر‌بازی دوژ‌منی کوشتبوون و ژۆر
 نه‌بر‌دانه‌ جه‌نگابوو، له‌چه‌ند لایه‌که‌وه‌ بر‌ین‌دار بوو بوو، ته‌نانه‌ت ده‌ستی چه‌پیشی
 له‌کار که‌وتبوو، سه‌ره‌نجام له‌په‌لوپۆکه‌وتبوو. دوا‌ی ئه‌وه‌ی بر‌دبوویان بۆ قه‌لاکه‌،
 جار‌درا‌بوو به‌ناو ئوردو‌و‌گه‌که‌دا که‌ فه‌رمانده‌که‌یان به‌دی‌لگیراوه‌، خۆیان به‌ده‌ن به‌
 ده‌سته‌وه‌، جه‌نگ دادیان ناخوا! ... به‌لام له‌بهر ئه‌وه‌ی سهر‌باز‌ه‌کانی سه‌عد
 هند‌ییان نه‌زان‌یبوو، هیچ تی نه‌گه‌یش‌تبوون و له‌ ئوردو‌و‌گه‌ی بی سهر‌و‌بهر‌دا
 در‌ژ‌ه‌یان به‌ جه‌نگ دا‌بوو. دوا‌ی ئه‌وه‌(کارتار) به‌ه‌ندی سهر‌بازی دی‌ل‌کرا‌وی
 خۆمانی و‌ت‌بوو به‌زمانی خۆمان ئه‌و جار‌ه‌ به‌ده‌ن، ئیتر هه‌رچی جه‌نگا‌و‌هر‌ بوو بوو
 سست‌بوو بوو. ژماره‌یه‌کی ژۆریش له‌سهر‌باز‌ه‌کانی سه‌عد له‌ نووته‌کی شه‌وه‌زم‌نگا
 به‌ره‌و ژۆنگه‌کان ک‌شابوون، وه‌ک بۆم باس‌کرا تا کاتی پۆژه‌ه‌لاتن له‌و ژۆنگا‌وه‌دا
 ها‌وارو دادی یارمه‌تی‌یان کرد‌بوو که‌ ده‌ریان به‌ینه‌نه‌وه‌، به‌لام که‌س نه‌چوو‌بوو به‌
 ده‌میان‌ه‌وه‌، تا سه‌ره‌نجام پۆچوو بو‌ونه‌ خواری. به‌و جۆره‌ ئه‌و شه‌وه‌ ژۆره‌ی ژۆری
 سهر‌باز‌ه‌کانی سه‌عد کوژ‌را‌بوون و بۆ خۆیشی دی‌ل‌کرا بوو.

بۆ پۆژی دوا‌یی(کارتار) دا‌وای له‌ (سه‌عد وه‌ققاص) کرد‌بوو، نامه‌یه‌ک بۆ من
 بنو‌وسی که‌ بگه‌ر‌مه‌وه‌وه‌ له‌ ولاتی هند‌ستان ده‌ر‌چم، ئه‌گینا ده‌کوژ‌ری. سه‌عد
 و‌ت‌بووی من چه‌په‌له‌رم و ده‌ستی چه‌پم له‌ کار که‌وت‌وه‌وه‌ ناست‌وانم به‌ ده‌ستی پاس‌تم
 بنو‌وسم. (کارتار) و‌ت‌بووی: درۆ ده‌که‌ی! .. سه‌عد پینی گو‌ت‌بوو: د‌ن کو‌پی ته‌یمو‌ور
 گو‌ر‌گینم، باوکی من پاد‌شای نی‌وه‌ی سه‌ره‌زمینه‌، من کو‌پی پیا‌ویک نیم که‌ درۆ
 بکه‌م. دوا‌یی دا‌وای نا‌وو نی‌شان‌نکی لی‌کر‌د‌بوو که‌ به‌ نامه‌یه‌کا بین‌یری بۆ من.
 ئه‌ویش و‌ت‌بووی: بۆ و! ده‌زانی باوکی من به‌و نامه‌یه‌ له‌ش‌کره‌که‌ی
 ده‌کش‌ین‌یه‌ته‌وه‌!!! کارتار و‌ت‌بووی: بۆچی باوکت تۆی خۆش نا‌وی؟! سه‌عد
 وه‌ققاص و‌ت‌بووی: من یه‌که‌مین کو‌پی باو‌کم نیم که‌ بکوژ‌ریم، پ‌یش من کو‌پی
 کوژ‌را‌وه‌ له‌من گه‌وره‌تر بو‌وه‌، هیچ گو‌مات‌یکم نی‌یه‌ که‌ باو‌کم له‌بهر پاراستنی گیانی
 من له‌ش‌کره‌که‌ی له‌ هند‌ستان ناگه‌ر‌ن‌یه‌ته‌ دوا‌وه‌.

کارتار و‌ت‌بووی: باشه‌، من کار‌نیک ده‌که‌م که‌ باوکت جار‌نکی دی بۆ پرس‌ه‌ی
 کو‌ر‌نکی تری دان‌یشی. (سه‌عد وه‌ققاص) و‌ت‌بووی: ئه‌ی کارتار تۆ من مه‌کوژ‌ه‌،
 به‌زه‌بی‌ت به‌ خۆتا بی‌ته‌وه‌. و‌ت‌بووی: چۆن به‌زه‌بیم به‌ خۆم‌دا بی‌ته‌وه‌؟ و‌ت‌بووی ئه‌گه‌ر
 تۆ من نه‌کوژ‌ی، کاتی باو‌کم ده‌ت‌گر‌ی خۆت و‌ که‌س و‌ کار‌ت ده‌به‌خش‌ی و‌ پ‌له‌و
 پایه‌ی به‌رزیش‌ت ده‌داتی. کارتار و‌ت‌بووی: من له‌م قه‌لایه‌دا باش پار‌ن‌یزا‌وم و‌ باوکت

قەسەیان پێدەوتین، سەربازەکانیشم بە زمانی خۆمان بە گالته‌جاری و توانجەوه، لەو جۆرە‌ی که پیاوان لە‌گەڵ ژناندا دە‌مه‌ته‌قی‌دە‌که‌ن وە‌لامیان‌دە‌دانه‌وه.

سەرنج‌ماندا که مە‌نجە‌نی‌قی‌ش بە‌دی نا‌کری. من وای بۆ چووم که بۆ‌گرتنی قە‌ڵاکە پێ‌ویست نا‌کات بارووت بته‌قی‌نێ‌ه‌وه، ب‌پ‌یار‌مان‌دا بە‌پ‌ی‌ژە‌ سە‌ر‌که‌وینە‌ سە‌ری و قە‌ڵاکە ب‌گ‌ری‌ن و وێ‌ران‌ب‌که‌ی‌ن، ئە‌فسە‌رو سە‌ربازە‌کان‌یش هە‌مان بۆ‌چوونی‌ان هە‌بوو، بە‌تایبە‌تی با‌سی قوولایی ب‌نجینە‌ی قە‌ڵاکە‌یان بی‌ستبوو. لە‌بەر ئە‌وه‌ پ‌ی‌ژە‌مان پ‌ی‌ نە‌بوو، چون‌کە پ‌ی‌ژە‌ی در‌ی‌ژ هە‌ڵ‌نە‌دە‌گیرا، پ‌یا‌وه‌کان‌م دە‌ست‌ب‌ردیان‌کردو ژمارە‌یه‌کی زۆ‌ر پ‌ی‌ژە‌یان در‌وست‌کرد. لە‌ دە‌ورو‌به‌ری قە‌ڵاکە‌دا هیچ‌کە‌سی دی‌ار نە‌بوو تا‌کو زانی‌اریمان دەر‌ب‌اره‌ی قە‌ڵاکە‌ دە‌ست‌ب‌که‌وی، وای دی‌اره‌ بوو خە‌ل‌کی نا‌و‌چه‌که‌ هە‌لات‌بوون.

من وای بۆ چووم که لە‌ دی‌واری قە‌ڵاکە‌وه سە‌ر‌که‌وین ئین‌جا پ‌یا‌وانی ناو قە‌ڵاکە‌ خۆ‌یان ئاش‌ک‌را دە‌که‌ن و پ‌ه‌لامار‌مان‌دە‌دە‌ن، چون‌کە ئە‌قل‌گ‌ری نە‌بوو قە‌ڵایە‌کی گە‌وره‌و جە‌نگی، تە‌نها ژنی تێ‌دا‌بی‌ت. (نە‌ظ‌یر‌ود‌دین عومەر) که یە‌کی‌که‌ لە‌ ب‌نو‌وسی (کاتب) جە‌نگە‌کان‌ و بە‌سەر‌هاتە‌کانی من، دە‌ی‌گوت ئە‌مه‌ تە‌له‌و دا‌وه، پ‌یا‌وه‌کان خۆ‌یان حە‌شار دا‌وه، بۆ‌یه‌ هەر ژ‌نه‌کان دی‌ارن تا‌کو هە‌ڵ‌مان‌خە‌ڵە‌ت‌ی‌ن، سە‌ربازە‌کان‌مان وای هە‌ست‌ب‌که‌ن که گرتنی قە‌ڵاکە‌ زۆ‌ر ئاسانه‌ و ب‌که‌ونه‌ دا‌وه‌وه... لە‌ بۆ‌چوونه‌که‌یدا م‌نی‌ش لە‌گە‌ڵیا بووم.

که پ‌وژ‌ئا‌وا بوو، ور‌ده‌ ور‌ده‌ دە‌ورو‌به‌ر تار‌یک‌یک‌کرد، ژ‌نانی سەر‌ دی‌واره‌کان دی‌ار نە‌مان. لە‌بەر ئە‌وه‌ دە‌ترساین بۆ‌شە‌وی ه‌ی‌رش‌ب‌کر‌تە‌ سەر‌مان، بە‌هە‌موو جۆ‌ری نا‌گامان لە‌ خۆ‌مان‌بوو. دا‌وام‌کرد که چ‌را‌و‌گە‌کان هە‌ڵ‌نە‌ک‌ری‌ن تا‌ کات‌ی دو‌ژ‌من ه‌ی‌رش‌دە‌کات، ئە‌وسا هە‌ڵ‌ب‌کر‌ی‌ن بۆ‌ ئە‌وه‌ی چ‌ا‌ومان لە‌ دو‌ژ‌من‌بی. کە‌می‌ لە‌ چ‌اد‌رە‌که‌ما پ‌ش‌وو‌م‌دا و سە‌رخە‌وی‌کی‌شم ش‌کان‌د، که هە‌ستام و یە‌کە‌م هە‌نگام‌نایە‌ دەر‌ه‌وه‌ی چ‌اد‌رە‌که‌م لە‌ گۆ‌شە‌یه‌کی ئۆ‌ردو‌و‌گە‌که‌مه‌وه‌ ها‌وار‌ی‌کی سام‌ناک بە‌ر‌گو‌ی‌م کە‌وت، هە‌ردوا بە‌د‌وای یە‌کە‌م‌ین ها‌وارا لە‌نا‌و‌جەر‌گە‌ی ئۆ‌ردو‌و‌گە‌که‌وه‌ ها‌وار‌ی‌کی ت‌رم بی‌ست، بۆ‌م دەر‌کە‌وت که دو‌ژ‌من توان‌ی‌ویه‌تی خۆ‌ی ب‌گە‌یه‌ن‌یتە‌ ناو ئۆ‌ردو‌و‌گە‌که‌مه‌وه‌.

پاش‌کە‌می‌ک‌ لە‌ هە‌موو لایە‌که‌وه‌ ها‌وار بە‌رز بو‌وه‌وه‌.

پاسە‌وانە‌ تایبە‌تییه‌کان‌م و‌تی‌ان: ئە‌ی ئە‌م‌یر، ئە‌م ه‌ی‌رشە‌ ئاسایی نییە، چون‌کە‌ دە‌نگی پاسە‌وانە‌کانی دە‌وری ئۆ‌ردو‌و‌گە‌ که‌ نە‌بی‌سترا..... لە‌هە‌مان کات‌یشا گو‌ی‌م هە‌ڵ‌خ‌ست، گو‌ی‌م لە‌ دە‌نگی فەرمان‌دە‌کان‌م‌بوو ها‌وار‌یان‌دە‌کرد: چ‌را‌و‌گە‌کان دا‌گیر‌س‌ی‌ن. که دەر‌و‌به‌ر پ‌و‌ونا‌ک‌بو‌وه‌وه‌، گو‌ی‌م لە‌ دە‌نگی سە‌ربازە‌کان‌م‌بوو

هاواریانده‌کرد: مار، مار!! ... له‌گه‌ل ئه‌و سه‌ربازانه‌ی که له‌ده‌ورو به‌رمدا بوون چه‌ندمارنکی زه‌به‌لاحمان دی که به‌ره‌و پوومان ده‌هاتن، من به‌ شمشیر مارنکم له‌تکرد، ماره‌کان به‌هه‌موو لایه‌کا ده‌جوولان، ئه‌وه‌ی باشبوو به‌شینکی زۆریان له‌ چراوگه‌کان ترسان و گه‌رانه‌وه. به‌هه‌موو فرمانداره‌کانم راگه‌یانده‌ که له‌هه‌موو لایه‌که‌وه ناگر بکریته‌وه تاکو ماره‌کان له‌ ئوردووگه دوورکه‌ونه‌وه.

سه‌ربازمه‌کان په‌لاماری ماره‌کانیان‌دا و زۆریان لیکوشتن، ماره‌کانیش به‌هه‌ندی سه‌ربازیان‌ه‌وه‌دا، سه‌ره‌نجام ماره‌کان له‌ ترسی ناگرو چراوگه‌کانمان هه‌لاتن، سه‌ربازه‌کانم به‌وه دلخۆشبوون که دوژمن هه‌رشه‌ی نه‌کردبوو، به‌لام ئه‌و شه‌وه له‌بهر ترسی مار، که‌س نه‌یوێرا بجه‌وه‌ی، منیش له‌بهر ئه‌وه‌ی مارانگاز بووم ئه‌و شه‌وه باش ترسام. ئه‌و شه‌وه‌ گه‌لێ جار گویم له‌ ناله‌ی سه‌ربازه‌ مارانگازمه‌کانبوو، ده‌مزانێ هه‌ندیکیان ده‌مرن، چونکه‌ ماره‌کان له‌ چه‌شنی که‌چه‌ بوون.

(نه‌ظیروددین عومەر) له‌ پزیشکیشا ده‌ستی هه‌بوو، بۆ خۆی سه‌ره‌پرشتی مارانگازه‌کانی کرد، جینگازی ماره‌کانی بریندار ده‌کرد تا خوینی پیا بیته‌ خواری و کاری ژه‌هره‌که که‌مه‌تر بیته‌وه، داواشیده‌کرد شوینگازه‌کان به‌مژرێن بۆ هه‌لمژینی ژه‌هه‌ری ماره‌کان. پاشان ده‌ستوویدا سه‌ره‌ماره‌کان کۆبکریته‌وه‌و بکوترین و بخزێنه‌ سه‌ر برینه‌کان.

بۆ دووه‌مین پوژ تا ده‌مه‌و نیوه‌پوژ هه‌ر خه‌ریکی دروستکردنی په‌یژه‌ بووین. پاشان فرمانده‌کانم کۆمکردنه‌وه‌و پێم راگه‌یاندن: کاتی سه‌رده‌که‌ونه‌ سه‌ر دیواری قه‌لاکه‌ ده‌بی چاوه‌ڕێن دژ به‌و پیاوانه‌ بجه‌نگێن که‌ خه‌ریان هه‌شار داوه، له‌هه‌مان کاتیشا ئاماده‌بن دژ به‌ ماره‌کان بجه‌نگن، بۆ ئه‌و مه‌به‌سته‌ش ناگریان پێبی. (نه‌ظیروددین) ده‌یگوت مار به‌ پوژ له‌شه‌و که‌مه‌تره، له‌هه‌رشه‌ی به‌ کۆمه‌لی ماره‌کانا، شه‌وی رابوردوو، وا ده‌رده‌که‌وی که‌ له‌ قه‌لاکه‌دا هه‌ندی مارگر هه‌بن و ئه‌وان ماره‌کانیان به‌ردابنه‌ وێژه‌ی ئوردووگه‌که‌. دوا‌ی نوێژی نیوه‌پوژ فرمانی هه‌رشبردن ده‌رکرد، په‌یژه‌کان به‌ دیواری قه‌لا‌دا هه‌له‌په‌سێنران، سه‌ربازه‌کان سه‌ره‌که‌وتنه‌ سه‌ره‌وه، هه‌ر له‌هه‌مان کات‌ا زانییم که‌ ژنه‌کان له‌سه‌ر دیواره‌کان نه‌ماون و به‌و‌دیودا چوونه‌ته‌ خواری.

سه‌ربازه‌کان له‌سه‌ر دیواره‌که‌ وه‌ستان وچاوه‌ڕێبوون ئه‌و پیاوانه‌ی خۆیان هه‌شارداوه‌ بۆیان ده‌ره‌پێن، به‌لام هه‌یج دیار نه‌بوو. من بۆ خۆم به‌ په‌یژه‌یه‌کا سه‌ره‌که‌وتنه‌ سه‌ر دیواره‌که‌و سه‌ره‌نجمدا که‌ خانووه‌کان که‌وتونه‌ته‌ ناوه‌راس‌تی قه‌لاکه‌وه. له‌ هه‌شت لاره‌ بۆشایی له‌ نیوان خانووه‌کان و قه‌لاکه‌دا هه‌بوو، که‌

پینگه بوون بۆ ماله کان، هه موو بۆشاییه کان پر بوون له مار، له بهر شهوی دیواره کانی قه لاکه ستوونی پڼک و سفتبوون ماره کان نه یانده توانی پیا یا نا هه لگه پڼن. له و لای ماره کانه وه هه ندی ژن دیار بوون، هه ریه که دارنکی کورتی به ده سته وه بوو، هه موویان ده یانگوت جومبه، جومبه، جومبه، وا پنده چوو بپارپنه وه که ماره کان فریا یا نکه وی. چاک ورد بوو مه وه سه یرمکرد هه یچ پیا ویکم بهرچاو نه که وت. داوام له دیلما جه که م کرد له و ژنانه بپرسی پیا وه کانیان له کوین؟! له وه لاما وتیان پیا ومان نییه! وتم پیا یان بلی: چۆن له م قه لایه دا به بی پیا و ده ژین؟! وتیان که له سه ر پڼبازو نایینی (براهیم) ن و تا مردن هه ر له و قه لایه دا ده ژین و هاوسه ر بۆ خویان هه لئا بژین. وتم لیا یان بپرسه بژانه (نه صرانی) ن و ته رکی دنیا یان کردوه؟! وتیان: خۆمان ته رخان کردوه بۆ خوی (ویشنو) که یه کینکه له سی خوا مه زنه کانی هندی به کان و هه رگیز شوو ناکه ین.

تا شه و پوژده نه مزانی بوو که کۆمه لگه ی هندی له پڼنج چین پڼکه اتوه و جیا وازی له نیوان چینه کانداهیه و هه ر چینی که له چینی که تر له پڼشته ره. بهرترین و له پڼشته رینیا ن چینی (براهیم) یه که زانایانی ئایینی هندو سه کان له و چینه ن، هه روه ها شه و ژنانه ش که ده ستیان له دنیا هه لگرتوه له و چینه ن: نزمترین چینی هندی به کان پڼیا ن ده وتری (پاریا)، له چاو چوار چینه که ی ته ردا هه یچ نه رخ و بایه خنکیان بۆ دانه نه راوه، ته نه ته به گلا و و پیس سه یر ده کرن و چینه کانی ته ر تی که لا ویان ناکه ن، نه گه ر هه ر هندی به که له چوار چینه که ی ته ر ده سته ی به ر ده سته ی (پاریا) یه که بکه وی، ده بی خوی بشوات بۆ شه وی پیسی و گلاوی خوی ده رکات.

له ژنه کانمان پرسی ئایا شه وی رابوردو ئیوه ماره کانتان به ردا نه ناو ئوردو و گه که وه؟! وتیان به لی، بۆ شه وی به مانپارژین و دژ به ئیوه ببنه وه ببنه کو سپ و ته گه ره ی ئیوه. پڼم را گه یانندن که شه گه ر بیته و ماره کان لا بهرن و قه لاکه به ده سته وه به ن، له خوینی شه و سه ربازانه م خو شه ده م که شه وی رابوردو ماره کان پڼوه یاندا ن و مردن، وه به هه یچ جوړیک ده ستیان بۆ نابریته و به ئازادی ده میتنه وه، ته نها هه ر قه لاکه ته خته ده که م. به لام نه گه ر ماره کان لانه به ن و به ره نگاری به که ن، وا حسابی کافری جه نگیان بۆ ده کرن و دابه شیانه ده که م به سه ر سه ربازه کانه دا. ژنه کان گوینیا ن پڼنه دا و بریا ریا ندا به رگه ربه که ن.

من ده مه توانی کۆمه لی سه رباز به چرا و گه وه بنیره خوار ی بۆ به ره نگار بوونه وه ی ماره کان، به لام ده مزانی پڼش شه وی سه ربازه کان چرا و گه کان له ماره کان

نزیکیکه ونهوه، ماره کان شه و نه ده خیران ده سپیشخه ریده کهن و به سهربازمه که نه ده ده ده، به تاییه تی به یوژ له بهر تیشکی خۆر چراوگ شه و نه ده شوق ناداته وه تا ماره کان بترسن و هه لێن. شه گهر به شیرو پم و تیروکه وانیش خه ریکی له ناو بردنی ماره کان بووینایه سهربازی زۆرمان تیدا ده چوون. دوا جار بریارمدا کیسه ی چهرمی به بارووتدا گیراو به کار بێنین.

له گه ل یه که مین ته قینه وه دا له ناو ماره کانا، قیزه و شیوه نی ژنان به رز بووه وه، ماره کان په رشوبلا و بوون و له بهر چاو ونبوون، سهربازمه کانم خیرا چوونه خواری و هه موو دهروازه کانی قه لایان کرده وه و سهرکه و تنمان مسوگهر بوو. پینش خۆرناوا بوون هه موو ژنه کانمان گرت و له قه لاکه هینا ماننه دهروه ... چه ند ژنیکیانم بانگکرد، که دیار بوو ده سه لاتدارو له پینشتر بوون، لیم پرسین : بۆچی هه ریه که دارنکی کورتان به ده سه ته وه بوو، سه ری داره که ش په پۆیه کی سووری پتوه بوو؟! وتی: به و دارو په پۆیه ماره کانمان هاندا تا کو هیرشسبکه نه سه رتان، مار دهنگی مرۆف نابیس، به لام که په پۆی سووری بینی تیده گاو نیشی خوی ده کات! منیش بۆیه که م جار زانیم که مار دهنگی مرۆف نابیس. ههروه ها پرسیارمکرد: بۆچی مارگری ده که ن؟! وتیان به و مارانه قه لاکه مان پاراستوه، هه ر له شکری هاتبێته سه رمان ماره کان تیکیان نشکاندوه و هه لاتوون. پاشان بۆیان باسکردم که له ناو قه لاکه دا ماری وا هه یه سی گه ز دریزه و پانز گه ز پانه، وه ژماره یه کی زۆر ماری جۆراوجۆر له کون و که له بهری قه لاکه دا ماون.

داوام له شه فسه رو سهربازمه کانم کرد که هه یج که س له ناو قه لاکه دا نه خه وی، نه با ماره کوشنده کان پتوه یان بده ن. به هه موو ژنه کان وه له قه لاکه هاتینه ده ری، ژنه کانم به سه ر شه فسه رو سهربازمه کانا دا به شکردن، شه و شه وه مان له دهروه ی قه لاکه به بیدهنگی به سه ر برد.

ده رو به ری قه لای جومبه هه یج ئاوه دانیه کی لی نه بوو، تا کو به بێگاری قه لاکه یان پینروخنین. فه رمانده رکرد که پاچ و خا که ناز بدریته ده ست ژنه کان و قه لای لانی ماره کان تیکوپینکده ن. نه مه وتوانی له جومبه شه وه نه ده بمینمه وه تا قه لاکه ویران بکریست و مارانگازه کان چا کبینه وه. برێک سهربازم له گه ل شه و مارانگازانه دا که جه سه تی یان زۆر سه خله تبوو له وی هیشته وه و چاره نووسی ژنه کانیشم پینسپاردن و ناچار بووم پینش و مرزی باران که پینی ده لێن (به ره سات) به ره (ده هلی) به رێم. له جومبه ره بۆ ده هلی کو سپ و ته گه ره ی شه وتۆم له پندا نه بوو، له بهر شه وه ده وتوانی به ناسانی بگه مه شه و شه. کاتی خۆی (والیملوک)

هه‌موو شتیکی ده‌رباره‌ی قاییمکاری شوو‌ری ئه‌و شاره و ده‌سته‌لات و ده‌وله‌مندی پادشای ده‌لی بۆ باسکردبووم. نه‌بدال که‌لزاری -ش سولتانی ولاتی غوور که له‌گه‌لما بوو، وتی: له‌سه‌رده‌می کۆندا له‌ غوور ده‌نگ و ابووک که شاری (ده‌لی) ی کۆن سی شوو‌ری مه‌زنی هه‌ن، یه‌که‌میان چل گه‌ز به‌رزه، دووه‌میان سی گه‌ز، سییه‌میشیان بیست گه‌ز به‌رزه، هه‌ر که‌س یه‌که‌میان به‌ری، له‌ دووم و سییه‌مدا ده‌وه‌ستی و گیر ده‌خوات، ئیستا هه‌والی راست ده‌رباره‌ی شوو‌رای ده‌لی نازانم، هه‌ر ئه‌ونده هه‌یه که ده‌لێن شوو‌ره‌که‌ی شار به‌رده‌و ئه‌ونده قاییمه به‌ دووری نازانم که بارووته‌که‌ی تۆ کاری تی‌نه‌کات.

دوای دوو پۆژ، بۆ چه‌سانه‌وه ئوردوو‌گه‌که‌مان هه‌لدا. دوای نوێژی عه‌سر ناگادارکرام که برێک هندی هاتوون و ده‌یانه‌وی ببنه سه‌ربازی من! به‌راستی زۆرم پی‌سه‌یر بوو! وتم: با نوێنه‌ریان بیته لام. به‌هۆی دیلماجوه لیم پرسین: چی ده‌لێن؟! وتیان: ئه‌ی ئه‌میر، وه‌ک بزاین تۆ بۆ گرتنی (ده‌لی) ده‌پۆی، ئیمه ناماده‌ین بیینه ناو له‌شکوه‌که‌ته‌وه له‌گرتنی ده‌هلیدا یارمه‌تیتبه‌دین، ئه‌گه‌ر قایلیت هه‌رچی بلێی ناماده‌ین، به‌مه‌رجی خۆمان و مال و منالمان تیر به‌کیت! وتم: ئیوه هندی، چۆن ناماده‌ن یارمه‌تیمبه‌دن و هاوولاتیانی خۆتان بکوژن! وتیان: کۆمه‌لگه‌که‌مان ئیمه به‌ گلاو پيس ده‌زانی، بیستوومه‌نه ئه‌گه‌ر بیینه سه‌ر دینی تۆ به‌ پيس و گلاومان نازانیت و وه‌کو سه‌ربازه‌کانت سه‌یرمانده‌کیت! پرسیم ئایا ئیوه له‌ تیره‌یه‌ن که پێیان ده‌لێن (پاریا)? وتیان: به‌لێ وایه، هه‌مووان به‌چاوی سووک تیمانه‌ده‌روان و برسییه‌تیمان به‌سه‌ردا سه‌پینراوه و پاشماوه‌ی خه‌لکانی تر ده‌خوین، ناهێلن بێجگه له‌ چه‌مالیو گه‌سکدان و خۆل‌رشتن هیچ کاریکی تر به‌کین! وتم: ئه‌گه‌ر بێن به‌موسلمان هه‌موو مافینکی ئیمه‌تان ده‌بی. وتیان ئه‌گه‌ر هاتینه سه‌ر دینی ئیوه ئه‌بی به‌ژن و مناله‌وه له‌گه‌ل خۆتا به‌مانبه‌یت و زه‌ویوزارمان به‌دیه‌تی تا‌کو نیشته‌جیین. وتم: باشه... دوای ئه‌وه بچومه‌یه‌ته هه‌ر ناوچه‌یه‌ک که (پاریا) ی تیدا بوونه‌یه برێک له‌ پیاوانی پاریا موسلمانده‌بوون و ده‌هاتنه ناو سوپا که‌مه‌وه.

پێش (ده‌لی) گه‌یشتییه شاری پینی ده‌گوترا (یه‌زدا)، وای بۆ چووم که ناوی (یه‌زدان) بووبیت و به‌ گوزه‌ری پۆژگار بووبیت (یه‌زدا). هه‌ندی پیاوی به‌سالا چو هاتنه پێشواییم و به‌ (پادشای ئێران زه‌مین) ناویانده‌بردم. بۆیان باسکردم که (مه‌جووسین) و باوایرانیان خه‌لکی فارس و کرمان و یه‌زدن، پادشاکانی ئه‌و ولاتانه ئه‌وانیان زه‌ده‌ر ناوه و دوو سه‌د سال له‌وه‌و پێش پێی هندستانیان گرتۆته به‌ر ئیستا به‌ کشتوکاله‌وه خه‌ریکن. له‌ کاتی گفتوگۆدا بۆم ده‌رکه‌وت که قورانیان

بهرگۆنمان که‌وتبوو، ته‌نیا هه‌ر دوازه‌ گه‌ز به‌رز بوو، خه‌نده‌قی ده‌ورانه‌وری شار پێ له‌ ئاو بوو. له‌سه‌ر شووره‌که‌ پیاوانی سمیلدریژمان بینی، سمیله‌کانیان به‌سه‌ر گۆنیا‌ندا چه‌ماندبووه، هه‌موویان پم و نیزه‌ به‌ده‌ستبوون. خۆم و ئه‌فسه‌رو سه‌ریانه‌کانم به‌ تاقیکردنه‌وه‌ بۆمان ده‌رکه‌وتبوو قاره‌مانییه‌تی به‌ریش و سمیل نییه، له‌مه‌یدانی جه‌نگا ده‌ست و بازوو به‌که‌لکدین... له‌گه‌ل هه‌ندی له‌ ئه‌فسه‌ره‌کانم به‌ ده‌وری شاردن ده‌گه‌رام بۆ ئه‌وه‌ی له‌ شیوه‌ی خه‌نده‌ق و باری شووره‌ی شار ورد بیه‌وه، له‌په‌ر یه‌کی له‌ پاسه‌وانانی سه‌ر شووره‌که‌ تیریکی تیگرتم، یه‌کی له‌ ئه‌فسه‌ره‌کانم قه‌لغانی دایه‌ به‌ر سه‌رو چاوو سنگم، به‌لام تیره‌که‌ بیست گه‌ز کورتیه‌یناو نه‌گه‌یشه‌لام. خێرا تیرۆ که‌وانی ئه‌فسه‌ریکم به‌ده‌سته‌وه‌ گرت و تیریکم گرت له‌ ئه‌و پیاوه‌ی تیره‌که‌ی تیگرتم، ئه‌و پیاوه‌ هیچ په‌نای نه‌گرت چونکه‌ وایه‌ه‌زانی تیره‌که‌م نایگاتی، تیره‌که‌م به‌ر سنگی که‌وت و خستی، ئه‌گه‌ر زرنپۆش نه‌بویه‌ کوناو ده‌ریده‌کرد، چاوو لی‌بوو هه‌سته‌یه‌وه‌ به‌سه‌رسپه‌مانیکی زۆره‌وه‌و سه‌یری تیره‌که‌ی ده‌کرد که‌ به‌ده‌سته‌یه‌وه‌ بوو، پیشانی هاوڕیکانی‌دا، هه‌ر له‌وکاته‌دا تیریکی ترم خسته‌ که‌وانه‌وه‌و خێرا تی‌مگرت، ئه‌م جاره‌یان به‌ر سه‌رو چاوی که‌وت، ئه‌وه‌نده‌ قایم هاواری‌کرد گۆنم له‌ ده‌نگی‌بوو، که‌وت به‌ودیه‌و شووره‌که‌داو له‌به‌ر چاوو نه‌ما.

ده‌مه‌و خۆرناوا بوون پیاوی‌ک که‌ به‌رگی ئه‌رخه‌وانی له‌به‌ردا بووه‌اته‌سه‌ر شووره‌که‌، ده‌ستی به‌رز کرده‌وه، وتی: ئه‌ی ئه‌میر ته‌یموور... منیش ده‌ستم به‌رز کرده‌وه، وتم: من ئه‌میر ته‌یموورم، ئه‌لێ چی؟! ده‌رکه‌وت که‌ هیچمان له‌ زمانی یه‌کتر ناگه‌ین، پاشان به‌ هۆی دیلماجه‌وه‌ له‌ گه‌لیادوام، بۆ ده‌رکه‌وت که‌ (به‌ره‌مه‌ن) ی شاری (ده‌هلی)یه، واته‌ گه‌وره‌ترین پێشه‌وای ئایینی. داوی لی‌کردم که‌ واز له‌ شار بینم و بڕۆم ئه‌گینا (به‌ره‌ما) که‌ خوای هه‌موو هه‌ندییه‌کانه‌ ته‌مه‌نکو‌تام ده‌کات. بێگومان من گه‌لته‌م به‌وته‌کانی هات و دامه‌ قاقای پێکه‌نین، (به‌ره‌مه‌ن) وتی: ئه‌ی ئه‌میر، ئیستا تۆ ته‌مه‌نت شه‌ست و سی ساله‌، ئه‌گه‌ر ده‌ست له‌م شاره‌ هه‌لگری ئه‌وه‌و سی ساله‌ ته‌مه‌ن به‌سه‌ر ده‌به‌یت، به‌لام ئه‌گه‌ر په‌لاماری شار بده‌یت و به‌کاره‌ساتێک ئه‌مری، ته‌نیا چه‌فتا سال ده‌ژیت. وتم: ئه‌ی پیاوی سوورپۆش، من و مه‌رگ دوو براده‌ری دێری‌نین و پێکه‌وه‌ ها‌تووین و خوومان پێکه‌وه‌ گرتووه‌، ئه‌گه‌ر ئه‌ته‌مۆی به‌ترسینیت شتیکی تر بلی. وتی: هه‌رچیم وت هه‌مووی راسته‌، ئه‌گه‌ر نه‌گه‌ریتته‌وه‌ هه‌واییکی زۆر ناخۆشت پێده‌گات! پرسیم ئه‌و هه‌واله‌ چیه‌؟! وتی: هه‌والی مه‌رگی کو‌ره‌که‌ته‌!... وتم: ئه‌و سه‌ریانه‌ی من که‌ کو‌ژران هه‌موویان باوکیان هه‌بووه‌، ئه‌گه‌ر هه‌والی مه‌رگی کو‌ره‌که‌م پێمبگات هه‌لو‌نستم وه‌ک هی ئه‌و

باوکانه ده بی که هه والی مهرگی کوره کانیان وهرگرتووه. (به ره مه ن) وتی: نیت هرچ قسه یه کم له گهل تودا نییه و ده پوم... پاشان تاریکیداهات و یه که م شهوی گه مارودانی ده هلی ده ستیپنکرد. له هه موو خالکی گرنکا پاسه وانم دانا. نه و شهوی شه و کانی دواتر له سهریکه وه ترسی نه وه مان هه بوو (مه لو نیقبال و مه محمود خه لچ) له شاره وه هیرشبه که نه سهرمان، له سهریکی تریشه وه ترسی نه وه مان هه بوو له بیابانی شه وه هیرشیکی تر بکرتنه سهرمان. دواي نه وه ی له بارودوخی نوردو وگه دلنیا بووم، نزیکه ی نیوه شه و چوومه چادره که م، بهرگی جهنگم داکه ندو خه وتم. هرکه چاوم چووه خو، گویم له چرکه چرکی بوو له دهنگی لیکدانی دوو شمشیر ده چوو، وام زانی دوزمن هیرشیکردو وه سهریازه کانه خهریکی نه بهردن، که راپه ریم، سهر ده که م نه و دهنگه دهنگی بهرگی ناستینه هه لو اسراوه که مه له گهل قه لغانه که ما به ریه که ده کون، له هه مان کاتا هه ستم به بوومه له رزه کرد. سهریازه کانی شم راجلکین و ترس و له رز دایگرتن، له بهر نه وه ی له ناو خانو به ره دانه بووین ترسی نه وه مان نه بوو دیوارو سهریان به سهرمانا بهروخت. سهریازه کانه ناگادار بوون که (به هه مه ن) ی هندیه که ان و تبوری نه گهر نه پون تووشی کاره سات ده بن، له بهر نه وه نه وه نده ی تر بوومه له رزه که دلی داخوریان دبوون. هینور مکرده وه دلنیا شمکردن که قسه کانی نه و کابرایه هرچ کاریگه ریه کیان نییه و په یوه ندیشیان به بوومه له رزه که وه نییه. له هه مان کاتا گویمان له هه راو هوریاو قیزه و هاواری شار بوو، زانیمان که داندیشتوانی شار له نیمه زیاتر له بوومه له رزه که ده ترسن. دواي نه وه ی له چادره که م هاتمه ده ری، به ناو نوردو وگه که دا گه رام و جاریکی تر له بارودوخی هه موو لایه ک دلنیا بووم. سهریری نه ستیره کانه کرد زانیم نزیکه ی سه عاتی شهوی ماوه، دیسانه وه چوومه وه چادره که م و راکشام. پینش نه وه ی وه نه ورنیکه م، هاواری سهریازه کانه راپچه کاند، که ده ربه ریمه وه ده ری سهر مکرده به مه نجه نیق بهرده بارانده کرتین، هه ر به ردی ده که وه خواری نوردو وگه ی ده له رزان، بهر هه رکه سی بکه و تابه هه لا هه لایده کرد. نه وه نده له خو م سه خلته و تووره بووم جیم به خو م نه ده گرت. هه ر ده مگوت و ده مگوته وه: چ نه قلنیک به کاره ی ناوه له پال شووره ی شاردا نوردو وگه هه لداوه؟! له هه موو لایه که وه سهریازو نه فسه ره کانه شیرزه بوون و ده ترسان، من بق خویشم ترسم لینیشتبوو، نیمه ی جهنگا وهران به برینی شیرو تیرو ته ورو پم و نیزه راهاتوین، به لام مردن به بهر باران بق نیمه کاریکی ناسایی نه بوو. ته نیا چاره یه که هه نه وه بوو هه موومان نوردو وگه به جیبه یلین و دور که وینه وه. له بهر

چادرهکه ما وهستا بووم، سهرنجمده داو ورد ده بومه وه، هه ندی نه فسه ری
پهراگه ندهم دی، بانگمکردن و پیم راگه یاندن به ناوی منه وه فره مانبدن
به سهربازه کان به خویمان و نه سپهکانیا نه وه له ئوردووگه که دورکونه وه. له بهر
پاراستنی شکومه ندی و ئابرووی فره مانده یی نه متوانی رابگم و نه وهسته
قاچاکانمی چه قانده بوونه زهوی، به خۆم وت: وای له و کاته ی نه فسه رو
سهربازه کانت چاوین لیبی له ترسانا هه لدی!! ئابرووی هزار سالت ده تکتیت و
سامی (تهیموور گورگین) له ناو ده چیت!... له بهر هیژشی مه نجه نیقه کاندایا مامه وه تا
به ته وای هه موو سهربازو نه سپهکان گه رانه وه دورکوتنه وه. که خۆمان گرتنه وه
داوام له هه مووان کرد ئاماده بن بۆ بهرنگاری هیژشی دورژمن، به لام هیچ
هیژشیکمان نه کرایه سهر، بۆم دهرکه وت سولتانی ده ملی و ده وری بهرکه ی هیچ
کارامه یی و شاره زاییه کی نه وتوی جهنگیان نییه، چونکه نه گهر له جی نه ودا
بوومایه هیژشم دهرکرده سهر له شکرکی شپرزو په رها وه. که پۆر به ووه،
مه نجه نیقهکانی سهر دیواره کانمان بینی. داوامانکرد که دهسته ی بچوک بچوک
بچن بۆ کۆکردنه وه هینانه وهی چادرو که لویه له کان.

ههرچه نده (مه لو ئیقبال و مه حمود خه لیج) له پرنکارمه یان لینه ستانین و
هه ندی سهربازم کورژان و هه ندیکیشیان بریندار بوون، به لام هیچ که لکیکیان
وه رنه گرت. ههرچه نده هه موو ژیا نه له گۆره پانی جهنگا به سهر برده وه، له گه ل
نه وه شا پۆر به پۆر وانه وهرده گرم و شتی نوی فیر ده بم، بهر بارانی مه نجه نیقهکان
بۆ من په ندیکی کاریگه ربوو، له پیستی له خۆباییبون ها ته ده ری، بهر بارمدا زۆر تر
وریا بم، بچووکترین حساب بۆ دورژمن بگم، کۆمیته ی راپوێژکاری جهنگم پینکهنای
کۆبووینه وه بۆ نه وهی له بیرو بۆچوونی هه موویان که لک وهرگیر، (شیر
به هرام مرووزی) ی نه ندازاریشم ئاماده ی کۆبونه وه که بوو. وتم: ئیمه واما زانی
فرمانه وای (ده ملی) ناتوانی بهرگریبکات، به لام نه وه بوو شه وی پابوردوو به
چاوی خۆمان دیمان چه نده وریاو ئاماده یه! خه ندقه ی پیر ئاویش بواریادات
په پیرینه وه بگه ی نه بن دیواری شووره ی شارو به بارووت بیته قینینه وه، ئیستا
پووده که مه شیر به هرام مرووزی، بزاین له م باره یه وه چی ده لی. وتی: نه گهر نه و
جۆگه یه بهریت که ئاوه که ی دیته سهر خه ندقه که ده وایی به گه ل خه ندقه که پیر
بگه ی نه وه، هه لگه ندنی بن دیواری شووره که و ته قانده نه وهی ئاسانده بیئت. وتم: نه م
ئیشه زۆر درێژه ده کیشی! وتی: بۆ چوونه ناو شار بهرپه یگه ی کی تر نازام. یه کی له
فرمانده کانم وتی: نه گهر به شینکی خه ندقه که پیر بگه ی نه وه، دورژمن واتیده گات که

دهمانهوی لهویوه هیژشبهکین، ئیتر سهرقالی ئیمه دهبی، لههه مان کاتا دهتوانین خهریکی لیدانی خهندهقی ژنر زهمین بین بو ئهوهی بگهینه بن دیواری شوورهی شار. هه ره پۆژه هه موو دانیشتوانی شاروچکهو گوندهکانی دهووبهه کۆکرانهوه، لهگه له سهربازهکاندا خهریکبوون، بو دواي نیوه پۆ ئاوی جوگه که وشکرا. دهه وه عه سه دهستیانکرد به گلکیشان بو پرکردنه وهی به شینکی خهندهقه که، که زانیمان گله که دهخزی و هیچی دیار نییه، بریاردرا جاری بهردبهینری. تا دواي خۆرئاوا بوون هه به بهرد دهکریه ناو خهندهقه که وه، هندیه کهان واتینگه ییبوون که دهمانهوی خهندهقه که وشکبهکین، نه یانده زانی دهمانهوی له ژنر ئه و شوینه وه که پریده کهینه وه، خهندهق لیده دهین و خۆمان دهگه یهینه بن دیواری شوورهی شار. که زانیان به و جوژه سههگرمی کارین زیاتر بهرد بارانیانکردین.

شه ویش هه ره خهریکی بهرد کیشانبوون، به لام لهگه له بهرد بارانه که شا په پۆو پیتالی چه روو قیراویی ئاگردراویان به سههردا داده باراندین. دارتاشه کهانمان دهستوبریان لیکردو پینچ مه نه نیقی باشیان دروستکرد، مه نه نیقه کهانمان له ئاستی ئیشه کهماندا دامه زاندن و کهوتنه بهرد بارانی بهرانبه، باشبوو بهم کاره بهرد بارانی دوژمن زۆر سستبوو، کرێکاره کهان توانیان به شینکی خهندهقه که پرپکه نه وه بهری ئاوه که بگرن. ده بوايه دوژمن به پلانه کهمان نه زانی و سهرقالیبه کهین. له هه موو لایه که وه وا خۆمان پیشاندا که دهمانهوی سههکه وینه سهه شووره که، بو ئه م مه به سه شه تهخته پردمان له سهه ئه و به شه دانا که پرمانکردبووه وه، په یژه ی گه وه گه وه مان دروستکردن تا واتینگه نه دهمانهوی به پرینه وه و سههکه وینه سهه شووره که، به لام من ئه و هیژشه م نه کرد نه بادا ژماره یه کی زۆر له سهربازه کهانم بکوژین، به تایبه تی چاوه پینی ئه وه بووم دیواری شووره که به ته قینینه وه.

(شیر به هرام مرووزی) شه و پۆژ ئیشیده کرد. پۆژنکیان هاته لام و وتی: ئه ی ئه میر، گه یشتوینه ته بهردیواری شووره که و چالێکی گه وه شمان ئاماده کردوه، هه رکاتی به تهوی پر بکری له بارووت و ئاگر بدری ئاماده یه؛ به ژنر ئه و شوینه دا خهندهقه که لیدرا بوو که پرمانکردبووه وه، له بهر ئه وه هه رکاتی دیواره که دا پووخیترایه ئیمه به ئاسانی دهمانتوانی لهویوه بچینه ناو شاره وه. سهربازانی چه تینم ئاماده کرد بو هیژشی سهه شارو هه موویانم زریپۆشکرد. وه کو زووتر باسکرد ئیجگار نازاو نه بهردو چاونه ترسن و به هه یج جوژی هه ست به نازار ناکن

كەلەبەرەكە داپووخىنن و پى فراوانتر بگەن، بۇ ئەمەبەستەش چەند چاللى لىندرا و بارووتيان تىدا تەقنرايەو، بەلام وەكو ئەوئەي يەكەم جار نۆز كارىگەر نەبوو، چونكە ئەو شورە گەرەو قايىمە بە چاللى بچووك نەدەپووخىنرا. كە شەو بەسەردا هات ناچاربووين پاشەكشى بگەن.

بەشىكمان لەو شەو بە چارەسەرکردنى برىندارەكانەو بەسەربرد، تەرمى كوژاوەكان كۆكرانەو بە ئەوئەي درندە نەيانخوات تادواي جەنگ بىيانىژىن. داوامكرد كە سەربازەكان بەسەننەو تاكو بتوانن بۇ پۇژى دوايى بچەنگىن. ھەموو فەرماندەكانم كۆكرەو، پىم وتن بە سەربازەكان رابگەيەنن كە سەبەينى چەك دەگرم بەدەستەو دەچمە گۆرەپانى جەنگەو، يان شارى دەھلى دەگرىن، يان تەرمەكەم لە كۆلانكى شاردا بەجىدەمىنى. ئەگەر هات و سەرگەوتىن ھەرچىيان بەرچاو دەكەوى بۆخۆيان، ھەر ژن و كچىكيان پى جوانە بۆخۆيان، ھەر لاويكىشيان ويست ئەويش بۆ خۆيان.

لە گەرمەي كۆبوونەو دا بووين، وتيان ديسان (بەرەمەن) ھاتووەتە سەر شورەكە. وت: چونكە پياويكى ئايىنيە تىرى تىمەگرن. بەوەرگىرم وت لەگەليا بدوئەت و بزائى دەلى چى. وەرگىرەكەم گەرايەو، وتى: دەلى تەمەنى تەيمور كورتدەبى چونكە پەلامارى ئەم شارەيدا، بەم زوانەش تووشى بەلەيك دەبى!... وت بپۇ پى بلى ھەرەشەي دوزمن كارم تىناكات، مروف ھەر يەك جار دەمرى!... پاشان ئاگادار كرام كە دانىشتووانى شارچراوچراوگيان ھەنكردوو و خەرىكى دىروستكردنەوئەي دىوارە داپووخىنراوەكەن، لەوانەيە تا سەبەينى ئەو دىوارە تەواوبكەن و رىمان نەبى بچىنە ناو شارەو. فەرماندا كە بە مەنجهنىق بەخەستى وچرى ئەو ئاستە بەردبارانبكەن بۆئەوئەي نەتوانن ئەو كارەيان بە ئەنجامبگەيەنن. دواي تەواوبوونى كۆبونەوئەكە چوومەو چادەكەم بە نۆكەرەكەم وت كە قورئانەكەم بۆ بىنى. من سەرانسەر قورئانم لەبەرەو ئاگادارى ھەموو ئايەت و سوورەتەكان و جزمەكانم و ھەموو دەستوورى قورئانم لەبەرە. من قورئان دەگرمەو تاكو بزائ چىم بەسەر دى، بەبى ئەوئەي بپروام بەو ھەبى كە دەبىژى چارەنووس چۆن بى ھەروايە، چونكە ئەگەر وا بوايە خوا ئەقل و ئاوەزى بە مروف نەدەبەخشى، لەبەر ئەو چارەنووسى مروف بەدەست خۆيەتى. كە قورئانەكەم كەردەو چاوم بەم ئايەتە كەوت (إنا فتحنا لك فتحاً مبيناً) ئەو ئايەتەي مژدەي داگىرکردنى مەككەي دا بە پىغەمبەرمان (د.خ)، ئەو بوو (بىلال) كە بانگەردى پىغەمبەر (د.خ) بوو چووم سەربانى (كەعبە) و بانگيدا. لە خۆشيانا خەرىكبوو ل

چادره کهم دهر پهرمه دهری و بانگبدهم، به لام دهمزانی بانگی ناوخت ده بیته هوئی
 سرسامی نه فسمرو سربازه کانه. ههستمده کرد نهوهنده بههیزم هیچ کو سپیک پیم
 ئی ناگریت، نهوهنده دلم خوشبوو ههراو هوریا یهک بهریابوو هیچ گویم نه دایه!!
 دووان له نهفسره کانه هاتنه ژووری و وتیان: هندیه کانه به فیلهوه له دهر وازهی
 باشووری شارهوه هاتوونه ته دهری و هیژشده کهنه سرمان اوتم: برون، تا نه توان
 له سهر پئی فیله کانه ناگر هه لگهن، فیل له ناگر دهرتسی و ناتوانی بیته
 پیشی. به (نه بدال که لزای) ش بلین سربازه قولا پهاو یژه کانی خوی بنیری به پووی
 فیله کانه وه، باشتین بوار هاتو ته پیشی بو پرسی شفره خهرتوومی فیله کانه،
 منیش بوخوم پاش سهر دانی ئوردووگه، دیم بو نهوئی. هه موو نهفسره کانه
 ناگادار کردهوه که نامادهی هیژشین بو سهر شار، چونکه دهر وازهی باشوور
 کراو ته وهو پهنگه بتوانین لهو یوه بچینه ناو شارهوه. دواي نهوه بهرو باشووری
 شار بهریبووم، نهوهنده ناگره لکرا بوو ده تگوت پوژی پوونا که... شهپ له نیوان
 سربازه کانه و فیلسواره کانه بهرده و امبوو، بهریهستی ناگریش پئی له فیله کانه
 گرتیوو، تیرهاو یژه کانه فیله کانیان کردبوونه نیشانه و تیربارانیانده کردن. هه ره
 کاته دا به (قهره خان) م وت به فرمانده کانه بلی پینچ سهد سربازی پیشمه رگه م بو
 هه لبرترین، خو م فرمانده ییانده که م و بهرو ناو شار ده کشین! وتهی خودای
 گه وره (انا فتحنا لك فتحاً مبیناً) له گویم دهرنگایه وه، باوهرم وابوو نهگر ههول
 بدهم نهو شهوه دهچمه ناو شارهوه. پینچ سهد پیشمه رگه که بهزی و بهرگی
 ئاسنهوه ناماده بوون، پیم وتن: خو م فرمانده یی تانده که م، ده موئی له م بواره
 په خساوه که لک وهر بگرم و خو مان بگه یه نینه دهر وازهی شارو دهستی به سهر دا
 بگرین، رینگه ی شار بو سربازه کانه مان بگه یه نهوه، نهگر سهر نه که وتین که سمان
 بهزیندوویی ناگه ریته وه!

به (قهره خان) یشم وت، نهگر مام، یان کوژرام، له پئی دهر وازهوه له شکر بهرو
 شار بنیزه، بهرگران له ناو بهرن، بیجگه لهو که سانهی که ناگاداری، بچوو کترین
 سوژو نهرمی بهرانه بر کهس مه نوینن، که شار داگیر کرا نازادی بده به سربازه کانه
 چی ده کهن با بیکن! (قهره خان) له هه موو شتی حالیبوو، زانی تا خودی خو م له
 جهنگا به شداری نه که م نه نجامان باش نابی. دواي نهوهی گاره پیویسته کانی
 له شکر م بهو سپاردن، له سهر نه سپه که م دا بهزیم و به پی بهریبووم، چونکه نه مزانی
 نه سپ له فیل نه سله میته وهو لئی دهرتسی، له سهریکی تریشه وه پیاده باشت
 به کووچه و کو لانی تهنگه بهری شاردا گوزهر دهکات.

شمشیر به دستیکه و تهریش به دستیکه‌ی تروه، پیش سربازها گام که‌وتم و به‌رو پیشه‌وه پویشتن، رینگه‌که‌مان پر بوو له کو‌سپ و ناره‌حتی، ده‌بوو به‌ناو فیلسواره‌کانا، یان به‌لایاندا برؤیشتینایه تا بگینه دهر وازه‌ی شار. به‌راست و چه‌پا شیرو ته‌ورم ده‌وشاندن خه‌رتوومی دوو فیلم به‌شیره‌که په‌راندن و لار بوونه‌وه، نه‌وانه‌ی له‌ناو که‌ژاوه‌که‌دا بوون که‌وتنه سهر زه‌وی. که‌له فیلسواره‌کان پزگار مانبوو نزیکه‌ی بیست گه‌زمان مابوو بگینه دهر وازه‌ی شار. له‌و کاته‌دا کو‌مه‌لیک سهر بازی سمیلزل له‌ شاروه به‌روو پوومان هاتن و ویستیان ری‌مان پی‌بگرن، به‌ده‌نگی زور به‌رز هاوارمکرد. (انا فتحنا لك فتحا مبینا)، وه خو‌م گه‌یاندنه ناو جهرگه‌ی نه‌و سهر یازانه‌وه، نه‌ونده گورچ و خیرا شمشیرو ته‌ورم ده‌وشاندن سهرم له‌ هی‌زو توانای خو‌م سهر مابوو، په‌یتا په‌یتا زرنکه‌ی به‌رگه ئاسنینه‌که‌م ده‌هات، گه‌لی شیرو رم تیسره‌وینرا، به‌لام کاریگه‌ری نه‌بوو. له‌ پاده‌به‌ده‌ر که‌وتبوومه جو‌ش و خرؤش، هاوارمکرد سهر یازه‌کانیشم نه‌عه‌ته‌یان ده‌کیشاو به‌روو پیشتر دهر پویشتن و سهر یازه سمیلقه‌وییه‌کان به‌راست و چه‌پداو له‌هه‌موو لایه‌که‌وه ده‌که‌وتن. هه‌نگاو به‌هه‌نگاو له‌ دهر وازه‌ی شار نزیکه‌ده‌بووینه‌وه، له‌و کاته‌دا هه‌موو مه‌راق و هو‌شم لای دهر وازه‌ی شار بوون، ده‌ترسام پیش نه‌وه‌ی ده‌ستمان بیگاتی هندیه‌کان پی‌وه‌بیدن و قاییم‌بیکه‌ن، باشبوو پیش نه‌وه‌ی دایخن، ئیمه‌ خو‌مان گه‌یاندنه دهر وازه‌که‌.

له‌ناو دهر وازه‌که‌دا شه‌ریکی ئی‌جگار ترسناک و سه‌خت پوویدا، توانیمان هه‌موو سهر یازه‌کانی نه‌و خاله‌ بکوژین و بجینه ناو شاروه‌وه. هیچ دهر فه‌تیکم نه‌بوو پاسه‌وان دابنیم تا‌کو دهر وازه‌که‌مان له‌سهر دانه‌خری، له‌سهر یکی که‌یشه‌وه له‌وه دلنیا بووم که‌(قهره‌خان)ی زاوام به‌خوی و له‌شکروه‌وه به‌دوومانه‌وه‌یه‌و نه‌و کاره‌ پاده‌په‌رینی. چوونی ئیمه‌ بو ناوشار وه‌کو تیریک و ابوو که‌ بچه‌قینه‌ سنگی دوژمن، وه‌کو هی‌رش لافا به‌ فرمانده‌یی قهره‌خان له‌شکرمان خوی کرد به‌شاردا. هاواری دانیش‌توانی شارو شیوه‌نی ژنان و زریکه‌ی منالان و هه‌راو هووریای ناسازی سهر یازه‌ هندیه‌کان له‌هه‌موو لایه‌که‌وه به‌رز بوونه‌وه. منیش به‌راست و چه‌پا ده‌ستم ده‌وشاندو به‌روو پیشتر ده‌چووم، تا گه‌یشتمه‌ شوینیکی چول، له‌پر ده‌سکی ته‌وره‌که‌م له‌ده‌سما خلیسکاو په‌ری. به‌سهرسامی ده‌ستم دایه‌ به‌ر پووناکی، تیگه‌یشتم له‌به‌ر نه‌وه ته‌وره‌که‌ له‌ده‌سما خلیسکاوه هه‌موو گیانم به‌ خوینی خه‌ست داپوش‌رابوو، نه‌ونده کوش‌تارمکردبوو هه‌موو له‌شم خه‌لتانی خوینبوو بوو. هه‌ندی سهر یازیش له‌ده‌ور به‌رمدا بوون، نه‌وانیش وه‌کو من له‌ خوین

هه لکیشرا بوون، وتم: نه مشهو گه یشتوونه ته بالاترین پلهی پاکى!، چونکه خۆتان به خوین شۆریوه، بۆ پیاوی جهنگاوهر خۆ شۆرین به خوین لههه موو شتی باشتره. دهسته دهسته سهربازه کانه گه یشتنه لام، نهو شوننه نارام و بى دهنگبوو، به لام لهده وریبهردا گهرمه ی جهنگبوو. تا نهو کاته نه مزانیبوو زامدارم، خوین لهسه رووی چاوی چهپمه وه دههاته خوارى، ههردوو لاقم له پینچ لاوه بریندار کرابوون، بهخۆمه وه له پینچ سهده کهس سهده سیاندهمان دیار بووین، هه ره مووشمان بریندار بووین. برینه که ی سهرو چاوم وای لیکردم که توانای بینیم نه مینى و نه متوانی درێژه به شهپرکردن بدهم. لهگه ل حه قده کهسی تردا که برینه که یان کاریگه ربوو، که نارمانگرت و چووین بۆ چاره سه پرکردنی زامه کانه مان، نهوانی تر جارێکی تر به ره و گۆره پانی جهنگ کشان. له بهر نه وه ی هه لسه وپاندنی کاروباری سوپا و جهنگم به (قه ره خان) سپاردبوو، له و باره یه وه ئاسوده بووم. من برام بۆ لای پزیشکی خۆمان تمه زه له پى بووراومه ته وه وه له لیا نگرته بووم و گه یاند بوویانمه جیی خۆم. کاتی چاومکرده وه به رگی جهنگم له بهردا نه بوو، سه روده ست و قاچم پیچرابوون.

ئاسمانی شاری ده هلی نه رخه وانیبوو، بۆسو لههه موو لایه که ره هه ستابوو، دیار بوو ئاگرى گه و ره گه و ره که و تبه و نه وه. ده مزانی قه ره خان بۆ زیره پیکردنی دوژمن نهو ئاگرانه به رپا ده کات. ویستم هه ستمه سه رپى و به رۆم به لام پزیشکه که م نه یه یشت، وتی: نه ی نه میر، نه گه ر بجوولنى خوینت به رده بی و نه وهنده ی تر بى هیژ ده بیت و ده مرى... لهگه ل نه وه شدا نه مده توانی له وه والی گۆره پانی جهنگ بى ئاگا بم. ئاگا دارکرام که سه ربازه کانه هه موو ده روزه کانی شاریان گرتوه. قه رمانده رکرد تا کو (مه لو ئیقبال و مه حموود خه لچ) نه گیرین نه مین کهس له شاردا ده رچى.

شه پر به رده وامبوو، له بهر نه وه ی زۆر لاواز بى هیژ بوو بووم، شه وانیکی درهنگ خه وم لیکه و تبه و. که چاومکرده وه پۆژیوو بووه وه، نه وهنده دوو که ل به ری ئاسمانی گرتبوو خۆر دیار نه بوو. سه یرمکرد برێک قه یماغ له پالما دانراوه، به نوکه ره که ی به رده ستم وت: به شی برینداره کانی تر بده. وتی: نه ی نه میر، ته نیا هه ره به شی تۆ دروستکراوه. وتم: به رۆ بلى به شی هه ره موویان ئاماده بکه ن و بۆیان به ینن. له و کاته دا قه ره خان هاته لام و وتی: لهگه ل کازیه ودا (مه حموود خه لچ) دیلکراو هه ر ئیستا که ش (مه لو ئیقبال) مان گرت!! وتم: بارودۆخی جهنگ چۆنه؟ وتی: هیشتا هه ندی به رگری هه یه. وتم: با جاپ بدرى که (مه لو ئیقبال و

مەحمود خەلج) بەدىلىگىراون، ئىتر جەنگ و بەرەنگارى و پووبەپووبونەو بەي
كەلكن، ھەركەس چەك فەي نەدا دەكوژى. با سەربازەكانمان بە دەستورى خۆم
ئازاد بن، ھەرچى دەكەن پىيان ئى مەگرن، بەلام ئاگاتان لە زانايان و پيشەسازان و
شاعىران بى، كەس لاقەيان نەكات.

(قەرەخان) پىنسىيارىكرد بمبەن بۇ كۆشكەكەي (مەلو ئىقبال)، وىم: جارى نا،
با بەتەواى جەنگ كۆتايىيىت. بۇ نيوپۇ دوا بەرگرى ھىندىيەكان نەما.
خستميانە سەر قەرەوئەيەك و بەناو تەرمى كۆژاوان و چەرە دووگەلدا كەبەرى
ئاسمانى گرتبوو، بىردميان بۇ كۆشكى سولتانی دەھلى. دواى سى پۇژ وردە وردە
بەرى ئاسمان پووناكبوو. بۇ بەيانى پۇژى چوارەم، نۆكەرەكەم قاپىك قەيماغى
بۇ ھىنام، ھەر كە داينا يەكسەر پشايەو بەسەريا، وەكو بى ئاگا ھاوارىكرد: ئەي
ئەمىر، بمبەخشە ئاگام لەخۆم نەبوو! وىم: خەمت نەبى دلم تىكەل نابى، قاپەكە
لابەر بچۇ قاپىكى تر قەيماغ بۇ بىنە. بەلام خىراو جارىكى تر پشايەو مەنەيتوانى
ھەلسىتەو. دەست و پىوئەندەم بانگ كرد كە بىيەنە دەرەو بە پزىشك بلىن
دەرمانى بداتى. دواى سەعاتى قەرەخان ھاتەژوورى، سەرنجەمدا زۆر شىرەزە، لىم،
پرسى: چىتە؟! وتى: ئەي ئەمىر، سەربازەكان تووشى پشانەو سىكچوون ھاتوون،
پزىشك ئەلى دەردى پشانەو چاوەقوولەيە!! يەكسەر قسەكانى (والىملوك)م
وھىر ھاتنەو كە وتى ئەوانەى چوون بۇ داگىركردى دەھلى، بەھوى نەخۆشى
پشانەو بەناچارى گەراونەتەو.

لەر ئەفسەرەنەى كە ھەواليان بۇ دەھنام پرسیارمكرد: ئايا ئەو دەردە تووشى
دانىشتوانى شار و دىلەكان ھاتوو؟ ئاگادارىيانكردم كە بىرك لە دانىشتووان و
دىلەكان تووشبوون.

پزىشكەكەمان نەيتوانى چارەسەرى نەخۆشەكان بكات. داوام لىكرد كە پراوئۇ
بە ھىندىيەكان بكات، چونكە بىستبووم كە ھىندىيەكان دەلەن دەرمانى پشانەو تەنبا
ھەر شىلەى خاشخاشە. بىرك شارەزا چوون و لەدەروپەرى شارى دەھلى
خاشخاشى وشكىان ھىنا، دواى كولاندنى ئاوەكەى خەستكرايەو دەرخواردى
نەخۆشەكان لرا، بەلام ھىچ كارىكى نەكرد. بۇ پۇژى دووم مەردنى سەربازەكان
دەستى پىكرد.

ويستەم لە شار بچەم دەرەو بۇ ئوردوگەيەكى نزيك، بەلام دووبارە پزىشكەكەم
نەيھىشت و وتى: ئەگەر بچولنىيت زامەكانت ھەودەكەن و پىسەدەبن و ناتوانم
چاكتبەكەمەو. ئەفسەرەكانم ئاگادارىيانكردم كە سەربازەنەخۆشەكان ئەوئەندە

سکیانچووه و پشاونه ته وه پیستیان به سهرئیسقانیانا و شکبووه ته وه و چاویان به قوولا چووه و لیویان و شک و پدش هه لگه پاره! قهره خان وتی: ئه ی ئه میر، ئه گهر لیږه بمینینه وه دوا سهر بازمان دهری، ته نیا چاره سهر ههر ئه وه یه له ده ملی دهرچین و برۆین، ئه گهر ئاوو هه و بگوږین له وانه یه له م نه خویشیه پرزگاریین.

پیش بلاو بوونه وه ی دهرده که، له شهری ده ملیدا بیست و ههوت ههزار کوژراو و بریندارمان هه بوون، برینداره کان نه یانده توانی برۆن به پرته، ئه گهر به جیمبیه نشتنا یه هه موویان ده کوژران. ده بوو بۆ سه لامه تی برینداره کانمان و بارمته و دیله کان له گه ل خوما ببه، (مه لو ئیقبا ل و مه حمود خه لچ) یش له پرزی دیله کانا بوون، ده ستیشم به سهر گه نجینه و خه زینه کانیانا گرتبوو، ده بوو بری دوو ههزار قیل و ئه سپ و ئیستر بۆ گواستنه وه ی ئه و شته به نرخانه ئاماده بکریین. به شیک له خه زینه که یان زږ بوو، به شیک تری گه وه رو ئه لماس و یا قووتبوو، بریارمدا هه موو جه و اهیره کان بۆ خوم گلبده مه وه، تا کو دوا ی خویشم بمینینه وه بۆ وه چه کانم.

بریارمدا هه ندی (به ره مه ن) یش به بارمته له گه ل خومدا ببه، یه کیکیان سهر گه وره که یان بوو که له سهر دیواره که هه پره شو گوڤه شه کانی ده کردن. داوام کرد بیهیننه لام، به هوی وهر گپره وه لی م پرسی: ناوت چییه؟ وتی: وتی ناوم (گانیهورتا) یه. وهر گپره که وتی به زمانی هندی واته ئاگری پیروژ. وتم به خه لکی شار بلی من ده مه وی له شار دهرچم، هه ندی بریندارو سهر باز به جیدینم، ده بی هه موویان بیاریزریین، هه ندی بارمته له گه ل خومدا ده به، دوا ی پویشتنه ئازار بدریین هه موو بارمته کان ده کوژم! (گانیهورتا) پرسی: بارمته کان بۆ کو ی ده به ی؟! وتم: تا (که ویته) ده یانبه، ئه گهر برینداره کان چاکبوونه وه گه یشتنه وه لام بارمته کان ئازاد ده گم. پرسی: ئه گهر برینداره کان بمرن، یان چاوه قووله بگرن و بمرن، بارمته کان ده کوژی؟! وتم: نا. وتی: سهر نه جامی (مه لو ئیقبا ل و مه حمود خه لچ) چی ده بی؟! وتم: هه ردووکیان بارمته ن و له گه ل خوما ده یانبه، ئه گهر ئازاری برینداره کانم بدریت ئه وانیش ده کوژم، به لام ئه گهر زامداره کانمان سه لامه تن به هه ندی مه رج به ریانده دم، ئه بیئت ئه وه ش بلی م له بهر ئه وه ی به ره نگارمان بوونه وه بهر گریان کرد پیږه وان بکوژریین، توش به هه مان جوړ پیږه وای کوشتنی، ئه گهر پیاویکی ئایینی نه بوو یه تی به ی یه کو دوو ده مکوشتی!! تو به رامبه ری به من قسه ی ناشیرینت کردو توانجت تیگرتم، وتت ئه گهر هیږه شکه مه سهر ده ملی دوا ی ههوت سال دهرم! وتی: ئه ی ئه میر، له و قسه یه ترسای!؟

وتم: ئەی پیاو، ئەگەر منت بناسیایە دەتزانى هەرگیز لە مەرگ ناترسم، بە تاییبەتی
لەگۆرەپانی جەنگا... پاشان وتی: ئەی ئەمیر، تۆ لە مەیدانی جەنگا نامری...
پرسیم: تۆ ئەم هەموو پیشبیینیانە لە کۆنە دینی؟! وتی: ئەی ئەمیر، (بەرەمەن)
نەفسی خۆی دەکوژێ و هەواو هەوەس و ئارەزووی ئازەلی وەلا دەنێ، دەتوانی
بەپرونی سەرەنجام و دواپۆژ ببینی! پرسیم: ئایندەى خۆتم پێ بلی. وتی: ئەى
ئەمیری گەورە، چا و ناتوانی خۆی ببینی! وتم: کابرا ئەم نوکتەیه تەم پێ خوشبوو
چونکە تازەیه!

لەو کاتەدا گوێم لە دەنگی شیوەن و گریانبوو، پاشان ئاگادار کرام کە شیوەن
و زاری (پاریا) نەو موسڵمانەکانە، داوا دەکەن کە لەگەڵ خۆمانا بیانبەین، چونکە
ئەگەر بمیننەو هەموویان دەکوژرێن! وتم: بە هەموویان راگوێزرێن بۆ ناوچە
موسڵماننشینەکان و زەویوزارو مولکیان بەسەردا دا بەشکرێن. هەر ئەو پۆژە بە
کووتری نامەبەرا نامە یەکم بۆ (عبدوللایمولک) نووسی کە پێداویستی
ئەو (پاریا)یانە جێبەجێبکات و نرخى زەویوزارەکەش لەمن بناسی.

کە کووترەکە لە شەقی بالیدا، قەرەخان ھاتە لام و وتی: ئەى ئەمیر، تا زووتر
دەرچین باشترە، ئەگەر ھندییەکان بزانن لەشکرەکەت وا شەکەتەو بەرەونەمان
دەچێ دەزانى چیمان بەسەر دێ! دەبێ هەر ئەمڕۆ بەرپێین. پرسیم: ئەى
نەخۆشەکان چی لێکەین؟! وتی: بە ئەوانیش لێرە بپێلینەو، ئەگەر چاکبوونەو
ئەوانیش دینەو لامان... دواى ئەو جاپدرا بەشاردا: ئەگەر بە هەر جوړی
خراپە یەك لەگول بریندارو نەخۆشەکانمانا بکړن هەموویان دەکوژم.

کاتی نوێژی عەسەر لە شارى (دەھلی) دەرچووم و بەرپێ خۆما گەپامەو. لەبەر
ئەو ھێشتا برینەکانم ساریژ نەبووبوون، پزیشکەکم نەپهێشت سوارى ئەسپیم،
تەختە یەکیان بۆ چاککردم و ھەلیانگرتم، بارمەکان و خەزینەکەو (مەلو ئیقبال و
مەحمود خەلج) مان پێشی خۆماندان و منیش بەدوایاندا. لەسەر داب و پەوشی
خۆم دەستەى ئامادە کردنى خۆراک و ئالیکم پێشخست بۆ ئەوێ لەو بارە یەو
ئاسوودە ب. کە گەیشتی نە کە لاوەکانی قەلای جومبە لە ترسی ماری ئەو ناوچە یە
لەسەر تەختەکە ھەستام و سوارى ئەسپبووم. دواى سازدانى ئوردووگە، بەدەورو
بەری خۆمانا ئاگرمانکردەو بۆ ئەوێ لە مار پارێزراو بین. بۆ پۆژی دواى پێی
قەلای (لۆنى) مان گرتەبەر و پێگەکە مەلەندو سەرە پێی فیلەکیویە زیانە
پۆکانبوو. پێشەنگانی لەشکرەکم ھەواییان بۆ ھینام کە قەلاکە وەکو جارێ
ھێزێکی زۆری تێدا یە، یان دەبێ بەلایدا گوزەر بکەین، یان داگیربکەین.

وتم: ئەی پیاو، ئەگەر منت بناسیایه دەترانی هەرگیز له مەرگ ناترسم، به تایبەتی له گۆرەپانی جەنگا... پاشان وتی: ئەی ئەمیر، تۆ له مەیدانی جەنگا نامری... پرسیم: تۆ ئەم هەموو پێشبینییانە له کۆنۆ دەینی؟! وتی: ئەی ئەمیر، (بەرەمەن) نەفسی خۆی دەکوژێ و هەواو هەوێس و ئارەزووی ئازەلی وەلا دەنی، دەتوانی بەپوونی سەرەنجام و دواپۆژ ببینی! پرسیم: ئایندەي خۆتم پی بلی. وتی: ئەی ئەمیری گەورە، چاو ناتوانی خۆی ببینی! وتم: کابرا ئەم نوکتهیه تم پی خوشبوو چونکه تازهیه!

لهو کاتەدا گویم له دەنگی شیوهن و گریانوو، پاشان ئاگادار کرام که شیوهن و زاری (پاریا) نهو موسلمانەکانه، داوا دهکەن که لهگەڵ خۆمانا بیانەین، چونکه ئەگەر بمیننەوه هەموویان دەکوژن! وتم: با هەموویان پاگوێزین بۆ ناوچه موسلماننشینەکان و زهویوزارو مولکیان بهسەردا دابهشکرتن. هەر ئەو پۆژه به کۆتری نامەبەرا نامەیهکم (عبداللّاه الیمولک) نووسی که پێداویستی ئەو (پاریا)یانە جێبهجێبکات و نرخێ زهویوزارهکش لهمن بناسی.

که کۆترهکه له شەقی بایدا، قەرەخان هاته لام و وتی: ئەی ئەمیر، تا زووتر دەرچین باشتره، ئەگەر هندییهکان بزانی لهشکرهکەت و شەکهتو بەرهونهمان دەچی دهرانی چیمان بهسەر دی! دەبی هەر ئەمڕۆ بهرینین. پرسیم: ئەی نهخۆشەکان چی لێبکەین؟! وتی: با ئەوانیش لێره بپێلینهوه، ئەگەر چاکبونهوه ئەوانیش دینەوه لامان... دواي ئەوه جاپدرا بهشاردا: ئەگەر به هەر جوړی خراپهیهک له گول بریندارو نهخۆشەکانمانا بکړیت هەموویان دهکوژم.

کاتی نوێژی عەسر له شاری (دههلی) دەرچووم و بهرینی خۆما گهپامهوه. لهبەر ئەوه هیشتا برینهکانم ساریژ نهبووبوون، پزیشکهکم نهیهیشت سواری ئەسپیم، تهختهیهکیان بۆ چاککردم و ههلیانگرتم، بارمهکان و خەزینهکهو (مەلو نیقبال و مەحمود خەلج) مان پێشی خۆماندان و هتیش بهدوایاندا. لهسەر داب و پهوشی خۆم دەستەي ناماده کردنی خۆراک و ئالیکم پێشخست بۆ ئەوهی لهو بارهیهوه ئاسووده بم. که گهیشتییه که لاوهکانی قهلاي جومبه له ترسی ماری ئەو ناوچهیه لهسەر تهختهکه ههستام و سواری ئەسپبووم. دواي سازدانی ئوردووگه، بهدوروو بهری خۆمانا ئاگرمانکردوه بۆ ئەوهی له مار پارێزراو بین. بۆ پۆژی دوايی رینی قهلاي (لۆنی)مان گرتهبەر و رێگهکه مهلبهندو سەر رینی فیلهکیویه زیانه پۆکانوو. پێشهنگانی لهشکرهکم ههوالیان بۆ هینام که قهلاکه وهکو جارێان هیزکی زۆری تێدايه، یان دهبی بهلایدا گوژه بکەین، یان داگیریکەین.

که له (دهلی) دهرچوین تا سنی پوژ نه خوشی چاوه قووله بهرده وامبوو، سهریازه کانی دهکوشتن، بۇ پوژى چوارهم ژماره ی تووشبووه کان پوو له که میبوو. که له قه لای (لونی) نزیکبووینه وه شوینه واری نه خوشی نه ما! بوم دهرکه وت ناوه ندی پشانه وهو چاوه قووله شاری (دهلی) یه.

هندیه کان ناگاداریانکردم که وهرزی (بارانی وهرزی) نزیکبووه ته وهو ماوه ی سی تا چل پوژ بارانی به خوړ دهباریتو هه وای زور گهرمی هاوین فینک کاته وهو چالاکی دهخاته بهرجه سته. کاتی گه یشتینه قه لای (لونی) له سهر بورجی قه لاکه سهر له شیکى ئاوساوی وهکو هیزم بینى، زانیم سهر له شى کوپه که مه. که نهو دیمه نه م بینى به جارى ئاگرم تیبه ر بوو! هه میسه پیشبینم کردوهو دیکم که کوپه کانم و خویشم له مهیدانى جهنگا بکوژرین. به لام هه رگیز پیشبینیم نه کردوهو کوپم که ولبکرت و پیسته که ی پر بکری له کاو هه ئواسریت و قه ل و دال چاوی هه لکولن و بیخون. ده بویه فه رمانده ی قه لای (لونی) نه وهنده هه سستی ببویه که شازاده یه کی وه ک کوپه که م به ریزه وه بنیژری، نه ک بهو جوړه سوکایه تیی پیبکری!

بهر له وه ی دهریاره ی کوشتنی (سعد وه ققاص) لیکولینه وه بکه م، داوامکرد که دارى زور بهر بۇ دروستکردنى په نا بوسه ر یازه کان و تهویلنه بۇ نه سپه کان له ده وریه ی قه لای (لونی) دا. که سهریازه کانم خه ریکی کارکردنبوون، پیایوئک له سهر شوریه ی قه لاکه وه بانگیکرد: نه ی نه میر، له م ناوچه یه د مه وه سته و بهر، نه گینا وه ک کوپه که ت دهکوژریت و که ولده کریت پیسته که ت پر له کا ده کرى و له پال کوپه که تا هه لده واسریت!! داوام له نه فسه ره کانم کرد که زووتر و خیراتر ده سته کار بن تا کو بتوانین هیرشبه کینه سهر قه لاکه، هه روه ها ناگادار بن نه کو له پریکا په لامار بدرین، شه وانه ش به ده وریه ی ئوردو وگه که دا ئاگر بکه نه وه بۇ نه وه ی له هیرشی فیله کان و ماره سامنا که کان پاریزراو بین. له و کاته دا بارانی وهرزی ده سستی پیکرد، به جوړی دهری دهری دهگوت توفانی (نوح) تازه بووه ته وه. چه نده ئیمه له بارانه که په سستیوین، فیله کیویه کان نه وهنده یان پیخوشبوو جاروبار که باران ده وه سته ی وهو خوشیده کردوه په لکه زپرنه ی په نگین دهرده که وت. شه وانه قازو قولنگ به ئاسمانا ده فرین و تا به یانی گویمان له دهنگیانبوو. باش بوو په نامان بۇ خو مان و نه سپه کانمان دروستکردبوو، به لام نه مانده توانی بهو بارانه زور به خوړه بجه نگین، به لام دنیا بووم به گه مارودان قه لای نییه خوی نه دا به ده سته وه، له گه ل نه وه شدا من زور په له مجوو، دهویست له رنی ولاتی پومه وه - تورکیا - بگه ریمه وه. له سهریکی که شه وه مه ترسیی نه وه م له دلا

بوو کە پادشاو سولتانهکانی هندستان یە کبگرن، لەشکرێکی گەورە پێکەوه بنێن و بێنە سەرمان. دەبوو هەرچۆنی بواوە زووتر قەلای (لۆنی) بگرن. دارتاشەکانم لە پەناگەکاندا پۆژانە خەریکی دروستکردنی (مەنجه‌نیق) بوون. بە هەزارەها تووتی بەسەرمانا دەفڕین و دەیانقێژان کەس نەیدەزانێ لەکوێنە دین و بۆ کوێ دەچن؟! کە باران دەووستایەوه، بەدەیان هەزار مەیموون لەم لقەوه بازیاندا بەسەر ئەو لق و لیمان نزیکدەبوونەوه بۆ ئەوهی خۆراکمان پێ نەهێلن؟، ئێمەش دەماندانه بە تیرباران و دوور دەرکەوتنەوه.

لەو ناوچەیەدا کە ئێمە لێبووین بۆ ماوهی (٣٠) سە شەو و پۆژ لەسەر یەک توێ بەخۆپ سەریدەکردو لافاو بەردەوامبوو. بۆ ئەوهی لە لافاوی گەردمەکی قەلایەکە لەسەر دروستکراو بێ خەمبین (شێر بەهەرام مرووزی) بەرەبەستێکی زۆر چاکی دروستکرد، لافاو کە بەرەو ناوهراسنی جەنگەلەکە دەرکەشاو دەرپاچەییەکی دروستکرد بۆ مەلەکردن و خۆشۆردنی فیلەکان.

بۆ ئەوهی سەربازەکانم سست و تەمەل نەبن، پۆژانە خەریکی مەشق و شەمشێریازی و زۆرانباربوون، سواری ئەسپەکانیش دەبوون و غاریان پێدەکرن بۆ ئەوهی ئەوانیش تەمەل و جەمام نەبن... لە دواوە بەسەر چوونی سە شەو و پۆژ، هەور بەری ئاسمانی بەردا، شەوی ئەستێرەکان دەدرەوشانەوه، دەنگی قازو قولنگ نەدەهات، ئەو هندییانە لێگەلمانا بوون مژدەیان دامی کە بارانی وەرزی کۆتاییهات!

لەو ماوهیەدا کەبێ پشوو باران دەباری، هیچ هەواییکی (دەهلی)م نەدەزانێ، کۆتری نامەبەریش نەیدەتوانی بفرێ و نامەم بۆ بێنی تا بزەم سەرەنجامی سەربازە بریندارەکان و نەخۆشەکان چییە؟! شەو و پۆژ (مەلو ئیقبال و مەحمود خەلج) پاسەوانیان بە دیارەوه بوو. (کارتاری) قەلای (لۆنی) دەیزانی هەردووکیان لە لای من دیلن. (مەلو ئیقبال) لەیەکەم پۆژدا نامەی بۆ نارد کە خۆی بدات بەدەستەوه، بەلام ئەو گوێی نەدایە و تی: بەرگریدەکەم و دەجەنگیم! دواوەستانی باران هەموو فرماندەکانم کۆکردنەوه بەدریژێ و بە تەواوەتی نەخشەی گرتنی قەلایەکەم بۆ پووونکردنەوه و تەمەل هەمان پلانی داگیر کردنی (دەهلی) پەچاودەکەین. دوو، سێ چالێ باش لەبن دیوارەکاندا هەڵدەکەنین و بە بارووت دەیتەقیننەوه. لەهەمان کاتدا بە مەنجه‌نیق پاسەوانەکانی سەر دیوارەکان بەردەباراندەکەین بۆ ئەوهی ئاوی گەرم و قورقوشمی تەواو و پۆنی

هه آقرچینراو نه کهن به سه رمانا. مه نجه نیقه کان کارنکیان به دوژمن کرد که نه یانده توانی به هیچ جوړی سر دهرینن، هر لمر کاته دا که دهسته ی چاله لکه نه کان خمریکی کاری خوړیانوون، بړنک سرباز سرکه وته سر دیواری قه لاکه تا کو بهرگرائی قه لاسه ریان ئی بشیوی و نه توان له یه ک خالدا هیزی خوړان کو بکه نه وه.

چاله لکه نه کانمان حالیان شریو، چونکه له لایه که وه دوژمن شتی به سه ردا دهراندن، له لایه کی تریشه وه هندی جار بهر دی مه نجه نیقه کانمان بهر دیواری قه لده که وتن و نه که وته به سه ریانداو ده پیلیشانده وه، له گهل نه وه شا چارمان نه بو، ده بویه هرچونی بووه چاله کان نامانه بکرن و بارووتیان تیا به قینرتیه وه دوی دارووخاندنی شوروی قه لای بچینه ژوړی.

من نه وه نده به درنژی باسی جهنگی قه لای (لونی) ناکه م و به کورتی ده یگیرمه وه. بۆ سییه مین پوژ توانیمان له دوو لوه شوروی قه لاکه دارمیتین. به بهرگی جهنگه وه ناماده ی جهنگبووم، هرچه نده فرمانده کانم زور تکایان لیکردم و هو لیا ندا به شداری نه که م، قایل نه بووم و وتم: خو م هه قی کوپه که م نه سینم، نه ی کی بیسینی؟! له که له بهری پوژمه لاتی شوروی که وه له گهل دهسته یه که له پاسه وانه تایبه تییه کانما چوومه ناو قه لوه له گهل یه که مین هه نگا ودا له هه موو لایه که وه تیربارانکراین، بی نه وه ی گوئی بدوینتی به ره و پیشه وه چووین، یه که مین دهسته ی بهرگری پریان پنگرتین، پیاوینک هاواریده کرد (تهیموور)، پاشان چهند شتیکی وت، بیجگه له ناوی خو م له هیچ نه گه یستم، به لوم ده مزانی جنیوم پنده دات!

دهستیکم شیرو نه ی تر ته ور، به هر دوو ده ست به هه موو لایه که دهستم ده وه شانداو سرباز هه کانیشم قاره مانانه ده جهنگان. زو بوم دهرکه وته که دوژمن زور به هیزه نه فسرینکم به ره دواوه تارد بۆ لای قهرخان بۆ نه وه ی تا نه توانی هیزمان فریابخت، دوی سه عاتی چهندان هه زار سرباز خوړانکرد به ناو قه لاکه دا و ئیمه ش هه نگاو به هه نگاو به ره و پشته نه چووین تا کو زووتر بگهینه ناوه ندی قه لاکه، بۆ نه وه ی خو م بگهینه نه (کارتار). پینش نه وه ی بگهینه نه ی، تا قعیکی تر جهه نگاو هرائی دوژمن پینشیان لیکرتین، دیسان پیاوی هاواریکرد، (تهیموور)، به هندی ش چهند قسه یه کیکرد. پیاوینکی به هه یکه ل و سمیلدریژو قه ویبوو. منیش هاوارمکرد تهیموور من! نه ویش دهستی به سنگیا

داو وتی: (کارتان)!! زانیم (کوئوال)ی قه لایه و شالام بۆ برد. به هه موو هیزکیه وه شمشیرنکی بۆم داوه شانده وه له هه مان کاتدا منیش تهوڕنکم بۆ داهینایه وه بهر دهستی کهوت و شمشیره که له دهستی پهری و دهستی راستی له کار کهوت، خیرا شمشیرنکم بۆ سهر و چاوی داهینایه وه خوین فیچقه یکرد، (کارتان) دانهویه وه که شیر هه لگرت و په لامار مبدات، دهستی تهوڕه کهم له کاردا بوو، تهوڕنکم له گازهری پشتی داو خیمکردو به زهحه تینکی زۆر تهوڕه کهم دهرهینایه وه. قاجیکیم گرت و به ناو جهنگاوه ره کاندایا مکیشا، سه ربازه کاند ئه و دیمه نه یان زۆر پی سهیر بوو چونکه شتی وایان له من نه دیبوو. دپم به سه ربازه کاندایا، تا (کارتان)م له گۆره پانی شه پ دورخسته وه، ئنجا داوای وه رگێرم کرد. وتم به (کارتان) بلێ له تۆله ی کوپه که ما سه ریده بپرم و پیسته که ی ده گرووم و پریده کهم له کا. چاوه کانی کارتار داپچرابوون و سهیریده کردم، نهیده توانی قسه بکات و لیوه کانی بجوولینی. من ویستم بهر له مرگی بزانی که به دهستی من ده کوژری، پاشان به یه که شمشیر سه ریم په راندو ده م نایه شا ده ماری گهرووی، دوو قوم خوینیم خواره وه و تینویتی تی تۆله ی (سه عد وه ققاص)م شکا، پاشان کهولکراو پیسته که ی پر کرا له کا. داوای تهواو بوونی جهنگ ته نیا دوو سه د و شه ش سه ربازی دوزمن مابوون، ئه وانی تر هه موویان به دهستی ئیمه کوژان له که لله سه ره کانیان هه ره می کمان دروست کردو سه رو پیستی به کا ئاخترای (کارتان) کرا به لوتکه ی هه ره مه که دا. سه رو پیستی کوپه کهم له و نزیکانه دا به خاک سپارد و ئه ندازیاره کاند ئارامگه یه کیان بۆ دروست کرد.

دانیشتوونی ئه و ناوه کوکرانه وه به بینگاری قه لاکه م پی پوو خاندن. تالانی و دهستکه وته کانی (ده هلی)م له ریی (قه نده هان) و (کابول) وه ناردنه وه بۆ شاری (کهش). (پاریا) نه و موسلمان ه کانی شم له ناوچه موسلمان ه کاندایا نیشته جیم کردن و زهویوزاری باشم بۆ کریم... (عبداللّٰه والیلموک)م پاسپارد که ئاگای لییان بی و بیانپاریزیت و زانای باشیان بۆ ته رخانبکات بۆ ئه وه ی فیتری داب و دهستووری ئیسلامیان بکا. (ئه بدال که لزانی) و سه ربازمکانی له جهنگه کانی هندستاندا ئازایه تی و قاره مانیتی چاکیان نواند، دهستکه وتی باشیان به دهستهینا، هه موویم به خوین به خشی و هیچم ئی گل نه دانه وه.

بیست و پینجهمین بەش

جهنگ له ولاتی شامدا و داگیرکردنی شاره‌گانی

دوای گه‌رانه‌وهم له هندستان، یه‌که‌م پۆژی به‌هار گه‌یشتمه‌ شاری (کابول) به‌بی و هستان له‌ویشه‌وه به‌پنجووم بۆ ولاتی خۆم. له هه‌ژده‌یه‌مین پۆژی وه‌ری به‌هاریدا گه‌یشتمه‌وه (که‌ش)، شه‌و شاره‌ی که‌ خۆم دروستمکرد، هه‌روه‌کو به‌هه‌شت هاته به‌رچاوم!... هه‌موو لایه‌ک سه‌وزی ده‌نواندو دارودره‌خته‌کانی هه‌ردوو به‌ری شه‌قامه‌کان گه‌وره‌ بوو بوون. ده‌ویست یارمه‌تی هه‌ژارانی شاربه‌دم، به‌لام که‌سم نه‌دی هه‌ژارو نه‌دارپی. ویستم شه‌و به‌هاره‌ له‌ناو گول و گولزاری شاره‌که‌مدا به‌خۆشی و هه‌سانه‌وه به‌رمه‌سه‌ر، له‌ پریکا که‌وتمه‌ سه‌ره‌نشستکردنی خۆم و وتم: له‌ بیرت بی که‌ (به‌رمه‌سه‌ن) هه‌ندییه‌که‌ ناگاداریکردیتوه که‌ هه‌وت سالت له‌ دنیا دا ماوه! تۆ له‌ گه‌رمه‌ی ته‌مه‌تا له‌ هه‌موو خۆشی و پابواردنیکه‌وه دوور بوویت، به‌م دواییه‌ی ته‌مه‌نت ده‌ته‌وی به‌ خۆشی رابویری! پیاویکی وه‌کو تۆ نابێ له‌ناو جیدا به‌ریت ده‌بی له‌ گۆره‌پانی جه‌نگا بکوژیت! هه‌سته‌وه به‌ره‌و ولاتی (پۆم) بکه‌وه‌ پێ که‌ شه‌وتۆته‌ پۆژئاو و بیخه‌ره‌ سه‌ر ولاتانی پۆژه‌لات، تا‌کو به‌ سولتانی (پۆژه‌لات) و پۆژئاو) ناو به‌رییت. هه‌سته‌ برۆ بۆ (سه‌مه‌رقه‌ند)، دوو به‌ردی بنچینه‌ دابی، یه‌کیکیان بۆ مزگه‌وتی خوا په‌رسی، دووهمیان بۆ ئارامگه‌ی خۆت! تۆ له‌ مردن باکت نییه‌و ده‌بی به‌ ده‌ستی خۆت ئارامگه‌ بۆ خۆت دروستبکه‌ی، مروقی بی ئاره‌زو و بی ده‌سه‌لات له‌ مردن ده‌ترسی، ته‌نیا هه‌ر خودای مه‌زن نه‌مه‌.

له‌گه‌ل ته‌واو بوونی یه‌که‌مین مانگی به‌هاریدا گه‌یشتمه‌ سه‌مه‌رقه‌ند. یه‌که‌مین ئیشم دانانی به‌ردی بناغه‌ی مزگه‌وته‌که‌و ئارامگه‌ی خۆم بوو. داوام له‌ نه‌ندازیاره‌کان کرد که‌ گه‌وره‌ترین و قاییم‌ترین مزگه‌وت دروستبکه‌ن که‌ تا دوو هه‌زار سال پتر بمینی. نه‌ندازیاری سه‌ره‌رشتیار ناگاداریکردم که‌ ئارامگه‌که‌ به‌ دوو سال ته‌واو ده‌کری، مزگه‌وته‌که‌ش به‌ چوارسال. منیش بوودجه‌ی تایبه‌تی و ته‌واوم بۆ هه‌ردوو پۆژه‌که‌ ته‌رخانکردو پووم‌کرده‌ بیابان بۆ مه‌لبه‌ندی تایبه‌تی خۆم.

زه‌ویوزاری کشتوکالیم به‌سه‌ر سه‌ربازه‌ دیرینه‌کانمدا دابه‌شکردو به‌خه‌لات و مووچه‌ی باشه‌وه‌ خانه‌نشینم‌کردن، له‌جینی شه‌وان لاوه‌ خوینگه‌رم و

به ده ستوربدنه کانم کرده سهربازی نوی. بهر له به پریبونم له گهل سوپای لاواندا (شاهروخ) ی کوپم کرده جینشیننی خوم و پیم وت که له شاری (کش) دابنیشی، زستانانیش بچیته وه (سه مه رقه ند) بو شه وهی همدوو شاره که ناوه دانن. بیرمخسته وه که سهر زه میتنگی بهرین، له (ده هلی) یه وه تا کو (به غداد) قه له مپه وهی منه به هو ی بنکه زوره کانی کوتری نامه بهر وه ده توانی به زووترین کات له هه والی شه پهره وه پهری ولات ناگادار بی. ههروه ها ناگادار مکرده وه که هه رگیز خو وه داته خواردن و خواردنه وه و پابواردن و ته مه لی، چونکه به لایه کی زور گه ورن. داوام لیکرد که به رده وام مه شقی سهربازی بکات بو شه وهی بقوانی تا سهر به سهر که وتوو یی فه رمانه وایی بکات ... پاشان پیم وت: (مه لو ئیقبال و مه حموود خه لچ) ده ده مه ده ست تو، له گه لیانا چاکبه، چاک خزمه تیان بکه، ته نانه ت نه گهر حه زیان له خواردنه وه و ژنی جوانیش بو، بی دلیمان مه که چونکه له کاری چاک و به که لک دور ده که ونه وه؛ من نیازم نییه شه دوو که سه بکوژم، چونکه له وانه یه بو دواروژ که لکیان لیومرگرم. لیروه بو هندستان ماوه یه کی زور دورو دریزه ناتوانن ناژاوو پیلان بهرپا بگهن، به لام دور نییه پابکن له بهر شه چاک چاودیریان بکه و ناگاداریان به.

له یه که مین پوژی سییه مین مانگی به هاردا به سه ده هزار سهربازه وه به پریبونم. هه سهربازیکی نویم سپارده سهربازیکی پیشترو خاوه ن نه زمون بو شه وهی چاک فیزی مه شقی بکات و ئاماده ی شهر بی... پنی خوراسانم هه لبرارد چونکه چاک شاره زای شه و پنیه بوم. به شاری (طووس) دا گوزهر مکردو پینگه ی شاری (په ی) م گرت بهر. به هه شارو شارو چکه و گوندیکا ده ویشتم به گهرمی پیشوازیده کرام و دیاری بهنرخیان بو ده هی نام، هه ندی له میره کان کوپه لاوه کانی خویانیان ده خسته پیزی سوپاکه مه وه بو شه وهی له گوزه پانی جهنگدا به هه ردارین و دوی چه ندین شه و نه بهر ده وک پو لای ناودرویان لی بیت و پیاوانه پشت به خویان بههستن.

که گه یشتمه شاری (په ی) چومه سهر ئارامگه ی زانای ناودار (موحه ممه دی کوپی بابوویه قومی) و سووره تی قورئانم له سهر خویند. ئه وانه ی له ده ورو بهرما بوون پییان سهیر بو، وتم: ئه ی ئیوه نازانن که هه میشه پیز له زانیانی زیندوو و مردوو ده گرم! من دورو کتییی شه زانایم خویندوو ته وه، هه رچه نده شیعه یه وه هه ندی شتی نووسیوه لای من په سه ند نین، له گهل

ئهوه شدا پلهو پایه ی ئهم زانایه ههه بالایه!... دوا ی ئهوه ی سئ پوژ له شاری (په ی) مامهوه، له ریی کرماشانهوه به رهوه بهغداد بهر ئیووم.

بو ئهوه ی له ترسی خیل و عیله کانی کرماشان بی خه مبم و بهمردی جاری پیشوو نه چین، له پیشه وه دهستمگرت به سه ره بهر بهندی (پاتاق) دا، دوا ی ئهوه بی ترس و لهرز له وئوه تییه بووین.

بهغداد ههه وهکو یه کهمین جار بینیبووم زور فراوان و دنگیر بوو، به لام نه متوانی ئه وهنده تیادا بمینه وه. لهوئ ههندی له شارمه زایانم کوکرده وه تا کو له هه موو پوهیه که وه زانیارییان ده رباره ی ولاتی شام لیوهر بگرم. به درێژی و به تهواوی له پوهی زهوی و پوهبارو دانیشتیوان و شارو دیها ته کانیه وه زانیاریم وهرگرت، گرنگترینیان ئه و زانیارییه نه بوون ده رباره ی زنجیره چیاکانی (دروو) و خیل و عیله کانی (دروو) ئاگادار کرام که ئه وان زور جه نه ناوهرن، له کاتی جهنگا زهوی و کشتو کالیان به جیده هیلن و به مه پو مالاته وه پوو ده که نه کیوه سه خته کانیان، به گوشت و شیرو خوری مه په کانیان هه لده که ن!!.

پیم و ترا ئه گه ره په نجا سال دژیان به نه گیم و که مارویان بدهم دمه ره قه تیان نایه م! باشت رین ریگه که بو م ده سنیشانکرا ریگه ی باکووری ولاتی شامبوو، که به کیوه کانی (ئه نصار ییون) دا ده پواو په ره له چه م و کانیای زورو زوری ش سه لامه ته.

له گه ل چه ند شارمه زایه کی ناوچه کانی ولاتی شامدا بهر ئیو یین. له سه ره تای وهزی هاویندا گه یشتینه کویتانی (ئه نصارییون)، ئه وهنده ش گه رم نه بوو که په ریشانبیین.

پوژیکیان گه یشتینه شوینیک کومه لی ژن و پیاده ره که وتن، پیاده کان ده ماخیانکرد بوو، ته نیا ههه چاویان به ده ره وه بوو، هه موو باله بهرزو ناوچه د باریک بوون، ژنه کانی ش وهک پیاده کان بالا بهرز بوون، به لام قه له و تر بوون و ده ماخیشیان نه پو شیبوو. شارمه زاکان بویان باسکردم که ئه وانه (ئیسما عیلین). شهوی له ناوچه یه دا هه لماندا، داوامکرد که چه ند پیادیکی ئیسما عیلیم بو بانگبکه ن. له پیشه وه وام زانی که عه ره بن دوا ی په رسیارو وه لام، زورم پی سه یه بوو که به فارسی ده دوان. وتیان: ره چه له کمان ئیرانییه له سالی (٦٥٦) ی کوچییه وه، باووبایر انمان له ئیرانه وه ها تو نه ته شام و جیگیر بوون. وتم ئیوه چاک ئه و سالی کوچکردنه تان له به ره!! هه موویان به بی دهنگ سه ریانه قاند. وتم: چی ده زانن به بی ترس بیلین، من چیژ نه هه موو زانیارییه ک وه ره ده گرم!

یەکیکیان وتی: ئەو ئەمەر، ئەو سالا لە یادی ھەموو (ئیسماعیلی) یەکدا چەسپەو لەیاد ناچی چونکە لەو سالا ھا ھەموو قەلاکانی (ئیسماعیلییەکان) لە ھەموو ناوچە یەکی ئێرانداو بە تاییبەتی لە (ئەلمەوت)، بە دەستی (ھۆلاکو خان) ی مەغول وێرانکران. ئەو سالا سالی غەزای ماتەمینی پێبازی ئیسماعیلییەکانە!...

پرسیم بۆچی پووی خۆتانان داپۆشیو؟ وتیان: دوا ی وێرانکردنی قەلاکانمان (ھۆلاکو خان) فەرمانی قەرکردنمانی دەرکردو ھەر کەس بەردەست بکەو تاییە دەکوژا چونکە بە خێر دەزانراو پاداشتی ش وەردەگیرا. لەو سەردەمانەدا لە ئێراندا کۆمەڵی دەرویش ھەلکەوتبوون پێیان دەوترا (دەرویشانی پوویش). باوو باپیرانی شمان، بۆ ئەوێ نەناسرێنەو دەماخیانکردووەو بە شیوێ (دەرویشانی پوویش) خویان نواندووە. پاشان لە ئێرانەو کۆچیانکردووەو ھاوونەتە ولاتی (نیوان دوو پووبار)، چونکە ئەویش کەوتۆتە ژێر دەسلاتی ھۆلاکو خانەو، لەویشەو باریانکردووەو لەم ناوچە یەدا گیرسانەتەو، ئەم دەماخ و پوویشەش لە باوو باپیرانمانەو بۆمان ماوەتەو بۆو بە داب و پەوشی ئیمەش!... وتم: ھەر لە ئەمروە ئێو بی ترس و لەرز، نابێ دەماخبکەن، دەست لەم داب و نەریتەتان ھەلگرن!

بۆ ئێوارە ی پۆژی دواتر گەیشتی نە قەراخ پووباریکی بچووک. لەوێ چەند پیاوئیکی سمیلندریژو قەوی و پم بە دەستم بینین، لیمان وورد دەبوونەو! شارەزاکان تێیانگەیاندم ئەوانە (عەلەوی). دوا ی نوێژی شیوان چەند پیاوئیکی (عەلەوی) یان بۆ ھینام، بە عەرەبی دەدان، منیش چاک شارەزای زمانی عەرەبیم، پرسیم: بۆچی پێتان ئەلین (عەلەوی)؟! وتیان: باوو باپیرانمان لە بنەمالە ی (بەنی ھاشم) بوون، لەبەر ئەوێ ھەندێ لە خەلیفە (ئەمەوییەکان) ئازاریانداون و تەنگیان پێھەلچنیون، پەنا یان ھیناوەتە ئەم کێوانەو لیژە ماونەتەو. وتم: منیش پیاوئیکی موسلمانم و ریزی بەنی ھاشم و بنەمالە ی پیغەمبەری ئیسلام (د.خ) لەسەر سەرم و ھەرچی داوا ییەکتان ھە یە بەسەر چاو. وتیان: ئیمە ھیچ داواکارییە کمان نییە، بە ھا تەنت شادمانین، چونکە ھیچ ئازارمان نادەیت ولەگەلمانا بەسۆزی. وتم: مەگەر کەسیک بیەوێ دوزمانیە تیم لەگەلدا بکات ئازاری دەدەم...

دوا ی ئەو چەند پۆژی بە ناوچە ی عەلەوییەکاندا گوزەرمانکرد. پۆژکیان ھەستم بە ئازاریکی زۆر کرد لە پەنجەگەرە ی پێی راستمدا، وام زانی خەتای

پیلادوهمکانه، بویه پیلادویکی فراوانترم کرده پیم. بوشهوی ئازاری پهنجهم زوری بوهینام، بویه یانییه که ی پیش نهوهی سوار بم. پیلادویکی سووکترو فهرحترم کرده پیم، بهلام ئیشی قاچم هر بهره وامبوو. دهه و ئیواره گه یشتینه شوینیکی بهرین و خوش، لهوی ئوردو و گمان هه لدا. پاش نویری شهوی داوای پزیشکی سوپام کرد که ناوی (نه بوومووسا بوخاری) بوو. دواي سهرکردنی شوینی ئازاره کهم سهری هه لپی، وتی: نهی نه میر، ئیسقانی پهنجته سهلامه ته، ئیشی جومگه که یه واسه خه لته تیکردووی. وتم: کهوا بوو پیر بووم؟! پزیشکه کهم بۆ دلدانه و هم وتی: نهی نه میر، له سه رده می لاویشدا نه خوشی جومگه هر هه یه، خه میشت نه بی چاره سهری ئاسانه!... وتم: چیه؟! وتی: به ناوی (بی) چاکده بی، چه ند جارئ بیخوره و ئیشه که ت نامینی، به لام پاش چه ند مانگی له پیی چه پتا و له هه مان شوینا هه ست به هه مان ئازار ده که یته وه، نه مه پیی ده لئین نه خوشیی (نه قره س) و به ینا و به یین سهر هه لده دا. تاکو ئیستاش نه م نه خوشییه به ینا و به یین تووشمه بیته و له پیمده خات، چاره سهریشم هه رئاوی (بی) یه، که چاکده بم وا ده زانم هه رگیز نه م نه خوشییه م تووش نه هه اتوه.

دواي نه وه به ناوچه کانی عه له وییه کاندای تپه پ بووین، به ره و شاری گه ره ی (هه له ب) که وتینه پی. ده رباره ی زوری دانیشتوانی. ده و ترا ملیونی ده بن، پیشه سازی ئاسن، که به ئاسنی هه له بی ناودار بوو: ئاوریشمی زور باش و جوان و دانسقه و نایابی، ژنانی زور جوانی، که ئاگادار کرام سوپاکه م نزیک شار نه خه مه وه نه بادا سه ربازه کانه بویان شیت و دیوانه بن، نه مه ش ژنانی گه یلان — ی وه بیر هینامه وه، هه ره ها ده رباره ی سوولتانی هه له ب (طوغرول بوولاک) که ده و ترا بۆ خوی دیویکه و نه وه نده بالا به رزو به هه یکه له من وه کو منالی له زه وی به رز ده کاته وه، به لی ده رباره ی نه مانه و شتی تر گه لی شتم ده بیست.

پۆژنکیان گه یشتینه سهر به رزاییه ک، له ده و ره و تارمایی شاری هه له ب دیار بوو، که نزیکتر بوومه وه شووره ی شاریش دیار بوو، سه رنجمدا هه یچ هه یزکی به رگری دیار نییه، شووره ی شاریش زور به رزو قاییم نه بوو. به راستی چاوه پوان بووم سوولتانی هه له ب که ده و ترا به یه ک ده ست وه کو منالی من به رز ده کاته وه، پیم پیبگریته و نه یه لی به ره و پیشی برۆم. که گه یشتمه قه راخ شار، دیم هه موو ده روزه کانه قاییمکراون و له سه ر شووره ی شار کۆمه لی پاسه وانا م

بینی. بۆم دەركەوت كە (طوغرول بولاك) پیاویکی ترسنۆكەو خۆی خزانداوتە ناو شارەووە لە مەرگی خۆی دەترسی و بەسەریا سەردەكەوم... وەرزی پاییز بوو، هەوا خۆشبوو، گەمارۆی شارمانداو لای باكۆرەووە ئوردووگەمان هەلدا.

یەكەمین پوژ كەگەیشتمە قەراخ شارێ حەلەب، دواى نوێژى ئێواره فەرماندەكانم كۆكردهووە پێم وتن: ئەمڕۆ بە هەرچواردەورى شوورەى شاردا گەپاوم، شوورەكە لە خشت و قوڕ دروستكراوەو گرتنى بۆ ئێوه زۆر ئاسانە، ئێوه بەسەر شوورەى (دەهلى) دا سەركەوتن و تەقانتانەوه، كە مەزنترین و قاییمترین شوورەى سەرزەمینە، دلنایام هەر بە پەيژەى دارو پەيژەى گوریسی قولاپدار دەتوانن بە ئاسانى سەركەون و دەروازەكانى شار بگەنەوه، باكارى بارووتیش بۆ هەلتهكاندنێ شوورەكە لەو لاوه بوەستى كەبە تەواوەتى ئیشەكەمان ئاسانەكەت... بە پیاوەكانتان پابگەيەنن دواى چوونە ناو شار ئازادن، چىيان دەوى دەستى بەسەردا بگرن و بۆخۆيان. لە سەبەینێوه دارتاشەكان خەرىكى دروستكردنى پەيژەو شارەزايانى دىكەش سەرقالى دروستكردنى پەيژەى گوریس دەبن. دواى بلاوكردنەوى فەرماندەكانم، لەو نانەى كە سەربازەكان دەیانخوارد نانیان بۆ هینام، ئەوه داب و پەوشمە، لەكاتى جەنگدا چىشتكەرى تايبەتیم نىیەو هەموو سەربازەكانیش لەوه ئاگادارن. دواى ئەوهى كەمێك خواردنم خوارد نووستم. نىوەشەو لە چادرەكەم هاتمە دەرى و بەناو ئوردووگەكەدا گەپام، دواى چوومە سەر گردێك كە ناو شارى لێوه دیار بوو، بێجگە لە چرای منارەكان هیچ پووناكییهك دیار نەبوو، بێجگە لە دەنگى كوندە بەبویەكیش هیچ دەنگى بەر گوى نەدەكەوت. خەلك دەنگى كوندە بەبوو بە خراپ و نەگەتێ دەزانن، بەلام من واى نازانم، چونكە هەندى باندە بە تیشكى خۆر سەخلەتدەبن و چاویان نابینى، لەبەر ئەوه بە شەو دیتە دەرىو دەخوینن.

لەهەمان كاتیشا پێم بە پێشبینى خراپ وەرناگرم، كە گویم لە پێمى دەبێ هەموو میژووى دێرێم دیتەوه یادو دەمخاتە بیرى دروستكردن و بینى داهااتو، چونكە داهااتو لەسەر بنچینەى پابووردوو بەرز دەبێتەوهو سەرەلەدات. خەلك دەزانن ئەسكەندەر جەنگیز كۆن و چىيان كردووه، بۆیه ناویان بە مەزنى دەبن و یاد دەكرێن، لە دلى خۆمدا وتم دەبێ دواى هەزار سالى تر خەلكى بە مەزنى یادەت بگەنەوه!... لە گردەكە هاتمە خواى، هەستەمكرد هیژو توانای تەواوم هەیه بۆ داگیر كردنى جیهان. بە خۆم وت:

ده‌بی تا دوا پۆژو دوا هه‌ناسه‌ت له‌ گۆڤه‌پانی نه‌به‌ردو جه‌نگدا بیت بۆ ئه‌وه‌ی ناوت هه‌ر به‌مینی و وه‌کو خه‌لك ناوت ون نه‌بی...

له‌ به‌ره‌به‌یانی سییه‌مین پۆژدا په‌لاماری شووره‌ی شارماندا. له‌هه‌موو لایه‌که‌وه‌ سه‌ربازه‌کان به‌ په‌یژه‌ی دارو گوریس سه‌رکه‌وتنه‌ سه‌ر شووره‌ی شار، له‌هه‌مان کاتا بۆ به‌رگرییان به‌ تیرو که‌وان و قۆچه‌قانی تیرباران و به‌رد یارانی دوژمنمان ده‌کرد. دوا‌ی سه‌عاتی توانیمان هه‌وت بنکه‌ی دوژمن له‌سه‌ر شووره‌که‌ داگیر بکه‌ین و خۆمان تیا‌یا جیگیر بین. په‌یتا په‌یتاش هی‌زی پشتیوانم ده‌نارد هه‌ر شووره‌که‌ بۆ قاییم‌کردنی ئه‌و خالانه‌ی به‌ده‌ستمانه‌وه‌ بوون. هه‌ر که‌ زانیم سه‌ربازه‌کانم به‌و دیوا چوونه‌ خواری، دُنیا بووم به‌ ئاسانی ده‌توانین بچینه‌ ناو شاره‌وه‌.

یه‌که‌مین جار ده‌روازه‌ی پۆژه‌لاتی شار کرایه‌وه‌ سوواره‌کانمان به‌ره‌و ناو شار کشان. دوا‌ی داگیر‌کردنی خانووه‌کانی نزیک به‌ ده‌روازه‌که‌، به‌ره‌و ده‌روازه‌ی پۆژئاوا کشان و ئه‌ویشیان کرده‌وه‌. له‌ ده‌روازه‌کان و شووره‌ی شاره‌وه‌ له‌شکهره‌کم پژایه‌ ناو شاره‌وه‌، له‌و کاته‌دا به‌ پێویستم زانی له‌ناو شاردابم. زۆر چاوم بۆ سوڵتانی پانه‌وان و به‌هیزی شار گیرا، سا به‌لکو بنۆم بێته‌ مه‌یدانه‌وه‌، به‌لام دیار نه‌بوو. وتم په‌نگه‌ خۆی له‌ قه‌لاچکه‌یه‌که‌دا هه‌شار دابی، له‌په‌ر ئالایه‌کی سپیم له‌سه‌ر ده‌رگای قه‌لاچکه‌یه‌که‌وه‌ ده‌، زانیم (طوغرول بوولاك) نیازی شه‌پ‌ی نییه‌و ده‌یه‌وی خۆی بدات به‌ ده‌سته‌وه‌. بانگم‌کرد: پاسه‌وانی قه‌لا کێیه‌، بۆچی خۆی ده‌رناخات؟! پیاویکی قه‌به‌و به‌شان و شکۆ ده‌رکه‌وت، پرسیم: ئایا تۆ (طوغرول بوولاك)یت؟! به‌ زمانی عه‌ره‌بی وتی: به‌لی. وتم: ئه‌گه‌ر ئه‌ته‌وی خۆت بده‌ی به‌ده‌سته‌وه‌ بۆچی فه‌رمانی وه‌ستانی به‌رگری ده‌رناکه‌یت؟ دیاره‌ شتیک له‌ژێر سه‌رتایه‌!... وتی: ئه‌ی ئه‌میر، من نه‌مویسته‌وه‌ دژ به‌ تۆ بجه‌نگیم، بۆچی هی‌رشتکرده‌ سه‌ر ئه‌م شاره‌؟! وتم: ناچار تکرده‌م، ئه‌گه‌ر نیازی شه‌پ‌ت نه‌بوو بۆچی ده‌روازه‌کانی شار ت قاییم‌کرد و نه‌ته‌نێشت بێمه‌ ناو شاره‌وه‌؟! وتی: ناچار بووم وا بکه‌م! پرسیم: چه‌ند ساڵه‌ فه‌رمانه‌وه‌ای؟! وتی: پازده‌ ساڵه‌. پرسیم: له‌م ماوه‌ی پازده‌ ساڵه‌دا ره‌وشی شه‌پ‌و ریککه‌وتن فێر نه‌بووی؟! تۆ ئه‌گه‌ر چه‌ند پیاو ماقوولیکت بناردنایه‌و خۆیشت به‌اتیتایه‌ به‌ پیریمه‌وه‌ ده‌روازه‌کانتان والا بوونایه‌ نه‌ده‌هاتنه‌ شاره‌وه‌و سوپاکه‌شم له‌ ده‌ره‌وه‌ی شار ده‌مایه‌وه‌. هه‌موو که‌سی به‌م داب و نه‌ریته‌ ده‌زانی، به‌لام دیاره‌ تۆ خۆتی لی گێلده‌که‌ی.

(طوغرول بولاک) وتی: هەر ئیستاکه فه‌رمانی شه‌ر وه‌ستاندن ده‌رده‌که‌م به‌و مه‌رجه‌ی تۆش فه‌رمان بده‌ی به‌ سه‌ربازه‌کانه‌ کوشقار پاگرن و ده‌ست له‌ تالان و به‌ دیلگرتن و کج وژنبردن هه‌لگرن! ... و تم: تو دۆپاوی، منیش براوهم، ده‌بی من مه‌رجی کۆتاییه‌ینان به‌ جه‌نگ دابنیم نه‌ک تو! مه‌رجم هه‌ر ئه‌وه‌یه‌ ئه‌گه‌ر چه‌ک دابنیم، خۆت و ئه‌وانه‌ی چه‌ک داده‌نین ناتانکۆژم! ... زۆری پی ئه‌چوو له‌ قه‌لاچه‌که‌وه‌ بړنک پیاوی ده‌هۆل و زورناو ته‌پل به‌ده‌ست ده‌رکه‌وتن، هه‌ندیکیان ئامرازیکیان به‌ده‌سته‌وه‌ بوو له‌ په‌حه‌تی گه‌وره‌ ده‌چوو، هه‌موویان ده‌ستیان به‌ موسیقا لیدانیکی خه‌ست و چه‌رو گوینکه‌پ که‌ر کردو جارپانده‌دا: شا (طوغرول بولاک) فه‌رمانی داوه‌ که‌ شه‌ر بوه‌ستیت و هه‌موو سه‌ربازه‌کانی خۆیان به‌ده‌سته‌وه‌ بده‌ن... منیش فه‌رمانمه‌رکه‌ر له‌ هه‌ر شوینی سه‌ربازه‌کانی (طوغرول) خۆیان به‌ده‌سته‌وه‌ بده‌ن شه‌ر بوه‌ستی. (طوغرول) میوانداریکردم بۆ ناو قه‌لاچه‌که‌ی، به‌لام من و تم: ئیستا له‌ناو شارا ئیشم زۆره‌ ناتوانم، با سه‌ربازه‌کانم بینه‌ ژووی، بی خه‌م به‌ لاقه‌ی خۆت و مال و منال و ده‌ستپنیه‌ندت ناکه‌ن، به‌لام پێتان پێناده‌ی بینه‌ ده‌ری به‌ تایبه‌تی خۆت، دواتر خۆم بپیارده‌دم. کاتی نیوه‌پۆ به‌ ته‌واوه‌تی شاری (حه‌له‌ب) که‌وته‌ ژێر ده‌ستمان. چوو مه‌ مزگه‌وتی گه‌وره‌ی شارو له‌وی نوێژی نیوه‌پۆم کرد. دوا‌ی نوێژ ئیمامی مزگه‌وته‌که‌ که‌ پیاویکی پیرو پدینسی و نوورانیبوو ناوی (فه‌یضه‌ ددین عاملی) بوو، ها ته‌ لامه‌وه‌و به‌زمانی عه‌ره‌بی وتی: بینیم سه‌رگه‌رمی نوێژی، سوپاس بۆ خوا که‌ موسلمان، که‌واته‌ موسلمانان به‌خشه‌! و تم: من به‌پیی شه‌رع هه‌لسوکه‌وتده‌که‌م، دانیشتووانی ئه‌م شاره‌ دژ به‌ من وه‌ستاون، له‌به‌ر ئه‌وه‌ ده‌بی تالانبکړن و پیاوان و ژنانی لاویان دیلبکړن. ئیمام وتی: دانیشتووانی ئه‌م شاره‌ نه‌یانده‌ویست دژ به‌ تو به‌رگه‌ریبه‌که‌ن، بپیار هی (طوغرول بولاک) بوو. ئه‌ی ئه‌میری گه‌وره‌، ئه‌گه‌ر تو بۆ خۆت فه‌رمانبده‌ی دانیشتووانی شاره‌دته‌وان سه‌رپنجیبه‌که‌ن؟! په‌حم به‌ دانیشتووانی شار بکه‌و بیانبه‌خشه‌. ئه‌گه‌ر مال و سامان و گه‌نجینه‌ت ده‌وین پێی ولاتی کافران بگه‌ر به‌ر، له‌وی ده‌ست بگه‌ر به‌سه‌ر زېږو گه‌وه‌ریکا که‌ دوو هه‌زار سال ده‌بی کۆیده‌که‌نه‌وه‌!... پرسیم: ولاتی کافران کامه‌یه‌؟! وتی: ولاتی (بیزانتیۆم) که‌ هه‌موو دانیشتووانی کافرن!... لیم پرسی: ئایا تو (بیزانتیۆم) ت دیوه‌؟!... پیره‌می‌رده‌ بۆی باسکردم که‌ یه‌ک جار چوو بۆ شاری بیزانتیۆم (ئه‌سته‌مبولی ئیستامبول بریون) ئه‌و شاره‌ ده‌ ئه‌وه‌نده‌ی حه‌له‌ب گه‌وره‌ترو فراوانتره‌، ئه‌وه‌نده‌ ده‌وله‌مه‌نده‌ هه‌زار

قاروونی زیاتر تێدایه، دوو هزار سال دهبی هه رچی سامانی کافرانه لهو
شاره دا کۆکراوه تهوه، تهنا نهت کاسه و که وچکی هه ماله کانیش له زێرو زیو
دروستکراون!... پاشان ئیمامی مزگه وتی گه وهی شاری هه له ب وتی: نه گهر
بیزانتیۆم بگریت، سه ره پای نه وهی خزمه تیکی گه وه پێشکه شه ده کهیت به
ئیسلا م و سه رانسه ر نه و و لا ته ده کهیت به موسلمان، نه وه نده زێرو زیو
گه وه هه رت پێده برێن که به شی هه زار سال پتر ده کهن و هه ر ته وائو نابن!... وتم:
ناوی (بیزانتیۆم) م بیستوو ده لێن که وتۆته که نار ده ریاوه... وتی: به لێ، وایه،
له هه موو لایه کی دنیا وه که شتی پو و ده کاته نه و شاره، نه وه نده که شتی له و
به نده ره دان له ژماره نایه! پاشان بۆی باسکردم که پێگه ی نه و ی زۆر دو ورو
درێژه و! ده بی به و لا تی پۆم دا برۆم و خۆم بگه یه نمه بیزانتیۆم، نه گهر نه و ی
بگرم ده بمه پادشای سه رانسه ری جیهان و که س شان له شانم نادات. هه روه ها
باسیکرد که نه و شاره سی شو و ره ی قاییمی هه یه که له به رد دروستکراون،
که سی بیه و ی نه و شاره دا گیر بکات ده بی له نا وه که ش بدات... وتم: نه ی زانای
نایینی، له به ر نه وه ی ئیشم زۆره ناتوانم له مه زیاتر گفتو گو ت له گه لدا بکه م،
له به ر خاتری تۆ ده ست له تالان و دیل و ژن و پیا وانی شار ه لده گرم. ده بی تا
نه و پۆژه ی لێزه بار ده که م دانیش تئوان به شی له خه رجی له شکره که م
دا بینکه ن، به شه که ی تریش له سامانی (طوغرول بوولاک) دا بینده که م. پرس ی:
نه ی نه میر، سه ره نجامی طوغرول بوولاک چۆن ده بی؟! وتم: نایکو ژم، به لام مال
و سامانه که ی دا گیر ده که م. ئیمام پرس ی: کۆکرد نه وه ی سه رانه ی شار به من
بسپێزه. وتم: باشه، پێنج سه ده هزار مسقال زێ، یان شتی تر به رانه ر نه و
زێره کۆبکه نه وه. ئیمام وتی: نه ی نه میر، نه م شاره نه مه نده سامانی نییه! وتم:
نه ی پیا و چاک، نایا ده زانی سه ده ها سه ربازم کو ژرا وه و ده بی مو وچه ی بپا وه
به که س و کاره کانیان بده م و ژیا نیان دا بینکه م؟! ئیمام سه ری دانه واندو وتی:
هه ولده دم نه و سه رانه یه کۆبکه مه وه وتیده کو شم ده وله مه نده کان ه ی
هه ژاره کانیش بده ن.

له مزگه وت هاتمه ده ری، برێک سه ربازم بو هه لسه و پاندنی کاروباری شار
هیشته نه وه و فه رماندا که له شکر له شار ده رچینه قه راخ شار. ما وه ی پێنج پۆژ
له سه ر یه ک سه رانه کۆکرایه وه، به لام له چوار سه ده هزار دینار زیاتر
کۆنه کرایه وه. پاش نه وه میوانداری سی ئیمامی هه له بم کردو پێکه وه نانمان
خوارد. دوا ی نانخواردن با سی شاری (دیمه شق) ی بو کردم، وتی: نه ی نه میر،

بەھارى ھىچ ولاتىك ھىندەي بەھارى دىمەشق دىگىر نىيە، كە گولان سەردەردىنن ھەموو ھەموو دىمەشق يەكپارچە ەترو گولۇو، بۆھەر لايەك بېروانى تا چاۋ بېركات سەوزايى و گول و گولزارە، سازوچرىكەي بالداران خوشترىن ئاۋان ەبەخشىن. ھەردو بەرى پووبارى (بەپەدا)، كە بەناۋەرەستى شاردە دەپوات پېن لەدارو درەختى بادام، قەيسى، گىلاس و قۇخ، ھەلەلەي ئەو درەختانە ئەۋەندە دىگىرەمۇف سەرمەستدەكات! پىرسىم: ئايا دىمەشق لە ھەلەب بچوۋىكتر نىيە؟! وتى: بەلى، بەلام زۆر جۈاىترە، ئەگەر لەسەر گىردەكانەۋە بە دىمەشق بېروانى ەكو پارچە ياقووت و فەيزۇزە دەنۇنىنى لە ناۋ باخىكى سەوزو بەرىندا! وتى: يا شىخ بىستۇمە دانىشتوۋانى دىمەشق (نەصرانى) بوون. وتى: بەلى، پۇلص پەسۇل پىنچ سەد سال بەر لە كۆچى پىغەمبەرى ئىمە (د.خ) لەشارى مەككەۋە بۇ شارى مەدىنە ھاتۇتە دىمەشق و خەلگى شارى بانگىشتىكردوۋە بۇ ئايىنى مەسىح، كەنىسەيەكى دروستكردوۋە كە يەكەمىن كەنىسەي شاربوۋە، ئەۋە بوو پاشان مۇسلمانەكان كىردىان بە مزگەوت. پاشان بۇي باسكردم كە لە سالى ھەقدەي كۆچىداۋ لەسەردەمى ئوۋەمىن خەلىفەي ئىسلامدا (عومەرى كۆرى خەتتاب د.خ) كراۋە بە مزگەوت و بۇ يەكەمىن جارىش خەلىفەي ئىسلامان پىشئوئىزى تيا كىردوۋە پوۋ بە كەبە نوئىزانكردوۋە.

وتى: دەبى منىش بچمە ئەۋ مزگەوتەۋ بەھەمان شىۋە پوۋىكەمە كەبەۋ سۇپاسى خوا بىكەم. (عاملى) وتى: ئەي ئەمىر، چونكە تۇ لەگەل مندا سۆزۈ مېھرەبانى زۆر دەنۇنىنى، چاۋنەترسىت داۋمەتتى كە دىلسۇزانە زاتبىكەم، دو ئامۇزگاريتدەكەم! پىرسىم: چىن؟! وتى: يەكەم، ئەگەر ئەتەۋى بچى بۇ دىمەشق لە ۋەرزى بەھاردا بېرۇ چونكە لەھەموو ۋەرزەكان خوشترە. دوۋەم، دىارى بنىرە بۇ سولتانى دىمەشق و دۇستانە بچۆرە ناۋ شارەۋە. پىرسىم: سولتانى دىمەشق كىيە؟! وتى: ھەمان سولتانى (پۇم)، ئەۋەندە سامدارو بەھىزە، بە بىستنى ناۋى خەلگى زىرپە دەكەن! وتى: كە بەرەۋ ھەلەبىش ھاتم وتيان (طوغرول بوۋلا) بۇ خۇي دىۋىكەۋ بە دەستى بەرزتدەكاتەۋە دەتخاتە بن بالى! ...! وا ئىستا بە چاۋى خۇت دەبىنى لە كۆشكەكەي خۇيدا دىلە! ...! وتى: ئەي ئەمىر، پادشاي پۇم ناۋى (ئىلدرم — بايەزىد)، ئەۋ پىاۋىكى تەرەۋ بەپاستى (ئىلدرم)، واتە (تريشقە)، دىمەشق و ھەموو ئەۋ ولاتانەي دەكەۋنە سەركەنارى دەرياي پۇم ھى ئەۋن، ئەگەر بىتەۋى بەبى پەزەمەندى ئەۋ بىچىتە

دیمه شقه وه، ده بی له گه لیا بجهنگی!... وتم: له گه لیدا ده جهنگم! پاشان نیمام وتی: بویه ئەم نامۆزگارییه تده کهم چونکه ئەمیریکی مەزن و جوانمەردو خێرە و مەندو دلیری، خۆت له قەرەی (ئیلدرم بایەزید) مەدە، بێجگە له پەشیمانی هیچت دەست ناکەوی! وتم: ئەی تو پێت نەوتم که بچم بۆ بیزانتیۆم و دەست بەسەر سامانی دوو و هەزار سائەیی کافرەکانا بگرم و موسڵمانیان بکەم؟! وتی بەلێ، ئەی ئەمیر، وام وت. وتم: خۆ دەبی دژ بە ئیلدرم بایەزید بجهنگیم جا بتوانم بپۆم بۆ بیزانتیۆم! وتی: خۆت لەو پیاوێ لادە، زۆر بە تواناو بەهێزو جەنگاوەرە، دەتوانی بەیەک شمشیر حوشتی دوولەت بکات! وتم: خۆت دیوتە وابکات؟! وتی: نا، لەخەلکم بیستوو... وتم: خەلکی شت زۆر زل و زەبەلاح دەکەن! تەنانهت ئەوەندەش توانای هەبی، من حەز دەکەم دژی بجهنگیم و چی دەبی بابیی؟! وتی: ئەی ئەمیر، ئەگەر ئەمە ئارەزووی تویی ناتوانم نامۆزگاریت بکەم!... پاشان لەبارەیی زاناکانی دیمه شقه وه پرسیارم کرد، لەوێ لاما وتی: بەلێ، ئەی ئەمیر، لەدیمه شقا دانای زۆر مەزن هەن، یەکی لەوانە (عەرەبشا) یە، لە هەموو زانستەکانا بالا دەستەو زمانی سەربانیشت دەزانن، بەرپێکەوت زانای وا هەلەدەکەوی. هەروەها دانایەکی ناودارتیش لە دیمه شقایە ناوی (نیظامە ددین) هەو نازناوی (پەروانپێژتریسی پۆژەلات و پۆژناو) یەو له وێنەیی نییه... وتم: یا شیخ، دەمەوی بەزوترین کات لەحەلب دەرچم، مانەوێم زیانی بۆ سوپاکەم زۆرە، (طوغرول بڕولاک) نەیتوانی من بشکێنێ، بەلام لەتاو ژێ جەوانەکانی ئەم شارە هەلەدیم، من بۆخۆم هیچ ترسم نییه چونکه چوومەتە سائەوێ بەلام سەربازەکانم لاو و دەرترسم بە جوانیی ژنانی ئەم شارە لە پەلوی بکەون و دەماری جەنگاوەرییان کۆر سستبێ. پاشان وتم: بەر لەوێ لە شار دەرچم داواکاریت چییە با بۆتی جێبەجێبکەم... وتی: ئەی ئەمیر، مامۆستایان و قوتابیانی قوتابخانەیی (عوبەید) ژمارەیان سەدو پازدە کەسەو دوو سائە هیچ مووچەو بەراتیکیان وەر نەگرتوووە بە یارمەتی خێرە و مەندان دەژین و گوزەرانیان زۆر دژوارە! پرسیم: سائە هەر قوتابییهک چەندی بەسە؟ وتی: چل مسقال زێری گەرەکە. هەر دەمو دەست فەرماندا که سێ هەزار مسقال بدری بە (شیخ فەیسە ددین عاملی) و خۆی بیداته مامۆستاکان و قوتابییهکان.

بۆ عەسری ئەو پۆژە داوای (طوغرول بڕولاک) کرد، کەهینایان، پێم وت: من تو له گەل خۆما دەبەم بۆ دیمه شق، کۆرە کەشت لەجێی خۆت دەکەم بە

فهرمانه وای حه لهب، هیچ ترست نه بی، ده ستنت لینا ده م، ته نیا هر نه وهیه که نه مه وی له هیزشی پشته وه بی خه مېم. که شهر ی شام ته وای بوو نازا دته که م و بچوره وه سه کورسیی فهرمانه وای دانیشه ره وه، نه گهر کوره که شت سه ریچیکرد بو ت ته میده که م!.

بو پوژی دوا یی، به یانی زوو به ره و دیمه شق که و تمه پی، به لام زور درهنگ گه یشته نه ناوچه ی دیمه شق چونکه له سه ریکه وه خیل و عیله کانی ده و روبه ر به ره نگارمان بو نه وه، له سه ریکی دیکه شه وه باران و به فر وزیران نامازمان بوون و زور دوا یان خستین. که گه یشته که نار پووباری (به په دا) ئیمامی حه لهب چونی بو باسکرد بووم به زیاده وه جوان تریش هاته بهر چاوم! نه گهر پیمبکرایه پیم خوشبوو نه به هاره له که ناری نه پووباره دا به سه ر به رم.

که له شاری دیمه شق نزیک بوومه وه، یه کیک له سه رکرده کانی پاشای پوم که ناوی (قوتول هه مزه) بوو به گالیسکه ی جهنگیه وه هیزشیکرد سه رمان. سه رکرده ی ناوبراو ته مه نی په نجا سال ده بوو، عه مامه یه کی گهره ی به سه ره وه بوو، یه که م جار بوو جهنگاوه ری ببینم به عه مامه ی گهره وه بجهنگی.

نه پوژه (قوتول هه مزه) به پینج سه د گالیسکه ی جهنگیه وه هیزشیکرد سه رمان، گالیسکه کان شوینی تایبه تییا ن هه بوو که سه ربازه سوار بووه کانی له تیرو قوچه قانی ده پاراستن. به راستی له پر په لاماردراین و نه مده زانی به رام بهر بهو گالیسکه جهنگیه نه چی بکه ی ن. گالیسکه کان به دوو ریز هیزشیانده هینا و زور زیانیان لینا ی ن، له به ره وه ناچار بووم فهرمانی پاشه کشی ده رکهم و به ره و دوا وه گه راینه وه بوگوندی (ناوک) که که و تۆته نزیک دیمه شق و به دروستکردنی گۆزه ناویانگی ده رکرد وه. له وی سوپاکه م ریکخسته وه، به وه ی باشبوو که (قوتول هه مزه) دوا مان نه که و ت.

بو شه وی فهرمانده کانم کوکرده وه بو دۆزینه وه ی چاره یه ک بو کوشتنی نه سپی گالیسکه کان. یه کی له وان ناوی (نه تا بوک) بوو که له لای (شاهروخ) ی کورمبوو، یادیکه شته وه که کیسه بارووت به کاربینن. زورم پی سه یربوو که بارووت له بیر چوو بووه وه! به لام کیشه ی گهره مان نه وه بوو که چه رمی ته ووا مان نه بوو. نه تا بوک پیشنیاری کرد که گۆزه ی گونده که به کاربینن، که چه ند گۆزه له یه که مان به بارووت داگرت و فتیله مان گپردا نه وه ند ههنگ و زرمه یان به هیز بوو گوئیان که پ ده کرد. نه وه شه وه له خوشیا نا نه مده توانی بخرم. بو به یانییه که ی بریکی زور گۆزه له مان کپی و پرمانکردن له بارووت.

بۆ پۆژی دوايي، منيش به دهستووری گالیسکه جهنگییه کانی (قوتول
 گۆزه) سهربازه گۆزه له هاوێژه کانم کرد به دوو ریز، ههر سواره خورجینکی
 گۆزه ی پر له گۆزه له ی به نه سپه کهیدا دابه ستبوو، پامسپارد گۆزه له کان
 له بهر دهم نه سپه کانی گالیسکه کاندا بته قیننه وه. ههر نهو پۆژه جارینکی دی
 بهر و شاری دیمه شق کهوتنه پێ، دلینا شبووم که پاسه وان و قهره وله کانی
 دوژمن ناگایان له جموجوولمانه. گالیسکه کانی دوژمن له که ناری
 پووباری (به پهدا) وه هیرشیان بۆ هیناین، سواره گۆزه له هاوێژه کانم زۆر
 له خۆبوردوانه بهر و پوویان چوون ههر که لینیان نزیک بوونه وه پلیته کانیان
 گرده دا و گۆزه له کانیان بهر و نه سپه کان هاویشته. نهجانی تهقینه وه ی بارووت
 گه ئی له وه مەزتر بوو که من چاوه پێمده کرد، زۆربه ی زۆری نه سپه کان یه کسه ر
 کوژان و برینکی زۆریارشیان بریندار بوون، دوژمن ههر نه وه نده ی پیکرا
 به سه ر لیشیناوی پاشه و پاش کشایه وه بۆ ناو شار. له گهر مه ی جهنگدا
 سه رنجما یه کێ له سهربازه کان به قۆچه قانیی گه وه گۆزه له ده گرتنه دوژمن،
 بانگم کردو لیم پرسسی: کێ پینی وتی به قۆچه قانی گۆزه له بارووت بهاوی؟!
 وتی: بیرۆکه ی خۆمبوو، که دیم گۆزه له کان بچووکن، قۆچه قانییه کی گه وه ترم
 دروستکرد، هاویشتنی گۆزه له کان ئاسان و کاریگهر تریوو. بۆ داگیرکردنی
 دیمه شق هه مان شینوا زمان به کارهینا. له سه ره تادا سی سهربازم گۆزه له کانیان
 پیادا ته قییه وه و مردن، دواي نه وه پلیته ی درێژ ترمان به کارهینا و دواي دوو
 جار هه ئسووپاندنی قۆچه قانییه کان گۆزه له کانمان ده هاویشته. سانێ دواي
 داگیرکردنی دیمه شق، له جهنگی دژ به (ئیلدرم بایه زید) دا له م شینوازه گه ئی
 که لکمان وهرگرت و هیچ سهربازینکیشم گۆزه له ی قۆچه قانییه که ی پیادا
 نه ته قیه وه.

به سه ره کهوتنی نهو پۆژه مان گه ئی شادو به خته وه ر بووم. گه مارۆمان له سه ر
 شاری دیمه شق به هیزتر بوو. بۆ شه شه مین پۆژ به تیرو که وان چه ند نامه یه کم
 هه ئدایه ناو شارو پیم راگه یاندن: که نه گهر خویان به دهسته وه نه دن، چیم به و
 شارانه کردوه که بهر نه گار مبوونه ته وه: واش به دانیشتووانی دیمه شق
 ده که م، له نامه کاندا وتبووم: نه گهر شار داگیرکرا، ههر که سی بجیتنه
 مزگه وتی (عوهر)، یان مانی (نیظاموددینی شامی - زمان شیرینی پۆژه لات و
 رۆژناوا)، یان مانی (عه ره بشا) پارێزراوه. به پاسه وانه کانی سه ر شووری شارم
 راگه یاند که (قوتول هه مزه) ناگادار بکه ن ههر چه نده له یه که مین پۆژی هیرشیدا

ژماره یه کی زۆر له سهربازه کانه تیاچوون، به لام نه گهر خوی بدات به دهسته وه سهر و مالی خوی و بنه ماله و هه موو پیاوه کانی پارێزراون، به لام نه گهر بهر نه نگاریبکات و بجهنگی له سزای زۆر سهختی خویان دهگهن و کوشتو بپری گشتییان دهکهم .

له بهر به یانی هه وته مین پۆژدا هێر شمان کرده سهر شار، قۆچه قانی به دهسته کانه به جاری ناگربارانی شاریان کرد، پاسه وانان و قهره ولانی سهر شووری شار تیاچوون؛ سهربازه کانه سهر کهوته سهر شووره کهو کهوته ناگربارانی شار. هینشتا هینده ی پمیک خور بهرز نه بوو بووه وه له ناو شه قام و کۆله کانه شپ گهرمبوو. له گهل کردنه وه ی یه که مین دهر وازه ی شاردا بپریکی زۆر سهربازم خویان کرد به شاردا. تانیوه پۆی نۆیه مین پۆژ شهرو کوشتار درێژ یه کیشتاو ساتی پشوومان نه داو، نه گهر سهربازی زۆر ماندوو بووایه و په کی بکهوتایه ده مانفاره دهر و وه ی شارو سهربازی تر جیانیان ده گرت وه و په یقا په یقا سهربازی تازه به شداری جهنگیان ده کرد. له هه شته مین شهودا شاری دیمه شق به جاری گپری گپتبوو، وه کو پۆژی نیوه پۆ هه مو شتی ده بینرا. نه و شه و چه ند جاری چوومه ناو شاره وه و سهر پهر شتی بارودوخه که م ده کرد. له هه موو لایه که وه ته رمی هه زاران جهنگاوهر و ژن و پیاو که وتبوون، له هه شته مین پۆژدا، ده مو و عه سر گه یشتمه نزیک مزگه وتی عومه (د.خ) پیریکی نوورانی به ره و پیرم هات، پیشان به عهره بی پاشان به فارسی دوا، وتی: نه ی نه میر، به زه ییت هه بی! پرسیم تو کینیت؟! وتی: نه ی نه میری مه زن، من (نیظامود دینی شامیم)، له پووی گهره ییت وه ماله که مه ت کردوو به په ناگه ی خه لکی شار، خۆم هاتوو بۆ مزگه وت و کوپه که شم سهر پهر شتی ماله که م ده کات. وتم: به و هه موو خه لکه بلێ له بهر ریژی هه زه ته ی (عومه د.خ) هه موویان پارێزراون. وتی: نه ی نه میر، هه مو نه وانه ی له مزگه وت و مالی عهره بشاو مالی مندان پارێزراوین و له ژێر سایه و سۆزی توداین، تو که نه مه نده مه زن و به خشنده ی، چاکتر نییه له هه موو دانیه شتووانی شار خوش بیت و چاوپوشییان ئی بکهیت؟!.

پاشان داب و نه ریت و ره و شتی جهنگم بۆ باسکرد، له گهل نه وه شدا تکام لیکرد که بۆ خوی به جهنگاوهرانی دوژمن رابگه یه نی، ههر کهس چه ک فریبدات و خوی به دهسته وه بدات پارێزراوه ... نه و دانا بلیمه ته تا کو ئیواره چه ند جارێک بانگه وازی بلاو کرده وه، به لام هه موو جاری نه فسه ره کانی (قوتول هه مزه)

وه لایمانده دایه وه: چهك دانانین، هر كه سیکیش چهك دانئ، یان بیهوی خوی به دهسته وه بدات ناگری تیبه رده دهین!

بۆ بهر به یانی نۆیه مین پۆژ، له باکووری پۆژناوای شار وه ته نیا ده، تا یازده خانوو به پیوه مابوون، له گهڵ باخیکی گه و رهو به ریندا كه (قوتول هه مزه) خوی تیدا قاییم کردبوو. بۆ ئه وهی زوو کو تایی به جهنگ بینین، له هه شت لاوه هیرشمان کرده سهر ئه و ناوچه یه. ده مه و نیوهر پۆ سهر بازه گانم چوونه ناو باخه كه وه، (قوتول هه مزه) به شمشیره وه هیرشیکرده سهریان، ئه وهنده ی پی نه چوو کوژراو سهر بازه گانم سهر كه یان بۆ هینام. له گهڵ بهرز بوونه وهی دهنگی بانگی نیوهر پۆ له مناره ی مزگه وتی عومره وه، جهنگی زۆر سه ختی دیمه شق به سهر كه وتی ئیغه کو تاییهات، شاریش به ته وای کاو لکرا بوو. پاشان چوومه مزگه وتی عومه ر، به نیظامه ددینی شامیم پاگه یاند كه هه موو ئه و خه لکه ی په نایان بردۆته مزگه وت نازادن و با بچه ده ری. پاشان له و شوینه دا كه عومه ر نوێژیکردبو نوێژمکردو سوپاسی خوای گه ورم کرد! دوا ی ئه وه پێم به سهر بازه گانم دا تالانیبکه ن!

ههر ئه و پۆژه داوام له زیندووانی شارو خه لکی ده و ر به ری شار کرد خه ریکی ناشتنی کوژراوه گانن. له پال شاراو له و ده شته دا گوپی به کو له لکه ندران و له ماوه ی دوو پۆژدا هه موو نیژان. له و جهنگه شا شارزده هه زار سهر بازم کوژران و بریکی زۆریش بریندار بوون. دوو پۆژم سهر خانکردن بۆ سهر په رشتیکردنی وێرانکردنی شار، به زیندووه گانم پاگه یاند ئه گه ر و یستیان شار دروستبکه نه وه با وهك نه خشه ی شاری کهش نه خشه دابرێژن. له بهر ئه وه ی زۆر زیانیشتیان پیگه یشتبوو، شتیکی واشیان بۆ نه مابووه وه، داوامکرد كه له سهر به ردیکی مزگه وتی گه و ره ئه م فره مانه م هه لکه ندرئ: تا ماوه ی ده سال دانیشتووانی شاری دیمه شق له هه موو سهرانه و باج و خه راج و مو لگانه یه ك به خشارون و دوا ی منیش ئه بی ئه و فره مانه هه ر جیبه جیپیکری.

ده مزانی هه ر ده بی له گه ل (ئیلدرم بایه زید) پووبه پوو بدمه وه و دژ به و بچه نگم، بۆ ئه م مه به سه ته ش پیویستم به سوپا و توانای به هیزتر هه بوو. به ریارمدا له (دیمه شق) دا بمیتمه وه و سوپاکه م یه ك بژه مه وه و پینا و یستییه کانی جیبه جیپیکه م. له سهر داب و نه ریتی خۆم له ده ره وه ی شار ئوردووگه م هه لدا و به رده وام له گه ل سهر بازه گانمدا خه ریکی مه شقی سه ختبوم. به کو تری نامه به ردا نامه م (بۆ شاهروخ) ی کوپم نارد، ناگادارمکرد كه چاك سهر كه وتووین

و داوای یارمه تیشمکرد. پاشان به ته تهریشا نامه یه کی دوورو دریزم بۆ نارد، تیایدا داوامکرد که هیژنکی زۆر سه رسه خت و زۆرم له سه ربازانی (چه تین و ئۆزه ک و غوور) بۆ هه لبریزئ و په وانه ی دیمه شقی بکات.

خه لکی دیمه شقم هیور کرده وه، دوا ی نه وه ی دلتیا بوون که نازارنادرین و که سی لاقه یان ناکات، ده ستیان کرده وه به خانوو دروستکردن و ریکخستنه وه ی شاره که یان. پۆژانه (عه ره بشاو نیظامو ددینی شامی) ده هاتنه لام و له بابته جه جۆراوجۆره کانی زانستا گفتوگو مانده کرد. له نه نجامی و تووئرو لیکۆلینه وه ی زۆردا که وتمه بیرى نه وه وه که نه گهر بکری و له توانادا هه بی هه موو زانا ناو داره کانی جیهانی ئیسلام بانگه یشتبکه م بۆ دیمه شق، بۆ نه وه ی به فتاوا بریارى هه موویان سووره ته کانی قورئان به ریزو زنجیره ریکخیزنه وه. بۆ نه م مه به سته ش نامه نارد بۆ هه موو سولتان و فه رمانز ه وایانی قه له مپه وه ی خۆم که له سه ر خه رجی خۆیان گه وره دانا و زانا کانی ناوچه کانیان بنیین بۆ دیمه شق. بۆ ولاته کانی وه ک مه غریب و میسر که فه رمانز ه وام له وى نه بوو پیتشه کی خه رجی سه فه ری هه موو زانا کانم نارد. بانگه یشتی تایبه تیم بۆ (شیخی نه زه ره) یش نارد. هه ندیک له زانا کان وه کو (شیخی نه زه ره) و ئیمام و سه ره رشتیاری قوتا بخانه ی خواجه له نه سفه هان بانگه یشته که میان دایه دوا وه نه هاتن، دوا یی بۆم ده رکه وت که له وه ترسا ون بیانکوژم! به راستی نه وه هه وانه م زۆر پینا خو شبوو، چونکه نه گهر نه وان نه رخى به لئین و په یمانیان بزانیایه و خۆیان خاوه نی بوونایه ده بوایه به رانه به به پیاویکی وه ک من له کۆبوونه وه ی گشتی دیارترین دانشمه ندانی ئیسلامدا نه وه بۆچوونه یان نه بوایه، له گه ل نه وه شدا هه ندی له ناو دارترین دانشمه ندانی ولاتی مه غریب. تونس، جه زائیر، مه راکیش، لیبیا و مۆریتانیای نه مپۆ. ئاماده بوون.

ناو دارترین دانیان که له دیمه شقدا ئاماده بوون نه مانه بوون: عیما دو ددینی مه غریبی، سیراجی نه سه که نده ر، به هائو ددینی جه له بی، ئیبن خه لدوون، نیظامو ددینی شامی و عه ره بشا.

به ره له کۆبوونه وه ی زانیانی ئیسلام له دیمه شقا، یه که مین ده سته ی هیژی پشتگیری و یارمه تیدهر له سه ره تای هاویندا گه یشته دیمه شق، هه موو سه ربازه کان له وانه بوون که داوامکرد بوون. فه رمانده که یان له په رگه زی (چه تین) بوو، ناوی (توقات) بوو، ته مه نی سی سائبوو. پاشان که هاته لام، وتی: نه ی نه میر، که (شاهروخ) منی بینی به دوو شمشیر ده جه نگم، وتی: تۆش وه کو

باوکم به هەردوو دەستت شمشیر دەره‌شینی! ... پرسیم: تو‌قات، که ئەجەنگی هەردوو دەستت لەهەمان کاتدا بەکار دینی؟! وتی: بەئێ، ئەی ئەمیر تهممور. ئەوانە‌ی ئەو بەهرەیان هەیه زۆر دەگە‌نن. تا ئەو پۆژە لەکەسم ئەبەستبوو توانای وەک هی من بێ، لە قەسەکە‌ی (توقات) سەرم سەما، و‌تم: زری پۆشە با بە هەردوو دەست مەشق و پ‌ه‌ینانی شیربازی بگە‌ین. بۆ خۆیشم زری پۆشی، لەبەر ئەوە‌ی بەردەوام لەگە‌ڵ ئەفسەرو سەربازەکاندا خەریکی پ‌ه‌ینانبووم بۆ ئەوە‌ی چالاکیمان درێژە‌داربێ، ئەو مەشقەش لەبەر چاوی سەربازەکانم کاریکی نە‌شان نە‌بوو. دوا‌ی ه‌ینان و بردنیک‌ی زۆر بۆم دەرکەوت (توقات) توانای منی نییه، چەند جارێ شمشیری من بەر زریکە‌ی کەوت، لەوە‌ش دەچوو کە‌می زامدار بووبێ، بە‌لام بە هیچ جۆرێ شمشیری ئەو بەر من نە‌کەوت، دوا‌ی تەواو بوونی پ‌ه‌ینانە‌کە دانی بە‌وه‌دا نا کە ناگاتە من.

کۆبو‌نە‌وه‌ی زانیانی ئیسلام لە دیمەشقا لە دەیه‌مین پۆژی مانگی می‌زاندا دەستی پ‌یکرد، منیش نامادە بووم تا‌کو لە نزیکە‌وه بزانم زانیاری ئەو زانیانە‌بە ئەندازە‌ی ناویانگیانە، یان نا! ...

لە عی‌مادوددینی مە‌غریبی -م پرسى: لە قورئاندا کام سیفە‌تی خوا لە پ‌یش ئەوانی ترە‌وه باسکراوه؟ وتی: (قدیر) واتە زۆر توانا. پرسیم: دوا‌ی ئەو؟! وتی: (علیم) واتە زۆر دانا. و‌تم: ئافە‌رین فێردە‌وسیش کە شانامە‌ی نووسیه لە هە‌نراوه‌کانیا سیفە‌تی زۆر توانایی خوا‌ی پ‌یش سیفە‌تی زۆر دانایی خستوه.

داوام لە (ئەبن خەلدوون) کرد کە پ‌یناسە‌ی خودا بکات! وتی: هە‌ندێ لە پ‌یغە‌مبەرانی بە‌نی ئیس‌رائیل وایان دە‌زانی خودا وە‌کو م‌رۆ‌قه، پ‌اش ئەوە‌ی ئایینی مە‌سیح هات، خ‌وایان بە سیانە‌ ناسی، بە واتا‌ی (باوک - کۆپ - پ‌ه‌وانی پ‌ی‌رۆز). یە‌کە‌مین ئاین کە خوا‌ی بە تاک و تە‌نیا ناسی و وتی خوا وە‌کو م‌رۆ‌ف نییه‌و سیفە‌تە‌کانی تاییبە‌تن بە خ‌وی، دینی ئیسلامبوو. بۆ پ‌یناسە‌ی خودا، تە‌نها دە‌توانم ب‌ل‌یم خودی خوا (توانایی و داناییه)، واتە زانست و توانای لە‌پ‌اده‌بە‌دە‌رن و لە‌وه پ‌تر ناتوانم دەر‌پ‌اره‌ی خوا هیچی ت‌رب‌ل‌یم. ئافە‌رینم ل‌یک‌ردو سوپاس‌م‌کرد. پ‌اشان لە (بە‌ها‌ئوددینی حە‌له‌بی) -م پرسى: لە قورئاندا چە‌ند ئایە‌ت هە‌ن کە شایانی هاتنە‌ خ‌واره‌وه‌ بن، وە بۆ چ مە‌بە‌ستی هاتو‌نە‌تە‌ خ‌واری؟! له‌ وە‌لاما وتی: ئە‌ی ئەمیر، تۆ ب‌ل‌ی لە قورئاندا چە‌ند ئایە‌ت هە‌ن کە شایانی هاتنە‌ خ‌واره‌وه‌ نین؟! چونکە هیچ ئایە‌تێک بە‌ ب‌ی مە‌بە‌ست و ب‌ی ه‌و

نه هاتۆته خواری!... وتم: سلاوت لیبی، ئەی (به هانوددینی حەلەبی)!... پاشان پوومکرده (سیراجی ئەسکەندەری) و پرسیم: بۆچی قیبلە ی موسلمانان گۆڕا؟! وتی: لەسەرەتای ئیسلامدا هەندێ داب و نەریتی نایینەکانی پێشتر (جوولەگەو نەصرانی) مانەو، وەکو حەرمانەکردنی شەراب، پاشان وردە وردە حەرمانکرا. یەکی لەو دەستوورەنە ی که لە سەرەتای ئیسلامدا هەبوو قیبلە (قودس) بوو. پاشان خودا ویستی لەخوا پەرستیدا موسلمانان لە پەڕەوانی دینەکانی تر جیا بن، بۆیە خودای مەزن فرمانیدا که موسلمانان پووبە (کەعبە) نوێژ بکەن، دیارە که خودا لە هەموو شوێنی هەیه، لەبەر ئەوەش (کەعبە) یکرد بە قیبلە ی موسلمانان تاکو هەموویان لە گەل یەکتەیدا یەک بن و پۆژی پێنج جار، پووبکەنە خائیکی تاک و جیاوازو نوێژ بۆ خودا بکەن. ئافەڕینم لەویش کردو وتم: بەراستی دڵی تۆ لەناو پووناکیی زانستا دەدرەوشیتەو.

پاشان لە (عەرەبشا) م پرسى: ماوه ی هاتنە خوارەو ی نایەتیک و نایەتیکى تر چەند پۆژە؟! وتی: ئەى ئەمیر، نزیکە ی پۆژو نیویک دەبێ، چونکە پێغەمبەری ئیمە (د.خ) هەشت هەزارو سێ سەد ونهوه دو پێنج پۆژ پێغەمبەرایەتی کردووه، واتە لە ماوه ی بیست و سێ سالدو سەدو چوارده سوورەتی قورئان هاتوونەتە خواری، بەم حیسابە تێکرا لە ماوه ی پۆژو نیویکدا یەک نایەت هاتۆتە خواری، لەگەل ئەوەشدا جارى وا هەبووه لەیەک کاتدا چەندین نایەت یان سوورەتیکى تەواو هاتوونەتە خواری، بۆیە مەرج نییه ئەو حیسابە ی وتم: بە تەواوی پێکوپێک دەرچێ.

ئافەڕینم لە (عەرەبشا) ش کردو وتم: نیوه ی ناوهکەت عەرەبی و نیوهکە ی تریشی فارسییه. پاشان پوومکرده (نیظاموددینی شامی) و لیم پرسى: پیم بلی بزانم بۆچی خودا فرمانیدا که موسلمانان لە نوێژدا کرنووشبەرن؟! وتی: خوا مەروقی لە خاک دروستکرد، بۆیە خوا فرمانیدا لە کاتی نوێژکردا مەروف کرنووشبەری بۆ ئەوه ی بێتەو یادی که لە خاک دروستکراوه؛ هەموو مەروف چوونیهکن و هەموو شیان هەر دەبنەو بە خاک.

وتم: ئافەڕین! ئەى (نیظاموددینی شامی). پاشان لە (موحه مەدی کوپی موسلمی لادقی) م پرسى: که دەستنۆژ دەگیرێ، دەبێ چەند جار دەست و پی بشۆڕین؟! وتی: ئەى ئەمیر، لە زستاندا هەوا ساردەو دەست و پی نوێژکەر پاکە، لەبەر ئەوە یەک جار بەسە، بەلام هاوینان گەرمەو دەست و پی نوێژکەر پیسە، لەوانە یە پێنج جار شۆڕین بەس نەبێ! بۆ ئەوه ی سەری لی تێکبەدم وتم

ئەي پياو، تۆ گائته تىكەل به دەستوورى دىنى ئىسلام دەكەي؟! وتى: نه خير ئەي ئەمىر، ئەوەي من دەيلىم راستە. خودا له ئايەتى سەدو يەكەمىنى سوورەتى (مائىدە) دا دەفەرموى: ئەي مۇسلمانان، نابى له وردهكارى و بەندهكان و دەستوورى دىندا ئەوهنده پۆچن و ورد ببنەوه! وەكو پەخنهكانى مىللەتى بەنى ئىسرائىل له بارەي سەربرىنى مانگاوه، كىشهتان بۆ دروستىي. دەستنويز بۆ پاكوخاوينىيه، ئەگەر نويزكەر خوڤى شتىي پيويست ناكان دەستنويز هەلگرى. ئەگەر ئاو زۆر بى پيويسته نويزكەر چاك دەمو چاوو دەست و پيى بشوات، ئەگەر دەست و دەموچاوو پيى نويزكەر پاكىن يەك جار شۆرىن بەسە. خودا دەفەرموى نابى مۇسلمانان له وردهكاريدا جياوازي بگويته نيوانيان. سوپاسى ئەويشمەكردو و تە: سوپاس بۆ خوا كە ئەم زانايانەي لەم كۆبوونەوه يەدان، هەموو دانشمەندن و زانياريان بە ئەندازەي ناوبانگيانە، لەبەر ئەوه هوى كۆكردنەوه تان بۆ ئەم كۆرە ئاشكرا دەكەم. ئىوه هەمووتان زانان و ئاگادارن كەله سەر دەمى پىغه مەرداو (د.خ) دواي كۆچكردنىشى قورئانى پىرۆز كۆنەكرايه وه نه نووسرايه وه. ئەوه بوو له جەنگەكانى سەر دەمى خەليفە ئەبو بەكرى عومەردا خوا لىيان رازىيى، گەلى له يارانى پىغه مەبەر كە قورئانيان لەبەر بوو شەهيد کران. كە عوسمانى كورى عەفان، خوا لىي رازىيى بووبە خەليفەي ئىسلام لەوه ترسا ئەوانەي قورئانيان لەبەر شەهيد بكرىن، يان بە مەرگى ئاسايى بمرن و وەچەكانى دواي ئەوان له ئايەتەكانى قورئان بى ناگا بن. ئەوه بوو ليژنەي تايبەتى دروستكردو كۆكردنەوهي قورئانى خستە ئەستوى حوى. ليژنەكەش زنجيرەي ئايەتەكانى قورئانى بە پيى زنجيرەي ئەو كەسانە تۆماركرد كە ئايەتەكانيان ليومەردەگىرا، بەم چۆرە پەيرەويى ئەوه نەكرا كە بە پيى زنجيرەي پۆرئانى ھاتنە خوارەويان تۆمار بكرىن كە برىتىن له ھەشت ھەزارو سى سەدو ئەوه دو پىنج پۆر. له ئەنجامدا ئايەتەكانى قورئان کران بە دوو بەشەوه، بە شىنكيان لە پرووى ناوەرۆك و واتاوه پەيوەندييان پىكەوه ھەيه، بەشەكەي تريان پەيوەندييان پىكەوه نىيە. زانايانى ئىسلام لەم بارەيه وه ئاگادار بوون و ئاگادارن و دەزانن و باشتربوو ئايەتەكان بە جۆرى تۆماربکرا ئايە كە ناوەرۆك و واتاكانيان پەيوەندييان پىكەوه ھەبوايه، بەلام له ترسى ئەوهي نەك له دىنى ئىسلامدا له خۆوه داھىتان و دەستكاريى نوى بىنە كايەوه، تا ئەمەزاتى ئەوهيان نەكردوو كە خوڤان له قەرەي ئەم كارە بدەن و

ئایه ته کانی قورئان به پینی ریزو زنجیره ی سانه کانی پیغه مبه رایه تیی موحه ممه د(د.خ) تۆمار بکه ن و جارئکی دیکه ش قورئان بنووسنه وه...

ئیسستاش به ئاماده بوونی ئیوه ی به ریز، که گهره ترین و ناودارترین زانایانی ئیسلامن، ئەم بابەت و باسه دهخمه پوو، پیشنیار دهکهم به وردی لئی بکۆلنه وه پاوئژکاریه کی زۆر بکه ن، تاکو له ئەنجامدا بزانی ئایا دهکرت ئەم کاره بکری، یان نا؟! وه ئەگهر (بیدهعت)ه، وازی لیدینین.

دوای ئەوه زاناکان داوایانکرد که بواریانبدەم تا به تهواوی لیکۆلینه وه پاوئژی خویان بکه ن. پاشان له هه مان مزگه وتا جارئکی دیکه ش کۆبوونه وه منیش له گه لیا نا دانیشتم تاکو ئاگاداری سه رهنجامی دوا بریاریانیم. یه که مین کهس که زاری کرده وه (به هاووددینی حه له بی) بوو، وتی: ئەه ی ئەمیر، دوای وتوئژ پاوئژی قوول گه یشتینه ئەنجامی ئەوه ی که ده بی تاکو کۆتایی پۆژگار قورئان هه ر وه کو خۆی بی، ته نها یه کهس بو ی هه یه دهستکاری زنجیره ی ئایه ته کانی قورئان بکات، ئەویش پیغه مبه ری خوایه (د.خ) که له پۆژی به ری (قیامهت) دا ده رده که ویته وه، ئەوسا ده توانی ئەو زنجیره یه به پینی پۆژانی پیغه مبه رایه تیی خۆی ریز بکات... وتم: به هاووددینی حه له بی، ئەم بۆچوونه پیویستی به پوونکردنه وه ی پتر هه یه!... وتی: پۆژی ها تنه خواره وه ی ئایه ته کان ئاشکراو پوون نییه، کهس نازانی هه ر ئایه تی له چ پۆژیکدا ها تۆته خواره وه کامیان پێش کامیان که وتوون، ته نها هه ر ئەوه نده ده زانی کام سوورەت له مه کهه و کامیان له مه دینه دا ها تۆته خوار ی، له بهر ئەوه ناتوانین مه به سستی تۆ به دیبینین و ئایه ته کان و سووره ته کانی قورئانی پیرۆز به ریزو زنجیره ی یه که له دوای یه که دابنئین، له هه موو جیهانیشا دانشمه ندیک نیییه به توانی بلی کام ئایهت له فلان پۆژو ساند ها تۆته خواره وه.

دوای ئەو (ئین خه لدوون) مۆله تی قسه کردنی وه رگرت و وتی: ئەه ی ئەمیر، ته نها هه ر پیغه مبه ری مه زن (د.خ) ده توانی ئەو هه نگاوه بنیت و هه ندی ئایهت لابه ریت و بیانخاته لاوه، ئەگهر له پۆژی به ری دا به چاکی زانی په نگه ئەو سا ئەو کاره بکا!... وتم: ئەه ی ئین خه لدوون، مه به سستی تۆ له لابر دنی هه ندی ئایه تی قورئان چییه؟! بۆچی ده توانری وته ی خوا له ناو قورئانا لابه ریت؟! وتی: ئەه ی ئەمیر، ئایهت هه یه له سه رهتای ئیسلامدا ها تۆته خوار ی، ئایه تیش هه یه دواتر ها تۆته خوار ی، به پینی سوودی موسلمانان فه رمانی ئایه ته کانی پێشتر، یان توندتر، یان ئاسانه تر سووکت کراوه. یه کی له وانه سزادانی ژن و پیاوی

زیناکاره، له سه ره تادا ئایه تی خوا هاته خواری که سزایان بهردبارانکردنه. بهه مان دهستوور جووله که کانیش بهردبارانیانده کردن.

پاش چه ندان سال له سووره تی نووردا ئایهت هاته خواری که سزای ژن و پیاری زیناکار فه لاقه بی به قامچی. نه گهر که سینکیش تاوانی زیناکردن بداته پال که سینک و نه توانی بیسه لمینی، ده بی هه شتا قامچی لی بدریت.

گومانی تیدا نییه که دووهم ئایهت دواي ئایه تی بهردبارانکردن هاتوته خواری و فرمانی سزادانیش فه لاقه یه به قامچی.

به لام ئیعه ناتوانین ئایه تی بهردبارانکردنه که له قورئانا لایه رین و بیخه یه لاوه به شیک له وته ی پیروزی خوا له به شیکی تر داپرین. ته نیا که سی بوی هه بی و بتوانی بیکا هه پیغه مبه ری خوایه (د.خ)، نه ویش له پوژی به رندا وهکو بهنده کانی خوا زیندوو ده کرتته وهو نه وسا له م باره یه وه چی به چاک زانی وا دهکات.

دواي نهو (عیما دوددینی مه غریبی) وتی: له ماره ی خه لافه تی خه لیفه (عوسمانی کوپی عه فغان) دا که دوانزه سانبوو، قورئان کوکرایه وه نووسرایه، نه م نیشهش پینچ سال، به وته یه کی تریش جهوت سالی پی چوو. بی گومان لیژنه که ناگاداری نه وه بووه که له قورئاندا ئایهت هه ن دواتر هاتوونه ته خواری و حوکمی ئایه ته کانی پینشتریان توندتر، یان ئاسانتر کردوو... دواي نه وه ی پشتگیری له بوچوونه کانی ئین خه لادون کرد، وتی: ناکری بوتری که خه لیفه عوسمان و لیژنه ی تو مارکردنی قورئانی پیروژ به وه یان نه زانیوه که ده بی و باشتریش وایه ئایه ته کان و سووره ته کانی قورئان به زنجیره و به ریزو به پی پی پوژی هاتنه خواره و یان بنووسرینه وه، به لام له بهر نه وه ی زنجیره و پوژه کانیان نه زانیوه نه یان توانیوه نه مه به سه ته به دیبینن، چا نه گهر دواي چواره سال له کوچی دواي پیغه مبه ر (د.خ) نه توانرابی نه م کاره بکرت، ئیعه له م پوژگاردها چون ده توانین هیچ ههنگاوی بنین ؟!

پاشان (موحه مه د کوپی موسلمی لاذقی) وتی: نه ی نه میر، تو له زانستی قورئاندا له ئیعه شاره زاتری و هه موو قورئانت له به ره، ته نانهت ده توانی له کو تاییه وه بو سه ره تا له بهر هه موو قورئان بخوینی!! که واته نابی بو زانایه کی وهکو تو بی بیرکردنه وه بی پینشه کی باسی هیچ بابه تی بکری، هه ر بویه ئیعهت پاسپاردوو سه بارهت به باسی ریزکردنی سووره ته کان و ئایه ته کانی قورئان راویژیکه یینو له نه نجام ناگادارتیکه یینه وه... له سه ره تای ئیسلامدا

لیکدانه وهی قورئان نه بوو، هه کسه له شستی نهگه یشتایه، یان کیشه یه کی هه بویه پرسپاری له پیغه مبه (د.خ) ده کرد، دای کۆچی دواپی ئه، زانیاری و تیگه یشتنی قورئانی پیرۆهاته کایه وه، ئه وهش له بهر دوو هو بوو: یه که میان پیغه مبه (د.خ) نه ما، تا موسلمانان یه که و راست پرسپاری لیکه ن، دوو میشیان ئه وه بوو دینی ئیسلام له سنووری عه ره بستانه وه به ره و ولاتانی تری وه کو شام و عراق و میسر و ئیران په ره ی سه ندو بلا و بو وه، جا له بهر ئه وه ی ئه و ولاتانه له زمانی قورئان نه ده گه یشتن، که زمانی عه ره بییه، موسلمانان ناچار بوون ناوه پۆکی قورئان بو خه لکانی ئه و ولاتانه و هرگیز و بۆیان لیکبده نه وه. له هه مان کاتیشا زانیانی ئه و ولاتانه گه ی بایه خیان به م لایه نه داوه، ئه وه بوو هه ندیک له زانیانی ئیران په ره یان دابه زانیاری تیگه یشتنی قورئان. ئه مپۆکه حه وت سه ده ی ته و او به سه ر سه ره تای ئه و زانیاریانه دا تیده پهن و هه رچی لیکدانه وه ی قورئانیسه به پیی پیزو زنجیره ی خوی کراوه، ئه گه ده ستکاری ئه م زنجیره یه بکری هه موو لیکدانه وه کانی ئه م حه وت سه ده یه به ره و لاوازی و شیواوی ده برن... له نه جامدا بۆمان ده رده که وئ که ناکری ده ستکاری ئه و پیزو زنجیره یه بکری.

له کۆتاییدا منیش وتم: که واته منیش له گه ل بۆچوون و بریاره کانی ئیوه دام، له م پروه شه وه پاسپارده م بۆ کوپه کانه ئه وه ده بی که له دای من هه رگیز بیر له م پیرۆهیه نه که نه وه.

کۆبوونه وه و راویژکاری زانیان له دیمه شق ته و او بوو، هه موو به شدارانم خه لاتکرد و به دلخۆشییه وه به ره و ولاتی خۆیان گه رانه وه. له هه مان کاتا دوو مه ی ده سته ی له شکری پشتگیری که کوپه که م له (کهش) وه نارده بوو به فرمانده یی (نوح به ده خشانی) گه یشته دیمه شق. ئه م فرمانده یه له هه موو ئه فسه رو فرمانده کانه بالآ به رزترو چوارشانه تر بوو. دای گه یشتنی هه موو ئه و هیزه به توانایه، ده بوایه له دیمه شقه وه به ره و ولاتی پۆم (تورکیه ی ئیستا) به رنجم. به لām وهرزی زستانی سه خت ها ته پینشه وه، له بهر سه ختی و تووشیی رینگه، وام به باش زانی تا وهرزی به هار له دیمه شقا به ینمه وه له ئوردو و گه کی خۆما زۆربه ی کاته به سه ر به رم. جار به جار ده چووم بۆ مرگه وتی عومه رو له گه ل زاناکاندا کاتیکی به که لکم به سه ر ده برد، به تایبه تی له گه ل (ئین خه لدوون) دا، که له سه ر داواکاری من له دیمه شقا مایه وه. زۆربه ی زۆری کاته له گه ل سه ربازه کانه دا به مه شقکردنی سه خته وه راده بوو، چونکه خواردن و

خه و تن و پابواردن و خه سانه وه دوژمینی پیاوی جهنگاوهرن و ته مهل و
خاویده که نه وه.!

دوای ته وای بوونی وهرزی زستان، نه فسه ران و سه ریازه کانم زور به تاسه وه
بوون به ره و ولاتی پوم به پین و بکه وینه ناوچه رگه ی جهنگه وه. پیم وتن:
چهن دین جهنگی سه ختمان له پیشه وه یه، پهنگه گه لیکمان لیبکوژریت، به لام
ئومیده وارم سه رکه وین، نه و سا هه مووزی پرو گه وه مری سولتانی پوم (ئیلدرم
بایه زید) بق خوتانه! دوای نه وه ی پتی (بیزانتیوم) ده گرینه بهر، خه زینه یه که
دوه هزار ساله له سه ریه که له که ده کریت، ده بیته هی ئیوم و دهستی به سه ردا
بگرن...

بیست و شەشەمین بەش

بەرەو پۆم و جەنگ دژ بە (ئیلدەرم بایەزید)

نۆر بەی ئەو پێنایەیی دەهاتە پێشمان شاخاوی و کۆنرە پێبوون و سان و سوپا و سوپای لەشکرێکی فراوان نەیان دەتوانی لێبێدەن، لەبەر ئەوە ناچار بووم کە پێی شاری (قونیه) بگرەم بەر.

دەمزانێ گۆپی (مەولەوی)، دانەری کتێبی (مەثنەوی) لەو شارەدا یە. من ئەو پیاوێم خۆش ناوی چونکە بە یەک چا و سەیری هەموو دینەکانی کردووە، بەلام بە باوەڕی من دینی ئیسلام لە هەموو دینەکانی تر لە پێشترە. ئەفسەرەکانم وتیان: با گۆپی مەولەوی هەڵدەینەو، ئیسکوپرۆسکی دەرینین! و تەم: شەپ کردنی (تەیموور گورگین) دژ بە مردوو نییە!! من بە تێکدانی گۆپی مەولەوی خۆم پەزا گران ناکەم.

لە نزیک گەلکۆی (مەولەوی) یەوێ خانەقا یەک هەبوو، بێژک دەرۆش و سوڤی تێدا بوو، بە خۆی نەوێ هۆنراوەکانی (مەثنەوی) و گۆنگرتن لێیان سەرقال بوون و حالیان دەکرد. وام بۆ باسکرا کە حالیان لێدی سەرخۆش دەبن. پرسیم: ئایا شەراب ئەخۆنەو؟ وتیان نەخێر، هەرگیز شەراب ناخۆنەو و پێز لە دەستوورو یاساکانی ئیسلام دەگرن..

پاشان داوام کرد کە سەرەلقەیی سۆفییەکان بێتە لام.... کە هات سەیرم کرد و زۆر بە سالاچووێ پێشێکی سپی بەرداوەتەو. لێم پرسیی: ئایا تۆش حال دەکەیت؟! وتی: بەئێ، حالی ئێمەیی سوڤی بە مەبەستی گەیشتنە بە چێژو نەشەیی پۆحانی، هیچ چێژێکی لەشی تێدا نییە!... لێم پرسیی: ئایا ئێوێ سوڤی، ئیسلامن یا نا؟! وتی: بەئێ، موسلمانن و پەیرەویی دەستوورو یاساکانی دینی ئیسلام دەکەین. پرسیم: باشە، بۆچی لە خۆتانەو ئەم شتەتان داھێناو؟

وتی: ئێمە هیچ شتێکمان دانەھێناو. لەسەرەتادا کە لە عەرەبستاندا دینی ئیسلام هاتە کایەو، لەبەر ئەوەی عەرەبەکان بیاباننشین و کۆچەر بوون دەستوورەکانی دینیش ئاسان و سادە بوون تا بۆ هەمووان ئاسان بن و باش تێیان بگەن. لەھەمان کاتیشا ئیماندارانی پۆچوو لەخوا پەرسیتیدا لە

دهستوردهکان و فرمانهکانی خوا زیاتر خواپهرستیاندەکردو ئیستاش دیکەن.

(عهلی کوپی ئەبو طالب -خ.ر) شهوانه نوقمی دەریای خواپهرستی بوو، لەپادەبەدەر خەریکی نوێژو نزا و پاپانهوه بوو له خوای مەزن، دەرگێرنهوه که زۆرجار لەهۆش خۆی دەچوو... ئیمەئ سۆفیانیش ئەو کهسانەین که پەیمانمانداوه پتر له دەستووڕو فرمانهکانی خوای گەرە خواپهرستیبهکەین و تێبکۆشین، که لەبەنده راست و دروستهکانی ئەو یین.

له شاری(قوونیه)دا کهم مامهوه، لهوێوه بهرەو باکوور کهوتەپێ تا گەیشتمه پووباری(قلل ئیرماق). لهبەر ئەوهی وەرزی لافاو بوو، پووباره که ئیجگار سەریکردبوو، نهتوانی لیببەدەم، به چاکترم زانی به درێژایی لیواری چهپی پووباره که درێژه بهرپێ بدهم. تا ئەو ناوچهیه دیچ شوێنهوارو نیشانهیهکی لهشکری(ئیلدرم بایهزید)مان نهدی.

(نوح به دهخشان) فرماندهی دوو دهستهی پیشهروی منبوو، بهردهوام له ههموو ههوالی ئاگاداریدهکردم. (توقات)یش فرماندهی دواړه ی سوپا بوو. بهوهی که هیچ شوێنهواریکی هێزی دوژمن دیار نهبوو، (ای بۆچووم که پادشای پۆم دهیهوی بمخاته بۆسهیهکهوه. هەر چاویکمان ئازیدبوو به ههزار چاو، زۆر لهسەر خۆو بهوردی ریمان دهپێی، تا گەیشتمه جاییهک، دهشتیکی پان و بهرین دهکهوت، وتیان ئەوه دهشتی (ئەنگوریه)یا _ (ئەنقەرە). که گەیشتمه ئەو دهشته کاتی خۆراوا بوونبوو. (نوح به دهخشان) ههوالیدامی ئۆردووگهیهکی زۆر گهوره دهبینی، وا پێدهچێ لهشکرکی زۆری تێدابی. له گوی چه میکان، که بهرەو پووباری(قلل ئیرماق) دهپۆی، ههلمانداو داوامکرد که سهربازەکان زوو بخهون و بجهوێنهوه بۆ ئەوهی بۆ پۆزی دواپی ئامادهی جەنگین. لهبەر ئەوهی دوژمن زۆر نزیکبوو، به ههموو جوړی، و بهشیوهیهکی باش ئاگاداری خۆمانبووین.

لهبەر ئەوهی له باره ی سوپای(ئیلدرم بایهزید)وه هیچ زانیارییهکم نهبوو، (توقات) و ههندی سهربازی زۆر وریاو چالاکم ئارد تاکو چهند سهرباز، یان چهند ئەفسهڕیکی دوژمن به دیلگیرن و بیانیهێنین بۆم بۆ ئەوهی سەبارەت به سوپای پادشای پۆم ههندی ههوال به دهستبینم. بۆ نیوه شهو توقات به دهستی بهتال گهپایهوه و پینچ سهربازیشی کوژا بوو. وتی: دوژمن ئاگادارهو

نه مانتوانی هیچ بکهین!... بۆم دهرکهوت پۆژی دواپی جهنگیکی سه ختمان له بهردایه.

ئو شهوه له چادره کهم هاتمه دهری و هر گویم هه لده خست سا به لکو دهنگی بینه گویم، به لام له هیچ لایه که وه هیچ دهنگی نه ده بیستراو هه موو لایه که شهوه زهنگی نووته کبوو، نه ستیره کان نه وه ندهی تر ده دره وشانه وه. پوو مکرده ئاسمان و له دلی خۆمدا وتم: نه ستیره کان، پهنگه سبهی شهو تهرمی من له گۆره پانی جهنگا ببینن، به لام ئیوه ده زانن من له مهرگ ناترسم و ده زانم ده بی هه موو که سی بمری، به لام نابی مروف به ترسه وه له م دنیا به درچی!.

له گهل به ره به یاندا له سه ره چه مه که ده ستنویژم هه لگرت و نوێژ مکرد. پاشان داوام کرد سه ربازه کان له خه وه ئه سیندرین. زوو هه موویان هه ستان، له هه مان کاتا گویم له دهنگی موسیقا بوو. زوو بۆم دهرکهوت که موسیقای سوپای پادشای پۆمه: تمهزه به یانیانی پۆژانی جهنگ نه وه موسیقایه لیده ده ن. به زووترین کات ئۆردوو گه مان پیچایه وه وه دهسته به دهسته و تا قم به تا قم له دهشتی بهر بلاوی نهنگوریه دا جینی خۆمان گرت. کیتله هاوێژان که شهوی پیشتر ئاماده مکرد بوون له شوینی دیاریکراوا دامه زران.

من له بی نه زموونی پادشای پۆم سه رم سه رما که نه وه دهشته پان و به رینهی بۆ شه ره لێژارد بوو. سوپاکه ی من هه موو سوار بوون، بیابان و دهشتی به رینیش چاکترین گۆره پانی شه پن بۆ سوار.

که جهنگ دهستی پیکرد، بۆم دهرکهوت ئیلدرم بایه زیدله من به نه زموونتره. بۆیه دهشتایی هه لێژارد بوو تا کو به ئاسانی و زۆر کاریگه رانه گالیسکه جهنگیه کانی بخاته گه. له شیوهی که وانه یه کی زۆر گه ورده دا گالیسکه کان که وتنه گه، زۆری پی نه چوو هه ردوو سه ری که وانه که له یه کتری نزیک ده بوونه وه، دیار بوو ده یانویست پمانخه نه ناو باز نه یه که وه وه گه مار مانبدن. سه ره نجمدا گالیسکه کان هه ره وه کو گالیسکه کانی جهنگی (دیمه شق) بوون. هه ره چون دروینه ی گه نه م ده کړت، گالیسکه کانی دوژمن دروینه ی نه فسه رو سه ربازه کانی منیانه کرد. هه ره گالیسکه یه که بړت سه ربازی تیدا بوون، به که وانی سپرنگی تیربارانی سه ربازه کان میان ده کرد، تیره کان که مێک له په نجه درێژ تر بوون، له بهر نه وه ی زۆر به هیزه وه ده هاوێژان، به ره ره که سی بکه و تنایه به ته واوی ده چه قیه له شی. دواتر نموونه ی نه وه

تیرۆکه‌وانهم برده‌وه‌و (که‌ش و سه‌مه‌رقه‌ند) له‌وی و سه‌ستا‌کان ژماره‌یه‌کی له
 پاده‌به‌ده‌ریان دروستکردن. دواتر به‌ناوی منه‌وه‌ به‌ (ته‌یمووریالیک) ناو‌ه‌ند کرا.
 له‌هه‌موو لایه‌که‌وه‌ گالیسه‌که‌کان لی‌مان نزیک‌بوونه‌وه‌، سه‌ربازانی ناو
 گالیسه‌که‌کان تیربارانیان‌ده‌کردین. بۆم ده‌رکه‌وت نه‌گه‌ر زوو فریای خۆمان
 نه‌که‌وین به‌ ته‌واوی گه‌مارۆ ده‌دری‌ن و ناشزانین سه‌ره‌نجام چی ده‌بی. (توقات)
 و کیته‌له‌ هاو‌یژه‌کانم به‌ره‌و پۆژه‌ه‌لات نارد و وتم: هه‌رچۆنیک‌تان کردووه‌ نه‌هین‌ن
 گالیسه‌که‌کانی دوژمن گه‌مارۆمان‌ده‌ن. (نوح به‌ده‌خشانی)م پاسپارد هه‌رچی
 شتی به‌ری گالیسه‌که‌کانی پێده‌گیرئ بیخاته‌ گه‌ر، وه‌ نه‌گه‌ر زنجیر هه‌یه‌، به‌
 سنگو میخی ته‌ویله‌ی ئه‌سپه‌کاندا قایم دایانکوتن بۆ خستنی ئه‌سپه‌کانی
 گالیسه‌که‌کانی دوژمن. منیش له‌گه‌ل هه‌ندی ئه‌فسه‌ردا خۆمان ته‌رخانکرد بۆ
 پاراستنی قۆلی باکوورو باشوور. (توقات) زۆر به‌ چاکی ئه‌رکی خۆی
 به‌جیه‌نا. سواره‌کاره‌کان کیته‌له‌کانیان ناگر ده‌دان و به‌ قۆچه‌قانی ده‌یانگرته
 گالیسه‌که‌کان، به‌ر هه‌ر گالیسه‌که‌یه‌ک بکه‌وتنایه‌ یان ئه‌سپ و سه‌ربازه‌کان
 ده‌کوژران، یان به‌ جوړی زامدار ده‌بوون له‌کار ده‌که‌وتن. به‌داخه‌وه‌ هه‌ندی
 کیته‌له‌ به‌ هه‌ندی سه‌ربازما ته‌قینه‌وه‌و کوژران. باشبوو توانیمان نه‌هین‌ن دوژمن
 له‌ قۆلی پۆژه‌ه‌لاته‌وه‌ گه‌مارۆمان‌ده‌ت و په‌یوه‌ندی‌شان له‌گه‌ل ئۆردو‌و‌گه‌که‌ماندا
 نه‌پچرا، داوام‌کرد که کیته‌له‌ی زۆر به‌ بارووت داگرنه‌وه‌و بیانیه‌نین بۆ مه‌یدانی
 شه‌رو به‌کاریان‌بینن. له‌هه‌مان کاتیشا به‌رده‌وام زنجیری باریک و ته‌نافیان
 ده‌هینان و له‌ گۆره‌پانی جه‌نگا به‌ سنگی قاییم دایانده‌کوتا بۆ ڕینگرتن له
 گالیسه‌که‌کانی دوژمن.

هیشتا چواریه‌کی پۆژ تینه‌په‌ریبوو، بړنک سه‌ربازم پاسپارد که خۆیان
 بگه‌یه‌ننه‌ گونده‌کانی پۆژه‌ه‌لات و باشوور بۆ وه‌ده‌سته‌هینانی داروته‌خته‌و
 گوریس و ته‌ناف و زنجیر و به‌زۆره‌ملی به‌دانیشتووانی ناوچه‌که‌ی بگو‌یزینه‌وه‌
 بۆ گۆره‌پانی جه‌نگ. بړنکی تریشم پاسپارد به‌پووی دوژمندا به‌ربه‌ستیکی
 باش له‌ کۆله‌که‌و دارو گوریس و ته‌خته‌و زنجیر دروستبکه‌ن تا‌کو له‌ هیرشی له
 نا‌کاوی شه‌و کوتی دوژمن پارێزراوین.

له‌و پۆژه‌دا ئه‌سپی هه‌ر گالیسه‌که‌یه‌ک که له‌ گوریس و ته‌ناف و زنجیره‌
 دا‌کو‌تراوه‌کان ده‌گیرا، سواره‌کانمان هیرشیان‌ده‌کرده‌ سه‌ر ئه‌سپه‌کان و
 ده‌یان‌کوشتن، سه‌ربازانی ناو گالیسه‌که‌کانیش ناچارده‌بوون یان له‌ گالیسه‌که‌کانا
 ده‌ریه‌پنه‌ ده‌ره‌وه‌و بجه‌نگین و بکوژین، یان هه‌روا له‌ناو گالیسه‌که‌کاندا

بەينىنەمە بۇگۈنكى. ھەر ئىش پۇرۇش بۇرۇن دەركەت كە ئەگەر بىتوانىن
گالىيىسىگە كەلگەن دۆڭمەن لەكارىخەين، بە ئاسانى بەسەر دۆڭمەن زالەدەين.

ھەر ئىش پۇرۇش بۇ يەكەم چار پۇرۇش پۇرۇش (نەصرانى) بۇيۇنەمە،
ئەمەش بەمەدە دەركەت كە بىر كەلە سەربازانى دۆڭمەن ھارابانەدەكرد (ئىشۇق)،
ھەندىكى تىرىشيان ھارابانەدەكرد (يۇحان). دەمەمە سەرگەرامەمە بۇ
ناۋرۇدوگەكەم كە كەتتۇرۇدە دواۋە بەرەي جەنگ، لەۋى لە چەند
گۈندىشىنىڭ پىرسى: واتاي (ئىشۇق) (يۇحان) چىيە؟! وتيان بە زمانى
نەصرانىيەكان (ئىشۇق) واتا ھەزەرتى (عيسا)، (يۇحان) ىش واتا (يەحيا). ھەر
لەۋ پۇرۇش كە يەكەمەن پۇرۇش جەنگەمەن، سوارانى كەمەند ھارابانەمەن
توانيان بە ھارابانەمەن كەمەند گەلەك گالىيىسىگە سىست و خاۋبەنەمە، لەۋ كاتە
شا تىر ھارابانەمەن و شەشپىر ھەشپىر ئەسپەكانيان دەكۈشت و گالىيىسىگەكانىش
لەكار دەكەت. لە ھەمان كاتە دەمەمە ھەر چۆنى بۇيە دوو پۇرۇش بەسەختى
بەرگىرمان بىر كەمەن تاكو باروۋى تەۋاۋو پىۋىست دىۋىستەكەين و لەبەر ھەتاۋ
ھەلەبىرەت و شەكەتەمە. بۇ كۆكۈرۈنەمە خۇراك و ئالىيەش پامسپارد لە
ناۋچەكانى دەۋرۈمەردە تا دەتۈن كۆيان بىكەنەمە خەلەكەش بە بىگەر بىگەر
بۇ گۈلەستەمە ھەمەمە پىداۋىستىيەك.

لەگەل خۇرئاۋا بۇرۇش شەپ ۋەستە سەربازەكانم بىرەندەكانيان دەمەنەمە
بۇ ئۇرۇدوگەكەمەن تاكو چارە سەرى زامەكانيان بىرەت، بەلام نەمانتۈۋى
تەرمى كۆرۈدەكان دەركەين و بىسانىزىن. ھىشتادوۋ سەمەت لەشەۋ
تىنەپەرىپوۋ گۈمە لە نۆۋزە نۆۋزى كەمتىار بوو، زانىم بەر بوۋنەتە لاشەي
كۆرۈدەكانى گۈرەپانى جەنگ.

شەۋى چاۋەپىۋىم لەھەر كات و ساتىكا ھىزىبىرەتە سەلمان، كەچى لە
پىرىكا ئاگادارىيەكەم كە نۆۋنەرى (ئىلدرم بايەزىد) نىزىكى ئۇرۇدوگە بوۋەتەۋە
دەيەۋى لەگەلما بدوۋى!... ۋە: چاۋى بەستەن و بىيەتەن بۇلام. كە ھىنايانە
پىشەۋە چاۋىيەكەمە بە زمانى تۈركى لىم پىرسى: تۈكىيەت و بۇچى
ھاتۋى؟! ۋا خۇى ناساند كە ناۋى (قۇدرەت تات) ھە يەكەكە لەسەر لەشكرانى
پادىشاى پۇم. ھەر دەمەدەست نامەيەكى پادىشاى پۇمى دايە دەستەم، كە
ھەلەمپىچى، سەيرمەك بە فارسى نۆۋسراۋە. نۆۋسىپوۋى: تەيمۇرىيەن،
كىتەلە ئاگىرەكانت كە زۆر پىشتيان پىدەبەستىت، بە چاۋى خۇت دىت ئەمەۋ
ھىچيان نەكەد. تۈلە ترسا لە گۈرەپانى جەنگە ھەلەتەتە پاتىكەدەۋە بۇ ناۋ

ئۆردۈگەكەت. چاكتىر واىە بۇ سبەينىٰ لە كام پىئو ھاتوۋى ھەر لەو پىئو ھە بگەپىئە ھە، چۈنكە سبەينىٰ گالىسكەى زۆرتەر دىخەمە گەپو لەشكرەكەت لەناو دەبەم!

بە نووسەرى تايبەتى خۇمم وت بەم جۆرە ۋەلامى (ئىلدىرم بايەزىد) بنووسىتە ھە:

مىن لە گۆرەپانى جەنگدا ھەئىھاتووم، بەئكو گەپامە دواۋە بۇ ئەۋەى فەرمانى پاشەكشەى لەشكرەكەم دەرکەم چۈنكە سوۋدى سوپاكەم لەۋەدا بوو. سەردارى جەنگاۋەر دەبىٰ ھەمىشە قازانجى سوپاى خۇى لەبەر چاۋ بىٰ. تۇ مىن بە ترسنۇك دەزانى و وا دەزانى لەبەر ترس لە مەيدانى شەپ ھەلاتووم! بۇ ئەۋەى بە لاۋىكى ۋەك تۇ بسەلمىنم كە ناترسم، سبەينىٰ لەبەر چاۋى ھەموو ئەفسەران و سەربازانى ھەردو سوپا ئامادەم بىمە مەيدانى تۆۋە، كە ۋەكو ئەلەين بە شمشىرنىك حوشترى دىكەى بەدوۋ لەتەۋە، ھەر كامىكمان سەركەۋتىن سەرى ئەۋى تر لەلەشى جيا بكا تەۋە! مىن ئەمشەۋ جىنشىننىك بۇ خۇم دەسنىشاندەكەم، تۇش وا بگە... جا ئەگەر ئامادەى دوۋبەدوۋ بەرەنگارى يەكتىر بىنەۋە، پىش نىۋەشەۋ ئاگادارمبەكە.

دواى ئەۋەى نامەكەم سەر مۇر كىردو دامە دەست ئەفسەرە پۇمەمىيەكە، بە دەمى ناۋەپۇكى نامەكەم بۇ پوۋنكرەدەۋە، تاكو ئەگەر پادشاكەيان نەيۋىرا پوۋبەپوۋمىيەتەۋە، ناۋەپۇكى نامەكەم بۇ ئەفسەرەكانى تر باسبكات.

ئەۋ شەۋە ھىچ ۋەلامىك ديار نەبوو، ديار بوو نەيۋىرا بوو شەپى نەفەر بە نەفەر بكات، لەجياتى ئەۋە چەند جارى گالىسكەكانى لىمان نىكىدەبوۋنەۋە، بەلام سلىاندىكەردەۋە دەگەرپانەۋە. بۇ پۇژى دواىى داۋامكرد كە زۆر بە پەلە بىرنكى زۆر بارووت دروستبكرىت.

دواى ئەۋەى باروۋتەكە لە نىك لىۋارى چەمەكەۋە لەبەر خۇرەئخرا، دەمەۋ نىۋەپۇ لە ئاسۇدا پەلە ھەۋرىك دەرکەۋت، لە ترسى باران ھەرچى لىمانىكمان ھەبوۋ درا بە سەر ئەۋ باروۋتەدا. دەمەۋ عەسر ئالەى ھەۋرە ترىشقە ھەموو لايەكى گرتەۋە تاۋى باران ئەۋەندە بە خوپ بوو دىگوت تۇفانى (نوۋح) ھەستائە. لەۋە ترسام ئاستى پوۋبارەكە بەرز بىتەۋە دەرمانپەپىئىٰ و ناچارىن كە بە تەۋر شمشىر دىپ بە دوژمن بدەين و ژمارەيەكى زۆر كوزراۋمان لە گۆرەپانى جەنگا بەجىمىننىت!... بەلام باشبوو، باران و لافاۋ دوژمنىشان شەكەتكىردىۋو، لەبەر ئەۋە نەيتۋانى پەلامارمانىدات. ئەۋ شەۋە بەيناۋبەين

باری و خوشیده کرده وه، به لام وه کو یه کهم جار نه بوو. هه موومان له ماده بووندا بووین بۆ کوچکردن. له بهر به یاندا باران وه ستایه وه و ناستی پړو باره که که مینک نزمبووه وه.

پوځی دوايي خوره تاوینکی گهرم هه موو ناوچه که ی داپوځی، وتم: بارووته که له بهر هه تاو هه لخن با وشکبینه وه... نهو پوځه ناگادار کرام که نه فسه ره که ی شه وی هاتوته وه و نامه یه کی پییه. وتم: چاری بههستن و بههینن. پادشای پوم له نامه که یدا نووسی بووی: له بهر نه خوځی و نازاری جومگه ناتوانی پوویه پروم بجهنگی. هه روه ها نووسی بووی: نه مړو پینچ سه د گالیسکه ی تر دهگه نه بهر وه وه له توانا تا نییه دژ به گالیسکه کانم بجهنگی، نه م ولاته ده بینه گوپی خوت و سوپاکه ت. نه گهر له نوردو وگه که شدا به مینینه وه، هه مووتان له برسانا ده مرن. به لام نه گهر نه ته وی واز له سه ره پوپی و گریوونی خوت بینی، ناماده م ریته بده م به سه لامه تی بگه ریته وه بۆ ولاتی خوت!...

له (قودره تات) م پرسى: ژماره ی له شکری پادشای تو چهنده؟ وتی: له پینچ سه د هه زار که س زیاتره، نه گهر بشیه وی ده توانی هه موو پیاوانی نه م ولاته بینینه ناو سوپاکه یه وه. وتم: چوون؟ وتی: له کاتی پیو سیتدا پادشا بوی هیه له شازده سالان و بهر و ژورتر بخاته ژنر چه که وه. پرسیم: جا نه وه نده سوپای هه بی بوجی تا نیستا (بیزانتیوم) ی داگیر نه کردوه؟! وتی: نه ی نه میر، نه و شاره له بهر ناوه وه یه و گرتنی زه حمه ته و که شتی زوری گهره که. وتم: پادشایه که نه وه نده ده سه لاتی هه بی ده شتوانی ژماره یه کی زور که شتی روستبکات. وتی: نه ی نه میر، ده توانی که شتی زور د روستبکات، به لام اتوانی بیزانتیوم داگیر بکات چونکه به هه موو لایه کی ده ربای ده وروپشتی نه و ساره دا چهنده زنجیره زنجیر بهه ست ته نراون و پی له که شتی به کان ده گرن. نه نانه (موعاویه ی کوپی نه بو سوفیان) یش دواى دوو سال گه مارودانی نه و ساره نه ی توانی بیگری و ناچار بوو بگه ریته وه دواوه.

وتم: راسته، به لام نهو له بهر نهو ناگره ی له سه ر ناو بهر یا ده کراو نه شتی به کانی ده سووتاند نه ی توانی سه رکه وی، نه و سا زنجیر بهندی ناو ده ریا به بووه. وتی: نه ی نه میر، زانیاری تو پتره و من لهو ناگره ناگادار نیم. نیستا نهو ناگره نه ماوه. هه ر که هه ست بهه ترسییه که بکرنیت ده وروبه ری شار به زنجیر ده ته ندرت و پی له پاپوره کان ده گرن. له بهر نه مه یه که تا کو نه مړو پادشای نیمه نه ی توانیوه بیزانتیوم بگریته.

بەم شىۋەيە ۋەلامى نامەكەم دايەۋە: پياۋ نابى ھەپەشە بىكات، دەبى دەمى بىگىرست و دەستىكەتەۋە. لە گالىسكەكانى تۈ ھىچ باكىكم نىيە. لەبەر بەرژەۋەندىيى سۈپاكەمە لىرە ماۋمەتەۋە، ھەر كاتى بەمۋى بە ئارەزۋى خۇم دەكەمە پى. مەنىش ئازارى جومگەم ھەيەگەلى جازىش زۇرم بۇدىنى، بەلام لەبەر ئەۋەى بەردەۋام نىيە پى لە شەپكردن ناگرى. مەن دەزانم تۈ ترسنۇكى و ناۋىرى پۈۋەپۈۋى مەن بىجەنگى، چۈنكە پياۋانى بەجەرگ و چاۋنەترس ھەمىشە لە پياۋانى ترسنۇك دەبەنەۋە بەسەريانا زالەدەن...

دۋاى نامەكەم دايە (قودرەت تات)، چاۋى بەستراۋ لە ئۇردوۋوگەكە بەرپىكرا. سى پۇژ لەسەريەك لە ئۇردوۋوگەكەماندا ماينەۋە. لە چۈۋەمىن پۇژدا خۇمان نامادە كىرەپۈۋ بۇ گۈپەپانى جەنگى سەخت و دىۋار. بەرگى جەنگم پۇشى، سۈۋارى ئەسپەكەمبۈۋم كەلە توخىمى (كوكلان) بو، ئەۋ پەگەزەش باشترىن ئەسپى جىيەنە. بە ئەفسەرەكانم راگەياند كە بە سەربازەكانيان بلىن ھەرچۈننىۋەۋە دەبى ئەمۇ كۆتايى بەشەپ بىنن و سەركەۋىن، جارىكى تر فەرمانى كىشانەۋە دەرناكەم. شەمشىرىكى درىژم ھەلبىژارد، شەمشىرىبە دەستى پاست و تەۋرىش بە دەستى چەپەۋە، لە يەكەمىن رىزى سەپاكەمداۋ لەدۋاى كىتەلە ھاۋىژەكانەۋە بەرەۋ پىرى مەرگ جىنى خۇم گرت.

لەيەكەمىن ھەنگاۋدا بەرەۋ پۈۋى گالىسكەكانى دۋژمەن بۈيىنەۋە، كىتەلە ھاۋىژەكان گۈرچ لىيان ھاتنە دەست و ناگىبارانىيانكردن، گەلى لە سەربازەكانى دۋژمەن كۈژران و بىرىك لە گالىسكەكان ۋەرگەپان و ئىمە ھەر بەرەۋ پىشتر دەچۈۋىن. ھەمىشە ئەسپىكى يەدەك بەدۋامەۋە بو، بۇئەۋەى ئەگەر ئەسپەكەم كۈژرا زۈۋ بەكارىبىنم. تىربارانى دۋژمەن ۋەكۈ شەستەباران بەسەرماندا دەبارى و گەلى جار زىنگەيان لە بەرگە ئاسنەكەم ھەلدەستان، بەلام بەردەۋام بەرەۋ پىشتر دەچۈۋىن تا گەيشتىنە شۈيىنىك تەنيا ھەر سەربازى پىادە بوۋن. ئاۋزەنگىمان لىداۋ گەيشتىنە سەر پىادەكان. پەشۋى ئەسپەكەم بە ددان گرت و بە ھەموۋ لايەكا شەمشىرو تەۋرم دەۋەشاندىن. سەربازىكى پۇمى بەشېر ۋرگى ئەسپەكەمى پادۋ ئەسپە بە نرەكەم لەدەستچۈۋ، ھەر خىرا تەۋرىكم كىشا بە بىكۈژى ئەسپەكەماۋ يەكەلامكردەۋە. سەربازەكانم دىران بە گالىسكە سامناكەكانى دۋژمەندۋ خۇيان گەياندە پىادەكار. زۇربەى سۈۋارەكانم بە شەمشىر دەجەنگان، ھەندىكىشىيان تەۋرىان بەكاردەھىنا.

لە كاتىكا كە زۆر سەرگەرمى جەنگبووم تىرىك چەقىيە پوومەتم، شىرەكەم خستە بنبالى چەپمەومو تىرەكەم دەرھىنايەو، لەو كاتەدا كزەيەك لە پووزمەو ھەستا، لغاوى ئەسپەكەم توند كردهو ھەستايەو سەر ھەردوو پاشووى، ھەر لەو كاتەدا پمىك بەرەو پووم بوو ھەو خىرا بە شىرەكەم دوو كەرتەكردو تەورنىكم داھىنايەو بۇ جەنگاوەرە پم بەدەستەكەو ناوشانىم شەقوپەقكرد. ھىچ بوارم نەبوو برىنەكانم بىنچم، درىژم بەشەردا. دواى چەند خولەكىك ئەوئەندەم زانى ھەردوو پاشووى ئەسپەكەم چەمانەو، لەگەل ئاوپ دانەوئەدا، زرمەيەك لە تەپلى سەرم ھەستا، گوزىكى زۆر بەھىز بەر سەرم كەوت، بەرى چاوم پەشبوو، بەرپوومەو. كە ھاتمەو ھۆش خۆم لە چادركە مابووم، پۆشاكى جەنگم لەبەردا نەبوو. زانىم فرىامكەوتوون و لە گۆرەپانى شەردا پزگارىانكردووم.

بەر لەوھى مشوورى زامەكانم بخۆم و داواى چارەسەر بكەم، دەربارەى گۆرەپانى جەنگ پرسیارمكرد. زانىم كە گالىسكەكانى دوژمن لەكاركەوتوون و ژمارەيەكى ئىجگار زۆر لە سەربازانى دوژمن كوژراون ئەوانى تىرىش ھەلاتوون (ئىلدرم بايەزىد) یش ھەلاتو.

پرسىم: بۆچى ھىشتان پادشاى پۆم رايكات؟ وتيان(نووح بەدەخشانى) بىرىك لە ئەفسەرەكانى خۆى دواخستوون و داواى لىكردوون تا دەستگىرى ئەكەن وازى ئى نەھىنن. ... بەراستى بەو مژدەيە ئەوئەندە شادو بەختيار بووم ئاگام لە برىنەكانم نەما. پزىشكەكەم وتى: ھەرچەندە گوزىكى زۆر بەھىز بەرسەرت كەوتوو ھەو گىژىكردووى، بەلام ئەگەر پشوو بەدەيت و جەسئىتەو ۆردە ۆردە چاكەدەبى. دواى پرسىم چۆن پزگار كراوم؟! بۆم باسكرا كە گورج(توقات) بە يارىدەى سەربازەكانى منيان پزگار كردو.

كەشەر كۆتايىھات ئاگادار كرام ژمارەى دىلەكانى دوژمن شەست ھەزار سەربازە. وئە دەبى ئەرك و بژووى ھەر ھەموويان لەسەر پادشاى پۆمبى، با دەست بەسەر سەرچاوى داھاتى ئەوا بگىرى تا خۆيشى دەگىرى. لەھەمان كاتدا دەمويست بەزوترىن كات بگەمە شارى(قەيسارىيە) كە پايتەختى پادشاى پۆمبوو. دواى ناشتنى كوژراوكان و چارەسەر كردنى برىندارەكان كەوتىنە پى.

نەمەدتوانى لەسەر ئەسپ خۆم بگرم، لەبەر ئەو لەسەر قەرەوئلەيەكى تايبەت پاكشام و ھەلىانگرتەم. لەریدا پرسیارم لە دانىشتووانى ناوچەكە كرد،

چوومه ناو شارو له گوښکي پادشای پۇمدا دابهزم. پادشای ناوبراو خیزانه که ی بردبوو بۇ شاری (نه نطاکیه). دانیشتووانی شار نهنجوومه نیکیان پیکهینا، بریاریندا دیله کان سهرا نه بدن و بهریدرین، شرک و خهرجی سوپاکه شم له سهر گه وره دهفتهرداری پادشای پۇمبی. داوام لهو دهفتهر داره کرد که تا سبهینی به تهواوی حسابی هه موو داهاتی سالانه ی پادشام بۇ ناماده بکات. ده رکهوت که نیو کروور بایه زیدی. پاره ی نهو سه رده مه ی پۇم له خه زینه دایه، (کروور واته پینچ سه دهزار)، ده بویه دوو کروورو نیوی تریش وهرگیری. به گه وره دهفتهردارم وت: له ئیستاوه من سولتانی پۇم و دهبی هه موو حسابیک بگاته ده ست من و خه زینه ی ولاتی پۇم له ژیر چاودیری خوما بی. ههر نهو پۇژه فه رماندا له هه موو شاره نزیکه کاندا جاپردی که من پیاویکی موسلمانم، له بهر نهو هه موو دانیشتووانی پۇمیش موسلمانن. لاقه ی کهس ناکه م و نازاری کهس ناده م. دهبی ده روازه کانی هه موو شاره کان له پووی خوم و فه رمانده کاندا والا بن. ههر شاری بهرگریم بکات خاپووریده که م، پیاوه کان ده کوژرین و کچ و ژنه کانیش به دیلده گیرین و ده ست به سهر سامان و دارابیشا ده گیری.

بۇ پۇژى دوايسى تەتەرىكى نۆز گورج و خىرا ھەوالى
گرتى (ئىلدرىم بايەزىد) بۇ ھىنام. ھىنا بويانە ناو ئۆردۈوگەي دەرەھەي شارى
قەيسارىيە، نامەيەكى ئەويان بۇ ھىنام، نووسىيىبوى (چىن است رسم سىراي
درشت - گەي پىشت بىزىن، گەي زىن بە پىشت) واتە داب و دەستورى گەورەيى
وايە، جارى پىشت لەسەر زىنە، جارى زىن لەسەر پىشتە. ئەي نەمىرى گەورە،
چەرخى پۇژگار بوو ھۆي تىكشاندىنى مەن و سەرکەوتنى تۆ. ئەو تا سەر
مالى مەن لەژىر دەستتايە، بەلام مەن چاوەيىم بەجۆرى ھەلسوگەوتەم لەگەلايەكەيت
لەگەل ناويانگى مەزنى تۆدا بكونجى.

وتم: کە بەوردی چاودێریبکەن . (:) لێبگرن، داوی سێ پۆژ بیهێننەو
لام. کاتی هینایان سەیرمکرد پیاویکی نەئەو. وتم: ببورە کە ناتوانم لەبەرت
هەستم، چونکە نەخۆشم و هیشتا برینەکانی مەیدانی جەنگم چاک
نەبوونەتەو. درای ئەوێ مۆلەتم پێدا کە دانیشی، وتم: نامەکتە خوێندەو
چاک تیگەیشتم، لەنامەکتە ديارە کە لە لوتکە ی خۆباییبوونەو هاتوویتە
خواری و تیگەیشتوویت کە پەنجەپێکانت دژی تەیمووری لەنگ هەلەیهکی
گەرە بوو.

(ئیلدرم باهەزید) وتی: ئەو ئەمیری گەرە، ئەگەر پادشایەك بەهاتایە سەرت
بۆ داگیرکردنی ولاتەکت و لا بردنت لەسەر تەختی دەستەلات و دارایی،
چیتدەکرد؟! ئایا دژی نەدەو سستایت و نەدەجەنگایت؟ ئەگەر من
هێرشم بکرایەتە سەر تۆ هەقی خۆتوو تۆرەبیست، بەلام ئەو تۆ
هێرشت کردۆتە سەر ولاتی من، من بەرگرم کردو بەخت هاوکارم نەبوو، من
شکام و تۆ سەرکەوتی. وتم: قسەکانت پەسەند دەکەم، راستە تۆ ناچار بووی
دژی من بجەنگی. من نامەویی تۆ بکوژم، بەلام داوی دوو شتت لێدەکەم،
یەکە میان دەبی هەرچی خەزینەو پارەو زێڕوگەو هەرت هەیه بۆمەیت. وتی:
بەلی، فەرمانت بەجێیه. وتم: دوو مەین داواکارم ئەو یە کە دەبی بۆ
داگیرکردنی بیزانتیۆم یارمەتیمبەدی! ... وتی: بە هەموو جۆری ئامادەم، بەلام
کەشتیم نییه. داگیرکردنی ئەو شارە پێویستی بە هەزارەها کەشتییه بۆ
گواستەنەوێ سوپا بە ئەسپ و هەموو کەلوپەلێکەو. ئەو کەشتییانەش دەبی
دروستبکری.

وتم: باشە بیزانتیۆم بەندەریکی نۆر گەرەیهو ديارە کەشتی هاتو چۆ
دەکات بۆ ئەو. وتی: بەلی وایە. وتم ئەو کەشتییانە لە کۆنۆ دین؟ وتی: لە
لاتی میسرو فەرەنگەو (فەرەنسە) دین و ئیمە دەستمان نایانگاتی. پرسیم ئایا
لە نێوان ئەم ولاتەو بیزانتیۆمدا کەشتی هاتو چۆ دەکات؟! وتی: بەلی، ئەو
کەشتییانە بچوون و وەکو بەلەن، توانای گواستەنەوێ سوپایان نییه.

پرسیم: ئایا دەتوانن کەشتی دروستبکەن؟! وتی: بەلی، بەلام ناتوانن وەکو
کەشتییەکانی فەرەنگ دروستی بکەن چونکە وەستای باشمان نییهو داری
باشمان نییه بۆ دروستکردنی کەشتی گەرە. پرسیم: چ جۆرە داری
پێویستە؟ وتی: داری بەروو، کە لە ولاتی ئیمەدا نییه، وە داری سنەو بەر بۆ
ستوونی کەشتی و راگرتنی چارۆکە کەشتییه. ئینجا بۆی باسکردم ئەگەر

ستوون و پهیکه ری که شتی له سپیدار دروستبکرنیت بهرگه ی سیّ حهفته ناگرن، ئه و بهایه کی توند دهشکی و ئه ویش له ناو ناوا دهتلیستهوه. به لام داری سنه و بهر، که له ولاتی فرهنگا زوره، باش بهرگه ی ره شه باو زیران دهگری و ناشکینتهوه.

وتم: من پیوستم به و که شتیانه نییه که په نجا سال ده میننه و هه به که لکدین. من که شتییه کم ده و له و لاتسه و من بگه یه نیتته بیزانیتوم. که شتی سپیدار ئامانج و مه بهستی من جیبه جیده کات، چونکه ئه و که شتیانه زیاتر له یهک، دوو پوژی له ده ریا دا نامیننه وه. (ئیلدرم) وتی: گوپرایه لی فرمانتم و چی بقهرمووی جیبه جیده کهم.

له و کاته دا هه والیان پیدام که (کاتۆلیکۆس) ی سولتانیه، که له شامه وه نارد بووم بۆ لای پادشای فرهنگ، گهراوه ته وه. قه شه مه سیحیه کان له سه ره تادا له (نه خچه وان) دا ده ژبان. دوا ی ئه وه ی سولتان موحه ممه د خودا بهنده، که کوپی (جهنگیزخان) بوو له ناز بایجان (سولتانیه) ی کرد به پایته ختی خوی، ئه وانی له نه خچه وانه وه گواستنه وه بۆ سولتانیه.

که له شامبووم قه شه ی سولتانیه هاته شام و پینشنیاریکرا. که په یوهندی بازرگانیم له گه ل ولاتی فرهنگا هه بی، چونکه سوودی زوره. پاشان باسی کالای فرهنگی بۆ کردم که چه ند باش و به که لکه. پینشنیار، کهیم وهرگرت، داوام له نووسهرکی باش و شاره زای زمانی فرهنگی کرد. امه یه کی باش بنووسی بۆ پادشای فرهنگ که ناوی (شارلی شه شه ۱۱) بوو. تیایدا پینشنیار مکرد بوو هه ندی بازرگان بنیری بۆ ولاتی من، منیش هه ندی بازرگان بنیرم بۆ ئه و تاکو په یوهندی بازرگانیمان سه قامگیر بیّت و به ره به ره و پینشر بجیّت. له گه ل نامه که دا کو مه لی دیاری باشم ئاماده کرد و دامنه وه دهست قه شه ی سولتانیه و بردنی بۆ پادشای فرهنگ. که گه پابوو مه، وه لامی نامه کهم و دیاری پادشای فرهنگی له گه ل خویدا هینابوو بۆم.

که قه شه ی سولتانیه گه یشته ولاتی پۆم نیازم هه بوو که شتی دروستبکه م و په لاماری ئهسته نبول بدهم. قه شه ی ناوبراو وتی: باشتین که شتی جیهان له فره نسادا دروستده کړت ئه گه ر مس بدهیت به پادشای فرهنگ چه ند که شتیت بو ی ده دات ی، چونکه هه موو کافراییه کیان هه یه، ته نیا هه ر مسیان نییه، که لای ئیمه بی نرخه و لای ئه وان نرخیکی ئیجگار زوری هه یه! ... پرسیم: پادشای فرهنگ چه ند که شتیم ده دات ی؟ وتی: ده توانی هه رچی

که شتی قه نساهیه بقداتی، ده توانی ههزار که شتیت بداتی. وتم: ههزار که شتی بۆ من که من، ده مهوی به جاری هه موو سوپاکه م بیه پینه وه. وتی: که شتییه کانیان زۆر گه ورن، هه ندیکیان جی پی پنج سه د که سیان تیا ده بیته وه، نه گهر پادشای فره نگ پی پنج سه د که شتیت بداتی ئیشی تو زۆر ئاسانده بی.

له قه شه م پرسی: پادشای فره نگ چ جو ره مسیکی ده وی؟ وتی: هه ر جو ره مسیکی ده دیتی وهریده گری. فره نگه کان مس ده تویننه وه و هه موو جو ره شتیکی ئی دروستده کن. له به نده ره کانی پۆم و شامه وه مس به ره و فره نگ ده گوینزه وه.

ده ستوورمه درکرد له هه موو ناوچه کانی ئیراندا، به تایبه تی ناوچه شاخاوییه کان که مسی زۆریان تیدایه، هه رکه سی قالبه مس، یان مسی دروستکراو، یان مسه شکاوی هه یه ده یه وی بیفرۆشی، به نرخیکی باش لی بی بکرن و بیگوینزه وه بۆ ولاتی پۆم و شام. جاریکی دیکه ش قه شه ی سولتانیه م به دیاری پیاش و نامه یه که وه نارد وه بۆ ولاتی فره نگ. له نامه که مدا بۆ پادشای نه و ولاته م نووسی: مسیکی له پاده به در له ولاتی مندا هه یه و هه رگیز ته وای نابی. که ئی فره نگ چه نده مسیان بوی ده توانن بیانده ینی، له به رانه بریدا به پله ی یه که م پیویستیمان به پینج سه د که شتی چاک و باش هه یه که له به نده ره کانی پۆمدا وهریان بکرن. نه گهر که شتییه وانه فره نگه کانیش بیانده وی خزمه تمانیکه ن کاریکی زۆر باشه و مووچه ی چاکیان بۆ ده برمه وه.

دوای نه وه ی قه شه ی سولتانیه پۆی، به ره و شاری بیزانتیوم که و ته م پۆ بۆ نه وه ی له دووره وه نه و شاره ببینم. ناگادار کرابووم که له نیوان پۆم و بیزانتیومدا ده ره ندیک هه یه، پانییه که ی شه ش سه د تاحه و سه د گه ز ده بی و قولاییه که شی زۆر له وه زیاتره. له پۆرگاری کۆندا نه و ده ره نده بۆ په رانده وه ی په وه گا به کاره یئراوه. له دلی خۆمدا وتم: که گا بتوانی له م ده ره نده بدات و بیه پینه وه، که واته سوپاکه ی من ئاسانه تر ده په رینه وه.

له و گه شته ما (ئیلدرم بایه زید) له گه لما بوو. دانیشتیوانی پۆم ده یانزانی نه گهر هه ر سه رپنجیه که بکه ن سه ره پای ره شه کوژیان ئیلدرم بایه زیدیش ده کوژی. به کورتی ده ریامان لیوه ده رکه وت و له دووره وه شاری بیزانتیوم دیاربوو، که و تبوو له قۆلی پۆرئاواوه. سه رکه و ته سه ر گردیک بۆ نه وه ی چاک شار ببینم، نه وه نده پان و به رینبوو نه م سه رو نه و سه ری دیار نه بوون.

له ناوه پاستی شاردا دورگه یه کی گهره و درنژ دیار بوو، وتیان ناوی (شاخی زیره).

هزاران به لهه هاتو چۆیانده کرد. شهوقی گومره زیره کانی کلنسه کان چاویانده برد. وتیان داهاقی نهو کلنسه نه وهنده زوره، به خهروار که لویهل و چراو جامی زیره گه وههرو جهواهیژ که وتوو. وتیان: نه گهر بیزانتیوم بگری، هه له کلنسه کاندا سهه خهروار زهرت دهسته که وی له هه موو کوشکیکا خه زینه یه کی تایبهت هه یه زهره ی زوری بنه ماله دیرنه کانیش خه زینه ی تایبهتی خویان هه یه. شارهزا کانیش ناگاداریانکردم که لهو شاره دا دوو چین هه، یه که میان چینی دهسه لاتداران، که هیچ ناکه، کاری سه ره کیان ته نها خواردن و خواردنه وهو پابواردن و خهوتنه. دوو میان چینی نوکه رو ژیر دهستانه و تا مردن دهی له خه مه تی یه که مین چیندا بن.

بۆم دهر کهوت که چینی دهسه لاتدار دابه ستهن و وهکو موقی دارین و پیای گۆره پانی جهنگ نین، ههزار سه ریازی من ده توانن هه موویان به دیلبگر. دوو مین چینی له خویان دهوی خویان بدن به دهسته وهو بزگاریانی. له بهر نه وه گرتنی نهو شاره ناسانه، ته نها ته گهری سه ره کی هه ره یایه. ئیلدرم بایه زید له خواره وهی گرده که بوو، داوام کرد بیهینه وه سه ره وه. دوا ی نه وهی باسی نهو زانیاریانه م کرد که له باره ی شاره وه ناگادار کرابووم، لیم پرسى: چۆن هه تا نه مېژ نه م شارهت داگیر نه کردوه؟! له وه لامدا بۆی باسکردم که چینی دهسه لاتدار چه ند سوپایه کی به کریگرایان راگرتوو، هه موو سه ریازه کان بیانین، هه زکه سی پاره ی زیاتریان بداتی بو نهو ده جهنگن و هه مووشیان مه سیحین! پادشای بیزانتیوم سی سوپای کریگرتکه ی خه لکی ولاتی (نیز، لومباردی و سویسی) هه یه.

لهو کاته دا له گهل (ئیلدرم بایه زید) دا ده دوام، سه یرم کرد له ناو که شتییه کانی (توقات) دا دوو که لیک بهر ز بووه وه. ئیلدرم وتی: نه ی نه مین، و ابزانم ناگر له که شتییه کانت بهر دراوه، وا پنده چی پادشای بیزانتیوم به هاتنتی زانیوه، وتم: نه ی ناکری نهو ناگره خوی که وتبیته وه؟ وتی: نه خیر، ناگره که هه ره سه ره ناوه که وه گه یشته وه که شتییه کان و گرسان تیه ره بووه... سه یر بکه وا که شتییه کان ده گهرینه وه!...

له پاستیدا خۆم نهو که شتییه نه م ناردن بو وه گرتنی زانیاری. دوانیان نه یانده توانی وهکو نه وانی تر بکه پرینه وه، دوو که لیان لینه لده ستا. لهو کاته دا،

چونکه نیوه‌پۆ بوو، له‌ گرده‌که هاتمه‌ خواره‌وه‌و له‌ مزگه‌وته‌که‌ی خۆمه‌دا نوێژم‌کرد. پاش ئه‌وه‌ی له‌ مزگه‌وت هاتمه‌ ده‌ری، (توقات)م بینی زۆر شله‌ژابوو. پرسیم: چی قه‌وماوه‌؟! وتی: ئه‌ی نه‌میر، ئیمه‌ زۆر نارام و له‌سه‌رخۆ به‌بهرده‌م که‌شتیه‌ له‌نگه‌رگه‌کان و کۆشکه‌کانی شاردا ده‌پۆشیتین تا گه‌یشتی‌نه‌ ده‌م دورگه‌ی چیا‌ی زێڕ. له‌پڕنکا که‌شتیه‌که‌ به‌ره‌و پوومان هات و پێش ئه‌وه‌ی بگاته‌ به‌ره‌وه‌ شتیکی فرێدایه‌ سه‌ر ئاوه‌که‌و گه‌رایه‌وه‌. دوو که‌شتی له‌پێشه‌وه‌ ده‌پۆشیت، گه‌ریان لێهه‌ستا، که‌شتیوانه‌کان هه‌رچه‌نده‌ هه‌ولیاندا نه‌یان‌توانی ناگه‌ره‌که‌ بکوژێننه‌وه‌. من تا‌کو ئه‌م‌پۆ ئاگرم نه‌دیوه‌ به‌ ئاو نه‌کوژیته‌وه‌. پۆ ئه‌وه‌ی که‌شتیه‌کانی ترمان نه‌سووتین ناچار بووم که‌ بگه‌ڕیمه‌وه‌. پرسیم: دوو که‌شتیه‌که‌ چیا‌ن لێهات؟ وتی: هه‌ردووکیان سووتان و که‌شتیوانه‌کانیشیان تیا‌چوون.

داوام له‌ (ئیلدرم بایه‌زید) کرد چه‌ند پیاویکی ناسراو شاره‌زای ئه‌و ناوچه‌یه‌م بۆ بانگ‌بکات. که‌هاتن، لێم پرسین: ئه‌و ئاگه‌ر چیه‌ ئه‌و دووکه‌شتیه‌ی سووتاندو له‌سه‌ر ئاو به‌ریا ده‌کریت و به‌ ئاو ناکوژنریته‌وه‌؟! ئیلدرم وتی: ئه‌ی نه‌میر، ئه‌م ئاگه‌ر تۆمارو که‌ته‌لوکی تایبه‌تی خۆی هه‌یه‌ر هه‌زارو دووسه‌د سال له‌مه‌به‌ر نووسراوه‌و پشتا‌و پشت پادشاکان به‌یه‌کتری ده‌سپێرن و دوو خا‌ل به‌چاو ده‌که‌ن که‌ به‌پێی بۆچوونیان قه‌رمانه‌وه‌ایی پادشای بیزانتیۆم به‌وانه‌وه‌ وا به‌سته‌یه‌، یه‌که‌میان: پاراستنی که‌ته‌لوکی ئه‌م ئاگه‌ر، دووه‌میان: ئه‌و زنجیره‌یه‌ی پێ له‌ که‌شتی دوژمن ده‌گرن.

و‌تم: که‌واته‌ هه‌ر ئه‌م ئاگه‌ر نه‌ینیه‌ بووه‌، نه‌یه‌نیش‌تووه‌ (موعاویه) شاری بیزانتیۆم داگیر بکات! وتی: من نازانم موعاویه‌ چیک‌ردووه‌، به‌لام ئه‌وه‌نده‌ ده‌زانم که‌ به‌ر له‌ هه‌زارو دووسه‌د سال تا ئیستا ئه‌م ئاگه‌رو زنجیره‌یه‌ی ناو ده‌ریا شاری بیزانتیۆمیان پاراستووه‌. و‌تم: چۆن به‌ درێژایی ئه‌م هه‌مووما‌ویه‌ به‌ نه‌ینیی ئه‌م ئاگه‌ر نه‌زانراوه‌؟! یه‌کی‌که‌ له‌ شاره‌زا‌کان وتی: هه‌ر به‌ مندا‌لی پادشای دوا‌پۆژ فیزی هێما‌و نه‌ینیه‌کانی ئه‌و ئاگه‌ر ده‌کری، که‌ به‌زمان و خه‌تیکی نه‌ینی نووسرا‌ونه‌ته‌وه‌. که‌ پادشا ده‌چیته‌ سه‌ رته‌خت، ئه‌و سا‌هه‌ر خۆی ده‌زانێ که‌ته‌لوکه‌ نه‌ینیه‌که‌ بخوینیته‌وه‌و شته‌کان ئاماده‌ بکات پاشان ده‌یداته‌ به‌رده‌سته‌کانی، ئه‌وانیش ئاگه‌ره‌که‌ هه‌لده‌که‌ن.

ده‌مه‌و ئێواره‌ چاریکی تر سه‌رکه‌وته‌وه‌ سه‌ر گرده‌که‌و سه‌یری شارم کرده‌وه‌، به‌لام له‌به‌ر ئه‌وه‌ی خۆر لار بووبووه‌وه‌و له‌ چا‌ومانی ده‌دا، به‌ باشی

شار دیارنەبوو... لەو کاتەدا بە وردی بیرم لەو ئاگرە دەکردەوه، ھاتەوه یادم کەلە ناوچە (باد کووبە -باکو) ئاگرێک لە زەوی بەرز دەبیتەوه ناتوانی بە ئاو بکوژێنرێتەوه، ئەوەندەش تینی زۆر، کەس ناتوانی نزیکبکەوێ. لەم لاولەو لای گەرە گەرەکەشەوه گەری بچووک بچووک ھەن، ئەوانیش بە ئاو ناکوژێنرێتەوه، بەلام ئەگەر بێک خاک و خۆل بکێتە سەریان دەکوژێتەوه و تا چەند پۆژی ھەلناگیرسێتەوه. وای بۆچووم کە پەنگە ئاگری بیزانتیۆمەکان لە چەشنی ئاگری (باد کووبە) بێ و دەبی بە خاک و خۆل بکوژێنرێتەوه.

بۆ شەوئ ھەرچەندم کردو کۆشام نەمتوانی بۆھوم و ھەر بیرم لەوه دەکردەوه کە چۆن بتوانم لە کەشتییەکانماندا شتێک دروستبکەم بتوانی گل بکا بەسەر ئاوەکەداو ئاگری پادشای بیزانتیۆم بکوژێنیتەوه!... ناردم بە دوای (توقات) داو ھات، پێم وت: بۆ سەبەینی پێنج کەشتی ئامادە بکە و تا ئەتوانی گلیان تێکەو بپۆزەوه بۆ ھەمان شوێن پەنگە ھەمان کەشتی بەرمو پووت بێت و ھەمان ئاگر بەکار بێنیت، لە جیاتى ھەلاتن بەرمو ئاگرەکە بپۆن و داوا لە سەربازەکان بکە لە ماوہیەکی کەمدا (خۆل) خاکیکی زۆر بکەن بەسەر ئاگرەکەدا تاکو بکوژێتەوه!... (توقات) وتی: ئەى ئەمى، ئەم کارە دەکەم.

بۆ بەرە بەیانى پۆژی دوایى سەرکەوتەوه سەر گردەکە. پێنج کەشتییەکەى (توقات) بەرێبوون. کاتى لە شاخی زێر نزیکبوونەوه، کەشتییەکەى پۆژی پێشوو دەرکەوتەوه، شتێکی بەرمو کەشتییەکان ھاویشت و کەوتە ئاوەکەوهو ئاگر بەربووەوه. کەشتییەکانى (توقات) بەرمو ئاگرەکە پویشتن و خاکیان بەسەر ئاگرەکەدا ھەلپێژان و لەبەر بەستى ئاگرەکەش تێپەر بوون. لەو کاتەدا لە یەکیک لە کەشتییەکاندا دوو کەل ھەستاو دوای ماوہیەکی کەم نەما. بۆم دەرکەت کە ئاگری کەشتییەکەشیان بە خاک کوژاندۆتەوه.

عەسرى ئەو پۆزە (ئیلدرم بايەزید) لە ھەوائى تاقیکردنەوه کەم ئاگادار بووبوو. ھەوائى بۆم نارد، وتبووی: توانیت پێگەى چارەسەرکردنى یەکەمین نەینى بدۆزیتەوه، ماوہتەوه سەر دووھمیان، ئەگەر چارەسەرى نەویش بدۆزیتەوه، شارى بیزانتیۆم بە ھەموو گەنجینەو زێرو جەواھىرو سامانیەوه دەبیتە ھى تۆ.

سەعاتى دواتر بە کۆتەرى نامەبەرا نامە یەکم بۆ ھات، ھەوائى زانى کە (توگول)، میرى (مەگنیسیە) کە دەکەوێتە ولاتى پۆمەوه، دەیهوێ بە سوپایەکی پێکھێنراو لە عینلەکانى (صاروخان، سارى قەمیش، کوردەکان و تاتارەکانى

پۆم) ھێرشبکاتە سەرم. پاش ئەم ھەوانە گومانم لە (ئیلدرم بایەزید) پەیدا کرد. وام دەزانی ئەو جوولینەری ئەو پاپەرینەییە ھەوانی بۆ میرەکانی تەناردووھە کە پشتگیری و ھاوکاری میری مەگنسییە بکەن. ئاردم بە دوایداو ھێنایان. وەت: تۆ ھاندەری ئەم پاپەرینەیی! .. پێش ئەوەی بچم بۆ سەرکوێتکردنەوی ئەو ،اخییوانە تۆ دەکوژم! سوێندی خواردو وتی: ئاگام لە ھیچ نییە (توگول) بۆ ئەوەی نەکردووھە کە مەن ئازاد بکەم بە لکو، ئەم باروێخە بە ھەل زانیووھە وای بۆ چووھە کە لەبارە بۆ ئەوەی بێتە پادشای پۆم، چونکە ھەمیشە کەلکەلەیی فەرمانزەوایی ولاتی پۆم لەسەریدا بوو، وا ئەمە بۆ ئەم ھەلە قوزتوتەووھە دەییوێ فەرمانزەوایی بگریتە دەست خۆی. وەت: ئەگەر ئەتەوێ بە زیندووویی بھێنم، ھەر ئێستاکە نامەییکی بۆ بنووسە، داوای لێیکە کە بڵاوە بە لەشکرەکی بکات و بێ بۆ لام، ئەوسا سەرو مال و فەرمانزەوایی پارێزراو، ئەگینا سزای سەختەدرێن. لەبەر چاوی خۆم نامەکی نووسی و مۆریکردو نامەکم ئارد بۆ (توگول). بەلام توگول گوێی بە نامەکە نەداو ھێرشیکردە سەر ولاتەکانی ناھەندی پۆم. بەم جوێ مەترسییەکی زۆرم بۆبەریا کرا.

ئەگەر توگول ئەو ناوچانەو شامی داگیر بکردنایە دەبوو پادشای پۆم و پێگەیی گەڕانەوھەمی دەگرت. لەبەر ئەوە ناچاربووم خۆم ئامادە بکەم بۆ کوژاندنەوھە ئاگری ئەو ئازاوەییە و دواتر بیر لە داگیر کردنی یەزانتیۆم بکەمەوھ.

بە سوپاکەمەوھە کەناری دەریام بە جێھێشت و بەو پێیەدا کە ھاتبووم گەڕامەوھەو ھەولمدا بەپەلە بگەمە (توگول). یەکەم شەوی دوای پێرینیککی زۆر لە شوینیکا ھەلماند، دوای گەڕان بەناو ئۆردووگەکەمدا، چوو مە ناو چادرەکەم و خەوتم. ئەو شەو خەوێکی زۆر ناخۆشم دی، تا ئێستا خەوی وام نەدیوھ.

لە خەوما مامۆستای سەردەمی مندالیم دی کە ناوی (عبدوللای کوپی قوطب) بوو، ھاتە لام، سەیرمکرد زۆر خەمبارە. وەت: بۆچی خەمباری؟ ئایا ژنیانی مەنلەکانت باش نییەو مووچەیان نەدراوھتی؟ وتی: ئەی ئەمیر، لەو بارەییوھە ئاسوودەم، بەلام ھۆی خەمباریم ئەوھە کە تۆ دەمریت! ... وەت: ھەر کەسێ لە دایکبێ دەبێ بمری. مەن لە سەمەرقەند گۆرم بۆ خۆم ئامادەکردووھ، پیاوی وەک مەن لە مردن ناترسی! ... وتی ئەی ئەمیر، تۆ سێ سالی تە دەمریت!! ئەم قەسە قەسەیی بەرھەمەنەکی ھندستانی وەبیر خستەوھەکە لە بارەیی پاشماوھە تەمەنی مەوھە قەسەیکرد ... وێستم قەسەکانی ئەو بەرھەمەنە

بۆ ماموستام بگنزمهوه، بهلام ئهو پوښت و له بهر چاو ونبوو. ههر لهو خهوه ما وام زانی پوښ مانگ و وهرزو سائهكان تپه پرين و سئ سالی ره بهقم تهواو كرد. يهكئ له فهرمانده كانم ئاماژهي بۆ هينليكي دوورودريژو بئ كوتاكردو وتي: ئهوه شووره مهزنه كه ي چينه.

وتم: چهندان شوورهي وام داگير كردوه و پووخاندوومن. كه ويستم ههسته مهوه نويز بكم و سواريم ههستم كردكه له پهلوپوكه وتووم. زانيم خوڤهي كتوپر لييداوم و دهووبه ره كه م و ايانزاني كه مردووم، وتيان با لاشهي ئه مير بگهيه نينهوه سه مه رقه ند. له لباديكيان پنجام تا بمبه نهوه بۆ سه مه رقه ند. لهو كاته دا له خه و راچله كيم، كه چاوم كردوه سه ير مكر د پوښ بوته وه!...

بهو خه وه زۆر سه خله ت و خه مبار بووم، بهلام نه تر سام، ده مزاني ده بي هه موو كه سئ بمري خه يالاني خاوم له خۆم دوور خسته وه وه هه سستام نويز مكر د. دووباره ريمان گرت ه بهر. (ئيلدرم بايه زيد) يش كه ديلي منبوو، له گه ئامبوو، ترسي ئه وه م هه بوو گهر بميني ته وه سه رباز ه كاني ئازادي بكه ن و كي شه ي سه ختم بۆ بهر يا بكات.

كاتي ده گه يشتمه ههر شوي ئي ده يانگوت: (توگول) هه مووماني تالان كر دوه، خوژگه سه ري له له شي جيا ده كرايه وه به چاوي خۆمان ده مانيني . بهلام توگول له هيچ شوي ئي نه ده وه سستا. بۆم ده ركوت ده يه وي راكي شمان بكات بۆ ئازربايجان. هه وائم پيگه يشت كه له گه ل سولتاني ئه و ولاته دا يه كيانگرتوه، ئه گهر بچوومايه ته ناو ئه و ولاته وه هه موو عه شاي ره يه كگرتوه كانيان ليهانده دام و سوپاكه م له ناو ده چوو. به چاكم زاني ري له توگول بگرم و نه هيلم بگاته ئازربايجان. بۆ ئه و مه به سته ش سئ هه زار سوار چاكي هه لئزارد ه به فهرمانده يي (توقات) بهر يكر دن. توقات پياويكي خوڤاگرو به ئارامبوو، ده يزاني چۆن دلي سه رباز ه كان راگري و دلسۆزو خۆبه ختكه رين. داوام له توقات كرد پيشي بگري ت و ئيمه ش له دواوه بيگه يني و له هه ردو لاهه بيگرينه بهرو مي شكي بپژنين. ههر سه ربازيكي (توقات) ئه سپيكي يه ده كشي پي بوو. كه وانه يه كي گه وريان گرت ه بهر تاكو بتوانن پيشگري له توگول بكه ن. ريگه ي داويني باكووري كيوه كاني پۆميان گرت ه بهر كه له و ناوچه يه دا پييانده لين كيوه كاني (طوور). منيش يه كه و راست دواي (توگول) كه وتم. كه گه يشتمه ناوچه ي (سجك) گويم له شين و شه پوڤي ژنانبوو. بۆم باسكرا كه پياواني ئه و ناوچه يه دژ به توگول وه ستاون و نه يانويستوه تالانيان بكات، ئه ويش فهرماني

کوشتنی هه موویانی داوه هه موویان به دهستی جهنگاوهرانی نهو کوژراون. بړنک له ژنانی نهوی به شین و زاری و قوپینوانه وه هاتنه دهی و به زمانی تورکی وتیان: نهی نه میر، توگول هه موو پیاوه کانهانی کوشت و به تهوای تالانیکردین، تهناهت بو بژتویی مناله کانهانی یه که مه پمان نه ماوه، له بهر برسیتی، نه م پاییزو زستانه هه موومان ده مرین. وتم: نه گهر دهستم بگاته توگول هه چیتانی بردوه لئی ده سینمه وه و ده تانده مه وه.

پوژنکیان له (توقات) وه هه واهم بو هات که له ده بهندی (په تک) دا خوئی قاییمکۆد کردوه، پنی وایه (توگول) ده بهوی له یوه بچیت بو (دیاریه کر). که نه هه واهم وهرگرت خیراتر به ریووین بو نهوی زوتر بگهینه (توگول). که گه یشتمه ده بهندی په تک پووباری کمان دی که سه رچاوه که ی (فو پات) بوو، که دوا ی نهوی پووباری تری دینه سه ر، پووباری فو پات پینکده هینن. (توگول) زۆر به په لهو خیرا ده پویششت. پاسه وانی و دیده وانی بو دواوه ی سویاکه داننا بوو، وه نهیده زانی من شوینیکه و تووم. که (توقات) زانیبووی توگول له ده بهنده که وه ده پوات، ژیرانه پاشه کشه یکرد بوو بو لای پوژه لاتی ده بهنده که و چاک خوئی قاییمکرد بوو. شهوی له سه ر به رزاییه کانه وه چاومان له ناگری سویاکه ی (توگول) بوو: نه گهر له ده بهنده که دا نه بووینایه هیرشمانکرده سه ریان.

من خۆم گرت تا به تهوای له شکری توگول له ده بهنده که بچیته ده ره وه. پی بو چوونه ده ره وه ی سویاکه م کرایه وه. توگول به هیزی (توقات) ی زانیبوو، هه ر که به ره و پینشی هیرشیکرد، (توقات) له پینشه وه و منیش له دواوه هیرشی زۆر سه خت و دژوارمان کرده سه ری. به ماوه ی دوو سه عات که متر له شکری توگولمان گه مارۆدا. هه رچه نده هه و لیاندا، نه یانتوانی دپ به گه مارۆکه بدهن. سه ربازانی صارووخه کان به کوته ک شه پیا نده کردو به شیوه یه کی هونه ری به کاریانده هیناو ده بوو فیری نه و هونه ره ش ببین.

سه ربازانی (ساری قه میش، کورد، ته ته ری رۆم) به قیمه کینشی گه وه ده جهنگان! نهویش چه کینکی کاریگه ر بوو، بهر هه ر که سی بکه و تاییه، یان ده یکوشت، یان له پینیده خست. سه ربازه کورده کانیش له و جهنگه دا به گورزو شمشیر ده جهنگان، نه گهر له گورز وه شانندن ماندوو بوونایه، شمشیریان له

کێلان دەردەهێناو دەجەنگان. سەربازانی تەتاریش بە تیرۆ کەوان دەجەنگان و شمشیریشیان بەکار دەهێنا، بەلام تیرۆ کەوانەکانیان کاریگەر تر بوون.

ئەگەر ئەو سەربازانە هێ من بوونایە، سوپایەکی وام پێکدەهێنا هیچ هێزی دەرهقەتی نەهاتایە. بەلام لەبەر ئەوەی توگول لە هونەری جەنگدا شارەزا نەبوو ئەو سەربازە چاگانەیی خستە تەڵەو داوی گەمارۆوە. بە هۆی ئەفسەرەکانمەوە چەندین جار داوام لەو سەربازانە کرد خۆیان بە دەستەو بە دەن بۆ ئەوەی نەکوژێن. تەنھا تاتارەکان خۆیان بە دەستەو دا، بەلام سەربازەکانی تر هەر دەجەنگان. تا نزیکەی خۆڕاوا بوون جەنگ درێژەیکێشاو هیچ سەربازێکی دوژمن دەرنەچوو، هەموویان کوژران، (توگول)یش بە زامداری گیرا.

ئەو پۆژە چوار هەزار سەربازم تیاچوون، بەلام مەترسییەکی زۆر گەورەمان لەناو برد. ئەگەر (توگول) بگەیشتا یەتە نازربایجان، لەگەڵ سولتانێ ئەویدا هێزێکی وایان پێکدەهێنا، لەوانە بوو نەمانتوانایە بەسەریانان زالبین.

پاش نوێژی ئێوارە ناردم بە دواي (ئیلدرم با یەزید) پیتم وت: بۆچی لەو پیاووە سەر سەخت و دلێرانە سوپایەکی بەهێز و خۆراگری وات پێکنەهێنا کە کەس نەتوانی بەسەرتا زالبی؟! وتی: مەوێ کاتی نرخی شتی دەزانێ کە لە دەستی دەرچیت. ئەو تا ئیستا تێگەیشتم کە دەتوانی کەلکی زۆر لەو پیاووە دلێرانە وەرگرم، بەلام وەرم نەگرت! دواي ئەوەی (ئیلدرم) ناردهووە جینی خۆی، داوای (توگول)م کرد بۆم بینن. لەبەر ئەوەی بریندار بوو، نەیدەتوانی بپروات و لەسەر تەختەبەرە هێنایان. لێم پرسسی: بۆچی دژی من هەستایت و سەركێشیتکرد و پەنجەت لەگەڵما پێکا؟! وتی: من نەمویستوووە سەركێشیبکەم و دژی بە تۆ بجەنگم. ئەگەر نیازی جەنگم ببوایە بەرەو بیزانقیۆم دەهاتم. من ویستم بچم بۆ نازربایجان بۆ سەردانی پادشای ئەوێ کە خزمە، بەلام تۆ پێگەت لەمن گرت و سەربازەکانم کوشت. وتی: کەسی بپروات بۆ سەردانی خزمی لەشکرێ لەگەڵ خۆیدا نابات!... تۆ بۆ ئەوە دەچوویت کە پێکەووە سوپایەکی بەهێز دروستبکەن. پاشان پرسیم: ئایا بە فرمانی (ئیلدرم با یەزید) ئەم کارە تکرد؟! بە شێوێ نەفرەت و دەموچاوی گرژەووە وتی: ئیلدرم با یەزید تەنھا خاوەنی ناویکی زەو هیچی تر! کەسی پیاو بێ بە گۆنی یەکیکی وەکو

ئیلدرم بایه‌زید ناکات!... (ئیلدرم واته‌ بروسکه). به‌ سیماو ده‌نگ و گوزاره‌ی (توگول) دا بۆم ده‌رکه‌وت که‌ پاستده‌کات. وتم: ئە‌ی پیاو، هه‌رچه‌نده‌ تو دۆژمنی منیت و ئە‌مڕۆ ژماره‌یه‌کی زۆر سه‌ربازم به‌هۆی تووه‌ کوژراوه‌، به‌لام له‌به‌ر ئە‌وه‌ی پیاویکی قاره‌مانیت ناتکوژم، ئە‌گه‌ر له‌گه‌ڵما دۆستبی ده‌تکه‌مه‌وه‌ به‌ فه‌رمانه‌روای (مه‌گنیسیه‌). به‌لام له‌به‌ر ئە‌وه‌ی زامه‌کانی زۆرو کاریگه‌ر بوون، دوا‌ی سی پۆژ مرد.

پینچ پۆژ له‌ ناوچه‌ی ده‌ربه‌ندی (په‌تک) دا مامه‌وه‌و ته‌رمه‌کانمان به‌ خاک سپارد و زامداره‌کانمان چاره‌سه‌ر کرد. له‌و ماوه‌یه‌دا هه‌والم بۆ هات که‌ پادشای ئازربایجان تا (په‌ی) داگیر کردووه‌، ئە‌گه‌ر فریا - نه‌که‌وم هه‌موو ناوچه‌ چیاکان و عیراق داگیر ده‌کات و به‌ره‌و فارس و گورگانی‌ش ده‌کشیت. ئە‌و پیاوه‌ دووری منی به‌ ده‌رفه‌ت زانیبوو، واتیه‌گه‌یشته‌بوو که‌ ناتوانم بگه‌ڕێمه‌وه‌و دژی بوه‌ستم. من ده‌مویست بیزانتیۆم بگرم، به‌لام ئە‌وه‌ بوو ناچار بووم که‌ پێی پۆژمه‌لات بگرمه‌ به‌رو پوه‌و ئازربایجان بپۆم. له‌ پێشه‌وه‌ گه‌یشته‌مه‌ (دیاره‌که‌ن) له‌وێشه‌وه‌ پێی شاری (خووی) م گرت به‌ر، ئە‌وه‌ش باشت‌ترین پێبوو بۆ شاری (ته‌وریز). له‌به‌ر ئە‌وه‌ی له‌ وه‌زی زستان ده‌ترسام، زۆرتر په‌له‌مکرد تا‌کو به‌ر له‌و وه‌رزه‌ بگه‌مه‌ ئازربایجان و پێمان لینه‌گه‌ری.

پیش ئە‌وه‌ی له‌ ده‌ربه‌ندی (په‌تک) ده‌رچم، هه‌رچی تالانییه‌ک که‌ (توگول) کردبووی دامه‌وه‌ به‌ خاوه‌نه‌کانی. له‌رێدا پێیان وتم: (ئیلدرم بایه‌زید) زۆر نه‌خۆشه‌، ئە‌گه‌ر درێژه‌ به‌ پویشن بدات ده‌مری. قایلبووم که‌له‌ (دیاره‌که‌ن) دا به‌مینیته‌وه‌ به‌ مه‌رجی له‌ژێر چاودیریدا بی. دوا‌ی ئە‌و قایلبوونه‌م، نامه‌یه‌کی ئە‌وم پێگه‌یشت نووسی‌بووی: من نه‌خۆشم و ده‌زانم به‌م زوانه‌ ده‌مرم، چونکه‌ هه‌ر له‌ زووه‌وه‌ تا ئە‌مڕۆ هه‌ر پادشایه‌ک که‌ به‌ دیلگیراوه‌ به‌دی‌لی مردووه‌، ئە‌گه‌ر به‌ نه‌خۆشیش نه‌مرم به‌ دی‌لی ده‌مرم. به‌لام تکه‌ام ئە‌مه‌یه‌ که‌ نه‌هین‌لی فه‌رمانه‌روایی له‌ بته‌ماله‌ی ئالی عوسماندا نه‌هین‌لی. له‌سه‌ره‌ مه‌رگه‌مان ته‌نها داواکاریم ئە‌مه‌یه‌ که‌ کوپه‌که‌م به‌خه‌يته‌ جێی خۆم و له‌ باتی ئە‌ویش په‌یمانه‌ده‌م له‌گه‌ڵتا ئە‌مه‌کداربیت و هه‌رگیز دژایه‌تیت نه‌کات. له‌ کۆتاییدا نووسی‌بووی: ئە‌گه‌ر مردیشم پێنده‌ ته‌رمه‌که‌م به‌ریته‌وه‌ بۆ گۆرستانی باوو باپیرانم و له‌وی

بىنيزىم. ۋەلامم بۇ نووسىيەۋە: كۆپەكتە دەكەم بە پادشاي پۇم ۋە دەبى باج ۋە
سەرانەم بداتى.

پىش ئەۋەى بگەمە ئازربايجان ھەۋالى مەرگى (ئىلدرم بايەزىد)م پىنگە يىشت.
تەرمەكەيان بىردىۋەۋە بۇ گۆپىستانى تايىبەتى باۋوباپىرانى .

بیست و چهوتهمین بهش

له نازربایجاندا چیم کردو چیم بینیی؟!

که گه یشتمه ناوچهی (خووی) یه که مین کزه بای پایز هه لیکردله چوونه ناو شاری (خووی) به بی هیچ بهرگریه که دانیشتوان دهر وازه کانیان خستنه سهر پشت. که سهرنجی خه لکی شه و شارهمدا بۆم دهر کهت به نارهوا و تراوه شهوی تورکستانی ئیرانه چونکه جوانیی (خووی) له کووی و جوانیی چاوو برۆی تورکستان له کووی!! به راستی من له (خووی) دا هیچ کهسم نه دی ناشیرینی، وه که بلئی یه زدان خاک و ناوو خه لکی شهووی به جوانی خولقاندووه.

له شاره زایانی شهویم پرسی ئیوه له چ ره گه زو توخمیکن و بۆ نه مهنده جوان؟! و تیان: ئیمه له ره گه زو خه لکی (خه تا) ین و ههر له پۆزگاری کۆنه وه باو و پیرانمان لهو ئیوه هاتوونه ته ئیره. یه کی له هۆکاره سهره کیه کانی جوانیی ئیمه شهویه که له ناو خزمانا ژن و ژنخواییمان نییه، له بهر شهو جوانیمان پارێزراوه و به هیچ جووی منالی ناشیرین و خواری خنج و ناتاوامان نییه.

شهو ماوه که مهی که لهووی مامه وه بۆم دهر کهوت بۆ میوانداری له پاده به دهرن و پلهیه کی زۆر بالایان ههیه، له ئیراندا بێجگه له ناوچهی گهیلان هیچ ناوچهیه کی ترم نه دیوه هیندهی خه لکی (خووی) جوانن. له گهیلاندا ژنه کان زۆر جوانن، به لام تیکرا پیاوه کان بهو ئەندازهیه جوان نین، که چی له (خووی) دا به بی جیاوازی ژن و پیاوه موویان جوان و دلرفینن.

شهو وهرزه وهرزی تری و ههرمیوو. به ناویانگترین ههرمی ههرمی، (پیغه مبهری) بوو، که له گه وهی و شیرینی و ئاو داریدا له م سهرزه مینه دا وینهی نییه! مروقی برسی به تاقه ههرمییه که تیر تیر

دهبی. جوژه ترییه کیشیان ههیه به بینینی سهرم سهرما، ههر دهنکیکی هیندهی هیلکهیه که دهبی!! و رهنگیشی سووریکي ئاله. له بهر گه وهی دهنکه کانی، خه لک به ناچاری ئاوه کهی دهگیرن و دهیخونه وه. کوپهیه که ئاوی شهو ترییه یان بۆ گرت و به فریان تیکرد، که خواردمه وه بۆم دهر کهوت خوشترین و به چیرترین شهر به ته.

له بهر شهووی زستانی نازربایجان زوو دیت، له سهریکي که شهو له ترسی ژنه جوانه کانی شهو، ههر وه که شهو پینش له گهیلان زوو به پینبوم، له پۆزی زیاتر له شاری (خووی) دانه مامه وه.

له (خووی) که وتمه پری و ریگهی (مه رهنم) گرت بهر. که له و شاره نزیک بووه، پینشه نگانی سوپاکه م ئاگاداریان کردم که له دهشتی لای

باشووره وه خه لکینکی زۆر ده بیهنرین، له وانه یه سوپایه کبیت. دواتر
ئاگاداریان کردوه وه که ئه و خه لکه ژن و مندالن، هه ره که یان قه رتاله یه کیان به
کۆله وه یه وه له وه ده چی خه ریکی کۆکردنه وه ی به ره مه بن. جارێکی تر
ئاگادار کرام که له و ناوچه یه دا هه یج کشتوکالێک نییه؛ ئه و خه لکه هه موویان
خه ریکی کۆکردنه وه ی کرمن! که نزیکتر بووینه وه زانییم به درێژایی هاوین له و
ده شتانه دا ئیش و کارێ ژنان و منالانی (مه ره ند) کۆکردنه وه ی
کرمی (قرمزی) یه، که نرخوا بایه خێکی زۆری هه یه بۆ په نگکردنی فهرش و کالای
نازربایجان به په نگێ سوور.

هه ره ئه و پۆژه چوومه ناو شارێ (مه ره ند). له (سلیمان)
کوپی (ئیلدرم بایه زید) وه، که به ره زامه ندی خۆم له جێی باوکی کرابوو به
سولتانی پۆم، نامه یه کم پینگه یشت، تیایدا نووسیبوو بۆ ئه وه ی ئه مه کداریی
خۆم. بۆ به له مینی ئه وایه بیست هه زار سه ربازی خۆی بۆ یارمه تی دانم په وانه ی
نازربایجان ده کات وه موو خه رجی و ئه رکێکیشیان ده کیشی. پاش ماوه یه کی
کورت هه موو سه ربازه کان گه یشتنه جی و دژ به سولتانی نازربایجان که تاکو
(په ی) م داگیر کرد، که لکی باشم لێوه رگرتن.

سولتانی نازربایجان ناوی (سولتان ئه حمه د) و له هۆزی (ئیلکانیان) بوو له
کاتی ئاساییدا له (ته ورین) دا ده ژیا. ئه و پۆژه ی گه یشتمه شاری (مه ره ند)
دانیشتووانی شار ده یانویست مناله کانیان بکه نه قوربانیی به ر پیم، ده یانگوت
مناله کانمان له به ر پیتا سه ر ده بڕین چونکه تۆ ها توویت بۆ پزگار کردنمان له
زۆرو سته می (سولتان ئه حمه د)! و تم: من نامه یی هه یج که س کوپی خۆی بۆ من
بکا به قوربانی. دوا ی جیگیر بووم له شاردا، پیاو ما قوولان ها تنه لام و باسی
زۆلم و زۆری (سولتان ئه حمه د) یان بۆ کردم، وتیان: هه ره سالی وشک و بێ
بارانی، نه خۆشی بنالیت به رو بووم و ئاژه لمان و خه لکه که نه توانی باج و
خه راج بدات، کچان و کوپه جوانه کان ده به ن و له بازاردا ده یانفرۆشن،
هه رکه سیکیش کچ و کوپی جوانی نه بی چاویکی هه لده کوئن، ئه گه ر بۆ سالی
دوا ییش نه توانی پووشانه و ئاژه لانه بدات چاوه که ی تریشی هه لده کوئن!! ...

ئه و سواله رانه ی که له نازربایجاندا ده بیتران هه موویان به و درده
برابوون! ... له و قسانه زۆر سه رم سه رما، چونکه هه رگیز خۆم ئه و کاره م
نه کردوه و نه شمبیسقبوو که س وایکردبی، و تراویشه لاتووت له په نای
خوادایه. پاشان پتر باسی زۆرو سته م و سامناکی سولتانی ناوبراوم بۆ کرا!

تەنانتە حەز لە ھەر ژنی بکا بە زۆری زۆرداری لە مێردەگە ی جیا یەدە کاتە و ھە دە ییاتە مانی خۆی، دوا ی چەند پۆژی بەردە لای دە کات و ئیتر ئەو ژنە ناتوانی بگەرێتە و ھە لای پیا و ھە کە ی و تووشی بەد پەو شتیش دە بی. پرسیم: ئیو ھە چۆن لە سایە ی زۆر سستە می پیا و ئکی وادا ژیا ون؟! وتیان: ھە مو ومانی سەر کو تکر دو و ھە ھەر کە سی سەر پیچی لە گە لا بکات بەرە چە ئە کیدا دە چیتە خواری و دە سترێژی نا شیرین و دزێویش دە کاتە سەر نامووسی ژنان و کچانی ھە موو خیل و ھۆزە کە ی!! دوا یی پارا نە و ھە یە کە ی زۆر وتیان: ئە ی ئە میری مە زن، لە زۆر سستە می ئە م سولتانە پزگارا مان بکە، تا دوا ھە ناسە ی ژیا نمان سەر مان لە رێ تیا ھە.

لەو کاتە دا ئاگا دار کرام کە (سولتان ئە حمەد) لە شاری (رە ی) ھە و گە پرا و تە و ھە (تە و رێ ن) مە ییش بەرە و تە و رێ ز بە رێ بو و م. بیست بو و م کە تە و رێ ز شار ئکی زۆر دێرینە و کە س نا زانی کە ی دروست کرا و ھە. لە بەر ئە و ی لە زستانی سە ختی ئە و و لا تە زۆر تر سە م ھە بو و، زۆر پە لە م کە رد تا کو زو و تر بگە مە بەرە و ھە (سولتان ئە حمە د) یە ش نە توانی ئە و ھە ندە خۆ ی قایم بکات. سولتان دا وای کۆ مە ک و لە شکر کێ شیی لە سەرە ک تیرە کانی ئازە یایجان کە رد بو و، بە لām لە بەر ئە و ی پیا و ئکی سستە مکار بو و، خە لە کە کە ش ر قیا ن لێ ببو و، بیجگە لە دو و سەر و ک خیل کە س بە دە نگ یە و ھە هات بو و، ھێر شە کە ی ئە وانی شمان زۆر بە ئاسانی تێ کە شکا ند.

کە گە یشتە مە رە و ھە، دەروازە کانی شار قا یم دا خرا بو و ن و شار ئامادە ی بەر گری بو و، دە مودە ست گە مارۆ ی شار مە دا. بێرێ ک خە لە ک ی دە و ر و بەر ھا تە لām و وتیان: ھەر جۆرە یار مە تییە کت بو ی ئی مە ئامادە ی ن، بۆ ئە و ی زو و تر شار بگرت و زۆر سستە می سولتان ئە حمە د بێر بکە ی ت، بە لām تکا مان ھە یە دوا ی دا گیر کردنی شار لە کو شتن و بێرین و تالانی دانیش تو و ان چا و پۆشی بفر مو و ی. خە لە ک ی شار ھێچ دە سە لا تێکیان نی یە و بی تا و ان، ئە گەر بیا ن تو و انیا یە دەروازە کانی شاریان دە خستە سەر پە شت.

پۆژێ ک دوا ی گە مارۆ دانی شار، پیا و ئک ھا تە سەر شو و رە ی شار و بە زمانی تو رکی بانگی کرد: (ئە میر تە ی مو و ر) کێ یە؟ با خۆ ی پێشانی م ن بە دات. پرسیاریان لێ کرد: تۆ کێ ی ت؟! وتی: م ن سولتان ئە حمە د ئی لکا نی م، دە مە و ی لە گە ل ئە میر تە ی مو و ردا بدو ی م... لە چا دەرە کە م چو و مە دە ر ی و بەرە و شو و رە ی شار پۆ ی شتم، ھا واری کرد ئە ی تە ی مو و ر ی لە نگ بە شە لینی پی نی چە پتا تۆ م ناسی!! ھەر بە

تەنانتە حەز لە ھەر ژنی بکا بە زۆری زۆرداری لە مێردەگە ی جیا ئیدە کاتە و ھە دە بیاتە مانی خۆی، دوا ی چەند پۆژی بەرە لای دە کات و ئیتر ئەو ژنە ناتوانی بگەرێتە و ھە لای پیا و ھەگە ی و تووشی بەد پەوشتیش دە بی. پرسیم: ئیو ھە چۆن لە سایی زۆر سستە می پیا و ئکی وادا ژیا ون؟! وتیان: ھە مو ومانی سەر کو تکر دو و ھە ھەر کە سێ سەر پێچی لە گە لا بکات بەرە چە ئە کیدا دە چێتە خواری و دە سترێژی ناشیرین و دزێویش دە کاتە سەر نامووسی ژنان و کچانی ھە موو خێل و ھۆزە گە ی!! دوا یی پارا نە و ھە یەکی زۆر وتیان: ئە ی ئە میری مە زن، لە زۆر سستە می ئەم سولتانە پزگار مان بکە، تا دوا ھە ناسە ی ژیا نمان سەر مان لە رێتایە.

لەو کاتە دا ئاگادار کرام کە (سولتان ئە حمەد) لە شاری (پە ی) ھە و گە پرا و تە و ھە (تە و رێن) مە ییش بەرە و تە و رێز بە رێ بو و م. بێ ستبو و م کە تە و رێز شار ئکی زۆر دێرینە و کە س نازانی کە ی دروست کرا و ھە. لە بەر ئە و ی لە زستانی سەختی ئە و و لاتە زۆر تر سە ھە بو و، زۆر پە لە مکرد تا کو زو و تر بگە مە بەرە و ھە (سولتان ئە حمەد) یێش نە توانی ئە و ھە ندە خۆ ی قایم بکات. سولتان دا وای کۆ مە ک و لە شکر کێشی لە سەرە ک تیرە کانی ئازر یا یجان کرد بو و، بە لام لە بەر ئە و ی پیا و ئکی سستە مکار بو و، خە لە کە کە ش ر قیا ن لێ ببو و، بێ جگە لە دو و سەر و ک خێل کە س بە دە نگ یە و نە ھا تبو و، ھێر شە گە ی ئە وانی شمان زۆر بە ئاسانی تێکشکاند.

کە گە یشتە بەرە و ھە، دەر وازە کانی شار قا یم دا خرا بو و ن و شار ئامادە ی بەر گری بو و، دە مودە ست گە مار و ی شار مە دا. بێرێک خە لە ک ی دە و ر بەر ھا تە لام و وتیان: ھەر جۆرە یار مە تی یە کت بو ی ئێ مە ئامادە ی ن، بۆ ئە و ی زو و تر شار بگرت و زۆر سستە می سولتان ئە حمەد بئە بر بکە ی ت، بە لام تکا مان ھە یە دوا ی دا گیر کردنی شار لە کوشتن و برین و تالانی دانیش تو و ان چا و پۆشی بفر مو و ی. خە لە ک ی شار ھێچ دە سە لا تێکیان نی یە و بێ تا و ان، ئە گەر بیا ن تو انیا یە دەر وازە کانی شاریان دە خستە سەر پشت.

پۆژێک دوا ی گە مار و دا نی شار، پیا و ئک ھا تە سەر شو و رە ی شار و بە زمانی تورکی بانگی کرد: (ئە میر تە ی مو و ر) کێ یە؟ با خۆ ی پێشانی م ن بە دات. پرسیاریان لێ کرد: تۆ کێ ی ت؟! وتی: م ن سولتان ئە حمەد ئی لکانیم، دە مە و ی لە گە ل ئە میر تە ی مو و ر دا بدو ی م... لە چا درە کە م چو و مە دەر ی و بەرە و شو و رە ی شار پۆ ی شتم، ھا واری کرد ئە ی تە ی مو و ر ی لە نگ بە شە لی نی یی چە پتا تۆ م ناسی!! ھەر بە

تورکی پرسیم: ئایا تو سولتان نه حمه دی؟ وتی: به ئی. وتی: ده زانی زور به د
 ره و شتی؟ مرقی: بی میشتک زور بی نه دی به. پرسی: به چیدار ده زانی بی
 نه دی؟ وتی: چونکه قسه بی نابجی ده کیت و جنیو ده دی! وتی: من جنیو
 نه داوه. ته نه و تم شهلی وتی: یوم ده کیت که به بیی لیکنده وهی من زورتر
 بی ناوه و بی نه دی! چونکه میشتا تازانی که یاسکرین و به چاره دانه وهی
 که منه ندایی مرقی جنیو دانی که وره و ته نه بیاری که مژو به دیو یخت نه
 کاره ده کات! وتی: ده زانی یو بانگم کردی؟ وتی: بی! وتی: ده مهوی
 چاک به ناسی و بزانت باو و پیرانی من مه وویان له سولتانه کانی ئیلکانین و
 چیانگردو و چه نه مه زانی! وتی: باو و پیرانی تو به هیچ جوری ناگه نه پیره
 که وهی من که (جهنگیزخان) له گهل نه ره شیدا پیرم له گور دانه ته بهی و
 یار مه تیم نادان من بهی خوم پیشانی بیدم تاج دانه بهک یوشیا و لیهاتووم
 وتی: ده مهوی ناموزگاری به کتیکه م! وتی: نه دی! وتی: چه نگین به هات و
 کوپه که قار بوه، چونکه ده زانی نه گن بهاتنه نه و له ته ده ووه گورستانی
 تو که نه وهی نهوی له پایرت شه وون و هر گره بهر نه بهر نه ووه که ی
 بیچمه ووه بیو یو نه وهی بتوانی به ناسلی ژبان به سیر تیری! وتی: من له
 مه وگ ناترسم، نه گور و له وایه نه ده هاتنه شیره! وتی: من هر گره له سیرین
 ناترسم او تر وانیی، نهی نه ووه نییه به شاتیر ووه نه بهر شه ووهی تهریزا
 وتی: نه مه له بهر تهرین نییه به لکو یو پاز استقنی ژبانی سحر یازم کلیم و
 دانیشتو وانی شاره. وتی: هیچ قسه به کی تهرت بی ناوه! وتی: نه گره نه ووی
 قاچه که ی دیکه شت شه لده که م!

له پینجه من پوژی که مار و دانی شارد، بیست هزار سه و یازده کانی (سلیمان
 کیوی ئیلسم وایه زید) که یشتنه جی. فیرمانده که یان که نه ووی (نه ووهت
 ئالقوون) یو سلاوی سولتانی بنگه یاندم. وتی: که شه وون پوژی بهر نه ووه یوون بو
 نه وهی زورتر بگه نه بهر وه.

بو دلیکو ووهی شالی ته وونین، په نام نه ویرم بهر تو یلزم و یار ووت، چونکه به
 شیوه به کی ناسایی تو نه ده توانیم له سولتان (نه حمه دلیکانی) به به ووه
 جهنگی ته وونین ته نه هه ده پوژ در نه یکیشا. هیرشیر دمان لهر پیرینی
 گهره کی شامه ووه نه به سولتان نه حمه ده سیتی پیکرد. نه زانی دانیشتو وانی
 نهی گهره که ده چو ووه سیر جهنگیزخانی پیرم، که مه ووه وون کاتی
 به مه وانی راپهرینه که یانم زانی به پیره و به سیر شه وون شارد، چه ده هزار

سەربازێکم نارد بۆ یارمەتیی پاپەرپووەکان. پاپەرپووەکان دوو پوژ درێژەیکێشا، ئێمەش لەهەموو لایەکەوە هێرشماندەبردە سەر سەربازانی دوژمن. ئەو بیست هەزار سەربازە ی بۆ یارمەتی گەیشتبوونە بەرەو نەبەردیکی زۆر باشیان نواند، لە ئەنجامدا دەروازەکانی شار کرانەو. (سولتان ئەحمەد) خێرا هەلەات، بەلام زوو دەستگیر کرا. پێش ئەوەی بیهێننە لام، جەماوەرو خەڵکی شار هەلا هەلایانکردا بوو.

لە پوژانی کۆتایی جەنگدا (شیخ مەسعودی شەبستەری) لە شەبستەرەو هاتە لام و وەکو خەڵکانی تر پاراپووە کە دانیشتووای شار لەهەموو سزایەکی جەنگ بپارێزم، بە تاییبەتی بەشیکی لە دانیشتووان دژی سولتانێ زۆردار پاپەرپوون، جەنگیش زوو کۆتاییهات... منیش تەنها دەستم بەسەر دارایی سولتان ئەحمەددا گرت. بە کوشتنی ئەو پیاووە ستمکار و زۆردارە زنجیرە ی بنەمالە ی ئیلکانییان (ئیلخانییان) دوا یی پێهێنرا.

(غازان خان) کە ئەوە ی (جەنگیزخان) بوو، بەردی بنچینە ی گەرەکی (شام) ی لە تەورێزدا دانابوو، لە سالی (۷۰۳) حەوت سەدو سینی کۆچی دا مردبوو، هەر لەو گەرەکشدا نێژرابوو. چوو مە سەر گۆرەکی و فاتحەم بۆ خویند. پاشان چووم بۆ سەردانی ئەو قوتابخانە و خانەقاییە کە (غازان خان) دروستیکردبوون. دەروێشەکانی خانەقا بە حالکردن پێشوازییان لێکردم. لەو ی زانییم کە لە کاتی پاپەرپووەکاندا داوا کردە کەسیان لێکۆژا بوون. پاشان سەرم لە مزگوتی (عەلی شای گەیلانی) دا، ناوبراو وەزیری (غازان خان) بوو بوو، ئەو مزگوتە ی بە پارە ی گیرفانی خۆ ی دروستکربوو، چەند جۆگە ئاویکی پاک و جوانی بۆ مزگوتە کە ی پاکێشا بوون، گومبەزو دیوارو تەختی مزگوتە کە، هەموویان بە مەرمەری نایاب داپۆشرا بوون. پووباری ئاوی سازگارو خاوین بە ناو مەراسمی مزگوتە دەپویشت و لەم بەرو لەو بەرەو خەڵک دەستونێژیان دەگرت.

دوا ی سی پوژ بازاڕەکان کرانەو، منیش بەناویانا گەرام. هەموو کەلوپەل و کالاییەکی جوان و نایاب بەر چاودەکەوتن. دوو بازاڕی تاییبەتیم دی، یەکیکیان بازاڕی گەوهر فروشان و ئەوی دیکە یان بازاڕی عەنەبەر فروشان. لەبەر هەر دوو کانیکی گەوهر فروشا پیاویکی رێکوپێک و قوژ و پوشتە وەستابوو، هەر فەرمووی لەخەڵک دەکرد. زۆریە ی کەریانان ئافرەتانبوون، بۆیە پیاوی جوانیان بە پۆشاک و سەر کلاوی رەنگاو رەنگەو هەلەدەبژارد بۆ فەرمووی کەریانان. کە

چووێ بەزازی عەنبەر فرۆشان بە بۆنی خوش و بی هاوتا مەستبووم. سەرەپای عەنبەر هەموو گولەوێکی نایاب دەفرۆشرا. عەتری گولە سووری (موحەممەدی) و عەتری گولە زەردە (موحەممەدی) تەوڕیز لە جیهاندا هاوتایان نییە. من وەک پێغەمبەر (د.خ) حەزم لە عەترە و چێژی لێوەردەگرم، چونکە مۆف لە تەمەلی و سستی دوور دەخاتەو...

شارەزایانی عەتر بۆیان پاسکردم کە لە وەرزی گولدا لە خەروارێک گولی سوور، یان زەردی موحەممەدی تەنها یەک مسقال عەتر بە دەستدینن، نرخێ ئێوە عەترەش سێ مسقال ئالتوونە. ئێوە پۆژە برێک عەتری باشم کەری.

لە تەوڕیزدا دوو پووێار هەیە، پووێاری (مێهران) و پووێاری (سارد)، هەردووکیان لە کێوی (سەهەند) هەڵدەقوێن کە دەکەوێتە باشووری تەوڕیزەو. ئاوەکە یان ئەوەندە ساردە هاوینان بەفری ناوێت. دواى ئەوەی هەردووکیان دەچنەو سەرپووێاری (سەراو)، دەپێژنە ناو دەریاچەى جیجەست (ورمى).

پۆژێکیان بۆسەیری قوماش و کووتال چوویم بۆ بازازی تەوڕیز. بەراستی قوماشی (دیبا، ئەتلەس، ئاوریشم و خوری) ی تەوڕیز زۆر نایاب و باشن، تەنانەت لە فەرەنسەدا کەریاری باشیان هەیە و بازاییان گەرمە.

بەرلەوێ بچمە ئازربایجان، بەتاسەوێ بووم سەر لە شاروچکەى (شەبەستەر) بدم و بچمە سەر گلکۆی (شیخ مەحمودی شەبەستەری)، فاتحەى بۆخوێنم و لەخوابا پێمەو کە بیبەخشی. ئێوە پیاوێ مافی زۆری بەسەر منە و هەیه، من بە خوێندەوێ کتێبى (گولشەنى پاز) فێرى زۆرشتى بەکەلک بووم و تاهەتایە کەلکى ئەو کتێبە بەنەمرى دەمێنێتەو. ئەو کتێبە نزیکەى هەزار دێر هونراوێ لەخۆ گرتوون، لەگەڵ ئەوەشدا زۆر بەکەلک و کاریگەرە. (جەلالە دینی پۆمى) ی لەکتێبى (مەشەوێ) دا بیست و حەوت هەزار دێر هونراوێ تۆمار کردوون، هەركەس ببخوێنێتەو لەوانەى کافر بێ!!، چونکە بەیەک چاوسەیری هەموو ئایینەکان دەکات. ئەم بۆچوونە بە تەواوەتى پێچەوانەى دەقى پوون و ئاشکرای قورئانە، کە پێرلە دووسەد ئایەتە خوا دەفەرموێت دینی ئیسلام لەدینەکانى تر بالا تر و لەپێشتەر.

کە شیخ (مەسعوود شەبەستەرى)م لەسەردانەکەم ئاگادارکرد، زۆر پێى خوشبوو، وتی: ئێه، بڕوام وایە کە گیانی باپیرم بەسەردانى تۆ زۆر شاد دەبێت و دیتە دەروە. کەگە یشتەمە (شەبەستەر) پێشوازییەکی زۆر گەرم لیکرا.

(شیخ مهسعود) میواندارییکردم ، مئاله کانی هاتنه لام و بهخیرهاتنیانکردم. دواى نانخواردن چووم بۆ سهر گلکۆی (شیخ مهسعودى شه بستى). فهرمانمداکه گلکۆیه کى وای بۆ ههلبه سترى شایانى پله وپایه ی بالای بى. له (شیخ مهسعود)م پرسى: ژماره ی هه موو دانیشتووانى ئەم شارۆچکەیه چهنده؟ وتى: شەش هەزارکەس دەبن. وتم: به پیتی دهستووری ئیسلام ده بى پیت و فەپى ئەم پیاوه پیرۆزه هه موو دانیشتووانى ئەم شارۆچکەیه بگرتته وه. شیخ مهسعود پرسى: مه به ستنى ئەمیر چیه؟ وتم: من هه زار لیره ده دم به تو، هه ر ژن وپیاوی که ته مهنى هه ژده و له هه ژده هه ورازتره پینچ دینار زینى بده رى.

دواى گه رانه وه م لـه شه بستى خـۆم ئاماده کـرد له رپى (ئه رده بیل) هه و به گه رپه وه. که له وشاره نزیکبووه وه، شیخی خانەقاي شارو هه موو شیخه کانی (ئه رده بیل) به ره و پیرم هاتو پینشوازییه کى زۆرباشیان لیکردم. ده مزانى هه ره موویان شیعه ن، نه گه ر سهرى گوپرایه لى و نه وازشيان دانه نه واندایه هه موویانم ده کوشت، به لام له به ر نه وه ی رینى زۆریان لیکرت، ئازارى هیچیانم نه دا له هه مان کاتدا نه مده ویست میوانى هیچیان بم تاکو نه لین مافمان له سه ریه تى و میوانداریمانکردوه و نانمانداوه تى.

بۆ عه سرى نه وروژه داواى شیخی گه وره ی خانەقاو دووکه سى ناودارى ترم کرد بۆ نه وه ی گفتوگۆیان له ته کدا بکه موله بۆ چوونه کانیا بگه م. له شیخی گه ورم پرسى: دینى تو چیه؟ وتى: موسلمانم. پرسیم: بنچینه و دهستووری ئایینى ئیسلام چین؟! وتى: خوا به یه ک زانین - دادوه رى - په یامبه رى - پینشه وایى - گه رانه وه بۆ باره گای خواى گه وره. وتم: به پیتی بۆ چوونى من سیانن: خوا به یه ک زانین - په یامبه رى - گه رانه وه بۆ باره گای خواى گه وره. تو چون کردنت به پینچ؟! وتى: نه گه ر دوو بنچینه به خرینه سهر سى بنچینه ی تر، ده بنه هو ی به هیزکردنیا ن. نه گه ر ئەم دوو بنچینه یه نه وانى تریان لاواز بکر دایه تو مافى ره خنه گرتنت هه بوو، به لام له به ر نه وه ی سى بنچینه که ی تر به هیز ده که ن نابى ره خنه بگرى!

وتم: ئەمەى تو دە یلنیت کاریکی داهینان و دروستکراوه و نابى کارى و له ئیسلامدا بکرى!. وتى: ئەى ئەمیر، کارى ههلبه ستر او داهینراو پینچه وانه ی ئایه تى قورئانه ، ئایا له قورئاندا نووسراوه بنچینه کانی دین سیانن؟ وتم: له قورئاندا به م شیوه یه بنچینه کانی دین نه نووسراوه ، به لام له کۆی ئایه ته کانی

قورئاندا دهگهینه ئەو ئەنجامەیی که بنچینهی دینن ئەوسیانەن که باسکردن ،
موسلمانیش دەبی باوەڕی بە هەرسێکیان هەبی. شیخی گەورەیی خانەقا،
کە بەرپەر ناو دەبرا، وتی : له قورئاندا گەلی ئایەت هەن باسی دادوهری خوای
گەورە دەکن، ئایا ئەمیر بواردەدات ئەو ئایەتەنە بخوینم ؟ وتە : ئەی پیاو، من
هەموو قورئانم لەبەرە لە قورئاندا ئایەتی زۆریش هەن باسی زانستی لە
پادەبەدەری خوا و بەزەیی و سۆزو قین و بیمی زۆری دەکن، ئایا دەبی وای بۆ
بچین که بنچینه کانی دینی ئیسلام ئەمانەن : خوابەیک زاین - زانست -
میهرەبان - قین و بیم - پەيامبەری - گەرانهو بۆ دیوانی خوا...!

پابەری خانەقا وتی : بەیرو باوەڕی ئیمە ئەو پینچ بنچینانە ئەنجامی بۆ
چوون و وەرگرتنی پێشەوای گەورە و سەرورمان ، میری موسلمانان، حەزەرەتی
(علی) یە (خ. ر)، ئەگەر تۆ ئەم بنچینانەت لا پەسەندین، ئیمە لەگەڵ تۆدا هیچ
قەسەیکمان نیە (لکم دینکم ولی دین)، واتە دینی خۆتان بۆ خۆتان و دینی
خۆیشم بۆ خۆم.

وتە : باشە، وازلەم باسە دینن و دەچینە سەرباسیکی تر پیم بلی تۆ چۆن
پابەری خەلک دەکەیت و چ ئەنجامیکت لیوهر دەگرن ؟..

وتی ئەی ئەمیر ، ئارەزووی شەیتانی ئادەمیزاد داکەوتنی بۆ نییە و
هەرگیز تیر نابێ. من پابەری خەلک دەکەم کە زانێ بەسەر خۆیان و
ئارەزووە شەیتانییەکانیاندا ، ئەمەش لە کەمکردنەوەی
خواردنە و دەستپێدەکات کە مەزوف کەم بخوات کە مەتر دەخەوێ و کە مەتریش
پێویستی بە بۆگەنەو گەندەلیی دنیاوەیە و لە گوناوەو دوور دەبێت !.

وتە : ئافەرین ئەی پیاوی دانا من بۆ خۆم ئەمەم تاقیکردۆتەو، هەرکاتی
بمەوێ کە مەتر بخەوم و زۆرتر کاربکەم ، کە مەتر دەخۆم. پاشان پرسیم : ناوت
چیە ؟ وتی : ناوم (سەدروددینە). پرسیم : بژێوی و مووچەتان چۆنە ؟
وتی : هەندێک خێرە و مەندی باش بەشێک لە دارایی خۆیان تەرخاندەکەن بۆ
خانەقا کەمان و ئیمەش ژێانی پێ دەگوزەڕێنین، چونکە ئەوەندە گوێ نادەینە
پیداویستیەکانی ژێان و بەتەمای هیچ نیین. پرسیم : دەروێشەکان
لە خانەقادا چی دەکەن ؟ وتی : خەریکی خوا پەرستی و یادکردنی خوان، هەمیشە
بەخۆیان دەچنەو تاکو بەدیھێنەری خۆیان چاکتر بناسن.

هەرچەندە (سەدروددین) و شیخەکانی تری خانەقایی (ئەردەبیل) شیعیە
بوون : لەپاکی و بێگەردیی ئەوان چیژم وەرگرت. هەرلەوێ پریارمدا چوار گوند

لەگوندەکانی (سولتان ئەحمەد ئیلکانی)، کە بیوونە هی من، تەرخان بکەم بۆ خانەقayı ئەردەبیل. دەمزانێ دەرامەتی ئەو گوندانە زۆرە و گوزەرانی خەڵکانی خانەقا کە باشتردەبی.

دوای ئەوەی (سەدروددین) و هاوڕێکانی پۆیشتن، بە ناوێو باخەدا گەڕام کە تیایدا دانیشتبووین، هەرچەندە سەرنجەدا تاقەدارێکی بەردارم تیانەدی. کە هۆی ئەوەم پرسی، وتیان: لەم باخەدا داری بەردار پیناگات و نایەتەبەر، تەنانەت داریکی میوە لەم شارەدا نییە. لە ماوەی مانەویدا لەو شارەدا دووشتی ترم بینی کە سەرنجراکێشبوون، یەکیکیان بەردیپوو کە لە دەرهووی شاربوو، پێیان دەوت بەردی باران وتیان ئەگەر لە پاییزدا ئەم بەردە بەرینە ناو شارەو و تا وەرزی بەهار لەوێ بمینیتەو، بارانی باش دەبارێ! هەر کاتیکیش لە شار بیهێنیتەو دەرهو باران دەووستیتەو. دانیشتوان نەیانئوانی هۆی ئەوەم بۆ پوونیکەنەو... دیاردەکی تریش هێرشێ جرجی گەورە بوو بۆ سەر ئوردووەکی (نەصرەت ئالتوون)، کە هەریەکیکیان هێندە بەچکە پیشیلەیک دەبوو. ئەو پەووە مشکانە لە نیووشەو دابووێان بەسەر ئوردووەکەداو زۆر سەخەلەتیانکردبوون و هەرجی خۆراکێکیان هەبوو خواردبووێان. پێم سەیریپوو هێرشیان نەکردبوو سەر ئوردەگەکی من، کە زۆر بەرینتر بوو. دوای بۆمان دەرکەوت هۆی سەرەکی ئەو بوو سەربازە پۆمییهکان دۆینەیکە زۆریان پێبوو و گیایەکی کیویلەیی بۆخۆشی تیکەڵبوو کە بوو تە هۆی پاکێشانی مشکەکان بۆ خواردنی دۆینەیکە. ئەو شەو تەبەییانی ئەو سەربازانە خەریکی پاوێ جرج بوون، کە پۆز بوو وە مشکەکان هەلاتن. (نەصرەت ئالتوون) یش ناچار بوو لە ئەردەبیل خۆراکی تر بۆ سەربازەکانی بکڕێ. ئاگاداربوو کە زستانی پۆم و نازربایجان زۆر سەختە و پەکی هەموو لەشکرکێشییەک دەخات. وام بەباشتر زانی بەزۆترین کات خۆم بگەیەنەو سەمەرقەندو لەوێ زستان بەسەر بەرم و لەو وەرزی بەهاردا بکەمەو سەر کەڵکەلەیی داگیرکردنی بیزانتیۆم، چونکە تانەوکاتە ئەو کەشتییانەیی لە پادشای فەرەنسە داوامکردبوون دەگەشتن بەرهو و گەلیک لەو کەشتییانەش تەواو دەرکەو کە لەبەندەرەکانی پۆمدا دروستدەکران. بەو جۆرە دەمتوانی بەژمارەیکە زۆری کەشتیەو هێرشبکەم سەر بیزانتیۆم.

پاش ئەوەی هەریەیکە لە سەربازەکانی (نەصرەت ئالتوون) سی دینار زێرم دانێ و سی سەد دیناریشم دابەخۆی، هەموویانم بەپێکردنەو بۆ ولاتی خۆیان

و خویشم پئی (قهزین و پهی) م گرت بهر. له بهر ئه وهی کهش و ههواکهی خوشبوو، دوو پوژ له شاری (پهی) دا مامه وه. پاشان بهرو خورسان که وتمه پئی.

که به لای (سه بزهوار) دا تیپه پووم، مناره ی که لاله سه ره کانم بینی، زانیم تائه و پوژهی ئیسی که لاله سه ری کوژرا وه کان دیاریی، له سه بزهواردا کهس ناتوانی سه ریچیم له گه لابات.

کاتی گه یشتمه شاری (طووس) سه یرمکرد و یرانه یه، شهوی پئشوو بوومه له رزه یه کی زور به میژ لئیدا بوو، ژماره یه کی ئیجگار زور بوو بوون به ژیر دارو به ردوپه ردووی خانوو ته پیوه کانه وه. خه لکه که خه ریکی دهره ئانه وهی ته رمه کان و برینداره کان بوون. لیژنه یه کم له ئه فسه ریکی خوم و دوو پیایوی باوه ریپیکراوی ئه و شاره پیکه ئنا بو چاککردنه وهی خانوو ده کان له سه ره حسابی خوم. هه ره له و کاته دا چاریکی تر بوم دهرکهوت که چه نده ژیا نی ناو چادرو ره شمائی دهشت و بیابان سه لاهه ترو بیوه یتره.

شاری (کش) به ته واده تی دروستکرا بوو، هه موشتی به دلی منبوو. نامه ی بانگیه یشتن و میوانداریم بو چل و دوو پادشای قه له مپه وی ده سه لاتداریی خوم نارد که دوو سائی تر له وه رزی به هاردا له شاری (کهش) دا به یه کبگه ن و سه یری شاره جوانه کهم بکه ن. هه موویان وه لامیان بو نوو سیمه وه که له کات و شوینی دیاریکرا ودا ئاماده ده بن. له هه مان کاتا نامه یه کی تایبه تیشم بو پادشای چین نووسی.

هه رچه نده له شاری (کش) دا کوشیکی زور دروستکرا بوو، ده ستوورمدا که به پیز چل و دوو کوشکی تایبه تی دروستبکرت بو پادشا کان و ئه و شوینه ناو بنری (شاری پادشایان).

پادشای چین به زمانی خو ی وه لاهی نامه که می نوو سیبوو، که ئه مه ناوه پوکه که یه تی: {تهیموور به گ، خوت له وه گه وره تر ده ناسینی که هه یه ت!}. چاک بزانه من پادشای ولاتی چینم، که سه ریکی له (جابلوقا) یه و سه ره که ی تریشی وا له (جابلوسا). ژماره ی دانیش تووانی ولاته کهم هینده ی ژماره ی ورده لمی بیابان و ماسیه کانی دهریا کان ده بیئت. که له شکر م ده که ویته پئی بوومه له رزه به ریا ده بی، نه گهر کیوه کان پییان هه بوایه له ترسانا هه لده هاتن!!..

تۆ بە دانانی چەند بەردو خشتێك لەسەر یەكتر لە خۆت باییبوویت و وا
دەزانی بیئای زۆر گەورەت دروستکردوو! ئەگەر بییت بۆ چین و شوورە
گەورەكەى چین بیینی، كە باووباپیرانم دروستیانکردوو و هەزاران فرسەنگ
درێژ، ئەوەندە سەرت سەر دەمیانی كە لە تاوا پەنجەى خۆت دەگەزى!
ئەى تەیموور بەگ، موختارەكانى ولاتە جیاوازهكانى من لەتۆ بە تواناترو
سەنگینترن! ئەگەر پۆزى لەپۆزان لە سامان و دارایی و توانادا گەشتیتە پایەى
موختاریكى من ئەوسا مۆلەت دەدەم كە میواندارىمبەكەیت!! پێش ئەوى بەو
پلەى بەگەیت چاكتر وایە. خۆت بە یەكێ لە نۆكەرەكانم بزانیت و بىر لەو
نەكەیتەو لەو پتر پى پاكیشتى!!...

دوو سال پێش كاتى هاتنى پادشاكانى جیهان بۆ (كەش) ئەم نامەىەم
وهرگرت. بڕیارمدا بەرەو چین بكەومە پى و بە پادشای ئەو ولاتە بسەلمینم كە من
لەو بالاترو لە پێشترم...

پووداوه داها توهكان، لەمەودوا تۆمار دەكەم.

كو تایی یادەوەرییەكانى (تەیمووری لەنگ) بە خ. مەى خۆى.

بیره و هرییه گانی قهشهی سولتانیه له بارهی تهیمووری لهنگهوه

لیژهدا بیره و هرییه گانی (تهیمووری لهنگ) تهراو بوون. نهوه بوو که گهراپهوه
بو ولاتی خۆی لهشکرکیشیهکی زۆر فراوانی کرد بو سهر پادشای چین....
بهلام ههر وهکو خۆی لهوهو پیش خهوی بینییو، لهپندا تووشی ئیفلجییهکی
نۆز بهمیز بووهو له پهلوی خستوهو لهجندا کهوتوه. دواى حهوت پۆژ
مردوهو تهرمهکهی براوهتهوه بو (سههرقهند) و لهو گۆرهدا که بو خۆی
نامانهیکردبوو نێژراوه..

تهیمووری لهنگ له بیره و هرییه گانی خۆیدا باسی نهوهی نووسی،
که (قهشهی سولتانیه)ی وهکو نوێنهری خۆی نارد بو لای پادشای فهرنگ بو
کهرنی کهشتی. قهشهی ناوبراو سهبارت به تهیمووری لهنگ بیره و هرییه گانی
خۆی نووسیونهتهوه، تاکو ئیستاش له (کتیبخانهی میلیسی پاریس)دا
پارتیزاون. ئیمهش بهرانهر بهو پهیمانهی که داوامانه کورتیهکی نهو
یاده و هرییه دهخینه بهرچاوی خوێنهران.

نهوهشمان لهیاد نهچیت، وا دهردهکهوێت که تهیمووری لهنگ پیش نهوهی
قهشهی ناوبراوی لهشامدا دیبی، لهوهو پیش له (سولتانیه) دیویهتی و
ناسیویهتی و ناشایهتی باشی لهگهلیا ههبووه.

❖ ناوی تهیموور بهگه، تهیموور واته (ئاسن)، بهگ یش واته (میر).
دوژمنه گانی به تهیمووری لهنگ ناویدهبهن، واته تهیموور شه، چونکه
قاجیکی شه. له ئێراندا پییده لێن میری تابان، واته فرمانده.

❖ ئەم پياوھ چەندەن كۆپى ھەبوو، ئىستە (*) تەنھا دووانيان ماو، يەككىيان (ميرانشا) يەو تەمەنى چل سالە، ئەوى دىكەيان ناوى (شاپوخ) ھو تەمەنى بىست و دوو سالە. كۆپەكانى تىرى، يان لە جەنگدا كۆژاۋن، يان بە نەخۆشى مردوون.

(ميرانشا) چوار ژن و چوۋ كۆپى ھەيە كۆپەكان گەورەن و ھەر يەكەيان خاومنى دووسەدەتا سى سەد ھەزار سەربازە، ھەر يەكە بۇ خۆى پادشا يەكە، بەلام ھەمويان لە باوھ گەورەيان (تيموورى لىنگ) دەترسن، دەزانن ئەگەر لە فەرمانى دەرچن سزا دەدرين.

❖ تيموور بەگ ھەرچەندە ئەمقۇ پياۋىكى بە تەمەنە، لەگەل ئەوھشا زۆر بە توانايە. ھەرگىز لە پۇشتىن و شەركردندا ماندوو بوونى بۇ نىيە. شەو پۇژ و لە بيايانداۋ لەوى ژيان بەسەر دەبات. دەلەن لە سەردەمى لاويدا زۆر قۇزو جوانبوو، ئەمقۇ ھەر كەس بىيىنى دەزانى و بوو.

❖ ئەوھندە پارەو سامانى ھەيە كە دەتوانى پووى زەوى بە لىرە داپۇشى. پۇژانە ھەزار مسقال زىر تەرخانە بۇ چىشتخانە و شەرىتخانە قايىبەتى خۇى! ❖ ئەوھندە ۋلاتەكەى فراوانە، ئەگەر پىيوارىك لە پۇژە: تىەو بەرىبى، لەوانەيە دواى يەك سالى پەبەق ئىنجا بگاتە پۇژئاۋى قەلەمپەوى ئەو. لە سەرانسەرى ئەو ۋلاتە بەرىنەدا ئاسايش بەر قەرارەو پىيواران و كاروانەكان پارىژاۋن.

لەھەر ناۋچەيەكى قەلەمپەويدا كاروانىك پووتبكرتتەو، بە فەرمانى تيموورى لىنگ فەرمانپەرەۋى ناۋچەكە دەكۆژىت، چونكە بېروى وايە تا مىرى ۋلات دەستى لەگەل جەردەكاندا نەبى ئەوان ناتوان سەرەپى بگرن و خەلك پووتبەكەتەو!!

(*) سەردەمى نوسىنەۋى ييرهومرييهكانى قەشەى سولتانبە دەگەپەن.

❖ لهو پۆژدهو لهم پیاوه بوو ته خاوهن دهسهلات، تاكو ئه مېز له هه موو شه په كانیدا سهركهوتوو بووهو ههچ پادشایهك و ههچ قهلایهكی جهنگی نه یان توانیوه بهرانبهر بهو بهرگریبهن.

❖ ئه م پیاوه دلپه قترین مروقی ئه م سه ر زه مینه یه! ئه گه ر به بهرچاویهوه سه د هه زار مندال و ژن و پیاو سه ر بهرین ههچ گوی ناداتی و کاری تی ناكات. زۆر جار تا دوا مندالی شه ره خۆره، دانیشتوانی شارنکی قه ر کردووه، بی ئه وهی ههچ بهزهیهكی به ههچ كه سینكا بیته وه. بهروكهش موسلماننکی تهواوهو به وردی په پیره ویی دهستووو یاسای ئیسلام دهكات، پۆژانه پینچ جار نوێژی خوی دهكات و له مانگی په مه زانیشدا به پۆژوو ده بیت. هه ر گیز نه مدیوه مه ی بخواته وه، به لام بیستومه جار به جار سه روساختی له گه لیا هه یه! ههركاتی بهوێ ده توانی یهك ملیون جهنگاوهر بۆ جهنگ ئاماده بكات. ژماره ی ئه سپهكانی كه له میزگ و پاوه نهكانی خۆیدا ده له وه پین دوو ملیون ده بی. ئه وهنده حوشتی ههیه كه له ژماردن نایه ن. كه هندستان كه وته ژنیر دهستی و كر دی به به شیک له قه له مه روی خوی، تا ئیستا بهردهوام په نجا، تا سه د زنجیره فیلی ههیه، زۆر تر بۆ پیشوازی و جوانی كه لکیان لیه و ده گری. ❖ تهیموور بهگ زمانی عه ره بی، فارسی و تورکی ده زانی. له زانستی قورئان و (فیهقه ی ئیسلامدا ئه وهنده شاره زاو به توانایه كه ههچ زانایه کی موسلمان له گه لیا ده رنابات.

❖ ژماره ی كۆشكهكانی له دوو سه د تیپه پ دهكات. له (سه مه رقه ند) دا هه ژده كۆشك، له (كش) دا بیست كۆشك، له (به غدا) دا پاژده، له (ئه سفه هان) دا دواژده، له (شهیران) دا جهوت كۆشکی ههیه. ئه و پۆژدهی كه شاری به غدادی داگیر كرد، دره ختیکی زهیری دهستكهوت، هه موو گه لاكانی جه واهیری ساغبوون، ههچ كهس نهیتوانی ده سنیشانی نرخ ی ئه و دره خته بكات!

❖ له جهنگا وهكو سه ربازهكانی بهرگی شه پ ده پۆشینت و ده چینه مهیدانی نه بهردهوهو له مردن ناترسی. چه ندین جار زۆر به سه ختی بهریندار كراوهو كهوتوته گیانه لا، دوا ی چاكبوونه وهی جارنکی كه به بی ترس له شه په كاندا به شداری دهكات. له گۆرپه پانی جهنگا ههچ پله و پایه یهك به لای ئه وه وه ههچ بایه خیکیان نبیه، فه زمانی له سهردان و له توبه تکردنی گه و ره ترین پادشاو میر

دهدات و لهگهل بچووکتیرین نوکهرای جیایان ناکاتهوه. تهنه پرتزه زانیان و شاعیران و پیشهکاران دهگری، نه مهش له بهر نهوهیه که خوی دانایه.

❖ لهو پۆزهوه که (تهممور بهگ) م بینیه، بهردوام له بیاباندا ژیان بهسه دهبات، وای بزانم له بهر نهوهیه که نهوهنده لهشکری هیه ناتوانی له هیچ شاریکدا جیانیبکاتهوه. نه م پیاوه لهسه زهوی نان دهخوات، لهسه زهوی دهخهویت. خواردنیشی جارجار برنجه و جارجاریش ماستی مایین. خواردنه ویشی شیر مایین، یان شهربهتی ههنگوینه. له جهژنهکاندا جوانووی بۆ دهگهن به کهباب، نه م خواردنه له خواردنه خوش و نایابهکانی (خوارهزم)!!

بۆ کاتی ناخواردن، له چادره کهیدا، که پینچ کۆله کهی تیدایه، سفره پاده خرت. تهممور له ناوه پاستا داده نیشی، کورپه کانی و وهچه کانی و فهرمانده کانی چهند گهژیک دور له وهوه داده نیشن. ههرو نهو کاسه و قاپانهی لهسه سفره که داده نرتن له زهپی ساخ دروستکراون. له کاتی ناخواردندا هیچ کهس نادویت، مهگهر که سیک که تهممور خوی بیدویت!!

❖ نهگهر تهممور میوانی گاوری هه بیت مۆله تیده دات لهگهل خواردندا مهی بخواتهوه، بهلام خوی ناخواتهوه، ههروها نابی کورپه کانی و نهوه کانی و فهرمانده کانی بخۆنهوه.

❖ هیچ سوپایه کی نه م سه رزه مینه وهکو سوپای تهممور بهگ ریکوپینک و ریکخراو نییه. نه فسه ره کانی پله به پله کاری خویان به پتوه ده بن. فهرماندهی ده سه ربار (نهو نباشی)یه، فهرماندهی سه د سه ربار (یوو زباشی)یه، فهرماندهی هه زار سه ربار (مین باشی)یه، و فهرماندهی ده هه زار سه ربار (توما نباشی)یه. نهگهر مین باشیه که فهرماندات به هه زار سه ربار ده کهی بهردهستی، خویان بخه نه ناو ناگرهوه، به بی یه ک و دوو فهرمانه کهی جیه نه کهن! هه سه رباری سه رپینچیکات به زیندوویی که ولده کری. زورجار سه رباری سه رپینچیکر به خه نجر شاده ماری خوی ده بریت و خوی ده کوژیت. بۆ نهوهی دو چاری سزای که ولکردن نه بی.

❖ کاتی تهممور بهگ فهرمانی په شه کوژی و کوشتاری گشتی و تالانکردنی شاریک ده رده کات، ئالای پهشی هه لده کریت. هه شاریک ئالای

رەشی ته یموور بهگ تیا یا هه لکری ته ختده کریت. که بۆیشت بۆ ولاتی بۆم که مارۆی شارێکی دا، که وتبووه نێوان ئه رمه نستان و ئه نگووریه. دوا ی داگیر کردنی ئه و شاره، هه موو دانیشتوو هه کانی به زیندووی خستنه ناو چاله کانی ناو شاره وه زینده به چالیکردن.

❖ هه ر شارێ به بی شه ر خۆی به دهسته وه بدات سه ر سامان و گیان و نامووسی خه لکه که پارێزراون. ئه گه ر له و جۆره شارانه دا، سه ر بازێکی ته یموور بهگ ده سدریژی بکاته سه ر ئافره تی، یان مائی که سیك داگیر بکات، به فره مانی ته یموور بهگ، سه ر بازه که فره مانده که شی ده کوژرین. له بهر ئه وه یه که هه ر شارێ که مارۆ بدات به بی شه ر خۆیان به دهسته وه ده دن، سا مه گه ر ته نها ئه و شارانه ی که پادشا و میره کانیان نه یانه وی گۆپرایه لی ته یموور بن.

❖ یه کیک له و شتانه ی که بۆ ته هۆی ئه وه ی ته یمووری لهنگ ببیشت به توانا ترین پیاوی جیهان سوود وه گرته له بارووت. به ته واوی ناگاداری نه یینی دروستکردنی بارووته. له هه موو شه ره کانی دا بړیک که ره سته ی خاوی بارووت له گه ل خۆیدا ده بات بۆ هه لته کاندنی شووره ی قه لاو شاره کان.

❖ له و با وه ره دام که له مه و به رو له مه و دواش له دل ره قی و بی به زه ییدا هه یج که سی ناگاته ته یمووری لهنگ. له کاتی که مارۆ دانی (دیمه شق) دا په یامی نارد بۆ دانیشتووانی شار که خۆیان به دهسته وه بدن ئه گینا ده کوژرین. له ترسی (قوتول هه مزه) دانیشتووانی شار نه یان وێرا هه یج بلین و هه یج بکه ن. هه رچه نده قوتول هه مزه گالیسکه ی جهنگی گه وره و زۆری هه بوون، به لام ده ره قه تی ته یموور نه هات. ته یموور شووره ی شاری پوو خاندو چوو ه ناو شاره وه. به رانه به به مزگه وتی عومه ر، زانایه کی گه وره ی موسلمانان که ناوی (نیظامودین شامی) بوو، به کزی و پارانه وه و ته کای له ته یموور کرد له کوشتاری شار ده سه ردار بی. ته یموور به دهنگی که به رز وتی: ئه گه ر زانا نه بوو ی تابه ده مگوت به زیندووی که وتیکه ن! ... بیجگه له زانایان و شاعیران و پیشه سازان هه یج که سیکی نه هیشته وه. دوو هه زار باری حوشت زێپو زیوو جه واهێرو فره شی به نه رخو شتی نایابی له دیمه شق وه نارد نه وه بۆ سه مه رقه ند. دوا ی ئه مه ش ئه م پیا وه خۆی نه خۆرو دل ره قه له دیمه شق دا کۆنگره یه کی گه وره ی له زانایانی ئیسلام پیکه ینا بۆ وتووێژ کردن له باره ی قورئانه وه.

❖ تهنها یهك كهس توانیویهتی تهیموور بهگ بخهلهتینی و سزا نهدری،
ئهویش پادشای (تهتارستان) بوو كه ناوی (ئهدیگ بی) یه. ئهوه بوو تهیمووری
لهنگ ناردیه خوازینی کچی (ئهدیگ بی) بو کورهکهی. ئهویش وتبووی من
ئامادهم کچم بدهم به کورپی تهیموور بهگ، بهلام لهبهر ئهوهی دهستم کورته،
ناتوانم جیهازییهکی شیاو به شان و شکوی پادشایهکی وهکو تهیموور بهگ،
لهگل کچهکه مدا بنیرم، خو ئهگهر به جیهازییهکی کهموکو پوه بینیرم لهپرزو
پایهی من که مدهبیتهوه.

تهیموور بهگ وتی: من بو خۆم جیهازیی کهکهت دهنیرم، تاكو لهگهلیا
بینیریتهوه وهموو کهسی وا بزانی که خۆت ئهو جیهازییهت بو کچهکهت
ئاماده کردوه، بهم شیویه پرزو پلهو پایهت پاریزراوه.

(تهیموور بهگ) فرمانیدا بیست و پینج حوشر به باری زپرو زیوو جهواهیر
و کووتال و شانی کشمیرهوه ئاماده بکری، ههشت ئهفسهری گهرهه لهتهکیانا
نارد، پارسپاردن که ئهوه وهموو شته به نرخانه ببهن بو (ئهدیگ بی) و لهو
سهرهوه کچهکهی بهینن بو کورهکهی.

ئهفسهرهکان به حوشرتو بارهوه بهرهو شاری (سوقراط) _ پایتهختی ولاتی
تهتارستان _ بهرپوون. که کاروانی گهنج و زپر گهیشتبوو بهرهوه، (ئهدیگ
بی) ئهفسهرهکانی زیندانی کردو دهستی بهسهر وهموو دیارییهکاندا گرت،
کچهکهشی نه نارد! (تهیموور بهگ) ئهوه وهموو زپرو زیوو کالاً به نرخانهی له
کیسچوون و نهشیتوانی ئهفسهرهکانی پرگار بکات... چهند جاری لیم بیستوه
دهیگوت: هیچ کهسی وهك (ئهدیگ بی) نهیخهلهتاندووم!!

❖ هیچ پادشایهك وهکو تهیموور بهگ کۆشکی گهرهوه فراوانی نییه... له
کۆشکه بهرینهکانیدا شازادهو میرزاده دهسته بهسهرهکان ههریهکهیان له کۆشکی
تایبهتی خۆیدا، به جلوه بهرگی ولاتی خویانهوه ژیان بهسهر ده بهن و ئهوپه پری
پریشیان لیده گیری. تهیموور بهگ ئهوانی بویه به بارمه لای خۆی
دههیشتنهوه، تائه گهر باوکهکانیان، که باج و سهرا نه ده دهنه ئهوه، ههر
سهرپینچیه کبکهن، ئه مان دهکوژیت. ئهوه بارماته له شازادهو میرزادهکانی
هندستان، ئیران، شام، پۆم و قهچاق تیکه ئن. هی وایان هه بووه چووه ته پرسی
جهنگاوه رانی تهیموور بهگ وهوه له شه پدا کوژراوه.

❖ جگه له تالانی شاره گره کانی وهك ئەسفەهان، بەغداد، دیمەشق و شارەکانی تر، لەهەموو ئەو ولاتانەوه کە دەکەونه سنووری قەلەمپەروی فەرمانپەرەییەوه، (دەیهکی) داهااتی بۆ دیتەوه، لەو بێرە مووچەیی ئەفسەران و سەربازانی خۆی دا بیندەکات. ئەگەر (تهیموور بەگ) بزانی سەربازێکی شتیکی بەقەرزی هیناوه، سزای سەختی دەدات، خو ئەگەر هەر سەربازێکی بەزۆر شتیك له خەلك بسینی، بێ یەك و دوو دەیکوژیت.

❖ تهیموور بەگ پیاویکی ئیمانداره. لەهەموو کات و شوێنیکدا پینچ فەرزه نوێژی خۆی دەکات. هەرچەندە لەو شتانەی کە له ئایینی ئیسلامدا قەدەغه کراون خۆی دەپارێزێت، لەگەڵ ئەوەشا سەبارەت بە ژنانی سپی و جوان و مەخواردنەوه ئەوەندە گیر نییه، بەلام له کردەوهی قەومی (لووط) زۆر تووڕەیه و ئەنجامدەرانی دەکوژیت.

❖ تهیموور بەگ دەفری شووشەیی پی خووشەو لەدەفری شووشەدا ئاو دەخواتەوه. زۆر خۆر نییه، زۆرتر حەز لەو خواردنانه دەکات کە زەغفەرانیان تێبکریت، بە تایبەتی برنج.

❖ له یەکی له شەپەکانیدا قاچی چەپی بە سەختی بریندار کراوه و دەماری پچراوه، هیچ پزیشکیکی ئەم سەر زەمینە نەیتوانیوه چارەسەریبکات، لەبەر ئەوه شەلبوووه بە شەلی ماوتەوه. هەرچەندە ئیستا بە سالدای چوووه، لەگەڵ ئەوەشدا شەلییهکەیی هیچ له چالاکی و گۆرجوگۆلیی کەم نەکردۆتەوه، هەر ئەوهیه کەمی سەری سپیبوووه.

❖ ڕەنگه هیچ کەسی هیندەیی تهیمووری لهنگ بیری تیز نەبی. ئەم بیر تیزییه ھۆیکە سەرەکییه له سەرکەوتنی بەردەوامی ئەم پیاوهدا. ئەگەر له بەیانیهوه تاكو ئیوارە سەد فەرمان و داواکاری جیا جیا بەسەر سەد میرو ئەفسەری خۆیدا بدات ھەموویانی لەیادن، دەزانی ھەر فەرمانێکی بەکی داوه و دەبی لەچ کاتیكا جێبەجێبکری. ھەر کەسی بچووکترین کەمتەرخەمیبکات دەکوژێ. لەبەر ئەوه هیچ کەس ناویزی له جێبەجێکردنی ئەرکی سەر شانیدا بچووکترین سەرپینچی و کەمتەرخەمیبکات. ئەگەر لەسەرەتاه کەسی داوای کات و مۆلەتی زیاتر بکات، تهیموور بەگ ئەوه پەچاو دەکات و قایلەبی... کە لەشەر گەرایەوه و چوو بۆ سەردانی شاری (کەش)، سەیریکرد کو شکەکانی

تهوانه کراون. ئەندازیاره کانی داوای تهنها ماوهی دوو مانگی تریان کرد، به لām تهیموور بهگ پیشنیاره که ی وهرنه گرت و فرمانی کوشتنی هەردووکیانی دەرکردو دوو ئەندازیاری تری پاسپارد که کۆشکه کان تهواو بکن.

❖ لههه موو جهنگه کانییدا وهکو سهربازه کانی هه ئسوکه وتدهکات و وهکو ئەوان دهژی و لههه موو شتیگا به شدارییاندهکات. ئەوانیش لهم پاستیه ئاگادارن. هه نه فسهرو سهربازکی نه بهردی بنوینی پاداشت وهردهگری. هه که سیکیش ته مه لی و سستی بنوینی سزا دهری. لهکاتی جهنگدا له ناو سوپای تهیمووری لهنگدا ته مه لی و ترسنۆکی بهدی ناگرین، هه موو جهنگاوهره کانی زنگ و ئازاو نه بهردن، به لای ئەوانه وه سستی ئهوپهری بی نرخی و سووگایه تیه...

له جهنگه گهروه پر مه ترسییه کاند، داوای ئەوهی تهیمووری لهنگ جینشینیک ده سنیشاندهکات بۆ فرماندهیی سوپاکه، بۆ خۆی له پیزی پیشه وهی شهردا، نه بهردانه ده جهنگی. زۆرجار به خهستی زامدار کراوه و سهربازه کانی له مهیدانی شهردا دووریانخستۆته وه تا ئەسپه کان نه شین، داوای چاکبوونه وه دووباره له جهنگا به شدارییدهکات. به قاره مانیه تی خۆی له گۆره پانی جهنگ و نه بهردیدا خۆینی هه موو سهربازه کانی دینیته جۆش و ئاماده یاندهکات بۆ هه موو خۆبه ختکردنیک... بهو قاره مانیه تیه یی توانی له گه ل پینج سه د خۆبه ختکه ردا شاریکی وهک (ده هلی)، پایته ختی هندستان بگری.

جاریکیان به پیکه وت به شداریی (تهیموور) له شهردا و گه پانه وهیم له مهیدانی جهنگدا بین. به پاستی ده لیم ئەم پیاوه له قاره مانه کانی پۆژگار. ئەو پۆژه، که له مهیدانی شهردا گه پایه وه بینیم سهراپای ئه رخه وانیه، شمشیره که ی ئەوهنده خۆینی وشکه وه بووی پیوه بوو نه ده چوه وه ناو کیلانه که ی! که بهرگی جهنگی داکنه چهند برینیکی پیوه بوون. برینه کانی بۆ تیمارکرا و بهرگه که یان برده قهراخ ئاوێک تاکو بشۆردی.

❖ بهر له وهی بهمنیری بۆ فەرهنسه ریشی ده تاشی، به لām که گه پامه وه بینیم ریشی هیشتۆته وه تال تال سپیی تیکه وتبوو.

ئه گه بهرگی شهردی له بهرا نه بی کلاویکی سپی دهکاته سه ری که چهند دانه یه ک یاقووت و ئەلماسی پیوهیه. کلاوی زستانه ی لباده، هاوینه شی له ئاوریشم دروستکراوه.

(تەیموور بەگ) حەز لە جلۆبەرگی پەنگاو پەنگی زەردو سوورو سپی دەکات. هاوینان بەرگی ئاوریشمی سپی، یان زەرد دەپۆشیت، لەبەهارو پاییزدا بەرگی ئەرخبەوانیی ئەستوور لەبەر ئەکات. لەوەرزی زستاندا بەسەر جلەکانیدا کورتەکی دروستکراو لە پێستی سمۆرەو دەلەک لەبەر دەکات. زستانانیش وەک هاوین مەلەبەندی لە بیاباندا. زۆر حەز لە بۆنی خوێش دەکات، بەنرخترین نایابترین عەتری بۆنخۆشی هەیە. هەر کەسێ نزیکی چادەرەکی بێتەوە خێرا هەست بە بۆنی عەتر دەکات.

❖ هەندێ لە میرە بێگەنەکان کە دەگەشتن بەردەم تەیموور بەگ و کپنووشیان بۆ دەبرد، زۆر تووڕە دەبوو، دەیگوت: دەبێ تەنها بۆ خوا کپنووشبەری!، بێجگە لە خوا هیچ کەسێک شیاوی ئەو نەبێ کپنووشی بۆ بریت. دواي ئەو هەر کەسێ بیهوێ بچیتە لای، لە دەردەو ناگادار دەکریت کە کپنووش نەبات، بەئەکو تەنها بە چۆکا بێت. نوینەرە بیانییەکان کە دەچنە لای تەیموور بەهەمان دەستوور ریزی لێدەگرن، تەیمووریش بواری دانیشتیان دەدات.

❖ لەکاتی شەرا چادەرەکی تەیموور لەگەڵ چادری ئەفسەرەکانیدا هیچ جیاوازییەکی نەبێ، بەلام ئەگەر لە شوێنێکا بۆ پشوووان چادری بۆهەڵبەن، چادری وا بە نرخێ بۆ دادەکوێن خەرجی ولاتیکە. بەسەر چادەرەکیدان لای ئەرخبەوانیی پازینراوە بەزێرو زیو دادەکوێن، کە بالیان دەدات و دەشکێتەوە دیمەنێکی زۆر جوانیان هەیە. لەناو چادەرەکیدان، بەپیتی وەرەکانی سەل فەرشی زۆر گرانی ئەرخبەوانی، زێڕین، یان شالی کشمیری، پادەخرن و دیمەنێکی زۆر دانسقەو نایابیان هەیە.

❖ ئەو پۆژە کە نوینەری (هەنری سینیەم)، پادشای ولاتی کاستیل، کە دەکوێتە ئەسپانیا، ھاتە سەمەرقەند بۆ دیداری تەیموور، من لەوێبووم. ناوبراو ناوی (گۆنزالیز کلاویخو) بوو. نوێنەری (هەنری سینیەم) بوو بێتە لای تەیموور. یەکەمین نوینەر کاتێک نێردرا کە (تەیموور بەگ) لە ولاتی پۆم دۆی (ئیلدرم بابەزید) دەجەنگا. ئەو نوینەرە نامادە جەنگی (ئەنگووریە) بوو، بە چاوی خۆی ئازایەتی تەیموور بەگ و سەربازەکانی بینی. لە پۆژی گەرانەویدا تەیموور بەگ باری بیست ئیستر دیاری بە نرخ و نایاب و دوو کەنیزەکی گاوری زۆر جوانی ناردن بۆ پادشای کاستیل. پادشای ناوبراو ئەوئەندە وابەستە گەورەیی و بەخشندەیی تەیموور بوو، نوینەریکی تریشی

نارده لای ته‌یموور که (گۆنزالیز کلاویخۆ) بوو. من له سالی (۱۴۰۳) ی زاینیدا، پیش مردنی ته‌یموور به‌گ، نوینه‌ری ناوبراوم بینی.

❖ له پۆژی دووشه‌مه‌دا، پێکه‌وتی هه‌شتی مانگی شه‌یلوی سالی هه‌زارو چوار سه‌دو سێ زاینی، بریار بوو نوینه‌ری ناوبراو، له شاری سه‌مه‌رقه‌ندا به دیداری ته‌یمووری له‌نگ شاد بی. (گۆنزالیز کلاویخۆ) جوانترین و به‌ترخترین به‌رگی پۆشیبوو. دیاریه‌یه‌کانی پادشای (کاستیل) دایه‌ ده‌ست یاوه‌ره‌کانی، هه‌موو سواری شه‌سپوون. له‌وان له‌ پێشه‌وه‌ خۆی به‌ دوايانه‌وه‌ به‌ پێبوون تا گه‌یشتنه‌ نزیک کۆشکی ته‌یموور. هه‌ندی له‌ پاسه‌وانانی تایبه‌تی ته‌یموور به‌گ له‌ویدا ئاماده‌ بوون و پیشوازییان له‌ نوینه‌رو یاوه‌ره‌کانی کرد. دواى ئه‌وه‌ی دابه‌زین دیاریه‌یه‌کانیان لێوه‌رگیرا. پاسه‌وانه‌کان دیاریه‌یه‌کانیان له‌سه‌ر ده‌ست هه‌لگرت و پێشکه‌وتن تا گه‌یشتنه‌ ده‌روازه‌ی کۆشکی ته‌یموور. له‌وێ شه‌ش فیلی زین زێرو ئه‌رخه‌وانی، به‌ که‌ژاوه‌ی له‌داری قۆفه‌لی هندستان دروستکراوه ئاماده‌ کرابوون. دیاریه‌یه‌کان خرا‌نه‌ ناو که‌ژاوه‌کان و فیله‌کان که‌وتنه‌ پێ تا گه‌یشتنه‌ به‌ر سینه‌مین ده‌روازه‌ی کۆشکی ته‌یموور. سێ که‌س له‌ وه‌چه‌ی ته‌یموور بوو پیشوازی ئاماده‌ بوون. یه‌کێ له‌ پیاوه‌کانی کۆشک باسکی (گۆنزالیز کلاویخۆ)ی گرت و به‌ره‌و ئه‌و ته‌لاره‌ی ته‌یمووری لێبوو که‌وتنه‌ پێ.

هه‌ندی ده‌ستوپێنودن دیاریه‌یه‌کانیان هه‌لگرت. سێ که‌س له‌ وه‌چه‌ی ته‌یمووریش له‌ دوايانه‌وه‌ ده‌رۆیشتن، له‌ دواى ئه‌وانیشه‌وه‌ نوینه‌ری پادشای کاستیل، تا گه‌یشتنه‌ ئه‌و هۆله‌ گه‌وره‌یه‌ی که‌ ته‌یموور دانیشتبوو. نوینه‌ری کاستیل هات به‌ چۆکاوه‌ردوو ده‌ستی خسته‌ سه‌ر سنگی و سه‌ری خه‌فاند، پاش ماوه‌یه‌ک راستبووه‌وه‌ به‌م جوړه‌ تاكو گه‌یشته‌ لای ته‌یموور هه‌وت جار ئه‌وه‌ی دووباره‌ کرده‌وه‌.

ته‌یموور ده‌یزانی (گۆنزالیز کلاویخۆ) زمانی عه‌ره‌بی تێده‌گات، به‌ عه‌ره‌بی پرسی: کوپی خۆشه‌یستمان پادشای کاستیل. که‌ ده‌زام گه‌وره‌ترین پادشای فه‌ره‌نگه‌، چۆنه‌ هه‌والی چیه‌؟.

(کلاویخۆ)وتی: زۆر باشه‌و له‌ یه‌زدان ده‌پارێته‌وه‌ که‌ میری گه‌وره‌مان سه‌لامه‌ت و ته‌مه‌ندریژ بی.

پاشان نامه‌ی په‌نگاو په‌نگ و بازاوێ پادشای کاستیلی دایه‌ ده‌ست ته‌یموور. ته‌یموور پرسی: ئه‌م نامه‌یه‌ به‌ چ زمانی نووسراوه‌؟ وتی: به‌ زمانی

ئه سپانی نوو سراوه. ئه میر تهیمور وتی: ئیمه که سمان زمانی ئه سپانی نازانین، پاش ناخواردن خۆت ده بخوینیتوه.

له و کاته دا نوکه رهکان دیاریه کانیان له بهردهم (تهیمور بهگ) دا دهنا... دواى ئه وهى سهیر ئیککردن، ئه و پیاوه گه ورهیه به ئاماژه یه که داویکرد که لایبرین. پاشان به نوینه ری کاستیلی وت: بێ دیاریش بهاتیتایه گویم نه ئه دایه، ئه وهندهم به سه که مژده ی سه لامه تیی پادشای (کاستیل) ت بۆ هیناوم، به راستی زۆر شاد بووم.

تا ئه و ساته نوینه ری کاستیل و هاوپی و یاوه ره کانی هه ربه پیوه بوون. ئینجا تهیمور بهگ داواى له نوینه ره که و یه کێ له هاوپی پله داره کانی کرد له لای راستیه وه دانیشن، ئه وانی ترجه وت گه ز له و لاتره وه دانیشن. ئه میر تهیمور چوارمشقی له سه ر دۆشه کینکی نایاب دانیشتبوو، کلایکی لبادی کردبووه سه ری که به جه واهیرو گه وه ری رهنگاوپه نگ پازینرا بووه.

پاش ماوه یه که خواردنیان هینا. ئه گه ر به وێ باسی جوړه کانی و بره کانی بکه م به چه ندان په ره ته واونابی. بریکیان بریتیبوون له بریانی مه، بریانی جوانووی ئه سپ که له ژیر ئاگرو بۆته ی بیاباندا پیشابوو. که بابی جوانووی ئه سپ یه کیکه له خواردنه خوش و نایابه کانی دانیشتیوانی بیابانی ولاتی تهیمور بهگ. جوانووه که سه ر ده برن، که وئیده که ن، پاشان ورگی هه لده دپن، ناوسک و ورگ و پخۆله ی دهر دینن و پاک پاک دهیشن. پاشان جگه رو دل و گورچیه کانی ده خه نه وه بۆشایی هه ناوی، بریک پۆن و گیای بۆخوشیشی تیده که ن و دهیدروونه وه، دهیخه نه وه ناو پیسته که ی و ئه ویش دهیدروونه وه، دهیخه نه ناو چالیکه وه که می دایده پۆشن و ئاگری له سه ر ئه که نه وه. من له و خواردنه م خواردووه، زۆر خوش و به تامه.

❖ بریانی جوانووه که یان خستبووه سه ر سینیه کی زۆر گه وره و چه ند نوکه ریک هه لیانگرتبوو، هینایان و دایاننا، پاشان پارچه پارچه یانکرد، پانه کانیان له بهردهم تهیمور بهگ و هه موو میوانه کاندانان. بریکیش له جه رگ و دل که یان بۆ دانان. ئه و پۆژه نزیکه ی دوو سه د مه پو جوانوویان کردبووه بریانی. ئه و هه موو خواردنه به شی زیاتر له سالیکی ئه و هه موو خه لگی ده کرد.

هه موویان له ده قری زیریندا ئه یانخواردو ئه یانخواردووه. تهیمووری لهنگ و پیاوه کانی له ناو خواردنه وه کاندانان ته نها هه ر دوی ماینییان ده خواردووه.

دواى نانخواردن (گۆنزالىزكلاويخۇ) نامەى پادشائى كاستىلى بۇ مير تەيموور خويندەۋە، ئەۋىش زۆرى پىخۇشبوۋ.

❖ بۇ ماۋەى خەۋت پۇژ لەسەر يەك نوينەرى كاستىل و ھاۋپى و ياۋەرەكانى، ھەر پۇژەى لە كۆشكىكى تەيموورى لەنگدا ميوانبوۋن. ھەر ميوانداريەك لەگەل ھى پۇژى پىشتىدا جىابوۋ. لەيەكەمىن پۇژدا بەۋ فيلە پازىنراۋانەۋە پىشۋازىكران كە باسكران. دوۋەمىن پۇژ بە ئەسپى زىن و پەشۋى جەۋاھىردارەۋە، لە سىيەمىن پۇژىشا بە ئىسترو بۇ رۇژى چۈرەمىش بە خوشترى پازىنراۋە پىشۋازىيان لىكرا...

❖ دواى تەۋاۋ بوۋنى خەفتەى ميواندارىسى تايبەتى، كلاويخۇ لەۋەرزى زىستاندا لەۋ ۋلاتەدا مايەۋە. لە ۋەرزى بەھاردا تەيموورى لەنگ بە دىيارىى زۇرباش و ناياب و ۋەلامى نامەى پادشائى (كاستىل) ھۈۋە ئەۋى بەرەۋ ۋلاتى خۇى بەرىكرد.

❖ مەن دۇنيام بەم نىزىكانە پادشايەكى تر ھەلناكەۋىتەۋە ئەۋەندەى تەيموور بەھىزو بە تواناۋ بەخشنەۋ لىھاتوو بىت.

ناوه‌روك

لایه‌ره	سهرناسه‌كان
۵-۳	پیتش‌كه‌ی وهرگپر فارسی
۱۲-۶	یه‌كه‌مین به‌ش سهرده‌سی مندا‌لی و خویندن لای شیخ شه‌مه‌ددین
۱۸-۱۳	دووه‌مین به‌ش سهره‌تای لای و پیتش‌كه‌وتنی هونه‌ری جه‌نگ
۲۶-۱۹	سییه‌مین به‌ش به‌خرمه‌ت كه‌یشتنی میری یاخماق
۳۲-۲۷	جواره‌مین به‌ش مردنی میر یاخماق و به‌به‌ره‌كانی له‌كه‌ل نه‌ره‌ل‌ندا
۴۵-۳۳	پیتجه‌مین به‌ش چون شاری بوخارام داگیر كرد؟
۵۲-۴۶	شه‌شه‌مین به‌ش جه‌نگی تاشقه‌ند
۶۳-۵۳	هوه‌ته‌مین به‌ش به‌ره‌و زیدی قیردوسی و جه‌نگی نبشایوور
۷۳-۶۴	هه‌شته‌مین به‌ش دووه‌مین سه‌ه‌رم بو خوراسان و جه‌نگی سه‌به‌ره‌وار
۷۸-۷۴	نویه‌مین به‌ش به‌ره‌و باشووری خوراسان
۸۵-۷۹	ده‌یه‌مین به‌ش زابولستان
۹۷-۸۶	یانه‌یه‌مین به‌ش جه‌نگی نه‌سه‌هان
۱۱۱-۹۸	دوانزه‌یه‌مین به‌ش جه‌نگی دژ به‌سالاری مغول
۱۲۰-۱۱۲	سیانه‌یه‌مین به‌ش و جواره‌یه‌مین به‌ش جه‌نگ له‌ولاتی قه‌یاقدا

پانزیه‌مین به‌ش که‌رانه‌وه بۆ ماوه‌رانه‌نه‌هرو به‌لانی کولله	۱۲۵-۱۲۱
شانزیه‌مین به‌ش له که‌رانه‌کانی ده‌ریای خه‌زردا	۱۲۶-۱۳۲
ده‌قده‌یه‌مین به‌ش چۆن به‌غدام داگیرکرد؟	۱۳۳-۱۴۰
هه‌ژده‌یه‌مین به‌ش به ده‌ریه‌ندی پاتاقدا بۆ ولاتی فارس	۱۴۱-۱۵۶
نۆزدیه‌مین به‌ش پاش داگیرکردنی شیراز	۱۵۷-۱۶۳
بیسته‌مین به‌ش که‌شتیک به‌ ولاتی لهرستاندا	۱۶۴-۱۷۴
بیست و یه‌که‌مین به‌ش نه‌بدال کلزانی (ابدال کلزانی) کن بوو، له‌ کۆن قه‌رمانه‌وایی ده‌کرد؟	۱۷۵-۱۸۷ •
بیست و دووه‌مین به‌ش کوێرانی شیخ عه‌مه‌ر له‌ فارس	۱۸۸-۱۹۹
بیست و سێه‌مین به‌ش تاعوون	۲۰۰-۲۰۵
بیست و چواره‌مین به‌ش ولاتی سه‌یرو سه‌مه‌ره، یان هندستان	۲۰۶-۲۴۶
بیست و پینجه‌مین به‌ش جەنگ له‌ ولاتی شامداو داگیر کردنی شاره‌کانی	۲۴۷-۲۶۹
بیست و شه‌ه‌مین به‌ش به‌ره‌و رۆمو جه‌نگ دژ به‌ بایه‌زید (ایلدرم بایه‌زید)	۲۷۰-۲۹۱
بیست‌هه‌وه‌مین به‌ش له‌ نازیاباندا، جیم کردو جیم بین؟!	۲۹۲-۳۰۲
بیره‌ورییه‌کانی قه‌شه‌ی سولتانییه، سه‌باره‌ت به‌ تیمووری له‌نگ	۳۰۳-۳۱۴

بیرگیڤ له چەند دیرێکدا

- ناوی محەممەد سەعید عەلی یە ناسراوه بە احمدی حمە سەعید.
- سالی (١٩٦٢) له شاروچکە (تەویله‌ای ناوچه‌ی هه‌ورامان له‌دایکبووه.
- له خۆیندا، پۆلی سییه‌می ناوه‌ندی ته‌واو کردووه.
- ئیستاش جیگری لێرس‌راوی مه‌به‌ندی ٩٩ی ریک‌خستنی شاره‌زووری لی.ن.کناه.

سەرئێش

❖ (زەبێجوللای مەنصورێ) وەرگێری ئەم کتێبە لە
زمانی فەرەنسێیەووە بوو فارسی، هەندێ
روونکردنەووەی لەسەر "وشە، جیگا، ناو..... هتد"
نووسیووە. ئێمە بە پێویستمان ئەزانی هەموو ئەو
روونکردنەوانە وەرگێڕینە سەر زمانی کوردی.

❖ لە وەرگێڕانی ئەم کتێبەدا بوو کوردی، هەرچی
درێژه پێدانی تەیمووری لەنگ بوو لەسەر شیووی
ئارایشی جەنگی، ڕێ رویشتن جیگە - شوین،
گفتوگۆکانی. کورت کراوەتەووە، وە بۆچوون و
ڕادەربڕینی خۆی سەبارەت بەهەندێ مەزھەب
بەتایبەتی (شیعە مەزھەب) هەکان، وەرنەگێڕدراوە.

حەمە ی حەمە سەعید

لیکدانەوێ چەند ووشەیهك

کەش - کیش :

لە کۆندا کیش دەکەوتە هەریمی خوارەزم پێی دەوترا کاس یان کیش پووباری جەیحون وێرانی کردبوو بەهۆی لافاوی یەو ، پاش داگیرکردنی ئەو وولاتە لە لایەن تەیموری لەنگەو بەرباری چاک کردنەوێ دار کردیە پایتەختی خۆی و وە لەجوانترین و پلزاو ترین شاری ئەو سەردەمە بوو .

خوارەزم :

هەریمی خوارەزم لە سەرەتای سەدەکانی ناوەراستدا دوو شارۆچکە بوو یەکەمیان کەوتبوو خۆراواو پووباری جەیحون پێی و تراو (جۆرج جانید) یان (ئەرگەنج) لە بەری ناوچە فارس نشینەکە یەو ، بەشەکە ی تری خوارەزم کەوتبوو پۆژمەلاتی پووباری جەیحونەو واته بەشە تورک نشینەکە ی ، وە پێی ووتراو (کاڤ یان کیش) لە کۆتایی قەرنی چوارەمی میلادی دا تەیموری لەنگ داگیری کردووە ، بەگشتی هەریمی خوارەزم ئەم شوێنانە ی گرتبوووە (کیش) جۆرجانید ئەو شارانە ی کە کەوتبوونە ئەم بەر و ئەوبەری پووباری جەیحونەو (خیو هەزار ئەسپ) .

ماوراء النهر :

لە کۆندا پووباری جەیحون سنووری نیوان فارسەکان و تورکەکانی لە یەک جیاوە کردووە یان سنووری نیوان ئێران و تورانی دیاری دەکرد ، بەشە تورک نشینەکە ی کەوتبوو باکوری پووباری جەیحون ، عەرەبەکان پێیان دەوت (ماوراء النهر) کە لەو کاتەدا چەند هەریمیکی گرتبوووە کە پێک هاتبون لە کەنارەکانی باکوری پووباری جەیحون ناوچەکانی بەدخشانی و وەفا هەریمی قەتل و وەحش هەریمی سەغد واته نجارا ، سەمەرقەند ، ترمذ ، دەریاچە ی خوارەزم .

جەيخون ۋ سەيمون:

لەسەدەكانى ناۋەرپاستدا بېرۋوبارى ئۇكس OXUS يان وتوۋە جەيخون ۋە بەرۋوبارى جىكزە تس يان Jaxartes وتوۋە سەيخون ئەم دوو پېرۋوبارە كەوتۈنەتە ولاتى (ماۋرەالننەر) لەكۇندا خەلك باۋەرپان وابوۋە ئەم دوو پېرۋوبارە پېرۋوبارى بەمەشتەن ۋەك دجلە ۋ فرات غەرەبەكان ئەم ناۋانەيان لە جولەكە ۋەرگرتوۋە گوايا لە كىتئى پېرۋى (سەفەرى تەكۋىن) دا ناۋيان ھاتوۋە بە ناۋى (گەيخون ۋ پېسۋن) رۋوبارى جەيخون سەرچاۋەكەي لە دەريايى (تېت) ۋە ھەل دەقولى.

عېراقى عەجەم:

لە كۇندا بىر ولاتە فراۋانە ۋوتراۋە كە ناۋچكەيەكى شاخاۋى پان ۋ بەرىنى دەركتەۋە پۇژئاۋاي دەشتى عېراق ۋ جىزىرە بوۋە پۇژھەلاتىشى بىابانە سوۋىرەكانى فارس بوۋە ، يۇنانىەكان پىيان دەۋوت مېدىا Media مېژوۋ نوۋسە غەرەبەكان پىيان دەۋوت ولاتى شاخاۋى ، پاشان لە سەردەمى سەلجۇقىەكاندا ناۋى عېراقى عەجەمى ئىنراۋە بۇ ئەۋەى جىيا بىكرىتەۋە لە عېراقى غەرەب كە پىك دەھات لە ولاتى نىۋان دوو پېرۋوبار عېراقى عەجەم پىك دەھات لەم ھەرىمانە قەرە حسين واتە كرماشان - بىستۋن ۋ كەنگاۋەر - دىنەۋەر ھەلۋان - پىگەى گەۋرەى خۇراسان - كرند - كوردستانى سەردەمى سەلجۇقىەكان - بەھار - چەمچەمال - شارەزۋور - ئالان ۋ والىشتەر - ھەمدان، نھاۋە ۋ كەرەج .

غەۋر:

لە سەردەمى سەدەكانى ناۋەرپاست غەۋر پىك دەھات لە ھەرىمىك كە خەزەنە ۋ باميانى تىدابوۋە ، پېرۋوبارى ھىرمەندى پىدا تىپەپىۋە ، ئەم ھەرىمە ئىستا بەشىكە لە ولاتى ئەفغانستان.

الصيمرە:

سىمىرە شارىك بوۋە كەۋتبوۋە پۇژئاۋاي لۋپى بچۈكەۋە مېژوۋنوسەكان پۇژگارى كۇن ۋەك موقەدەسى ئىبن ھوقەل يەعقوبى ۋ قەزىنى ھەمويان ئامارەيان بۇ كرديوۋە ئەم شارە نىك بوۋە لە شارىك سىروان ، ياقوت : سىمىرە شارىكى گەۋرە ۋ ئاۋەدان بوۋە خورما ۋ زەيتۋن ۋ گوۋىز ۋ بەفرى تىدا بوۋە

بیرمه وریه کانی تهیموری لهنگ

پاشماوهی ئەم شارە ئیسته له ئوستانی لوپستانی ئیدان دایه ، وه پوبارنیکیش به ناو لوپستاندا گوزمر دهکات پیی دهلین سیمره .

باب الایواب :

ئین حومەل کوپی هوقل : دهلێت ناوی شارنک بووه له سەر بهحری قەزوین عەرەبەکان ئەم ناوەیان ئی ناوه .

هزات :

له سه ده کانی ناوهراستدا و له سهردهمی دهسه لاتی عەرەبەکاندا هەریمی خۆراسان کراوه به چوار بەش . (١) نیشاپور (٢) هرات (٣) مرو (٤) به لڤ ، هرات شارنک بووه له نزیک شاری بابەگدا خاوهنی کتیبی فارسی نامه دهلێت هرات له سهردهمی میلادی دا شاری ئی گهوره بووه خاوهن بهرهمی زهیتون و سیو بووه هرات ئیسته ناوی پارێزگایه که له ئهفغانستان دا .

طالش :

ناوچهیه که ده کهوتیه باکویری ولاتی ئیران ، سەر به پارێزگای _ (گیلان) _ له ناوچه که دا شارنک به ناوی طالش هیه ، دانیشتوانی طالش کوردی کوچ پی کران ، زمانیشیان له لهجی هه ورامیه وه نزیکه .

فرسهنگ :

یهك فرسهنگ نزیکه ی شهش کیلومه تره .

سه مه رقه ند :

شارنکه ئیسته هەر به سه مه ر قه ند ناو ده بریت له ولاتی ئۆزبهگستانی پوسیه دا .

دهر بهندی پاتاق :

ده کهوتیه پارێزگای کرماشان له ولاتی ئیراندا ئەم دهر بهنده نزیکه ی ٢٢ کیلومه تره ، کورت ترین پینگای نیوان عیراق و ولاتی خۆراسانی سهردهمی کۆن بووه ، سهرهتای دهر بهنده که له که ئی داود له نزیک سهر پینگی زه ها و ده ست پی دهکات و له نزیک شاری کرند که شارنکی سه ره به ئوستانی کرماشان و دانیشتوانی (کاکه یی) ن کو تایی دیت ئەم به رو ئه و بهری دهر بهنده که دوو زنجیره کیوی سهخت و بهرز و زۆر بهیان به دارستانی دار به پروو داپۆشراوه .

اسماعیلیه :

ئیسماعیلیه به شیکی له (شیعه) که ئیسماعیل کوپی ئیمام جه عفری صادق به ئیمامی حهزرتی دهمزانن ، دژی ئهو باوه پهن که شیعهی دوانزهیی (الاثنا عشری) هه یانه گویا له بهر ئهوهی ئیسماعیل پئیش باوکی کۆچی دواپی کردوه بۆیه ئیمامت له باوکیهوه دراوته دهست (موسی کاظم) شیعهی اسماعیلی دهلێن ئیمامت دواي حهسهن و حوسهین هر له باوکهوه بۆ کوپ گوتراوه تهوه وه هرگیز له پراوه بۆ برا نه گوتراوه تهوه هر له بهر ئهوه شه ئیسماعیلی به ئیمامتی موسی کاظم قایل نه بوون .

عهلهوی :

عهلهوی به شیوهیهکی گشتی بهو شیعهانه دهوتریت که تهنها پهواپی به خهلافهتی حهزرتی عهلی کوپی ئهبی طالب ئهدهن خهلافهتی ههرسی خهلیفه کهی تر به (باطل) دهمزانن باوه پریان وایه پیغه مبهری مهزن له ژبانی خۆیدا ئاماژهی بهو مهسئله کردوه که عهلی به خهلیفه ی مسولمانان دابه زینتریت بهو پی یه ی که فهرمویه تی (من کنت مولاه فعلیا مولاه) ئه مانهش چهند دهسته یه کن هه ندیکیان ئه وه نده زیاده پۆییان کردوه ده رباره ی حهزرتی عهلی وه به خوای دهمزانن .

ئهلفاری :

پاش وهفاتی نیرراوی خودا له سر خهلافهت کیشه دروست بوو ، ئهلفاریه کان کۆبونه وهیه کیان کرد لهو کۆبونه وه دا بریاریان دا له ئه نصاریه کان خهلیفه ی جینگه داری پیغه مبهری مهزن هه لێژ ئه دریت ئه وه بوو (سه عید بن عباده) یان دیاری کرد ، تا ماوه یه ک بیعه تیان به خهلیفه ئه بو به کر نه کرد ، ئه نصاریه کان واته خه لکی شاری مه دینه ئه وان ه ی پشتی پیغه مبهریان گرت ، ئه نصاریه کان پێیان وابوو ۱۳ سی زده سال بوو پیغه مبهری مهزن ، ده عوه تی خه لکی مه که ی کرد بوو بۆ بوون به ئیسلام که چی ئه وان پوو یان ئی وهر ده گنرا و ئازاریان ئه دا ، ئه نصاریه کانی مه دینه به پیر داواکه یه وه چوون و جینگه ی پیغه مبهر و هه وه له کانیان کرد وه بوون به سه ربازو فه تحی شاری مه که یان کرد و نیوه دورگه ی عه ره بیان داگیر کرد .

ئهنگورییه : به ئهنگهره ی پایتهختی ئیستای تورکیا ووتراره ئهنگورییه .

گولشه نی راز :

ناوی کتیبی هونراوه کانی شیخ مهحمودی شېس تهریه مانای ووشهکەش نازناویکه بۆ بههشت.

عاق مه ربوچ :

له باکور ی سه مهر قهند دا هۆزێك هه بوون به ناوی (قهره خه تانی) ناوی تیره یهکی ئه و هۆزه یان تیره یهکی ئه و هۆزه پێیان ده و ترا عاق مر بوچ .

السقف سلطانية :

واته قه شه ی سلطانیه پێشتر له نه خجه وان دا ژیاوه پێشه وای رۆمانی ئهرمه نیه کان بوو ، دواتر تهیموری لهنگ گواستیه وه بۆ (مغرب الامین) واته له سه ر زه وی پۆژناوا مه ئموریه ته که یشی بردنی نامه ی تهیموری لهنگ بوو بۆ پادشای ولاتی فه ره نگستان . * فه رنسه)

طوس :

ناوی شارێك بوو له وولاتی خۆراسان دا كه فیردۆسی هۆنه ری کتیبی شانامه له و ی دا له دایك بووه .

قوچان :

له پارێزگای مه شه ه دا واته ئوستانی خۆراسان شارێك هه یه به ناوی قوچان دانیه ستوانی قوچان کوردن له کوردستانه وه کۆچ پی کران و زۆر له کۆندا له بهر مه لو مه رچی سیاسی سه رده می خۆی .

کهویر :

مه ر بیابانیك ووشك و بی ناوبی ه یچ جۆره دار و گژو گیایه کی ئی نه بو ی پی ی ده ووتریت که ویر .

قائین :

شارێكه له ئوستانی فارسدا ناوه ندی ئوستانی فارس ئیستا شاری شیرازه که زادگای شاعیری پایه بلندی شعر ی فارسی (محمد شمس الدین) ه به نازناوی (حافظ) ی شیرازی .

ئه سپهبدان :

ناوی شارێك بوو له ئوستانی گهیلان دا لهو سهردهمه دا ئه سپهبدان ناوهندی ئه و ولایه ته بوو ئیستا ناوهندی ئوستانی گهیلان له باکوری ولاتی شیرازدا شاری پهشته.

حسین آباد:

واته حسین ئاوا ، له ناوچهی لورستانی شیرازدا که خهڵکه کهی لورن وه به زمانی لوری قسه دهکن لهو سهردهمه دا تهیموری لهنگ هێرشی کرده سهر لورستان ، میرهکانی لورستان که ئه وکات ئه تابهگ ئه فرسیاب حوکمرانی دهکرد له شاری حسین ئاواد دانهیشت وه ئه م شاره له ناوچهی پشتکۆی لورستاندا له جینگهیهکی زۆر سهخت دا بوو.

ئاته شکه ده ، ئاته شگاه:

زهرده شتیهکان له سهردهمی خۆیاندا واته ئه و کاتهی ئاگر به لایانه وه پیروژ بوو، جینگهیهک که ئه و ئاگره یان تیدا کردبوه وه قه ده ده کوژایه وه به و جوژهی تهیموری لهنگ باسی دهکات به ئاگردانه که یان دهووت ئاته شگاه.

کوتهال :

کوتهال ووشهیهکی هیندییه واته سه ریه رشتیاری قه لایان لپرسراوی پاسه وانانی قه لای جهنگی.

قزل ئیرماق:

ناوی ئه و پووباره ی که شاری سیواس کهوتبوه لیواری وه به که نار شاره که دا پووباره که په وان بوو له ئاسیای بچوک پی ی دهوتر قزل ئیرماق.

بیزانتیوم:

لهو سهردهمه دا که تهیموری لهنگ هێرشی کرد بۆ ئاسیای بچوک وه پادشای بۆمی به ناوی (نیلدرم بایهزید) شکاند و دیلی کرد وه له گه ل خۆیدا بردی بۆ گرتنی شاری بیزانتیوم به و جوژه که خۆی باسی کردوه شاری بیزانتیوم ئه ستنبولی ئیستا بووه.

خوينه‌ری به‌ریز:

له‌چاپی یه‌که‌م و دووه‌می بیره‌وه‌رییه‌کانی ته‌یموردا، له‌سه‌ر ئه‌م به‌رگه، پێدا هه‌لدانی بۆ‌کوردیه‌کانی کۆچ کردو له‌کوردستانه‌وه بۆ (قوچاق) له‌زمانی ته‌یموره‌وه ب‌لاو کرده‌وه. وا بۆ چاپی چواره‌م چه‌ند به‌ره‌گرافیکێ ترم‌ان له‌ناوه‌روکی کتێبه‌که وەرگرت که دووباره له‌ویشدا باسی ئازایه‌تی و چاو نه‌ترسی هۆزه کورده‌کان ده‌کات، که دوا‌ی گه‌رانه‌وه‌ی له‌ به‌غدا، له‌ ده‌ربه‌ندی باتاق به‌هیزیکێ که‌مه‌وه ریگه‌یان به‌له‌شکه‌ره گه‌وره‌و گرانه‌که‌ی ته‌یموور گرتووه. ته‌یمووری له‌نگ ده‌لیت:

"که‌به‌ره‌و گرماشان ده‌رویشتم گه‌یشتی‌نه ناو ده‌ربه‌ندی‌ک به‌ناوبانگ به‌(باتاق) ده‌سته‌ی پیش‌ه‌روانم ئاگاداریان کردم که ژماره‌یه‌ک سواره‌و پیاده له‌ ده‌ورو به‌ری ئه‌و ده‌ربه‌ندن له‌وانه‌یه دوژمن بن، دوا‌ی لی‌کۆلینه‌وه ئاگاداریان کردم‌ه‌وه ئه‌وانه هه‌ندی‌ک هۆزو خیل و تیره‌ی ناوچه‌ی گرماشان، ده‌لێن ئه‌میر ته‌یموور به‌چه‌نده‌ها بار زی‌ه‌وه له به‌غدا گه‌راوته‌وه، ئه‌گه‌ر ئه‌یه‌وێت سه‌ری سه‌لامه‌ت بێ هه‌مووی دانێ ئینجا لی‌ه‌وه ب‌رواته‌!

.....به‌راستی من نه‌مه‌ده‌ویست سه‌ربازه‌کانم به‌ ده‌ستی عه‌شایه‌رانی گرماشان به‌کوشت ب‌ده‌م!

..... له‌وشه‌رده‌ا سه‌دو شانزه‌ کوژراو و هه‌ندی‌ک بریندارمان هه‌بوون له‌ نه‌به‌ردو جه‌نگی ده‌ربه‌ندی باتاق دا ئه‌زمونی به‌که‌لکم وەرگرت، له‌شه‌ره‌کانی رۆم و کابولستان و ئه‌فغانستان و هیندستان و ولاتی شامدا، ئه‌گه‌ر بموێستایه له‌ گه‌لیه‌که‌وه ب‌رۆم، ئه‌مه‌سه‌رو ئه‌وه‌سه‌ری گه‌لیه‌که‌م داگیر ده‌کرد، ئینجا له‌شکر پیایدا ده‌رویشتم".

